almanah CONVORBIRI LITERARE '82

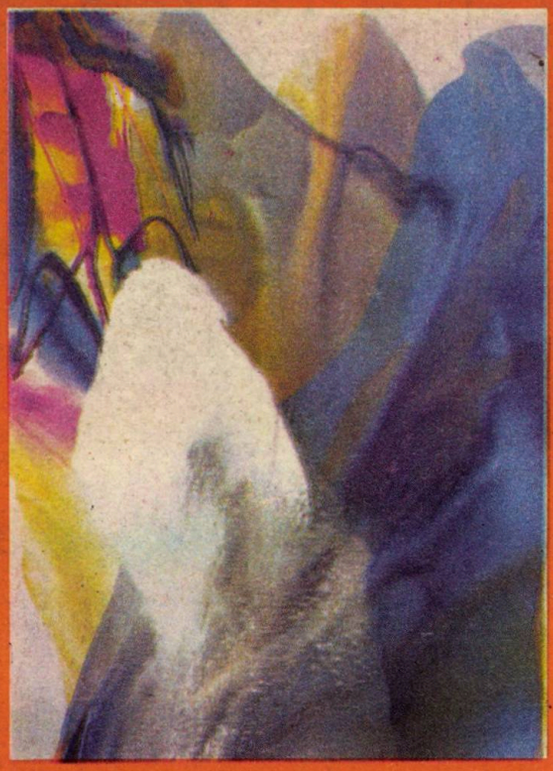

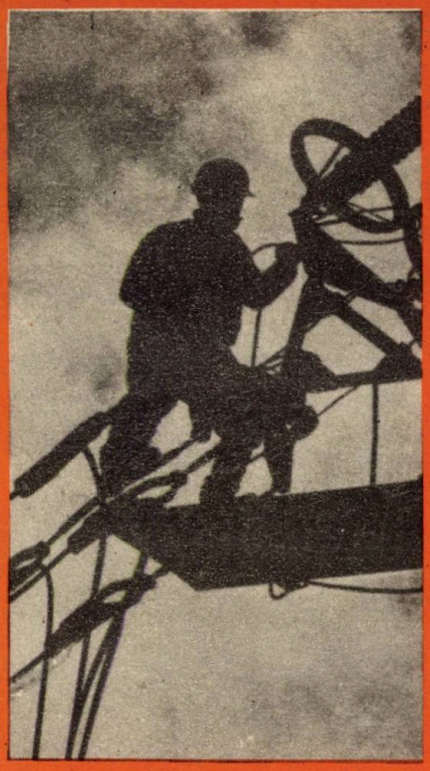

almanah CONVORBIRI LITERARE '82

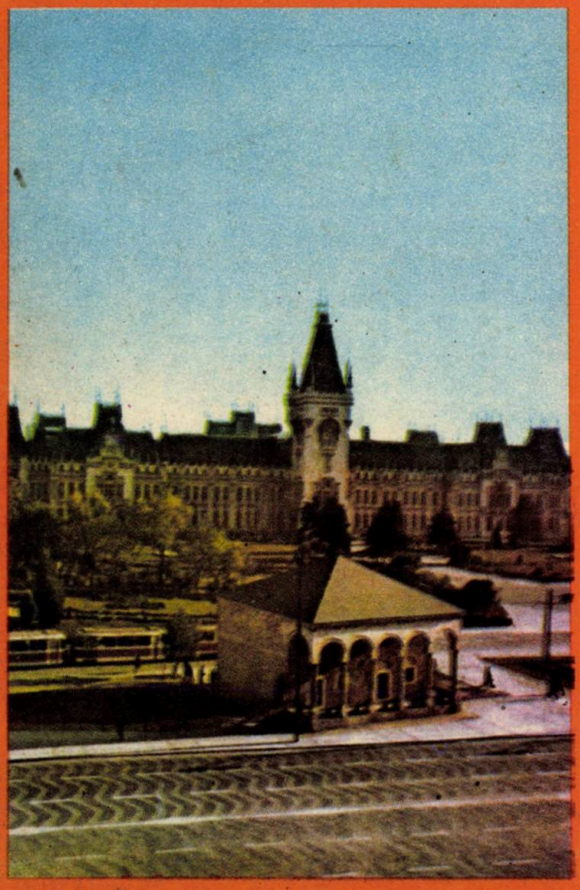

1982
IANUARIE
L 4 11 18 25
M 5 12 19 26
M 6 13 20 27
J 7 14 21 28
V 1 8 15 22 29
S 2 9 16 23 30
D 3 10 17 24 31
FEBRUARIE
1 8 15 22
2 9 16 23
3 10 17 24
4 11 18 25
5 12 19 26
6 13 20 27
7 14 21 28
MARTIE
1 8 15 22 29
2 9 16 23 30
3 10 17 24 31
4 11 18 25
5 12 19 26
6 13 20 27
7 14 21 28
APRILIE
5 12 19 26
6 13 20 27
7 14 21 28
1 8 15 22 29
2 9 16 23 30
3 10 17 24
4 11 18 25
MAI
3 10 17 24 31
4 11 18 25
5 12 19 26
6 13 20 27
7 14 21 28
1 8 15 22 29
2 9 16 23 30
IUNIE
7 14 21 28
1 8 15 22 29
2 9 16 23 30
3 10 17 24
4 11 18 25
5 12 19 26
6 13 20 27
IULIE
5 12 19 26
6 13 20 27
7 14 21 28
1 8 15 22 29
2 9 16 23 30
3 10 17 24 31
4 11 18 25
AUGUST
2 9 16 23 30
3 10 17 24 31
4 11 18 25
5 12 19 26
6 13 20 27
7 14 21 28
1 8 15 22 29
SEPTEMBRIE
6 13 20 27
7 14 21 28
1 8 15 22 29 30
2 9 16 23 30
3 10 17 24
4 11 18 25
5 12 19 26
OCTOMBRIE
4 11 18 25
5 12 19 26
6 13 20 27
7 14 21 28
1 8 15 22 29
2 9 16 23 30
3 10 17 24 31
NOIEMBRIE
1 8 15 22 29
2 9 16 23 30
3 10 17 24
4 11 18 25
5 12 19 26
6 13 20 27
7 14 21 28
DECEMBRIE
6 13 20 27
7 14 21 28
1 8 15 22 29 30
2 9 16 23 30 31
3 10 17 24 31
4 11 18 25
5 12 19 26
COLECTIVUL REVISTEI
almanah CONVORBIRI LITERARE '82
VĂ UREAZĂ
LA MULȚI ANI!

almanah
CONVORBIRI LITERARE '82

REDACTOR ŞEF :

CORNELIU STURZU

●

ALMANAH REALIZAT DE :

Daniel DIMITRIU
Al. DOBRESCU
Lucian DUMBRAVĂ
Georgeta ISTRATI
Constantin PRICOP
Ioanid ROMANESCU
Horia ZILIERU
Eugenia COLMAN
Ana VÂLCU

●

Secretar de redacţie :
Georgeta EFTIMIE

●

Prezentare artistică :
George SCUTARU

●

Prezentare grafică :
DUMITRU ZAHARIA

●

Tehnoredactor :
DUMITRU HURDUBEI

●

Paginatori :
PAUL BOTEZAN
PETRICĂ PUŞCUŢĂ

DIN CUPRINS :

• Retrospectivă „Convorbiri '82" • Din trecutul revistei „Convorbiri literare" • Univers contemporan • Mapamond • Note de drum • Umor • Anecdote • Aşa vă place istoria literară ? • Centenarele anului 1982 • Interviuri tîrzii • Contribuţii la istoricul premiilor literare din România • Geografie literară • Scriitori în (re) creaţie bahică • Cuvinte încrucişate • Documente inedite • Interviuri imaginare cu scriitori • Maxime şi cugetări • Formidabilul meci de fotbal • Un fel de „Poşta redacţiei" • Literatura de anticipaţie • Întîmplări cu roboţi • Să rîdem cu... • Recunoaşteţi scriitorii ? • Proză românească • Reportaj de dragoste pentru Durău • Apocrife • Între literatură şi istorie • Literatura de aventuri • Proză umoristică • Epigrame şi caricaturi • Recunoaşteţi actorii ? • ...Pentru copii ! • Sport • Moda românească de-a lungul veacurilor • Maeştri scriitori – mari bucătari • Poesis •

●

REDACŢIA **„CONVORBIRI LITERARE"**
str. Gh. Dimitrov nr. 1
telefon : (981) 1 62 42
I A Ş I – R O M Â N I A

ADMINISTRAŢIA : BUCUREŞTI,
CALEA VICTORIEI, NR. 115
Telefon : (90) 50 66 18

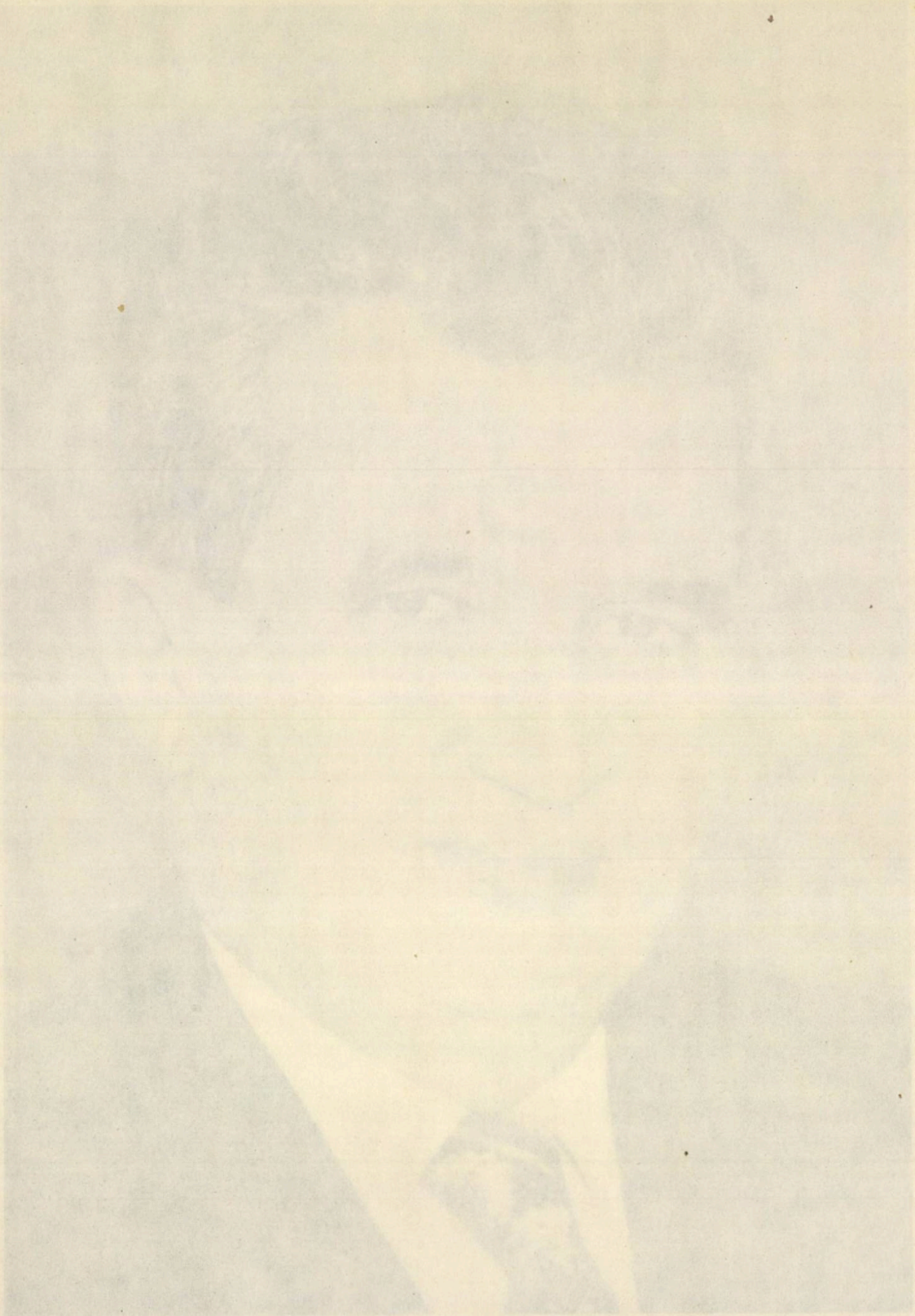

„Cultivarea patriotismului, a dragostei fierbinți față de țară și popor constituie una din îndatoririle cele mai nobile ale literaturii și artei. Patria - cu trecutul ei glorios, cu prezentul său socialist, cu viitorul său de aur, cum îl dorea Eminescu - este și rămîne veșnic o generoasă temă de inspirație pentru scriitori".

NICOLAE CEAUȘESCU

(din Mesajul adresat Conferinței Naționale a Scriitorilor, iulie 1981)

„Semne bune anul are”...

Iubite cititorule,

Iată, și la acest început de an vă întîmpinăm cu pîinea și sarea inimilor și gîndului nostru oferindu-vă cîteva ceasuri de „aleasă și plăcută zăbavă“, așa cum spuneau străbunii, pentru desfătarea cugetului Domniilor voastre.

N. CONSTANTIN : „OMAGIU“

Ne-am străduit, poeți și prozatori, critici și istorici literari, pictori și fotografi, tipografi și prieteni de-ai noștri care vă oferă aceste pagini în chioșcuri și librării, să vă așezăm dinaintea ochilor un strop din oceanul de înțelepciune și bucurie a pămîntului unde sălășluim de milenii.

Scria, cu secole în urmă, înțeleptul Miron Costin : „...iubite cetitorule, să-ți dăruiască, după aceste cumplite vremi anilor noștri, cîndva și mai slobode veacuri, întru care, pe lîngă alte trebi, să aibi vreme și cu cetitul cărților“.

Iar veacul pe care îl visa cronicarul a venit !

Iubite cititorule,

După gîndul pios închinat înaintașilor, să ne întoarcem la vremea de acum, în lumea unde vieţuim și pe care cu toții o dorim cu mult mai dreaptă și mai bună pentru fiecare.

În acest sfîrșit de secol, cînd țara noastră, demnă în rîndul popoarelor lumii, își croiește destinul său, avem datoria patriotică de a fi pe măsura jertfei înaintașilor.

Pășim, în al doilea an al unui nou cincinal. Sîntem

„Semne bune anul are”...

„Semne bune anul are"...

mîndri de ceea ce am înfăptuit prin munca, inteligența și talentul nostru. Mărturie stau uzinele și fabricile pe care le-am ridicat, orașele și satele noastre. Mărturie stau școlile noastre, institutele noastre de învățămînt superior, bibliotecile și academiile noastre. Mărturie stau operele create de marii noștri scriitori de azi, de pictorii, sculptorii, arhitecții, muzicienii, actorii și toți ceilalți concetățeni din România socialistă.

Sîntem o țară bogată în cea mai prețioasă „materie" de pe acest pămînt : OMUL TALENTAT.

Desigur ne confruntăm cu neajunsuri și neîmpliniri, avem, fiecare dintre noi, clipe de regret și amărăciune. Știm că nu am făcut îndeajuns tot ce stătea în putința noastră. Dar mai știm că generațiile de astăzi și cele care vin sînt în stare să ridice patria pe culmile visate ale civilizației și progresului neîntrerupt.

Avem, ca toate popoarele lumii, nevoie de pace pentru a duce mai departe strădania înaintașilor. Libertatea pe care ne-am cucerit-o cu atîtea jertfe și sacrificii, se cere consolidată prin munca noastră de fiecare zi. Dacă astăzi sîntem cu mult mai lucizi în hotărîrile pe care le luăm, dacă știm mai bine calea pe care o avem de străbătut, aceasta se datorește faptului că în fruntea națiunii se află Partidul Comunist Român și secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Iubite cititorule,

Almanahul de față se dorește un mijloc de învățătură și desfătare pentru toată lumea. „Docendo discimus !" spuneau strămoșii noștri latini. Învățînd pe alții, învățăm și noi, oamenii de litere. Învățăm de la Dumneavoastră, respectate cititor al nostru.

VĂ URĂM O LECTURĂ PLĂCUTĂ !

„CONVORBIRI LITERARE"

„Semne bune anul are"...

retrospectiva „convorbiri '82"

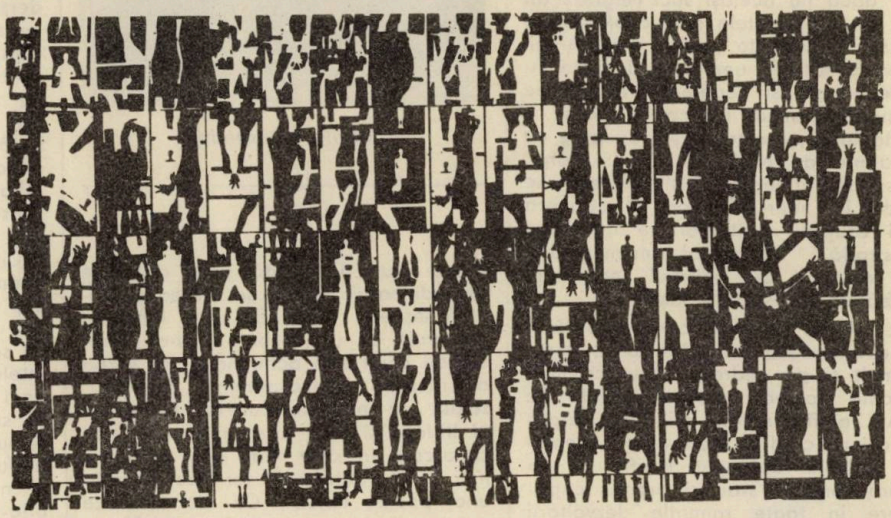

La începutul lui 1872 revista avea încă o apariție bilunară și ajunsese la sărbătoarea împlinirii a cinci ani de existență. Prilej pentru un prim entuziasm redacțional : „Oricine a urmat deosebitele jurnale literare și sciințifice care s-au publicat în România, atît de la unirea țerilor încoace, cît și mai înainte, a trebuit să vadă că numai foaia noastră a avut o viață atît de lungă !" Realizări ? : tragedia în versuri a lui Samson Bodnărescu, comedii („și în proză") de Alecsandri, Slavici, Capșa, Bengescu, I. Negruzzi ; traduceri după Shakespeare, Schiller, Homer, Vergiliu, Horațiu, Tasso, Th. Moore, Hugo, Lamartine, Musset, Goethe, Lessing, Lenau, Heine, Chamisso, Geibel, toate în interpretarea unor P. P. Carp, N. Schelitti, S. Vîrgolici, V. Pogor „și un număr însemnat de cînticele comice de d-nii Alecsandri și Ianov, gen creat în literatura română de cel dintăi și bine imitat de cel din urmă" ; critice și studii de T. Maiorescu, A. D. Xenopol, S. Vîrgolici, V. Burlă, I. Slavici, I. Caragiani. „Însă în numărul cel mai însemnat s-au publicat *Poessiile*. Pe aceste, ca unele ce sunt deapururea începutul literaturelor am și pus temeiul cel mai mare. În această plăcută materie ne-au trimes versurile lor mulți autori mai vechi și mai noi, ce e drept, cu deosebire mare ⟨a se observa criteriile și ordinea lor preferată de I. Negruzzi⟩ în adîncimea închipuirii, în frumusețea formei, în diversitatea ideilor, în ușurința mînuirii limbei și în cunoscințe prosodice (...) prin foaia noastră s-au făcut cunoscuți sau *mai* cunoscuți, d-nii V. Pogor, S. Bodnărescu, T. Șerbănescu, N. Schelitti, M. Eminescu, I. Negruzzi, D-șoara Cugler și alții." Enumerarea voit întîmplătoare aparține tot redactorului responsabil, clasîndu-se el însuși în penultima poziție și solicitînd îngăduințe suplimentare : „Că printre poesii, fie originale, fie traduse, au putut să se strecoare și unele slabe, va ierta oricine își aduce aminte că eroarea este omenească și că o foaie periodică este și a fost pretutindenea espusă la șovăiri după capriciul timpului și al împrejurărilor". Întîmpinînd „reclamarea" că se însumează prea multe studii științifice („despărțirea între aceste două cîmpuri nu poate exista încă"), editorialul promite un spațiu mai larg acordat literaturii printr-o apariție lunară și „în mărime de cinci coli cel puțin". De asemeni, „la acusarea că foaia noastră nu este națională, ci cosmopolită ⟨Hasdeu în deosebi⟩, noi am răspuns prin articole originale, prin novele și piese de teatru scoase din viața românilor, prin poesii originale de autori

naționali, prin critice și studii făcute în neatîrnare de scriitorii străini. Poesia populară, studiul caracterului național, studiul critic al istoriei noastre, dorința de a pătrunde cu orice chip în adevărata natură și în plecările ⟨cu sens de aplecările, *înclinațiile*⟩ poporului român au fostu și va ⟨vor⟩ fi totdeauna obiectul cugetării noastre". Deci nu numai bilanț, ci și crez programatic — respectat, în genere, și după 1872.

Cum arăta „fizionomic", prin anii respectivi, *Artistul dramaticu* cel mare și inabordabil (spre deosebire de figurantul abia așteptînd să fie plătit — „ce nici nu cunoasce bine piesa în care joacă") ; cel dintîi, *maestrul*, surprins cu generoasă maliție de cine altul dacă nu același Jack Negruzzi (în una din cunoscutele sale *cópii de pe natură*) ? : „Acesta poartă plete lungi, e ras la față și umblă în deobște cu haine negre și legătoare albă ; pe deasupra aruncă în mod pitoresc o manta largă, iar capul și-l acopere cu o pălărie de pîslă cu margini largi. Mersul său e legănatu și privirea i se pierde în nouri. Rareori el coboară ochii asupra muritorilor ce întîlnesce pe stradă." Personajul, incontestabil, pare dispărut din peisajul „naturilor" plimbărețe pe străzile lașilor...

Dar starea literaturii care era ? Ne-o spune altundeva S. G. Vârgolici, într-o de mult și pe nedrept uitată cronică, dedicată poemei epice *Franciada* de G. Al. Zamfirolu. Mai întîi, zice Vârgolici, cei ce cred în mod serios, asemenea criticului apologet Popfiu, că în cultura română s-au și produs capodopere în toate ramurile dezvoltării spiritului omenesc, „vor fi vărsat negreșit lacrimi de bucurie, văzînd ivirea la lumină" a acestei noi dovezi literare „menite... a face nemuritoru și pe autoru și pe națiunea sa." Așa dar, se subînțelege, o primă observație cu caracter general și de sorginte maioresciană : direcțiunea periculoasă de a închide ochii „asupra propriilor sale greșeli" care „tinde a predomina de cîtu-va timp în tînăra noastră literatură". Junimiștii, acuzați de cosmopolitism cu ușurință și pe nedrept, se înscriu împotrivă : „Noi însă care nu împingem iubirea de patrie și egoismul național pînă a crede că totul ce ese dintr-o pană română este perfectu și demnu de toată lauda, nu vom conteni de a ne ridica încontra acestei tendințe false, plini de încredere că mai curînd sau mai tîrziu adevărul va triumfa".

Zamfirolu scrisese pînă atunci „numai trei cînturi", adică poeme, pe care Vârgolici nici nu le crede demne de a fi supuse unei analize critice „căci ar fi o perdere de timp zadarnică." Și acest neexperimentat (cel puțin) autor trece, nici mai mult, nici mai puțin, direct la epopee — visul de aur al mai tuturor poeților mari ! Pentru Vârgolici o asemenea întreprindere înseamnă mai întîi necesitatea perspectivei istorice, a distanțării în timp față de evenimentul inspirator, temă — nimic nou sub soare ! — mult dezbătută și în discuțiile de adineaori. Căci, se întreabă criticul ieșean, „cum de și-a închipuit ⟨autorul⟩ că un război ce s-a petrecut eri chiar sub ochii noștri ⟨e vorba de războiul franco-german, din 1871, soldat cu prizonieratul lui Napoleon al III-lea⟩ și care prin urmare *ne este cunoscutu în cele mai mici amănunțimi* (s.n.), putea să formeze materia unei poeme epice ? Ce idei își face autorul despre o poemă epică ?"

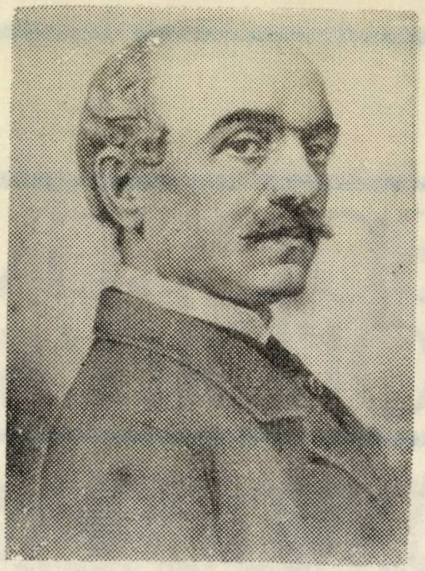

Vasile Alecsandri

Cu gîndul mereu la *Iliada* lui Homer, care, și ea, „cîntă un război, și de sigur un război mult mai puțin îngrozitoru", tempestivul teoretician junimist consideră convins : „Condițiunea esențială este ca evenimentele cîntate de poeți să fie oarecum învelite în întunericul timpurilor, ca ele să fi trecutu de la o generațiune la alta *numai prin tradițiuni*, din gură în gură, și nici decum *prin monumente scrise, prin documente sigure și autentice.*" Opera literară fiind deci esențialmente produs al ficțiunii, timpul atenuează ariditatea faptelor concrete, iar memoria generațiilor le păstrează numai pe acelea care devin, dimpotrivă, fabuloase, miraculoase, „mai presus de natura ominiască", extraordinare și abia la urmă e nevoie de poetul ⟨extraordinar⟩ care „le coordonează, le istoricește într-un stilu, simplu, armoniosu, naturalu." În caz contrar, continuă Vârgolici, istoria... înlătură lucrarea imaginațiunii. Așa ar fi posibil numai un Homer, căci războiul peloponeziac, de pildă, datorită amănunțitei istorii a lui Tucidide, n-a mai putut avea cîntărețul său ; „spiritul inovatoru" al lui Voltaire — „el a vrut să arate că nu e nevoie ca subiectul epopeei să fie tradițiunalu și acoperitu de ceața veacurilor" — n-a fost suficient pentru a salva de la uitare pretențioasa *Henriada* ș.a.m.d.

Cît despre *Franciada* lui Zamfirolu, Vârgolici mai aruncă pe tapet o altă „nesciință" a autorului. Și anume „rătăcirea de a crede că toate epocele sunt potrivite pentru toate genurile literare", argumentînd copios cu alte *esemple* din istoria literaturilor. Urmează, de-acum obișnuitele în epocă, observații asupra limbii și stilului, reproșîndu-i neologisme ca *mutilate, debordînd, sforțați, ultragiu*, iar stilul însemnînd și la el „armonia și corecțiunea versurilor, puterea inventivă a autorului". S. G. Vârgolici, critic de ocazie, dar cu idei și convingeri personale, care ar fi combătut astăzi și declinul alternativ al altor specii sau *noua poemă*, conchide drastic (și pe ici pe colo concesiv) : „Plîngem pe autor că a pierdutu și va pierde în această întreprindere sterilă și nefolositoare un timpu ce s-ar fi putut întrebuința altfeliu, și chiar pe tărîmu literaru, căci e de necontestat că posedă o mare ușurătate de versificare ; cîte odată ⟨credibil !⟩ are și espresiuni originale..." Să mai notăm că la 1872, și nu la 1982, Vârgolici era contrariat de o adevărată inflație a poeziei incapabile să trezească un minim interes, mimînd talentul, inspirația, problematica reală.

Cititorii primului nostru almanah își amintesc desigur că la această rubrică, a retrospectivei din zece în zece ani, selectasem, sub supratitlul *Frățească solidaritate română*, apelul făcut de intelectualii ardeleni pentru edificarea unui teatru național în provincia aflată sub dominație habsburgică, apel popularizat și de convorbiriști. În dese rînduri Titu Maiorescu a precizat că el nu făcea parte din redacția propriu-zisă a revistei, că i-a fost doar colaborator, bineînțeles solicitat, dar din afară. Scrisoarea ce o reproducem acum confirmă odată în plus cele afirmate de „mentorul", „spiritul rector" etc. junimist.

★

Sumarul anului 1882 urmează a fi proxim comentat, număr de număr, la rubrica obișnuită a revistei ce editează acest almanah. Pentru selecția necesară aici a unui text scurt și reprezentativ am optat, după mai multe ezitări, între o dare de seamă asupra activității Academiei, foarte onestul necrolog dedicat celui ce a fost Vasile Conta, mort înainte de a împlini 37 de ani, o scrisoare a lui Alecsandri *către Redacțiune* ce prefațează ciclul poetic *Albumuri* și, în fine, o altă dare de seamă asupra festivității organizate de „România jună" la Viena în cinstea aniversării „Convorbirilor" și la care ne-am oprit. Fragmentul ales e cel introductiv și-i concludent, credem, pentru prestigiul societății și al revistei în epocă. Din conștiincioasa „consemnațiune" (proces-verbal) a manifestărilor propriu-zise, de către I. C. Frunză, menționăm și precizarea că „D-nul N. Popovici a declamat partea primă din Scrisoarea III-a a d-lui Eminescu, cu mare succes", ceea ce, foarte probabil, e un debut în șirul nesfîrșit al recitatorilor celebrului text eminescian.

★

Altul e nivelul teoretic al articolelor anului 1892. De pildă amplul studiu *Psihologia stilului* (pag. 152-176, 233-256, 288-308) de P. Negulescu, în permanentă confruntare cu ideile în domeniu ale englezului Spencer și în special acelea din *Filosofia stilului*. Sigur că apar înșiruiți și alții, printre care mai reprezentativi Hennequin, Bergson, Richet, Grand-Allen, Maiorescu, Guyau, Wundt, Paulhan, Gherea, Dumont, Tyndall, Bourget, dar întotdeauna e lămurită deîndată poziția autorului — de împrumut sau de respingere, de simpatie sau de detașare strict intelectuală (cazul lui Gherea) — față de contribuțiile tuturor — și toate astea foarte rar în note de subsol. E o adevărată performanță, s-o recunoaștem, mai ales dacă o comparăm cu multele compilații nemărturisite, uneori dezolante — prin tonul pretențios — în secolul următor. Problema capitală pe care o dezbate P. Negulescu este una psihofizică : adică ce înseamnă pentru conștiință afirmarea că o emoție e mai intensă decît alta și cum se traduce această variație în operele de artă, respingînd ideea unui raport de contenență pentru că acesta nu poate fi aplicat „stărilor de conștiință". Și dacă un H. Bergson reduce aceste stări la „calități pure, neintensive", gradul de dificultate al chestiunii ar fi stările psihice calitativ diferite, heterogene, în fapt homogene : „Regăsim dar, scrie P. Negulescu, același proces de sinteză psihică în stările afective sugerate de producțiunile artistice, ca și în stările afective reale." Diferența specifică ar fi că cu cît emoția e mai puternică, cu atît ea interesează mai multe elemente ale conștiinței, tinzînd chiar să-i cuprindă întregul cîmp. De aici acea uitare de sine maioresciană (în prefața comediilor lui Caragiale : „orice emoțiune estetică, fie deșteptată prin sculptură, fie prin poesie, fie prin celelalte arte, face pe omul stăpînit de ea, pe cîtă vreme e stăpînit, să se uite pe sine ca persoană și să se înalțe în lumea ficțiunii ideale") care e măsura și caracteristica totodată a emoțiilor estetice. În acestea din urmă contopirea conștiinței poate fi însoțită de întunecarea sentimentului de sine, idee, cum s-a văzut, maioresciană.

Suficiente exemplificări ulterioare sînt luate din opera lui Eminescu, cu analizări stilistice subtile și la obiect. Iată și o pătrunzătoare caracterizare generală : „La Eminescu caracterele

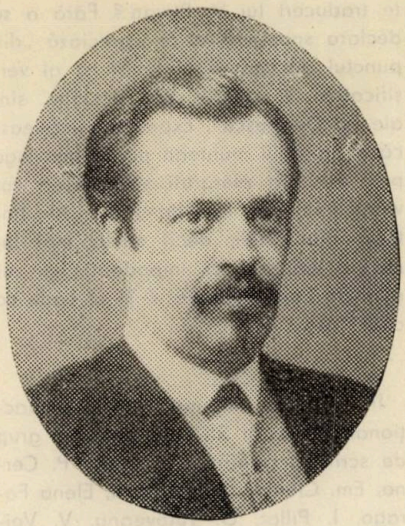

Vasile Pogor

dominante sînt imaginația și sensibilitatea, cari căutînd în toate forma și coloarea, vor introduce în iubirea lui, ca elemente de căpetenie, frumusețea plastică, necesitatea decorului sensibil, dorul perfecțiunii ideale depășind totdeauna realitatea, visurile de statornică fericire contemplativă totdeauna nesatisfăcute, de unde nuanța de melancolie ce învăluie pornirile lui în fața realităților concrete".

P. Negulescu încearcă dar a pătrunde mai adînc în alcătuirea lăuntrică a numitelor sinteze psihice („cu un anume aspect individual" în artă), pentru ca, observînd modificările la care sînt supuse în exteriorizarea ce le-o impune arta, în general limba „ca mijloc de comunicare", să poată surprinde, în parte cel puțin, fenomenele ce se petrec în expresie. Expresia sau traducerea în cuvinte va trebui prin urmare să descompună starea de conștiință, să izoleze elementele ei constitutive, acordîndu-le cîte un nume deosebitor ; ea va exterioriza așadar aceste elemente, unele în raport cu altele, juxtapunîndu-le în spațiul unilinear, adică în timp. Și astfel aceste elemente sînt decolorate de expresie, care transformă simultaneitatea în succesiune, sinteza în sumă, de *disjecta membra*, de stări inerte : „O rază de soare, vie și caldă, trecută printr-o prismă, se desface într-o bandă de colori mai întunecate sau mai reci ; expresia e pentru stările noastre de conștiință ceea ce prisma e pentru lumia solară". Dar ceea ce permite recombinarea notelor, separate de expresia lingvistică e faptul că fiecare din ele sugerează pe celelalte. Cu alte cuvinte ceea ce permite recompunerea elementelor, răzlețite prin expresie, e sugestia. Vorba mai veche a lui Guyau : „Poezia depinde de răsunetele cuvîntului în mintea ascultătorului, de mulțimea și de adîncimea ecourilor deșteptate ;... poezia e un fel de magie care într-un moment și îndărătul unui singur cuvînt poate face să apară o lume."

Un exemplu de analiză stilistică formală pe text eminescian : „Astfel în construcția inversă «s-a dus amorul, un amic supus amîndurora...», cuvintele «s-a dus» puse la început trezesc deodată în noi ideea unei perderi cu nuanțele afective adunate de tristețe, de părere de rău, de dureroasă sfîșiere sufletească ori de resemnare, pe cari le precizează și le întăresc apoi cuvintele următoare ; puse dincontra la sfîrșit, ca în construcție dreaptă,..., puterea lor de sugerare se perde cu desăvîrșire și fraza ne dă o cugetare, dar nu o stare afectivă." Inversiunea, deci, ca figură de stil, nu are alt scop decît de a mări efectul, de a mări și accentua impresia, de a produce cu alte cuvinte o stare afectivă mai intensă. Sugestia ca mijloc de a reconstitui multiplicitatea fundamentală a stărilor afective e temelia psihologică pe care se întemeiază procedeul stilistic respectiv. Și nu numai el. Ceea ce era de demonstrat.

În rest chestiuni de aplicație, cu unele formulări memorabile pentru acest sfîrșit de veac : „Eminescu e tipul adevărului poet sincer, la care forma se adaptează fondului în mod spontan și firesc, fără afectare și fără artificii căutate" ; „Limbajul figurat e prin excelență limbajul emoțiunii... Întrebuințat în poesie ca mijloc de expresiune a emoțiunilor, ritmul are el însuși emoțiunea drept causă... Ritmul fiziologic și ritmul psihologic, circulația sîngelui și mișcarea ideilor, determină, și nu pot să nu determine, mersul frasei."

★

Într-o selecțiune alăturată, Iacob Negruzzi informează cititorii, ușor nostalgic desigur, în legătură cu inevitabilele completări și apoi schimbări în conducerea revistei. La 1902 din comitetul de redacție, mult lărgit, avînd ca director (funcție nouă) pe Ioan Bogdan, nu mai rămăseseră să facă parte decît trei din vechii fondatori. Iată componența comitetului, în ordinea alfabetică, adoptată de noii convorbiști : C. Alimănești eanu, Gr. Antipa,

T. Antonescu, N. I. Basilescu, G. Bogdan-Duică, I. A. Bassarabescu, A. Cuza, M. Dragomirescu, D. Evolceanu, I. S. Floru, C. Litzica, S. Mehedinți, P. Missir, L. Mrazec, G. Murnu, A. Naum, P. P. Negulescu, D. Onciul, Șt. Orășanu, E. Pangrati, I. Paul, A. Philippide, I. A. Rădulescu, F. Robin, M. Săulescu, D. Voinov, N. Volenti.

Cum se vede, destui istorici, economiști, lingviști, geografi, a căror pondere se va resimți în paginile revistei. Nu lipsesc însă și semnăturile unor scriitori care, deși colaboratori externi mai mult sau mai puțin ocazionali, vor însemna nume de referință în istoria literară, iar cîțiva se vor ralia comitetelor în perspectivă. Printre aceștia D. Anghel, Șt. O. Iosif, G. Coșbuc – mai ales cu traducerile memorabile din *Sacontala* și *Divina Commedia*, G. Murnu cu traducerile excepționale din Homer, D. Zamfirescu ș.a. Apar și alte scrisori nepublicate ale lui Ion Ghica, în vechea tradiție a revistei, între care una adresată lui Ion Bianu, urmașul său de rîvnă la conducerea Academiei. Alături de amplul studiu al lui N. Iorga dedicat lui Bălcescu, ori D. Onciul scriind despre Mircea cel Bătrîn, unul datorat lui C. Alimănești eanu ce tratează *Importanța ținerii unui congres internațional a(l) petrolului la București*, (foarte interesant document de epocă) și multe altele cum ar fi *Tuberculoza în familie* de V. Babeș, *Geografia ca disciplină universitară* de S. Mehedinți, *Începuturile tipografiei în țara românească* de Nerva Hodoș sau polemicile dintre Teohari Antonescu și A. D. Xenopol pe seama *Originii omului*.

Dintre studiile ce abordează probleme literare sau adiacente menționăm : *Din vremea lui Anton Pann* (G. Bogdan-Duică), *O scriere necunoscută : „Studii moldovene"* de Al. Russo (P. V. Haneș), *Pesimismul lui Eminescu* (Ioan Slavici), *Din poeziile inedite ale lui M. Eminescu* (I. A. Rădulescu) și, cel mai cunoscut, *Oratori, retori și limbuți* (T. Maiorescu). Cu observații filologice și chiar estetice comentează V. Pîrvan cîteva ode din Horațiu așa cum au fost ele traduse, se pare strict ocazional, de Al. Odobescu. Cele trei traduceri, scrise pe file detașabile, le-a găsit V. Pîrvan legate împreună cu volumul original al lui Horațiu, în colecția „Biblioteca Odobescu" de la Academie. Odobescu avea 19-20 de ani cînd a făcut exercițiile amintite și era student la Paris. Începuse să publice diferite articole prin gazetele din țară. De ce i s-au părut „însemnate" aceste traduceri lui V. Pîrvan ? Fără a se declara specialist el le apreciază „din punctul de vedere al limbii și al versificației, și pentru că, desigur, sînt ale lui Odobescu". Expresia românească a tînărului muntean poate convinge prin ușurința alergării și uzitarea cuvîntului imediat la îndemînă : „Ah, fintîn-a Blanduziei, decît sticla mai lucie ! / Vinuri dulci, împodobite cu cununi de flori plăpînde, / Ți se cade ca odor" etc.

★

În 1912 se impune atenției redacționale (director S. Mehedinți) alt grup de scriitori, printre care poeții P. Cerna, Em. Ciomac, Eug. Ciuchi, Elena Farago, I. Pillat, G. Tutoveanu, V. Voiculescu, prozatorii (unii nesemnificativi) M. Beza, M. I. Chirițescu, Șt. Sterescu, Duiliu Zamfirescu, criticii și teoreticienii literari Gh. Bogdan-Duică, Mircea Djuvara, Mircea Florian, E. Lovinescu, Al. Tzigara-Samurcaș. O recenzie și apoi traducerea unui studiu apărut la Frankfurt am Mein despre M. Sadoveanu sînt și azi de interes. Autorul, M. Friedwagner, fost rector al Universității cernăuțene, îl vede pe păscăneanul-fălticenean ca „un temperament obiectiv" : nici poporanist, nici socialist, ci realist. Clasînd temele preferate de „novelist" savantul german împrumută observațiile lui Maiorescu făcute la Academie, asupra aceluiași tînăr și prolific autor, privindu-l constant cu bunăvoință.

Nicolae Iorga

Dar să părăsim pentru o clipă aria preponderent literară a preocupărilor revistei, în favoarea unei „Cronici științifice", semnate de D. M. Cădere, despre *Prevederea timpului*, problemă care „preocupă deopotrivă pe învățați care încearcă a o dezlega prin mijloacele multiple (și în 1912 !) ce știința le pune la dispoziție, ca și pe cel din urmă agricultor fără cultură, care, din nevoia asigurării modestului său trai... căci, zi cu zi, an cu an, în decursul veacurilor, milioane de observatori modești au izbutit să prindă icicolo, cîte o legătură între un fapt, ce pare la prima vedere răzleț și între taina aproape nepătrunsă «cum va fi timpul ?»" Și, zice autorul, chiar „domnul doctor Antipa mi-a confirmat" că o expresie a pescarilor : „primăvara asta o să avem pohoaie, căci și-au făcut rațele cuiburile cam sus" este o explicație „naturală". La fel „d-ul G. Murgoci", pedologul, „mi-a confirmat că atunci cînd cîntă cocoșii ziua e semn de ploaie". Nu numai meteorologii pot profita de aceste prevestiri, ci și vînătorii, căci „De asemenea, de rătăcesc epurii prin sat va veni vreme rea". În revista *Ion Creangă* același autor, împreună cu G. Murgoci, consemnaseră : „Cînd se lau mițele, e a ploaie, asemenea dacă stă mîța pe vatră. Din contra, dacă stă la fereastră e semn de vreme bună". Și o altă explicațiune dintr-o lungă înșiruire : „Cînd cîntă broaștele, s-a isprăvit iarna". Dar plantele ? : „Dacă rămîn alunele seci, e semn de iarnă grea". Există chiar observații populare asupra fenomenelor fizice ale atmosferei înseși : „Cînd după o ploaie la munții înalți rămîne cîte o pală de nor aninată de pădure sau se ridică aburi din pădure și se adună în nori e sigur că ploile vor mai continua." Autorul citează încă un asociat la asemenea observații de interes preponderent agricol : Ion Ionescu de la Brad. Într-un cuvînt „poporul are credință – fără îndoială bazată pe observație – că după cum este toamna așa va fi primăvara, și după cum este iarna așa va fi vara." Adică dacă e ger strașnic în ianuarie, caniculă mare va fi în iunie ș.a.m.d. Avem ocazia să ne convingem, urmînd simetriile propuse, pentru perioade din 44 în 44 de ani...

★

După războiul mondial revista apare în condiții, inclusiv grafice, grele. În întregul sumar al anului 1922 nu se relevă nici o operă de referință. Au-

torii cei mai favorizați : P. Cerna, Maria Condrea, Eug. Ciuchi, Hrisant Dăscălescu, George Dumitrescu, Mircea Gheorghiu, Gh. Tutoveanu, C. V. Georgian, M. Lungeanu, N. Batzaria, Mircea Bentoiu, Vasile Gherasim (cu o replică dată lui Slavici îndeosebi, *Eminescu optimist),* folcloristul Nicolaescu-Plopșor, istoricul P. P. Panaitescu. Un zîmbet, totuși amar, strecoară fabula politică a lui Nigrim, *Guvern de concentrare.*

★

În al 65-lea an de apariție revista deplînge dispariția ultimului dintre fondatorii ei : Iacob Negruzzi. S-au spus multe cu acest prilej, revista le-a consemnat, dar au rămas și ele înmormîntate și uitate. De pildă, bătrînul Costică Meissner, inteligent și prob, niciodată băgîndu-se în față, vorbind sau scriind numai cînd era neapărat nevoie de autoritatea cuvîntului său, cunoscător (ironic) al junimismului de început, cel puțin, spune clar la cripta încă deschisă : oricită chezășie o asigurau personalitățile celorlalți întemeietori (T. Maiorescu, P. Carp, Th. Rosetti, V. Pogor) „această Revistă, organ ce a adus așa de incomensurabile servicii limbii și literaturii românești, nu putea trăi, nu se putea menține, în vedere mai cu seamă că acele vremuri erau încă neprielnice unor năzuințl culturale superioare", fără existența, contribuția și sacrificiul lui Iacob Negruzzi : „...ani de ani, vreme de decenii, toată grija apariției Revistei era lăsată în seama lui. El îi era : și director, și redactor, și secretar de redacție, și corector, și administrator. Apoi, tot el, mai mult decît oricare altul, îmboldia pe toți la colaborare..." Numindu-l pe Maiorescu „necontestatul șef spiritual al întregii activități junimiste", „marele Maiorescu" etc., C. Meissner i-l alătură deîndată, în ce privește „Revista", pe „îmbolditorul la lucru" căruia „lumea noastră intelectuală îi datorește mai mult decît își închipuie" : „Acești doi bărbați constituiesc stîlpii, în jurul cărora s-au strîns, în cursul anilor, atîtea talente ba chiar atîția oameni de geniu. Firește că un Eminescu, un Creangă, un Conta, un A. D. Xenopol, un Lambrior, un Panu etc., n-au fost creați nici de Maiorescu, nici de I. Negruzzi. Însă toți aceștia au găsit în «Junimea» un focar în care au fost înțeleși, apreciați și cu persistență îndemnați să dea o formă cît mai perfectă produselor geniului sau talentului lor". Că și Panu o fi avut geniu sau că la „Junimea" se făceau curent observații directe, la

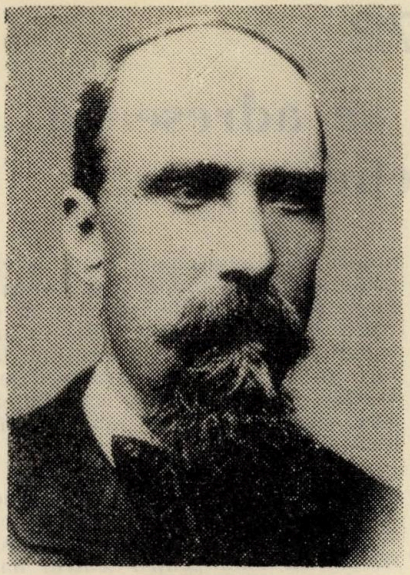

Th. Rosetti

obiect, pe manuscrise, e de acum pioasă exagerare. După cum, tot la „Junimea" și tot la „Convorbiri", alături de alte neglijențe devenite celebre prin exploatarea lor de adversari, se vor da în vileag mult cam tîrziu „localizări" foarte apropiate de plagiat (cazul Gane-Bengescu, dezvăluit chiar în acest volum, p. 615-6). De altfel, scrisoarea ce reproducem, din epoca transferărilor bucureștene, va da o imagine mai clară asupra mediului și personalităților, conturate în timp pe scara obiectivă a valorilor.

★

După trei pătrare de veac, fostul director S. Mehedinți reamintește că revista este „cel mai vechi steag cultural al Românilor", că atît valorează în fiecare epocă viața unui popor, cît prețuiesc oamenii săi reprezentativi. Gîndul său era, desigur, la Titu Maiorescu. Dar nu uită să menționeze că pe cînd Maiorescu „lupta din răsputeri" să se impună la Frankfurt am Mein sau Viena, în țară se afla pe planul întîi Kogălniceanu, universitarul, cel dintîi istoric critic al trecutului, alcătuitorul programelor de la *Dacia literară* și *Propășirea,* cel ce se opusese domnitorului Mihalache Sturza, iar în latura strict literară „Alecsandri sta cu cîteva trepte mai sus". Printre alte merite, cu intuiția sa de artist, poetul înțelesese, se pare înaintea tuturor contemporanilor săi, marea valoare a ltieraturii populare, culesese doine, balade, legende, și se străduia să le pună, tezaur inedit, în fața conștiinței europene. Așa încît numirea lui Maiorescu la Iași de către Ministerul școalelor, pentru a astîmpăra unele tulburări ce bîntuiau cîteva școli din localitate, ca migastrat ce ținuse conferințe despre educație, nu se făcea pe un teren sterp și i-a favorizat impunerea. Rector al Universității la 22 de ani, admirator al clasicilor, prețuitor convins al limbii latine, ca temei pentru formarea în spirit logic a tinerilor, orator academic și parlamentar, critic clarvăzător și pedagog, el întemeiază „Junimea" și „Convorbiri literare" ale căror contribuții la dezvoltarea culturii naționale sînt recunoscute mai devreme ori mai tîrziu de toată lumea.

Aceluiași Maiorescu sînt adresate și cuvintele noului director al revistei, I. E. Torouțiu, cu prilejul pelerinajului la mormîntul din cimitirul Belu, în vederea comemorării a 25 de ani de la moarte. Reproducem, fragmentar, și alocuțiunea respectivă, altceva mai potrivit spațiului nostru negăsind în sumarul acelui dramatic an 1942.

Lucian DUMBRAVA

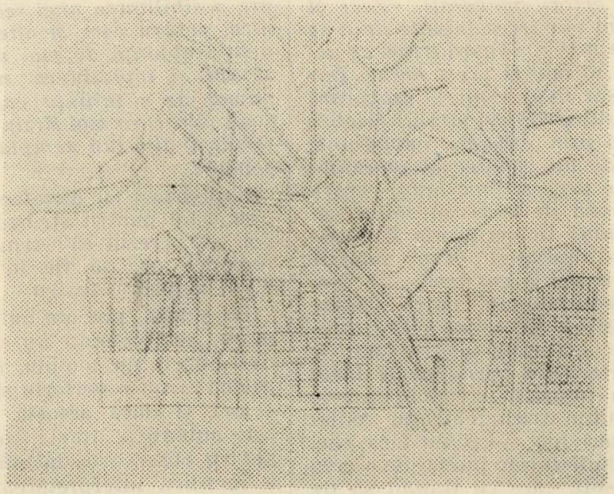

(foto : L. Stratulat)

Dan Hatmanu : „Iașii de ieri și de azi".

1872

Titu Maiorescu se adresează... redacției

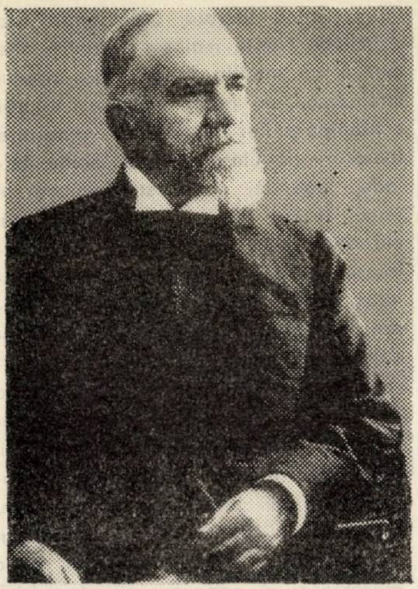

Titu Maiorescu

Domnule Redactor,

Familia din Pesta, în unul din ultimele sale numere, publică următoarea rectificare la adresa subscrisului: „D-nul T. Maiorescu scrie în ultimul No. al «Convorbirilor Literare», între altele următoarele șire: *«Toți cunoaștem importanța teatrului pentru un popor; toți știm asemene, că ne lipsește acest element de cultură. Vom traduce dar dramele eminînte din alte literature, vom incuragia începuturile noastre cele bune, dacă le avem; vom descuragia pe cele rele, și ne vom interesa, la timp oportun, a forma actori adevărați... Zeci și zeci de ani vor trece înainte de a se putea compune o singură trupă de actori, care să merite acest nume. Dar de la Pesta ne-a venit o provocare măreață, subscrisă de bărbați celebri, însuflețită prin adunări numeroase, condusă de un comitet al națiunii: este vorba de a strînge bani, pentru ca mai întei de toate să zidim casele teatrului. De aci încolo lucrurile vor merge repede și bine: zidurile le avem, dramele vor veni.»* — Trebue să protestăm în contra acestor șire din urmă. Nu există nici o provocare a comitetului pentru fond de teatru, prin care acesta ar fi făcut apel, de a contribui ca mai înainte de toate să zidim casele teatrului. Astfel de provocare nici s-a putut face, căci scopul societății este numai de a crea un fond «din care cu timpul să fie posibil înființarea unui teatru național român.» Va să zică, este vorba numai de a aduna bani. Cum se va înființa apoi cu timpul acel teatru: forma-se-va întîi un repertor și o trupă de actori, și apoi zidise-va un teatru și unde? — sunt cestiuni, la care va răspunde acea adunare generală, care se va convoca anume spre acest scop atunci cînd vor fi bani".

Familia, în această rectificare, ne citează cap. 1 și 21 din statutele Societății constituite cu scop de a înființa «un fond pentru teatrul național român». Dar critica noastră nu s-a raportat la statute. Aceste, o mărturisim cu părere de rău, nu prea trebuiesc luate în băgare de seamă. Experiența de pînă acum ne-a dovedit că în multe întreprinderi «de cultură» de ale noastre o mare parte a activității se consumă în «elaborarea» statutelor și în alegerea comitetelor cu Președinți, Vicepreședinți, secretari, membri fundatori, onorifici, ordinari și extraordinari; ne-a dovedit asemene că, odată statutele «elaborate» și Comitetul ales, lucrarea mai departe a început a lîncezi.

Dar, cum am zis, critica noastră nici nu s-a raportat la statute. Ea a avut în vedere ideea începătoare și a citat «provocarea» Comitetului, adică «apelul către publicul român» făcut la Pesta în 7 Aprilie 1870 din partea d-lui «Președinte» Dr. Iosif Hodoș, a d-lui «Secretar» Iosif Vulcanu și a d-lor membri ai «Comitetului» V. Babeș, P. Mihalyi și A. Mocioni. În acest apel se publică «programul preparativ la înființarea unui fond pentru teatrul național român» votat de «inteligința română din Buda-Pesta» și se zice între altele: *Nu este aici vorba despre posibilitatea unei realizări grabnice, pentru care și alte națiuni au avut trebuință de mai mulți ani, ci scopul și intențiunea noastră este numai de a înființa cu încetul un fond, din care mai tîrziu națiunea să poată înălța un templu al Thaliei române.*

Nedeprinși cu metafore poetice în programe pentru strîngere de bani, noi am crezut că «templul Thaliei române» are să fie în adevăr un edificiu pentru teatru.

Dacă însă, precum ne observă *Familia*, acel templu nu vrea să zică numaidecît un templu, ci poate însemna și un repertoriu și o trupă de actori, și dacă această interpretare este autentică, atunci, mulțumindu-i pentru observarea făcută, ne grăbim a rectifica interpretarea noastră și, păstrînd cu toate aceste critica în înțelesul ei propriu, schimbăm propoziția citată în următorul mod: „Dar de la Pesta ne-a venit o provocare măreață, subscrisă de bărbați celebri, însuflețită prin adunări numeroase, condusă de un Comitet al națiunii: este vorba ca mai întîi de toate să alcătuim o societate, să-i alegem Comitete, să-i facem statute și să strîngem banii pentru înființarea unui fond teatral. De aci încolo lucrurile vor merge repede și bine: Societatea, Comitetul, Statutele, poate și banii îi vom ave, dramele vor veni".

Căci ceea ce ne lipsește mai întâi de toate sunt dramele; aceste însă nu se înființează nici prin Comitete, nici prin Statute, nici prin bani, și cu teatrul din [Austro]-Ungaria are să se întîmple în mic ceea ce s-a întîmplat cu Societatea Academică din București în mai mare. Acolo era vorba să se înalțe un „templu" al Minervei române. Zappa a dat banii, Guvernul a numit membrii, Universitatea a dat localul; există dar și templu, sunt și preoți bine salariați, ar fi și public evlavios, lipsește numai Minerva. Dar ce e de făcut! Așa sînt zeițele antice, cam toate caprițioase; și dintre toate, cele mai capriționse se zice că sînt tocmai Minerva și Thalia.

T. MAIORESCU

1882

Ședință literară la Viena

în onoarea „Junimei" din Iași și a organului său „Convorbiri literare"

Extragem din Gazeta Transilvaniei N-rele 66 și 67 din 11 și 13 iunie a.c. următoarea dare de seamă despre serbarea ce societatea academică „România Jună" din Viena a organizat în onoarea societății literare „Junimea" din Iași:

„Sunt 15 ani împliniți de cînd societatea «Junimea» din Iași lucrează neîncetat pentru dezvoltarea literaturei noastre prin organul său „Convorbiri literare". După 15 ani de lucru „Junimea", privind la fructele muncei sale, află mîngăere, iar națiia românească bucure-se, căci, pe cînd literatura noastră se afla în stare chaotică, „Junimea" prin critică a contribuit în mod însemnat la renașterea ei și i-a dat viață prin valo-

roasele scrieri de tot feliul. Lupta pentru ca să se facă lumină a fost mare, dar eată că din această luptă s-a cristalizat adevărul, şi literatura noastră are opere de valoare recunoscute de popoarele culte ale Europei. Aceste opere fie scrise cu semne, fie fără semne, fie cu litere cirilice, fie cu ori ce caractere scrise, vor remîne neperitoare şi vor fi mărgăritare în literatura română.

Las să urmeze o schiţă despre decursul şedinţei : D. Preşedinte al societăţii C. Popazu a deschis şedinţa printr-o vorbire cuprinzetoare, cam astfel : «Întruniţi astăzi după 15 ani de esistenţă a celui mai important ziar ce posedăm, cred că împlinim o datorie ce ne se cuvine nouă ca societate literară, de a nu lăsa să treacă o ocasiune, ce ne face a ne ocupa c-un moment de mare importanţă în istoria literaturei noastre. Momentul domnilor e solemn, e prea solemn. El astăzi face a se reproduce în noi o viaţă de activitate energică a unei societăţi, ce a dat o direcţie nouă în literatura noastră. Societatea „Junimea" prin organul său „Convorbiri literare" luptă de 15 ani pentru principiul : „Semnul adeverului trebue implîntat în tot locul cu ori ce jertfă". Astfel s-a introdus la noi cel mai puternic promotor al literaturei, s-a introdus critica. Eată domnilor un progres, şi cutez a afirma cel mai important, căci numai critica încurajează adevăratele produse literare şi nimiceşte ori ce produs nejustificat fără formă şi fără cuprins. Faţă de starea noastră literară înainte de 60, e foarte logică reacţiunea, e foarte naturală lupta ; şi lupta a fost crîncenă, căci se introducea la noi un ce nou, critica care a dat cursul adevărat literaturei noastre. La acest act de purificare în literatură au fost mari lupte, dar din aceste lupte s-a făcut lumină şi adevărul a triumfat. „Convorbirile literare", organul direcţiei noue, de la apariţiunea lor au profesat principiul : „literatura noastră să corespundă stadiului nostru de desvoltare, pururea ţinîndu-se cont de progresul la celelalte popoare."

Sunt 15 ani de cînd „Convorbirile literare" cultivă acest principiu cu perseverenţă şi cu abnegaţiune ; nouă ne e impusă datoria a saluta pe cei ce fără consideraţie servesc cu credinţă şi cu zel acestui sublim principiu. Salutăm pe membrii „Junimei", salutăm pe conducătorii ei, căci salutîndu-i pe ei, salutăm progresul nostru !»

Un : Să trăiască „Junimea" ! a acompaniat sfîrşitul discursului.

Imediat s-a citit o epistolă a d-nului Iacob Negruzzi adresată societăţii.

Iată cuprinsul ei :

Iaşi 2/14 Iunie 1882

Onorabilei societăţi academice „România Jună" din Viena.

Scrisoarea societăţii „România Jună" din 9 Iunie mi-a făcut o foarte mare mulţămire. Ea dovedeşte că modestele lucrări ale societăţii noastre literare din Iaşi au fost urmărite cu o statornică luare aminte de către tinerimea studioasă. Cine ştie, dacă meritäm toate laudele, ce ne aduceţi ? — E foarte greu de a fi judecat cu dreptate de contimporani : mai tot aşa de greu, cît este de a se judeca însuş, căci, precum zice Goethe : «Mann misst nach eigenem Mass / Sich bald zu klein und leider oft zu gross» şi numai posteritatea va rosti o sentinţă hotărîtoare. Însă ori cum va fi, sigur este, că perseverenţa şi-a produs roadele sale, căci principii şi idei, care odinioară (1863) erau restrîse într-un foarte mic cerc de amici, astăzi sunt răspîndite şi primite în mai toate provinciile locuite de Români.

D-voastră aveţi chemarea şi datoria de a le disvolta şi a le împinge mai departe. — Aveţi un mare avantaj asupra noastră : sunteţi tineri şi un timp lung vi se întinde înainte. Pentru noi timpul cel mai lung este îndărăt, căci numele nostru, Junimea, astăzi nu se mai potriveşte deplin cu realitatea şi e păstrat mai mult din tradiţie.

Voi împărtăşi scrisoarea d-voastre d-nului V. Alecsandri, care se găseşte în străinătate, d-nului T. Maiorescu, care se afla în Bucureşti, precum şi celorlalţi membri ai societăţii „Junimea", care peste cîteva zile se vor aduna pentru cea de pe urmă oară înaintea vacanţelor şi nu mă îndoiesc că toţi vor afla despre serbarea ce proiectaţi cu aceeaşi mulţămire ca şi mine.

Vă doresc din inimă ca ziua de 17 Iunie să fie veselă şi să contribuie la creşterea şi înflorirea societăţii „România Jună".

Primiţi vă rog încredinţarea deosebitei mele consideraţiuni

IACOB NEGRUZZI

Epistola a fost primită între aplause şi strigăte, de parcă nu se mai sfîrşeau. S-a cetit apoi telegrame de felicitare, care s-au adresat societăţii „România Jună".

Eată textul telegramelor :

Societatea „Junimea" trimite salutările sale „României June" şi-i urează traiu lung şi prosperitate.

NEGRUZZI, POGOR, GANE, CULIAN, NAUM, VÂRGOLICI, POMPILIU, LAMBRIOR, CREANGĂ, MISIR.

La această telegramă s-a răspuns telegrafic din Viena în chipul următor :

Negruzzi Iacob Iaşi,

„România Jună" serbând victoria luminii ce aţi făcut în literatura noastră, vă urează mulţi ani şi vă roagă să spuneţi acelei valoroase „Junimi" astăzi betrînă prin fapte, că Junimea Română din patru părţi o admiră şi o urmează.

Popazu Preşedinte.
Gara Tîrgovişte, 18 Iunie

★

Foarte mişcat de salutarea d-voastră, vă rog să primiţi şi esprimaţi colegilor recunoştinţa mea. Puţin poate un critic, mult trebuie să facă o întreagă generaţie de tineri inteligenţi. Am început noi în grele împrejurări. Literatura română aşteaptă să urmaţi cu mai mare resultat. Trăească „România Jună".

MAIORESCU

★

Braşov, 17 Iunie

Salutăm pe cei adunaţi în onoarea „Junimei" din Iaşi. Mai curînd sau mai tîrziu lumina trebuie să iasă învingătoare. Trăiască „Convorbirile" !

PILTIA, VOINA, Dr. BAIULESCU, PORUMBESCU, SOCACIU, CHELARIU, BUDIU, BÎRSANU.

Toţi au fost emoţionaţi şi plini de bucuria ce se exprima în feţele vesele şi în vivatele necurmate. Aplaudau oaspeţii (între care amintim pe stimatul d. dr. I. U. Iarnik, profesor la Universitatea de aici), aplaudau membrii societăţii, aplauda tinerimea din patru unghiuri".

(Fragment, după consemnarea lui I. C. FRUNZĂ)

1892

„Către cititori“: întotdeauna gîndul...

Iacob Negruzzi

La începutul anului 1867 Societatea literară „Junimea“ din Iași luase hotărîrea de a publica o revistă „cu scopul de a reproduce și respîndi tot ce intră în cercul ocupațiunilor literare și științifice ; de a supune unei critici serioase operele ce apar din orice ramură a științei ; de a da seama despre activitatea și producerile societăților literare, în special a celei din Iași și de a servi ca punct de întîlnire și înfrățire pentru autorii naționali“. Pentru a dirige revista proiectată, societatea s-a adresat la mine, și la 1 Martie 1867 a și apărut no. 1 al „Convorbirilor literare“.

Fără un moment de întrerupere, foaea noastră a apărut timp de 26 de ani : 18 ani în Iași și acum s-au împlinit alți opt ani de cînd ea se publică în București. În anul trecut 1892 Convorbirile au serbat jubileul lor de 25 de ani, eveniment ne mai întîmplat unei alte publicațiuni periodice literare pe teritoriul României.

Autorii de valoare din orice țară, provincie locuită de Români au colaborat la această revistă, începînd cu bărbații care făceau parte din generația de la 1834, și mai ales din acea de la 1848, bărbați care au contribuit puternic la regenerarea noastră națională.

Pe toți aceștia i-am văzut stingîndu-se unul cîte unul, și partea cea mare a lucrării noastre a fost făcută de generația de la 1866, care mai ales contribuie în zilele noastre la organisarea și consolidarea statului precum și la conducerea mișcării intelectuale a poporului. Astăzi însfîrșit o generație nouă este menită să ducă lucrarea noastră mai departe, poate cu mai puțin entuziasm, dar de sigur cu mai multă știință și cu o mai serioasă aprofundare decît în trecut.

În deosebitele epoce, Convorbirile literare au reprodus partea cea mai bună din ceea ce se lucra pe cîmpul literar și științific, și a venit momentul ca să întrunească mai ales pe acei care cu talent încep astăzi și cu autoritate vor urma mîne a fi principalii reprezentanți ai vieței intelectuale la Români.

Cîțiva dintre acești juni autori au și făcut în timpurile din urmă apariția lor în revista noastră și se cuvine ca ei să ia locul, la care îi îndreptățește activitatea și talentul lor. De aceea cu începerea anului XXVII al Convorbirilor literare mi-am asociat la direcțiunea și redacțiunea revistei un număr de autori din generația tînără, despre care cred că au și focul sacru și statornicia muncei și dragostea pentru adevăr și frumos.

Am încredințarea că prin o lucrare comună ei se vor pregăti și deprinde să conducă cu succes în viitor, ceea ce am făcut noi un timp îndelungat în trecut.

În lumea ideilor ca și în acea a faptelor totul se mișcă și se prefăce, și este bine și pentru tinerii care vin, să lege în mod armonic activitatea lor de ceea ce au avut alții înainte de ei, și pentru betrîni să se deprindă cu ceea ce se arată din nou pe cîmpul lucrărilor intelectuale în cursul neoprit al timpurilor.

Iacob NEGRUZZI

1902

Un critic tînăr despre Samson L. Bodnărescu

Un vechi și odinioară apreciat colaborator al „Convorbirilor“, Samson Leonida Bodnărescu, s-a stins din viață în luna lui Februarie a.c. la Pomîrla, unde ca director de liceu și profesor de limba română de la 1879 încoace își împlinea datoria de modest luminător al generației de astăzi. Sînt mulți ani de cînd în coloanele publicațiunilor noastre periodice nu mai întîlnim acest nume, încît nu e de mirat, dacă lumea cea lesne uitătoare n-a manifestat mai mult interes cu ocazia morții acestui scriitor.

Bucovinean de origină, ca și răposatul Petrino, un alt coleg al său de la „Convorbiri“, Bodnărescu s-a născut la 1840 în comuna Gălănești din părinți plugari și a venit în țară pe la 1866, după terminarea studiilor liceale în Cernăuți. La Iași, prin citirea întîielor sale lucrări literare, și-a atras simpatiile membrilor fruntași ai „Junimei“, care i-au mijlocit un ajutor de la marele proprietar basarabean Cassu și i-au făcut posibilă plecarea în străinătate, de unde, după un studiu de patru ani la universitățile din Viena, Berlin și Giessen, s-a întors cu diploma de doctor în filosofie. A ocupat mai întîi locul de director al Bibliotecii statului din Iași, iar pe urmă a primit direcția școalei normale Vasile Lupu. Venind însă în conflict cu autoritatea școlară a trebuit să se retragă și în unire cu alți profesori a condus cîtva timp un institut pedagogic privat din Iași, pînă ce se așează definitiv în Pomîrla. Aproape întreaga sa activitate literară Bodnărescu a desfășurat-o între anii 1869-1879 în „Convorbiri“. La 1884 și-a publicat operele într-un volum, conținînd versuri și două tragedii. Necunoscută ne-a rămas drama sa „Grigore Ghica Vodă“, despre care anonimul biograf dela „Deșteptarea“ ne spune că a fost scrisă la Putna și citită în „Junimea“, unde „a deșteptat ideea serbării centenare, săvîrșită prin punerea pietrii comemorative pe locul decapitării acestui Domn“. Același biograf ne mai spune că au rămas în manuscript diferite poezii și două fragmente dramatice : „Urmașii lui Alexandru cel Bun“ și „Anticrist“, manuscripte asupra valorii cărora nu se pronunță.

Bodnărescu își începe colaborarea sa la „Convorbiri“ cu proză sentimentală. *Suferințe* își intitulează un lung șir de impresii, niște „file rupte din jurnal“ (Conv. an. I), în formă de scrisori, care în fond nu sînt altceva decît o copie a cunoscutei povești melo-dramatice „Abelard și Eloisa“ de Pope. Aici Abelard se numește Junel și Eloisa își zice Luinela, încolo aceeași dragoste idilică, aceeași „mistică durere a amorului ascuns“, aceeași scenă cu exilarea iubitei în mînăstire, iar sfîrșitul din Werther și Noua Eloisă : „Ah dulce-i, dulce-i pentru amor a trece din viață...“.

Cam de aceeași natură sînt și povestirile în proză sub titlul *Mici escursiuni* (Conv. IV) : impresii din tinerețe, poetice și sentimentale descrieri a mării, a munților și a dorului de iubită, apoi greoaie reflexiuni filosofice asupra naturei și a vieții. Autorul rătăcește cu gîndul — ca și rătăcitorul Ahasver, ce-l preocupă — asupra unei mulțimi de probleme

metafisice ; în ticăitul ceasului ascultă „glasul eternității" ; se cufundă în „întunericul trecutului" ; cercetează prin viziuni „regiunile viitorului" ; toate la o laltă dau un șir de incoherențe ; unele fragmente conțin descrieri demne de citit.

Superioare acestora sînt alte două bucăți în proză *Pintea și fiica sa Laura* (Conv. II) și *Vidra și Simon* (Conv. V), două legende romantice cu subiecte luate din luptele plăieșilor români cu tătarii, — poate mai clare și mai rotunzite decît tot ce-a scris Bodnărescu. În deosebi cea din urmă, cu un început imitat după despărțirea dintre Hector și Andromacha, cu descrierea unui tip eroic de amazoană română — de altfel diferită de tipul din baladele populare — ar putea figura în orice antologie românească. Aici nici limba nu este așa de emfatică și de încărcată ca în impresiile amintite.

În *poeziile* sale Bodnărescu se apropie mai mult de Iancu Văcărescu și Conachi și nu aparține poeților noștri cu calități artistice superioare și cu notă personală marcantă. Prin cîntecele lui trece acel suflu de lirism ușor : cu flori ce se îngînă cu zefirul „hoțoman", cu inevitabila poezie a anotimpurilor, cu senină iubire de natură și de neam. E mai impecabil și mai ușor de citit, unde imitează forma și motivele versului poporal, e mai slab și mai confus, unde, în lipsă de idei, forțează coarda pesimistă și filosofică.

Influența literaturei germane asupra lui Bodnărescu e foarte mare. Poezia romantică a „mîndrei albăstrele" l-a impresionat mai mult. De aci și dragostea lui pentru nume ca Minodora, Luînela și Laura, predilectele tuturor romanticilor. Din Heine și-a împrumutat haina multor poezii, iar în ce privește cele vreo treizeci de *epigrame*, acestea nu sînt epigrame în adevăratul înțeles al cuvîntului, ci pur și simplu reflexiuni sentențioase, făcute aidoma după „distihurile" din Xenii-le lui Schiller și Goethe.

Romantice prin subiectele lor sînt și cele două tragedii ale lui Bodnărescu : *Rienzi* și *Lăpușneanu-Vodă*. Într-o notiță, biografică din „Enciclopedia Română" se afirmă că „Rienzi" ar fi o traducere, mai probabil este că subiectul e pe deantregul împrumutat din celebrul roman „Rienzi, ultimul tribun" al lui Bulwer, utilizat de Richard Wagner în opera sa, — roman în care toată acțiunea, toate persoanele și caracterele sînt aceleași ca la Bodnărescu. Încît pentru „Lăpușneanu-Vodă," tragedia aceasta este dramatizarea cunoscutului fragment istoric al lui Costache Negruzzi, utilizat către sfîrșit aproape textual.

Deși între apariția uneia și a celeilalte tragedii a trecut un interval de 10 ani (Rienzi la 1869, Lăpușneanu la 1879), nu se poate constata nici o deosebire esențială în valoarea lor literară, precum în genere Bodnărescu nu a evoluat de loc, ci a rămas același de la începutul pînă la sfîrșitul activității sale. Găsim în dramele acestea destule cugetări frumoase, destule observațiuni pătrunzătoare și superioare scriitorilor de-a doua mînă ; găsim spirit, jocuri de cuvinte și imagini poetice ; alăturea de germanisme barbare găsim pe ici pe colo o limbă foarte curată și bogată în provincialisme neaoșe românești, care ar fi putut să treacă în limba literară. Dar atîta tot. Încolo o neîndemînatecă conducere a acțiunei, o schimbare mașinală de scene și situații, încît o reprezentare a acestor piese ar fi cu putință cel mult în teatrele americane. Bodnărescu nu poate susține cu aparatul logic al necesității psihologice nici una din tezele ce și-a luat de bază ; el nu reușește a scoate în relief nici un caracter mai însemnat. Și dacă cu toate astea merită să fie citite, e pentru fondul etic, ce se întrevede prin mulțimea de defecte, și pentru pasionantele declamațiuni asupra sentimentelor de dragoste de popor și de țară.

Așa a fost răposatul Bodnărescu. O justă măsură a importanței unui scriitor, este, fără îndoială, și popularitatea sa, — chiar la noi, unde reclama și critica de speculă are un rol așa de nefast. Bodnărescu n-a străbătut în popor, a rămas cunoscut într-un cerc îngust, și numele lui în viitor doar prin vre-un colț de antologie se va mai găsi. Cauza naturală e că n-a fost un talent original, ci mai mult reproductiv, n-a fost o personalitate artistică, ci un bărbat cu multă bunăvoință și însuflețire pentru progresul limbei și al literaturei române. Înzestrat cu multă cultură literară și cu cunoștințe filosofice, neavînd însă puterea de a sistematiza aceste cunoștințe, el n-a putut avea o înrîurire mai simțită asupra vieții noastre intelectuale.

Il. CHENDI

Ecaterina Pop-Petrovici : „Colind" (foto : L. Stratulat)

1912

Aforisme din Goethe

Semănatul nu este așa de anevoios ca secerișul.

★

Greșeala se reîmprospătează mereu în faptă, de aceea trebuie să reamintim neobosiți adevărul în cuvinte.

★

Nimeni să nu-și închipuie că oamenii l-au așteptat ca pe un Mesia.

★

Tot ce cuvintează graiul nostru viu, trebuie să rămînă pe seama clipei de față ; iar ce am scris, închinat să fie depărtării și vremilor de mai tîrziu.

★

Simțurile nu amăgesc, judecata însă, — da.

★

Dintre toate soiurile de hoți, nebunii sunt mai păgubitori, căci ei ne răpesc două lucruri, timpul și veselia.

★

Dacă n-am căuta să pătrundem prea cu deamănuntul, am dobîndi o sumedenie de cunoștințe mai bune. Căci numai sub unghiul de patruzeci și cinci de grade, un lucru ni se înfățișează deslușit.

★

Evlavia nu poate fi privită ca un scop ; ci numai drept mijlocul de a ne ridica la cea mai aleasă cultură, pe calea desăvîrșitului cumpăt sufletesc.

★

Iată pentru ce, oamenii, care socot evlavia ca un scop în sine, ajung mai adeseori niște fățarnici.

★

Nu tocmai lesne se cunosc oamenii unul pe altul, chiar atunci cînd ei pun la mijloc deplina lor bunăvoință, — necum cînd se amestecă între dînșii pizma, care schimonosește înfățișările toate.

★

Cît ne-am cunoaște între noi de bine, dacă n-am fi stăpîniți de vecinica dorință de a ne măsura unii cu alții.

★

Pentru acest cuvînt, oamenii aleși o duc mai greu decît ceilalți. Neputînd fi de potriva lor, făpturile obișnuite îi urmăresc la fiecare pas cu priviri pînditoare.

Mulțimea nu se poate lipsi de oameni aleși ; însă mai totdeauna ea îndură silnic povara lor.

★

Acolo unde ard lămpi, uleiul face pete ; iar unde pîlpîie făclii, rămîne scrum ; numai policandrele bolții cerești luminează curat și fără de prihană.

★

Greșeala se împărechiază cu adevărul, ca somnul cu vegherea. Am luat aminte că omul se întoarce ca recules, din rătăcire către adevăr.

★

Fiecare om, care nu lucrează pentru sine, suferă. Muncim în folosul aproapelui, ca să ne putem bucura împreună cu el.

★

La drept vorbind, noi învățăm numai din scrieri, pe care nu le putem judeca. Autorul unei cărți, pe care am fi destoinici s-o judecăm, s-ar cuveni să învețe dînsul de la noi.

★

Eresul este poezia vieții ; de aceea, credințele deșarte nu strică unui poet.

★

Nu trebuie să doriți nimănuia legăminte necurate în viață. Dar, pentru cine s-a încurcat fără voie în mreaja lor, ele sînt pietre de încercare a destoiniciei sufletești, prilejurile cînd omul e silit să dea măsura deplinei sale puteri.

★

Greșeala poate să fie bună, cîtă vreme suntem încă tineri ; să nu o cărăm însă mai departe cu noi în vîrsta bătrîneții.

★

Adeseori un om de ispravă chiar îngust la minte, pricepe înșelătoria celor mai îndemînatici peticari.

★

Necurățenia sclipește, cînd soarele o scaldă în lumina sa.

★

Tot omul poartă în firea lui cîte o meteahnă, care, dată în vileag, trezește neplăcerea hotărîtoare.

★

Fiecare aude numai cît pricepe.

★

Cele mai anevoioase piedici răsar tocmai acolo, unde nu le căutăm.

Sînt oameni care nu greșesc în viața lor, pentru că nu și-au pus în gînd nimica de ispravă.

★

Asupra istoriei poate rosti judecăți numai acel care a viețuit-o însuși. Tot astfel se întîmplă și cu neamuri întregi. De pildă, Germanii pot judeca despre literatură, numai de cînd au și ei una.

G. LAZAR

1922

Directorul „Convorbirilor" despre rolul școalei

Am sărbătorit nu de mult împlinirea unui veac de la începutul renașterii politice, pornită cu răscoala lui Tudor. Totuși, poporul nostru se află încă într-o șovăire și o strîmtoare nu se poate mai gravă ; constituția României întregite nu e încă gata ; elementele eterogene stau în așteptare îndoielnică, iar chestia populației — problema fundamentală a statului — pare că nici nu e înțeleasă. (După trei ani de la încheierea păcii, noi n-am făcut încă numărătoarea locuitorilor țării...)

Tot așa de greu înaintează și mișcarea culturală. Unirea tuturor provinciilor românești ne-a găsit cu prea puțini oameni pregătiți să ducă sarcinile unei organizări moderne de stat.

Cine-i de vină pentru aceste neajunsuri ? Răspundem în cîteva cuvinte : lipsa unei concepții clare despre nevoile poporului nostru, și, mai întîi de toate, slaba organizare a universității — organul menit a pregăti conștiința națiunei.

...Și vinovăția e cu atît mai mare, cu cît n-am ales cum se cade nici măcar între elementele care ne stau la îndemînă. Eminescu, adîncul înțelegător și traducător al lui Kant, în loc să ajungă profesor de filosofie, cum dorise T. Maiorescu, a fost doar un biet bibliotecar, — ba încă destituit și din această însărcinare. Maiorescu de asemenea a fost ținut 13 ani departe de catedră, iar în puterea maturității, în loc de a fi pus în capul învățămîntului, a fost împins înlături pentru a face loc unor suflete inferioare. Apoi, oameni ca eminentul istoric Giurescu, sau ca economistul Krupensky și alți specialiști închinați adevărului, au fost ținuți în căi lăturalnice, în loc de a fi chemați la îndrumarea tineretului... Atît de departe a mers amestecul politicei în universitate, încît după jumătate de veac de învățămînt superior, se numesc încă la universitate candidați pe care corpul profesoral e silit să-i respingă... Aci a fost izvorul principal al răului. De la cap... se încep toate greșelile unei țări, căci nimeni nu lucrează rău, înainte de a cugeta rău ; iar cugetarea căpeteniilor unui popor, vrînd sau nevrînd, de universitate e îndrumată.

Cum s-ar putea împlini acest deficit ?

A repara o clădire rău întocmită e greu lucru. Regenerarea universităţii cere de acum înainte munca unei întregi generaţii... şi o severă selecţiune a celor puşi ca pildă înaintea tineretului. Pînă atunci ne aşteaptă o nouă nenorocire : războiul ne-a lăsat peste 200.000 de copii fără părinţi.

Greutatea aceasta s-ar fi întors totuşi spre binele culturii româneşti, dacă un educator priceput şi-ar fi luat sarcina să crească aceşti copii spre a forma o generaţie nouă, folosindu-se de libertatea pe care i-o oferea lipsa lor de atingere cu familia. În toate ţările, unde cultura nu e un cuvînt deşert, calamitatea războaielor a fost totdeauna un prilej de mari preocupări pedagogice. Pestalozzi şi Fichte sînt pilde cunoscute pînă şi de profani... Din nefericire, mai bine de 150.000 din aceşti copii au rămas fără nici o îngrijire — buruieni care cresc de capul lor, ca într-o pîrloagă.

Cine poate calcula toate urmările unei astfel de nepăsări ? În loc de a fi reparat măcar în parte greşeala universităţii, crescînd acest tineret în cîteva instituţii de cultură, organizate după modelul celor mai bune de aiurea (cu ajutorul unor pedagogi români şi streini, dintre cei mai de seamă), ne-am oprit la dibuiri superficiale cu nişte biete comitete, unde s-au adunat oameni de ocazie, necunoscători ai meşteşugului pedagogic !

După anchete făcute în paginile acestei reviste, şi după ce exprimasem o sumă de deziderate în „Noua generaţie", în mijlocul dezastrului adus de război, noi am căutat să dovedim că pentru mîntuirea poporului nostru e numai decît necesar o „altă creştere". Iar cu privire la soarta orfanilor de război, într-un consiliu ţinut în Aprilie 1918, am pus înainte formula educaţiei în „şcoli pregătitoare" la ţară, în mari colonii agricole, unde tineretul să poată căpăta prin „şcoala muncii" o creştere în adevăr modernă. Cei mai destoinici în latura intelectuală ar fi putut trece apoi într-un Seminar Normal superior (un fel de universitate ţărănească), înviorînd astfel învăţămîntul întreg cu elemente neatinse de erorile şcoalei false, de pe urma căreia am pătimit pînă acum. În acelaş ordin de idei, am propus „legea eforiilor" şi alte măsuri, menite a mobiliza toate energiile puterii autohtone.

Dar, după cum se ştie, toate legile şi dispoziţiile noastre au fost anulate, — o măsură cu atît mai absurdă cu cît autorul reformei declarase, înainte de votarea legilor şcolare, că nu face operă de partid, ci o considera ca „o muncă de ispăşire a unei întregi generaţii pocăite, care se înfioară de greşelile trecutului şi vrea să rupă definitiv cu ele". Totuşi anularea acelei munci de îndrumare a fost plină de pornire. S-a adeverit astfel încă o dată vechea formulă iacobină : „nici binele nu-l primim de la adversari". Relevăm în fruntea acestei reviste greşeala care se săvîrşeşte. nu cu gîndul de a stabili vreo răspundere, ci numai cu dorinţa de a vedea răul vindecat, ori de unde şi ori de la cine ar veni îndreptarea. Astfel, nu stăm o clipă la îndoială să afirmăm că această semănătură de neghină va fi un adevărat atentat împotriva statului român, primejduit de tot felul de elemente problematice.

S. MEHEDINŢI

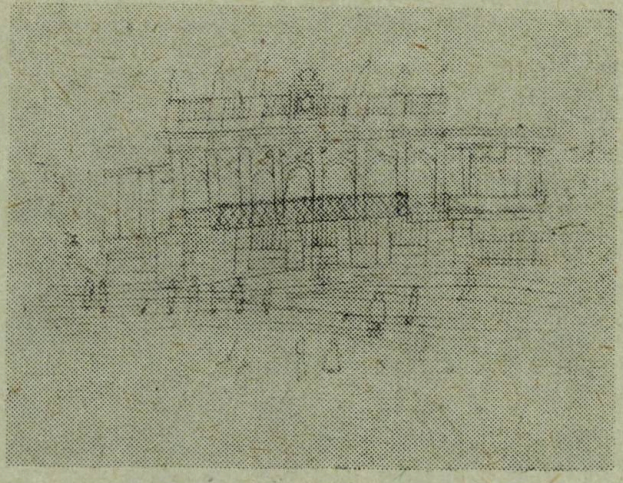

(foto : L. Stratulat)

Dan Hatmanu : „Iaşii de ieri şi de azi"

1932

I. Negruzzi către Anton Naum

despre viaţa redacţională

3 Noiembrie 1885

Iubite Naum,

Eri sara au avut loc întîia întrunire a Junimei, la mine, nu la Maiorescu, pentru ca să cercăm a introduce un alt spirit în adunările aceste ce degenerase la Maiorescu cu totul. Acolo ajunsese treaba a fi mai mult o amestecatură de jurnalişti, doritori de veşti, oameni ai politicii decît a unor membri dintr-o societate literară. Erau următorii : Th. Rosetti, Maiorescu, Mandrea, eu, Hasdeu, I. P. Cerchez, Nica, Chibici, George Lahovari, A. Balş, tînărul, Zizin Cantacuzin. Cumnatul meu Dim. Rosetti n-a vrut să vie din delicateţă, fiind colaborator la „Românul", iar Caragiale fuge de noi în mod ostentativ — se vede că după sfaturile lui N. Xenopol, etc. făgăduindu-i-se un post.

N-am nevoie să-ţi spun ce bine am petrecut şi ce veseli am fost. Pentru sîmbăta viitoare la Maiorescu s-a hotărît din diferite motive, a se chema şi Urechia et voilà tout.

Între altele s-a cetit Elegia ta şi, după cum mă aşteptam a plăcut foarte mult la toţi şi voiesc să o public în numărul din 1 Decembrie. Iată cîteva mici observaţiuni făcute ieri şi pe care le supun aprecierii tale. Mai întîi Maiorescu zice că, Elegia fiind scrisă în gustul antic şi reproduce oarecare idei din diferite ode ale lui Horaţiu, tu ai trebui, pe lîngă motto a lui Horaţiu, să pui sub titlu în paranteză d. ex. : Amintiri din Horaţiu, sau reminiscenţă din Horaţiu, sau aşa ceva asemănat, ceea ce ar spune proştilor ce miroasă pretutindeni rea credinţă, că autorul îşi dă bine seamă şi nu vrea să ascundă că scrie în genul satiricului antic. Ce zici de aceasta ? Altă observaţie :

„Fruntea noastră altă dată senalţa ca un stejar". S-a zis că comparaţia ar fi riscată, că trupul omului fiind vertical s-ar putea compara cu stejarul, iar fruntea obicinuit considerată nu ca lungă, ci ca lată, n-ar suferi poate această comparare.

„Şi priapii *mulieratici*. Mulieratici înseamnă oare pe acel ce aleargă după muieri, sau pe acel devenit muiere *efféminé*, sau amîndouă ?

„Parcă văd zbîrcita Nonă." Ce este o Nonă? Eri sara nici unul din cei prezenți nu-și aducea aminte și n-au mai căutat prin zipcionare?

Însfîrșit o îndoeală a mea:

„Aibi curajul și privește". Imperativul este oare *aibi* ori *ai*? Aibi îmi pare a fi conjunctivul pers. căci imperativul pers. 2 se formează la noi obicinuit după pers. 3 a indicativului pers. d. ex.: mănîncă, trage. ține iar nu mănînci, tragi, ții, etc. Ce zici?

Aștept răspunsul tău grabnic și te îmbrățișez ca vechi amic.

I. C. NEGRUZZI

1942

Spiritul maiorescian continuă

„Să ne vedem în pace în România Unită" sunt cuvintele elevului cu patru clase de la gimnaziul din Brașov, Titu Liviu Maiorescu, din 17 septembrie 1854, cînd abia în vîrstă de 14 ani se desparte de familie, colegi și părinți și pleacă la celebrul institut Theresianum din Viena.

„În România Unită" — urarea aceasta exprimată fostului său profesor Ștefan Emilian — ne desvălue marele ideal cu a cărui dorință de împlinire copilul de 14 ani se duce chiar în capitala imperiului habsburgic să se înarmeze cu armele științei pentru lupta care avea s-o ducă viața întreagă pe toate căile: prin literatură ca educatoare sufletească și crearea de caractere, și prin cealaltă activitate, practică, în domeniul politic.

Și desigur că acum 25 de ani cînd Titu Maiorescu închidea ochii de veci, aceeași urare de revedere a tuturor Românilor în pace în România Unită trebuia să-i însoțească ultima suflare, ca simbol suprem și statornic refren dintr-o viață, care prin nici un act nesocotit n-a trădat idealul permanenței românești.

În viața oamenilor ca și a popoarelor sunt coincidențe care depășesc cuprinsul obișnuit al noțiunii. O asemenea coincidență este și cea din anul acesta: se împlinește 1/4 de veac de la trecerea la cele pămîntești a lui Titu Maiorescu, se împlinesc trei sferturi de veac de la întemeierea de către Titu Maiorescu împreună cu ceilalți prieteni ai săi a revistei „Convorbirilor literare".

Reprezentant tip al Națiunii românești, Titu Maiorescu, el ca și toți succesorii săi, s-au comportat în mijlocul națiunii, ca și ea însăși, în vremuri cînd soarta și împrejurările impuneau hotărîri mari: generoasă și totală dăruire muncii din locul înalt al cîrmuirii și neadormita grijă de a crea noi cadre pentru ca la momentul potrivit să vină generoasă autojertfirea și cedarea conducerii către generația succesoară. Alcătuirea perfectei sinteze între generații, transmiterea conducerii, fără precupețire, fără servituți personale, este marea taină prin care dăinuiește și va dăinui dincolo de veac publicația lui Titu Maiorescu „Convorbiri literare".

Și tot de aici de la mormîntul îndrumătorului literaturii moderne va porni din aceeași neadormită și solidară conștiință națională un puternic veto împotriva caftanelor și căftăniților estetismului internațional, cari vor să-i integreze principiile criticei în aberațiile moderniste. Ori noi am învățat de la Maiorescu, am învățat din tradiție, că o literatură care nu se zămislește sub cerul național, nu-și trage seva din pămînturile românești, care nu ține socoteală de tradiție, datini și istorie, stă în contradicție cu progresul adevărului și nu este așteptată în literatura universală ca un tribut de valoare al unui popor care știe și vrea să-și afirme rostul său în istorie.

Cu aceste gînduri de recunoștință pioasă și de afirmare a unei permanente prețuiri ne-am adunat azi în jurul mormîntului lui Titu Maiorescu, așa cum de sigur, o vor face și urmașii noștri, în veacul veacurilor.

I. E. TOROUȚIU

Antoaneta Apostol: *„Peisaj de iarnă"*

Antoaneta Apostol: *„Singurătatea copacilor"*

Grupaj realizat de SPIRIDON CRÎNGAȘU

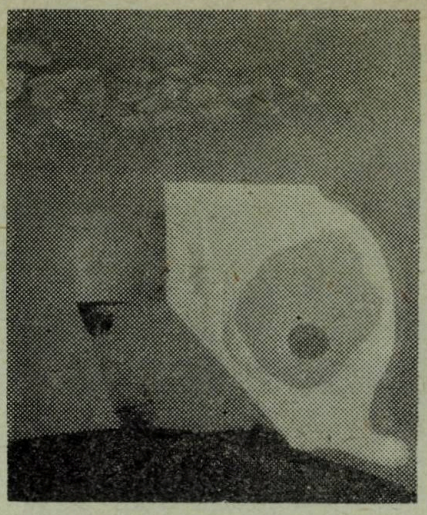

Dumitru Foca: *„Laborator"*

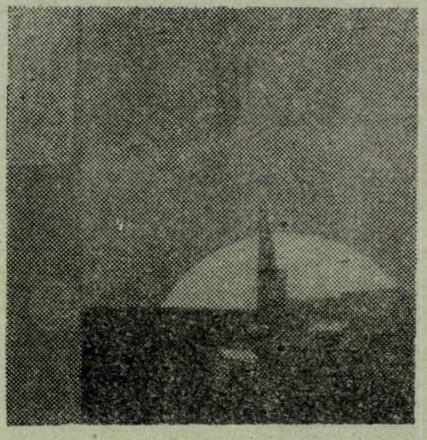

Dumitru Foca: *„Creație tehnică"*

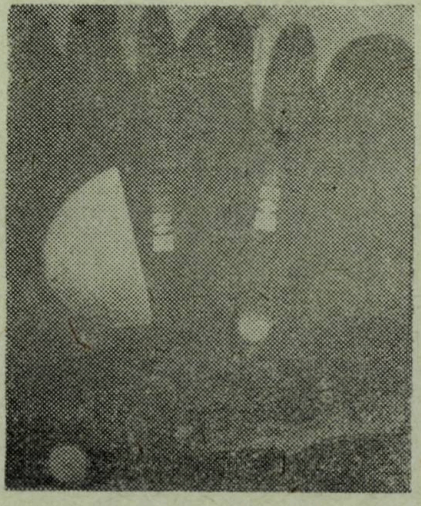

Dumitru Foca: *„Compoziție"*

DIN TRECUTUL REVISTEI „CONVORBIRI LITERARE"

Cîteva amintiri (I)

Am lucrat ca secretar de redacție al revistei „Convorbiri literare", în ultima ei perioadă bucureșteană (1 ianuarie 1939—1 septembrie 1944), sub direcția lui I. E. Torouțiu, membru corespondent al Academiei Române. Din însemnările de atunci și cu sprijinul memoriei, care încă mi-i credincioasă, voi încerca, în rîndurile de mai jos, să însăilez cîteva amintiri, folositoare poate unor istorici literari.

Trecerea revistei sub o nouă conducere se vîntura mai de multă vreme, mai ales din cauză că abonații se împuținau mereu. Nu știu dacă au fost și altele care au dus la schimbare, dar pot afirma că sub noua direcție tirajul revistei a sporit treptat, ajungînd la 5000 de exemplare. Pentru colaborări s-a apelat în primul rînd la convorbiriștii vechi, care se cam retrăseseră, iar pentru tînăra generație am aplicat cunoscutul principiu junimist : intră cine vrea, rămîne cine poate. *Și într-adevăr, ni s-au alăturat mulți tineri și, foarte îmbucurător, au rămas destui, dintre care azi cu nume apreciate în literatura română.*

Încredințîndu-i-se lui I. E. Torouțiu conducerea revistei, s-a ținut seama de bogata sa activitate de istoric literar, dovedită cu prisosință prin acele masive „Studii și documente literare", cu introduceri cuprinzătoare și cu notele respective, calificate de Perpessicius „colecția Hurmuzaki a literaturii române". Este drept că I. E. Torouțiu nu publicase decît 13 volume, nu 44, cîte număra colecția cu care le-a comparat neîntrecutul eminescolog, dar cu materialul strîns ar fi întrecut-o poate, dacă proprietarul acelor documente nu ar fi murit în 23 noiembrie 1953, la cîteva zile după ce donase Academiei întreaga arhivă personală

O problemă dificilă a constituit-o modalitatea cum se va face transferul conducerii revistei. Pînă atunci, situația era simplă. Preluarea direcției o hotărau junimiștii vechi, se consemna într-un proces-verbal, iar numele persoanei sau al comitetului desemnat se tipărea pe frontispiciul revistei. De data aceasta lucrurile s-au schimbat. I. E. Torouțiu nu a fost de acord cu regula de pînă atunci, pretinzînd independență totală, fără nici un fel de tutelă, cu obligația fermă pentru el ca revista să continuie spiritul și tradiția „Junimii", firește cu înnoirile necesare, motivînd că nu poate gira unele răsfuieli personale care i s-ar impune și a dat exemple din trecutul apropiat, cînd probleme cu totul străine de literatură au ajuns să fie rezolvate de justiție. „Ori independență să pot apăra tradiția și prestigiul revistei, ori refuz să accept onoarea ce mi se face. Nu vreau să fiu director prin delegație, numai cu numele, nu am această ambiție. Peste o lună de zile veți găsi în librării revista mea, care se va chema Doina", *a încheiat I. E. Torouțiu, scoțînd din buzunar recenta aprobare de apariție a noii publicații.*

Reprezentanții „Junimii", în frunte cu Simion Mehedinți, după lungi discuții, au acceptat ca I. E. Torouțiu să devină conducătorul „Convorbirilor literare", să păstreze în paginile lor principiile de care a fost călăuzită glorioasa revistă și să-i achite toate datoriile. Noul proprietar și director avea o tipografioară, așa că putea scoate din impas financiar cea mai prestigioasă și una dintre cele mai vechi publicații din țara noastră. De la acea dată, pe pagina a doua a copertei se puteau ceti următoarele, sub titlu : „Revistă întemeiată de „Junimea" la 1 Martie 1867, înscrisă la Tribunalul Ilfov, dosar 647/1938, Ordonanța Prezindențială n-rul 2708 din 20 februarie 1939", după care text urmau numele directorului și al colegiului de redacție. Aceasta era uzanța, în acele vremuri, pentru apariția unei noi publicații sau preluarea conducerii alteia.

În articolul-program din primul număr, I. E. Torouțiu preciza, printre altele : „De la început și limpede pentru toți : acelora care ar avea de făcut sau încheiat anume socoteli personale, sub pretext de știință sau critică literară, întinzînd polemici de lichidări ale diferendelor, le spunem răspicat că revista „Convorbiri literare" le va refuza ospitalitatea, indiferent de mărime și reputație. Ele nu vor să devină cutie de scrisori ori loc de laude și servicii prietenești". *Angajamentul a fost respectat cu rigurozitate, ajungîndu-se chiar pînă la a nu fi recenzate nici cărțile noi ale directorului sau ale membrilor din redacție. Dura lex sed lex !*

Revista a început să apară lunar, în 96 de pagini, în format plăcut 17x24), pe hîrtie velină și copertă din carton cretat, în mai multe culori. Conținutul era variat, de nivel înalt, cu semnături prestigioase. Încă de la cele dintîi numere presa a salutat în unanimitate schimbarea conducerii și se sublinia convingerea că revista va fi scoasă din lîncezeala în care alunecase. Un singur glas a sunat altfel, dezaprobant, ba mîhnit foarte și revoltat chiar. Într-un ziar de după-amiază a apărut un articolaș, semnat Ion Sulfină (era prea frumos numele ca să nu fi fost pseudonim !), în care se arăta nedumerirea că o revistă cu trecut atît de glorios poate fi încredințată unui simplu tipograf. I. E. Torouțiu nu a dat atenție acestui atac, nu s-a prevalat de dreptul de replică. A venit însă la redacție ziaristul și scriitorul Vasile Damaschin și l-a rugat pe noul director să-i acorde un interviu. În convorbirea avută s-au arătat planurile de viitor, în special preocuparea să se închine în luna iunie un volum comemorativ lui Mihai Eminescu, cu ocazia împlinirii unei jumătăți de veac de la moarte, volum care a apărut în 1000 de pagini. A avut loc atunci și o ședință festivă la Ateneul Român, cînd și-a dat concursul și corul „Carmen", sub bagheta maestrului Ioan D. Chirescu. Tot în acel an se împlineau cinci decenii de la stingerea din viață a lui Ion Creangă, eveniment ma-

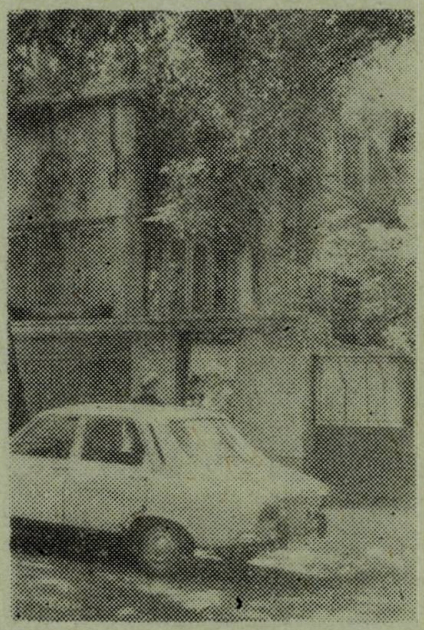

În această clădire (etajul întîi), din strada Argentina 35, a funcționat ultima redacție bucureșteană a revistei „Convorbiri literare" (1 ianuarie 1939 – 1 septembrie 1944)

terializat, de asemenea, printr-un număr sporit de pagini și în condiții tipografice demne de memoria neîntrecutului povestitor.

La rugămintea repetată a ziaristului, I. E. Torouțiu a dat și următoarele date biografice:

„Născut la 17 noiembrie 1888, în comuna Solca, județul Suceava. Studiile liceale și universitare la Cernăuți. Căsătorit cu Elvira Morariu. Membru corespondent al Academiei Române.

Fost asistent al profesorului Matthias Friedwagner de la Facultatea din Frankfurt pe Main, bun cunoscător al folclorului nostru și iubitor al virtuților poporului român, ca unul care predase multă vreme la universitatea cernăuțeană.

Autor al lucrărilor: Studii și documente literare (13 volume, cu aproximativ 6500 de pagini); Pagini de istorie și critică literară; Poporația și clasele sociale din Bucovina; Un iscusit traducător în evreește; Immanuel Kant în filosofia și literatura română; Modernismul, simbolism, impresionism, expresionism; Hermann Sudermann în literatura românească; Heinrich Heine și Heinismul în literatura românească; Heinrich Heine și Heinismul, aprecieri și controverse; Loreley, literatură comparată; Hermann și Dorothea — Ienăchiță Văcărescu; M. Eminescu, Lais-Emile Augier — Karl Saar. Contribuție la o viitoare ediție critică Eminescu; Românii și clasa dirigentă din Bucovina, studiu statistic economic; Românii și clasa de mijloc din Bucovina, I: Meseriașii; Românii și clasa de mijloc din Bucovina, II: Negustorii; A fost odată... Cîntece și povești poporale din Bucovina; Chipuri, încercări literare; Dicționare român-german și german-român, precum și traduceri din: Friedrich Hebel, I. R. Macduff, Fr. Grillparzer, I. C. Ryle, Iolin Bunyan, N. Funche, L. Anzengruber etc."

Mai menționăm că I. E. Torouțiu avea în ultimul timp aproape gata o monografie Goethe și își adunase pentru a fi tipărite în volum toate studiile, intitulate „Ediții critice Eminescu", dintre care unele apărute în „Convorbiri literare", iar în colaborare cu Dumitru Murărașu visa o ediție completă a operei eminesciene, proiectată în 10 volume. Planul nu a mai putut fi realizat din cauza tragicelor evenimente care s-au năpustit peste lume.

Aceasta a fost activitatea „tipografului", căruia i s-a încredințat conducerea „Convorbirilor literare" și care, fără voia lui, a provocat „nedumeriri" numitului mai sus, inimosul Ion Sulfină, îngrijorat foarte de soarta literaturii române și în special de a venerabilei reviste...

Potrivit tradiției junimiste, colaboratorii nu se plăteau. Se motiva că de la început nici un interes material, ci numai mulțumirea sufletească de a se vedea trecuți pe copertă în rîndul acelora care, succesiv, au contribuit la promovarea mișcării intelectuale a țării i-a legat pe toți de revistă.

Colaborările lui Nicolae Iorga și ale lui Simion Mehedinți nu s-au putut întîlni în același număr de revistă, între ambii mari cărturari existînd de multă vreme o situație neamicală, o chestiune familială, gingașă, care n-are rost să fie discutată în rîndurile de față. I. E. Torouțiu știa motivul adevărat și se ferea ca de foc să zgîndăre susceptibilitatea amîndurora. Același tact, spre a evita orice iritare, l-a dovedit și în publicarea „Studiilor și documentelor literare", cele 13 volume apărînd, alternativ, unul închinat „Junimii", altul privind „Sămănătorul". S-a ținut seama de aceasta chiar la comemorarea semicentenarului morții lui Eminescu, cînd celor doi onorați invitați li s-au oferit locuri în sală cu totul depărtate unul de altul. Și așa a durat pînă în noiembrie 1940, cînd Nicolae Iorga a căzut răpus de gloanțele legionarilor.

★

În fiecare vineri, la ora 15, Academia Română ținea ședințe obișnuite în sesiunea de vară. I. E. Torouțiu, ca membru corespondent, participa regulat, iar la întoarcerea spre casă se abătea pe la redacție, însoțit de sfătosul George Murnu, locuințele lor fiind învecinate. Într-o după-amiază îmi spune că s-a înțeles cu Ioan Al. Brătescu-Voinești ca a doua zi să trimitem să ne dea un manuscris pentru numărul viitor al revistei. M-am dus foarte bucuros, avînd și un interes personal: îmi mai trebuia o recomandare spre a fi supus adunării generale de către comitetul Societății Scriitorilor Români pentru admiterea mea ca membru în organizația de breaslă din acel timp. Marele prozator locuia într-un bloc de pe bulevardul N. Bălcescu, cam vizavi astăzi de Galeriile de artă „Orizont". Mi-a deschis chiar el, zîmbind, binevoitor, cu căldură și blîndețe în vorbele-i încete, parcă șoptite. Aproape chel, cu mustața albă și tăiată scurt, mărunțel la trup și adus de spate, în niște papuci de casă din pîslă, pășind măsurat, fără grabă, încins cu un șorț albastru în față — așa arăta autorul „Puiului", pe ale cărui pagini lăcrămasem, cu mulți ani în urmă...

Prima problemă pentru care venisem, recomandarea către S.S.R., a rezolvat-o repede, cu bunăvoință și cu cuvinte măgulitoare pentru mine, după care a adăugat că vine cu mult drag în sprijinul poeților tineri, deoarece el însuși și-a început cariera cu versuri, dar a trebuit să renunțe, simțind mai multă chemare pentru proză, care însă nu i-a adus satisfacție destulă din punct de vedere cantitativ, căci s-a adeverit „proorocirea" lui Titu Maiorescu la debut că va scrie puțin, fiindcă a început cu amintiri.

Pentru a doua problemă, manuscrisul făgăduit, a tras un sertar de la birou și a scos cîteva file dactilografiate, cu titlul „Canonul Comisului Dinu Matraca", o povestire fermecătoare, scurtă de numai trei pagini și ceva, scrisă în stil cronicăresc, cu multă finețe și cu umor. Apoi, părînd că își aduce aminte de ceva, a adăugat că acele slove ale sale sînt foarte vechi și că el nu avea de gînd să le mai publice. Încredințîndu-le totuși tiparului, aceste pagini au neapărată nevoie la început de unele explicații și din cauză că știe, din experiență proprie, că în orice redacție este destul de lucru, pentru a ne ușura munca va scrie el însuși o scurtă introducere și o va semna ca venind din partea revistei: „C. L.". Și chiar așa a făcut. A luat un creion și pe o filă de caiet a scris următoarele:

„Iubitul nostru academician, d. Ioan Al. Brătescu-Voinești, ne-a încredințat un număr însemnat de acte cuprinzînd amintiri, scrisori și unele bucăți literare nepublicate încă.

Printre acestea am găsit bucata intitulată „Păcatul Comisului Dinu Matraca". Dorința de a împărtăși abonaților noștri marea plăcere ce ne-a pricinuit cetirea ei ne-a îndemnat stăruitor să o publicăm. Cerem d-lui Ioan Al. Brătescu-Voinești iertarea greșelei ce o săvîrșim, violînd angajamentul ce ne luasem de a o publica numai după încetarea Domniei Sale din viață.

Dealtminteri, dacă buna Natură se va îndura să dăruiască d-lui I. Al. Brătescu-Voinești atîția ani de aici încolo, cîți o rugăm noi, data publicării acestei bucăți n-ar fi sosit decît foarte, foarte tîrziu. C. L.".

A adăugat cele scrise la filele dactilografiate, le-a împăturit pe toate cu grijă și mi le-a înmînat spre publicare, care au apărut, fără nici o schimbare, în următorul număr al revistei, cu fotografia autorului pe copertă, în culoare albastră. Apoi, cu un zîmbet pe față, m-a întrebat dacă nu sînt intrigat de ce poartă acel șorț albastru de dinainte, arătîndu-mi-l. Pe urmă m-a invitat, cu mîna, fără cuvinte, după dînsul, pînă într-o odăiță, un fel de a doua bucătărie, la capătul unui coridor, unde era instalat un mic atelier de tîmplărie, cu o masă nu prea lungă, o rîndea, fierăstrău, o scîndură tăiată și cîteva foi de placaj. M-a privit lung și mi-a spus că în acea încăpere își petrece deseori timpul liber, cînd nu-i vreme prielnică pentru pescuit, altă pasiune a sa; a continuat apoi că acolo sau pe malul apei i s-au limpezit unele subiecte și a definitivat multe fraze.

M-am arătat cu adevărat foarte plăcut impresionat, iar el avea ochii plini de bucurie. Am mulțumit frumos pentru toate și am plecat spre redacție. Nu știu însă cum s-a întîmplat, căci, datorită evenimentelor, din acea dimineață nu l-am mai văzut decît pe catafalc, adică la 14 decembrie 1946, cînd I. E. Torouțiu i-a adresat cuvintele de adio...

★

În vara 1939 se împlinea o jumătate de veac de la stingerea din viață a lui Mihai Eminescu. Conducerea „Convorbirilor literare" intenționa să cinstească, așa cum se cuvine, memoria nefericitului poet. La apelul făcut, nume ilustre din țară și de peste hotare ni s-au alăturat în scurtă vreme cu contribuții foarte prețioase, constînd în studii, imnuri, fotografii, facsimile și traduceri din opera poetului în și din numeroase limbi străine. Volumul a apărut peste cîteva luni în 1000 de pagini și a constituit cel mai fierbinte omagiu și adevărat monument înălțat geniului poeziei românești.

În acele zile de frămîntare l-am cunoscut personal pe Aron Cotruș, din ale cărui poezii cetisem și pentru care primisem destule aplauze în anii de școală, cînd le recitam la vreo serbare. Mi-au plăcut de la început versurile lui armonioase, deși într-un stil oarecum abrupt. Slovele bolovănoase exprimau dîrzenie, curaj. Autorul lor vorbea în numele celor mulți, necăjiți, exploatați, umiliți. Se lua de piept cu îmbuibații zilei și le amintea că orice osîndă, crescută din munca altora, este sortită pieirii ; va veni clipa cînd Ion Pătru, Ion Opincă, Ion Ciurea și toți care își lăsau plămînii în minele bogate vor cere socoteală dreaptă, la lumina zilei, sub un soare nou, al tuturor.

În seara aceea de sfîrșit de februarie, cu zăpadă pufoasă și cu zurgălăi de sănii pe străzi, a intrat pe ușa redacției un bărbat robust, potrivit la statură, cu căciula puțin trasă pe ochi și cu obrajii îmbujorați de ger. „Nu se putea să lipsească Aron Cotruș de la ceea ce am început !", l-a întîmpinat bucuros I. E. Torouțiu și i-a arătat scaunul de lîngă dînsul. Poetul ne-a strîns mîinile și și-a dezbrăcat șuba. A cerut îngăduința să rămînă cu capul acoperit, motivînd că este cam răcit și „nu prea am păr". Am băgat de seamă însă că nu „nu prea", dar nu avea deloc, era chel. Purta lavalieră cu picățele bleumarine și albe. Nu avea infatuarea altora, ca a lui Alexandru Teodor Stamatiad, de pildă. Era modest la ținuta vestimentară, nimic excentric, domol la vorbă.

S-a îndreptat apoi spre scaunul care i se oferise și ca și cînd ar fi continuat o discuție începută, s-a adresat directorului revistei, așezîndu-se : „Nene Torouțule, se zvonește în tîrg că pregătiți ceva frumos pentru Eminescu ; am adus și eu partea mea" și a scos din buzunar un sul de file albe, groase, ca pentru desen. Aveam să mă conving mai tîrziu că pe astfel de hîrtie obișnuia el deseori să scrie și folosea o peniță boantă, rondă, caligrafiind mari literele, de cronică.

S-a uitat lung, undeva departe și a început să citească, puțin emoționat, din filele aduse, intitulate „Mihai Eminescu" :

„Dante valah, Măria Ta, / — în foamea ce sălbatec trupul ți-l mișca (de ea mișel) ți-l mușca, / ca o vulpe mișea / ascunsă-adînc sub fruntea-ți grea, — / în trecerea scurtă pe-aici / ți-ai mîncat ursuz, în taină, inima, / printre mișei, printre pitici... / n-a curs nicicînd și pentru tine Dunărea / nici cît pentr-un hoț de cai..." *Și mai departe :* „Pisc al cîntecului meu rebel / crescut sub fulgere și vînturi de oțel, / cîntec pe care azi ție unuia ți-l aduc, / în închinare idolatră, / ca unui drept, neprihănit voievod...". *Căci el, Eminescu, este :* „tot sufletul neamului, / cu-adîncul adîncului, / cu freamătul codrului, / cu mireasma ierbilor, / cu fugile cerbilor, / cu fiorii piscului, / cu legile sîngelui, / iată-l viu cum altul nu-i, / înmiit peste măsură / în lunateca-i făptură, / sub Ceahlăul frunții lui".

Și așa a continuat pînă la sfîrșitul celor 254 de versuri, cîte numără poemul. I. E. Torouțiu l-a felicitat călduros, i-a mulțumit și l-a asigurat că excepționalele lui versuri se vor tipări cu corpul de literă 14, nu ca celelalte materiale, cu corp 10. Promisiunea a fost respectată, ca semn de prețuire deosebită. S-a ridicat să plece, motivînd că-l așteaptă treburi multe la birou. Se întorsese de curînd de la Varșovia, unde funcționase ca atașat de presă și se căina acum că „banditul de la Palat a pus șeaua pe noi" pentru atingerea scopurilor pe care le urmărește. Se referea la politica regală de orientare spre Germania nazistă și la activitatea febrilă din ministerul afacerilor externe, în cadrul căruia lucra. În timp ce își îmbrăca șuba scrîșnea, așa ca pentru el :

„O armă să crească din pumnul oricui
Și brațele neamului năpraznic dezlege-le,
Să muște țărîna printre sfetnicii lui
Tîlharul tîlharilor : regele !"

„Măi Aroane, măi", îl dojeni I. E. Torouțiu. „Nu uita că ești slujbaș de stat și ai să-ți pierzi pîinea dacă nu-ți ții gura. Ia seama la zilele pe care le trăim". Aron Cotruș a zîmbit, ne-a urat spor la muncă și a plecat. L-am mai văzut numai cînd a venit să-și facă corectura la poemul pe care ni-l dăruise. Nu peste mult timp a fost numit consilier de presă la Madrid, de unde însă nu s-a mai întors, sfîrșindu-și zilele în California în mizerie greu de imaginat, părăsit și de puținii prieteni pe care-i mai avea.

După aproape patru decenii, opera lui viguroasă a reintrat astăzi în circuitul cultural al țării. Exegeții ei, în frunte cu Ion Dodu Bălan, Ovid S. Crohmălniceanu, O. Cotruș (nepotul poetului) și alții îl rînduiesc pe Aron Cotruș între marii poeți români interbelici și deplîng paradoxul că un creator de valoare excepțională, care în tinerețea lui făcuse din vers bici de foc contra nedreptăților sociale, exploatării, și-a trădat idealurile, luînd calea pribegiei tocmai în clipa cînd clasa muncitoare din patria noastră devenise stăpînă la ea acasă.

★

Cu N. Dunăreanu devenisem prieteni, cu toate că ne despărțeau destui ani. Locuiam pe aceeași stradă, în cartierul aviatorilor, și în timpul liber jucam table. Îi spuneam cucoane Neculai, *apelativ care îl măgulea ; tot așa cei apropiați i se adresau și vechiului său prieten, Mihai Sadoveanu, cu care, în vremea gimnaziului la Fălticeni, stătuse la aceeași gazdă, împărțind o singură cameră și unde, într-o noapte de iarnă, autorul „Baltagului" și-a aruncat în foc manuscrisul unei epopei în versuri, spre spaima și mîhnirea mare a lui N. Dunăreanu. Era sfătos, mai ales la un pahar cu vin bun, știa multe și le povestea cu farmec. Lucrase la „Sămănătorul" cu Șt. O. Iosif, Ilarie Chendi, Emil Gîrleanu, N. N. Beldiceanu ș.a. Despre Dimitrie Anghel, care își trădase prietenul pentru frivola Natalia Negru, spunea că acesta, avînd remușcări pentru fapta lui și suferind de gelozie, s-a împușcat, iar din patul de spital întindea mîna și lua praf de pe dușumea pe care și-l punea în rană, ca să-și grăbească sfîrșitul, ceea ce s-a și întîmplat.* Despre Mihai Sadoveanu mi-a spus un fapt ieșit din comun, la care a fost martor : pentru dedicația pe exemplarul din „Neamul Șoimărești", oferit soției sale, marele prozator nu a folosit cerneală, ci și-a crestat un deget, scriind cuvintele cu sînge.

Fusese prieten cu scriitorul rus Korolenco, iar în tinerețe a tradus „Revizorul" de N. V. Gogol. La „Convorbiri literare" a colaborat cu nuvela „Un strigăt în noapte", „Amintiri despre Vasile Savel" ș.a. Venea des pe la redacție și plecam împreună spre casă. Corespondența de la el am predat-o Muzeului Literaturii Române. Mi-au mai rămas numai rîndurile de mai jos, scrise în 3 iulie 1957, în ajunul plecării sale la Tulcea, trimis de Uniunea Scriitorilor într-o documentare :

„Stimatule și dragă tovarășe Teodor Al. Munteanu, mare jucător de table, pot să vă felicit, pentru scărmăneala pe care ați primit-o aseară, ora 22 și jumătate. Acum cred că v-ați convins că perna de pe spatele meu, pe care mi-o urați atît de des, a rămas întoarsă cu mult mai grozav pe tinerii dv. umeri îmbîxiți de ciocăneli... Ce să mai vorbesc ? M-am răzbunat ! De mult așteptam o astfel de competiție ! *Și,*

(Continuare în pag. 84)

Teodor Al. MUNTEANU

univers
contemporan

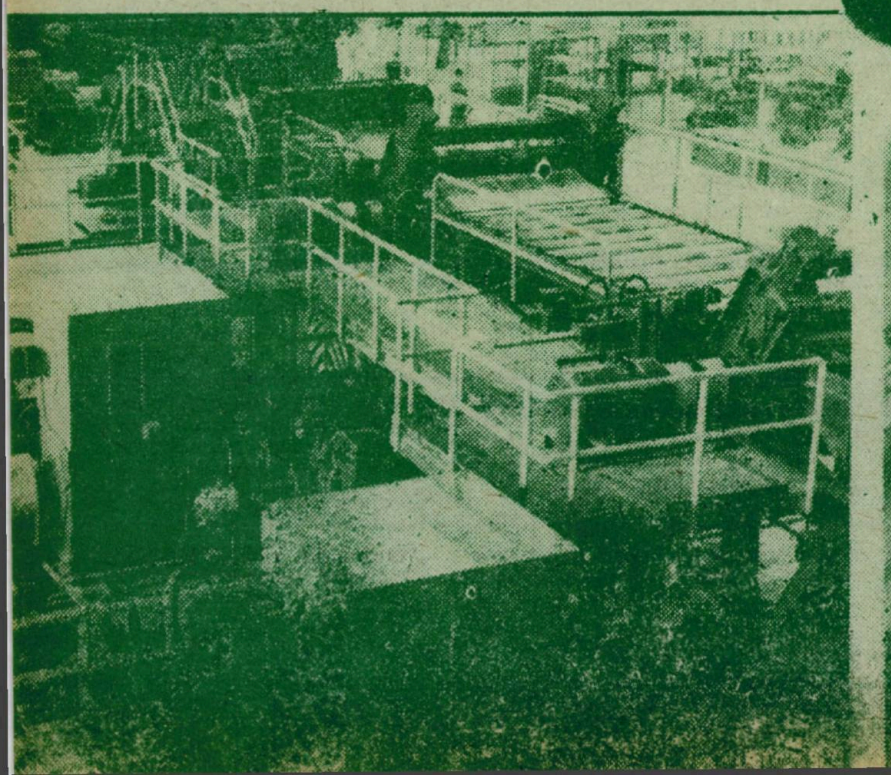

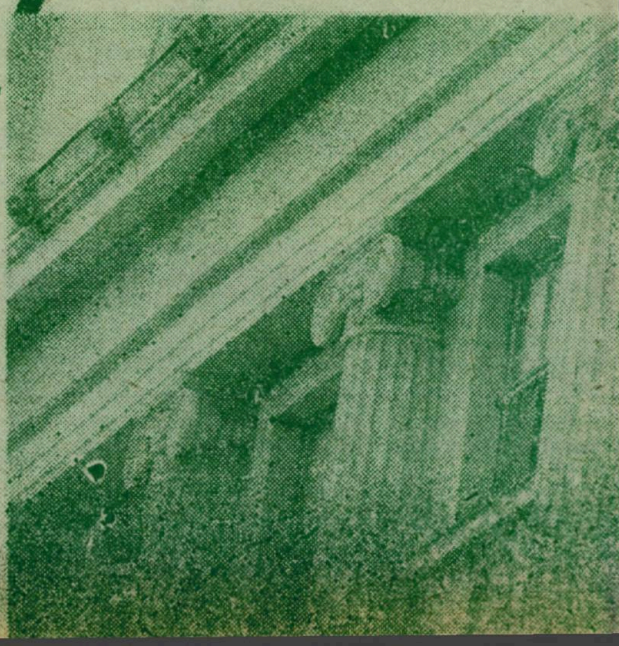

IAŞI MELEAGURI ALE MARILOR ZIDIRI

Dulce înginare de coline sub albastră transparenţă ca de Voroneţ, legendară alcătuire de cetate moldavă, trimiţînd în lume semnele de noblețe ale fiinţei noastre. În această matrice, în acest pămînt din care s-au scos la lumină vasele cu rotunjimi de cîntec şi sclipet de lună, măiastra cultură cucuteniană, s-a zidit oraşul cel drag inimii fiecărui român — Iaşul. E un ţinut de o armonie ca însuşi rotundul de pîine al României, o perfectă îngemănare a dealurilor cu văile. De la Bucium, de la înălţimea Repedei, lăsînd privirea să lunece printre vii — oraşul se iveşte parcă dintr-o căldare de lac glaciar, ca o încremenire de calcar, iar noaptea, ca o stivă de jăratec alb, magnezian. Contemplat mai de aproape, de la Cetăţuia, din turnul Goliei, de la Galata, de pe terasa hotelului Unirea, Iaşul ţi se dezvăluie în măreţia lui, copleşindu-te cu freamătul de viaţă, cu neastîmpărul care este al fiecărei clipe. Deseori, de unul singur, sau întovărăşit de cîte cineva din Iaşi sau din altă parte, mă îndrept spre aceste locuri şi-mi consacru mult din timpul ce-l am privirii oraşului. De fiecare dată descopăr ceva nou, întotdeauna am senzaţia că ochiul nu mai cuprinde întregul. Mihnirea de a nu mai putea avea totul în cîmpul vederii se amestecă cu bucuria că Iaşul creşte, că un pămînt nou, ca în Deltă, intră în mare, în marea cea verde a împrejurimilor oraşului. Îmi place nespus să stau în aceste locuri şi să privesc oraşul. Ceva îmi înalţă sufletul. Aşezarea se ridică parcă din ape, se schimbă în articulaţiile ei.

★

Privind de pe înălţimi, se strîng aduceri aminte, văd cu ochii minţii ciudata înfăţişare de altădată a oraşului, în care clădirile cele frumoase, monumentele unui neam, precum Teatrul Naţional, se pierdeau parcă printre prăvăliile mucede, printre fabrici de lumînări şi întunecoase ateliere de pantofari. Îmi închipuiam oraşul răscolit de bombele şi obuzele ultimului război, zăream cu gîndul casele fără uşi, fără ferestre, cu acoperişuri sparte, prin care ploaia cădea, sunînd în cratiţe şi lighene. În nări mă înţepa parcă praful ruinelor şi în urechi îmi sunau tîrnăcoapele care croiau drum spre o nouă existenţă a oraşului. În acele zile ce au urmat lui 23 August 1944, într-un timp de început de istorie nouă, de visare cutezătoare, ieşenii gîndeau la zidirea unui oraş nou pe măsura istoriei acestei aşezări şi a marilor ei zidiri. În acea vreme de greutăţi, puţine din aceste îndrăznețe proiecte s-au materializat. Fiecare lucru care se ridica, săpa însă o fîntînă în sufletul ieşenilor. Oraşul lor renăştea, se îndrepta spre un nou destin, această aşezare despre care geograful Simionescu spunea, înainte de război, „că a fost", dovedea că există şi timpuri de glorie o aşteaptă, nu căzute din cer, ci rod al muncii eroice a oamenilor acestei ţări, care-şi doreau cetăţi noi pe măsura timpului cel nou.

★

De un timp această visare a ieşenilor e întrecută de realitatea însăşi. Oraşul a făcut un salt istoric. Importante decizii au fost luate pentru ca Iaşii să capete strălucirea pe care o merită această venerabilă aşezare românească. Au apărut ca din pămînt, cum se spune, noi cartiere : Socola, Nicolina, Alexandru cel Bun, Metalurgie, Galata, Ţigarete, Mircea cel Bătrîn. Numai în ultimul cincinal s-au construit 25.000 de apartamente. Lîngă vechile zidiri, lîngă monumentele de preţ ale neamului, s-au ivit siluete noi, embleme ale timpului, ale vîrstei tinere a oraşului. Nu toate din cele care s-au realizat sînt capodopere ale arhitecturii. Unele construcţii sînt lipsite de fantezie, de originalitatea care în cazul altor construcţii s-au dovedit a fi la îndemîna proiectanţilor şi constructorilor. Lipsa de experienţă la început, apoi rutina de mai tîrziu, şi-au pus amprenta pe unele din noile zidiri. Dar în ansamblul său Iaşul a căpătat alura de mare şi modernă aşezare urbană. Cîteva iniţiative ale edililor i-au conferit cu siguranţă această nouă şi largă respiraţie. E vorba de marile deschideri ce s-au realizat între Palat şi Podu Roş, de aici la pasajul Socola, de la Copou spre Biblioteca Universitară. La acestea s-au adăugat imensele piețe, ca niște estuare de mari fluvii, de la Palatul Culturii la Teatrul Naţional, ce pun în valoare aceste clădiri cu semnificaţie emblematică pentru Iaşi.

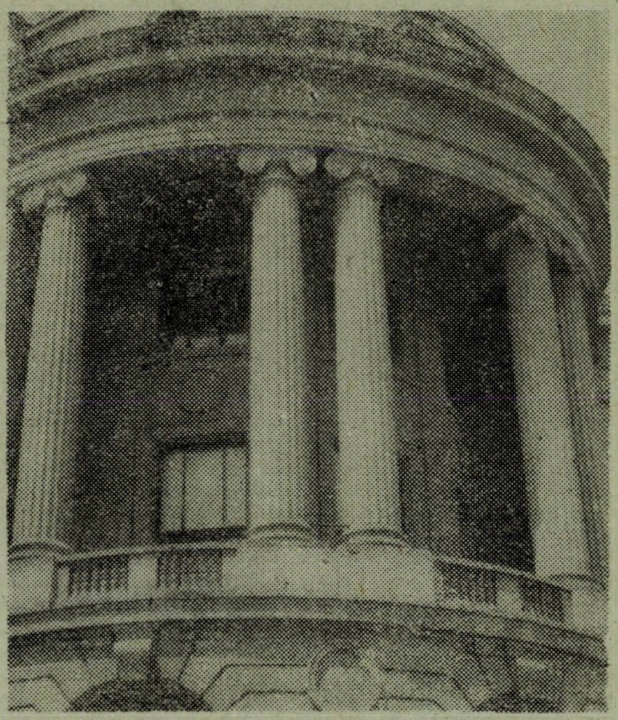

Biblioteca „M. Eminescu" (detaliu)

Este tocmai direcţia de acţiune şi pentru viitor. Alte mari artere sînt acum croite, sau se află în proiect, e cazul Păcurarilor, îndrăznețe pasarele se arcuiesc spre noul cartier Alexandru cel Bun, spre Combinatul de utilaj greu, accentuînd prin liniile lor senzaţia de fantastică pasăre în zbor pe care ţi-o dăruieşte acum oraşul în ansamblul lui.

De fiecare dată cînd urc la Galata, la Cetăţuia, în turnul Goliei sau pe terasa hotelului Unirea, ca să privesc aşezarea în care trăiesc, constat că ochiul nu mai poate cuprinde toată întinderea oraşului, că Iaşul e acelaşi şi mereu altul, din an în an, din zi în zi.

★

O aşezare poate fi definită într-o sumedenie de feluri. Închipuirea înaripată a ivit multe asemenea sintagme, unele din ele chiar tulburătoare metafore. Acesta este şi cazul oraşului nostru. Expresia „Iaşii marilor iubiri" pri-

veşte tezaurul de simţire pe care oraşul l-a moştenit şi pe care-l îmbogăţeşte astăzi. Sintagma „Oraşul celor şapte coline" nu surprinde numai matricea geografică, ci şi unicitatea care s-a iscat din această ondulatorie aşezare. „Iaşii albastrelor coline" dezvăluie scăpărarea fără pereche a cerului şi colinelor, dar şi limpezimea şi puritatea oamenilor care trăiesc aici. Iaşi, oraş al culturii şi industriei, al învăţăturii şi viitorului, iată alte definiri ale personalităţii acestei alcătuiri umane, sugestive cu toate hotarele limitate ale acestor cuvinte chemate să definească o realitate multidimensională. Acestor definiţii mai noi sau mai vechi despre Iaşi li se adaugă una, care abia a călătorit spre noi. Iaşul este astăzi al treilea oraş al ţării din punct de vedere demografic. Descoperirea acestui fapt, din rezultatele ultimului recensământ a făcut, sîntem siguri, să tresară de mîndrie sufletul fiecărui ieşean. Un oraş care aproape îşi pierduse fiinţa în ultimul război, care pierduse atunci şi multe vieţi şi multe din podoabele sale, şi de unde lumea plecase ca dintr-un loc trecut prin foc şi sabie, un oraş care rămăsese cu mai puţin de 100.000 de locuitori în 1946, are acum peste 350.000 ! Numai în ultimii 10 ani oraşul a înregistrat un spor de peste 100.000 de locuitori, adică aproape cît are astăzi Buzăul. Sigur, cu toţii ştiam că Iaşul este un oraş în plină explozie demografică, că străzile şi casele lui sînt asemenea unor faguri de miere, că pulsul său este al unor artere pline de vigoare. Dar cifrele, cu realitatea lor, au întrecut ştiinţa şi închipuirea noastră. Iaşul, al treilea oraş al ţării ! Mi-am dat seama mai bine de aceasta în zilele de vacanţă, în Piaţa Unirii, Copou, Nicolina, Tudor Vladimirescu, Tătărăşti. Altădată, la o vreme ca aceasta, cînd studenţii şi elevii erau plecaţi spre locurile lor de baştină, asemenea Dunării, cotele străzilor scădeau. Ele îmi apăreau aidoma plajelor litoralului în octombrie. Am cutreierat în vara aceasta străzile şi m-am trezit aproape în acelaşi furnicar de lume, din celelalte luni ale anului. Oraşul pulsează cu tot sîngele vieţii tumultuoase. Cel de-al treilea oraş al ţării, un oraş care are toate şansele ca în următorii ani să atingă cifra de 500.000 de locuitori, nu-şi îngăduie nici o clipă de răgaz, înregistrează continuu tensiunile înalte ale creaţiei în industrie, construcţii, cultură... Oamenii care alcătuiesc această populaţie de peste 350.000 sînt cei care schimbă din temelii configuraţia oraşului în care trăiesc.

★

Această înălţare a Iaşului, această înnobilare, dinamismul lui, îşi au izvoarele în tumultuoasa activitate industrială. Industria e darul de preţ pe care socialismul l-a făcut Iaşului. Freamătul acestui oraş e alimentat de combustiile noilor industrii. Construcţia de maşini, chimia, metalurgia, electronica, industria uşoară, cea alimentară, materiale de construcţii sînt ramuri ce definesc o complexă industrie. Totul e nou în această citadelă industrială — uzinele, maşinile, oamenii. În 1965 industria Iaşului producea în valoare de 3,7 miliarde lei, în 1980 aproape 30, în 1985 producţia industrială va fi de aproape 50 miliarde. Uzinele cele vechi, ca „Ţesătura" şi „Nicolina" s-au înnoit şi ele, au căpătat statut de moderne întreprinderi. Simbolic, de la aceste două unităţi, ele însele altele acum, a început dezvoltarea noii industrii ieşene. De la Ţesătura s-a croit albia cea largă a Ţuţorei unde se structurează pe mulţi kilometri platforma industrială cu acelaşi nume, pe care la una din adunările populare desfăşurate în Iaşi, în Piaţa Unirii, tovarăşul Nicolae Ceauşescu o aprecia ca una din cele mai bine organizate ale ţării. La Nicolina, unde Atelierele de reparat locomotive de altădată sînt azi o uzină constructoare de maşini din cele mai complexe, s-au pus, într-un fel tot simbolic, temeliile celei mai mari unităţi industriale a Iaşului — Combinatul de utilaj greu. Şantierul acestui colos al industriei româneşti, reprezentînd tehnici şi tehnologii de vîrf în metalurgie şi construcţii de maşini, se află la o oarecare distanţă de Nicolina. Dar mulţi dintre oamenii acestui combinat au şcoala Nicolinei şi aici, la început, pe cînd abia intraseră topometrii să măsoare şi să traseze halele cele noi, era sediul C.U.G.-ului. Mi-aduc bine aminte uimirea pe care am trăit-o într-o zi, urcînd la Cetăţuia. De pe unul din bătrînele ziduri descopeream o forfotă neobişnuită. În Iaşi începuse să se vorbească de construcţia unui mare combinat de oţel, de fontă, de utilaje grele. Vorbe duse din om în om, nerăbdare, curiozitate, mîndrie. Se spunea atunci că acest combinat, în care vor lucra peste 23 de mii de oameni va produce tot atîta oţel cît realiza România antebelică. Un gigant care va fabrica, potrivit modernului concept al integrării producţiei, fontă, oţel, utilaje complexe, linii întregi de fabricaţie ale unor mari uzine, fiind o expresie elocventă a potenţialului la care a ajuns industria constructoare de maşini în România. Pe platforma dintre Ciurea şi Cetăţuia, în halele sclipind albastru ca şi cerul de deasupra Iaşului, aici pe Valea Adîncă, devenită valea rîurilor de metal incandescent, se vor turna şi forja piese din fontă şi oţel de pînă la 200 de tone. Tehnologiile sînt la nivelul cel mai înalt al tehnicii mondiale, unele utilaje fiind unicate în Europa.

Tot acest univers, toată vasta vale a plămădirii metalului şi maşinilor, s-au alcătuit cu viteze uimitoare. În vara anului 1976, preşedintele ţării, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, inaugura lucrările de construcţie la hala de mecano-sudură. În 1977, tot în septembrie în ziua deschiderii şcolii, secretarul general al partidului a fost din nou oaspetele combinatului. Angajamentele luate atunci au fost exemplar îndeplinite. Produc acum secţiile mecano-sudură, utilaj, metalurgie şi turnătoria de fontă. Cu prilejul vizitei din septembrie 1980 au fost inaugurate forja grea nr. 1 şi sculeria, obiective intrate în funcţiune cu peste un an înainte de termen.

Un crisnic din fir de aramă — soarele se cufundă în apele asfinţitului de zid. După ce-am cutreierat această lume ce palpită de viaţă, asemenea fontei abia scoasă din cuptoarele dogoritoare, m-am oprit şi m-am rezemat de balustrada pasarelei ce se arcuieşte peste Valea Adîncă. Am avut senzaţia că în faţa mea apăreau ca dintr-o mare lanţuri albastre de munţi... Nu, Carpaţii n-au fost mutaţi din loc, dar aici pe Valea Adîncă s-a ridicat un peisaj industrial avînd semeţia munţilor noştri.

★

Studenţia a fost asociată multă vreme la Iaşi cu Copoul. În această parte a oraşului se află Universitatea, Politehnica, Institutul Agronomic, noile complexe studenţeşti ca şi unele mai vechi, în care se dormea pe timpuri în condiţii aproape cazone, aici se află parcul plimbărilor de îndrăgostiţi şi al dialogurilor peripatetice. Artera Copoului este aceea pe care se rostogolesc, la anumite intervale egale, nişte fantastice torente. Sînt orele pauzelor dintre cursuri. Cotele acestui torent sînt mereu în creştere, încît municipalitatea s-a văzut nevoită să facă serioase rectificări de albie. Strada pe care se află edificiile universitare are acum respiraţia unei mari artere urbane, e parcă una din acele piste pentru săriturile cu schiurile, de planare spre celelalte coline ale Iaşului. De cîţiva ani, studenţie nu înseamnă doar Copou sau centrul oraşului. O zonă universitară se ctitoreşte într-o altă parte a Iaşului, pe malul stîng al Bahluiului, în vecinătatea zonei industriale a Tuţorei. O apropiere nu întîmplătoare, care stă sub semnul integrării şcolii în producţie. Aici se află grupate noile facultăţi ale Politehnicii, între care şi Chimia, aici se găsesc halele de producţie, laboratoarele şi staţiile-pilot.

★

IAŞI — matrice a spiritualităţii româneşti, loc al decantării esenţelor acesteia. Tărîm de începuturi — Iaşul e oraşul lui Dosoftei, Dimitrie Cantemir, Asachi, Alecsandri, Titu Maiorescu, Eminescu, Creangă, Alexandru Philippide, Garabet Ibrăileanu, Mihail Sadoveanu, pentru a nu aminti decît cîteva nume dintr-o înşiruire ce ea însăşi ar acoperi pagini întregi. Aici s-au pus temelii solide pentru multe din instituţiile fundamentale ale acestei ţări — universitatea, teatrul, presa, întîile muzee, societăţi ştiinţifice. Flacăra spiritualităţii n-a încetat să ardă nici o clipă, deşi mulţi dintre marii cărturari au părăsit înainte şi imediat după ultimul război oraşul. Marea tradiţie a acţionat un timp nu numai stimulator, ci şi ca un factor inhibant. Cîteva importante hotărîri, incluse în amplul proces de democratizare şi descentralizare a culturii, hotărîri luate după anul 1965, între care înfiinţarea unor noi institute şi facultăţi, a unor centre de cercetare, re-

deschiderea Conservatorului, apariția revistei săptămînale, a Editurii Junimea, constituirea unor importante muzee, au impulsionat dezvoltarea vieții spirituale a Iașului, i-au insuflat tinerețe și vigoare.

Iașul este astăzi orașul cu aproape 30.000 de studenți, cu mii de profesori universitari și cercetători, cu zeci de mii de elevi și profesori. Artele, literatura cunosc o eflorescență ce propulsează Iașul printre centrele cele mai importante ale țării. A aminti doar tipărirea aici a „Dicționarului literaturii române" sau a „Istoriei limbii române" a profesorului Gheorghe Ivănescu — e suficient pentru a pune în lumină profunzimea și temeinicia lucrării spiritului în acest oraș.

★

De pe colină pe colină, spune poetul, străvechiul Iași își pune straie de lumină. Respectînd trecutul glorios, păstrînd relicvele acestuia și valorificînd marile tradiții, Iașul privește spre viitor. El este astăzi un oraș care freamătă de viață, un oraș al marilor iubiri și îndemnul lui Nicolae Iorga „că nu trebuie să fie român care să nu-l fi văzut" ni se pare astăzi mai cu temei ca oricînd.

Grigore ILISEI

LAMINORUL, CA O IMAGINE MATERIALĂ A HIPERBOLEI

Intram pentru prima oară în Laminorul de benzi la rece din marea Cetate a oțelului. Desigur, amănuntul nu ar avea importanță, dacă uzina, grandioasă și inaccesibilă primului venit, nu mi s-ar fi relevat, din capul locului, ca o imagine materială a hiperbolei înseși. Spun asta, pentru că, scriind despre acest mare obiectiv industrial, demult intrat în conștiința țării, și chiar a lumii, se cuvine să nu fim zgîrciți cu metaforele ! Prin ceea ce săvîrșesc, oamenii combinatului, deci și ai laminorului, au fiecare cîte un braț arcuit în prezent, dar și în viitorul care începe acum, adică chiar în această clipă, astrală pe multe meridiane ale globului. Și, poate din acest motiv, tot ce-mi arată maistrul Dumitru Mocanu, pentru mine, capătă valoare de simbol. Firește, un simbol al puterii de a construi asemenea edificii umane, dar mai ales al Inteligenței, pentru că, intrînd în laminor, ca oriunde dealtfel, o simt prezentă ; o pot vedea, ba chiar pipăi, o pot asculta, pentru că *laminor* înseamnă, înainte de toate, oameni. Și iată ! în hala de decapare, adică acolo unde materia primă se curăță de straturile sale de oxizi, cam 90 de bărbați lucrează într-o perfectă ordine și liniște, cu gesturi parcă micrometric măsurate, impresionînd prin sobrietate și calm, dar mai ales prin imprevizibilul lor. O simplă apăsare, acolo — unde trebuie să aibă loc, și valul acesta de fier-carbon, cum îl numesc oamenii acestei mari uzine, se derulează ușor, și totuși cît ai clipi de repede, într-o instalație pe care, nu știu de ce, o numesc procesor ! Apăsarea, ca multe alte operații nu a putut fi prevăzută, pentru că, într-o asemenea hală, de producție, nu ai timp să faci deducții, întrucît multe se petrec cu viteze de fulger ; aici totul este știință, luciditate, pasiune. „Benzile sudate, din procesor, iau drumul băilor de acid sulfuric, prin care trec, spre laminare, cu o viteză de 340 de metri pe minut !", zice maistrul Dumitru. Și, constat eu, toate aceste operații, realizate pe kilometri întregi de role, raboteze și instalații de desfășurare, se fac automat. Coloșii de oțel, atît de impresionanți, se supun, cu fidelitate, gîndurilor oamenilor, transformate în fluxuri electrice și acțiuni mecanice, pe care uite — le urmăresc pînă și eu, omul din afara laminorului, chiar pe tabloul de comandă. Așadar, complicat și totuși simplu ! Dar, ca să poți face tot ce trebuie făcut, într-o sală de laminor, este nevoie să fii de aici, adică să aparții lumii siderurgiștilor, să iubești cum numai ei pot iubi oțelul și tot ce ține de el. Pentru că el, oțelul, spune tînărul Costel Bularda, nu este o noțiune, mai mult sau mai puțin concretă, este o patimă frumoasă, adică un sens sau, mă rog o dimensiune a existenței, un mod de a-ți dovedi că poți face mai mult decît alții, decît zeci, ba chiar sute de mii de semeni, separat ori la un loc, cum vrei să-i iei. Căci, zice Costel Bularda, forțele ce se descătușează, într-un proces de laminare și, precizează înflăcărat, pe care eu și alții trebuie să le facem ascultătoare, ba chiar supuse, sînt cumplite ; adică enorm de mari, încît te înspăimîntă.

...și uite ! nu mai departe aici, în sala cajelor, ca niște coloși cilindri, supărător și obsedant de perfecți, în ciuda dimensiunilor și a formelor reci, se petrec lucruri uimitoare, cum ar zice inginerul nostru, cînd constată că totul este normal și că totul merge șnur, adică așa cum calculează dînsul — la miimea de micromi. Pentru că, deși se apasă asupra metalului cu 1500 de tone-forță, turtiera se măsoară matematic, iar grosimea tablei trebuie să fie uniformă. La această presiune, metalul geme ! „Aud materia gemînd", cum ar spune poetul. Da, sub presiunea cilindrilor, moleculele se turtesc pur și simplu. „Acționăm deci, chiar în structura intimă a materiei", îmi spune maistrul Constantin Bolea, pe care l-am întîlnit la primul tandem de cilindri. De fapt, el îmi spune și alte lucruri ; de pildă, prin laminare la rece, așa cum se lucrează aici, metalul poate ajunge la dimensiuni extrem de mici, adică la 3,7 milimetri și chiar la 0,75 ! Într-adevăr, este uimitor. Și nu numai asta, cam tot ce văd în sala cajelor, mai ales dacă adaug că așa ceva nu cred să se mai afle undeva, în țară. Însă, cel mai mult mă impresionează oamenii, pentru care laminorul înseamnă viața însăși sau, în orice caz, o bună parte din ea.

Observ, și nu este greu acest lucru, că la fel de mult țin la munca lor și cei din hala de recoacere, unde mîini îndemînatice, dar mai ales minți agere, mîinile acestor oameni neobișnuiți, fac ca metalul, sub uriașe clopote de oțel, să se recristalizeze. Moleculele, de data aceasta, ca într-un joc de neînțeles, își recapătă forma inițială, nu însă și dimensiunile. Aparent, însă numai aparent, tehnica este simplă : cuptoare înalte, temperaturi neobișnuite, medii de oxido-reducere. Dar, acolo, în intimitatea metalului, cîte procese fizico-chimice nu se produc ? Pentru că, iată, neîndurător bătrînul Hefaistos suflă peste oțeluri cu plus 720 de grade Celsius. Destul ca în această hală,

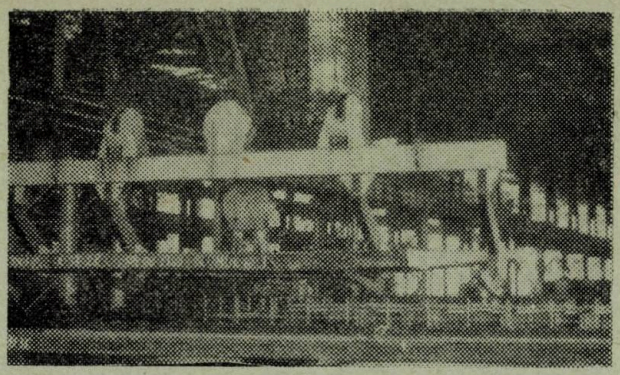

Oțelarii (Foto : S. MIHĂILĂ)

imensă, tinerețea șefului de schimb, Alexandru Dragomir, să te uimească ! În fapt, nu tinerețea uimește, ci ușurința cu care, în acest colos, care este laminorul, se mișcă un om la cei numai, 25 de ani. Și aflu, aici, în această uzină super-dotată, în care totul se face automat, doar apăsînd un buton, ori o manetă, că Alexandru nu este singurul tînăr ce poartă, pe umerii săi, care nu sînt ai uriașului din poveste, o răspundere imensă, la o vîrstă cînd alții abia cutează să facă primii pași în viață, cum se spune. I-am urmărit atent mișcările. Totul trăda siguranță, cunoaștere. Și asta, chiar și atunci cînd rolul său era de a dirija podurile rulante, care trebuiau să plece cu materia aproape incandescentă.

Operațiunea de recoacere nu este simplă. Dimpotrivă este extrem de importantă, însă tinerii din schimbul lui Dragomir, cam zece la număr, o fac cu deplină responsabilitate și, lucru care bucură pe oricine, cu mult, foarte mult entuziasm. Este, în felul lor, de a se purta, mai ales, ceva din tinerețea timpului nostru, ceva din agerimea ideilor ce animă țara, idealurile noastre. Ei, oamenii aceștia, neobișnuiți, ca și munca pe care o fac, în Galațiul acestui ev, fără să afișeze sînt eroii marilor noastre cuceriri industriale, oamenii care ridică națiunea pe o treaptă din ce în ce mai înaltă, acolo unde merita să ajungă cu veacuri în urmă.

Poate de aceea urmăresc, aproape contaminat de ineditul situației, drumul oțelului. „Un drum care trece oamenilor prin inimi", obișnuiește să spună Constantin Ciubotaru, un altas al siderurgiei de la Dunăre. El, la fel de prins în mrejele pupitrului său de comandă, îmi explică că din recoacere metalul este apoi răcit, uniformizat, retușat, iar apoi tăiat în benzi, după pofta beneficiarului, după care este ambalat și expediat la una din zecile și sutele de adrese, din țară și din afara ei. Dar, aici este capătul drumului pe care îl face oțelul în acest laminor, în care turtirea, laminarea propriu-zisă, se face la rece și nu la cald, ceea ce ar fi relativ simplu...

Plecînd, am avut impresia că totul, absolut totul a fost un vis, într-atît de impresionat poți fi, la vederea acestui obiectiv al siderurgiei ce se săvîrșește, ca un mare și statornic ritual, în orașul care, altădată, nu era cunoscut decît ca port comercial la Dunăre și cam... atît. Însă, eu știu că acolo, oamenii nu visează, ci făuresc cu ochii larg deschiși un nou destin pămîntului românesc.

Emil NICOLAE

DESPRE OM ȘI SOCIETATE

(maxime și cugetări)

- Omul-o celulă a organismului numit societate.

  G. Ibrăileanu

- Omul e adevărul cel mai mare, nimic nu-i mai presus decît omul.

  Chandidas

- Dragostea de patrie e cea dintîi virtute a omului civilizat.

  Napoleon

- Înțelepciunea din toate cărțile și din toate timpurile se află numai în om. Dacă cercetezi sufletul tău, ai să găsești de toate.

  Nazi Nazrul Islami

- Orice cultură este rezultatul puterii și armoniei interne a forțelor vitale ale unei societăți.

  Vazghen

- Ceea ce te face și te menține voios este numai activitatea.

  J. P. Richter

- Actul creației poetice arată mai bine decît orice cît e de complex sufletul omenesc și ce rol are inconștientul în viața sufletească.

  G. Ibrăileanu

- O frunză nu poate să fie din nou mugur ; tot așa viața nu poate să se întoarcă în trecut. Viața trebuie să înainteze : țința ei este ori moartea ori nemurirea.

  Pramatha Chowdhuri

- Cuvîntul este omul iar marii maeștri ai artei cuvintelor sînt cărțile.

  Sibil

- Nu da prietenilor sfaturi frumoase ci sfaturi folositoare.

  Solon

- Explicațiile nu modifică niciodată realitățile.

  G. Ibrăileanu

- Tinerețea se manifestă în viața noastră așa cum primăvara se manifestă în natură.

  Rabindranath Tagore

- Razele lunii nu sînt pătate chiar dacă luna are pete.
- Floarea nu-și pierde puritatea chiar dacă e prăfuită.

  Rabindranath Tagore

- Prin educație omul își șlefuiește caracterul dar niciodată nu și-l schimbă.

  Hacob Paronian

- Arată-te vrednic de părinții tăi.

  Periandru

Traducere și selecție de

V. CERNEI

LA ROMAN, IMAGINI SUPRAPUSE

În acea zi de început de martie, pe cîmpul Dulceștilor, roata mare a vîntului măcina de zor ninsoarea. Pe drumul șerpuit un tractor se grăbea de parcă ar fi vrut să prindă pe buze cîte un fulg scăpat din vîrtejul năpraznic. De pe colina unde s-au retras de veacuri, ruinele conacului Cantacuzino contemplau spectacolul cu aparentă indiferență. Mai departe de o sută de metri nu se vedea nimic prin geamurile autobuzului, dar cu toții știam că ne apropiem de cetatea lui Roman. După un timp, faldurii albi s-au rărit și chiar înainte de a trece podul aruncat peste apa Moldovei au început să se zărească nenumăratele cupole care, din străvechime, domină orașul. Undeva între ele, acolo sus, a strălucit pentru ultima oară țeasta lui Miron Costin. Memoria recuperează evenimentul cu ajutorul cronicii alcătuite de Ion Neculce : „I-au zis slujitorii, cînd l-au găsit la Barboși, să fugă, că nu-i departe, în Neamțu, dar el n-a primit, știindu-se drept. Gîndea că l-ar duce la Iași și se va îndrepta (totul n.n.). Dar după ce a venit Macri, și voind zapciu după zapciu să piară, nu l-a mai îngăduit și-a pus de l-au tăiat în Roman." Istoria pune accente de nostalgie pe scrisul vieții noastre...

Pe veșnic aglomerata stradă Cuza Vodă m-am oprit la sediul poștei pentru a anunța un prieten că mă aflu în oraș. Răsfoind o carte cu numere de telefon, dintr-odată mi-am dat seama că am în față sinteza ultimelor transformări ale localității. De la an la an secțiunea rezervată întreprinderilor și instituțiilor a devenit tot mai bogată. Vestitul laminor de țevi și fabrica de zahăr și-au împărțit autoritatea cu uzina mecanică (aici se produse un strung Carusel pentru toată Lumea) și acum cu Întreprinderea de fire și fibre poliamidice Roman. Am amînat întîlnirea cu prietenul meu și m-am hotărît pentru „secretele" acestei din urmă și tinere întreprinderi. În stradă, nămeții se așezaseră cu îndemînare, modificînd oarecum perspectiva împrejurimilor. Către Piața 23 August, treceam pe lîngă bătrîna episcopie unde ctitoria lui Petru Rareș părea susținută de infinitul orizontului alb. Variațiile arhitectonice, a căror scară urmează o complicată dimensiune, încap deopotrivă și structura modernă a casei de cultură, și volumul sobru al liceului Roman Vodă. Memoram imagini și mă grăbeam spre partea de nord-est a orașului, către I.F.F.P. Roman. Inginerul Gheorghe Rusu, directorul întreprinderii este un bărbat între două vîrste, albit cu noblețe de experiențele traversate : în anul 1957 era operator chimist la U.F.S. Săvinești ; în 1963 absolvea cursurile școlii de maiștri de la Făgăraș ; între 1963 și 1969 a lucrat la Întreprinderea de prelucrare a maselor plastice Iași, urmînd tot acolo cursurile serale ale facultății de chimie industrială ; revine la Săvinești în 1971, unde este numit șef de secție în 1973, pentru ca după patru ani să i se încredințeze investiția de la Roman. Îmi spunea că această suprafață de 10 hectare, pe care se întinde acum I.F.F.P.-ul era un cîmp cultivat cu porumb. Iar numai după alți patru ani, în același loc, în fiecare dimineață, îl întîmpină halele industriale care par că sunt acolo dintotdeauna. Efortul a început cu o echipă restrînsă (inginerul șef Ioan Coniac, coordonatorul investiției, inginerul Constantin Lăzărescu, inginerul electrotehnist Mircea Savinescu, inginerii Ștefan Vasiliu și Cristian Maxim) dar încrezătoare în capacitatea ei. În consecință, în termenul stabilit vor intra în lucru două secții de producție, o secție de întreținere și una de utilități (apă demineralizată, aer comprimat, azot, frig, electricitate și energie termică). Deja, din anul 1980 funcționează secția de utilități, trei linii tehnologice cu o producție de 7000 tone fibre tehnice și rețele cord, anual. Menționez că prima linie de producție a intrat în probe tehnologice la 26 septembrie 1980 în prezența tovarășului Nicolae Ceaușescu, cu ocazia vizitei de lucru pe care conducătorul partidului și statului a efectuat-o în județul Neamț. Totodată nu trebuie să uităm că tot la I.F.F.P. Roman, în ceea ce privește proiectarea construcțiilor industriale, a avut loc și o premieră națională : hala textilă a fost concepută etajat, planșeul ei avînd un rol funcțional dublu (un spațiu mai mare pentru dispunerea mașinilor și încorporarea tuturor instalațiilor de climatizare) — fapt care a redus cu două hectare suprafața ocupată a clădirilor industriale similare, la care se adaugă economii importante de materiale. Reține și amănuntul, deloc neglijabil, că optzeci la sută din utilaje și instalații sînt de producție românească, iar tehnologia folosită este în întregime de proveniență autohtonă. Așa se face că, din producția globală a Romanului industrial, I.F.F.P.-ului îi vor reveni în final zece procente — mărfuri care vor fi distribuite atît în țară cît și peste hotare (U.R.S.S., R. S. Cehoslovacia, R. D. Germană, Italia, Anglia, R. F. Germania etc.).

Priveam în urmă halele industriale primind în liniște ninsoarea (despre energia lor interioară alfasem deja destule), treceam pe lîngă porțile uzinei mecanice, undeva, în depărtare, îmi închipuiam vălmășagul de foc și oțel din pîntecul laminorului, străbăteam strada Ștefan cel Mare cu casele ei de o perfecțiune poliedrică și aproape că nu mai sesizam cîte vîrste se încheagă în adîncul acestor imagini suprapuse. Îmi dădeam seama atunci de forța cu care istoria, de azi și dintotdeauna, absoarbe în lăuntrul ei lucrarea firească a oamenilor.

Emil NICOLAE

Aurelian Ilie : „Compoziție"

MAPAMOND

et in Britania ego

Sub noi e Canalul Mînecii, de aici ușor de confundat cu o baltă rămasă în ograda noastră după o ploaie de vară, pe ea plutind niște paie aruncate de vînt de pe șură. Țărmul englez e de un verde albăstriu ca frunzele de fag în putere, și văd, sau îmi închipui, albeața stîncilor de cretă de la Dover. Panorama Londrei îmi izbucnește curînd în fată la fel de însorită ca Frankfurtul încă întipărit pe retină. BAC-ul ne rotește îndelung ca să vedem cît mai mult, apoi coboară spre Heathrow. Am ajuns.

* * *

„Mă chetamă Fox și țin să vă spun de la început că nu sînt englez ci scoțian", a ținut să ne informeze delegatul de la British Council care m-a luat în primire la aeroport. Semne de acest gen naționalist-local aveam să mai întîlnesc și la Leeds și la Londra, unde, de exemplu, într-un local din Soho, un consumator de bere cu care intrasem în vorbă pentru a-mi verifica posibilitățile de percepere a graiului local a fost foarte jignit cînd pe parcursul discuției l-am numit englez, dar m-a iertat apoi pentru că eu eram străin iar el un irlandez de treabă.

Mașina condusă de Mr. Fox intră curînd în inima Londrei. Davies Street 65. Birouri. Formalități. Diseară voi lua trenul spre Leeds din King's Cross Station.

* * *

Bună ideea cu persoanele înalte pînă la ușa vagonului ! Cînd se apropie trenul ți se pare că e pe un sfert metrou, sau că merge pe pernă de aer, sau așa ceva, pentru că nu i se văd roțile. Bună și ideea cu bilete „dus-întors" sau „numai dus", la alegere. Iau și eu un „dus".

E destul de aglomerat trenul meu. Mi-am găsit în sfîrșit locul într-un vagon comun și aruncînd primele priviri în jur observ că, după aspectul și modul de exprimare verbală ale călătorilor, englezii au o prezență minimă : sînt turbane, tenuri măslinii, „parole", „conversations touristiques", și alte străinătățuri. Așa e vara cam peste tot. În fine, doi bărbați în fața mea par să vorbească englezește. Caut să mă bag în vorbă total ne-englezește. Din fericire nu se simt ofensați. Sînt irlandezi. Băieți de viață și poate cam cherchelîți. Mă descurc greu cu dialectul și interjecțiile locale.

La stația următoare locul de lîngă mine este eliberat de un „ragazzo" și în locul lui apare o tînără. O ajut cu bagajele și primesc mulțumiri. E englezoaică ! Tocmai a terminat cursurile la un colegiu din capitală și merge în vacanță acasă la Leeds. Ce de conversație ! Noroc că vorbește à la Oxford Dictionary, totuși cu niște sunete mai cîntate, mai lungite, sau poate mai arhaice pe care nu le puteam încă plasa, dar care m-au introdus oarecum în ceea ce mi-era dat să aud la Leeds.

Ajungem în regiuni industriale. Parcă Wakefield. Mormane de zgură. Case de cărămidă roșie în șiruri nesfîrșite, datînd din perioada revoluției industriale engleze. Pe fundalul lor fata îmi explică pe unde s-o iau spre Oxley Hall cînd ajungem la Leeds. Și iată că sosim. În gară pe fată o așteaptă tăticu și mămica. Sărutări și zîmbete vesele ca peste tot în asemenea situații. Coleg ? Nu, vin din România și trebuie să ajung la Oxley Hall pentru un curs de vară. Tăticu se oferă să mă ducă pe mine mai întîi, că e cu mașina. Mai săritor ca toți englezii despre care citisem ! Se pare că cei din Leeds sînt mai ceva.

Sosim la Oxley Hall destul de repede. Parc frumos cum îmi închipuiam parcurile britanice. Clădiri răspîndite prin parc, terenuri de tenis cu programările scrise cu cretă pe o tăbliță la poartă, terenuri de croquet, și iarba aceea teafără, albăstrie, și o răcoare deosebită, cam ca la noi la munte. Am adresat binevoitorului tătic și întregii familii toate formulele de mulțumire pe care le știam și mă îndrept spre clădirea centrală, sobră, cu o fațadă de gresie cu urme de „smog". Ceilalți sînt plecați în excursie, să vadă zidul lui Hadrianus, ridicat de romani și de celții mai civilizați din sud contra celor mai din nord, fardați în culori vii (de aceea le zicea „picți") și mai puțin înclinați să se adape la civilizația romană (ca și alde carpii noștri). Informațiile mi le dă Miss Vicky. singura dintre dădacele noastre pe care am găsit-o la post la ora aceea. Sînt condus la o altă clădire unde voi fi cazat. Aproximativ ca o vilă veche, cu etaj, din Sinaia, cu excepția acelei patine fumurii de pe zidurile exterioare. Voi locui la etaj unde aflu că mai sînt găzduiți doi cursanți din România, care ajunseseră la timp. Jos locuiesc două frumoase surori mexicane, Aurora și Esperanza Gonzalez y Aragon, prima blondă cu ochi albaștri, cealaltă brunetă tip Carmen, după cum aveam să le cunosc mai tîrziu.

* * *

M-am aranjat în camera mea. Nu mă pot obișnui, eu tocmai venind de la Mamaia, cu răcoarea aceea montană și mă mir că localnicii parcă nu mai pot de căldură, după mînecile lor scurte. Geamurile vilei au o ramă subțire de metal și nu sînt duble. Mă întreb cum o fi iarna (sau aici sînt doar cursuri de vară ?).

Seara se întorc ceilalți din excursie, inclusiv cei doi din România. Vorbesc și eu din nou românește după o zi în alt context ! Fac cunoștință cu toți. Sînt din America Latină, țările arabe, Israel, Franța. Italia, țări scandinave, țări africane, Iugoslavia, Bulgaria, Cehoslovacia, Turcia, majoritatea tineri și plini de viață. Sînt prezentat și bucătăreselor ce vor avea grijă de regimul nostru alimentar. Cea mai tînără se numește Lynn Arundel și se va dovedi, cu ocazia celor cîteva „social evenings" de aici, excelent pregătită și la dans modern, nu numai la preparat „pudding".

Majoritatea cursanților au adus cîte ceva reprezentativ de acasă. Plăci cu folclor, băuturi naționale, pliante cu vederi. Din prima seară învățăm polci din Slovenia, cu figuri. Încerc, împreună cu compatrioții mei, să-i învăț pe ceilalți Perinița dar sînt curînd acuzat că figura principală aș fi inventat-o eu ad-hoc. Am adus cu mine și niște Muscat de Murfatlar. Le place. Peste vreo două zile mai vor dar nu mai am așa că îmi încerc norocul în oraș și cumpăr de la o vinărie din centrul orașului Leeds niște „Tarnave Old Castle" de Vinexport.

Tot în prima seară, după ce unii se retrag, obosiți de excursie și de polci, Regina (citește „Hejina") Célia Marconi de Oliveira (diminutivată „Rê") ne

învață samba pe cei rămași. Din fericire, nu are figuri obligatorii. Prima noapte a fost fără vise.

* * *

Prima dimineață de lucru. Cursurile și seminariile au un program destul de strict. Sîntem împărțiți în „tutorial groups" și începem. Se pune mare accent pe o exprimare britanică corectă din toate punctele de vedere. Cei care prezintă semne de americanism sînt priviți cu oarecare dezaprobare, deși asemenea semne sînt de detectat și în exprimarea tineretului britanic, rezultat al unui destul de respectabil număr de filme și emisiuni TV produse peste ocean și difuzate aici.

În cursul dimineții vizităm și clădirile centrale ale Universității din Leeds, laboratoarele fonetice. Ni se prezintă cele mai noi metode audio-vizuale de predare. În afară de noi nu mai e nimeni prin universitate. Pînă și Leeds United e în vacanță !

* * *

Încet-încet încep să cunosc orașul. Prima pățanie : mi-au trebuit două ture cu autobuzele verzi ale Leeds Corporation Transport ca să observ în sfîrșit că în stații lumea stă la rînd pentru urcarea în autobuz, în ordinea sosirii în stație. Nimeni nu a făcut impolitețea de a-mi atrage atenția să nu mă bag în față, doar cîteva nasuri se ridicară din ziare. Pe de altă parte nu mă așteptam să se fumeze atît de mult în autobuz ; „punțile" superioare sînt inundate de mucuri de țigări. Am și satisfacția (celui ce a studiat manuale de engleză cu poze) de a vedea figuri tipice de amploaiați, cu pălării-ceaunel și prelungi umbrele cu mînerul de bambus, întorcîndu-se de la serviciu. Și ei se cam adîncesc în citirea rubricilor sportive cînd pe interval stă vreo doamnă fără loc...

Mai simt încă gustul minunat de „kippers", preparat dintr-un soi de somon afumat, servit la „Fishery". Se putea cumpăra și semipreparat la magazine tip „Gospodina". În general, aici se consumă destul de mult pește.

Mi-au plăcut și anticariatele din Leeds unde am făcut ceva achiziții ; și mi-a rămas întipărită firma unei prăvălii de ochelari pe al cărei proprietar îl chema William Shakespeare, nici mai mult nici mai puțin.

Seara, cînd nu avem „social evening" la Oxley Hall, mai ieșim prin oraș. Colegii arabi merg la... „Mecca" (nu știu de ce se chemau așa sălile de dans din Leeds). Alți colegi, mai în vîrstă, pleacă tîrziu la niște cinematografe nocturne și apoi zîmbesc tainic a doua zi cînd îi întrebăm ce au văzut.

* * *

Prima dată cînd merg într-un „pub" nu prea știu ce să comand. Aflu că au două soiuri de bere la tap : „mild" și „bitter". Crezînd că cea de-a doua e într-adevăr amară o evit, dar apoi îmi dau seama că „mild" e un fel de apă mai gălbuie și că „bitter" e de fapt cea normală. Oricum „Zimbrul" de Iași și „Trei Stejari" de Sibiu sînt mărci mai serioase.

În localuri, domnișoarele care se respectă beau „cider" precum strămoșii lor. Lynn Arundel se tot uită la ceas. Mai întîi cred că nu-i face plăcere compania, dar apoi ne mărturisește că nu a împlinit încă 18 ani și că poate fi amendată dacă stă peste ora 9 p.m. în local. Nu-i rău !

* * *

A treia zi mi-a venit în minte că am cunoștințe prin împrejurimi : familia Blackburn vizitase România cu cîtva timp înainte și ne împrietenisem la o degustare de Pinot Gris la Murfatlar. Știam că locuiesc în Batley, un orășel-satelit al Leeds-ului. Nu mi-a fost prea greu să le găsesc numărul de telefon și cînd îi sun, culmea !, cu tot accentul meu Oxfordian, sau poate tocmai de aceea, Mrs. Julia Blackburn m-a recunoscut imediat și mi-a urat bun-venit la Leeds. Ne-am aranjat o întîlnire peste două zile deoarece peste o zi plecăm la Haworth, cu autocarul.

* * *

Călătorim peste acele „moors" pe care uneori le traduce lumea prin „mlaștini" dar nu-s. Sînt ierburile acelea albăstrii și mustoase și sînt din loc în loc mormane de pietroaie cenușii, din care se fac și despărțirile între diferite terenuri cultivate ; pietrele au aceeași culoare ca lîna oilor ce pasc din loc în loc și ca zidurile caselor mai vechi (poluare ?). Pe aceste lande se află o mulțime de „răscruci de vînturi".

Haworth e un orășel foarte atrăgător, de ilustrată. Cum e de așteptat totul este marca „Brontë", librăriile, hanurile, și alte locuri de interes public. Casa memorială a surorilor Brontë e mare și austeră, încălzită doar de ochii febrili ai celor trei tinere adunate într-un binecunoscut tablou.

După vizitare ne plimbăm pe „moor" și ne amintim de un film mai vechi, în care Sir Lawrence Olivier apărea pe aceste locuri în rol de copil găsit ce tulbura pe toată lumea. Actualitatea dă iar peste noi sub forma unui toc desprins de la eleganta cizmă stîngă a domnișoarei de Oliveira, care se aventurase pe una din movilele de bolovani locali. Îmi arăt talentele de cizmar reparatoriu de urgență. Și purcedem din nou peste ierburi.

* * *

Azi m-am învoit de la cursuri pentru a mă întîlni cu prietenii de la Batley. Sosește toată familia într-un Fiat : Ivor Blackburn, cărunt și bonom, Julia Blackburn, mereu zîmbitoare, și cele două fetițe zglobii, Lynn (altă Lynn) și Louise, amîndouă cu ochi verzi-albaștri strălucind printre pistrui. Toți sînt fericiți să mă vadă și își aduc aminte de cele mai frumoase momente petrecute la noi : Mamaia, Murfatlar, București, Valea Prahovei, Brașov.

Ne îngrămădim în mașină și pornim spre Batley. În conversația de pe drum, Yorkshire English începe să-mi placă mai mult decît scrobeala de Oxford. Ajungem. O casă nouă, sistem bungalow, nu prea mare, făcută cu mîna lor (inclusiv ușile glisante), grădiniță în jur și nelipsitul gazon. Îmi arată totul cu mîndrie și, înainte de a ne instala în camera de zi, Ivor mă invită să-i inspectez cămara foarte bine asortată pentru un afumător și abăutor. Mai are încă ceva Murtfatlar de la sursă dar eu prefer acum berea locală Tatley, pentru atmosferă. Aici am aflat că scotch-ul e mai ieftin pe litoral la noi și că în Anglia el e o băutură de fudulie, care se consumă destul de rar de către oamenii obișnuiți și aproape niciodată „straight", adică pur, cum mai facem noi.

Ivor și Julia se dovedesc modele de neînchipuită cumsecădenie, caracteristică tuturor oamenilor cu scaun la cap de pretutindeni. El a lucrat mulți ani ca mecanic pe ici pe colo, strîngînd ban cu ban pînă cînd a ajuns să-și încropească un atelier al lui, în care repară și revinde automobile tip sport, pasiunea lui. Ea a fost dactilografă, acum e casnică. (După ce m-am întors mi-au scris că scumpirea benzinei și inflația scăzuseră interesul pentru mașinile de mare consum și, avînd necazuri financiare, a trebuit să se reangajeze și ea ca dactilografă).

Dăm o raită și pe la atelierul lor prevăzut și cu un mic salon de prezentare. Deși nu e prea vorbăreț, din felul cum îmi prezintă locul lui de muncă Ivor dovedește o mare pasiune pentru meseria lui. Blackburnii nu au nici o mașină a lor proprie ; în

Aspect urbanistic (Anglia)

fiecare zi folosesc cîte una din salonul de prezentare, dintre cele mai moderne tipuri, pentru rodaj după reparațiile efectuate. Păcat că nu prea înțeleg multe din detaliile tehnice oferite de amfitrion. Ivor îmi promite să-mi asigure raiduri motorizate prin toată acea parte a țării în timpul meu liber. Voi putea călători mai ales cu Julia și fetițele, el fiind mai prins de treburi.

Spre seară plecăm spre Oxley Hall și la despărțire îmi adresează toți o invitație la o cină cu specific local peste cîte zile. Sînt invitat împreună cu ceilalți doi din România. Primesc bucuros.

* * *

Nu credeam că e atît de complicat să te descurci cu bucătăria englezească. În prima dimineață veșnic zîmbitoarele bucătărese ne-au oferit felurite soiuri de „flakes", care trebuiau muiați cu lapte. Bineînțeles că am greșit proporțiile și m-am pomenit cu fulgii mei umflați în așa măsură încît îmi evadau din farfurie.

În privința „prînzului" *(lunch)*, știam din cărți că nu e masa de bază a zilei așa că întotdeauna mă rezervam pentru *dinner-ul* consistent de mai tîrziu. Știam că pe la vest-europeni se fac mai multe combinații de cărnuri cu fructe, totuși nu mă așteptam chiar la un beefsteak cu o felie de ananas pe el. Ceea ce se numește „soup" este în general o pastă mai subțire, fără nimic de definit în ea (în comparație, Supco este extrem de analizabilă).

Trebuie să mărturisesc că cina oferită de cei din Batley mi-a (ne-a) plăcut foarte mult. După ce am ajuns toți trei la numărul 10 din York Road ne-am bucurat de o caldă ospitalitate. În timpul cinei centrul atenției l-a constituit binecunoscuta *Yorkshire pudding*, specialitatea locală, foarte consistentă și gustoasă (am primit recent de la Julia o rețetă picturală a budincii, de afișat în bucătărie : pentru 2 persoane, se iau 4 linguri de făină și puțină sare, care se cern într-un vas ; se adaugă un ou bătut, 4 linguri de lapte și tot atîtea de apă ; se bate bine cu o lingură de lemn pînă se obține o compoziție subțire, care se lasă să stea o oră ; se înfierbîntă untură într-o tavă pînă cînd fumegă apoi se toarnă compoziția peste ea ; se coace în cuptorul încins 15 minute ; înainte de introducerea în cuptor se poate adăuga ceapă tăiată mărunt).

Spre fericirea noastră și spre deosebire de dădacele noastre de la Oxley Hall, Blackburnii nu au insistat în a ne convinge să ne obișnuim să bem vestitul ceai-cu-lapte englezesc. La Oxley Hall această specialitatea ajunsese pentru unii un permanent motiv de discuție deoarece ne era oferită foarte frecvent și nu numai la 5 o'clock. Unii cursanți, în frunte cu surorile Gonzalez y Aragon, mai puțin adaptate la repartiția și compoziția meselor englezești, au ajuns să cînte un fel de manifest în canon, după melodia „Frățiorului Iacob" :

We are hungry, we are hungry,
No more tea, no more tea,
We are Latin people, we are Latin people,
No more tea...

În traducere liberă : „ne e foame, nu mai vrem ceai căci sîntem din ginta latină."

* * *

Datorită Blackburnilor am ocazia unor repezi excursii motorizate în comitatul Yorkshire și în afară.

Călătorim mai întîi la Ilkley Moor (Ilkla Moor după pronunția locală), loc binecunoscut mai ales datorită unui cîntec în cel mai neaoș dialect, „On Ilkla Moor Bhat 'At" („Pe Ilkley Moor fără pălărie"). Cei care au urmărit serialul cu Onedin își pot aduce aminte de aventura căpitanului Baines cu o frumusețe africană, care, în timp ce conducea cu dezinvoltură o șalupă pe un fluviu infestat de malarie, fredona mereu ceva într-o limbă ce părea de prin partea locului dar de fapt era „On Ilkley Moor Bhat 'At" învățat, de la un Yorkshireman ce-i fusese soț. Cîntecul, de un umor oarecum întunecat, descrie un circuit natural : „mergînd s-o curtezi pe Mary-Jane ai umblat pe Ilkley Moor fără pălărie, vei răci și vei muri, viermii te vor mînca, veni-vor rațele și-or să mănînce viermii apoi pre ele noi mînca-le-vom, deci te-am mîncat pre tine". Ivor e foarte încîntat că am ajuns și eu să-l știu pe de rost.

Punctul central din Ilkley Moor este un fel de faleză stîncoasă ce are sus pe muche un vîrf mai înalt și altul mai scund lîngă el, numite Vaca-și-Vițelul (Cow-and-Calf). După ce Lynn & Louise s-au zbenguit destul, călătorim mai departe spre stațiunea balneară Harrogate, foarte liniștitoare, stil Vatra Dornei.

* * *

În după-amiezile cînd nu călătoresc cu mașina merg prin oraș sau joc croquet. Jocul mi-a plăcut, mai ales cînd concuram cu colegii Mahomed din Maroc și Hazzan din Israel care jucau cu multă pasiune.

În oraș trec prin mereu alte magazine, anticariate, librării. Am ajuns să mă descurc oarecum cu engleza locală. Parcă e mai apropiată de Shakespeare : „come" se pronunță „cum" iar „new" — „neu". Cel mai greu am descifrat ce strigă controlorii cînd pleacă autobuzele din stații, ceva ce sună a „ăultai", care s-a dovedit a fi „hold tight" („țineți-vă bine"). De asemenea mi-a plăcut formula de salut amical ce se aude ca „ciaaluv", probabil de la un „cheerio, love", „luv" („iubitule", „drăguță") fiind pe aici un apelativ frecvent.

La început mă simțeam destul de jenat cînd de la intrarea într-un magazin eram asaltat de vreo vînzătoare drăguță (am aflat că majoritatea aveau colegii terminate și nu puteau găsi posturi mai bune), care voia imediat să știe ce aș fi dorit să cumpăr. Am învățat apoi că există și pentru acest asalt o formulă neutralizatoare, un soi de „deocamdată arunc doar o privire" („just lookin' around"). Cînd am fost prima dată luat în primire de vînzători la supermagazinul Lewis m-am simțit obligat să și cumpăr ceva ; gîndindu-mă la specificul local mi-am luat o umbrelă. Neștiind de ea, Ivor și Julia mi-au oferit, la plecarea mea din Leeds, două umbrele, una pentru mine și una pentru soția mea, tot ca semn al culorii locale, deși pe mine m-a plouat destul de puțin în Anglia.

* * *

Două dintre ultimele raiduri au fost la Whitby și la York. Primul este un orășel-port la Marea Nordului și se mîndrește a fi fost cuibul natal al vestitutului corăbier Cook, care în prezent, ca și surorile Brontë despre care am vorbit, oferă un pretext istoric firmelor de prăvălii și restaurante din localitate. Case cochete, multicolore și parcă miniaturale.

Am văzut și plaja de august la Marea Nordului și am văzut pentru prima dată ce înseamnă maree. Atmosfera era destul de răcoroasă și plaja nu prea era îmbietoare, nisipul fiind ud și năclăit după flux. Întorcîndu-ne de la Whitby, trecem prin localități cu denumiri specifice dialectului nordic : Thirsk, Kirk, Thorp. Ultima denumire apare destul de frecvent în diferite combinații toponimice și provine, ca și germanul „Dorf", dintr-o rădăcină germanică ce desemna o comunitate umană ; după unii lingviști, aceeași rădăcină a stat și la baza formării cuvîntului românesc „a co-tropi".

Yorkul e minunat. Unul dintre cele mai bine păstrate orașe medievale, cu zidurile fortăreței (sec. VII) încă înalte. Am avut și noroc și nenoroc. Norocul a fost că am nimerit duminica și toate prăvăliile, chioșcurile de suveniruri și pub-urile erau închise. Norocul s-a prezentat sub forma numeroaselor manifestări cultural-artistice, un fel de festival („pageant") care tocmai avea loc cu ocazia jubileului fundării coloniei romane Eboracum, devenită mai tîrziu York. Am urmărit cîteva frumoase spectacole, reconstituiri istorice, defilări de cimpoieri scoțieni.

După multe căutări (Ivor nu găsea nici un loc de parcare liber), am dat în sfîrșit peste un mic restaurant deschis și duminica (cu „licence" specială afișată pe ușă). În „Le Cocq d'Or" am mîncat ceva înainte de a vizita catedrala. Străvechea York Minster adăpostește sub dantelăria ei de piatră o serie de morminte ce marchează momente diferite din istoria britanică : un loc central îl ocupă mormîntul fiului regelui Edward III din sec. XIV, apoi e un șir întreg de episcopi de Ebor (York) și de ofițeri ce s-au remarcat în multele războaie coloniale din epoca de glorie a imperiului britanic. Catedrala este în renovare și Ivor îmi mai aruncă una din pilulele sale : renovarea durează, datorită tărăgănelilor cauzate lipsei de fonduri, din 1967, așa încît orice afacere care lîncezește a ajuns să fie numită pe aici „York-Minster-business".

* * *

Se țin ultimele cursuri. În seara asta avem festivitatea de închidere. Fiecare se gîndește cu ce să se prezinte. Seara ne adunăm toți în spațiosul „lounge". Sînt prezenți și Blackburnii, pe care i-am invitat eu.

Se începe cu cîteva discursuri scurte ale celor ce ne-au fost dascăli aici ; unul din ei, scoțian, ne cîntă în încheiere și cîteva melodii de la el de-acasă, acompaniindu-se la ghitară. Urmează surorile mexicane cu o „Golondrină" interpretată cu mult „sentimiento", apoi cei cîțiva din Israel încep și ei să cînte ceva. Tăcuți, cîțiva colegi arabi ies din sală. Mahomed iese, Hazzan rămîne să cînte. Ce păcat că au uitat de croquet !

În sfîrșit se pare că vine și rîndul meu. Nu știam pînă acum ce înseamnă trac. Încep cu „Mă dusei să trec la Olt". Sînt emoționat de atîtea aplauze. Mă aventurez într-un „Ilkla Moor" și văd fața lui Ivor radiind în rîndul doi. În final încerc și recitarea a vreo trei limerick-uri compuse ad-hoc dar văd că localnicii rîd mai mult din politețe. Care o fi resortul umorului ăsta britanic ? În sfîrșit, am scăpat. Urmează noi numere artistice, mesaje de bun rămas, chiar lacrimi. Se trece la balul de adio. Sejurul la Oxley Hall s-a încheiat. Chiar și tăcuta Lynn Arundel are ochii umezi la ultimul dans.

* * *

Dimineața sîntem aproape toți la gară pentru trenul de Londra. De la Blackburni mi-am luat rămas bun aseară după dans. Din nou mi-au dărîmat cunoștințele despre temperamentul britanic : Ivor se înroșise de emoție iar Julia și pistruiatele mici plîngeau de-a binelea. Speră toți să revină în România pentru a o cunoaște mai bine.

Acum în gară ne însoțește doar Miss Vicky, și ea emoționată la despărțirea de o serie de cursanți „absolutely exceptional" după cum ține ea să ne convingă. Urcăm în vagoane și ne gîndim deja la cele patru zile ce ne așteaptă la Londra.

* * *

Găsim destul de repede imobilul din Kensington unde urmează să fim găzduiți. Totul este administrat de cîțiva studenți, care ne instalează imediat și ne rezolvă toate formalitățile necesare. Vremea la Londra e splendidă. Mă tem că nu voi avea ce povesti despre ceturile dickensiene. Parcă s-a adunat tot seninul posibil în Anglia tot timpul cît am stat acolo.

În prima zi colegul bucureștean, care știa dinainte totul despre Londra, mai ceva ca un ghid, mă convinge să-l urmez pentru a vedea tot ce e posibil de văzut în scurtul popas londonez. În Londra te poți mișca destul de rapid pe distanțe foarte mari dacă ai un plan al celor opt linii de metrou (plus vreo trei adiționale). Bineînțeles că începem goana din City, prindem în obiectiv porumbeii și grupurile de tineri dorminzi la picioarele lui Nelson în Trafalgar Square, apoi vrem să admirăm Piccadilly Circus și rămînem surprinși că e mult mai mic decît îl credeam și statuia lui Cupidon e țărcuită de ziduri invadate de reclame uriașe mai mult sau mai puțin ingenioase.

Mai rezist ritmului și pasiunii turistice ale prietenului meu pînă la Westminster Abbey unde ne mirăm împreună că predicatorii, mai mulți odată, în diferite colțuri ale imensei catedrale, folosesc stații de amplificare, apoi, după ce din cauza imensei mulțimi de vizitatori abia izbutim să vedem cîteva din cele mai celebre morminte din Anglia, eu rămîn în urmă lăsîndu-l pe colegul meu să-și continue cursa.

În următoarele zile hotărăsc să nu folosesc alt ghid decît cel al liniilor de metrou. Vreau să văd Londra în ritm normal și să am surprize.

* * *

A doua zi spre ora 11, condus probabil doar de instinctul de anglist, dau ca din întîmplare peste Buckingham Palace tocmai cînd piața din față și străzile din jur sînt ticsite de turiștii ce așteaptă vestita ceremonie de schimbare a gărzii. Mă distrează faptul că garda și fanfara ei vin protejate de polițiști călări. Probabil și pentru a le da direcția celor în tunici roșii care nu prea văd pe sub imensele căciuli de urs trase pe ochi.

După ceremonie zăbovesc prin învecinatul Hyde Park unde se poate călca pe iarbă și se pot închiria șezlonguri. Ajung apoi și la palatul Saint James unde copii neascultători încearcă să stîrnească din nemișcare caii și călărețiii cu coifuri strălucitoare de pază la porți. Lacul din Parcul Saint James arată foarte domestic cu un grup de cele mai comune rațe măcăitoare pe apele lui.

Nu credeam că rezist să merg tot Oxford Street pe jos ! Cred că e cea mai lungă și mai aglomerată stradă comercială pe care am văzut-o. Și aici culeg eșantioane de spirit britanic (sau londonez ?) : un grup de vreo cinci tineri, ei rași în cap înafară de un smoc â la Zaporojie, ele nerase în cap dar cu fel de fel de zbenghiuri colorate pe față, toți înfășurați în togi albăstrii, defilează în ritm de tamburine și clopoței, împărțind trecătorilor mai binevoitori niște desene exhibiționiste, probabil manifeste ale vreunei noi „mișcări". În timp ce mie îmi atrag imediat atenția, ceilalți trecători, probabil obișnuiți cu așa ceva, nici nu întorc capul să vadă zgomotoasa și colorata recuzită.

(Continuare în pag. 59)

Adrian PORUCIUC

DESPRE OM ȘI SOCIETATE

(maxime și cugetări)

- Vom cîștiga prietenia unui om cultivînd în noi însușirile pe care le prețuim la el.
  Socrate
- Prietenia unui singur om înțelept este mai de preț decît a tuturor proștilor împreună.
  Democrit
- În orice pas și în orice intenție, încrederea în bine este cea care ne mînă spre adevăr și dreptate.
  Harutiun Mrmrian
- Ne naștem plîngînd, creștem jucîndu-ne, trebuie să devenim oameni muncind.
  Ghevond Alisan
- Orice om este în chip firesc, prietenul fiecărui om.
  Aristotel
- Leagănul... prima școală a copiilor. Cîntecul de leagăn... prima lecție pe care mamele o rostesc la urechea copiilor lor.
  Kaffi
- Dacă n-ai muzica în suflet degeaba o cauți în fluier.
  Rabindranath Tagore
- Există pentru tine un bun și mic mijloc de a servi umanitatea : acela de a te strădui pentru înălțarea patriei tale.
  Paul Doumier
- Dacă știința nu are patrie, omul de știință trebuie să se gîndească mereu la tot ceea ce face gloria patriei sale. În orice mare savant veți găsi un mare patriot.
  Louis Pasteur
- Viața noastră este legată de a tuturor. Nu poate fi fericit cineva care se uită numai la el și care aduce toate lucrurile spre interesul lui ; trebuie să trăiești și pentru altul dacă vrei să trăiești pentru tine.
  Seneca
- Înțelepciunea este pentru suflet ceea ce sănătatea este pentru trup.
  La Rochefoucauld
- Cu cît înaintez în cariera vieții, cu atît găsesc mai necesară munca ; ea devine cu timpul cea mai mare dintre plăceri și ține loc tuturor iluziilor pierdute
  Voltaire
- Acțiunea este viața sufletului, tot așa de bine ca și a corpului.
  G. Meredith
- Prezentul este încărcat de viitor.
  G. W. Leibnitz
- Dacă vrem ca civilizația să supraviețuiască trebuie să cultivăm știința relațiilor umane, să dezvoltăm atitudinea popoarelor, a tuturor popoarelor, de a trăi și de a munci împreună într-o aceeași singură lume și în pace.
  Roosevelt
- Progresul omenirii întregi, deci al unui popor, se sprijină tot numai pe muncă. răbdarea și voința indivizilor, numai ele pot ridica un neam pe urcușul producției și al stimei altora.
  I. Simionescu

Culese de V. UNGUREANU

Acasă la Hemingway

reportaj de Constantin Coroiu

Înainte de a fi cetățean al lumii, Ernest Miller Hemingway e un cetățean etern al Cubei. În orășelul pescăresc Cojimar, „atîrnat" de Havana, parcă stropit cu o pulbere galbenă, ale cărui case cu totul neobișnuite pentru un european le descoperi printre copaci doldora de banane, mango și alte fructe tropicale, unde scriitorul poposea adesea, petrecîndu-și mult timp în mijlocul pescarilor ce înfruntau rechinii (astăzi, ochii de bronz ai unui bust al autorului povestirii „Bătrînul și marea" scrutează de aici întinderea albastră-verzuie a oceanului); la faimoasa Bodeguita del Medio, unde adăsta cu prietenii la un pahar de mojito, licoarea sa preferată, ca și în alte locuri, Hemingway nu e doar o „amintire frumoasă", ci un veritabil mit. Cubanezii îi rostesc numele și îi evocă personalitatea, opera, viața, obiceiurile, prieteniile, cu o venerație care le face cinste. Ceea ce nu exclude însă un aer de firească și caldă familiaritate față de ilustrul lor concetățean. Scriitorul însuși, nu e nici o îndoială, a manifestat o specială afecțiune pentru oamenii din țara supranumită și perla Antilelor, simțind o atracție irezistibilă pentru frumusețea sufletului lor și a naturii paradisiace în mijlocul căreia ei se nasc și trăiesc. Ultimul gest al lui Hemingway — donarea proprietății din apropierea Havanei statului cubanez, casă pe care o cumpărase în 1939 de la o familie de francezi și unde a locuit și a scris timp de peste două decenii, — este și el grăitor. Autoritățile cubaneze au hotărît să declare domeniul dăruit de marele om — muzeu memorial. Astfel, el a devenit un punct obligatoriu în programul oricărui vizitator care se respectă al Cubei, din orice parte a lumii ar veni acesta.

Pe domeniul lui Hemingway, fotografiatul, filmatul sînt strict interzise, fiind considerate o impietate. Apreciez interdicția și urc pe o alee străjuită de arbori tropicali pe dulcea colină unde se întinde fosta proprietate a lui Hemingway. E o dimineață limpede de martie, adie o briză răcoritoare, la cea mai mică mișcare a aerului trunchiurile de bambus „cîntă" o melodie stranie și, în același timp, ademenitoare pentru mine care am aterizat numai cu două zile în urmă tocmai din cealaltă parte a Atlanticului și a Europei, tulpinile delicate și nobile nu pot parcă rămîne indiferente la nimic din ceea ce se petrece în jur. Cum vor fi suportînd oare aceste tulpini ce vibrează ca niște corzi de violoncel scrijelițurile turiștilor care, inconștienți ori cel puțin naivi, încearcă să lase cîte o jalnică urmă, un semn al trecerii lor, nutrind iluzia deșartă de a-și lega astfel numele de celebritatea stăpînului acestui colț de rai. Din mulțimea de inscripții, majoritatea onomastice, nu știu de ce privirea mi se oprește asupra uneia: Giuseppe Italia. Așadar, și tu Brutus? Și tu care vii din țara celor 30 de veacuri de istorie, artă și civilizație? Și tu care te-ai născut acolo unde eternitatea nu mai e doar o idee sau o metaforă, ci un sentiment și o realitate de piatră și marmură? Survolînd oceanul, eram obsedat de tulburătorul serial de televiziune Călătorie în univers ale cărui prime nouă episoade le urmărisem înfrigurat și care-mi făcuse țăndări și noțiunea, și ideea de veșnicie, cel puțin raportat la mica noastră planetă pierdută într-un colț de galaxie. Mărturisesc că de-a lungul a multor ore de suspendare între cer și apă, îmi recăpătasem liniștea și fiorul eternității fără de care cred că ne-ar fi greu, aproape imposibil să supraviețuim. Și iată că un oarecare Giuseppe, cu spiritul lui gregar, îmi tulbură brutal echilibrul recîștigat...

Străbat, împreună cu colegul și prietenul Stelian Moțiu, un teritoriu-sinteză, un fel de grădină botanică a lumii: arbori și flori aduse aici din cele mai diverse zone ale globului și plantate de Hemingway însuși. Multora nici nu le-am reținut denumirile esoterice. De fapt, ele trebuiesc văzute. Mă mulțumesc doar cu cîteva imagini... vegetale definitorii pentru peisajul Antilelor: bambusul, palmierul, cocotierul, mai multe specii de pini.

În casa cea albă cu dale galbene a lui Hemingway nimeni nu are acces. Totul poate fi privit din afară, prin ferestre. Un personal destul de numeros îngrijește „patria" lui Hemingway. Cei ce-l compun, pătrunși de importanța misiunii lor, acționează cu o anumită, specifică, încetineală și cu o solemnitate care le stă bine în acest univers. E totuși primăvară, deși sîntem la tropice (temperatura e ca la noi în iunie) și vreo cîțiva dintre oamenii casei fac „toaleta" copacilor din jurul turnului construit de Hemingway pentru a se refugia și a-și găsi în el deplina liniște necesară scrisului. Turnul a rămas însă o frumoasă inutilitate. Ghidul este ocupat cu un grup de turiști care tocmai și-a făcut apariția, și o delegație formată numai din doi membri, fie ei și ziariști străini (periodistas rumanos), nu neliniștește prea mult pe gazde, de altfel extrem de ceremonioase și amabile, dar obișnuite cu oaspeți de toate rasele și de toate condițiile. Mă gîndesc din nou, ca și cu alte prilejuri, la misiunea ingrată a acestei tagme de „culturali", e drept atît de utili, sortiți să repete în fiecare zi de zeci, de sute de ori poate, aceleași și aceleași date, fraze, explicații și chiar aceleași și aceleași mirări și trăiri... Căci, doamne, cîtă imaginație poate avea un ghid și, la urma urmei, la ce i-ar folosi?

Începem să înconjurăm casa. Totul aici a „înghețat" în anul 1961, odată cu detunătura ultimului glonț tras de iscusitul vînător, totul e ca și cum stăpînul ei ar fi plecat cu o zi în urmă. De la fotoliul preferat al scriitorului, în spatele căruia un adevărat bar mobil etalează o mare varietate de sticle și etichete de băuturi, și pînă la dezordinea în care au rămas pe patul său din dormitor, ziare, reviste, cărți. Masa din sufragerie cu cele trei scaune, două laterale, ocupate întotdeauna de Ernest și de soția sa, unul în capăt, rezervat oricărui oaspete, fie el și neanunțat; în dormitor, pe o etajeră, faimoasa mașină de scris la care, se știe, Hemingway matinalul își bătea direct textele, în picioare; dormitorul rezervat oaspeților, simplu, elegant, de o distinsă intimitate (pe aici au trecut personalități notorii ale veacului — de la artiști celebri și stele ale Hollywoodului pînă la mari sportivi); peste tot trofee de vînătoare din America și Africa (unul dintre ele, ni se spune, ar fi fost solicitat contra unei considerabile sume de Musollini, dar scriitorul a respins tranzacția categoric, violent); pe un perete — un portret al amfitrionului; pe alții afișe enorme anunțînd lupte cu tauri și pînze reprezentînd plastic încordarea teribilă și tensiunea dramatică a acestora — tablouri ale pictorului spaniol Roberto Domingo —, dar nu-mi place să enumăr și să descriu tot ceea ce se poate vedea aici. Ghidul, arborînd un aer semidoctoral, ne vorbește despre tema spaniolă, tema africană etc. Prefer să-l ascult mai puțin și mă străduiesc să surprind ceva din spiritul casei. Mașina la care Hemingway și-a scris marile opere nu mă

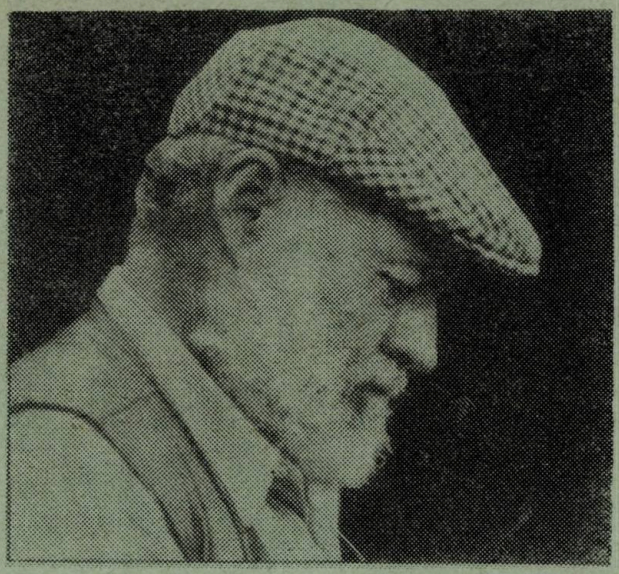

Ernest Hemingway

impresionează în mod deosebit și nici nu încerc să mă autosugestionez în vreun fel. Am considerat întotdeauna „infernalul" instrument un obiect de alienare. Rămîn un admirator al condeiului, la propriu și la figurat — miraculosul și bunul conducător de căldură a sufletului și de vibrație a minții. Dar, fapt este că Hemingway și-a scris la această mașină pe care eu o privesc acum *literatura, opera. Fapt este* că această mașină de scris nu e o mașină oarecare. Ea a trecut proba de foc a unei excepționale experiențe literare. Ea nu mai este deci un obiect rece și fără semnificație, un simplu instrument de scris, ci mărturia și simbolul unei victorii, deci, un monument evocator. Adică de ce m-ar impresiona mai mult pușca de vînătoare și trofeele, ori fotografiile printre arme și undițe ?

Celebra fotografie a lui Hemingway, reprodusă, cum se știe, peste tot, pe coperțile cărților sale ori în dicționare și istorii literare, arătîndu-ni-l pe scriitor *alături de un marlin impozant, mi-a plăcut însă întotdeauna. Nu pentru izbînda vînătorească pe care imaginea fotografică o imortalizează. Ci fiindcă îmi place să descopăr în fotografia arhicunoscută un sens polemic. Un mare scriitor, cu o imensă popularitate, deținător al Premiului Nobel, cu o viață în care a trăit cît alții în zece, se înfățișează aproape invariabil lumii nu într-o atitudine gravă, meditativă și, mai ales, nu neapărat la masa de lucru, „strivit" de cîte un raft de bibliotecă. Aceasta, deși biblioteca din Casa lui Hemingway este de proporții puțin obișnuite pentru o bibliotecă particulară și cuprinde, practic, toate încăperile, inclusiv anexele. Aproape zece mii de volume, multe de o valoare inestimabilă, prin raritatea edițiilor, ori prin strălucirea autografelor și dedicațiilor, compun o adevărată avere bibliofilă. Din cotoarele cărților atîrnă, ca niște bizare aripi ale unor păsări exotice încremenite în zbor, șuvițe de hîrtie, semne ale unor popasuri de lectură, marcînd un posibil itinerar sufletesc mult mai sugestiv și mai important poate decît orice altă călătorie a scriitorului, decît orice aventură cinegetică, decît orice experiență gazetărească. Pentru că, mă gîndesc, privindu-le, aceste semne pot „trăda", în esență, toate experiențele omului și scriitorului Hemingway.*

Cercetez atent, mă plimb pe terasa casei, cobor apoi pe o alee, pe sub arbori ireali, pînă la piscină. Piscina e seacă, scaunele metalice din jur au ruginit, încerc să-mi imaginez animația ce va fi domnit aici odinioară. Un odinioară nu prea îndepărtat cînd, elev de liceu fiind, îl citeam pe Hemingway. Mă așez pe un scaun, rugina mă înspăimîntă. Și ceea ce rămîne în urma unui scriitor e perisabil, desigur, cu excepția literaturii sale. Cu acest gînd pătrund, printr-una dintre cele două alei cu dale de piatră, în cimitirul cîinilor, un tărîm retras a cărui liniște e adîncită de ușoara adiere din văzduhul oceanic și de rezonanța muzicii discrete emanată de tulpinele de bambus. Aici odihnesc în pace : Blak, Negrita, Linda și Neron. Sub cupola naturală a arborilor ușor aplecați deasupra celor patru morminte marcate de mici pietre funerare, prin care trece totuși lumina și culoarea cerului tropical, mi se pare că sălășluiește ceva din sufletul „excentricului" Hemingway.

Oamenii de ordine taie cu mare grijă crengile uscate ale copacilor, turnul se află în reparație, vizitatorii vin și pleacă, casa lui Hemingway e deschisă tuturor ca întotdeauna, nimeni nu plătește nimic (în toate muzeele și la spectacolele cultural-sportive din Cuba intrarea este gratuită), azi noapte, în camera mea, 1719, de la hotelul Habana Libre *am recitit* Sărbătoarea de neuitat, *pe care am adus-o cu mine împreună cu* Fiesta *tocmai de la Iași, iar acum nu mă pot desprinde de tinerețea „pariziană" a scriitorului, prietenul nostru Lasaro care ne însoțește dă semne de nerăbdare, întreb pe responsabila muzeului, o femeie distinsă și amabilă, dacă Mary, soția lui Hemingway, trăiește, da, trăiește la New York și a vizitat casa din Cuba ultima oară în 1978, mai trec o dată pe la ferestrele deschise ale casei, parcă aș spune un colind de adio, privesc iarăși prin ele, astăzi 28 august 1933, la orele 4,30 p.m., Corrida, luptă și Domingo Ortega, printre revistele și plicurile răvășite de pe patul scriitorului —* Autobiografia *lui Nehru, coborîm la mașină, gonim cu 120 km pe oră, spre Havana, copleșitoarea, exuberanta metropolă latino-americană ne înghite... Și așa se moare. Cîte puțin.*

Aurelian Ilie : „Geniul răului".

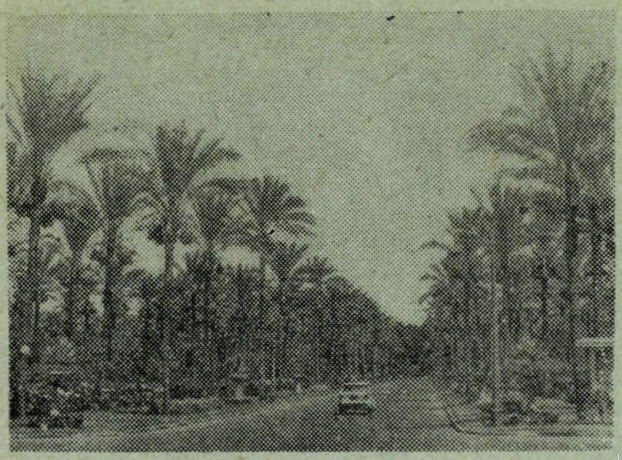

Plantație de curmali

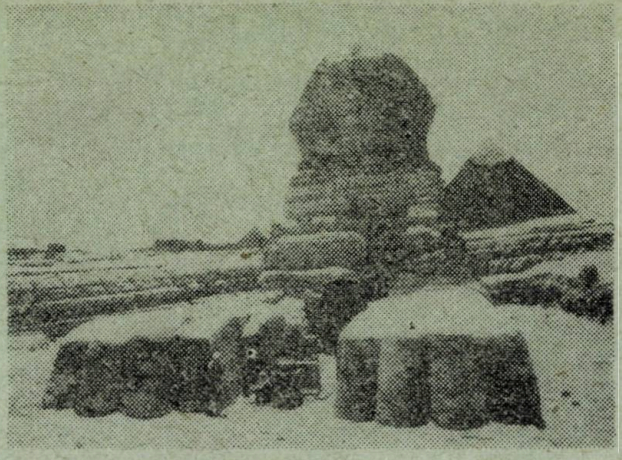

Sphejnxul și pyramida lui Kefren

AICI A ÎNCEPUT ISTORIA

Egiptul, țara izvoarelor celui mai lung fluviu al globului acest „dar al Nilului" cum spunea ilustrul Herodot încă în secolul al V-lea î.e.n., a fost adus în centrul atenției de incursiunile militare întreprinse de Bonaparte la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și mai ales de cercetările încununate de succes ale lui Champollion care a descifrat hieroglifele egiptene ; în felul acesta porțile unui fabulos trecut care stătea îngropat în imensitatea deșertului s-au deschis încet, încet, dezvăluind civilizații nebănuite.

Călătoriile și expedițiile pentru cunoașterea Egiptului și a izvoarelor Nilului au scos în evidență pe ce temelii străvechi de civilizație își întemeiază existența această țară ; e calea străbătută de la kilometrul antic din Memfis la marele și modernul baraj de la Assuan.

Tradiția milenară a atașat numele Nilului de prosperitatea Egiptului, căci hotarele vieții sînt trasate exact de marginile văii fluviului. Numele său de origine necunoscută apar pentru prima dată într-un text al poetului grec Hesiod. Venerat de întreaga țară ca zeu al umidității dătătoare de viață, Nilul s-a păstrat în mitologia Egiptului antic în reprezentările statuare care se pot vedea și astăzi în Muzeul de antichități din Cairo, la Louvru sau la British Museum.

Deși primul contact cu Egiptul l-am avut la Cairo, vizita propriu-zisă a țării n-a început în mod clasic cu capitala ci cu Alexandria, orașul de la malul mării. Înconjurată de deșert, Alexandria nu este un oraș al Egiptului propriu-zis. „Alexandria ad Aegyptum" se spunea odinioară... Alexandria pe drumul spre Egipt.

Cap de pod spre Africa al civilizațiilor europene și fereastră a Egiptului deschisă spre Mediterana, cetatea Alexandriei își datorează destinul său de două ori milenar acestui rol intermediar de pod aruncat între două universuri. La contactul cu universul african, tu european te simți ca o fărîmă de nisip în ocean, te tulburi și parcă te topești sub soarele arzător al tropicelor.

Acest oraș creat de Alexandru cel Mare în 331 î.e.n. (de aici îi vine și numele), pierdut de Cleopatra, obiect succesiv al cuceritorilor lui Cezar, Bonaparte, a văzut trecînd prin fața sa mai multe personaje istorice decît orice alt oraș al pămîntului. Celebru pentru farul său înalt de 400 picioare, care lumina pînă departe în mare, cît și pentru biblioteca sa remarcabilă care conținea cca. 700.000 de volume, orașul nu mai păstrează astăzi decît puține din monumentele de odinioară.

Vechea Alexandrie a dispărut înghițită în parte de apele mării ; astăzi actualul oraș se întinde pe o distanță enormă, mărginit fiind de o frumoasă faleză de peste 30 de km, care în timpul verii adăpostește peste un milion de egipteni. Plimbarea începută pe malul mării o continuăm spre est ; cartierele moderne Mandîya, Kom-ed-Dik, Mazarita, piața Zaghloul, gara Ramleh, toate amintesc monumente glorioase de altădată : templul lui Serapis, palatele, presupusul mormînt al lui Alexandru cel Mare. În sud-vestul orașului în mijlocul cartierelor populare, se află Serapeum-ul unde se mai înalță coloana lui Pompei care datează din timpul lui Diocletian. Orașul mai oferă cîteva parcuri frumoase îndeosebi Nazh care prelungește grădinile Antoniades.

A doua zi dimineață ne îndreptăm spre vechea plajă Maamura și palatul Montaza. Nimic nu poate depăși spectacolul ciclopic cînd soarele răsare din adîncul mării ca din pîclele genezei. Spectacolul e același de cînd se află soare și mări și l-au admirat milioane de generații de la începutul timpurilor. Cred că mitul nașterii zeiței Venus din spuma mării a luat naștere în fața unui minunat răsărit de soare, și este cred cel mai sublim omagiu adus frumuseții, iubirii, cerului și mării albastre.

Calea ferată spre Cairo străbate delta Nilului ; ne aflăm într-un tren foarte elegant cu aer condiționat, este o răcoare plăcută uneori chiar frig. Sub ochii noștri uimiți trec imagini de neuitat : delta Nilului plină de verdeață, un adevărat paradis verde pentru oameni și păsări ; ici colo lanuri de orez unduie visător în ritmul unei brize răcoroase, lanuri bogate de porumb și de bumbac care-și oferă recoltele de trei ori pe an așa încît poți vedea în același timp culturi în diferite stadii de dezvoltare ; ici colo cîte o sakie, roată învîrtită de vaci sau bivoli cu ajutorul căreia se scoate apa din canal, șiruri de cămile mînate de cîte un felah ; sate cu case din lut — unde casele nu au acoperișuri de loc (aceasta din cauza precipitațiilor foarte reduse), locuitorii dormind pe niște rogojini din stuf de-a lungul pereților.

Cairo — densitate umană și agitație novatoare, două imagini strîns legate care se impun imediat privirii. În orașul vechi zgomotul este de nedescris mai ales că aici nimic nu se face în casă : se vinde în aer liber, se lucrează, se repară, se calcă, se mănîncă și chiar se doarme. Prăvăliile nu-și deschid ușile de o parte, și de alta a străzii decît pentru a lăsa să vină totul afară. Peste tot tarabele vînzătorilor de fructe tropicale, de bob și de grîu încolțit dau orașului un aspect inedit. Noaptea aceste tărăbi sînt luminate de felinare mici care de departe sînt asemeni unor licurici uriași care presară întregul oraș. Din loc în loc vînzători de suc de morcov, de trestie de zahăr, de mango, de fructe de cactus, sau de „bois noir" te îmbie fiecare cu specialitățile lui.

Astăzi, orașul se transformă și se modernizează. Cairo a devenit una din marile axe ale lumii a treia, cel mai mare oraș al Africii, cu cea mai veche universitate musulmană și unul dintre cele mai interesante muzee arheologice din lume ; aici se află minunatul tezaur din mormîntul lui Tuthankamon, singurul care nu a fost jefuit de-a lungul veacurilor.

Revăzînd gara orașului cu fațada-i de email bleu, cu reclamele-i luminoase și statuia maiestoasă a lui Ramses al II-lea adusă de la Memfis tăiată în granitul roz de la Assuan cu 3000 de ani î.e.n., tot cortegiul imaginilor Egiptului dinaintea erei noastre îmi revine în memorie. Ceea ce mă surprinde este faptul că mulți străini care vin în Cairo nici nu remarcă aceste vestigii. Este adevărat că gustul romanticilor care se simțeau datori să se scoale devreme pentru a contempla salutul dat Sfinxului de primele raze ale zeului Ra, este departe ; dar Cairo oferă atît turiștilor adevărați, iubitori de vestigii ale trecutului, care nu numai se uită, ci știu să și vadă, cît și celor interesați numai de aspectul modern, șansa de a se simți bine oricum. Urcîndu-ne în „Turnul Lotusului" (denumirea îi vine de la forma de floare de lotus pe care o are) vedem orașul care se întinde maiestuos la picioarele noastre : pretutindeni minarete care țîșnesc din mijlocul caselor ; către nord și vest se disting cartiere moderne ; în fața noastră dincolo de edificiile înalte, platoul de la Gizeh și triplul triunghi al piramidelor scăldate în lumina portocalie a apusului.

Luăm o mașină și ne îndreptăm spre Platoul de la Gizeh pentru a asista la un spectacol „Sunet și lumină". Iată-mă așadar pe acest vast șantier al zorilor umanității unde savanții care știau să descifreze stelele au creat piramidele — poemul cel mai pur al arhitecturii pentru că el utilizează numai linia dreaptă. Construind aceste monumente, omul și-a subliniat o certitudine : aceea de a ști ceea ce face și unde merge. Nici o țară și nici un peisaj nu reușesc să dea mai bine ca Egiptul, sentimentul abolirii timpului ; totul vorbește spiritului de un trecut insondabil în care au dispărut civilizații rînd pe rînd. Un vechi proverb arab spune : „Universul se teme de timp, dar timpul se teme de Piramide". Situate la 12 km de Cairo între cer, stîncă și nisip, se înalță cele trei mari piramide considerate pe bună dreptate una din cele șapte minuni ale lumii : Kheops, Khefren și Mykerinos, iar în fața lor Sfinxul. Construită cu mai bine de 4500 de ani în urmă, Piramida lui Kheops avea 146 m înălțime ; baza sa include o suprafață ce ar cuprinde catedralele Florenței, ale orașului Milano, catedrala Sf. Petru din Roma, Westminster și Saint Paul din Londra. Pentru această construcție fantastică au trebuit 3 milioane de blocuri de piatră, dintre care unele depășesc 30 de tone. La sud de marea piramidă a fost descoperită una din bărcile lui Kheops, bărcile nopții în care faraonul putea să-și urmeze drumul său spre eternitate. Celelalte două piramide Khefren și Mykerinos completează acest vast ansamblu arhitectural. În fața lor, o stîncă a fost sculptată în formă de leu cu trăsăturile lui Khefren : Sfinxul ! El stă mărturie a voinței tatălui său Kheops, să învingă timpul pentru eternitate. Toate acestea întruchipează efortul omului de a crea un strop de nemurire, căci tot ceea ce dorim să înfrunte timpul devine de fapt o victorie asupra propriei noastre vieți trecătoare.

La cca 30 de km de Cairo, dominînd prin masa uriașă de calcar, se ascund vestigiile vechiului Memfis. Aici la Sakkarah s-a născut Egiptul, în timpul regelui Djéser și la îndemnul lui Imhotep, cu 29 de secole î.e.n. Imhotep a fost considerat într-o anume epocă ca un zeu vindecător. Statuia lui care veghează credincios muzeul îl arată așezat, îmbrăcat într-o haină austeră, citind cu atenție un papirus deschis pe genunchi. La Memfis s-a spus că era fiul lui Ptah ; grecii îl identificară lui Asklepios și capelele sale răspîndite pe platoul de la Sakkarah și Karnak au cunoscut afluența pelerinilor și a bolnavilor veniți să găsească o vindecare miraculoasă. Dar miracolul cel mare nu-l pot înfăptui alții pentru noi, ci numai noi înșine. Este de fapt și lecția pe care ne-o dau și piramidele — simbol al efortului uman continuu în drumul spre înălțimi.

Pe locul vechii Tebe, pe malul drept al Nilului se înalță Luxorul. Aici în timpul faraonului Amenhotep al III-lea s-a construit un templu închinat lui Amen. Templul a fost renovat și mărit în vremea faraonului Ramses al II-lea. În apropiere de Luxor, se află unul din cele mai vestite temple închinate zeului Amon, templul de la Karnak. Lungimea sa totală, începînd cu aleea de sfincși cu cap de bivol care

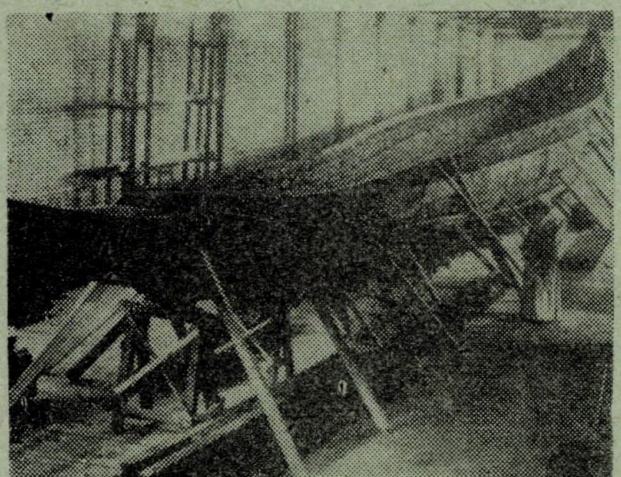

Barca faraonului Kheops

Piramidele

precede masivul obelisc de la intrare și pînă la porticul final, este de 500 de metri — adică unul din cele mai mari monumente din lume. Partea cea mai remarcabilă a acestui prodigios ansamblu este sala Hipostilă a templului, care evocă pădurea de palmieri. Arabii musulmani vor relua de fapt această temă pentru moscheiele lor. Aici Nilul a inspirat capitelurile în formă de floare de lotus sau de papirus ; la egipteni lotusul simbolizînd viața veșnică.

Nilul, veșnicul erou al Egiptului, adăpostește una dintre cele mai frumoase insule Elefantina numită astfel deoarece stîncile de granit au fost sculptate de apele Nilului în forma unor elefanți culcați în apă. Aici natura este stăpînă absolută : de la cele mai mici plante, pînă la uriașii palmieri, totul îți vorbește despre nemărginitele taine ale naturii, pe care în anumite momente le presimți dar nu le înțelegi pe deplin, căci oricît de bogată ar fi o imaginație, ea nu poate atinge culmile realității. În fața acestei insule se află Assuanul, oraș care este de fapt un mare bulevard ce se întinde pe malul Nilului cuprinzînd cîteva hoteluri mari și multe prăvălii în care se vînd obiecte „antice" confecționate anume pentru turiști. Aici la Assuan este un granit roz, vestit în toată lumea ; timp de milenii Egiptul antic s-a alimentat cu piatră pentru construcții ; cele mai multe dintre obeliscuri, îndeosebi cel de la Paris din Place de la Concorde sînt tăiate din granitul roz de la Assuan.

Cîțiva km mai la sud se află actualul baraj, o grandioasă realizare egipteană care închide apele Nilului într-un lac uriaș menit să fertilizeze marginile pustiului, să regularizeze apele și să furnizeze electricitate.

Institutul pntru aclimatizarea plantelor situat la cîțiva km mai spre sud de baraj, și unde ajungem cu o șalupă specială, ne primește în atmosfera sa prietenoasă unde în răcoarea camerelor cu aer condiționat ascultăm o frumoasă expunere asupra efortului pe care omul îl face în lupta sa cu pustiul.

Apoi, de aici, printre malurile fără pic de vegetație mărginite de dune aurii și stînci de granit ce se sfarmă sub căldura zilei și a frigului nopții, vaporașul ne poartă pe apele albastre spre Abu Simbel. La un moment dat se abate peste noi o furtună de nisip care din fericire nu ține mult, dar destul ca să ne înțepe pielea cu mii de ace. Pe apele de un albastru întunecat ale lacului atmosfera e mai plăcută, dar umiditatea rămîne scăzută, căci suprafața lacului e măturată de vîntul uscat și fierbinte ce trece dintr-o parte în alta a deșertului.

Unul dintre cele mai surprinzătoare monumente ale Egiptului antic îl constituie coloșii de la Abu Simbel : patru uriași înalți de 20 de metri, așezați unul lîngă altul, ciopliți de-a dreptul în gresia roz a falezei stîncoase, înfățișează perfect trăsăturile faraonului Ramses al II-lea la vîrsta adolescenței. Mai departe, spre partea superioară a falezei, în interiorul templului tăiat în stîncă, se află statuia de lemn acoperită cu hieroglife a zeului Ra, zeul soare, pe care Ramses îl număra printre strămoșii săi. În fiecare dimineață primele raze ale soarelui pătrund pînă în fundul templului : soarele își salută propria sa imagine. În fața acestor monumente care sfidează timpul, mă întreb ce este de fapt timpul ? Nu-i decît imaginea mobilă a infinitului pe care oamenii îl marchează prin operele lor.

Viorica UNGUREANU-CERNEI

NOTE DE DRUM

VALENCIA, VALENCIA

reportaj de Grigore Ilisei

Zi de sfîrșit de octombrie la Valencia, orașul de mai bine de două ori milenar, întemeiat în anul 138 î.e.n., stăpînit de romani, de vizigoți și arabi și redat civilizației spaniole abia în 1238, cînd Jaime I. D'Aragon a cucerit orașul, întemeind un regat care a trăit timp de patru secole. Valencia întruchipează în zidirile ei imaginea unui întreg ținut, a unei întregi provincii. Sîntem cam la mijlocul țărmului iberic la Mediterana, într-un golf care liniștește frămîntările mării, într-un loc unde soarele se taie în felii de portocală. M-am despărțit doar cîteva ore de Barcelona și tentația raportărilor e cît se poate de firească, chiar după ce încă puține priveliști s-au rotit în pupile. E lumină mai multă și severitate mai puțină în arhitectură. Pînă și clădirile cele vechi, și ele nu-s puține, nu au nici masivitatea, nici trufia și nici acea întunecime a vechilor zidiri ale Barcelonei. Lumina care curge din înalturi e cînd aidoma făinii de grîu, cînd celei de porumb, lumina aceasta intră în ziduri și dă viață tencuielilor și pietrei, galbenă sau albă. Apoi e vegetația, care, ce-i drept, nu pătrunde în orașul vechi, pe acele străduțe ceva mai late decît pasul omului, dar inundă arterele mari, piețele. Grădinile nu lipsesc nici ele, îți ies înainte din loc în loc. Te îmbie cu aromele și culorile arborilor și florilor. La Valencia palmierii și portocalii, măslinii și arțarii și alți asemenea copaci, alcătuiesc o horbotă verde, care împodobește orașul, cum o dantelă sau un șal învăluie trupul unei cîntărețe de flamenco.

Toate cele alcătuitoare ale orașului stau sub semnul tainic al acestei lumini, ce răsare din lucruri și ființe, proiectîndu-le cu o identitate mai strălucitoare. De asta, pesemne Valencia a fost numit și orașul luminii. Un foc lăuntric care arde parcă pretutindeni dă o luminozitate aparte acestui oraș care se scaldă în apele albastre ale Mediteranei.

★

Valencia nu are clădiri care să te strivească prin mărimea lor. Acest sentiment te încearcă doar uneori cînd treci prin preajma turnurilor, cînd intri prin porțile vechii cetăți, cînd umbli pe străzile ca niște defilee. Există în primul rînd posibilitatea perspectivei. Te depărtezi puțin și cele care păreau atît de mari, atît de nepămîntești, îți apar dintr-o dată într-o lumină mai blîndă, mai puțin trufașă, fără să-și piardă măreția frumuseții. Pe străzile cele înguste e destul să ridici capul și să vezi că pînă la cer este încă mult și bine. Te mai uiți o dată și întîlnești un chip într-o fereastră, dai cu ochii de o dantelă pusă la uscat pe o sîrmă, auzi o ciripeală de femei și toate îți devin familiare, nimic nu-ți mai este stingheritor. Viața e viață și aici, nu treci, cum poate mai ești tentat să crezi, nici prin hrube, nici prin pereți de munte. Din cînd în cînd, te lipești fără să vrei de ziduri. Trece cu o mare iuțeală o mașină și te crucești cum a fost posibil să intre

pînă aici, ca apoi să-ți zici că lumea nu-i atît de mică, că frica nu-și avea locul, că între mașină și zid a mai rămas o bucată, pe unde ai fi putut să-ți vezi neabătut de drum.

Două turnuri din piatră cu urme de vechi bombarde Serranos și Quart, cu acoperișuri crenelate, unde altădată stăteau apărătorii cetății, străjuiesc orașul vechi, în care se intră pe niște porți nu prea largi, ce au același nume ca și turnurile. Între aceste două porți, pe o suprafață de cîțiva kilometri pătrați, e orașul vechi. Casele sînt aidoma, ridicate la cel mult trei, patru caturi deasupra pămîntului. Străzile sînt ca niște derdelușuri pentru sănii, înguste și înalte, asemenea unui chei de rîu din munte. Nici înfățișarea arhitectonică nu diferă. Aceleași și aceleași suprafețe dreptunghiulare, cu ferestre sub chipiuri de piatră, cu balcoane mici din fier forjat, în care se pot întinde la uscat doar basmale și dantele, case în care se intră direct din stradă, pe întunecoase scări interioare. Doar culorile pereților sînt diferite, însă se vede lipsa îndelungată a meșterului, care să știe să împrospăteze cu viață orice clădire, cît de bătrînă ar fi. Aici, în aceste hățișuri de piatră meșterii aproape nici nu calcă. Locuințele acestea vechi, cu pereți groși, cu odăi friguroase și umede, nu mai sînt căutate ca altădată. Lumea se duce mai spre margine, în blocurile cu apartamente mari, confortabile, cu lumină multă și verdeață împrejur. Municipalitatea, ar dori să păstreze aceste dovezi ale vechii civilizații dar asta ar presupune să investească o sumedenie de bani pentru modernizarea orașului vechi.

Trecătorii din toată lumea vin pe aici, se rătăcesc pe aceste străzi înguste, care se aseamănă uimitor unele cu altele, se opresc în piețele bisericilor multiseculare, intră în muzee, admiră picturi de Goya, El Greco, Murillo ori vizitează Universitatea care este una din cele mai vechi din Spania, înființată în 1502.

★

Înainte de amiază, sub soarele blînd, lăsînd o lumină mai mult albă, ne îndreptăm spre plajele de la sud ale Valenciei, pe așa numitul drum al Arprăzului. E ultima zi de octombrie, dar termometrele urcă pînă la 20° grade Celsius. Convoaie de mașini lunecă pe asfalt, automobil după automobil înaintează încet, cu răbdare. Undeva, mult înainte, o caravană de cicliști pe care nimeni nu are cum o depăși. Șoseaua trece pe lîngă livezi de portocali, pe lîngă grădini de legume cu geometria lor impecabilă, pe lîngă oglinzi de apă și stăvilare înalte unde apele plesnesc din harapnice. Din loc în loc case cu un cat, cu două, case albe ca niște căpățîni de zahăr, cu acoperișuri sîngerii, din ardezie. Iarba pajiștilor e uscată, dar oamenii ies cu mașinile din șosea, opresc și se lungesc pe acest pămînt tare ca pe niște ierburi grase, zemoase. Nici copacii nu țin prea multă umbră, coroane înalte, straniu arcuite după bătaia vînturilor, sau lumina de dimineață. Ca pretutindeni, nimic nu contează pentru acești călători decît iluzia naturii adevărate, evadarea din mediul de fiecare zi, care a devenit irespirabil prin saturație. Și îndată dau de plajele litoralului, plajele Coastei Azahar, Plaja Nazaret, Dehesa, Pinedo Y Soler, Perello. Nisipuri galben-roșcate cu firul mare, făină din coajă de portocale, imense ținuturi aproape pustii. La marginea lor oamenii stau tolăniți în șezlonguri, îmbrăcați așa cum au pornit de acasă. Soarele cel alb din înalturi încălzește totuși destul de bine, broboane mari de sudoare se văd pe frunțile celor care dormitează pe plajă, dar nimeni nu-și dă jos cămașa. E cald cum e de multe ori la noi la sfîrșit de august, dar lumea știe că nu se obișnuiește să faci plajă la sfîrșit de octombrie și nimeni nu îndrăznește să calce în picioare ciudata pudoare ce i-a cuprins pe toți. Lîngă apa care sclipește ca o întindere de crom — zeci și zeci de gură cască. Din cînd în cînd apa îi fugărește cîțiva pași mai încolo. Ei se dau înapoi continuînd să privească înainte, acolo unde la cîteva zeci de metri, așezați în larg ca o linie de trăgători de infanterie — pescarii țin strîns în mînă undițele de bambus. În fața lor țîșnesc din apa care arde alb, magnezian, niște suveici de argint. Tumbe după tumbe, într-un fel de număr de dresură de pești. Numai că din păcate, bieții pescari n-au în ei nimic de dresori. În cîrligele lor nu se prea prinde pește. Din cînd în cînd cîte un chitic cade victimă în această bătălie surdă în care peștii cei mari fac netulburați tumbe cu nemiluita, amărînd viața și așa defel dulce a peșcarilor înarmați, cei mai mulți, cu cele mai teribile unelte ale pescuitului.

★

După-amiază orașul e aproape pustiu. Trecători puțini, grăbiți să ajungă acasă, să tragă un pui de somn. E ora la care iese la plimbare puștimea orașului. Sînt cei cărora nu li se îngăduie să hoinărească la ore tîrzii. Ținta lor e mai ales cinematograful, unde rulează un film de mare succes — Grease. Un film în care cîntă Olivia de Newton John și John Travolta. O coadă imensă șerpuiește pe strada din fața cinematografului, o coadă răbdătoare și tăcută. Copii cîți într-o școală, dar tăcere de catedrală. E o oră de liniște în viața orașului, o liniște care-ți intră în suflet, care te ia în stăpînire. Copii veniți cîte unul, cîte doi, cel mult cîte trei, intră sub puterea acestei stări de vrajă a orașului întreg. Înăuntru, în sala de cinematograf, vor uita de aceasta, își vor da drumul, vor cînta și se vor bucura odată cu Olivia Newton John și John Travolta.

Nu mai puțină liniște e și în fața Pieții orașului, în fața acestei clădiri ca un acvariu, cu dantelării și podoabe fără seamăn. Lacăte stau pe ușile acestei piețe, o clădire frumoasă, construită potrivit concepției că darurile naturii fără seamăn nu se pot arăta decît într-un loc pe măsură. În fața intrării în Mercada Central zeci și zeci de oameni, tineri și bătrîni, stau cu ochii în niște registre mari, cufundați cu totul, socotind parcă vînzările dintr-un an, sau dintr-un secol. Mă uit mai cu băgare de seamă și văd în bătaia soarelui, care trece prin vitraliile halei niște pensete lucind ca ustensilele chirurgului ce se pregătește de operație. Apoi mi se pare că zăresc niște aripi colorate de fluture. Mă apropii și înțeleg în sfîrșit despre ce este vorba. Sînt filateliștii Valenciei, sau cel puțin o bună parte din ei. Profitînd că azi e liniște deplină în fața lui Mercado Central ei și-au așezat aici comorile și au început negoțul lor atît de puțin obișnuit. Sînt aici de dimineața și aici îi va prinde noaptea.

★

Valencia — e orașul luminii, sau orașul Turiei, cum a mai fost numit. Această din urmă denumire nu-și mai are cam de mult acoperire în realitate. Turia, fluviul care străbate aproape 300 de kilometri pentru a ajunge la Valencia, fluviul care se desparte în șapte canale înainte de a se vărsa în Mediterana, șapte canale care fertilizează mii și mii de hectare de plantații, nu mai curge prin oraș. După marea inundație din 1958 s-a luat hotărîrea ca să se devieze cursul Turiei, acesta urmînd să treacă prin afara orașului. Pentru Valencia acest fluviu nu mai e decît o amintire, o amintire scumpă, dacă ne gîndim că s-a păstrat cu sfințenie tot ce ține de locurile prin care treceau, de cele mai multe ori liniștite, apele Turiei. Podurile, splendidele poduri înălțate acum peste 300 de ani, cu elemente gotice și baroce, fiecare o originală operă de artă medievală, cele 5 arcuiri din piatră străjuite la intrare de turnuri cu statuete, sînt neclintite la locul lor, îngrijite ca și cum apele ar trece încă pe sub ele și n-ar fi departe clipele în care ar putea fi puse la încercare. Mașinile și pietonii circulă pe aici, căci podurile acestea țin legătura între orașul vechi și cartierele noi, care se întind mult dincolo de vechea albie a Turiei. Vechea albie pare un teren al nimănui, un maidan unde cresc, ierburi și bălării în voia cea bună. Și, totuși, edilii au avut o idee bună. Pămîntul acesta al nimănui a fost dăruit copiilor Valenciei. Din loc în loc au fost așezate porți de fotbal și așa s-au ivit cîteva terenuri unde pușstanii orașului, în care joacă fotbal Kempes, bat nebunește mingea de dimineață pînă seara. Asta în timp ce lumea se plimbă de o parte și de alta a malurilor înalte, mărginite de parapeți din piatră sculptată. Pînă și băncile, bătrînele bănci prinse-n șuruburi mîncate de rugină, n-au

fost mișcate de la locul lor, de pe faleza acoperită cu dale mari din piatră. Oamenii, mai ales bătrînii și îndrăgostiții, se opresc, cad pe gînduri ca și cum apele ar susura cu liniște, cu împăcare la urechile lor.

★

E miezul nopții. Hoinăresc pe străzile întortocheate ale orașului vechi. E miezul nopții și orașul e plin de viață, e plin de clocot, mai ceva decît ziua. Desigur, cei mai mulți dintre locuitorii Valenciei se odihnesc pentru a înfrunta ziua de mîine. Sînt însă mulți care n-au nici de gînd să închidă un ochi toată noaptea. Par și mai mulți pentru că ei trăiesc cu mare frenezie clipele, au din plin sentimentul trecerii lui irepetabile. Sînt mai ales tineri, dar nu numai ei, care umplu pînă la refuz micile localuri din orașul vechi, sînt oameni de toate vîrstele care umblă în neștire pe străzi, vorbesc în gura mare, cîntă, cîntă și dansează, dînd impresia că tot orașul s-a prins în dans. În Piața Fecioarei, unde ziua lumea vine să leneveasc㠄, să bea o cafea, să privească porumbei și să se fotografieze cu ei, în Piața aceasta e o mare vînzoleală. Încă de departe, înainte de a putea vedea ceva, de lîngă turnul Micalet, ajunge pînă la mine o zvîrcolire de arenă. O mulțime aplaudă, rîde în hohote, strigă. Mă apropii și răsare mai întîi în fața mea cafeneaua, mesele așezate ca într-un cerdac larg, mesele părăsite. Mai fac un pas și zăresc rînduri, rînduri de tineri și vîrstnici, cu privirile ațintite înainte, trăind cu fervoare spectacolul ce se derulează în fața lor. Olè, olè, se aude la intervale egale, un strigăt de corăbieri care se pregătesc să lase vîslele în mare. Înaintez nerăbdător și fericit că voi putea să văd lupta cu tauri, și încă nu într-o arenă, ci în plină piață a orașului. Știam că arenele sînt închise, că toreadorii au plecat să lupte în America de Sud. Cîteva clipe fantezia mea e slobodă. Mi-l închipui în veșmintele lui sclipitoare pe El Cordobal — vestitul toreador al Spaniei, pe care-l știu tînjind după arenă, după respirația și aplauzele mulțimii. El Cordobal e ținut departe de arenă, de o soție autoritară, bogată și frumoasă, o franțuzoaică care nu vrea să tremure pentru viața bărbatului drag. Olè, Olè ! Aplauzele fac tumbe pe întinderile nesfîrșite ale nopții. Lumea rîde cu o plăcere nebună. Încă un pas și toate iluziile se năruiesc. În fața mulțimii care s-a așezat pe treptele din piatră de la intrarea pe terasa localului un amărît, un bărbat slăbănog, prost îmbrăcat, un necăjit al soartei, care a cam tras bine la măsea, se luptă cu umbra sa. Mișcările sînt unduioase, bărbatul pare stăpîn pe sine, și mai ales pe spaima care poate să te ucidă înaintea taurului. E însă o luptă cu morile de vînt, dar mulțimea se prăpădește de plăcere, văzînd isprăvile acestui Don Quijote al arenei. Înfige spada, taurul cade înjunghiat dintr-o lovitură, își șterge broboanele de sudoare, primește cu sfială aplauzele mulțimii, își trage puțin sufletul și începe o nouă luptă. Mă depărtez, dar mă mai însoțesc încă multă vreme strigătele mulțimii — Olè, Olè ! O parte din oraș își vede neabătută de somn, o alta dănțuie și se bucură pentru clipele care se răsucesc fără oprire.

★

Înainte de a mă despărți de Valencia mai trag o raită prin orașul vechi. Mă opresc în Piața Fecioarei. E dimineață și lumea trece cu grăbire spre locurile de muncă. Încep să-și facă apariția bătrîni și bătrîne, doici cu copii care se așează pe băncile de lîngă fîntîna cu statuia Fecioarei. Cineva trage un foc cu o pușcă de vînătoare. Piața detună. Îndată se aud mii și mii de plesnete din aripi. Porumbeii zboară speriați de sub streașinile bisericii, înzăpezind înalturile. Și peste acest ținut de alb se rostogolește un soare mare, o roată de foc. Valencia devine un oraș al luminii. Străzile par niște galerii tăiate în zăcăminte de sulf și aramă. Cu aceste imagini în suflet mă despart de Valencia.

DESPRE PACE

(maxime și cugetări)

- *Pacea înseamnă progres, bunăstare și fericire pentru toate popoarele lumii.*
- *Pentru dezvoltarea lor economico-socială independentă, toate popoarele au nevoie de pace.*
- *Noi vrem să construim o societate mai bună, în care poporul să poată duce o viață demnă și independentă. Pentru aceasta avem însă nevoie de pace.*
- *În epoca actuală, fiecare stat, fiecare națiune, mare sau mică, poartă răspunderea pentru soarta păcii.*
- *Să facem totul ca mijloacele consacrate înarmărilor să slujească păcii iar oamenii de știință să-și concentreze eforturile, gîndirea, capacitatea creatoare unei politici noi, de progres, bunăstare și fericire pentru toate popoarele lumii.*

NICOLAE CEAUȘESCU

- *Poporul nostru privește viitorul cu convingerea că prin lupta unită a popaorelor, prin acțiunea comună a tuturor forțelor păcii, va fi asigurat triumful cauzei păcii, corespunzător intereselor fundamentale ale întregii omeniri.*

NICOLAE CEAUȘESCU

- *Idealul nostru este tocmai curmarea războaielor, pacea între popoare, încetarea jafurilor și a violenței.*

V. I. LENIN

- *Știința și pacea vor birui ignoranța și războiul. Popoarele se vor înțelege între ele, nu pentru a se distruge, ci pentru a clădi. Viitorul va aparține acelora care au contribuit mai mult la alinarea omenirii suferinde.*

L. PASTEUR

- *Plăcuta pace e potrivită oamenilor ; mînia sălbatecă aparține fiarelor.*

OVIDIU

- *Poate că pînă la urmă, oamenii își vor da seama că pentru a avea pace, trebuie să crezi în pace.*

J. JAURES

- *Pacea... o stare de spirit ca scop, o organizare legală ca instrument și un strigăt al inimii, adică • expresie prin cuvînt ca mijloc de a împlînta în conștiința universală imperioasele ei comandamente... fiecare om trebuie să ridice în conștiința lui temelia păcii adevărate, adică a păcii pe care o resimți și de care nu mai vorbești.*

VOLTAIRE

CONVERSAȚIE ÎNTRE LUCIAN, ERASM ȘI RABELAIS, ÎN CÎMPIILE ELIZEE

Cu cîtva timp în urmă, Lucian făcu cunoștință cu Erasm, în ciuda aversiunii sale pentru tot ceea ce venea din Germania. El credea că un grec nu trebuie să se coboare pînă la a vorbi cu un batav ; dar cum acest batav i se păru un mort a cărui companie îi era agreabilă, ei avură împreună această discuție.

LUCIAN

Dumneavoastră ați practicat, deci, într-o țară barbară, aceeași meserie pe care eu am avut-o în țara cea mai civilizată de pe pămînt ; v-ați bătut joc de toate ?

ERASM

Vai ! Mi-ar fi plăcut să fie așa ; ar fi fost o mare consolare pentru un sărman teolog ca mine ; însă nu-mi puteam permite aceleași libertăți pe care vi le-ați luat dumneavoastră.

LUCIAN

Aceasta mă uimește : oamenilor le place destul de mult să le fie arătată prostia în general, cu condiția să nu se facă referiri la nimeni în particular ; fiecare aplică atunci vecinului propriile sale defecte, și toți oamenii rîd unul pe socoteala celuilalt. Nu se întîmpla același lucru și cu contemporanii dumneavoastră ?

ERASM

Există o diferență enormă între oamenii ridicoli din vremea dumneavoastră și cei din vremea mea : dumneavoastră n-aveați de-a face decît cu zei reprezentați pe scenă și cu filozofi care aveau și mai puțin credit decît zeii ; eu, însă, eram înconjurat de fanatici și trebuia să dau dovadă de o mare circumspecție pentru a nu fi ars de unii sau asasinat de alții.

LUCIAN

Cum de puteați să rîdeți în această situație ?

ERASM

Nu rîdeam deloc ; și treceam drept mult mai glumeț decît eram ; se credea că sînt foarte vesel și foarte ingenios, pentru că atunci toată lumea era tristă. Oamenii se ocupau cu seriozitate de idei goale, ce-i făceau să fie posomorîți. Cel care credea că un corp poate exista în două locuri deodată era gata să-l sugrume pe acela care-i explica același lucru într-un mod diferit. Mai rău decît atît : un om asemenea mie, care nu s-ar fi alăturat uneia sau alteia dintre fracțiuni, ar fi trecut drept un monstru.

LUCIAN

Ciudați oameni erau barbarii cu care trăiați ! În timpul meu, geții și masageții erau mai blînzi și mai rezonabili ; și care era profesiunea dumneavoastră în oribila țară în care trăiați ?

ERASM

Eram călugăr olandez.

LUCIAN

Călugăr ! Ce profesiune e asta ?

ERASM

Aceea de a nu avea nici una, de a te angaja, printr-un jurămînt inviolabil, să fii nefolositor oamenilor, să fii absurd și rob, și să trăiești pe spinarea altora.

LUCIAN

Iată o meserie nenorocită ! Avînd atîta spirit, cum ați putut accepta o stare ce dezonorează natura umană ? Să trecem peste faptul acesta, de a trăi pe spinarea altora, dar să faci jurămînt de a te lipsi de bunul-simț și de a-ți pierde libertatea !

ERASM

Fiind foarte tînăr și neavînd nici părinți, nici prieteni, m-am lăsat sedus de pungașii ce căutau să sporească numărul celor asemenea lor.

LUCIAN

Cum ! ? Erau mulți oameni de acest fel ?

ERASM

În Europa, erau șase pînă la șapte sute de mii.

LUCIAN

Cerule ! Lumea a devenit, deci, barbară și lipsită de minte de cînd am părăsit-o ! Bine spunea Horațiu că totul merge din rău în mai rîu !

„Progeniem visitiorem"/C. III, od. VI, ult. 5/

ERASM

Ceea ce mă consolează este că toți oamenii, în secolul în care am trăit, ajunseseră la ultima treaptă a nebuniei ; trebuia ca aceștia să coboare de acolo, urmînd să se găsească printre ei cîțiva care să-și redobîndească rațiunea.

LUCIAN

Mă îndoiesc foarte mult de aceasta. Spuneți-mi, vă rog, care erau principalele nebunii din timpul dumneavoastră ?

ERASM

Iată, aveți aici o listă pe care o port mereu cu mine ; citiți.

LUCIAN

E foarte lungă.

(Lucian citește și izbucnește în rîs ; apare Rabelais).

RABELAIS

Domnilor, acolo unde se rîde, eu nu sînt în plus ; despre ce este vorba ?

LUCIAN și ERASM

Despre extravaganță.

RABELAIS

Ah ! Eu sînt omul care vă trebuie.

LUCIAN, lui ERASM

Cine este acest original ?

ERASM

Un om care a fost mai îndrăzneț și mai glumeț decît mine ; dar nu era decît preot și putea să-și ia mai multă libertate decît mine, care eram călugăr.

LUCIAN lui RABELAIS

Și tu ai făcut, asemeni lui Erasm, jurămînt să trăiești pe spinarea altora ?

RABELAIS

De două ori, căci eram preot și medic. Mă născusem foarte înțelept și am devenit la fel de savant ca Erasm ; văzînd că înțelepciunea și știința nu duceau, de obicei, decît la spital sau la spînzurătoare, văzînd chiar că Erasm, acest semiglumeț, era cîteodată persecutat, mi-am pus în minte să fiu mai nebun decît toți compatrioții mei împreună ; am compus o carte groasă de povești de adormit copiii, plină de măscări, în care am luat în rîs toate superstițiile, ceremoniile, tot ceea ce era respectat în țara mea, toate condițiile, de la cea de rege și de mare pontif, pînă la cea de doctor în teologie, care este ultima dintre ele : am dedicat cartea mea unui cardinal și i-am făcut să rîdă pînă și pe cei ce mă disprețuiesc.

LUCIAN

Ce este un cardinal, Erasm ?

ERASM

Un preot îmbrăcat în roșu, căruia i se dau o sută de mii de scuzi rentă pentru a nu face nimic.

LUCIAN

Recunoașteți, cel puțin, că acești cardinali erau oameni rezonabili. Nu se poate ca toți concetățenii voștri să fi fost atît de nebuni după cum spuneți.

ERASM

Cu permisiunea domnului Rabelais, am să răspund eu. Cardinalii aveau alt fel de nebunie : aceea de a domina ; şi cum este mai uşor să supui nişte proşti decît nişte oameni luminaţi, ei au vrut să ucidă raţiunea, ce începea să ridice capul. Domnul Rabelais, cel de faţă, l-a imitat pe primul Brutus, care s-a prefăcut nebun pentru a scăpa de neîncrederea şi tirania Tarquinilor.

LUCIAN

Tot ceea ce-mi spuneţi îmi confirmă părerea că era mai bine de trăit în secolul meu decît în al vostru. Aceşti cardinali despre care îmi vorbiţi erau, deci, stăpînii întregii lumi, de vreme ce porunceau nebunilor ?

RABELAIS

Nu ; exista un bătrîn nebun mai presus de ei.

LUCIAN

Cum se numea ?

RABELAIS

Papa. Nebunia acestui om consta în a spune că este infailibil şi în a se crede stăpînul regilor ; şi de atîtea ori a spus-o, a repetat-o, a proclamat-o prin călugări, că aproape toată Europa a sfîrşit prin a se lăsa convinsă de aceasta.

LUCIAN

Ah ! Ne-aţi luat-o înainte într-ale nebuniei ! Fabulele despre Jupiter, Neptun şi Pluto, de care ne-am bătut joc atît de mult, erau lucruri respectabile în comparaţie cu tîmpeniile cu care se laudă lumea voastră. Nu pot înţelege cum de aţi reuşit să luaţi în rîs, fără primejdie, oameni ce se temeau, probabil, de ridicol mai mult chiar decît de o conspiraţie. Căci nu-ţi baţi joc fără a rămîne nepedepsit de stăpîni, şi eu am fost destul de înţelept pentru a nu spune nici un cuvînt despre împăraţii romani. Cum ? Naţiunea voastră adora un papă ? Voi l-aţi acoperit de ridicol pe acest papă, iar naţiunea a răbdat ! Ea avea, deci, foarte multă răbdare ?

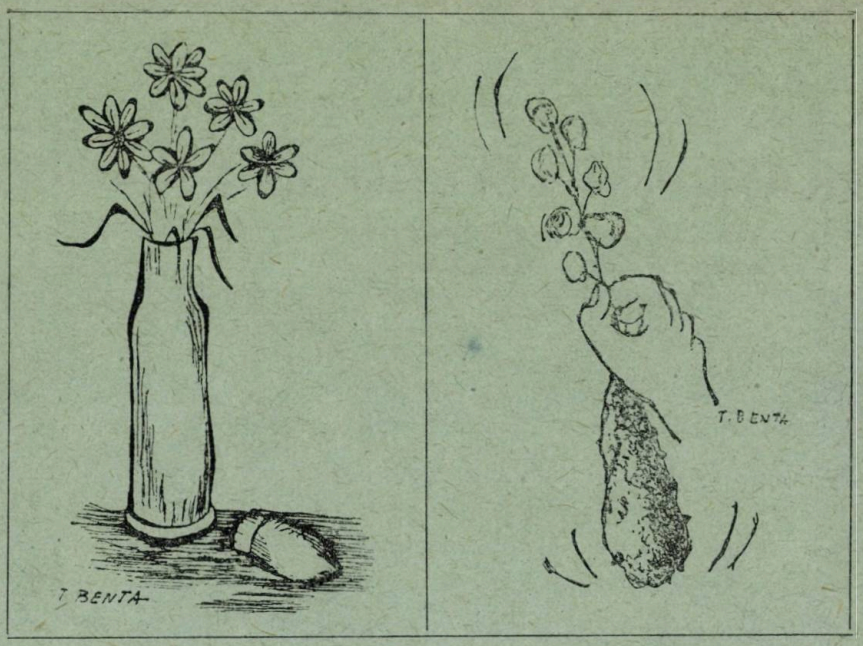

RABELAIS

Trebuie să vă fac să înţelegeţi ce reprezenta naţiunea mea. Era un amestec de ignoranţă, superstiţie, prostie, cruzime şi bătaie de joc. Au început să fie spînzuraţi şi arşi toţi cei care vorbeau serios împotriva papilor şi a cardinalilor. Ţara velşilor, în care m-am născut, a înotat în sînge ; dar îndată ce aceste execuţii se sfîrşeau, poporul începea să danseze, să cînte, să facă dragoste, să bea şi să rîdă. I-am atacat pe compatrioţii mei pentru slăbiciunea lor ; le-am vorbit despre băutură, am spus măscări şi, cu acest secret, totul mi-a fost permis. Oamenii de spirit m-au înţeles bine şi mi-au fost recunoscători ; oamenii grosolani n-au văzut decît obscenităţile, pe care le-au savurat ; toată lumea mă iubea, în loc să mă persecute.

LUCIAN

Mă faceţi să simt o mare dorinţă de a vă citi cartea. N-aveţi cumva un exemplar în buzunar ? Iar dumneavoastră, Erasm, aţi putea să-mi împrumutaţi farsele ?

Erasm şi Rabelais oferă lucrările lor lui Lucian, care urmăreşte cîteva pasaje şi, în timp ce citeşte, cei doi filozofi se întreţin.

RABELAIS, lui ERASM

V-am citit scrierile ; dumneavoastră, însă, nu le-aţi citit pe ale mele, căci eu am venit puţin mai tîrziu. Aţi fost, poate, prea rezervat în satira dumneavoastră, iar eu prea îndrăzneţ într-a mea ; dar acum gîndim amîndoi la fel. Pe mine mă apucă rîsul atunci cînd văd un doctor ajungînd în acest ţinut.

ERASM

Iar eu îl plîng ; îmi spun : iată un nenorocit care toată viaţa s-a ostenit să se înşele şi care nu cîştigă nimic recunoscîndu-şi greşeala.

RABELAIS

Cum ! Nu înseamnă nimic să vezi că te-ai înşelat ?

ERASM

E puţin lucru dacă nu-i poţi ajuta pe ceilalţi s-o facă. Marea plăcere este de a arăta drumul cel bun prietenilor care se rătăcesc ; morţii nu întreabă pe ce drum să apuce.

Erasm şi Rabelais au mai stat de vorbă încă destulă vreme. Lucian s-a întors după ce a citit capitolul „Torcheculs" şi cîteva pagini din „Lauda prostiei". Apoi, după ce l-au întîlnit pe doctorul Swift, au plecat toţi patru să mănînce împreună.

(„Dialoguri şi anecdote filozofice"
cap. XVIII)

În româneşte de
Doina Florea-CIORNEI

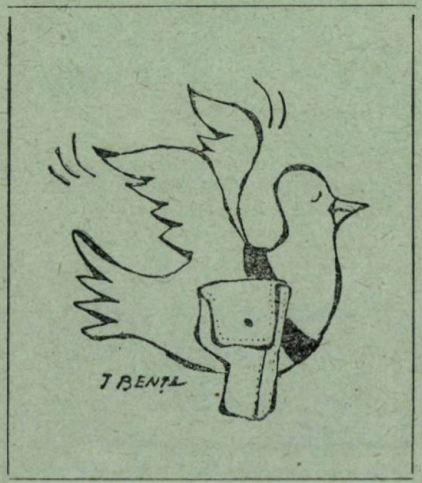

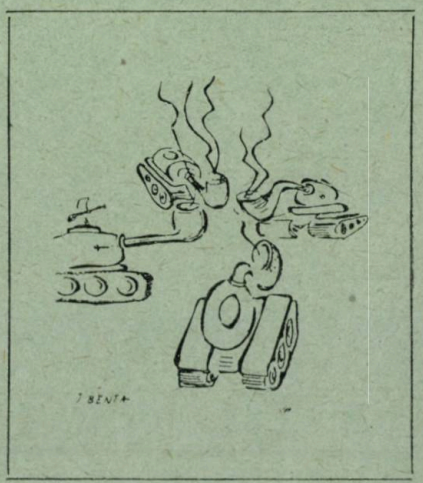

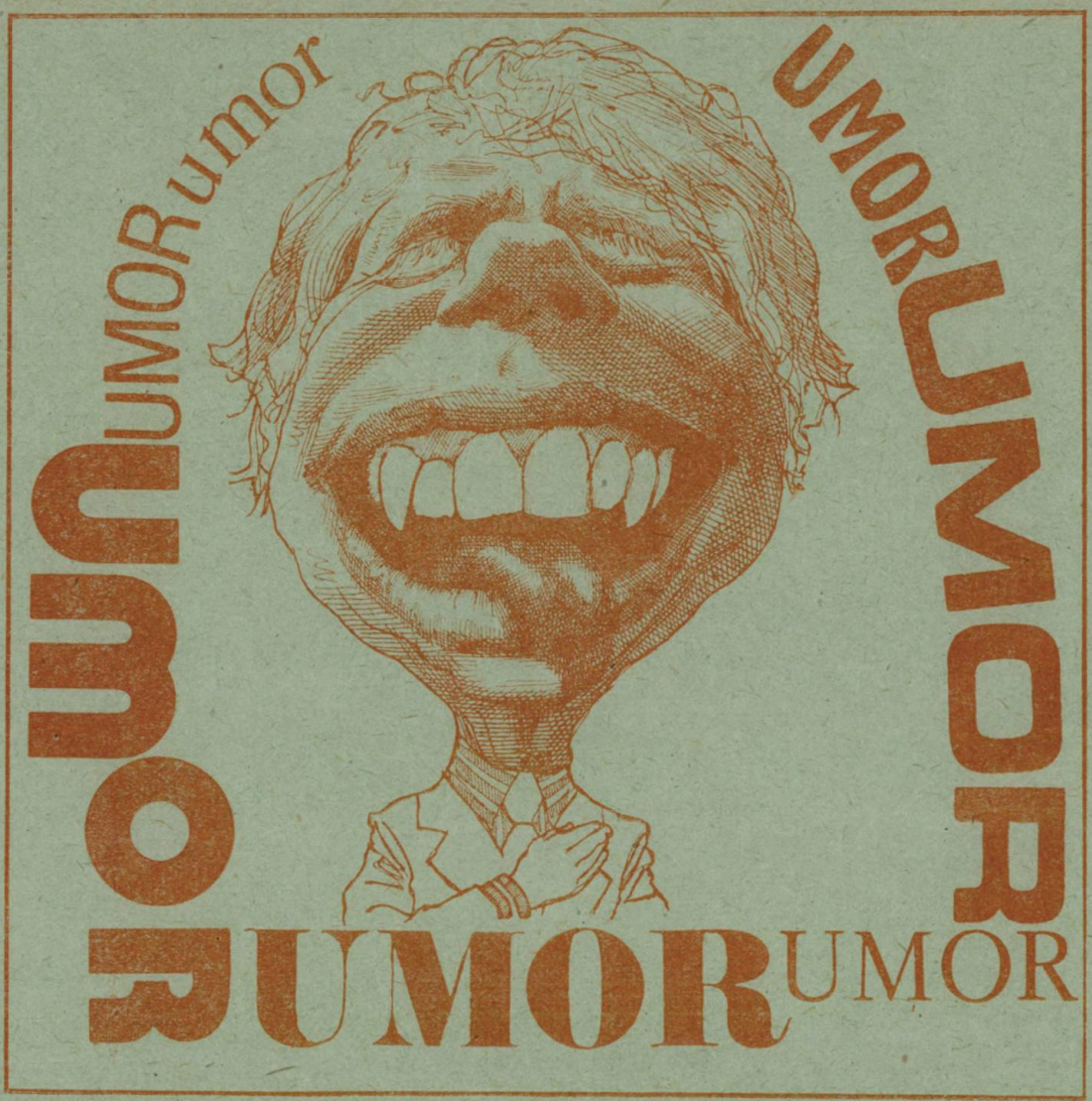

NESTEMATELE INEDITELOR

parodii parodii

Corneliu Sturzu

IANUSPARTEADOUA

(fragment)

Ianus privea pe fereastra vagonului care-l ducea spre necunoscutul existențial, un vagon murdar de clasa a doua căruia îi scîrțîiau osiile creînd un angoasant fond de stress. Cînd eram copil soră-mea îmi striga mereu mai lasă dracului cititul și pe Kant ăla și adu apă ; ea nu pricepea nimic din ce se petrecea în capul meu, cît despre suflet... numai cînd mergea duminica la biserica din deal își amintea de el, de al ei desigur nu și de al meu. Ieri a venit la mine noul inginer șef pe care secretarul de partid mi l-a recomandat ca pe un tovarăș specialist de nădejde, care pune suflet în toate. Incredibil cum se pot juca cu cuvintele unii oameni cînd nu l-au citit pe Platon, nici pe Aristotel, nici măcar vreo revistă mai nouă în care se demonstrează materialitatea pînă și a sufletului. Eram în avion spre Copenhaga și răsfoiam niște reviste cînd am auzit lîngă mine o superbă blondă spunîndu-mi în suedeză : sufletelule, dă-mi și mie revista aceea (ei, recunosc era o revistă sexi) căci pare ceva mai nouă decît cele pe care le am eu... Între timp trenul se opri într-o stație și în compartiment intră o fetișcană destul de nostimă (un Jeronimus Bosch combinat cu un Boucher de la muzeul Louvru) care-l salută pe Ianus ca pe o veche cunoștință :

— Bună ziua tovarășe director Ianus, ce bine-mi pare că vă întîlnesc, vă mulțumesc mult pentru că m-ați făcut fericită, acum aștept și un copil. Ianus simți că-i pică inima sub cureaua de la pantaloni : fericită, copil... i se părea oarecum cu-

noscută, dar numai pentru că probabil o confunda cu unul dintre miile de chipuri pictate văzute prin muzeele pe care le cutreierase în călătoriile sale pe linie de fabrică. Desigur nu se putea considera nici măcar în subconștientul său cheie de biserică, dar oricum ținea minte de cîte ori își permisese să evadeze din spațiul închis al existenței. Se uită la picioarele tinerei și își aminti de Proust : culoarea ciorapilor era asemeni ceaiului din ceașca franțuzului, dar în zadar căută să-și declanșeze memoria afectivă, nu reuși să-și amintească nimic. Își aduse aminte de unul Gheorghiță care la comisia de împăciuire îi strigase : da cum vine asta tovarășe director, unul cu foloasele și eu cu ponoasele ? Să fi fost vorba și acum de un caz asemănător, altul cu foloasele și el cu... Nu, nu era practic posibil, pe fîța asta n-o văzuse în viața lui. Dar dacă ar fi văzut-o ? Și dintr-o dată simți ceva nemaipomenit, ca un burghiu răsucindu-se în toată ființa sa. De fiecare dată cînd era pe punctul de a călca strîmb burghiul acesta îi semnala, ca la o masă de comandă beculețul roșu, apariția unei defecțiuni în chiulasa existenței. Deveni dintr-o dată curajos și privind-o prin lentilele Zeiss îi spuse indiferent și pe ocolite :

— Ia spune fato (își permitea familiarisme cu subalternii pentru a le da impresia egalității) la ce secție lucrezi ?

— Eu sînt Mimi de la secția turnătorie, dumneavoastră nu mă cunoașteți, dar eu vă cunosc foarte bine... Cuvîntul turnătorie îi deschise un vast cîmp semantic. Mimi asta să fie autoarea... dar atunci de ce să-i mulțumească lui care, datorită secției cu pricina, nu mai era director.

Știți, continuă ea, dumneavoastră mi-ați aprobat cererea pentru locuință, iar noi, eu și cu Mitică, soțul meu, de mult ne gîndeam să vă mulțumim că tare fericiți ne-ați mai făcut... Așa deci, ea și cu Mitică... O.K. Și trenul se opri la halta din apropierea tîrgului P.

Eugen Barbu

NAȘUL

(în curs de apariție fragment)

Nașul zăcea cuprins de o adîncă melanholie și privea la fumul de un albastru pervers al ciubucului și la aburul cahfelei dintr-un felegean de aur bătut în rubine și safire, pus pe o tabla înflorată cu desene persane, ce imaginau împletituri meșteșugite de flori, frunze, dragoni și capete de femei care rînjeau lasciv. Își aminti de hahalerele alea de scribi care se îmbătau noaptea prin tavernele din mahalalele Bucurescilor și-l înjurau de toate lucrurile credinței, lăudîndu-se că ar scrie o cronică secretă a domniei lui. Putorilor ălora le trebuia un leac de frică să nu mai mănînce c... pe seama lui care-și vînduse sufletul, trupul, tot ce avea ca să ajungă acolo unde era. În aer plutea o nerușinată duhoare de mirodenii. Nașul privea la covoarele de Agen și Ușak, la macaturile și perdelele groase de Alep și Damasc, la policandrele aurite, la oglinzile de Veneția, la scaunele legate-n piele de Cordoba, la sofalele de marochin înmiresmat pe care se tăvăleau oftînd de plăcere nevestele boierilor, la nevoie chiar cu slugile și lăutarii, după ce consumau alese delicatesuri culinare și vinuri nemțești, spaniole, franțuzești, vutci și rachiuri, alune aromînde, migdale, năut, șerbeturi care atîțau trupurile stătute și adormeau mințile născătoare de intrigi și trădăciuni.

Ușa se deschise și apăru nevastă-sa ; farmecele ei vestejite demult îl făcură pe Naș să cugete încă o dată la vanitatea lucrurilor lumești și să se mire cum de putuse s-o fericească de cîteva ori, dovadă cele două fiice care-i semănau mai ales în aplecarea către luxură, trîndăvie și risipă.

— Ce dorești Madam ? O întrebă privind în gol ca să nu-i mai vadă sînii ramoliți pe care se încăpățîna să-i arate cu ostentație stîrnind zîmbetele răutăcioase ale iepelor tinere ce se lăudau cu crupa lor tare la care amicii cugetau adînc în timp ce puneau la cale lucruri de mare importanță.

— Doresc a-ți reaminti cele îndatoriri conjugălești, și să nu uiți că datorită mie ai ajuns în acest jeț și că tot eu te pot face să te rostogolești din el.

Nașul tresări și o spaimă ancestrală puse stăpînire pe toate mădularele lui. Privi la diamantele, rubinele, safirele, ametistele, smaragdurile, opalurile ce-i împodobeau degetele uscate ca într-o vitrină de bijuterii, la rochia de terțanel garnisită cu samur, pe care atîrnau lanțuri grele de aur, sclipeau nasturi de jilet ce-și disputau strălucirea cu brățările împletite și cerceii grei și-i răspunse ca de obicei printr-un dicton învățat de la Serv ca să curme orice discuție :

— *Sic transit gloria mundi,* prea cinstită cucoană, și piei din fața mea ca să nu te dau pe mîna seimenilor. Brusc își aminti de ochii albaștri și de buzele umede ale Servului, de zîmbetul lui satanic cu care-l fascina și-l anula. Însă nu era ea femeia care să se dea bătută cu una cu două și fulgerîndu-l cu doi ochi plini de ură, adunată noapte de noapte în patul gol, începu a-i spunere cu un calm amenințător :

— Mă tem că va trece gloria Domniei Tale pe care tocmai voiam s-o înștiințez că la ananghie să nu cumva să-și închipuie că va găsi la mine vreun sprijin. Averile noastre sînt destinate altor scopuri iar Domniei Tale nu-i mai rămîne decît aurul pe care-l fabrică desfrînatul de Serv cu care noapte de noapte purcede a săvîrșire lucruri necurate.

— Vorbe, vorbe, vorbe, Doamnă, îi răspunse mai muiet Nașul care nu putea rămîne indiferent cînd era vorba de averile nevestei sale, mai ales că acolo Sus trebuiau din nou astupate cîteva guri nesățioase care începuseră a cleveti pe seama lui. O înjură în gînd de toți sfinții, că o apucase strechea tocmai cînd grijile cele neîndurătoare îi mistuiau ființa, iar Servul lipsea nopțile de acasă și se destrăbăla cu lăutari și haimanale prin crîșmele cele mai puturoase ale Bucurescilor, apoi i se adresă ceremonios :

— Vom ține seama Doamnă de pohtele Dumitale și în cel mai scurt timp vom căuta a ne achitare de datoriile noastre.

Ochii ei ardeau ca două fanale pe fața-i de chitră posomorîtă, iar pohtele sălbatice din carnea ei geloasă se mai potoliră, deși nu mai credea de mult în promisiunile parșivului pe care-l ajutase să devină mare.

Deșertăciune, toate sînt deșertăciune gîndi Nașul după plecarea ei și continuă să privească tablaua cu înfloriturl persane și chipuri lascive și să soarbă metodic din cahfeaua ale cărei arome îi aminteau de Orientul ce-l părăsise pentru a deveni „magnific" într-o țară de bordeie și-ntr-o capitală care puțea de gunoaie și-n care oricînd puteai călca în gropi. Și dintr-o dată Nașul cu gîndul la Serv, se pomeni recitînd în șoaptă din *Cîntarea Cîntărilor* : „Sărută-mă cu sărutările gurii tale, căci sărutările sînt mai bune ca vinul" și purcese de îndată a cetire din *Dicționarul infernal* pe care Servul i-l făcuse cadou într-o noapte de inițiere în astrologie, chiromanție, astronomie și alte științe ce le mînuia ca un prestidigitator în timp ce el îi privea buzele umede, ochii rubinii, și-i mîngîia mîinele flasce, fără oase, imponderabile.

Alexandru VERONIA

Emil Brumaru

ULTIMA DRAGOSTE A LUI JULIEN OSPITALIERU

Iubisem mai înainte o ceşcuţă de ceai chinezească, cu flori de azalee şi cu un mic dragon la butonieră, dar într-o zi m-a părăsit; îşi găsise un alt iubit, tocmai borcanul de magiun pe care-l avusesem în fiecare dimineaţă ca invitat la micul dejun.

Era negru, parfumat, lucios şi se vedea că a impresionat-o teribil pe blonda ceşcuţă.

Sufeream şi poate că aş fi acceptat chiar triunghiul conjugal, dacă într-o zi, la prînz de data aceasta, nu m-aş fi întîlnit cu Ea: ne-am privit pe furiş, apoi în ochi, sufletul mi s-a umplut de o bucurie celestă.

Am început din nou să jubilez în faţa melancolicelor damigene, a duioaselor răcituri, a blîndelor măsline, a dolofanului caşcaval. În fiecare zi coboram la prînz cu emoţie. Mă pregăteam pentru acest eveniment toată dimineaţa: mă bărbieream, mă parfumam cu apă de Mecka, îmi puneam cravata aurie, butonii de rozmarin, un chiparos la butonieră, îmi luam pantofii de abanos, şi după ce mai trăgeam o ochiadă în fereastra de la geamul vecinului, veneam cu emoţie şi-o aşteptam.

Apărea, de obicei însoţită de două lămîi care nu o slăbeau din priviri, dar ea se prefăcea că nu le observă. Se aşeza pe farfurie, se ungea cu puţin ulei, apoi privea provocatoare spre mine. „A vorbi despre amor e ca şi cum ai face amor" scria poetul; noi ne feream să vorbim şi astfel ocroteam puritatea iubirii noastre platonice. Eram aşa de fericit că şi ea consimţea să nu ne atingem, să ne privim la nesfîrşit, să ne iubim ca Dante şi Beatrice... Dar într-o zi... ea n-a mai apărut. Am aşteptat în zadar şi în sfîrşit, plin de curaj, le-am întrebat pe cele două lămîi care, indiferente la disperarea mea, mi-au răspuns acru: nu mai este la magazin.

Şi iată-mă din nou singur; de necaz mi-am propus să construiesc o fîntînă şi să-mi definitivez Postumele.

Nichita Stănescu

O ILUSTRATA PENTRU EUROPA

M-am întors de curînd dintr-o lungă călătorie prin Hades. Puteam să rămîn, dar m-am gîndit că nu-i bine, poeţi au şi ei destui şi n-aş putea spune că beau numai ambrozie. Fiecare era preocupat de meseria lui, unul căra sufletele morţilor cu maşina personală, altul punea butuci sub cazanul cu catran, Tantal culegea mere din pomul de lîngă drum, iar Sisif îşi sculpta bolovanul voind să-i dea o formă fără fond. În „Insula preafericiţilor" nu se putea pătrunde, deoarece erau în carantină: se molipsiseră mulţi de bolile pămîntenilor; beau, fumau, mîncau mult, cît despre femei, nu mai spun... Bătrînul Ptolemeu, pe care l-am avut învăţător la şcoala primară şi căruia i-am dedicat nişte „laude" cînd eram mai tînăr, m-a primit cu multă afecţiune şi m-a sfătuit să nu încerc să pătrund prin intervenţii, deoarece autorităţile sînt imune la „bacilum pilorum", de care mulţi au uzat ca să pătrundă acolo de unde apoi nu s-au mai întors.

Ca vechi aed din Grecia (unde m-am născut de fapt), aveam o scrisoare de recomandare de la Orfeu, dar se pare că aceasta căzuse total în disgraţie, de cînd cu problema... Aşa că, am fost nevoit să distrug scrisoarea ca să nu trezesc bănuieli. Moartea suspectă a poetului trac — ucis, după opinia unui poet român care prezintă în fiecare duminică emisiunea Stadion, de bacante, la o beţie — era încă între dosarele nerezolvate şi contribuia la disgraţia sa. Clasicii greci nu admit extravaganţe de felul acesta, acolo ori mori senin, ori mai bine deloc. Mai ales poeţii nici nu voiau să-i mai pronunţe numele, spunîndu-i El, Ăla, Ştiitucine, pentru ca să nu se creadă că ar fi avut relaţii mai apropiate cu proscrisul...

Mă uit mereu la Europa, unde „nu-i pace sub măslin" (acolo am mîncat măsline adevărate la un cochet bistrou pe malul Styxului, împreună cu învăţătorul meu Ptolemeu) şi mă gîndesc ce ofrande am putea aduce zeilor ca să ne mai lase în pace cu atenţiile lor, aşa de capul nostru, că poate ne-am simţi mai bine în stare de imponderabilitate...

Am de trimis o mulţime de ilustrate dincolo, dar nu am găsit nici una cu Europa, mi-au spus că nici nu sînt, deoarece nimeni nu s-a gîndit s-o fotografieze în picioare. Ciudat! Şi eu care credeam că circulăm pe toate meridianele. şi că ne cunosc şi cei din Papua. Am să le trimit şi eu salutări pe cartea mea de vizită: „N. S. Europa. Ave"!

Fănuş Neagu

GAUCHITO SAU „CA LA MAMA ACASĂ"

Cînd mondialele la fotbal se vor instala pe toloacele noastre cu miros de cucută şi garofiţe sălbatice, mă gîndesc ce frumos ar fi din partea Federaţiei să accepte ca generic o melodie atît de dragă băieţilor noştri. cît şi microbiştilor: „într-o cîrciumioară la şosea" etc. I-am pune cu rîtul pe labe pe toţi şi am mînca şi noi în tihnă ciorba de potroace şi rata sălbatică pe varză acră în zorii trandafirii ai unei nopţi de abanos pe care am petrece-o discutînd despre astrologia complicată a succesului unor echipe sau despre alchimia fondurilor care se transformă, după formule vrăjitoreşti, în tot felul de obiecte de uz personal. Ce soacră, ce nevastă ar mai cîrti cînd ne-am întoarce odată cu primele raze ultraviolete pe la casele noastre, dacă le-am spune că am găsit formula magică a echipei cîştigătoare şi că aşteptăm brevetarea şi înainte ca bîza, şepticul şi ţurca să devină sporturi naţionale. În locul dobîndit prin cine ştie ce zile de nepricopsitul de Gauchito, noi l-am pune pe strămoşul nostru trac Dionisos, să le amintească tuturor celor care consumă pe toate meridianele şi paralelele globului şampanie Zarea sau Panciu, că sîntem traci şi că nu-l schimbăm noi pe Dionisos nici cu Pele, nici cu Cucuredu sau Ajax Amsterdam (De ce n-am avea şi noi în fond, Cucurezii noştri?)

Apoi am schimba numele cu iz de ceai de mentă, pojarniţă sau codiţa şoricelului ale echipelor noastre şi le-am da altele care să sugereze bogăţiile naturale ale dealurilor noastre pe care iarna ne dăm cu săniuţa, schiurile, bobul, primăvara le mirosim parfumul, vara le ferim de deochi iar toamna ne aţinem cu panerele şi butoaiele la poalele lor.

Am auzit de la oameni bine informaţi că într-un sat din bălţile Brăilei s-ar fi născut 11 gemeni care au declarat încă de la incubator ziariştilor care veniseră să pozeze mama eroină, că au gînduri mari. Nu au făcut alte precizări, dar toţi astrologii au tălmăcit că aceste gînduri mari se referă la viitorul campionat mondial. Italienilor, scoţienilor, argentinienilor, brazilienilor deja le dîrdîie turul chiloţilor de diferite culori, iar pescuitorii în ape tulburi ne şi promit un şirag de 11 perle albe ca laptele de ciuboţica cucului în locul unei singure perle negre ca bobul de piper.

Alexandru VERONIA

TOTUL SE ARANJEAZĂ

— Băiete, mi-ai dat o bucată de carne cam mică.

— Nu vă faceți probleme, domnule. E atît de tare, încît o să vă ia tot atît timp ca s-o mîncați ca și una mare.

ORAR FIX

Un funcționar care doarme cu capul pe birou, se trezește brusc, se uită la ceas și exclamă :

— La naiba ! am lucrat o oră în plus.

IARMAROC !

Un geambaș încearcă să vîndă un cal bătrîn unui țăran. Acesta, neîncrezător, examinează dinții calului și remarcă :

— Trebuie să aibă aproape 20 de ani.

— Așa este, spune geambașul, dar vă garantez că are un suflet foarte tînăr.

IMPOSIBILITATE

Repetiție la operă...

— Un pic mai multă pasiune, îi spune regizorul unui tenor. N-ați iubit niciodată ?

— Ba da, dar nu cîntam în același timp.

GINERII

— M-am săturat, se plînge el unui prieten, soacră-mea vine să ne vadă de două ori pe lună.

— A mea nu vine decît de două ori pe an.

— Norocosule !

— Ba dimpotrivă, pentru că stă cîte 6 luni de fiecare dată.

LEIT MOTIV

— Aveți permis de pescuit ? îl întreabă paznicul.

— Nu, dar am autorizația soției mele.

FIECARE CU REGIMUL LUI

— Nu vrei un whisky ?

— Nu, mulțumesc. Cînd beau whisky, nu pot să dorm toată noaptea.

— La mine e invers. Cînd dorm, nu pot să beau whisky.

POFTĂ BUNĂ

Un ziarist îi ia un interviu unui celebru gastronom :

— Vă deranjează dacă sînt 13 persoane la masă ?

— Numai dacă nu este mîncare decît pentru 12, iar al 13-lea sînt eu.

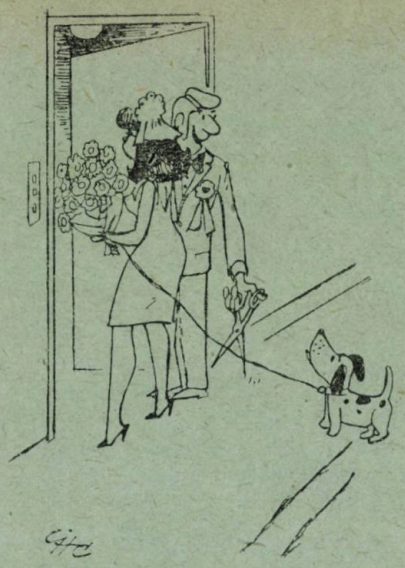

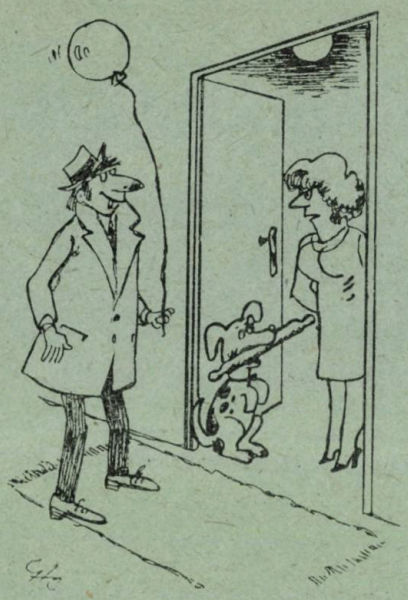

Caricaturi de Gh. Chiriac

PĂCATELE TINEREȚII

Doi pastori vorbesc despre ziua cînd le-a fost cel mai rușine în viață.

— Asta a fost, spune unul, atunci cînd m-a prins mama mîncînd dulceața dintr-un borcan pe care-l coborîsem pe furiș de pe dulap.

— Fleacuri ! Toți copiii fac asta. Nu-i deloc grav. Mie, în schimb, mi-a fost groaznic de rușine în ziua cînd m-a prins mama uitîndu-mă în baie pe gaura cheii, în momentul cînd tînăra mea verișoară, intra în cadă, replică celălalt.

— Ei și ! Toți copiii fac asta.

— E-adevărat, numai că pe mine mama m-a prins săptămîna trecută.

PRECIZIE

— Biserica pe care o vedeți a fost construită acum 800 de ani și 16 zile, spune ghidul.

— Cum de știți atît de exact ?

— Nimic mai simplu. Cînd am fost angajat ca ghid, acum 16 zile, mi s-a spus că are 800 de ani.

GÎL-GÎL-GÎL !

O militantă din Armata Salvării îl întreabă pe un betiv :

— Ce vă obligă să beți atît de mult ?

— Nu sînt obligat, sînt voluntar.

DRAGOSTEA ȘI BUCĂTĂRIA

— Iubitule, am impresia că mă iubești mai puțin.

— De ce ?

— Înainte îmi lăsai mie porția cea mare din plăcintă, iar acum mi-o lași pe cea mai mică.

— Asta nu pentru că te-aș iubi mai puțin, ci pentru că gătești mai bine.

SPERANȚĂ

Domnul își duce soția să-și cumpere o rochie. Vînzătoarea propune două rochii, una verde și una roz.

— O prefer pe cea verde, spune doamna.

— De ce ?

— Pentru că are culoarea speranței și sper c-ai să mi-o cumperi și pe cea roz.

SĂRACUL !

O tînără soție îi mărturisește alteia :

— Soțul meu e foarte blînd, drăgăstos, dar nu prea știe să se descurce. Ieri avea un nasture de cusut, și închipuiește-ți că a trebuit să-i vîr eu ața în ac !

anecdote

anecdote

ÎNTOARCEREA DIN ZORI

— Beţivule, strigă ea, nu ţi-e ruşine să te întorci în halul ăsta. Sînt curioasă să văd ce scuză ai să găseşti !

— Şi eu la fel.

BUNĂ AFACERE !

Un american foarte beat intră într-un bar şi începe să-i facă curte unei blonde aflată în compania unui francez. După cîteva minute, americanul îl ia pe francez deoparte şi-i spune :

— Vă dau o sută de dolari dacă mă lăsaţi să plec cu blonda de colo.

Tîrgul se încheie. Americanul o ia pe blondă de braţ şi pleacă cu ea, în timp ce francezul îi spune barmanului :

— Mă întreb ce mutră o să facă atunci cînd o să-şi dea seama că mi-a dat o sută de dolari ca să plece cu nevastă-sa.

ÎNTREBARE ÎNCUIETOARE

Doi prieteni se întîlnesc :

— Ei, întreabă unul din ei, cum merg treburile, tot nu ai copii ?

— Nu, din păcate !

— Nici nevastă-ta ?

DUŞ RECE

Domnul şi doamna intră în magazinul unei modiste. Doamna încearcă o pălărie extravagantă care-l face pe domn să rîdă cu lacrimi. Atunci doamna, furioasă, îi spune vînzătoarei :

— Domnişoară, spune-ţi-i soţului meu cît costă pălăria asta ca să-i treacă cheful de rîs.

UN MIC CADOU

— Iubitule, îţi aminteşti de maşina aceea de un roşu atît de frumos pe care ai admirat-o ieri ?

— Draga de ea ! Ţi-ai amintit că azi e ziua mea de naştere ?

— Exact, am găsit o rochie şi o pereche de pantofi de aceeaşi nuanţă.

LATURA BUNĂ

— Îmi place la nebunie să avem seara invitaţi. Nevastă-mea scoate atunci serviciul de porţelan de Limoges, iar a doua zi nu-mi dă voie să spăl vasele.

REVELAŢIE

Ora cinci dimineaţa, domnul se întoarce în sfîrşit acasă.

— Unde-ai fost ? întrebă doamna.

— Ei bine, dragă, m-ai întrebat de multe ori unde aş fi dacă nu m-aş fi însurat cu tine... De acolo viu !

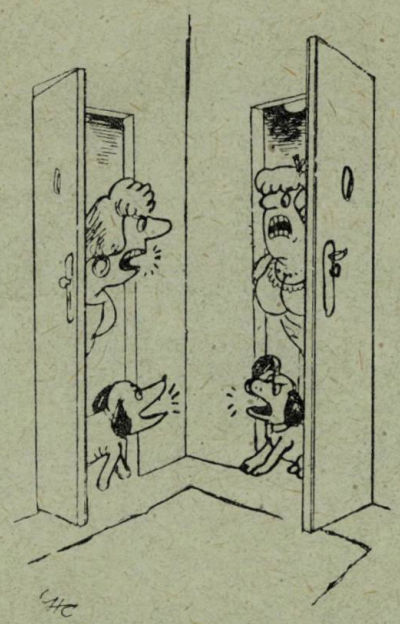

Caricaturi de Gh. Chiriac

GENEROZITATE SCOŢIANĂ

— Ziua de naştere şi onomastica soţiei mele cad în aceeaşi zi, spune un scoţian. Ei bine, anul acesta i-am luat în sfîrşit două cadouri.

— Două cadouri ? Eşti nebun ? Şi ce i-ai cumpărat ?

— Doi ciorapi.

MATEMATICĂ MODERNĂ

— Doamne ! tanti Ursula nu vine azi la prînz la noi. Vom fi 13 la masă !

— Nu-i nimic, ştii prea bine că unchiul Leo mănîncă cît 7.

SCHIMB DE CUVINTE

— Mă iei drept idiot ?

— Nu, dar s-ar putea să mă înşel.

ÎNTÎRZIERE

Soţia unui spărgător telefonează la tribunal :

— Azi e procesul soţului meu. Puteţi să-mi spuneţi dacă va întîrzia la cină ?

— Da, doamnă, trei ani.

STATU QUO

— Doctore, îi spune el unui psihiatru, soţia mea are un complex de inferioritate. Cum să procedez ca să nu şi-l piardă ?

MODEL VIU

Un ilustrator de carte o întreabă pe soţia lui :

— Trebuie să ilustrez o scenă care se petrece prin 1960. Cum erau îmbrăcate femeile pe vremea aceea ?

— Aşa cum sînt eu îmbrăcată acum !

SFAT PREŢIOS

— Doi soţi trebuie să se ferească de certuri atunci cînd nu se iubesc destul de mult ca să se şi împace.

ASTA-I CULMEA !

— De la cine e scrisoarea pe care ai primit-o ? îl întreabă ea.

— De ce vrei să ştii ?

— Ştii că eşti curios ?...

DEMN DE MILĂ

— Nevastă-mea e imposibilă, umblă noapte de noapte prin cîrciumi pînă la 5 dimineaţa.

— Nu ştiam că bea !

— Dar nu bea, mă caută pe mine.

DUPĂ FURTUNĂ

Tocmai au avut o ceartă zdravănă.
— Eu sînt de vină, recunoaşte ea în cele din urmă.
— Crezi că ai să poţi să mi-o ierţi vreodată ? răspunde el trist.

JURĂMÎNT DE BEŢIV

I-am jurat nevestei mele că n-am să mai pun niciodată gura pe un pahar de vin.
— Şi te ţii de cuvînt ?
— Sigur că da, beau cu paiul.

CHESTIE DE REPUTAŢIE

— De ce stai la poartă ?
— Pentru că nevastă-mea ia lecţii de canto şi nu vreau ca vecinii să creadă că o bat.

ĂSTA DA, MOTIV !

A făcut noapte albă aşteptîndu-l să se întoarcă acasă. Cînd, în sfîrşit, îl vede intrînd în casă, abia în zori, îl întreabă indignată :
— Poţi să-mi spui pentru ce vii la ora asta ?
— Pentru micul dejun !

REZOLVARE

— Pierrot, iar ai deschis uşa cu mîinile murdare.
— Nu mamă. De cînd m-ai certat pentru asta, deschid întotdeauna uşa cu piciorul.

GEOGRAFICĂ

— Tată, unde e Cîmpia Romană ?
— Întreab-o pe maică-ta, ea îţi strînge toate lucrurile.

LA MALUL MĂRII

Un domn, roşu de furie, o interpelă pe o doamnă :
— Fiul Dumneavoastră mi-a turnat nisip în pălăria de paie.
— Nu era fiul meu, domnule, era nepotul meu. Fiul meu e cel care vă toarnă apă în pantofi.

LA STRÎMTOARE

— I-am spălat hainele nepotului meu şi au intrat în apă. Ce să fac ?
— Eu ştiu ? Încearcă să-ţi speli nepotul !

CINE SE FRIGE CU CIORBA...

— Mamă, cum l-ai cunoscut pe tata ?
— Eram să mă înec şi m-a salvat.
— De asta nu vrea tata să învăţ să înot !

Caricaturi de Gh. Chiriac

ŞI TOTUŞI, AŞA ESTE !

— Omul este mai întîi de toate un lucru flexibil ; are stomacul lipit de spinare, inima în dinţi, picioarele pe spate, ochii în traistă, gura pînă la urechi, părul în vînt şi un picior în groapă.

TRĂIASCĂ REGULAMENTUL !

— N-aţi văzut anunţul ? Este interzis să faceţi baie în acest loc !
— Dar nu vreau să mă scald, vreau să mă înec !
— Dacă-i aşa, vă rog să mă scuzaţi pentru deranj.

CAZ DE FORŢĂ MAJORĂ

Un tip intră într-o farmacie şi spune :
— Vreau un flacon de arsenic pentru soacra mea.
— Aveţi reţetă ?
— Nu, dar am o fotografie a soacrei mele.

SE MAI ÎNTÎMPLĂ !

Un domn vine la doctor cu braţul facturat.
— Ce-aţi păţit ?
— Am vrut să evit un copil.
— Şi v-aţi izbit de un copac ?
— Nu, am căzut din pat.

AH, MODA !

Un domn în vîrstă invitat la o petrecere intră în vorbă cu vecinul său de masă.
— Nu reuşesc să mă obişnuiesc cu felul cum se îmbracă oamenii în ziua de astăzi. Cît despre tineri..., ce să mai vorbim ! Uitaţi-vă, tînărul acela cu pantaloni roz, parcă ar fi fată.
— Aşa şi este, intră cineva în vorbă.
— Credeţi ?
— Desigur, e fiica mea.
— Mă scuzaţi, dacă ştiam că sînteţi mama ei...
— Dar nu sînt mama, sînt tatăl ei.

PREVEDERE

Un scoţian îi arată unui prieten un cufăr mare plin cu jucării.
— Sînt pentru viitorii tăi copii ?
— Nu, sînt pentru mine cînd am să dau în mintea copiilor.

Traduceri :

Mihai ZAPODEANU

anecdote

CĂTUNUL

SCHIŢE DE

VAL GHEORGHIU

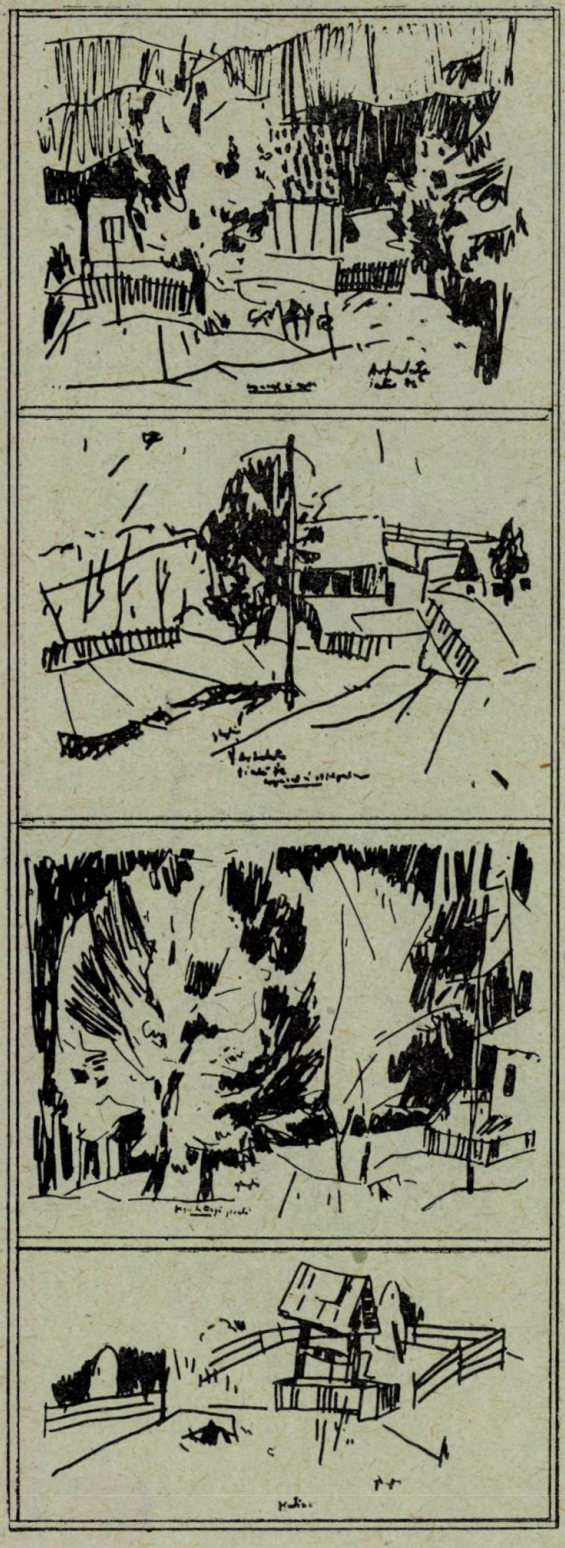

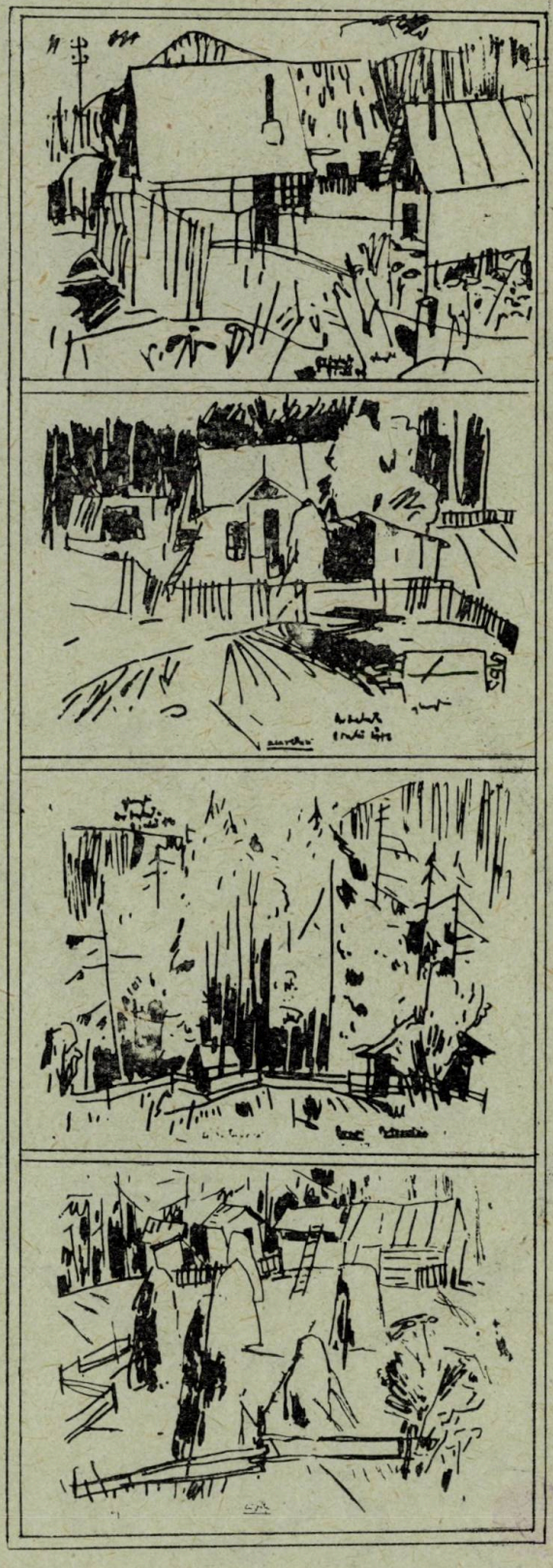

așa vă place istoria literară?

(6, 9 ; 11, 8)

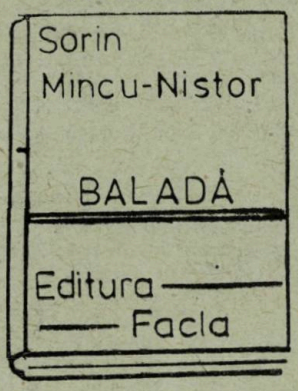

1

(6, 5, 8 ; 2, 6, 3)

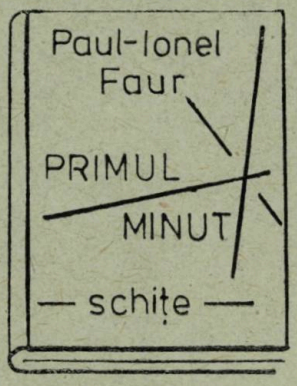

2

(6, 9 ; 6, 5)

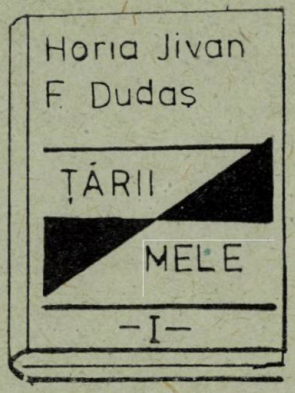

9

(6, 3, 4 ; 7, 2, 5, 6 ; 5)

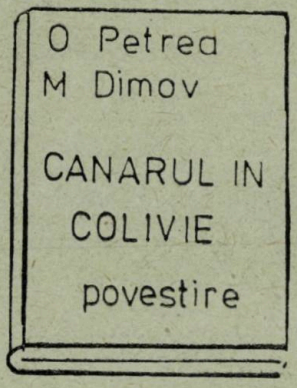

3

(8, 6 ; 7)

4

(5, 7 ; 5, 8-1, 2, 8)

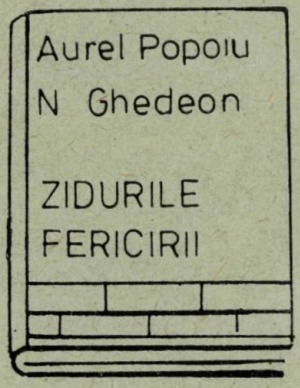

5

(4, 4 ; 9)

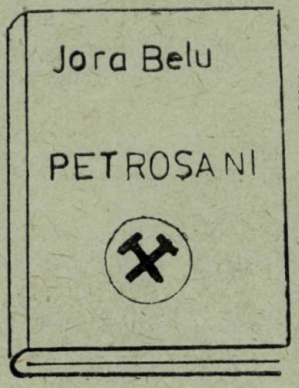

6

(6, 10 ; 6)

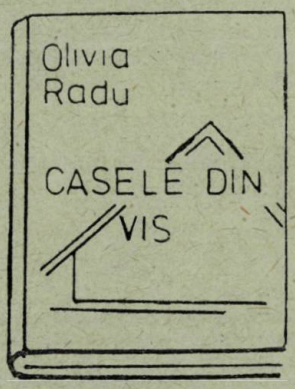

7

(4, 7 ; 6, 6)

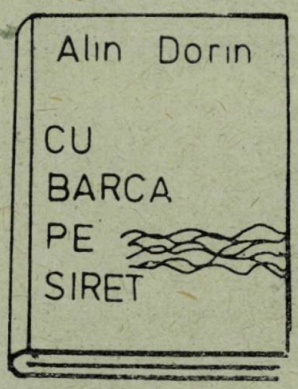

8

Coperți literare

Prin anagramare veți obține :

1) Numele și prenumele unui poet ieșean contemporan, precum și un volum de versuri.

2) Regretat poet ieșean (1930—1977) și unul din volumele sale apărut în 1974.

3) Dramaturg, prozator, pictor, om de teatru (1895—1946) un roman și o piesă de teatru.

4) Apreciat poet și prozator ieșean și un volum de poezie.

5) Cunoscut poet ieșean contemporan și unul din volumele sale de versuri, apărut în 1973.

6) Prozator român (1874—1933) și un roman (1931), cel mai cunoscut din opera sa ce tratează tema îmbogățitului în America, reîntors acasă.

7) Clasic al literaturii noastre (1818—1890) și o piesă de teatru inspirată din istoria Romei antice.

8) Poet băcăuan contemporan și un volum de versuri.

9) Mare prozator român (1881—1961) și un roman istoric.

(Vezi răspunsul la pag. 198)

Serghei COLOȘENCO

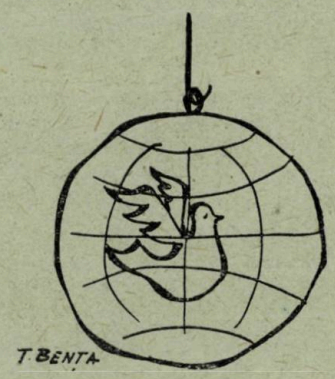

IN ANUL 1982 SE ÎMPLINESC:

• 500 de ani de la nașterea lui *Neagoe Basarab* (n.p. 1481 sau 1482 — m. 15 IX 1521), domn al Țării Românești între 1512—1521, autorul lucrării *Începutul învățăturilor bunului credincios Ioan Neagoe, voevodul Țării Ungrovlahiei, carele au învățat pre fiiu-său Theodosie vodă* (lucrarea a fost scrisă în limba slavonă și tradusă în românește în jumătatea a doua a secolului al XVII-lea, probabil de Udriște Năsturel). Preocupat de dezvoltarea culturii, în timpul lui s-a tipărit la Tîrgoviște, în 1512, *Evangheliarul* (se împlinesc 470 de ani).

• 400 de ani de cînd, în anul 1582 (cca), diacul Lavrentie și ucenicul său Ioan (Iovan) tipăresc la mănăstirea Plumbuita un TETRAEVANGHEL slavonesc, aceasta fiind prima tipăritură bucureșteană cunoscută pînă în prezent. Tot în același an, 1582, între 4 VI—14 VII, Șerban Coresi și Marien Diacul au tipărit la Orăștie, în limba română, PALIIA. Traducerea a fost făcută de Ștefan Herce, Efrem Zăcan, Moise Peștișel și Achirie.

• 335 de ani de la moartea lui *Grigore Ureche* (c. 1590—1647), autorul celei mai vechi scrieri din Moldova în limba română — *Letopisețul Țării Moldovei* (între 1359—1594), lucrare în care se afirmă pentru prima dată în istoriografia română ideea originii romane a românilor, precum și ideea unității românilor din Moldova, Țara Românească și Transilvania. Cronicarul cunoștea limbile — latină, polonă, slavonă și probabil și greaca.

• 325 de ani de la moartea lui *Varlaam* (n. ? — m. 1657, ca mirean se numea, probabil, Vasile Moțoc), mitropolit cărturar care a contribuit la răspîndirea și introducerea tiparului în Moldova, autorul *Cărții românești de învățătură* (1643) și al unora dintre primele încercări de versificație în limba română.

• 300 de ani de la tipărirea la București, prin grija lui Șerban Cantacuzino, a *Evangheliei* românești (1682). Această tipăritură marchează desăvîrșirea procesului de introducere a limbii române în biserică. În același an, la 27 octombrie, începe tipărirea la Iași (pînă în 1686), de către Dosoftei, a lucrării *Viața și petreacerea sfinților*, culegere de hagiografii după izvoare bizantine.

• 310 ani de la nașterea cronicarului *Ion Neculce* (n.p. 1672—1745).

• 305 ani de la data de cînd (1677) *Miron Costin* a redactat în limba polonă *Cronica țărilor Moldovei și a Munteniei*, lucrare care se caracterizează prin viziunea unitară asupra teritoriului și istoriei naționale și prin ampla demonstrare a latinității limbii și poporului român.

• 270 de ani de la moartea cronicarului *Nicolae Costin* (n.p. 1660 — m. octombrie 1712).

• 230 de ani de la nașterea iluministului sas din Transilvania — *Michael Hissmann* (1752—1784).

• 205 ani de la nașterea cărturarului iluminist *Dinicu Golescu* (1777—1830) și a poetului moldovean *Nicolae Dimache* (1777—16 X 1836, Iași).

• 200 de ani de la traducerea, de către *Samuil Micu (1782)* a romanului francez *Bélisaire* de Marmontel.

• 185 de ani de la moartea lui *Ienăchiță Văcărescu* (n.p. 1740—12 VII 1795).

• 180 de ani de la nașterea lui *Ion Heliade Rădulescu* (6 I 1802—27 IV 1872), *Damaschin T. Bojincă* (1802—17 VIII 1869) și a cărturarului iluminist *Simion Marcovici* (25 I 1802—1 VII 1877).

• 170 de ani de la nașterea lui *George Barițiu* (12/24 V. 1812—1893) și a lui *Costache Negri* (1812—28 IX 1876).

• 165 de ani de la apariția povestirii în versuri — *Istoria faptelor lui Mavroghene Vodă și a răzmiriței lui (1817)*, lucrare aparținînd lui *Hristache Pitarul*, „întîiul adevărat poet burlesc muntean", cum l-a caracterizat G. Călinescu. Se împlinesc, de asemenea, 165 de ani de la nașterea lui *Mihail Kogălniceanu* (6 IX 1817—1891) și a lui *Ion Ghica* (12 VIII 1817—22 IV 1897).

• 160 de ani de la nașterea lui *George Sion* (22 V 1822—1 X 1892) și a lui *Alexandru Pelimon* (1822—27 VII 1881).

• 155 de ani de la înființarea „Societății literare" (1827), de la București, de către Dinicu Golescu și I. Heliade Rădulescu.

• 150 de ani de la tipărirea la București a primului volum de versuri — *Eliezer și Neftali* de Grigore Alexandrescu.

• 145 de ani de la apariția la București a „Curierului de ambe sexe" (1837—1847), ca supliment al „Curierului românesc" (editate de I. Heliade Rădulescu) și la Iași a „Alăutei românești" (14 III 1837—1 IX 1838), supliment literar al „Albinei românești", editată la început de Gh. Asachi, apoi de Mihail Kogălniceanu.

• 145 de ani de la nașterea lui *Ion Creangă* (1 III 1837—31 XII 1889), a junimistului *P. P. Carp* (29 VI 1837—1918) și a lui *Aron Densusianu* (19 XI 1837 — 15 IX 1900). De asemenea, 145 de ani de la moartea poetului *Alexandru Hrisoverghi* (1811—9 III 1837)

• 135 de ani de la nașterea lui *Anghel Demetriescu* (5 X 1847—1903), *Simion Florea Marian* (11 X 1847—11 IV 1907) și *A. D. Xenopol* (24 III 1847 — 27 II 1920).

• 130 de ani de cînd *Vasile Alecsandri* a publicat prima mare culegere de poezie populară — *Poezii populare ale românilor* (1852—1853).

• 130 de ani de la moartea lui *Nicolae Bălcescu* (1819—29 XI 1852) și tot atîția ani de la nașterea lui *I. L. Caragiale* (30 I 1852—22 VI 1912), *Adam Müller Güttenbrun* (scriitor de limbă germană din România, 22 X 1852—1923), *Petelei István* (scriitor maghiar din România, 13 IX 1852—1910) și *Johann Szimits* (poet popular de limbă germană din România, 5 VII 1852—1910).

• 125 de ani de la moartea lui *Grigore Pleșoianu* 1808—30 I 1857) și a lui *Alex. Sihleanu* (1834— 14 III 1857).

• 120 de ani de la nașterea lui *Paul Bujor* (20 VII 1862—15 V 1952), *Al. Davila* (12 II 1862—20 X 1929) și a folcloriștilor *Mihai Lupescu* (5 IX 1862—17 VIII 1922), *Emilian Novacoviciu* (8 IX 1862—1936) și *Vasile Sala* (1 I 1862—6 VIII 1942).

• 115 ani de la inaugurarea solemnă, la București, a Societății Academice Române (10 VIII 1867), înființată în 1866 ca *Societate Literară Română* și transformată în 1879 în *Academia Română*. Din 1948 Academia R.P.R., iar din 1965 Academia R. S. România.

• 110 ani de la nașterea lui *D. Anghel* (16/28 VII 1872—1914), *I. A. Candrea* (9 XI 1872—1950), *Al. Cazaban* (23 IX 1872—1966), *Ilarie Chendi* (14 XII 1872—1913), *Raicu Ionescu-Rion* (20 VIII 1872—1895), *Gh. T. Kirileanu* (13 III 1872—13 XI 1962), *George V. Madan* (1872—21 XI 1944), *P. P. Negulescu* (14/26 X

1872—1951), *Pericle Papahagi* (1872—20 I 1943), *Cincinat Pavelescu* (20 X 1872—1934), *D. D. Pătrășcanu* (8 X 1872—4 XI 1934), *August Scriban* (12 XI 1872—1950), *George Tutoveanu* (George Ionescu, 21 XI 1872—1957). De asemenea, 110 ani de la moartea lui *Dimitrie Bolintineanu* (1819 sau 1825—22 VIII 1872).

• 105 ani de la apariția, în 1877, a volumului de poezii *Ostașii noștri* de Vasile Alecsandri.

• 105 ani de la nașterea lui *Adolf Meschendörfer* (scriitor de limbă germană din România, 7 V 1877—1963), *Sextil Pușcariu* (4 I 1877—5 V 1948), *Alex. Antemireanu* (1 VIII 1877—1910), *Caton Theodorian* (14 V 1877—1939) și 105 ani de la moartea lui *Costache Caragiale* (c. 1815—1877) și *Ioan C. Massim* (1825—2 VI 1877).

• 95 de ani de la nașterea lui *Emanoil Bucuța* (Em. Popescu, 27 XII 1887—7 X 1946), *Constantin Ignătescu* (1V 1887—1968), *Lucian Costin* (Ion Gh. Constantinescu 11 IX 1887—1951), *Franyó Zoltan* (10 VII 1887—28 XII 1978), *Alex Lupeanu-Melin* (16 VII 1887—7 X 1937), *Claudia Millian* (20 II 1887—1961), *Barbu Nemțeanu* (1887—1919), *Romulus Vuia* (28 I 1887—2 VII 1963) și tot atîția ani de la moartea lui *Florian Aaron* (1805—12 VII 1887), *Timotei Cipariu* (1805—22 VIII 1887) și *Petre Ispirescu* (1830—21 XI 1887).

• 90 de ani de la apariția revistei de folclor „Șezătoarea" (martie 1892), la Fălticeni, editată de *Artur Gorovei.*

• 90 de ani de la nașterea lui *Tudor Măinescu* (23 II 1892—10 III 1977), *Cezar Petrescu* (1 XII 1892—1961) și *Mihail Sevastos* (2 VIII 1892—1967).

• 85 de ani de la nașterea lui *J. Byck* (19 X 1897—10 XI 1964), *Oscar Walter Cisek* (6 XII 1897—1966), *Basil Munteanu* (1897—1 VII 1972), *Marcel Romanescu* (11 X 1897—1954), *Ionel Teodoreanu* (6/7 I 1897—1954), *Tomcsa Sandor* (27 VIII 1897—1963), *Tudor Vianu* (27 XII 1897—1964), *Horia Teculescu* (4 III 1897—2 VIII 1942, folclorist) și 85 de ani de la moartea lui *Grigore H. Grandea* (1843—8 XI 1897) și *Miron Pompiliu* (1848—19 XI 1897).

• 80 de ani de la apariția revistei „Luceafărul" (1 VII 1902).

• 80 de ani de la nașterea lui *Camil Baltazar* (7 IX 1902—1977), *Ion Călugăru* (Buium Croitoru, 30 I 1902—1956), *George Lesnea* (24 III 1902—1979), *Dimitrie Popovici* (25 X 1902—1952), *Zaharia Stancu* (5 X 1902—1974), *Vladimir Streinu* (Nicolae Iordache, 23 V 1902—1970) și tot 80 de la moartea lui *Samson Bodnărescu* (1840—1902) și *D. Th. Neculuță* (1859— 15 III 1902).

• 75 de ani de la apariția revistelor „Convorbiri critice" (1 I 1907—1910, 1935), editată de *Mihail Dragomirescu* și „Țara noastră" (la Sibiu, 1 I 1907—10 VII 1938), editată de *Octavian Goga.*

• 75 de ani de la moartea lui *B. P. Hasdeu* (1838—25 VIII 1907), a folcloristului *Petru Bilțiu-Dăncuș* (1863—28 V 1907) și *Iosif Vulcan* (1841—26 VIII 1907).

• 75 de ani de la nașterea lui *Bogdan Amaru* (Alex. Pîrîianu, 6 IV 1907—1936), *Artur Maria Arsene* (18 X 1907—1975), *Dan Botta* (26 IX 1907, Adjud — 13 I 1958), *Al. Călinescu* (13 II 1907—1937), *Pavel Dan* (21 III 1907—2 VIII 1937), *C. Fîntîneru* (1907—1975), *Emil Gulian* (1907—1942), *Traian Herseni* (11 II 1907—1980), *Oscar Lemnaru* (1 II 1907—1968), *Teodor Scarlat* (6 X 1907—1977), *Mihail Sebastian* (18 X 1907—1945), *T. C. Stan* (1907—1940), *Szabédi (Székely) László* (7 V 1907—1959), *Andrei Tudor* (1907—1959), *Dragoș Vrânceanu* (14 III 1907—4 V 1977).

• 70 de ani de la nașterea lui *Emil Botta* (1912—1977), *Ion Marin Iovescu* (6 VIII 1912—9 VIII 1977), *Anișoara Odeanu* (Doina Peteanu, 29 V 1912—3 IX 1972), *Letiția Papu* (20 XI 1912—1979), *Neagu Rădulescu* (26 XII 1912—1 VI 1970), *Salamon Ernö* (15 V 1912—1943) *Lucian Georgiu* (1912—1948) și tot 70 de ani de la moartea lui *N. Burlănescu-Alin* (1869—20 IX 1912).

• 65 de ani de la moartea lui *Calistrat Hogaș* (1848—28 VIII 1917), *Titu Maiorescu* (1840 — 1 VII 1917), *Anton Naum* (1829—1917) și tot 65 de ani de la nașterea lui *Valeriu Ciobanu* (4 IV 1917—1966) și *Dimitrie Stelaru* (9 III 1917—1971).

• 60 de ani de la apariția revistei de anvangardă „Contimporanul" (1922—1932), sub conducerea lui Ion Vinea și Marcel Iancu.

• 60 de ani de la nașterea lui *Marin Preda* (5 VIII 1922—1980) și tot atîția ani de la moartea lui *Andrei Bîrseanu* (1858—6/19 VIII 1922), *Dimitrie Vulpian* (1848—23 IX 1922) și *Duiliu Zamfirescu* (1858 — 3 VI 1922).

• 55 de ani de la moartea lui *Const. Mille* (1861—14 II 1927) și *Const. Sandu-Aldea* (Const. S. Petrea, 1874—21 III 1927).

• 50 de ani de la apariția a două dintre capodoperele literaturii române în 1932 : *Răscoala* de Liviu Rebreanu (epopee a frămîntărilor țărănești din 1907) și *Viața lui Mihai Eminescu* de G. Călinescu „monumentul cel mai impunător ce s-a ridicat pînă astăzi lui Eminescu", cum scria G. Ibrăileanu.

• 50 de ani de la apariția revistelor : „Bluze albastre" (6 VI—31 VII 1932, Al. Sahia), „România literară" (20 II 1932—6 I 1934, Liviu Rebreanu, „Stînga" (13 XI 1932—19 III 1933), „Azi" (1932—1940, Zaharia Stancu), „Veac nou" (3 IV 1932, Al. Sahia), și „Discobolul" (1932—1933).

• 50 de ani de la moartea lui *Alfred Moșoiu* (1890—1932) și a lui *Vasile Savel* (1885—1932).

• 45 de ani de la moartea lui *Anton Holban* (1902—15 I 1937), *George Topîrceanu* (1886—7 V 1937) și *Al. Sahia* (1908—7 VIII 1937).

• 40 de ani de la moartea lui *Gh. Adamescu* (1869—4 III 1942), *Vasile Demetrius* (1873—15 III 1942), *Mihail Dragomirescu* (1868—25 XI 1942), *Johann Plattner* (1854—17 XII 1942, scriitor de naționalitate germană), *Oct. C. Tăslăuanu* (1876—23 X 1942).

• 35 de ani de la apariția „Revistei literare" (16 III—21 XII 1947, la București) și tot 35 de ani de la moartea lui *C. S. Făgețel* (Const. Șaban, 1885—5 XII 1947), *Sărmanul Klopstock* (P. Mihăescu, 1879—1947) și *Elena Văcărescu* (1866—1947).

• 30 de ani de la apariția revistei „Tînărul scriitor" (1952—1958) și tot 30 de ani de la moartea lui *Ion A. Bassarabescu* (1870—27 III 1952), *Constant Tonegaru* (1919—10 II 1952) și *G. M. Vlădescu* (1885—25 III 1952).

• 25 de ani de la înființarea la București, din inițiativa și sub conducerea lui Perpessicius, a *Muzeului literaturii române* (1957), sub egida Uniunii Scriitorilor.

• 25 de ani de la apariția, la Cluj, sub egida Uniunii Scriitorilor, a revistei „Tribuna" (seria nouă, 10 II 1957).

• 25 de ani de la apariția romanului „Groapa" (1957) de Eugen Barbu, una dintre cele mai valoroase creații artistice de după 1944.

• 25 de ani de la moartea lui *G. Bacovia* (Gh. Vasiliu, 1881—22 V 1957), *Const. I. Balmuș* (1898—13 VII 1957), *Mihail Codreanu* (1876—23 X 1957),

Emil Dorian (1893—1957), *Barbu Lăzăreanu* (1881—19 I 1957), *George Murnu* (1868—17 XI 1957), *Camil Petrescu* (1894—14 V 1957), *Grigore Preoteasa* (1915 — 4 XI 1957) și *I. V. Soricu* (1881—11 I 1957).

• 25 de ani de la debutul editorial al scriitorilor contemporani (1957): *Ion Gheorghe (Pîine și sare*, roman în versuri), *Doina Sălăjan (Despre copilărie*, versuri), *Nicolae Stoian (Poeme), Gh. Tomozei (Pasărea albastră*, versuri), *Nicolae Țic (A doua moarte a lui Anton Vrabie*, proză), *Teofil Bușecan* (ca dramaturg, cu *Nopțile tăcerii), Paul Georgescu (Încercări critice).*

• 20 de ani de la moartea lui *Vasile Haneș* (1886—9 I 1962), *Radu Stanca* (1920—26 XII 1962), *George Voevidca* (1893—1962) și *Erwin Wittstock* (1899—27 XII 1962) și *N. Papatanasiu* (1911—20 V 1967).

• 15 ani de la moartea lui *Tudor Arghezi* (1880—14 VII 1967), *Ion Buzdugan* (9 III 1889—1967), *Otilia Cazimir* (Alexandra Gavrilescu, 1894—8 VI 1967), *Gh. Giuglea* (1884—7 IV 1967), *Alfred Margul-Sperber* (1898—3 I 1967), *G. C. Nicolescu* (1911—24 XI 1967), *Teodor Rudenco* (1909—11 II 1967), *Tudor Șoimaru (Gh. Drăgușanu*, 1898—18 IX 1967).

• 10 ani de la lansarea la București (21 II 1972) a romanului lui *Marin Preda — Marele singuratic.*

• 10 ani de la apariția revistei „Transilvania" (Sibiu, mai, 1972).

• 10 ani de la înființarea Asociației scriitorilor din București (2 III 1972).

• 10 ani de la moartea lui *George Baiculescu* (1900—6 IX 1972), *Dinu Bondi* (1905—6 I 1972), *Nichifor Crainic* (Ion Dobre, 1889—21 VIII 1972), *George Dan* (1916—5 I 1972) *Victor Eftimiu* (24 I 1889—27 XI 1972), *N. Georgescu-Tistu* (1894—11 IV 1972), *Onisifor Ghibu* (31 V 1883—31 X 1972), *Miltiade D. Ioanid* (1897—1972), *Marin Iorda* (1901—25 VI 1972), *Al. Lascarov-Moldovanu* (1885—1972), *Ion Luca* (1894—30 I 1972), *George Demetru Pan* (1911—22 X 1972), *Eugeniu Sperantia* (1888—12 I 1972), *Ieronim Serbu* (1911—8 XII 1972) și *Nicolae Tăutu* (1919—14 VI 1972).

• 5 ani de la apariția (1977) în Ed. Academiei a vol. VII din OPERE (proză literară) de *Mihail Eminescu.*

• 5 ani de la apariția romanului memorialistic *Viața ca o pradă* de Marin Preda (1977).

• 5 ani de la dispariția la seismul din 4 III 1977 a scriitorilor: *A. E. Baconsky* (n. 1925), *Savin Bratu* (n. 1925), *Daniela Caurea* (n. 1951), *Mihai Gafița* (n. 1923), *Al. Ivasiuc* (n. 1933), *M. Petroveanu* (n. 1923), *Veronica Porumbacu* (n. 1921), *Nicolae Ștefănescu* (n. 1921), *Viorica Vizanti* (n. 1917).

• 5 ani de la moartea lui *F. Brunea-Fox* (1898—12 VI 1977), *Ovidiu Cotruș* (1926—13 IX 1977), *Ion Dumitrescu* (1914—27 VI 1977),*Virgil Gheorghiu* (23 III 1903—7 III 1977), *Horváth Istvan* (1909—4 I 1977), *Ion Istrati* (19 I 1921—25/26 I 1977), *Kós Károly* (1833—25 VIII 1977), *Mikó Imre* (1911—21 III 1977), *Nagy István* (1904—24 IV 1977), *Olosz Lajôs* (1891—26 IV 1977), *Tache Papahagi* (1892—17 I 1977), *Florin Mihai Petrescu* (1930—3 IV 1977), *Emil Serghie* (1897—9 II 1977), *Ion Șiadbei* (1903—1977), *Ștefan Tita* (1905—1 IX 1977), *Tiberiu Tretinescu* (1921—11 IV 1977), *Tudor Măinescu* (1892—14/15 III 1977), *Camil Baltazar* (1902—27 IV 1977), *Dragoș Vrânceanu* (1907 4 V 1977), *Emil Botta* (1912—24 VI 1977), *Ion Marin Iovescu* (1912—9VIII 1977), *Petre Dragu* (1932—19 III 1977).

Cornel CATANA

1

RECUNOAȘTEȚI SCRIITORII

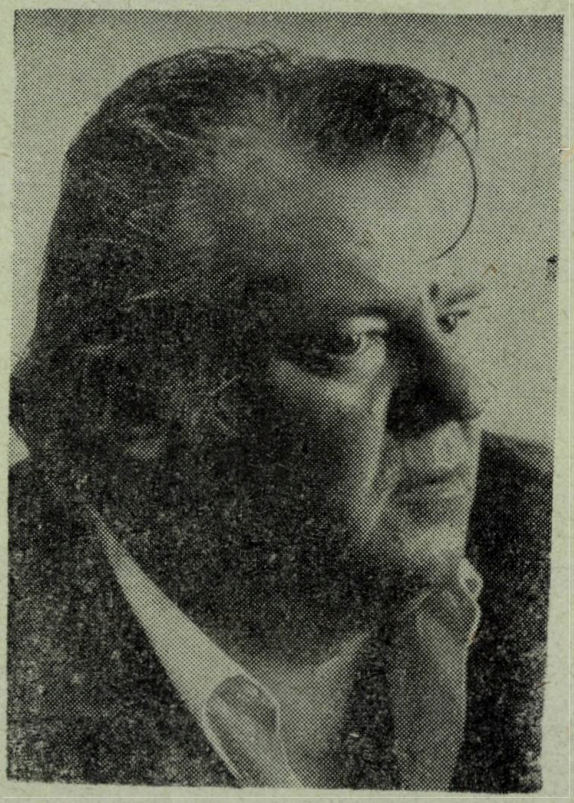

2

(vezi răspunsul la p. 84)

CENTENARELE ANULUI 1982

• Născut la 19 septembrie 1882 la Cenade — Alba, ION AGÂRBICEANU (m. 28 V 1963, Cluj), unul dintre cei trei adevărați scriitori de valoare ai Ardealului, alături de Slavici și Rebreanu, cum îl clasifica Ibrăileanu pe autorul *Arhanghelilor*, rămîne în literatura română printre, și alături de cei mai mari prozatori. Opera lui s-a cristalizat în peste 80 de volume de schițe, nuvele și romane care l-au impus definitiv în conștiința cititorilor. Desăvîrșindu-și treptat creația, după debutul editorial din 1905 *(De la țară)* Agârbiceanu se definește ca un prozator orientat către viața poporului de la sate. Prin opera sa el a creat o vastă frescă a așezărilor transilvane, sate și orașe, de la sfîrșitul secolului trecut și începutul secolului nostru. Compasiunea pentru cei apăsați, țărani sau mineri, constituie nota fundamentală a scrisului său. Creații ca *Arhanghelii* (prima reușită a romancierului, 1914, cum nota Mircea Zaciu), *În întuneric*, *Popa Man*, *Spaima*, *Chipuri de ceară*, *Dezamăgire* ș.a., sînt străbătute de o fierbinte pulsație umanitară : în paginile lor se relevă alesele însușiri morale ale oamenilor din popor. Creația sa a fost totdeauna apreciată, iar scriitorul răsplătit cu mai multe premii literare și cu calitatea de membru al Academiei Române. Au scris elogios despre el, rezervîndu-i pagini în istoriile lor literare Iorga, Lovinescu, Călinescu etc. Așa cum remarca cel mai pertinent exeget al său, Mircea Zaciu, „Masivitatea creației, vasta ei geografie, varietatea tipologică și îndelunga sa prezență în literatură îl impun pe Agârbiceanu drept unul dintre prozatorii români cei mai semnificativi, prin viziune, etos și specific național."

• Folcloristul și scriitorul de povestiri și nuvele inspirate din viața macedonenilor — MARCU BEZA — s-a născut la 29 iunie 1882 la Vlaho-Clisura (Macedonia, azi R.S.F. Iugoslavia) și a murit la 30 V 1949 la București. A urmat liceul la Bitolia, iar literele și filozofia la București, Londra și Oxford. Printr-o lucrare a sa din timpul studenției — *Raportul între filozofie și poezie* este remarcat de Titu Maiorescu. Începe să colaboreze la „Convorbiri literare" și la alte publicații, iar ulterior a editat revista „Grai bun". Între 1920-1932 s-a aflat la Londra în calitate de consul general al României și ca profesor de limba și literatura română la Kings College. În 1925 a fost ales membru corespondent al Academiei Române. Din scrierile sale menționăm selectiv : *De la noi* (1903), *Pe drumuri — Din viața aromânilor* (1914), *Scrieri despre poporul român și literatura română* (Londra, 1920), *Păgînismul în folclorul românesc* (1928), *Shakespeare în România* (1931). Pe lîngă contribuțiile le cunoașterea folclorului român, Marcu Beza s-a remarcat și prin activitatea sa de propagare a culturii române în Anglia.

• Prozatorul ROMULUS CIOFLEC s-a născut la 25 martie 1882 în comuna Araci, lîngă Brașov (m. 13 XI 1955). Urmează școala normală, apoi Facultatea de litere din București. A colaborat la „Viața românească", „Semănătorul", „Viața literară", „Adevărul literar" etc. În anul 1907 debutează editorial cu volumul de nuvele *Doamne, ajută-ne*, tema fiind „oamenii ce luptă pentru pîine" în mediul rural, cum observa G. Călinescu. În anul 1937 Academia Română i-a acordat Premiul „I. Heliade-Rădulescu" pentru romanul *Vîrtejul*. Scrieri : *Lacrimi călătoare* (nuvele, 1920), *Cutreierînd Spania* (1926), *Sub soarele polar* (1931), *Trei adălmașe* (nuvele, 1942), *Pe urmele destinului* (1943). În 1945 a publicat traducerea romanului *Camarazii* de Erich Maria Remarque, iar postum i-a apărut romanul *Boierul*.

• Poet și filozof — VASILE CONTA s-a născut la 15 XI 1845 la Ghindăoani, Neamț și a încetat din

viață la București, în ziua de 22 IV 1882. După studii superioare în Belgia (economice și juridice) ocupă catedra de drept civil a Universității din Iași. Frecventează „Junimea" și începe să publice la „Convorbiri literare". Prima poezie, *Viața* (semnată B.C.), de natură meditativă, i-a apărut în 1868. Conta este cel dintîi gînditor român care încearcă să construiască un sistem filozofic propriu. Cele mai importante din scrierile sale au apărut în „Convorbiri literare": *Teoria fatalismului*, *Teoria ondulațiunii universale*, *Originea speciilor* și *Încercări de metafizică*. Postum i-au apărut lucrările *Bazele metafizicii* și *Întîiele principii care alcătuiesc lumea*. Publicarea postumă a notelor sale în „Contemporanul" din 1885 relevă opiniile lui Conta despre artă, opinii care au contribuit la fundamentarea unei teorii a realismului, înaintea studiilor lui C. Dobrogeanu-Gherea. Dealtfel, la finele deceniului șapte, tînărul Conta, aflat la studii în Belgia, era membru al Internaționalei I. La proclamarea Comunei din Paris, în 1871, și-a manifestat solidaritatea cu proletariatul francez. Întors în țară ia legătura cu cercurile socialiste din Iași, fiind caracterizat de ziarul „Înainte" din 26 X și 2 XI 1880 ca „socialist de principii și convicție", care a fost admis în „Asociația internațională a lucrătorilor". În decursul anilor, operele sale au apărut în mai multe ediții: *Opere complete* (1914), *Opere filozofice* (1922), *Opere filozofice* (1967) și *Scrieri filozofice alese* (1975), îngrijitorul și comentatorul ultimelor ediții fiind N. Gogoneață.

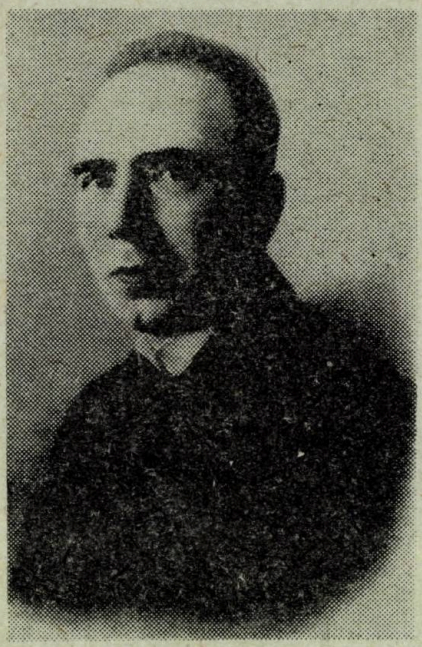

Vasile Pârvan

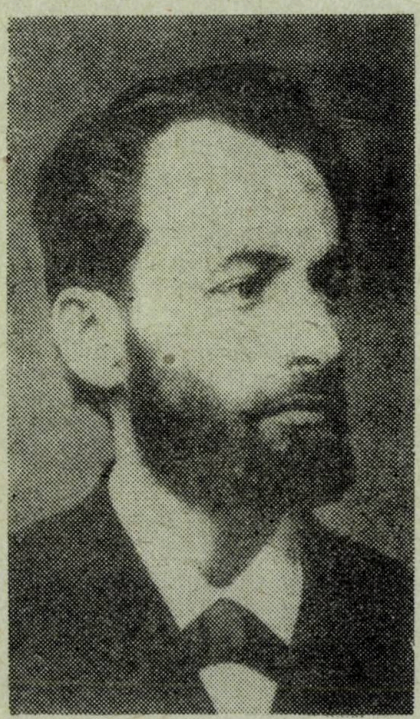

Vasile Conta

• Figură interesantă a epocii, fratele lui Ion Ghica, PANTAZI GHICA (15 III 1831, București — 17 VII 1882, București) și-a încercat pana în ziaristică, dramaturgie, proză, cronică teatrală, literară și muzicală etc. Făcuse studii juridice la Paris, participase la Revoluția de la 1848 din Țara Românească, dar, instabil, a fost, pe rînd, procuror, avocat, prefect etc. A colaborat la aproape toate publicațiile vremii și, încă din 1859, împreună cu Zanne și Bolintineanu a editat un *Calendar istoric și literar*. A publicat cîteva zeci de volume, plachete și broșuri: *O lacrimă a poetului Cîrlova* (1858), *Fiica haiducului* (1858), piesele *Sterian pățitul*, *Iadeș*, *Furtuna* etc. Toți criticii și comentatorii însă au remarcat că nu trebuie ignorat ca romancier, mai ales pentru romanul *Un boem român*, apărut în 1860.

• Poetă, prozatoare, traducătoare, memorialistă și eseistă — NATALIA NEGRU s-a născut la 5 XII 1882 la Tecuci (m. 2 IX 1962). Dintre scrierile sale prezintă mai mult interes *Mărturisirile* (1912), *Helianta* — două vieți stinse (1921), fiind vorba de *St. O. Iosif* și *D. Anghel*, și *Amazoana* (1925), un eseu-pledoarie pentru progres. Pe lîngă traduceri din Merimée, Wisemann etc. a mai publicat volumele: *O primăvară* (versuri, 1909), *Legenda* (poem dramatic, 1921) și *Califul Barză* (basm dramatizat 1921).

• Lingvist, filolog și istoric literar, fostul universitar ieșean GIORGE PASCU s-a născut la 1 decembrie 1882 la Bacău (m. 16 IV 1951 la Zlatna). În anul 1907 și-a luat licența magna cum laude, în filologia modernă la Universitatea din Iași, iar doctoratul, în 1909, cu teza *Despre cimilituri*. Docent în 1913 devine suplinitor în 1920, iar în 1921 profesor titular la Catedra de istorie a literaturii române de la Facultatea de litere din Iași. Pe lîngă numeroase ediții de scriitori, studii și cursuri trebuie menționate lucrările sale de bază: *Istoria literaturii și limbii române din secolul al XVI-lea* (1921), *Istoria literaturii române din secolul al XVII-lea* (1922) și *Istoria literaturii române din secolul al XVIII-lea*: I — Cronicarii moldoveni și munteni (1926), II — Viața și operele lui D. Cantemir (1924) și III — Epoca lui Clain, Șincai și Maior (1927).

• Eseist — filozof, arheolog și istoric, VASILE PÂRVAN s-a născut la 28 IX/10 X 1882 în cătunul Perchiu al comunei Huruești din fostul județ Tecuci (m. 26 VI 1927). Student strălucit al profesorilor Nicolae Iorga, D. Onciul și Ioan Bogdan la Universitatea din București este trimis la specializare în Germania, la Iena, Berlin și Breslau, trecîndu-și doctoratul în 1909. Întors în țară este numit la Catedra de istorie veche a Universității din București, devine director al Muzeului Național de antichități, membru cores-

Ion Agârbiceanu

pondent (1911) și membru activ al Academiei Române (1913). membru al Comisiei monumentelor istorice etc. Împreună cu N. Iorga și G. Murgoci întemeiază Institutul de studii sud-est europene. Devine membru al Institutului german de arheologie, al Academiei dei Lincei și conduce Școala Română din Roma, instituție organizată de el. Printre alte publicații înființează prestigioasa revistă în limba franceză — *Dacia* — „Ephemeris Dacoromana". Din vasta operă a lui V. Pârvan vom menționa numai cîteva lucrări care ne oferă elemente revelatoare pentru gîndirea filozofică a istoricului și pe cele care-l relevă ca scriitor prin intensa vibrație ce străbate lucrările sale teoretice prin marea ținută stilistică a acestor lucrări : *Începuturile vieții romane la gurile Dunării* (1923), *Getica — o protoistorie a Daciei* (1926), *Dacia — civilizațiile antice din țările carpato-danubiene* (1928), *Ideile fundamentale ale culturii sociale contemporane* (1919), *Idei și forme istorice* — patru lecții inaugurale : Datoria vieții noastre ; Despre valorile istorice ; Despre ritmul istoric și Anaxandros (1920) și *Memoriale* (1923).

● Scriitor, memorialist și filozof ION PETROVICI s-a născut la 14 VI 1882 la Tecuci (m. 1972, București). Fost profesor de istoria filozofiei moderne și logică la universitățile din Iași și București, discipol al lui Titu Maiorescu, Ion Petrovici s-a afirmat ca scriitor prin volumele : *Un colț de viață* (1902), *Amintiri universitare* (1920), *Impresii din Italia* (1930), *Figuri dispărute* (1937), *Amintirile unui băiat de familie* (1938), *De-a lungul unei vieți* (1966) și *Prin meandrele trecutului* (postum, 1979). Din domeniul filozofiei amintim lucrările : *Viața și opera lui Kant* (1936), *Evocări de mari filozofi* și *Teoria noțiunilor* (1910). În anul 1934 a devenit membru al Academiei Române, iar în anul 1940 a fost distins cu Premiul Național de proză.

● Poet și dramaturg, CONSTANTIN RÎULEȚ s-a născut la 1 august 1882 la București (m. 1967). A debutat ca ziarist în „Românul" lui Vintilă C. A. Rosetti și a colaborat frecvent la „Furnica" în calitate de epigramist. A fost unul dintre primii popularizatori și comentatori ai artei cinematografice din România, scriind în 1915 lucrarea *Chemarea cinematografului*. Scrieri (selectiv) : *Epigrame* (1908), *Femei ciudate*, (teatru, 1911), *Poemele despărțirii* (1921), *Piedica* (nuvele și schițe, 1923), *Cinci piese jucate* (1928), *Pielea îngerului negru* (1934).

● Pe lîngă celelalte evenimente literare importante care au avut loc cu un veac în urmă, se numără și apariția volumului de *Legende sau Basmele românilor* de Petre Ispirescu. Volumul cuprinde basmele devenite apoi clasice : *Greuceanu, Prîslea cel voinic și merele de aur, Tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte, Fata moșului cea cuminte, Țugulea — fiul unchiașului și al mătușii, Porcul cel fermecat* ș.a. Prefațat de Vasile Alecsandri, volumul lui Ispirescu (1830 — 27 XI 1887) a fost, la vremea respectivă elogiat de Ion Ghica, N. Filimon, Al. Odobescu, M. Eminescu, C. A. Rosetti, Hasdeu și Delavrancea.

Gh. CATANĂ

ET IN BRITANIA EGO

(urmare din pag. 35)

Ajung inevitabil și la Turnul Londrei. După ce am admirat Tamisa de pe marele pod, mă hotărăsc să vizitez turnul, dar sînt convins să renunț cînd contemplu imensele cozi de turiști care își așteaptă rîndul la intrare.

Plimbîndu-mă prin jurul sumbrelor ziduri aud deodată pocnete de... bici. Mă îndrept împreună cu alți curioși către sursa neașteptatelor sunete. Și făcînd colțul dăm peste un bărbat de statură mijlocie, cu un impresionant torace, parte a corpului foarte vizibilă deoarece omul e dezbrăcat pînă la brîu. Să tot aibă vreo patruzeci de ani, cu o chelie respectabilă și niște ochi iuți, de dihor. Învîrte în jurul capului, cu o dexteritate demnă de mînuitorii de lasouri, un lanț de cîțiva metri avînd la capăt un șfichi de mătase care produce plesnetele respective. Văzînd că s-au adunat destui curioși omul își face din lanț un cerc pe caldarîm în jurul lui apoi se lansează într-o alocuțiune din care aflăm că-l cheamă John Eagle și e „gipsy" adică țigan get-beget, că are o nevastă cam năzuroasă care-l trimite mereu să facă rost de parale deși el e un om bogat deoarece preacinstitul său părinte i-a lăsat cu limbă de moarte o moștenire de vreo douăzecidemii de lire, „dar naiba știe unde i-o fi pus, că n-a mai avut timp să-mi spună". Mărturisirile de mai sus mai atrag un număr de curioși, ceea ce pare să-l satisfacă pe John Eagle deoarece se hotărăște să treacă la subiect : „Veți vedea ce n-ați mai văzut, în schimbul mărunțișului de prin buzunare". Deși cu zîmbete îngăduitoare, privitorii se conformează. Cînd cantitatea de monede aruncate în cercul lui pare suficientă, „Vulturul" (eagle) scoate de sub grămăjoara de haine depozitate la îndemînă o bară de fier. Privitorii sînt invitați s-o îndoaie în orice mod posibil : cu mîinile, cu picioarele sau în colectiv. Cîțiva tineri africani, cu aluri sportive respectabile, încearcă mai în glumă, mai în serios dar fără a modifica de loc forma barei. Eagle mai face un apel la buzunare, apoi, nedorind să forțeze nota trece la acțiune, apucă bara cu mîna dreaptă, își încordează stînga într-o postură de culturist și începe să izbească mijlocul barei de antrebrațul stîng pe care observ o bătătură respectabilă. După un număr de asemenea lovituri bara ia formă de V, apoi originalul atlet o dezdoaie în același mod în aplauzele publicului, după care își strînge mărunțișul și ustensilele și pleacă. Dragă John Eagle, mi-ai rămas ca cea mai vie amintire a mea despre Turnul Londrei.

* * *

Mîine e plecarea. Îmi fac ultimele cumpărături în ce privește suvenirurile : soldățel din garda de la Buckingham Palace (care. cînd mi i-au despuiat copiii acasă, și-au arătat ștampila Made in Hong Kong), cărți poștale, cîteva Agatha Christie. Mai trec odată pe la Big Ben, prin Green Park, prin Soho, prin piața catedralei Saint Paul (și ea în renovare).

Cînd mă întorc cu suvenirurile spre Kensington, un fotograf, detectînd străinul, mă acostează și îmi propune o poză color, s-o am ca amintire. Accept cu destulă neîncredere, fac plata și-i dau apoi adresa de acasă. Am primit-o peste cîteva săptămîni și, pe lîngă un bilet de metrou, cu care am izbutit să mă strecor afară din stația Piccadilly Circus (aici biletele se controlează și se colectează la sfîrșitul călătoriei), fotografia a rămas cea mai palpabilă dovadă a trecerii mele prin Londra. Pe ea, în spatele meu se vede firma stației de metrou colț cu Stratton Street, o tarabă de ziare, și chiar pe stîlpul de lîngă mine un coș galben pe care se menționează într-o engleză impecabilă că aruncarea gunoaielor pe stradă se amendează cu £ 10.

* * *

Pe aeroportul londonez încerc să scap de ultimii pennies cumpărînd nimicuri cît mai ușoare ca să nu depășesc gabaritul admis. Din nou mă impresionează mulțimea africanilor, indienilor, pakistanezilor ce fac toate treburile mai grele pe aeroport.

Aștept operația de cîntărire cu emoția boxerului în pericol de a fi trecut la o categorie superioară. Din fericire am rămas în limitele normale. Și iar mă aflu în atmosfera familiară a unui BAC, în care se vorbește, parcă după foarte mult timp, românește.

La întoarcere am avut mai puține poiene de soare și mai multe iceberguri. De departe bănuiam cum se apropie arhipelagul Carpaților.

SLOVE ÎNFLORITE ÎN ADÎNCUL VEACURILOR

Poate că nu e o simplă întîmplare faptul că Mihail Sadoveanu revenea, ani la rînd, spre odihnă și meditație, în casa de la Vînători–Neamț (astăzi muzeu memorial), situată la numai cîteva zeci de metri de locul în care, un veac și mai bine, meșteri iscusiți s-au întrecut în a împodobi cu imagini și înscrisuri înțelepte foile albe aduse de peste munți. Cred că în privirea nostalgică a scriitorului, plimbată domol peste culmile împrejmuitoare, exista o undă de neliniște și așteptare, de parcă, dintr-un moment în altul, pe o cărare ar fi trebuit să coboare Teodosie, pe o alta Ghenadie, sau măcar pletosul Ioanichie...

Deși intrată relativ tîrziu în circuitul culturii românești (să nu uităm că puternicul centru tipografic de la Iași lucra de multă vreme în apropiere), tiparnița de la Mănăstirea Neamț se impune repede, atît prin frumusețea cărților imprimate aici cît și prin importanța conținutului unora dintre ele. Primele file tipărite sunt menționate în anul 1807, însă avem știri despre organizarea tipografiei încă de la 1800 : într-un *Pomelnic* se vorbește despre existența unui teasc în casa de peste pîriul Maghernița, unde se afla și o legătorie, în ziua de 18 iulie 1800. Probabil că între 1800 și 1807 s-a consumat o perioadă de pregătiri, cînd Mihail Strilbițchi dăruiește mănăstirii un teasc din lemn de păr (poate chiar acela pe care-l folosise în atelierul de la Moghilău, pînă la strămutarea sa în Iași), împreună cu literele și matrița necesară ,cînd Ghervasie și Nazarie sunt trimiși la Kiev spre a deprinde tehnica xilogravurii, cînd Ignatie și Sofronie ucenicesc pe lîngă „tipograful mare" Ignatie Schimonahul. Dar și după ce tipografia începe să funcționeze și este chiar înnoită în anul 1815 cu alte două teascuri, viața ei nu se desfășoară cursiv. În 1821 utilajele trebuiesc îngropate, în vremea mișcării eteriste, pentru a fi reinstalate în 1822. Apoi, pînă pe la 1860, cărțile tipărite la Neamț se vor răspîndi în întreaga țară. Din cîte se știe, la început tiparnița este deservită de 20 pînă la 32 persoane, cu specializări diferite – mașiniști, culegători, gravori, legători. Totuși, cu toate că ne aflăm deja la începutul secolului XIX, nu se poate vorbi aici despre o industrie tipografică, pentru că tehnica se menține în limite semi-artizanale. Iată un amănunt care, paradoxal, a servit renumele acestui atelier. Căci, dacă alte centre tipografice din țară încercau să satisfacă necesitățile epocii, cărțile de la Neamț purtau în schimb amprenta artei adevărate. E de ajuns să reținem, spre exemplificare, *Evanghelia* din 1821, cea mai mare (450 x 320 milimetri) și poate cea mai frumoasă car-

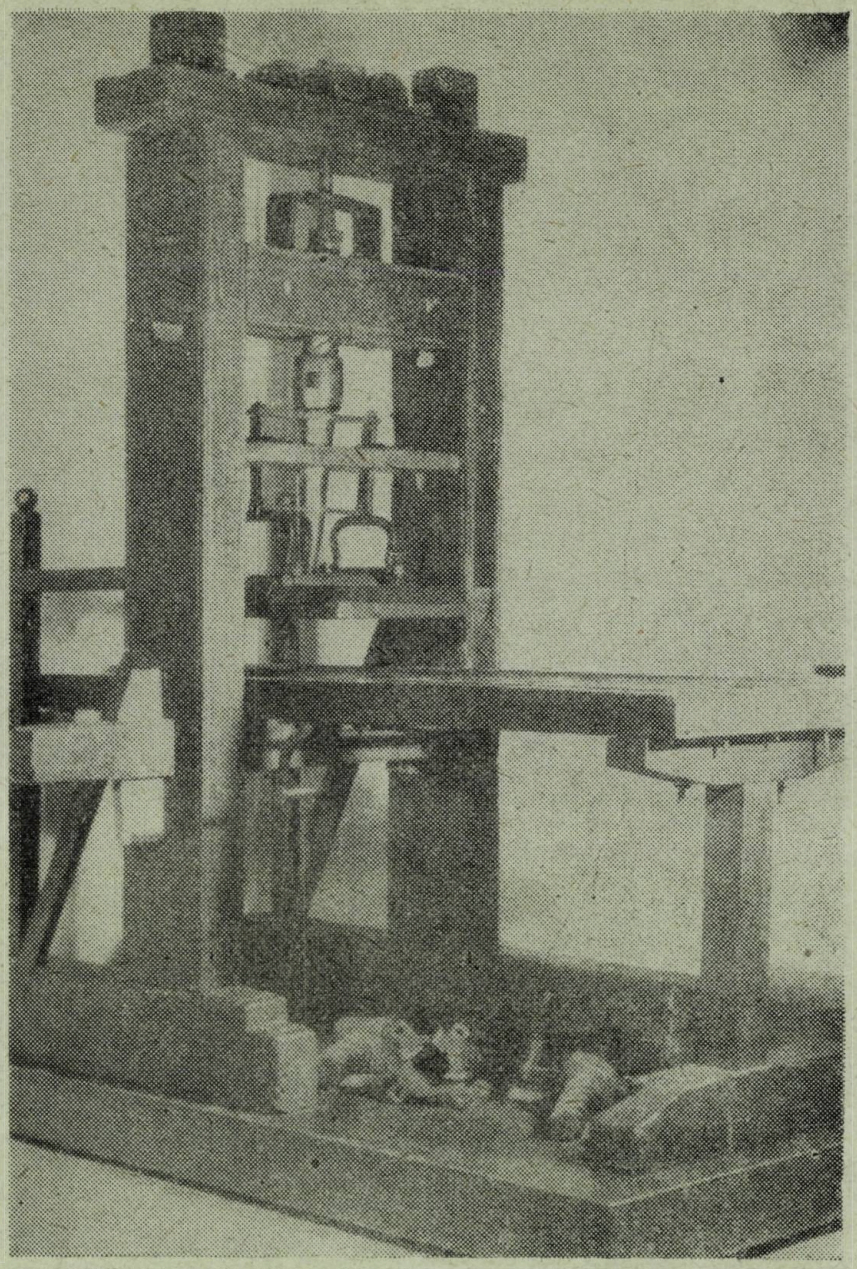

↑

Primul teasc tipografic (din lemn de păr) folosit în tiparnița de la Mănăstirea Neamț – 1800

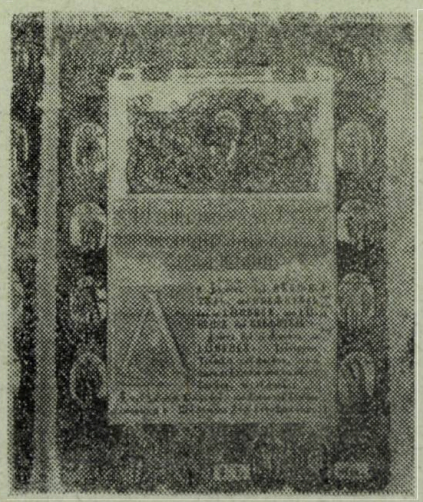

←

Cartea cu cel mai mare format tipărită pe teritorul românesc (450x320 mm) – Evanghelia *din 1821, Mănăstirea Neamț*

te tipărită pînă la acea vreme pe teritoriul românesc. Gravurile care-i împodobesc paginile vin dintr-o îndepărtată tradiție a artei miniaturale exersată în zonă. Mihail și Policarp Strilbițchi, Simeon, Teodosie, Damian, Atanasie, Ghervasie, Nazarie și ceilalți sunt continuatorii lui Gavril Uric, cel care a realizat în 1429, în scriptoria mănăstirii, *Evangheliarul slavo-grecesc* aflat astăzi în muzeul de la Oxford, capodoperă a caligrafilor români. De altfel trebuie subliniat amănuntul că ne aflăm într-o perioadă cînd munca tipografului era considerată o îndeletnicire cărturărească, încît cei care au ostenit la realizarea cărților de la Mănăstirea Neamț întreceau simplul meșteșug, fiind adevărați oameni de cultură.

Revenind acum la primele cărți ieșite de sub teascurile de la Neamț, nu poate fi trecut cu vederea faptul că ele au apărut sub îndrumarea și cu sprijinul direct acordat de Veniamin Costachi. Între anii 1808 și 1812 el s-a retras în această mănăstire. Dar Veniamin Costachi veghease asupra tiparniței de la Neamț încă de mai înainte. Din prefața pe care o semnează la prima carte ce poartă pe fila de titlu numele acestei tiparnițe, *(Viețile sfinților din luna lui septembrie*, 1807), aflăm următoarele : „... am dat poruncă la Mănăstirea Neamțului ca să se înceapă a o da în tipărire. Și fiindcă Mănăstirea Neamț este lipsită de cheltuială, încărcată și îngreuiată fiind cu ale sale cheltuieli, noi cu sfatul și voia părinților, am luat șase luni aicea, ca în tipografia mitropoliei să se tipărească (...) și mănăstirea de jumătate de cheltuială să se izbăvească." Așadar, deși se vorbește de „șase luni" (adică primele șase volume din *Viețile...)* care vor fi tipărite la Iași, în final doar *Viețile..* din septembrie a ieșit din tiparnița mitropoliei. Fapt dovedit de unele caracteristici tehnice și ornamentale, cît și de diferența lingvistică și de concepție care există între textul de pe fila de titlu a primului volum și textul celorlalte. Totuși, anul primei tipărituri rămîne tot 1807, N. Iorga menționînd o *Psaltire* tmprimată atunci la Neamț (v. *Inscripții*, II), carte pe care însă nu a mai văzut-o nimeni. În consecință, prima tipăritură *cunoscută* rămîne *Rinduiala de cum se cuvine a cînta cei doisprezece psalmi deosebi*, din 1808, ieșită din teasc înaintea celui de-al doilea volum al *Vieților...* (1809).

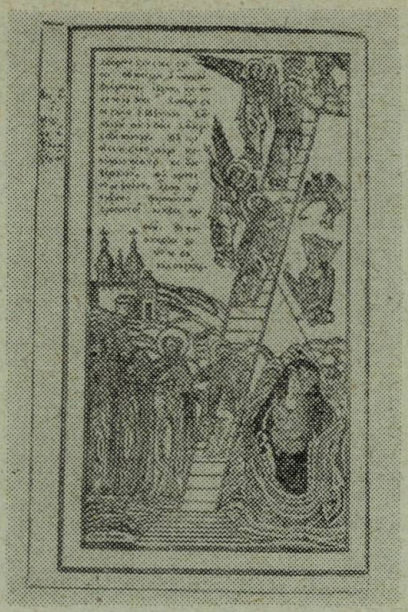

Ilustrație de Simeon

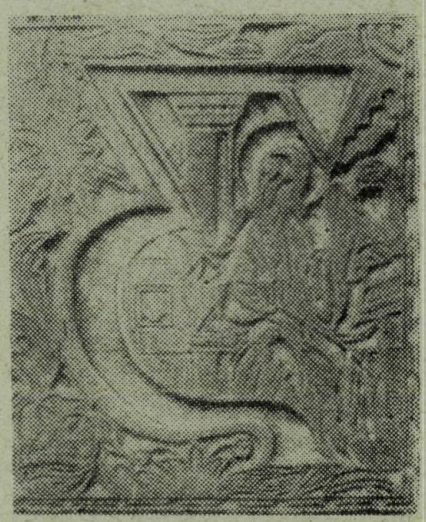

Matriță pentru inițială antropomorfă

Desigur, majoritatea cărților tipărite la mănăstire au un conținut religios, dar ele rămîn valoroase pentru contribuția pe care au adus-o la consolidarea limbii române literare, în epocă. Între lucrările de altă factură tematică, fără îndoială că cea mai importantă rămîne *Scrisoarea Moldovei* (cunoscută mai bine sub titlul *Descrierea Moldovei)* de Dimitrie Cantemir, pentru că avem de a face, de fapt, cu prima ei ediție în limba română. Dintr-o lămurire semnată de meșterul Gherontie aflăm că tălmăcirea a avut ca model o ediție germană din anul 1771. Și mai sunt valoroase cărțile tipărite la Neamț pentru amănuntele istorice sau culturale pe care ni le transmit.

...Fără îndoială că Mihail Sadoveanu a mîngîiat cîndva tomurile cu scoarțe îngrijit legate în piele, odihnindu-se în rafturile din biblioteca mănăstirii (cea mai veche din Moldova, după cum rezultă dintr-un document emis de cancelaria Mănăstirii Bistrița). Tot la Neamț va fi cercetat și uneltele cu care au fost create (matrițe, inițiale ornate, teascuri, case de literă etc.) aflate astăzi în muzeul care se constituie într-o adevărată sinteză a artiștilor tipografi care au trăit aici. Pot chiar risca afirmația că există o corespondență stilistică între migala lucrăturii tipografice și aceea a scrisului sadovenian, între perfecțiunile lor. Dacă nu, măcar în profunzimea structurilor lingvistice pe care au slujit-o deopotrivă. Iată un adevărat legămînt de spirit zidit între munții Moldovei.

Emil NICOLAE

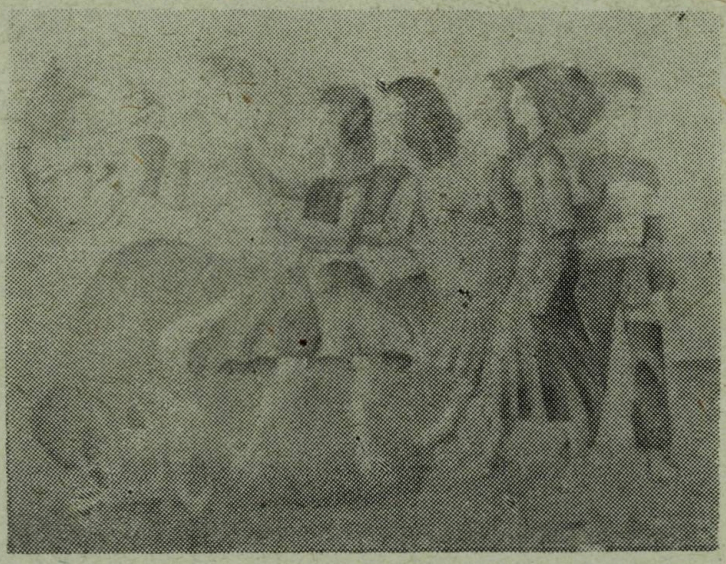

Pavel Marcel : „Tinerețe"

O REVISTA CU UN SINGUR COLABORATOR

În colecția Bibliotecii Academiei, cercetătorul descoperă o curioasă publicație, scoasă la tipografia Monferrato din Galați, începînd cu 1 octombrie 1868 — „Dacia literară" a lui Romulus Scriban. Deși are structură și conținut de revistă, ea este concepută ca o lucrare închegată, unitară, cele șase numere apărute între 1 octombrie 1868 — 1 martie 1869 urmînd să alcătuiască un singur volum, după cum aflăm dintr-o notă de pe copertă, scrisă cu ortografie ușor latinizată : „Abonații sînt rugați a păstra broșiurile ca să se poată lega, cînd li se va înainta și pagina I-a cu titlul *operei*" (s.n.). Ciudată concepție în virtutea căreia un periodic e considerat „operă" și are un „autor" căci, mai departe, nota indică drept loc de primire a abonamentelor „locuința autorului", din Galați, Piața marelui Ștefan. Directorul cu nume al revistei era, în același timp, și singurul ei colaborator.

Contrar așteptărilor noastre, dat fiind omogenitatea „redacției", publicația n-are un program explicit enunțat, acesta rezumîndu-se la cîteva generalități asupra destinelor literelor românești, într-un text fără titlu cu care se deschide primul număr, semnat R. Scrib : „Poporul român dar, va trăi și în viitor în literatura sa, în tradițiile sale, și în credințele sale ab antiqua" (în transcriere, am folosit, pe cît posibil, ortografia curentă). Într-un preambul la numărul al treilea, Romulus Scriban revine asupra rolului ce și l-a asumat în „Republica" literaturii noastre : „Eu am simțit în sufletul meu dorul de a trăi pentru patria mea ; eu cu poporul și pentru popor am trăit. A lucra pentru mărirea literaturei române este nu mai puțin a lucra pentru patria sa".

Cine era bărbatul însuflețit de nobila intenție de a lăsa „patrioticei urbe" a Galaților drept „suvenir nepieritor" produsul orelor sale de insomnie ? Născut la 24 august 1838 în Burdujenii Sucevei, într-o familie numărînd cărturari și militanți unioniști, precum unchii săi Filaret și Neofit. Romulus Scriban urmase, cam în același timp cu Ion Creangă, Seminarul de la Socola, iar apoi, cursul superior al Academiei Mihăilene, unde-și descoperise și chemarea pentru literatură. Debutului poetic din anii școlarității îi succed colaborări la reviste și publicarea unor volume : *Încercări poetice*, Iași, 1860, *Poeme*, București, 1866, în același an, „anecdotu istoricu", *Buba s-au spart și țițina au rămasu...* Prin 1868, după obținerea doctoratului în drept, se stabilește la Galați, unde lucrează un timp în justiție, în calitate de prim-procuror, iar apoi în învățămînt, ca profesor de drept și economie politică la Școala comercială. Se pare că ocupațiile didactice l-au sustras în mare măsură preocupărilor literare, căci, din 1866, nu-i mai întîlnim numele decît pe coperta unor manuale școlare, cum este, de exemplu, *Istoria economiei politice, a comerciului și a navigației României*, din 1895, destinat elevilor din școlile comerciale, industriale și de agricultură. Mai cunoscut decît Romulus Scriban, care a încetat din viață în 1912, la Iași, este fiul acestuia, August Scriban (născut la Galați în 1872) pe care dicționarele îl înregistrează ca profesor și filolog de oarecare notorietate.

Revista „Dacia literară" datează din perioada așezării la Galați a proaspătului doctor în drept de la Torino. Titlul ales de Scriban ne duce cu gîndul la vestita publicație a lui Kogălniceanu, dar distanța față de aceea este enormă, căci, cu toate intențiile onorabile ale „autorului" ei, valoarea materialelor, cele mai multe, literare, este numai documentară. Lungile poeme istorice, cu ecouri din mitologia romană sau autohtonă *(Fulgerile lui Joe)*, evocările de voievozi moldoveni, învăluiți în aură legendară, printre care Ștefan cel Mare *(Flamura marelui Ștefan, Veteranii marelui Ștefan)*, sau Petru Rareș *(Lacul Bratișu)* nu reușesc să transmită cititorului vreo emoție. Ultima e o meditație, în „murgul serii", asupra vremilor de odinioară „cînd Petru Rareș fuse / Pescar acestor ape". Reținem o strofă cu referire la orașul de la confluența marilor ape : „Pe Prut, Siret și Bratiș și pe Danubiu zace / Galațiul loc de lupte, iar astăzi port de pace / Ce sub a sale turnuri văzu de multe veacuri / Sfărmîndu-se talazuri de fluvii și de lacuri".

Tot o meditație, de data asta filosofică, vrea să fie poezia *Meteorul* din care desprindem o strofă cu o bună intuire a cosmosului și cu un notabil fior poetic : „De unde vii în noapte, o, falnic meteor / Și unde duci pe aripi nebiruitul zbor / Trecînd prin ceruri singur, pe căi nemăsurate / De la Eternitate pîn' la Eternitate ?"

În afară de poezia *Zorile oșteanului*, reflectînd ideea, atît de dragă pașoptiștilor, a trecutului catalizator de energii contemporane : „Sculați-vă din umbre, viteji cu mare nume / Cînd zorile vă cheamă, la glorie în lume...", și de *Marsilieza :* „Cînd aud Marsilieza, cîte suveniri înalte / Mă cuprind cu-nfiorare...", mai pot fi menționate trei „suvenire" pe teme geografice : *Suveniru la Craiova, Suveniru la Tîrgoviște* și *O noapte pe ruinele Hotinului.* Prima e o reverență la Capitala olteană unde „înflorește / Elocvența și talentul / Inime, patriotismul / Grația și sentimentul", bune motive să devină „peptul României".

Lirica erotică e reprezentată printr-un interminabil *Cîntec al Amorului*, înșirat pe cinci numere succesive, lungă declarație de dragoste în manieră conachiană a poetului aflat la grea suferință : „Pe-a Dunărei verzi rîpe, acum eu plîng fierbinte / Căci la a mea iubire, ah ! tu nu iei aminte !"

Partea științifică a revistei e reprezentată de cîteva fanteziste „studii", istorice *(Regatul Daciei, Noue monumente de război a marelui Ștefan)*, folclorice *(Doina)* sau filologice (etimologii de „cuvinte grele", explicații de inscripții latine).

Dar entuziasmul publicistic al lui Romulus Scriban se lovește de indiferența concetățenilor săi, și-l vedem preocupat chiar de la al doilea număr de problema abonamentelor : „Niciodată (un) ziar literar nu a apărut cu prețul de mai jos, așa ca fiecare să se poată abona. Sînt rugați dară toți a se abona, iară cine va contribui cu sume mai mari pentru susținerea acestui ziar, se va considera Binefăcător al Literaturei și numele lui se va publica în ziar pentru a fi transmis posterității". Și iată că posteritatea i-a înregistrat : Alexandru Dimitrescu, Ioan Golescu, Nicu Linguceanu, Nicolai Codrea Sabian. Dar la numele celor patru profesori din Galați denunțați viitorimii de Romulus Scriban în nr. 3 al revistei sale, nu s-a mai adăugat după aceea nici unul, așa că, odată cu numărul 6, din martie 1869, aceasta își încetează apariția, cu siguranță, din lipsă de „binefăcători".

În promenadele lor duminicale, gălățenii nu băgaseră de seamă, pe sub sălciile de pe malurile bătrînului Danubiu, umbra lui Don Quijote, cu Rosinanta de căpăstru...

Doru SCĂRLĂTESCU

ION CREANGĂ: opera didactică

Ion Creangă este cunoscut și apreciat de marea masă a cititorilor pentru opera sa literară, care a apărut în numeroase ediții, trecînd peste hotarele patriei, fiind tradusă în numeroase limbi ale popoarelor lumii. Critica literară a analizat opera marelui povestitor, atribuindu-i rolul și importanța sa în dezvoltarea literaturii române.

Foarte puțini cercetători ai vieții și operei lui Creangă au studiat activitatea și opera sa didactică. Dar, majoritatea exegeților nu au văzut în Creangă un înnoitor al învățămîntului nostru atît sub raportul elaborării de manuale didactice, și în mod deosebit prin inițierea unei metode noi de predare în învățămînt, care au îmbogățit didactica românească. Mulți cercetători au uitat poate că Creangă înainte să fie marele povestitor a poporului român a fost un institutor și un autor de manuale mult apreciate.

A existat însă și preocuparea unor pedagogi de a face o analiză a operei și activității didactice a lui I. Creangă. Dintre aceștia amintim contribuția adusă în această direcție de o serie de personalități ale vieții noastre științifice, ca: I. D. Marin, Morariu Leca, I. Nădejde, V. Petroveanu, Lucian Predescu, Gh. Ungureanu, V. Ghețа, Bianca Bratu, I. Cremer etc. Fără îndoială că multe dintre lucrările autorilor sus menționați fac o minuțioasă analiză a întregii activități didactice a marelui nostru povestitor. Dar sînt și lucrări care nu fac altceva decît o simplă trecere în revistă a activității didactice a lui Creangă fără însă a insista și a face o analiză profundă, științifică. Astfel, I. D. Marin falsifică în mod evident ideile pedagogice ale institutorului I. Creangă, iar scopul educativ este deformat, afirmînd că Creangă ar fi promovat idei antiștiințifice, susținînd fatalismul eredității și imposibilitatea educabilității unor copii. Aceste afirmații constituie o grosolană răstălmăcire a ideilor înaintate ale lui Creangă despre educație. Un merit deosebit în elucidarea concepției înaintate a lui Creangă despre educație și învățămînt o constituie lucrarea lui Isidor Cremer, în care autorul face o analiză detaliată asupra lucrărilor didactice ale marelui povestitor.

Foarte mulți exegeți ai activității și operei didactice a lui I. Creangă nu au văzut în el elementul esențial care consta tocmai în suflul înnoitor pe care l-a adus în dezvoltarea învățămîntului nostru atît prin inițierea unor metode și procedee noi de predare, cît și sub raportul alcătuirii de manuale didactice.

I. Creangă s-a format ca pedagog în cadrul Școlii normale „Vasile Lupu" din Iași, care și-a redeschis porțile la 8 ianuarie 1864, avîndu-l ca director pe Titu Maiorescu. Datorită calităților sale pedagogice, descoperite de către Maiorescu, deși elev, Creangă a suplinit deseori pe institutorii de la Școala primară de la Trei Ierarhi, iar la finele anului I a fost numit institutor. Calitățile sale pedagogice au fost însă diminuate de către unii contemporani. Astfel, Th. Speranția menționează că diaconul era lipsit complet de

Ion Creangă

aptitudini pedagogice, pricepînd greu lecțiile. Aceste afirmații vin în contradicție cu aprecierile autorizate ale lui Titu Maiorescu și ale altor personalități, care au văzut în Creangă un mare pedagog. Acest fapt l-a determinat pe Maiorescu, ca la finele anului I să-l numească pe Creangă învățător la clasa I la Școala de la Trei Ierarhi. Prin decretul nr. 1501 din 5 noiembrie 1864, semnat de către domnitorul Al. I. Cuza „d-l Ion Creangă se numește provizoriu institutor la clasa întîia secțiunea a doua de la Școala primară din Trei Ierarhi". Aici, Creangă se împrietenește cu V. Răceanu și C. Grigorescu, care împreună cu foștii săi colegi Gh. Ienăchescu, N. Climescu și A. Simionescu au format nucleul de colaboratori la diverse lucrări didactice.

Începînd cu anul școlar 1864/1965, în cadrul clasei I de la școala de la Trei Ierarhi, V. A. Urechia organizează o clasă model, prin care se urmărea, conform instrucțiunilor Ministerului din 1 octombrie 1864 să se introducă „treptat și cît mai degrabă o organizare și o metodă cît mai analoagă acelora de la zisele clase model". Această clasă a fost încredințată lui I. Creangă.

Datorită metodelor noi introduse de I. Creangă, acesta își atrage în scurt timp aprecierea părinților și a celorlalți colegi. Începînd cu anul școlar 1865/1866, Creangă pune un accent deosebit pe principiul intuiției, neconcepînd să predea elevilor decît acele noțiuni pe care le putea concretiza pe baza materialului didactic de care dispunea. Astfel, N. A. Bogdan, un fost elev al lui Creangă, menționa: „Creangă adusese o sumă de tablouri ce înfățișau animale, plante, mașini și alte lucruri din lume — și după ele, chemîndu-ne pe fiecare lîngă dînsul, ne explica care cum se cheamă, ce treabă face, la ce e bun ș.a. multe". Pentru predarea aritmeticii el prevedea: „numărarea pe mașina necesară, scrierea cifrelor și a numerelor pe tabla cea mare, tabla pitagorică pînă la 10, 20, 30, 40, 50 și mai departe, după cercuri, și mai multe teme mici, luate din viața practică, rezolvate de către școlari, după etate și înțelegerea lor". Tot din această perioadă datează preocuparea lui Creangă pentru a găsi noi metode și procedee de predare a cititului și scrisului în clasa I. Cu elevii mai înaintați el își permitea să facă și exerciții de analiză fonetică și grafică. În același timp, Creangă își manifestă nemulțumirea față de abecedarele lui Iarcu și Sfarț, datorită faptului că nu-i dădeau posibilitatea să aplice în practică cele învățate la Școala preparandală de la Trei Ierarhi. Neajunsurile manifestate de aceste manuale didactice l-au determinat pe Creangă să treacă la elaborarea unui manual care să corespundă tuturor cerințelor impuse de noua pedagogie. Astfel, în 1868, Creangă, împreună cu C. Grigorescu, Gh. Ienăchescu, N. Climescu, V. Răceanu și A. Simionescu, cu sprijinul Societății pentru învățătura poporului român, filiala din Iași publică lucrarea „Metoda nouă de scriere și citire pentru uzul clasei I primară". Abecedarul elaborat de Creangă și colaboratorii, amintiți, rodul unei munci de aproape patru ani (1863-1867), a fost tipărit cu sprijinul financiar al Societății pentru învățătura poporului român. Comisia formată din I. Stav-

rat, I. A. Darzeu, Th. Săvescu și I. Petrovici a analizat manualul, prezentînd la 29 martie 1868 Societății, un raport detaliat asupra abecedarului, făcîndu-se observații referitoare la metoda folosită de autori, precum și asupra împărțirii lui în cele trei capitole bine distincte.

Datorită calităților sale, manualul elaborat de I. Creangă și colaboratori a avut un mare succes, fiind folosit o perioadă de 25 de ani, apărînd în 23 de ediții și într-un tiraj de 527.000 exemplare. Toate rapoartele întocmite ulterior de către comisia pentru examinarea cărților didactice vorbesc în cuvinte elogioase la adresa acestui abecedar. Astfel, M. Eminescu, în calitatea sa de revizor școlar, apreciază ori de cîte ori are ocazia calitățile manualului lui Creangă și colaboratori, cît și rolul acestui abecedar în deschiderea unei noi etape în dezvoltarea învățămîntului nostru național. Tot Eminescu este acela care îi îndeamnă pe învățătorii din școlile pe unde trecea să folosească noua metodă fonetică în predare, să renunțe la învechita silabisire și să folosească abecedarul „Metoda Nouă". Așa se face că manualul „Metoda Nouă" a circulat în multe școli urbane și rurale din Moldova. Abecedarul elaborat de Creangă și colaboratori a fost apreciat nu numai în țară, ci și în străinătate. Astfel, trimis spre studiere lui Herman Franke, renumit specialist și autor de abecedare din Germania, acesta, după ce îl studiază, la 16 martie 1890, trimite următoarea scrisoare: „M-am încredințat despre judecata practică pedagogică, buna imprimare și formatul manualului... D-voastră mă veți ierta, dacă eu, peste scurt timp, voi preda cărțile D-voastră muzeului pedagogic fondat nu de mult în Iena". În același timp, abecedarul a constituit un mijloc de inspirație pentru o serie de autori de manuale școlare, iar alții ca: Mihail Pop, Gh. A. Popovici, Gr. St. Crețu, Coșuta Tincu au ajuns pînă acolo încît au plagiat lucrarea lui Creangă și colaboratori.

Meritul lucrării lui Creangă este imens, el fiind deschizătorul unui drum nou în didactica românească, metodele și procedeele de analiză și sinteză fonetică preconizate de autori cu multe decenii în urmă se folosesc și astăzi în învățămîntul primar.

În 1871, Creangă împreună cu Răceanu și Grigorescu scot la lumină o nouă lucrare didactică: *Învățătorul copiilor. Carte de cetire în clasele primare de ambe sexe cu litere și slove cuprinzînd învățături morale și instructive*. Această lucrare constituie o continuare a manualului *Metoda nouă* privind lecțiile de lectură, după care se făcea consolidarea cunoștințelor primite anterior și totodată se urmărea îmbogățirea bagajului de cunoștințe căpătat anterior. Lucrarea are un pronunțat caracter științific, prezentînd subiecte variate din toate domeniile de activitate (biologie, istorie, geografie, fizică etc.).

Dacă în primele două ediții autorii au abordat mai multe teme cu caracter literar, (predominînd lucrări de V. Alecsandri, V. Carp, Gr. Alexandrescu, I. Creangă și alții), începînd cu ediția a treia autorii și-au îndreptat mai mult atenția spre o tematică variată, predominînd lucrările cu caracter științific, avînd ca scop de a îmbogăți bagajul de cunoștințe al elevilor și, în același timp, vocabularul. Concomitent cu îmbogățirea manualului din punct de vedere al conținutului, edițiile următoare s-au îmbunătățit prin introducerea ilustrațiilor, care completau în mod fericit conținutul lecțiilor.

Lucrarea a apărut într-un număr de zece ediții, ultima în anul 1893, la patru ani de la moartea lui Creangă.

Învățătorul copiilor conține un bogat și variat material științific, aceasta constituind în fond scopul de căpetenie al lucrării. În general, lucrarea urmărea să respecte adevărul științific, atît cît se putea vorbi la acea dată, încercîndu-se a se da explicații diferitelor fenomene, interdependența dintre fenomene prezentînd o strînsă legătură cu activitatea practică. Explicarea unor fenomene și a unor cunoștințe cu caracter științific sînt amplu dezbătute și explicate de către autori. Noile cunoștințe sînt date elevilor în mod gradat, plecîndu-se de la cunoscut spre necunoscut.

Deși cartea avea un pronunțat caracter științific, ea punea în fața elevilor și un interesant material folcloristic. Aici întîlnim numeroase cîntece, poezii populare, fabule, strigături etc.

În revista *Contemporanul* nr. 6 din 6 octombrie 1881, Ion Nădejde, redactorul acestei reviste, face o analiză a părții științifice a acestui manual. Cu această ocazie, autorul scoate în evidență o serie de erori ce și-au făcut loc în acest manual. În încheierea articolului său, Nădejde conchide: „Partea științifică este peste măsură de rea și face urîtă mutră alături de bucățile literare: Inul și cămeșa, Acul și Barosul, Jupînul greieruș etc.".

La această critică, Creangă răspunde prin articolul: *Întîmpinare la critica D-lui Nădejde asupra părții științifice din cartea de cetire Povățuitorul copiilor*. În articol, Creangă își recunoaște lipsa perfecțiunii cărții, dar o consideră mai aproape de cerințele pedagogice, față de acele manuale existente pînă atunci. În același timp, autorul subliniază că existența cîtorva greșeli s-ar datora după părerea sa și faptului că manualul nu a fost scris de un profesor care să stăpînească toate cunoștințele necesare. Totodată, Creangă critică lipsa de posibilități a învățătorilor (timp și mijloace) de a putea fi la curent cu noile descoperiri ale științei. În încheierea articolului său, Creangă roagă pe Ion

SEMNE BUNE ANUL ARE !

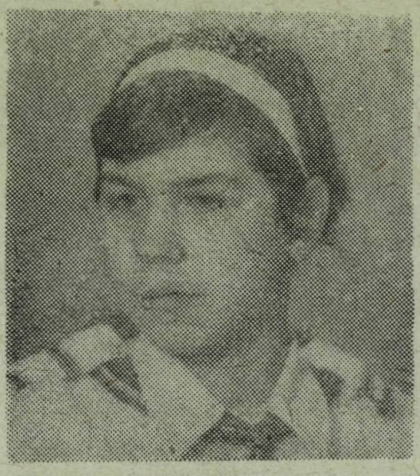

Dana

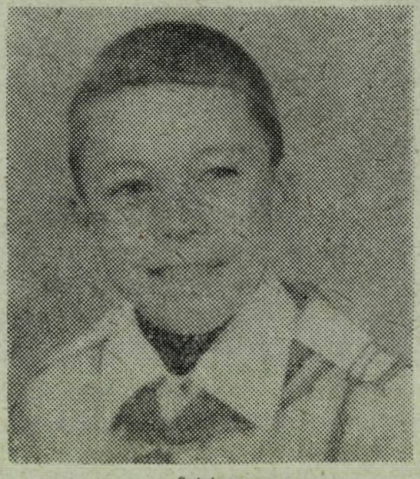

Adrian

Georgel

IOANA

Nădejde să-i pună în vedere îndreptările cuvenite pentru a le lua în evidență la edițiile următoare.

Mihai Eminescu a apreciat în mod deosebit manualul *Învățătorul copiilor*, deoarece prin el vedea posibilitatea, atît pentru copii cît și pentru adulți, de a învăța românește „ceea ce, precum se știe la Paris nu se poate învăța". Cu toate carențele sale, manualul lui Creangă, Răceanu și Grigorescu a circulat mult în cadrul școlilor private din Moldova, fiind considerat la un moment dat ca „una dintre cele mai bune cărți de cetire".

Nu trecuseră nici șapte ani de la apariția primei ediții a *Metodei Noi*, care își făcuse loc în toate școlile din țară, fiind apreciată și elogiată atît de elevi, dar în mod deosebit de către marea masă a învățătorilor și iată că Creangă împreună cu Gh. Ienăchescu, la insistențele lui Maiorescu publică lucrarea *Povățuitoriu la cetire prin scrierea după sistema fonetică*. În acest scop, în 1871, Ministerul Instrucțiunii Publice, publică un concurs pentru manuale școlare de curs primar, punînd ca o condiție fundamentală ca lucrările prezentate la concurs să fie însoțite de „îndrumătoare", mici călăuze pentru învățători.

În 1876, lucrarea *Povățuitoriu la cetire prin scrierea după sistema fonetică* vede lumina tiparului și în același an începe să fie difuzat în școli. La 26 mai 1876, prin raportul nr. 256, M. Eminescu, în calitatea sa de revizor școlar, prezintă ministerului manualul, făcînd totodată următoarele observații : „autorii prin lucrarea de față caută să înlocuiască metoda rutinară și mecanică existentă în școlile noastre la acea dată, prin o metodă vie și intuitivă, făcîndu-se în felul acesta o deosebire între pedagogie și dresură". De asemenea, prin noua metodă propusă de autori se urmărea a-i obișnui pe copii a distinge, a judeca și a-și da seama de ceea ce gîndesc. De asemenea, Eminescu menționează că lucrarea constituie începutul unei reforme adînci în instrucția elementară : „ea a rupt-o cu dogmatismul, isvorul metodei propuse este însăși natura inteligenței, procesul ei de dezvoltare". Referindu-se la calitățile lucrării, Eminescu arăta : „Cartea se deosebește în mod favorabil de alte tratate de acest soiu prin aceea că e o lucrare cu totul originală, nu copiată sau prelucrată după manuale străine. Ea este fructul experiențelor lungi a doi învățători înzestrați de la natură cu darul de a instrui". În încheierea raportului său, Eminescu adresează Ministerului rugămintea de a aproba lucrarea celor doi „înzestrați învățători", spre a fi difuzată în școli.

Cu toate recomandările și insistențele lui Eminescu pe lîngă Ministerul Instrucțiunii, acesta nu dă viza necesară. Mai tîrziu, Eminescu, în calitatea sa de redactor al ziarului *Curierul de Iași*, va publica în numărul din 17 noiembrie 1876 o notă prin care recomandă cu aceeași căldură manualele marelui povestitor, insistînd asupra importanței acestor cărți pentru învățămîntul românesc.

Manualul lui Creangă și Ienăchescu cuprindea indicații amănunțite pentru învățători, privind activitatea didactică cu elevii începînd chiar din prima zi de școală.

Spre deosebire de vechea metodă de învățare mecanică, atît de aspru criticată de Creangă și în *Amintirile* sale, noua metodă de învățare a scrierii și citirii pornește de la elemente cunoscute în viață, din vorbire. Cînd în dialog cu elevii intervine un cuvînt sau o noțiune nouă, învățătorul, imediat, interoghează elevii asupra conținutului și sensului cuvîntului, punîndu-i să gîndească. Termenul de *gîndiți* intervine foarte des în *Povățuitorul* lui Creangă. Aceasta ne dovedește că autorul ținea mult la acea deșteptare a minții copilului, ceea ce, de fapt, constituie după el scopul școlii, în general.

Anul 1879 a constituit pentru Creangă, Răceanu și Ienăchescu anul în care le apare ultima lucrare didactică, *Geografia județului Iași, pentru clasa a II-a primară urbană și pentru clasa a III-a rurală, de ambele sexe*. Și această lucrare a fost bine primită de învățătorime, fapt ce a făcut ca manualul să apară în perioada 1879-1892 într-un număr de cinci ediții. Manualul dispunea de planul orașului Iași, de harta județului și a plaselor, precum și de un tablou enumerator al plaselor și al drumurilor din județul Iași.

Ediția a treia, spre deosebire de celelalte ediții anterioare începe cu o prezentare a orașului Iași, făcînd totodată și unele observații de ordin metodic privind modul cum vor trebui să predea învățătorii primele lecții practice de geografie. Apoi, autorii dădeau date despre : întemeierea și alcătuirea orașului Iași, mahalalele, străzile, populația și ocupația locuitorilor, ocîrmuirea și împărțirea administrativă, școlile, tipografiile, librăriile, litografiile, spitalele și instituțiile statului, grădinile publice, casele mai importante etc. În partea a doua a lucrării ne sînt date plasele și comunele județului Iași.

Lucrarea lui Creangă și colaboratori conține un bogat material documentar legat de populația orașului Iași și a satelor învecinate, vechile monumente ale Iașului, ca și despre monumentele mai noi. Autorii, prin modul cum fac prezentarea, prin claritatea textului și, în același timp, prin bogăția descrierilor, amintesc de proza povestitorului.

Unii specialiști care au studiat opera și activitatea didactică a lui I. Creangă încadrează printre lucrările didactice ale marelui povestitor, încă două lucrări, și anume : *Regulile limbei române pentru în-*

(Continuare în pag. 84)

Petru VLADCOVSCHI

Alin

Andrei și Sabina

Mihaela și George

Semne bune anul are!

interviuri târzii

GEORGE LESNEA: „Mihai Ralea era o minte fulgerătoare"

— Mihai Ralea — unul din cei mai mari gînditori ai noştri, un gînditor însă de o factură mai specială, era, în viaţa de toate zilele, o fire mai veselă.

— Pe Mihai Ralea, acest tînăr filosof român, cum l-a numit presa franceză pe vremea studiilor la Paris, acest gînditor dublat de un critic foarte ascultat, l-am văzut întîia oară în 1924. Abia mă întorsesem din armată. Era tocmai timpul cînd Garabet Ibrăileanu l-a chemat să-l secondeze la „Viaţa Românească". Magul se simţea mai obosit şi îşi pregătea omul căruia să-i predea ştafeta.

— Demostene Botez în „Memoriile" sale, povesteşte că, prin 1923 a mers la „sihăstria" lui Ibrăileanu şi l-a găsit într-o stare de expansiune sufletească neobişnuită. Tocmai primise o scrisoare de la Paris, de la Mihai Ralea, prin care acesta acceptă să vină să colaboreze la „Viaţa Românească" şi să preia, mai apoi, conducerea revistei. Ibrăileanu a continuat însă să conducă încă o bucată de timp revista, dar marele critic privea în perspectiva anilor. Îl alesese pe Ralea pentru că vedea în el un coborîtor din stirpea cărturarilor moldoveni dintotdeauna, capabil să ducă mai departe, în condiţii noi, prestigiul revistei. „Viaţa Românească" rămăsese o revistă cu tendinţă. De la ea se cerea acum să se adapteze la noile împrejurări, la noile probleme ce le ridică o lume-n schimbare. În Mihai Ralea — Ibrăileanu găsise pe cel potrivit să facă acest lucru, să alinieze revista la noile curente progresiste.

Să ne întoarcem la omul Mihai Ralea. Spuneam că era un gînditor vesel. Avea profunzimea gîndirii, dar ştia să fie ca toţi oamenii în existenţa de toate zilele. Despre această simplitate a lui s-a vorbit mult. E un adevăr ?

— Este un adevăr care îndreaptă gîndul spre marii noştri cărturari din trecut, care iubeau viaţa, muzica şi filosofia profundă şi gravă a existenţei omenirii. Ralea ştia că răspunderea de a conduce „Viaţa Românească" nu era o răspundere oarecare, ci una faţă de naţiunea noastră, de orientare în literatură, ştiinţă, artă. Îmi amintesc că Ralea locuia chiar la redacţia revistei, acolo unde este acum tipografia cea veche a Iaşului. Stătea la etaj. Era prezent mai tot timpul în viaţa revistei. Intra în tipografie să urmărească materialele, supraveghea totul, nu-i scăpa nimic. Avea, e drept, catedră la Universitate, dar revistei îi consacra mult timp. Îl preocupa, îl pasiona.

— În apartamentul pe care-l avea la „Viaţa Românească", un apartament modest de două camere, Mihail Sadoveanu a citit, în prezenţa lui Ibrăileanu, „Venea o moară pe Siret".

— Era o mare prietenie, o mare preţuire între aceşti trei oameni. Ralea împărtăşea părerea lui Ibrăileanu că Sadoveanu este cel mai mare poet român de la Eminescu încoace. Preţuirea lui Ibrăileanu faţă de Ralea arăta dragostea, interesul cu care el privea noua generaţie. La rîndul lui, Ralea îşi arunca ochii şi asupra celor mai tineri. Mărturisesc că am simţit şi eu această atenţie. Îmi aduc aminte de o întîlnire pe strada Carol. Ralea cobora de la Universitate. Am stat de vorbă, m-a chestionat, m-a întrebat ce studii am, i-am spus că-s autodidact şi atunci el a elogiat atmosfera acestui oraş, rolul ei în stimularea unor talente. După ce revista şi Ralea s-au mutat la Bucureşti, eu am rămas pe mai departe colaborator al ei. Mihai Ralea a scris despre mine, la apariţia volumului „Veac tînăr", în 1931, a scris o notă în „Viaţa Românească". Sigur a fost un lucru important pentru mine. Criticii de la marea revistă ieşeană — erau nişte prezicători. Rar cînd diagnosticele lor critice au fost greşite. Ei bănuiau, şi nu dădeau greş, dacă cel nou apărut în literatură va merge mai departe, va rezista. Previziunea era una din calităţile acestor critici. Era acest Ralea un bărbat plin de distincţie, pe care şi-a păstrat-o nealterată toată viaţa. Ţin minte că am făcut această remarcă pentru mine parcă prin 1959 sau 1960, la Mănăstirea Neamţului. Locuiam la Sadoveanu. Acesta îi aştepta să vină de la mănăstirile Bucovinei pe Mihai Ralea, Tudor Vianu cu soţiile. După ce s-a stat la masă, s-a urzit, fără să ne fi gîndit, o şezătoare. Mihail Sadoveanu m-a rugat să recit nişte versuri preferate. A fost emoţionant pentru mine. Citeam în faţa a trei academicieni. Era o atmosferă destinsă, cu toţii ne simţeam în largul nostru, veseli, parcă neştiutori pentru acele clipe, de cele de mai departe de noi. Am ieşit, mi-aduc aminte în livada din preajma lacului din faţa casei lui Sadoveanu de la Neamţ. Am oprit sub un măr, un măr cu roade. S-au aşternut nişte velinţe pe jos, s-a adus un fotoliu maestrului Sadoveanu. La umbra mărului s-a stat îndelung, s-a rîs, s-au schimbat scăpărătoare vorbe de duh. După cîţiva ani am vrut să văd locurile, şi ducîndu-mă din nou pe malul lacului, am constatat cu durere că nu mai era nici mărul şi nu mai trăiau nici cei trei academicieni, care se bucuraseră cu atîta simplitate de umbra şi roada lui.

— Aparent Ralea era un citadin, dar avea în el o străveche chemare spre pămînt, spre natură, chemare ilustrată şi de faptul că şi-a făcut un cuib la Dobrina, lîngă Huşi.

— E în firea noastră să iubim natura. Ralea nu făcea excepţie. Îi plăcea natura, de altfel l-am întîlnit deseori călătorind pe la mănăstiri, îi plăceau versurile despre vegetal, îl admira nespus pe Sadoveanu, pentru sublima întruchipare dată naturii. Îi era drag să-l citească pe Turgheniev şi îl preţuia pe Constantin Stere în cărţile căruia se află multe pagini inspirate de natură, natura sălbatică a nordului.

— Despre el se spune că era un om neastîmpărat, un om care nu avea răbdare să stea mai mult de un ceas într-un loc.

— Era un neliniștit. Cînd îl pasiona ceva, uita însă și de timp. Odată eram la Corso, cu Ralea și Călinescu, care s-au contrazis teribil. Cred că au trecut mai bine de patru ceasuri de înfruntare de idei. Ralea admira harul criticului, dar nu era de acord cu el pe terenul filosofiei, unde se simțea mai acasă decît Călinescu.

— Mihai Ralea a fost și un mare om politic, deosebit de politicienii de atunci, mai ales prin faptul că a ținut să fie cinstit de la un capăt la altul. Mi se pare revelator în acest sens ce mi-a spus un țăran din Stănilești, care îl știa pe Ralea, fusese la multe întîlniri de-ale acestuia cu alegătorii. Bătrînul mi-a vorbit de marea dragoste de oameni a lui Ralea și de marea înțelegere față de țărani.

— Nu mă mir. Era în adîncul ființei lui legat de țărani. El se socotea un purtător al aspirațiilor lor de dreptate. Astea le afirma pretutindeni, fără ostentație, dintr-o convingere lăuntrică.

— L-ați ascultat cumva vorbind, conferențiind ?

— De multe ori. Vorbea liber. Nu mult. Nu depășea ora după tradiția Junimii. Tot ce spunea era condensat de idei, cu dinamism, cu inventivitate și cu gust literar.

— Și, din cîte am citit, cu multă simplitate, ca și cum ar fi vorbit la un taifas.

— Da, da. Așa vorbea și la catedră. Spunea lucruri substanțiale, dar cu simplitate. Un vorbitor cu vocație nativă. Se bucura, datorită acestui lucru, de prețuire în rîndul studenților. Înalta lui ținută filosofică îi cucerea pe studenți, le deschidea orizonturi largi. Era și un om căruia îi plăcea să umble, să hoinărească, să facă șuete. Participa și la ședători. Spunea deobicei cîteva cuvinte de deschidere. Lăsa să vorbească literatura. La întîlnirile de la revistă, de la Ibrăileanu, unde se citea literatură, se încingeau discuții adînci, la care el lua parte activ. Se bea o cafea neagră și se conversa. Atmosfera era senină. Se discutau lucruri profunde, însă fără morgă. Nu se făceau savantlîcuri. Erau întîlniri prietenești. Venea cineva anume pregătit să citească, se vorbea apoi despre proiecte. Odată, la o asemenea întîlnire, s-a pus problema mutării revistei la București. S-a discutat oferta de a se tipări revista în capitală de către întreprinderea Adevărul și Dimineața. La Iași nu mai erau mijloace financiare. A fost o discuție dramatică de tot. A dispărut atunci seninătatea întîlnirilor de altă dată. Ralea a susținut oferta, chiar el a adus-o lui Ibrăileanu, fiind de părere că numai așa revista poate scăpa de angarale. Ibrăileanu s-a opus. Lui îi era teamă să nu pățească „Viața Românească" ce-a pățit și revista „Convorbiri literare", mutîndu-se la București. Punctul de vedere al lui Ralea a biruit.

— L-ați mai văzut și la București pe Mihai Ralea ?

— L-am mai văzut în mai multe ocazii. În 1944 s-a organizat la Dalles o șezătoare a ieșenilor. Toți scriitorii ieșeni aflați la București au luat cuvîntul și au citit — adică Ionel și Păstorel Teodoreanu, Mihai Ralea, Mihail Sadoveanu, Demostene Botez. Am fost și eu prezent. Tot în perioada asta, acasă la Ionel Teodoreanu se țineau niște seri literare. Între alții, veneau Sadoveanu, Ralea, Sevastos, Demostene Botez, viețiștii care se găseau în București. Nu lipsea nici Vasile Voiculescu. Îl invita Sadoveanu să citească din povestirile lui. Le citea foarte bine și erau scrise exemplar, lucruri desăvîrșite. Potrivit obiceiului, mai fiecare trebuia să citească ceva. Eu am citit niște sonete. Dar, între altele, era și obiceiul să povestească fiecare cîte ceva. Povestea ba unul, ba altul. Eu am povestit o întîmplare cu Alexandru Lambrior, pe care mi-a comunicat-o pictorul Cosmovici. Acest junimist, care avea o iepușoară și o brișcă, și-a luat niște provizii și s-a dus la mănăstirea Hlincea, aici lîngă Iași. A plecat dis-de-dimineață. A luat prînzul, l-a prins seara acolo și omul ar fi vrut să se întoarcă acasă, dar după ce se mai băuse un pahar de vin a început a se vorbi despre hoții de cai. În adevăr, erau prin părțile noastre pe atunci niște teribili hoți de cai. Auzind Lambrior că se fură cai s-a speriat. „— Cum, se fură cai, a întrebat el". „Da, a răspuns starețul, chiar acum două săptămîni mi-au furat doi cai din grajd". „Cum așa, părinte ? Nu erau închiși ?" „Cum să nu. Grajdul avea două uși și o bară de fier, legată cu lacăt. Hoții au scos din țîțîni ușile, le-au dat deoparte. Apoi au legat de picioare caii și i-au tras pe sub drugul din fier". „Și ce-ați făcut !" „Nimic, nu i-am mai găsit". „Vai de mine și de mine, părinte stareț, o să-mi fure și mie iapa. Mă duc repede acasă". „Nu te poți duce că s-a lăsat noaptea". „Atunci ce facem cu iapa ?" „S-o băgăm în grajd". „În grajd nu, că o să mi-o fure". „În pridvorul mănăstirii, nici atîta". „Atunci, sugerează un frate, să ducem iapa în clopotniță". Această întîmplare hazlie a repovestit-o Vasile Voiculescu, foarte bine și foarte frumos, exagerînd cheful, care n-a fost decît o masă călugărească, cu un pahar de vin, așa cum se cuvenea.

— Dintre lucrurile pe care ni le-a lăsat Mihai Ralea în afară de scrierile filosofice, care fără a fi de mari dimensiuni se constituie într-un sistem filosofic original, pertinente sînt însemnările de călătorie.

— Sînt strălucite. El surprinde și notează spiritul lucrurilor și oamenilor. El nu este un călător banal, ci caută să cîștige o experiență care să fie folositoare și țării lui.

— Se spunea despre Ralea că vedea esențialul dintr-o fulgerare.

— Mihai Ralea era o minte fulgerătoare. Esențialul întotdeauna. Asta te impresiona de fiecare dată cînd îl ascultai. Dar dincolo de toate el avea calitatea de a fi un om, un om al țării lui și al lumii. În acest sens a fost folositor pînă la moarte, țării lui.

— A murit dramatic, într-un drum, într-o călătorie.

— Da, într-o călătorie cum îi plăcea lui. Dar în acea călătorie se afla un om mai obosit. Zbaterile lui își puseseră pecetea pe un om care fusese tare ca un flăcău de țară.

— Demostene Botez remarcă faptul că înainte cu ceva timp de a muri, poate un an, poate mai mult, ceva se stinsese la el.

— Am sesizat și eu acest lucru atunci cînd a fost la Iași cu redacția „Vieții Românești". Deși drăcușorul minții lui extraordinare era la fel de neastîmpărat, trupul lui se împovărase cu anii. Asta dă fiecărui om conștiința unui moment inexorabil care nu-i bine să-l aibă, dar n-are încotro și îl are. A fost un om pe care n-ar trebui să-l uităm ușor, cum se mai petrece cu unii, pentru că a fost un mare gînditor și animator al vieții noastre culturale, un om devotat cauzei poporului din care s-a ridicat.

I. GRIGORE

George Lesnea, 1974

Acasă la maestrul Codreanu

Din luna august 1970, Vila sonet „Mihai Codreanu" a fost transformată într-un muzeu memorial-literar ca un pios omagiu adus maestrului versului elegant, evocator de seamă al trecutului neamului nostru, cîntăreț al gloriei străbune și al frumuseților acestui pămînt românesc.

Vizitatorul care trece astăzi pragul acestui muzeu, găsește așezate la locul lor obiectele, cărțile ce au aparținut sonetistului. Pe biroul de lucru, la care a stat în nopțile de veghe M. Codreanu, unde și-a modelat în versuri gîndurile, au rămas ca o frumoasă aducere aminte condeiul, pipa, cărțile deschise, scrisorile primite de la confrați. Pășind în acest loc, emoțiile îți troienesc prea frumos sufletul și de undeva parcă te aștepți ca să asculți glasul cu rezonanțe de sonet al maestrului : „Și-atunci prin noaptea timpului etern /, Cel care-ai fost în cel ce ești tresare / Ca o gavotă -ntr-un salon modern /".

Sîntem acasă la maestrul M. Codreanu, el ne așteaptă să ne însoțească prin „Vila sonet". În dormitor e o liniște adîncă, halatul stă așezat în cuier, ghetele de lac sînt puse lîngă ușă, pe mesuța de șah piesele sînt pregătite pentru o partidă grea cu prietenul Mihail Sadoveanu. În sufragerie este întinsă masa, iar din perete un ceas mare măsoară timpul împărțindu-l în secunde, minute și ore. Privindu-l, maestrul șoptește încet un vers sublim : „Doar ceasornicul urmează lung-a timpului cărare". Dar liniștea e întreruptă de clopoțelul de la ușă. Oare cine vine ?

O fi Ionel Teodoreanu, poate e Demostene Botez, sau e Georgică Lesnea care vine să aducă marea veste că undeva, la Breazu, sau la Bucium, într-o poiană, au înflorit toporașii. Și rînd pe rînd casa se umple de prieteni. Au venit și Păstorel și Otilia Cazimir, și Sandu Teleajen. Dar iată se aud cum trosnesc podelele. Vine sigur Conu Mihail Sadoveanu. Păstorel umblă ca un spiriduș prin camere, se ițește pe la geamuri, face tot felul de glume, aruncă săgeți la adresa prietenilor și apoi ține ritmul bătînd din palme și cîntă : „Vine, vine, iată-l că vine, Conul Mihai de la Copou".

„Cînd intra Conu Mihai, podelele gemeau și scaunul se mira cum de mai e. Nu știa niciodată unde stă Conu Mihai. Era ca un răsărit de lună într-o priveliște de-a domniei sale, masiv și totuși astral, teluric și totuși inefabil".

Din sufragerie, se aude un clinchet de pahare. Vinul curge undelemniu dintr-o sticlă prăfuită de vreme. Păstorel i-a simțit repede aroma, aleargă înaintea gazdei, ridică o cupă de cristal și privește licoarea la lumină. Apoi soarbe un strop, ca dintr-o împărtășanie, îl mestecă tacticos, și cu ochii închiși dă verdictul. „Fetească de Cotnar veritabilă, vechimea 4 ani, podgoria Terente". Și iar ridică cupa și o epigramă a și fost plasată : „Vinul ăsta ne tot mînă /, Către cele veșnice /, Iar lectura se amînă / Din motive tehnice". Toți izbucniră în rîs, numai Sadoveanu stă ca o statuie din alte vremi și tace monumental. Apoi zîmbește și el a rîde și zice : „Hmm !". Toți ridică cupele, le ciocnesc ușor, și un arpegiu se aude în casă. În mare tăcere se soarbe picătură cu picătură. E un moment solemn, se bea vin de Cotnar. Și iarăși Păstorel, tot Păstorel, face ca în sufragerie să răsune un rîs plin, sănătos. Se uită la Codreanu și la Sadoveanu, la cei doi coni Mihai, își saltă mereu umerii de parcă ar fi băut argint viu și nu vin, și patru săgeți scînteietoare au și străbătut eterul : „Sfrijită cum e sfînta Vineri / A zis o babă — la români /, Bărbească place mult la tineri / Pe cînd fetească la bătrîni /".

— Hhm ! A grăit Sadoveanu, mișcîndu-se oleacă, încît scaunul a gemut din toate încheieturile.

— Bine, Păstorel, spune rîzînd M. Codreanu. Cum se vede, cu alte cuvinte, ne-ai făcut bătrîni. Bineee !... Pentru un moment iar se face liniște, buzele sonetistului tremură ușor, ca frunzele paltinului la o adiere plăpîndă de vînt. În cîteva clipe, spre Păstorel sînt trimise ca replică cîteva săgeți : „Auzi, mă rog ? E nemaipomenit ! / Poți să-l afurisești și nici nu-i pasă ! / Ce-i de făcut ? Să-l pedepsim c-o masă, / De leac să-i fie craiului vestit /. De pildă : fie-i vinul oțetit / Să-i fie berea caldă și cleioasă / Și să-i deschidă babă fată-n casă /, Cînd noaptea va intra bețivănit /".

— De ce-i rea !... strigă de undeva G. Lesnea. Iaca acu să te vedem coane Păstorel, că știm noi ceva, parcă nu te-am văzut într-o sară pe Sărărie.

— Da mătăluță Lesnea, zice Sadoveanu, imitînd vocea unei femei cicălitoare, ce căutai sara pe Sărărie, că doar nu locuiești pe acolo ?

— Eu Coane Mihăiță, să mă ierți matale, — se apără Lesnea — eu boieri dumneavoastră și cinstiți gospodari din Țara Moldovei, știu undeva în Țicău, pe lîngă casa lui Creangă, un liliac care înflorește întîi în fiecare primăvară. M-am dus să iau niște ramuri, să le aduc în tîrg. Da ci-i rău ?...

— Nu-i rău de loc Georgică, spune M. Codreanu cu o voce blîndă și zîmbind cu semnificație, nu-i rău, dar eu te-aș întreba cui aveai de gînd mata să-i dai florile ?

— Știu eu, sare Păstorel. Ia liliacul din Țicău și-l duce pe la Eternitate, dar nu-l pune la morminte. Știe el Lesnea mai bine. Dacă nu mă înșel, are și o epigramă. Mi-a spus-o un colonel de cavalerie, la un șpriț, la „academia liberă".

— Eu boieri dumneavoastră și cinstiți gospodari din Țara Moldovei, mă închin la fețele domniilor voastre și atîta vă spun. Eram într-o zi în cimitir, la Eternitate, căutam un mormînt pe care lumea l-a uitat de multă vreme. Și cînd m-am ridicat din țărînă, după ce am citit inscripția de pe piatră, iaca ce-mi văd ochilor. Un domn colonel, da nu-i spun numele, că-i mare secret, umbla de colo, colo, cu o cucoană frumoasă ca primăvara. Dar eu sigur vă spui că nu era femeia lui. Da ci-i rău ?... Atuncea eu am chemat un gropar, am scos o foaie de hîrtie și am scris următorul catren : „Colonelul plin de-amor / Cu femei împrumutate /, Fiindcă omu-i trecător / Umblă prin Eternitate". Am trimis groparul să-i ducă biletul colonelului. După cîteva minute, se întoarce groparul și-mi spune :

— Domnu' Lesnea, dacă îmi faci în fiecare zi cîte o poezioară de asta, mă las de meseria de gropar și mă rog să nu mai moară nimeni în Tîrgul Ieșilor. Iaca, domnul colonel mi-a dat o hîrtie de o sută de franci. Aista zic și eu cîștig, nu glumă. L-am întrecut pe conu Păstorel care, cică, a luat de la crîșmarul de vizavi numai două sticle de Cotnar, pentru poezioara de pe firma ce se află în poarta țintirimului.

— Care firmă Georgică, ce bazaconie a mai făcut Păstorel, că eu nu știu nimica, zice M. Codreanu tare curios și pufăind mereu din pipă.

— Hm ! Hm ! începe a vorbi și Sadoveanu rîzînd cu toată fața. Asta-i o poveste adevărată, la care am fost de față și eu. Era secetă mare și lui Păstorel îi ardea gîtul de sete. Eu veneam de la pescuit, de la Ciric și cînd mă uit în pragul crîșmei, iaca îl zăresc pe Păstorel, căutînd din ochi vreun tovarăș de pahar. Am înțeles eu că n-avea gologani, că-i bătea un vînt mare prin buzunare. N-am mai stat mult la tocmeală, am intrat și l-am cinstit cu un șfert de vin, dar Păstorel care are harul suptului, pohtea a face chef. Ei îi grăiesc : Gata Păstorel, nu mai am pițule, să mergem în tîrg, pe la casele noastre. Da Păstorel, nu și nu, mă ținea în loc, și era cu ochii numai la ușă, așteptînd să pice vreun amic cu gologani. Și numai iaca vine crîșmarul, s-o tocmit ci s-o tocmit cu Păstorel și el a făcut o bîzdîganie.

— Care bîzdîganie, ce bîzdîganie ?... întrebă curios ca o femeie bătrînă M. Codreanu.

— Iaca, o bîzdîganie, o mișălie de-a lui Păstorel, a spus Sadoveanu și a tăcut ca o statuie. Atunci a sărit ca dintr-un arc Păstorel și a spus toată istoria, cum s-a tocmit cu crîșmarul, pe două sticle de vin, ca să-i facă o firmă în versuri care să-i sporească clientela.

— Am luat o coală de hîrtie, spunea Păstorel rîzînd, am desenat două degete, ca două indicatoare, unul care arăta în jos, adică în crîșmă, și altul îndreptat spre cimitir. Indicatoarele aveau următoarea explicație : „Orișice ai zice /, Orișice-ai gîndi / Mult mai bine-i aice / decît vizavi". Fiind foarte mulțumit, crîșmarul a și adus vinul și am făcut mare chef, dar fără conu Mihai, care a plecat foc de supărat, spunînd că am făcut o mișălie. Mișălie, nemișălie, dar știu că pe crîșmar l-am făcut om. Oricine trecea pe stradă, sau ieșea din cimitir, se oprea la crîșmă și spunea : „e mai bine aici, decît vizavi". Asta a fost toată întîmplarea, a încheiat Păstorel, cătînd cu ochii la altă cupă cu vin.

— Coane Mihai, coane Mihai !... a ridicat glas de undeva și Sandu Teleajăn, eu zic că asta nu e mișălie cum spui mata. Decît să cumpere omul de la spițerie tot felul de doftorii, mai bine să bea zeamă de lemn strîmb, cum spune Costică Sava, actorul cu glas de clopot.

— Eu zic Mihai, conchide M. Codreanu, privindu-l cu duioșie pe Sadoveanu, că are dreptate și Păstorel și Sandu Teleajăn. Vinul are o poezie a lui și trebuie băut cu capul, vorbit, lăudat și atunci este făcător de minuni.

— Hhm ! a grăit Sadoveanu și a privit îndelung pe geam, gîndind la podgoriile încărcate cu roade și numai el parcă prindea în urechi glas de cîntec din fluier sau scripcă, ce se auzea la vreo cramă îndepărtată de la Hodora sau Cotnar.

Și glumele continuau, pînă cînd cel mai bătrîn dintre prieteni, sonetistul M. Codreanu întreba :

— Mihai, ai adus ceva, poate ne cetești vreo frumusețe de-a matale ?...

Sadoveanu își așeza alături pălăria cu borurile mari și cu ochii lui albaștri ca petalele miozotului privea prin casă, apoi trăgea încet din buzunar niște fițuici școlărești, scrise tare mărunțel, și după ce își oțăra figura ca să imite strigătul unui om de la munte, își domolea treptat glasul ca o blîndă adiere de vînt și cuvintele sunau într-o rezonanță sublimă, cînd ca freamătul codrului de argint, cînd ca murmurul cristalin al izvoarelor : „Mergeam departe, spre podgoriile de la Băiceni, pe o vreme frumoasă de toamnă. Soarele nu ardea, avea o lumină lină de aur, și vîntul abia-abia adia, ici cu miros tare de pădure, dincolo cu parfumul uscat al miriștilor".

Și prietenii tăceau cînd monumental, cînd homeric, cînd rustic. Sonetistul asculta înmărmurit și simțea cum sufletul i se troienea de frumusețI rare. Cu tîmplele îngropate în palme, cu veșnica pipă în colțul gurii, M. Codreanu căuta să prindă în corsetul sonetului, să dăltuiască în marmoră cuvintele : „Soarele nu ardea, avea o lumină de aur".

Oameni, locuri, amintiri, scumpe amintiri. Vila Sonet păstrează între zidurile sale toate aceste duioase aduceri aminte. Vizitatorul are o imagine aproape completă a acelor vremuri și venind în această casă a umbrelor are mereu impresia că se va întîlni cu acei mari scriitori care odată, „au fost ascultați de o țară și de un timp".

Pe stradă, în lume, sonetisul înainta cu o mare prudență, era absent la toate cele din jur, totul mocnea în sufletul lui, fiind mereu dominat de un calm olimpic. În schimb, acasă, în cercul prietenilor, M. Codreanu era un amfitrion desăvîrșit, „cel mai sclipitor causeur era el, cel mai bătrîn dintre toți". așa și-l amintea poeta sufletelor simple, buna prietenă Otilia Cazimir.

A plecat dintre prieteni discret, într-o zi de toamnă, în octombrie 23, a anului 1957. A plecat spre cel de al doilea drum al Iașului, spre Eternitate, unde îl așteptau Ibrăileanu, Delavrancea, Topîrceanu, D. Anghel. Acolo, printre tei și castani și-a durat casă veșnică și în zile frumoase, în nopți tîrzii cu lună și stele, cînd suflă vîntul dinspre Ciric se aude, cum *Sonetul cîntă*.

Ion ARHIP

CONTRIBUŢII LA ISTORICUL PREMIILOR LITERARE DIN ROMÂNIA

Scopul acordării premiilor literare a fost totdeauna acela de a evidenţia valoarea unor lucrări deosebite, precum şi acela de a răsplăti creaţia autorilor. Aceasta, în principiu, fiindcă în realitate, din diferite motive, în fapt, lucrurile nu s-au petrecut totdeauna aşa. Exemplele în acest sens pot fi numeroase, atît în ceea ce priveşte scriitori sau lucrări cărora nu li s-au acordat premii, cît şi invers, adîcă scriitori sau lucrări cărora li s-au acordat premii şi despre care astăzi abia ne mai amintim.

Prima instituţie care a început să acorde premii în ţara noastră a fost Academia Română. Mai tîrziu, după înfiinţare, Societatea Scriitorilor Români, în deceniile interbelice, premiile au fost mai numeroase. Diferite instituţii sau publicaţii au început să acorde premiile lor, iar Ministerul artelor şi culturii a instituit Premiul Naţional. După 23 August 1944, premiilor Academiei li s-au adăugat Premiile de Stat, Premiile Uniunii Scriitorilor şi ale asociaţiilor scriitorilor, premiile unor reviste literare, Premiile C.C. al U.T.C., premiile diferitelor concursuri periodice sau ocazionale (Festivalul „M. Eminescu" de la Iaşi, Concursul „N. Labiş" etc), premiile editurilor şi mai recent Premiile Festivalului Naţional „Cîntarea României". Deoarece în istoriografia noastră literară nu există o lucrare consacrată istoriei şi evoluţiei premiilor literare, beneficiem, pînă la publicarea în volum, de amabilitatea şi înţelegerea pe care ne-o acordă conducerea Almanahului „Convorbiri literare" pentru a insera în paginile Almanahului această primă parte a istoricului premiilor literare de la noi în ţară, urmînd ca, în anii viitori, să continuăm, cronologic, prezentarea acestei lucrări. Dat fiind faptul că este prima încercare de acest fel şi avînd în vedere greutăţile cercetărilor, ne dăm seama că se vor constata ulterior unele lacune sau inadvertenţe, fapt pentru care rugăm pe cei ce le vor constata să ni le semnaleze pe adresa : Gh. Catană, strada ing. Zablovschi nr. 9, cod 78183, Bucureşti. Rugăm, de asemenea, pe cei care ne pot semnala date privind premiile din perioada 1944–1980 să ne scrie la aceeaşi adresă, fapt pentru care le mulţumim anticipat pe această cale.

Gh. CATANĂ

Semne bune anul are!

Smărăndiţa

Erika

Tudor

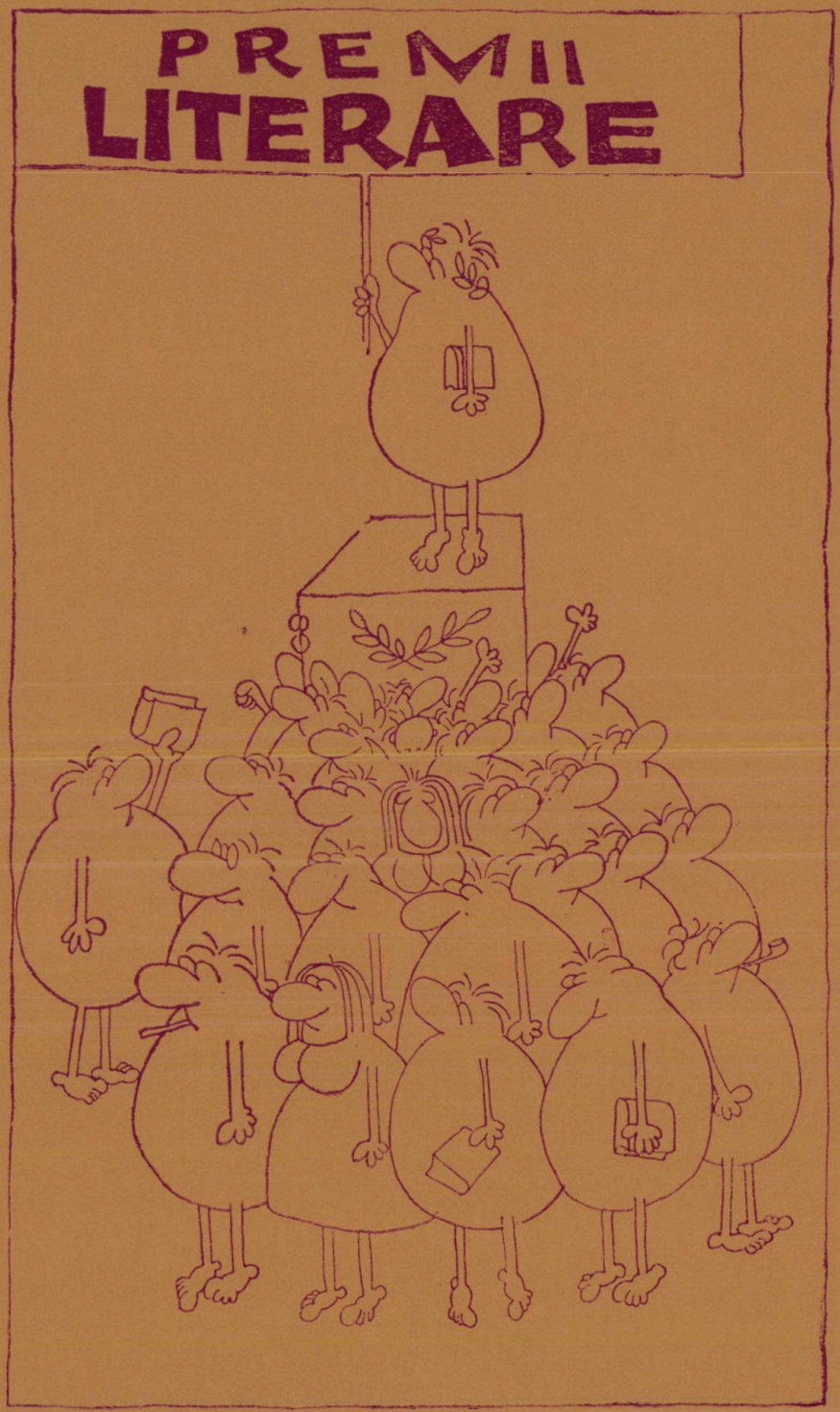

ÎNTRE 1867-1944 (I)

1868

— T. CIPARIU — premiul „Evanghelie Zappa" pentru *Gramatec'a limbii române*, partea I, *Analitica*, iar în 1876, acelaşi premiu, pentru aceeaşi lucrare, partea a doua, *Sintetica*.

1871

— C. COPĂCINEANU şi ARON DENSUSIANU — premiul „Al. Ioan Cuza" pentru cea mai bună traducere a lui Cezar — *De bello gallico*.

1873

— D. F. CAIANU — premiul „Al. Ioan Cuza" pentru cea mai bună traducere a lucrării lui Cezar — *De bello civili, de bello alexandrino, africano et hispaniensi*.

1874

— A. T. LAURIAN — *Filipice* de Cicero, D. T. DOBRESCU — *Jugurta* de Salustius şi ANGHEL DEMETRIESCU — *LVII* de Dione Cassius, premiul „Evanghelie Zappa" pentru traduceri de autori clasici.

1877

— N. BARBU şi I. COTOVU — premiul „Evanghelie Zappa" pentru traduceri din autori clasici : *XXI* de Titus Livius.

— AL. I. ODOBESCU — premiul „Năs'urel Herescu" pentru opere publicate — cea mai bună carte românească apărută între 15 VIII 1876 — 15 VIII 1877 — *Istoria arheologiei*. În 1888 Al. I. Odobescu este din nou premiat de Academie pentru *Mihnea Vodă cel Rău* şi *Doamna Kiajna*.

1878

— VASILE ALECSANDRI este premiat pentru poezia *Cîntecul gintei latine* cu Premiul Societăţii pentru studiul limbilor romanice — Felibrige — de la Montpellier (Fran-

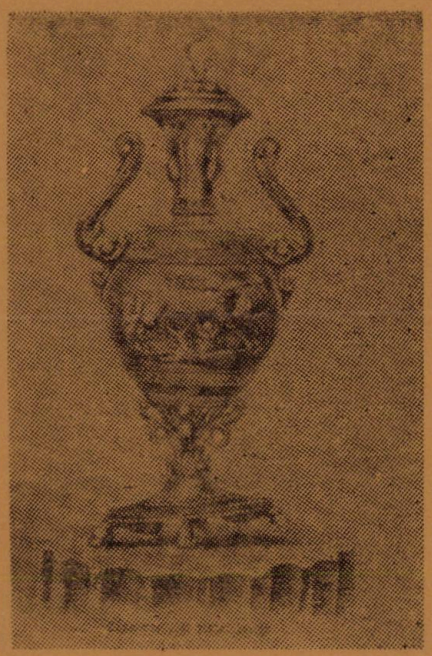

Cupa primită de Alecsandri la 1878 pentru „Cîntecul gintei latine"

ța). Peste 100 de ani, în 1978, cu ocazia Centenarului sărbătorilor de la Avignon, dedicate lui Alecsandri, au fost premiați scriitorii români contemporani : *Teodor Balș, Petre Ghelmez* și *Traian Lăzărescu.*

1880

— P. M. GEORGESCU pentru traducere din Plutarh — *Vita Pelopidae* și D. I. Ghica — *Istorii* IV de Herodot, premiul „Evanghelie Zappa".

— B. P. HASDEU — premiul „Heliade Rădulescu" pentru *Cuvente den bătrîni* (1879), iar în 1881 același premiu pentru tomul III.

— G. SION — premiul „Năsturel Herescu" pentru *Dramatice*, cea mai bună carte românească apărută între 15 VIII 1878—31 XII 1879.

1881

— VASILE ALECSANDRI, premiul „Năsturel Herescu" pentru *Despot Vodă* și volumul III de *Poezii*, care insera și ciclul *Ostașii noștri.*

1882

— Poetul ieșean ANTON NAUM (n. 17 I 1829 la Iași — m. 27 VIII 1917 la Cîndești-Neamț), profesor universitar, membru al „Junimii" și al Academiei Române, traducătorul lui La Fontaine și Boileau, a fost și el premiat, în 1882, la „Jocurile florale din Provence", ținute la Forcalquier, de către Societatea pentru studiul limbilor romanice de la Montpellier, pentru mai multe traduceri din limba provensală, între care și cunoscuta poemă a lui Mistral — *Mireio.*

1884

— S. FL. MARIAN — premiul „Năsturel Herescu" pentru *Ornitologia poporană română*, cea mai bună carte românească apărută între 1 I—31 XII 1883.

1885

— Juriul, format din Alecsandri, Hasdeu, Maiorescu, Gr. Ventura, C. I. Stăncescu și V. A. Urechia, acordă Premiul Academiei lui I. L. CARAGIALE pentru piesa *D-ale carnavalului.* În 1912 (post mortem), Caragiale este din nou premiat de Teatrul Național din București și Ministerul Instrucțiunii pentru piesele *D-ale carnavalului, O noapte furtunoasă* și *Năpasta*, fiind apreciate de spectacole cu cel mai mare succes la public.

1886

— D. VULPIANU — premiul „Heliade Rădulescu" pentru lucrarea *Poesia populară în muzică — culegere de arii vechi populare românești.*

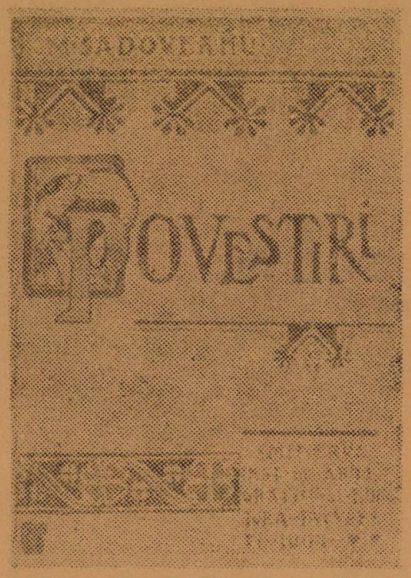

Coperta volumului Povestiri *de M. Sadoveanu, apărut în 1904 și distins cu Premiul pentru proză în 1906 al Academiei Române la propunerea lui Maiorescu.*

1887

— I. I. ROȘCA — premiul „Năsturel Herescu" pentru *Fata de la Cozia* și *Lăpușneanu.*

1888

— ELENA SEVASTOS — premiul „Heliade Rădulescu" pentru studiul *Nunta la români.*

1889

— AL. I. ODOBESCU — premiul „Năsturel Herescu" pentru *Scrieri literare și istorice*, cea mai bună carte românească apărută între 1885—1888.

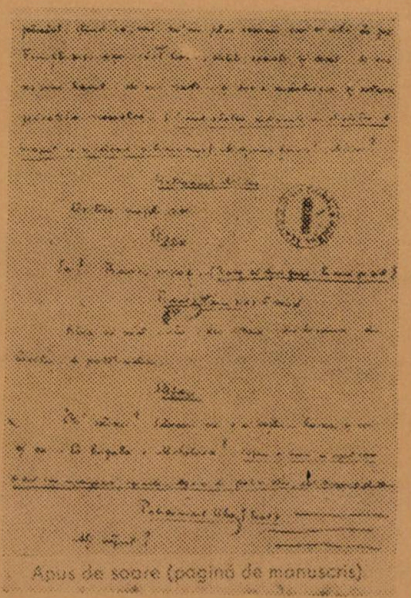

Piesă pentru care Delavrancea a fost premiat de Academie în anul 1910

1890

— V. A. URECHIA — premiul „Heliade Rădulescu" pentru lucrarea *Analele culturii române.*

1892

— D. C. OLLĂNESCU — premiul „Năsturel Herescu" pentru traducerile din Horațiu : *Ode, Epode, Carmen Saeculare, Ad Pisones.*

— S. FL. MARIAN — premiul „Heliade Rădulescu" pentru volumul *Nașterea și înmormîntarea la români.*

1893

— DELAVRANCEA — premiul „Heliade Rădulescu" pentru volumul de nuvele *Paraziții.*

1894

— LAZĂR ȘĂINEANU — premiul „Heliade Rădulescu" pentru lucrarea *Basmele române.*

1897

— G. COȘBUC — premiul „Năsturel Herescu" pentru cea mai bună traducere a *Eneidei.*

— I. ZANNE — premiul „Heliade Rădulescu" pentru *Proverbele românilor.*

1898

— H. G. LECCA — premiul „Vasile Adamachi" pentru *Secunda*, cea mai bună carte cu conținut moral apărută în perioada 1896—1897.

1899

— N. D. LOCUSTEANU și I. S. PETRESCU — premiul „Evanghelie Zappa" pentru traducere din Titus Livius : *VIII.*

1900

— AL. VLAHUȚĂ — premiul „Năsturel Herescu" pentru volumul *Clipe de liniște.*

1905

— PETRE DULFU — premiul „Heliade Rădulescu" pentru *Isprăvile lui Păcală.*

1906

— OCTAVIAN GOGA — premiul pentru poezie al Academiei pentru volumul de *Poezii* (1905), iar în 1924 Premiul Național de poezie.

— M. SADOVEANU — premiul pentru proză al Academiei pentru volumul de *Povestiri* (1904), la propunerea lui Maiorescu, — în 1924 Premiul Național pentru proză, iar în 1961 „Premiul Lenin pentru pace".

1907

— ELENA FARAGO — Premiul pentru poezie al Academiei pentru volumul de *Versuri* (1906).

1908

— Scriitoarea română de expresie franceză, MARTHA BIBESCU (28 I 1889 la București — m. 28 XI 1973,

Paris), a fost distinsă cu *Premiul Academiei Franceze* (1908) pentru volumul de poezii din Persia — *Les Huit Paradis* (1908).

1909

— ION DRAGOSLAV — Premiul Academiei pentru volumul de proză *Fata popei*. În 1911 a obținut același premiu pentru *Povestea trăsnetului*.

1910

— DELAVRANCEA — Premiul „Herescu—Năsturel" al Academiei pentru dramaturgie, elogiu suprem adus piesei *Apus de soare* (10 V 1910).

1912

— PANAIT CERNA — Premiul „Adamachi" al Academiei pentru volumul de *Poezii* (1910).

1914

— MIHAIL LUNGIANU — la propunerea lui Delavrancea, Premiul Academiei pentru volumele de proză *Zile senine* și *Înseilări*. M. Lungianu a mai fost distins în 1920, la propunerea lui Ion Bianu, cu Premiul Academiei pentru volumul *În sărbători*, iar în 1936, la propunerea lui Ion Alexandru Brătescu-Voinești, tot cu Premiul Academiei pentru volumul *Comoara lui Prîslea*.

1915

— LECA MORARIU — Premiul Academiei pentru volumul de povești bucovinene *De la noi* (1915).

— GALA GALACTION — Premiul Academiei pentru proză la volumul *Bisericuța din răzoare*, în 1935 Premiul Național pentru proză, iar în 1942 Premiul Național de literatură.

— ION DRAGOSLAV — Premiul de proză al Academiei pentru volumul *Povești de Crăciun*.

— MIHAI CODREANU — Premiul „Herescu—Năsturel" pentru volumul de versuri apărut în 1914 — *Statui*. În anul 1925 poetul Mihai Codreanu a fost distins cu Premiul Național de poezie.

1916

Trei prozatori obțin Premiul Academiei :

— I. C. VISSARION pentru *Florica* (istorisiri din lumea satelor) ;

— CHIRU NANOV pentru volumul *Pe căile profeților*, la propunerea lui Delavrancea ;

— VASILE DEMETRIUS pentru volumul de nuvele *Cîntăreața*. Demetrius a mai fost distins ulterior cu Premiul S.S.R. pentru romanul *Monahul Damian*.

1918

— DEMOSTENE BOTEZ — la propunerea lui Duiliu Zamfirescu, Premiul Academiei pentru volumul de debut *Versuri și proză* (Iași, 1918, prefațat de G. Ibrăileanu). În 1920 D. Botez a mai fost distins cu Premiul Academiei pentru volumul *Floarea pămîntului* (Ed. Viața Românească).

1920

— Premiul Academiei pentru proză : LIVIU REBREANU pentru romanul *Ion* și FLORIAN CRISTESCU pentru *Povestea neamului nostru* ;

— ELENA FARAGO — Premiul Academiei pentru poezie la volumul *Șoapta amurgului*. Elena Farago a fost distinsă în 1924 cu Premiul „Femina" (Paris), iar în 1937 i s-a decernat Premiul Național de poezie.

1921

— LUCIAN BLAGA — Premiul „Adamachi" pentru volumele de versuri *Poemele luminii* (1919) și *Pietre pentru templul meu* (1919), iar RADU D. ROSETTI, tot Premiul Academiei pentru volumul de versuri *Remember*.

1922

— LIVIU REBREANU — Marele Premiu al S.S.R. pentru *Pădurea spînzuraților*. În 1929 marele prozator a fost distins cu Premiul Național de proză.

1923

— G. BACOVIA — Premiul Ministerului Artelor, în 1926 Premiul S.S.R. pentru volumul *Scîntei galbene*, iar în 1934 Premiul Național de poezie.

1925

— I. AL. BRĂTESCU-VOINEȘTI — Premiul Național pentru proză, iar G. Bogdan-Duică pentru critică ;

— GH. BRĂESCU — Premiul S.S.R. pentru proză ;

— PANAIT ISTRATI — „Le Prix sans nom", înființat de H. Poulaille (Paris) pentru *Kira Kiralina* și *Oncle Anghel*.

1926

— G. TOPÎRCEANU — Premiul Național pentru poezie, iar *Ion Gorun* pentru proză ;

— ZAHARIA STANCU : Premiul S.S.R. pentru sonetul *Viața* apărut în revista „Țara noastră" din Cluj ; tot Premiul S.S.R., în 1927, pentru volumul *Poeme simple*, Premiul de Stat în 1954 și Premiul Herder 1971 (Viena).

1927

— ION AGÂRBICEANU — Premiul Național pentru proză ;

— VICTOR PAPILIAN — Premiul de proză al Academiei pentru romanul *Ne leagă pămîntul*, semnat cu pseudonimul Sylvius Rolando ;

— OTILIA CAZIMIR — Premiul Academiei pentru volumul *Fluturi de noapte* ; în 1928 Premiul parizian „Femina", iar în 1937, Premiul Național de literatură ;

— CAROL ARDELEANU — Premiul S.S.R. pentru volumul *Diplomatul, tăbăcarul și actrița* ;

— CINCINAT PAVELESCU — Premiul Național pentru poezie ;

— VASILE SAVEL — Premiul „C. A. Rosetti" pentru *Vadul hoților* ;

— SAVIN CONSTANT — Premiul Editurii „Clipa" pentru monografia *Viața și opera poetei Alexandrina Mihăescu — Nigrim* (1927).

1928

— ION MINULESCU — Premiul Național de poezie ;

— AL. O. TEODOREANU — Premiul Academiei pentru proză la volumul *Hronicul măscăriciului Vălătuc*, iar în 1937 Premiul Național pentru proză ;

— Premiul de poezie al S.S.R. : VASILE VOICULESCU pentru *Poeme cu îngeri* (iar în 1939 Premiul Național pentru poezie), MIHAIL CELARIANU pentru volumul *Drumul* și ALFRED MOȘOIU pentru *Poezii* ;

— ION FOTTI — Premiul „C. A. Rosetti" al Academiei pentru volumul *Vis și realitate* ;

— TUDOR ARGHEZI — Premiul Editurii „Socec" pentru volumul *Cuvinte potrivite* ; în 1934 — Premiul Național de poezie ; în 1946 — Premiul Național de literatură, în 1957 — Premiul de Stat, iar în 1965 — Premiul internațional Herder (Viena) ;

— GIB MIHĂESCU — Premiul Asociației Criticii Dramatice pentru piesa *Pavilionul cu umbre*. În 1934 Premiul special al S.S.R., iar în 1936, postum. Premiul Național de proză.

1929

— NICOLAE IORGA — Premiul Național de literatură ;

— AL. DAVILA — Premiul Național de poezie ;

— N. DAVIDESCU — Premiul Ministerului Artelor pentru volumul *Vioara mută* ;

— EUGEN JEBELEANU — Premiul S.S.R. pentru sonet (Ionel Pavelescu) la propunerea lui E. Lovinescu ; în 1934 — Premiul Fundațiilor pentru *Inimi sub săbii* ; în 1952 — Premiul de Stat pentru volumele de poeme *Bălcescu* și *În satul lui Sahia* ; în 1971 — Premiul „Etna-Taormina" (Catania, Italia) pentru *La porta dei leoni* și *Il sorriso di Hiroshima e altre poesie*, iar în 1972 — Premiul pentru poezie al Uniunii Scriitorilor (vol. *Hanibal*) și Premiul Herder (Viena) pentru „remarcabilele sale merite literare".

1930

— I. A. BASSARABESCU — Premiul Național pentru proză, iar NICHIFOR CRAINIC pentru poezie.

1931

— CEZAR PETRESCU — Premiul Național pentru proză (întreaga operă), iar CAMIL PETRESCU pentru *Ultima noapte de dragoste, întîia noapte de război*. Camil Petrescu a mai fost distins în 1939 cu Premiul Național pentru dramaturgie.

1932

— VICTOR EFTIMIU — Premiul Național pentru literatură, iar G. M. ZAMFIRESCU — Premiul S.S.R. pentru volumul *Madona cu trandafiri* ;

1933

— G. IBRĂILEANU — Premiul Național pentru critică, iar *Corneliu Moldovanu* pentru poezie ;

— TUDOR VIANU — Premiul Academiei pentru *Influența lui Hegel în cultura română* ;

— *MIRCEA ELIADE* — Premiul „Tekirghiol-Eforie" pentru manuscrisul romanului *Maitrey* ;

1934

— Premiile S.S.R. pe anul 1934 au revenit scriitorilor : VICTOR ION POPA *(Velerim și Veler Doamne)*, N. CREVEDIA *(Bulgări și stele)*, SIMION STOLNICU *(Punct vernal)*, I. E. TOROUȚIU *(Studii și documente literare)*, GEORGE DUMITRESCU *(Elegii)*, MIRCEA DAMIAN *(Două și un cățel)*, C. FÎNTÎNERU *(Interior)*. G. DORU DUMITRESCU *(La fetița dulce)* și MARIA BANUȘ *(Sonet lui Pan)* ;

— Premiul Editurii Fundațiilor pe anul 1934 a încununat scrierile lui EUGEN IONESCU *(Nu)*, VLADIMIR CAVARNALI *(Poezii)* și DRAGOȘ VRÂNCEANU *(Cloșca cu puii de aur)* ;

— SERGIU DAN a primit Premiul „Tekirghiol-Eforie" pentru romanul *Arsenic* ;

1935

— ANTON HOLBAN — Premiul S.S.R. pentru proză *(Ioana*, 1934) ;

— ION BIBERI — Premiul „Tekirghiol-Eforie" pentru romanul *Proces*, iar în 1936 Premiul pentru eseu al Editurii Fundațiilor (volumul *Thanatos)* ;

— VIRGIL GHEORGHIU — Premiul Editurii Fundațiilor pentru volumul de versuri *Marea vînătoare* ;

— OCTAV ȘULUȚIU — Premiul de proză al revistei „Vremea" pentru romanul *Ambigen* ;

— DAN PETRAȘINCU — Premiul de proză al ziarului „Dimineața" pentru romanul *Singele*.

1936

— G. CĂLINESCU — Marele Premiu „Hamangiu" al Academiei pentru *Viața lui Mihai Eminescu* și *Opera lui Mihai Eminescu*, vol. I, II, III. În 1964 G. Călinescu a fost distins cu Premiul de Stat pentru activitatea literară și publicistică din ultimii ani, iar *Paul Constant* Premiul Academiei pentru proză (romanul *Rîia)* ;

— ION PILLAT — Premiul Național pentru literatură ;

— HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU — Marele Premiu al S.S.R. cu prilejul aniversării vîrstei de 60 ani, decernat de juriul format din Liviu Rebreanu, Tudor Arghezi, Perpessicius, Al. Busuioceanu și Șerban Cioculescu. În 1946 prozatoarei i s-a acordat și Premiul Național pentru proză al Ministerului Cultelor și Artelor.

1937

— MIHAIL DRAGOMIRESCU — Premiul Național pentru critică, iar *D. Nanu* pentru poezie ;

— EMIL BOTTA — Premiul scriitorilor tineri al Editurii Fundațiilor pentru volumul *Întunecatul april* ;

— ROMULUS CIOFLEC — Premiul S.S.R. pentru roman *(Vîrtejul*, 1937), iar VIRGIL CARIANOPOL pentru poezie (vol. *Scrisori către plante)*.

1938

— ADRIAN MANIU — Premiul Național de poezie. Același premiu și *Al. T. Stamatiad* pentru volumul *Pe drumurile Damascului* ;

— AL. CAZABAN — Premiul Național de proză pentru volumul de nuvele *Păcatul sfinției sale* ;

— CLEANTE SPIRESCU — Premiul Editurii Cartea Românească pentru *Cartea babii Floarea* (poem hazliu pentru copii).

1939

— AL. DIMA — Premiul Academiei pentru lucrarea *Conceptul de artă populară* ;

— AUREL CHIRESCU — Premiul scriitorilor tineri (vol. *Finister)* al Editurii Fundațiilor. În anul 1943 poetului i s-a decernat și Premiul Academiei pentru poezie (vol. *Stinsa oglindire)*.

1940

— ION PETROVICI — Premiul Național pentru proză ;

— VANIA GHERGHINESCU — Premiul Academiei pentru volumul *Privighetoarea oarbă* ;

— IANCU CONSTANTINESCU — Premiul Academiei și al Uniunii Intelectuale Române pentru monografia *Octavian Goga* (1938).

1941

— VASILE VOICULESCU — Premiul Național de poezie ;

— Premiile S.S.R. pe anul 1942 au fost acordate de un juriu format din I. Al. Brătescu-Voinești, Ionel Teodoreanu, George Murnu, Horia Furtună și M. Drumeș astfel :

— Proză : N. OTTESCU *(Zece nuvele)* și RUXANDRA LEVENTE (volumul *Ceaslov)* ;

— Critică : POMPILIU CONSTANTINESCU pentru monografia *Tudor Arghezi* ;

— Poezie : VIRGIL GHEORGHIU *(Cîntece de faun)* și IOAN GEORGESCU *(Fumul pămîntului)* ;

— Traduceri : ȘERBAN BASCOVICI (Baudelaire).

1942

— Premiile pentru nuvelă ale revistei „Vremea" pe anul 1942 au fost decernate de un juriu format din N. Davidescu, Al. Philippide, George Dorul Dumitrescu și Vladimir Donescu și au revenit lui EUSEBIU CAMILAR pentru nuvela *Seceta* și lui DRAGOȘ TOMOIOAGĂ pentru nuvela *Poiana Strigoilor* ;

1943

— Premiile revistei „Vremea" decernate de un juriu format din Pompiliu Constantinescu, Al. Philippide, Octav Șuluțiu și G. Ivașcu au fost atribuite astfel :

— G. URSU — Premiu pentru sonet pentru *Sonetul prieteniei* ;

— Cîte o mențiune specială s-a acordat lui E. AR. ZAHARIA pentru sonetul *Primăvară* și lui ION CARAION pentru sonetul *Mîinele*. Ulterior Ion Caraion a mai fost distins cu Premiul de poezie „Forum" penplacheta *Omul profilat pe cer*, Premiul pentru traduceri al Uniunii Scriitorilor pe anul 1968 și Premiul Academiei pentru poezie pe anul 1969.

Gh. CATANĂ

Viorica Toporaș : „Lămpile primăverii"

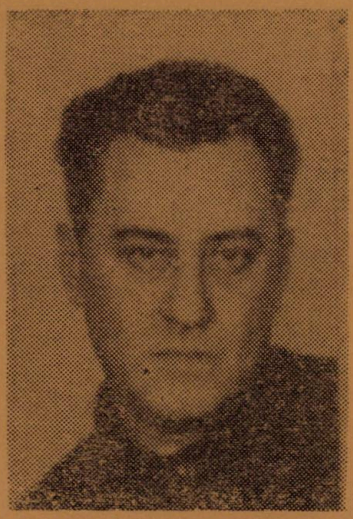

GHEORGHE CATANĂ

Colaborator al revistei noastre şi al Almanahului „Convorbiri literare", Gheorghe Catană este întîiul publicist care şi-a propus întocmirea unei Geografii literare *privind scriitorii născuţi în Moldova. Pasionat istoriograf literar, deşi nu este moldovean (s-a născut la 10 octombrie 1924, Segarcea din Deal – Teleorman), Catană manifestă o alecţiune deosebită faţă de tot ce-a însemnat şi înseamnă spiritul locului în această parte de ţară. Astfel, el este autorul unei antologii de poezie :* Lui Eminescu, *apărută la editura „Junimea" în 1972 şi al unui* Dicţionar de pseudonime *publicat în „Convorbiri literare", între 1972-1974. Din 1981 susţine în „Almanah" rubricile : „Vîrsta scriitorilor", „Aniversări", Comemorări" (Spre a-i întregi bibliografia de faţă, amintim că în 1944 a publicat o plachetă de epigrame).*

Secretar de redacţie al revistei „România literară", unde redactează din 1971 „Calendarul", Gheorghe Catană – prin pasiune, hărnicie şi onestitate – exemplifică pe drept cuvînt acel tip de lucrător atît de necesar în viaţa revuisticii de astăzi.

H.Z.

CUVINTE ÎNCRUCIŞATE

Muzee şi locuri memoriale

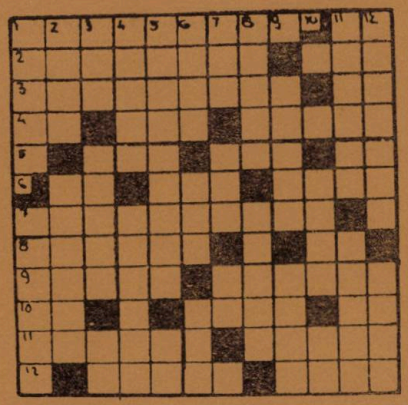

ORIZONTAL : 1) Scriitor român (1852—1912) al cărui muzeu memorial se află la Ploieşti, iar în satul natal, Haimanale, se află un altul la o scară mult redusă — Deva, 131 2) Marele nostru poet (1850—1889), născut la Ipoteşti, unde se află un muzeu situat la marginea satului, într-o curte largă în care de trunchiurile a doi salcîmi bătrîni este bătută o tăbliţă cu inscripţia" Aceşti salcîmi au fost martori ai copilăriei poetului" — Personaj masculin din opera lui Ion Luca Caragiale. 3) A se răzbuna pentru ceva (rar) — Mircea Radina. 4) Doine ! — Monstru marin la Ariost — Cadru fiecărei camere dintr-un muzeu memorial. 5) Inginer (presc.) — Pe stadioane ! — Neo ! 6) Spaethe Oscar — Ultimele trese ! — Raicu Ionescu — ...publicistul român al cărui nume se leagă de Tîrgovişte, oraşul unde se află Muzeul scriitorilor tîrgovişteni. 7) Comună în Bărăgan, locul natal al lui Alexandru Sahia, unde la 21 mai 1967 s-a inaugurat în casa bătrînească a părinţilor scriitorului un muzeu memorial. 8) Muzeul memorial al acestui compozitor român (1881—1951), se află în satul natal, Liveni, altul în oraşul Dorohoi şi un altul în Bucureşti, pe Calea Victoriei, inaugurat în 1956 — Sava Hentia. 9) Peşte răpitor de apă dulce — Membrana dinăuntru care învelește fetusul la mamifere, la păsări şi reptile. 10) Ursu Ion — Oraşul de pe Mureş unde se află Palatul cultural, monument de arhitectură (1913) şi unde în sala de spectacole au dat recitaluri George Enescu, tenorul Traian Grozăvescu, corul condus de Ion Vidu, au conferenţiat Vasile Goldiş, Nicolae Iorga, ş.a. — Gheorghe Asachi. 11) Plantă erbacee folosită drept condiment — Însemnat. 12) Localitate în jud. Arad unde se află Muzeul memorial „Ioan Slavici" — Fizician indian.

VERTICAL : 1) Scriitor român (1881—1913), înmormîntat la cimitirul Şerban Vodă şi al cărui bust este opera lui Fr. Storck — Piese de muzeu cu valoroase documente istorice (dim.). 2) Muzeul memorial al acestui pictor român (1831—1891) se află în Bucureşti, în strada C. A. Rosetti nr. 8 — Localitate pe Valea Prahovei unde se află casa memorială George Enescu, în vila sa „Luminiş", construită în 1921 pe Cumpătu. 3) Veselie — ...Teodoreanu, scriitorul care a locuit în Iaşi pe strada Mihail Kogălniceanu, la nr. 32 ; la nr. 7 B a locuit savantul Petru Poni — Radu Şerban. 4) ...Pann, cărturarul a cărui casă muzeu se află la Rîmnicu Vîlcea — Stradă în Iaşi ce poartă numele unui mare cărturar moldovean (1788—1869) unde a locuit la nr. 14 poeta Veronica Micle. 5) Unul din marii sculptori români (1856—1889), autorul a multor opere valoroase de artă ce sînt adăpostite la „Muzeul de artă" al Capitalei, la Muzeul Teatrului Naţional „Ion Luca Caragiale" şi în alte locuri din ţară — La intrare în Oradea ! 6) În Cluj-Napoca se află Muzeul memorial al acestui poet (1886—1954) inaugurat la 17 decembrie 1955, în fosta locuinţă a poetului, o casă veche de peste 150 de ani — La intrare în Stupca ! — Perioade de timp. 7) Automobil Club Român — Copacul lui Eminescu din frumosul parc Copou străjuit de obeliscul cu lei din Iaşi — Aristizza Romanescu. 8) ...Sturdza Bulandra (1873—1961), marea noastră actriţă al cărei bust în marmură executat de N. Wagner se află împreună cu marile noastre personalităţi artistice teatrale la Muzeul Teatrului Naţional „I. L. Caragiale" — Localitate în apropierea căreia se află Muzeul Memorial Vasile Alecsandri de la Mircești. 9) Ady..., poetul al cărui Muzeu memorial se află la Oradea — Localitate în Nigeria. 10) Oraşul în care se mai văd şi astăzi casele în care au locuit Octav Băncilă, Iacob Negruzzi, Titu Maiorescu, Ion Creangă, George Topîrceanu, Mihail Codreanu, Vasile Alecsandri, Otilia Cazimir, ş.a. — Tudor Opriş. 11) Joc cu puncte — Marele nostru peregrin prin Munţii Neamţului al cărui muzeu memorial se află la Piatra Neamţ. 12) În Bucureşti, pe B-dul George Coşbuc nr. 45, se află o placă memorială ce atestă că în acea casă a locuit acest mare pictor român (1866—1932) — George Coşbuc (fost Hordou) şi Liviu Rebreanu (fost Tîrlişua), localităţi unde se află Muzeele memoriale ale scriitorilor români, fii ale acestor meleaguri.

DICŢIONAR : ORC, TAD, ESE, STU, NDOB.

SERGHEI COLOŞENCO

CARICATURI ŞI EPIGRAME : DE AL. CLENCIU — RĂSPUNS : pag. 213 : 1. Horia Zilieru ; 2. Aurel Leon ; pag. 214 : 3. Vasile Constantinescu ; 4. Ştefan Oprea ; 5. Const. Ciopraga ; 6. Nicolae Ţaţomir ; 7. Al. Pascu ; 8. Zaharia Sângeorzan ; pag. 216 : 9. Nicolae Turtureanu ; 10. Virgil Cuţitaru ; 11. Marin Sorescu ; 12. Andi Andrieş ; 13. Corneliu Sturzu ; 14. M. R. Iacoban ; pag. 216 : 15. Ioan Alexandru ; 16. Iorgu Iordan ; 17. Radu Boureanu ; 18. Vasile Netea ; 19. Al. Piru.

GEOGRAFIE LITERARĂ

MOLDOVA*

ADJUD – în acest oraş vrîncean, situat la confluenţa dintre Trotuş şi Siret, s-au născut poeţii *Dan Botta* (26 IX 1907 – 13 I 1958), *Ion Larian Postolache* (18 XI 1916) şi cercetătoarea *Gabriela Danţiş* (6 XI 1947).

AGAPIA – lîngă această comună din judeţul Neamţ se află Mănăstirea Agapia, cu biserică ridicată în sec. XVII, pictată de Nicolae Grigorescu la sfîrşitul secolului trecut. Frumuseţea locurilor i-a atras pe mulţi scriitori. Casa în care locuia Vlahuţă a fost transformată în „Casă memorială". Aici au poposit în decursul timpului Delavrancea, Caragiale, Galaction, Topîrceanu, Otilia Cazimir, Ionel Teodoreanu şi Duiliu Zamfirescu, stins din viaţă la 3 VI 1922 în această aşezare. Aici, la Agapia, se petrece acţiunea romanului *Adela* de G. Ibrăileanu.

AL. I. CUZA – comună în judeţul Iaşi în care s-a născut prozatoarea *Genoveva Logan* (6 III 1938).

ALBA – HUDEŞTI, localitate din judeţul Botoşani în care s-a născut prozatorul *Ion Istrati* (19 I 1921 – 25/26 I 1977, Iaşi).

ANDRIEŞENI, comună din judeţul Iaşi în care s-au născut *Valeria Boiculesi* (12 VI 1919) şi *Mircea Palaghiu* (22 VI 1932 – 1979).

ARBORE, localitate din judeţul Suceava în care trăieşte scriitorul ţăran *Toader Hrib* (n. 1898) şi unde s-a născut şi *Stelian Gruia* (S. Iaţentiuc, 16 IV 1933).

BACĂU – pe lîngă cei doi clasici – *Vasile Alecsandri* (n. Bacău, 21 VII 1821 – 22 VIII 1890, Mircești) și *G. Bacovia* (G. Vasiliu, n. Bacău, 4 IX 1881 – 28 V 1957, pe strada N. Bălcescu, nr. 120, cum atestă placa memorială), în acest oraş au mai văzut lumina zilei scriitorii : *George Bălăiţă* (17 IV 1935), *Steliana Delia Beiu* (13 VII 1947), *Corneliu Buzinschi* (25 II 1937), *Calistrat Costin* (n. 1943), *Radu Cosaşu* (29 X 1930), *Mariana Filimon* (9 VI 1939), *Ion Frunzetti* (7 I 1918), *Dan Gavrilovici* (5 III 1948), *Marcel Marcian* (25 IX 1914), *George Pascu* (1 XII 1882 – 16 IV 1951, Zlatna), *Alexandru Simion* (26 VI 1925), *Magdalena Ghica* (Magdalena Cârneci) şi *Marius Mircu* (9 VI 1909). Tot la Bacău au apărut, în trecut, revistele „Orizonturi noi" (1915) şi „Atheneul cultural" (1925), iar în prezent, din august 1964 apare revista „Ateneu" (condusă la început de Radu Cârneci), la care a lucrat şi regretatul poet *Mihai Sabin* (25 VIII 1935, Cernăuţi – 10 VIII 1975, Bacău) *Al. Iacobitz-Friduş* (20 X 1926).

BAHNA – localitate în judeţul Neamţ în care s-a născut prozatoarea *Elena Chirvu-Călin* (16.I.1944).

BAIA – în fosta primă capitală a Moldovei, lîngă Fălticeni, s-au născut fraţii *Mihai* (21.X.1923–4.III.1977) şi *Viniciu Gafiţa* (1.III.1926).

BAINEŢ (Rădăuţi) – localitate de naştere a poetului *I. O. Suceveanu* (n. 12.II.1905), care, în colaborare cu Gh. Munteanu a editat revista „Darul".

BALOTEŞTI – localitate din Putna în care s-a născut mitropolitul cărturar *Varlaam* (Vasile Moţoc n.sf.sec. XVI– m. 1657, mănăstirea Secu), autorul unora dintre primele încercări de versificaţie în limba română.

BĂLĂBĂNEŞTI – Tutova, azi Vaslui, locul naşterii lui *Raicu Ionescu-Rion* (20 VIII 1872 – 20 IV 1895, Tîrgovişte), unul dintre primii critici literari marxişti din ţara noastră.

BÂLU – localitate din ţinutul Fălticeni în care s-a născut *Ecaterina M. Sadoveanu* (1879–1942).

BEREŞTI (Covurlui), Galaţi. Aici s-a născut *Paul Bujor* (20 VII 1862 – 15 VI 1952) şi *Gh. S. Becescu-Silvan* (1875–1924).

BICAZU ARDELEAN, localitate din judeţul Neamţ unde s-a născut poeta *Felicia Marinca* (17 XII 1930).

BISTRIŢA, Neamţ. În mănăstirea cu acelaşi nume, ctitoria lui Alexandru cel Bun, se află mormîntul cronicarului *Grigore Ureche* (1590–1674). La Bistriţa s-a născut prozatoarea *Elena Mătasă* (6 IV 1901).

BÎLCA, Suceava, localitatea naşterii criticului *George Muntean* (17 XI 1932).

BÎRLAD – oraşul, altădată vamă comercială, iar astăzi centru industrial renumit mai ales datorită uzinei de rulmenţi, are şi o bogată tradiţie culturală şi literară. Aici s-a înfiinţat la 10 IX 1887 societatea ştiinţifică-literară „Orientul", fondată de G. Ibrăileanu, Ionescu Raicu-Rion, C. Hamangiu şi N. Savin. Tot aici s-a înfiinţat la 15 V 1915 societatea literară „Academia bîrlădeană". În localitate au apărut numeroase publicaţii dintre care amintim : „Făt-Frumos", „Florile dalbe" şi „Paloda literară". Aici a fost elev Al. Vlahuţă şi tot aici s-au născut : *N. D. Cocea* (29 XI 1880 – 1949), *Virgil Duda* (25 II 1939), *Elena Farago* (El. Paximade, 29 III 1878 – 4 I 1954), *Mihai Gănescu* (1940), *Gica Iuteş* (17 XII 1925), *Cezar Ivănescu* (6 VIII 1941), *A. Mîndru* (Atanasie Gheorghiu, 28 III 1883 – 1962), *Corneliu Moldovanu* (15 VIII 1883 – 2 IX 1952), *Bujor Ne-*

Panou din Casa memorială „Al. Vlahuţă" de la Agapia

delcovici (16 III 1936), *Alex. Philippide* (1 V 1859 – 12 VIII 1933), *Victor Ion Popa* (1895 – 30 III 1946), *Andrei Savu* (20 V 1940), *G. Tutoveanu* (G. G. Ionescu, 18 XI 1872 – 1957) și *G. G. Ursu* (25 I 1911 – 1980).

BÎRNOVA, Iași – în cimitirul sanatoriului se află mormîntul poetului *George Mărgărit* (1923 – 1961).

BÎRSĂNEȘTI (satul Caraclău), Bacău, s-a născut poetul *Ion Chiriac* (5 X 1941).

BLĂGEȘTI, Bacău – s-a născut poetul *George Chirilă* (13 XI 1941).

BLÎNZI, sat din fostul județ Covurlui în care a locuit *Elena Negri*. În casa ei a scris Alecsandri volumul *Lăcrămioare*.

BODEȘTI, Neamț – s-a născut esteticianul *Gh. Achiței* (14 II 1931).

BOGZA, Vrancea – s-a născut *I. St. Bogza* (25 XI 1905).

BORLEȘTI, Neamț – s-a născut junimistul *Ștefan G. Virgolici* (13 X 1843 – 29 VII 1897, Iași).

BOTOȘANI este orașul în care s-a născut la 15 I 1850 poetul nostru național MIHAI EMINESCU (m. 15 VI 1889, București) și istoricul de prestigiu mondial *Nicolae Iorga* (5 VI 1871 – 27 XI 1940, Strejnic, Prahova). În parcul orașului se află bustul poetului, opera sculptorului I. Georgescu, iar pe strada N. Iorga „Casa memorială" în care s-a născut marele savant. Aici a editat Scarlat Callimachi ziarul antifascist „Clopotul", în perioada interbelică, și tot aici s-au născut scriitorii : *M. Blecher* (8 IX 1909 – 1938, Roman), *Ludovic Dauș*, (n. 6 ? 1873 – m. ?), *Al. Dobrescu* (Alexandru Marcel Dobrescu 5 IX 1947), *Artur Enășescu* (1889 – 1942), *Erik Furtună* (H. Pekelman, 1881 – m. ?), *Const. Graur* (1878–1940), *Mihai Gregoriade-Bonachi* (1841–1898, Galați), *Jean Grosu* (31 XII 1919), *C. Sp. Hasnaș* (1888–1919), Tg. Jiu), *Dumitru Ignat* (4 X 1942), *Gheorghe din Moldova* (Gh. Kernbach, 1859 – 20 IX 1909, Iași), *Barbu Lăzăreanu* (1881–1967), *D. Murărașu* (26 XI 1896), *Sofia Nădejde* (1858–1946), *Const. Prisnea* (1914–1968), *H. Sanielevici* (1875–1951), *Mihail Sevastos* (1892–1967), *Mihail Sorbul* (1885–1966), *Artur Stavri* (1868–1928), *Ieronim Șerbu* (1911–1972), *Tudor Vasiliu* (5 II 1950).

BOSIA, localitate din județul Iași unde s-a născut prozatorul *Costache Anton* (27 VII 1930).

BOZIENI, comună în județul Bacău unde s-a născut poetul și prozatorul *C. Doboș* (25 VII 1884 – 9 III 1939).

BUCEȘTI, localitate din fostul județ Tecuci unde s-a născut *Ștefan Petică* (22 I 1877 – 17 X 1904).

BUCIUMENI (Tecuci), locul nașterii *Nataliei Negru* (1882–1962).

BUDEȘTI, Neamț – s-a născut *Gheorghe Anca* (12 IV 1944).

BUHUȘI – s-a născut *Eugen Uricaru* (1 XI 1946).

BURDUJENI – s-au născut *Jean Bart* (Eugeniu P. Botez, 1874 – 1933) și *Norman Manea* (19 VII 1936).

BURDUSACI, localitate din fostul județ Tecuci, azi Bacău, în care s-au născut filosoful *Ștefan Zeletin* (Șt. Motăș, 1882 – 1934) și poetul *C. D. Zeletin* (13 IV 1935).

CACICA – comună din județul Suceava în care s-a născut poetul *Dragoș Vicol* (6 VII 1920).

CEPLENIȚA, Iași – s-au născut cronicarul *Grigore Ureche* (c. 1590 – 1647) și *Liviu Leonte* (8 IV 1929).

CERTEȘTI, Vaslui – localitate în care s-a născut criticul și istoricul literar, prof. univ. dr. *George Ivașcu* (24 VII 1911).

CÎMPULUNG MOLDOVENESC – locul de naștere al poetului *Grigore Bodea* (1945), al folcloristului *Grațian Jucan* (19 IX 1929), *George Moroșanu* (22 VII 1911) și al lui *Teodor Maricaru* (23 II 1911).

COARNELE CAPREI, localitate din județul Iași unde s-a născut prozatorul *Ștefan Oprea* (26 IX 1932).

COMĂNEȘTI, Bacău – s-a născut criticul *Vlad Sorianu* (Vasile Sporici, 14 I 1931).

CORDĂRENI, Botoșani – s-a născut *Mihai Munteanu* (20 XI 1930).

CORNEȘTI (comuna Miroslava), Iași – localitate de naștere a poetului *Dimitrie Anghel* (16 VII 1872 – 13 XI 1914, Iași), unde se află și „Casa memorială" a poetului.

COSMEȘTI, Galați – s-a născut *Sergiu Adam* (16 VII 1936).

COSTÎNA, Suceava – s-a născut *I. C. Leandru* (Ion Ciocîrlă, poet țăran, 28 VIII 1882).

COȘULA, Botoșani – s-a născut *Ion Crînguleanu* (28 III 1937).

COȘULENI, Botoșani – s-a născut *Corneliu Rădulescu* (25 X 1937).

COTEȘTI, Vrancea – s-a născut *G. M. Vlădescu* (1885–1952).

COTNARI, satul Hodura, Iași – s-a născut *Cezar Petrescu* (1 XII 1892 – 9 III 1961).

COTUL VAMEȘULUI, Neamț – s-a născut *Otilia Cazimir* (Alexandrina Gavrilescu, 12 II 1894 – 8 VI 1967, Iași).

COZIA, Iași – s-a născut *Constantin Popa* (n. 1936).

CRĂIEȘTI, Galați – s-a născut lingvistul *Octavian Buhociu* (20 X 1919 – 11 IX 1978).

CUCA, Galați – s-a născut poetul și prozatorul *Emil Nicolau Trandafir* (1866 – 1922).

CUCORĂNI, Botoșani – s-a născut folcloristа *Elena Sevastos* (1864 – 1929).

CUCUTENI, Iași – s-a născut prozatorul și memorialistul *Aurel Leon* (13 IX 1911).

DAGHIȚA, Iași – s-a născut *Gh. Grosu* (28 I 1927).

DARABANI, Botoșani – s-a născut *Corneliu Popel* (19 I 1950 – 1978).

DANILA, Suceava – s-a născut *Stepan Tcaciuc* (13 I 1936).

DĂRMĂNEȘTI, Suceava – s-a născut *Traian Chelariu* (1906 – 1966).

DELENI, Neamț – s-a născut *Theodor D. Speranția* (1856 – 1929).

DINGENI, Botoșani – s-a născut *Eugen Mandric* (28 X 1930).

DRAGOSLOVENI, sat aparținînd comunei Dumbrăveni, Vrancea – aici există Muzeul memorial „Alexandru Vlahuță" (după căsătoria din 1905 poetul și-a petrecut o bună parte din timp la Dragosloveni).

DOCHIA, Neamț – s-a născut *Nicolae Ciobanu* (4 VIII 1931).

DOLHEȘTII MARI, Suceava – s-a născut *Dan Mănucă* (20 V 1938).

DORNEȘTI, Suceava – s-a născut Corneliu Șerban (8 III 1937).

DOROHOI – s-au născut *I. Călugăru* (14 II 1902 – 22 V 1956), *Marcel Olinescu* (4 IX 1896), *Victor Rusu* (1955), *Al. O. Teodoreanu* (Păstorel, 30 VII 1894 – 15 II 1964), *Haralambie Țugui* (10 II 1916) și *Val Gheorghiu* (25 I 1934).

DRĂGUȘENI, Suceava – s-a născut *Gh. Cardaș* (1 IV 1899).

DULCEȘTI, Neamț – în această comună se află mormîntul lui *Alex. Hurmuzachi* (n. 1869 – m. ?), fostul președinte al Societății române literare din Bucovina.

DUMBRAVA ROȘIE, Neamț – s-a născut *Liviu Ioan Stoiciu* (19 II 1950) și *Nicolae Dumbravă* (16 IX 1927).

DUMBRĂVENI, Suceava – s-a născut *Const. Ignătescu* (16 V 1887 – 26 VI 1968).

DUMBRĂVIȚA, Suceava – s-a născut *Spiru Sp. Hasnaș* (21 VIII 1873 – 25 V 1958).

DURNEȘTI, Botoșani – s-a născut *Alex. Vergu* (8 III 1935).

FĂLTICENI – orașul în care a stat Ion Creangă cînd era elev la școala de catiheți l-a avut o vreme cetățean al său și pe Sadoveanu. Povestitorul a descris împrejurimile orașului în *Dumbrava minunată*, iar despre oraș scria : „Lă Fălticeni am băut apa vie a sufletului nostru românesc, pe care n-am uitat-o pînă azi. În ea se răsfrînge pînă la moarte taina sufletului meu". Aici a editat Gorovei, ani de-a rîndul, revista de folclor „Șezătoarea" și tot aici s-au născut : *Ion Dragoslav* (I. V. Ivaciuc, 1875 – 1928),*Nicolae* (Nicu) *Gane* (1 II 1838 – 1916), *Artur Gorovei* (19 II 1864 – 1951), *Nicolae Jianu* (Popescu, n. 12 XI 1916), *Alex. Lambrior* (1845 – 1883), *E. Lovinescu* (31 X 1881 – 16 VII 1943), *Horia Lovinescu* (20 VIII 1917), *Alex. Protopopescu* (30 VIII 1942), *Profira Sadoveanu* (21 V 1906), *Aurel Stino* (1900 – m. ?), *Mihail Șerban* (18 VIII 1911), *Elena Tacciu* (1933).

FILIPENI (Lunca), Bacău – s-a născut *Gh. Bărgăuanu* (4 VIII 1896 – 9 III 1964).

FLOREȘTI, Bacău – s-a născut folcloristul *Vasile Adăscăliței* (24 IV 1929).

FOCȘANI – fostă „graniță" dintre frați, are implantat în mijlocul orașului, pe locul unde s-a jucat Hora Unirii în 1859, un Monument al Unirii, evenimentul din 1859 sugerînd scriitorilor numeroase pagini de creație literară : versuri, proză, dramaturgie etc. Prin acest oraș i-au purtat împrejurările, la vremea respectivă, pe Grigore Alexandrescu, Duiliu Zamfirescu, D. D. Pătrășcanu, I. A. Bassarabescu și alții și tot în acest oraș s-au născut scriitorii : *Const. Argeșanu* (21 XII 1894 – 1964), *Al. Călinescu* (13 II 1907 – 1937), *Horia Furtună* (1888 – 1952), *George Orleanu* (1873 – 1911), *George Silviu* (n. 1899), *Cilibi Moise* (1812 – 31 I 1870), *Angela Croitoru* (1926), *Mihai Minculescu* (3 XI 1949) și *Const. Apostol* (1904). Tot la Focșani trăiește și poetul *Virgil Huzum* (n. 1905).

FRASIN, Suceava – s-au născut *Radu Mareș* (3 III 1941) și *George Sidorovici* (13 II 1920 – 8 XII 1976).

FRĂTĂUȚII VECHI, Suceava – s-a născut *Mihai Tatulici* (3 VII 1948).

FRUMUȘICA, Botoșani – s-a născut criticul *Z. Ornea* (27 VIII 1930).

FRUNTEȘTI, Bacău – s-a născut poetul *B. Frunte* (n. 1914).

GALAȚI – orașul în care astăzi există marele Combinat siderurgic și vestitul Șantier naval a fost, pe vremuri, o mare schelă și loc de vamă, modernizat prima dată pe vremea pîncălăbiilor lui Costache Negri și Al. I. Cuza (1856 – 1857). Unul dintre renumitele lăcașuri de cultură ale Galațiului de astăzi este Biblioteca „V. A. Urechia", care adăpostește peste 500 000 de volume, peste 3000 de manuscrise, numeroase incunabile, stampe, colecții și litografii. În acest oraș s-a sfîrșit în 1980, în vîrstă de 97 de ani, poetul simbolist Eugeniu Ștefănescu-Est (n. 2 III 1883, Craiova – 1980, Galați). Tot la Galați s-au mai născut scriitorii : *Simion Ajarescu* (n. 3 III 1939), *N. Argintescu-Amza* (22 IX 1904–1973), Manole Auneanu (10 X 1935), *Iordan Chimet* (18 XI 1924), *Const. Colonaș* (3 III 1901), *Ov. C. Crohmălniceanu* (16 XI 1921), *D. Cuclin* (5 III 1885 – 1978), *Nicolae Dunăreanu* (29 VIII 1881 – 1973), *Const. Gheorghiu* (6 XII 1925), *Grișa Gherghei* (30 II 1936), *Radu Lupan* (23 III 1920), *Emil Maur* (29 III 1884 – 1963) *Alfred Moșoiu* (8 X 1890 – 1932), *Ioan S. Nenițescu* (11 IV 1854 – 1901), *Barbu Nemțeanu* (1887 – 1919), *Nicolae Oancea* (2 III 1937), *Gh. Panu* (8 III 1848 – 6 XI 1910 Iași), *Paul Papadopol* (7 IV 1892), *Victor Papilian* (15 VI 1888 – 1956), *Marcel Păruș* (29 XI 1935), *Grigore Sălceanu* (23 IV 1901 – 1980), *Monica Săvulescu* (24 V 1942), *Iulia Soare* (5 VII 1920 – 1971), *Dumitru Solomon* (14 XII 1932), *Victor Stan* (23 XI 1937), *Mihai Stoian* (25 XII 1927), *Eugen Teodoru* (23 VII 1924), *Gh. Tohăneanu* (7 V 1925), *Constant Tonegaru* (26 II 1919 – 10 II 1952, București), *Ioan Vasiliad* (3 X 1894), *Zamfir Vasiliu* (28 V 1922), *Nicolae Volenti* (17 VI 1857 – 1910, Iași), *Gelu Ionescu* (8 VI 1937).

GALBENI, Vrancea – s-au născut poetul *Mihail Straje* (1901 – 1978) și *Volbură Poiană* (13 III 1890 – 27 IX 1972).

GĂGEȘTI, Balotești, Vrancea – s-a născut *Ion Cristoiu* (25 XI 1948).

GĂLĂNEȘTI, Suceava – s-au născut poetul *Samson Bodnărescu* (7 VI 1840 – 3 III 1902, Pomârla, Botoșani), și *Ștefan Cuciureanu* (20 VIII 1911).

GHIMEȘ-FĂGET, sat în trecătoarea Ghimeș, în apropierea căruia se află mormîntul sublocotenentului Emil Rebreanu, fratele lui Liviu Rebreanu, care i-a consacrat romanul *Pădurea spînzuraților*, ca urmare a faptului că Emil Rebreanu a fost spînzurat în seara de 10 V 1917 de austro-ungari deoarece a refuzat să lupte împotriva românilor.

GHINDĂOANI, Bălțătești, Neamț – locul de naștere al poetului și filozofului *Vasile Conta* (15 XI 1845 – 22 IV 1882, Buc.).

GIDINȚI, Neamț – s-a născut *Eugen Zehan* (27 XI 1938).

GODINEȘTI, Bacău – s-a născut prozatoarea *Georgeta Mircea Cancicov* (29 V 1899).

GOHOR, Galați – s-a născut poetul *Ioan Chirlc* (28 VII 1940).

GURA-ALBEȘTI, Vaslui – s-a născut poetul *Ion Iancu Lefter* (28 IX 1940).

HANGU (azi Ceahlău), Neamț – s-a născut *Gh. Ungureanu* (8 III 1907 – 29 XII 1975, Iași).

HANUL ANCUȚEI, aflat în comuna Tupilați, Neamț, amintește și astăzi de vremurile de odinioară descrise de Sadoveanu.

HELEȘTENI, Iași – s-a născut *Emilian Marcu* (28 IX 1950).

HERȚA, Dorohoi – s-a născut cărturarul *Gh. Asachi*, întemeietor al presei din Moldova (1 III 1788 – 12 XI 1869, Iași).

HÎRLĂU – s-a născut dramaturgul *Mihail Davidoglu* (11 XI 1910) și poetul *Nicolae Țatomir* (2 II 1914).

HOCENI, Vaslui – s-a născut poetul *Emil Ciuraru* (12 XI 1934).

HOLDA, Broșteni, Suceava – s-a născut *Gh. T. Kirileanu* (13 III 1872 – 13 XI 1962, Piatra Neamț).

HORIA, Neamț – s-a născut poetul *Ion Sofia Manolescu* (24 XI 1909).

HORODNIC DE SUS, Suceava – s-a născut *Iulian Vesper* (Teodor C. Grossu, 22 XI 1908).

HORODNICUL DE JOS, Suceava – s-a născut *Ion G. Sbiera* (30 X 1836 – 20 X 1916).

HULUB, Botoșani – s-a născut *Demostene Botez* (29 VI 1893 – 17 III 1973).

HUMULEȘTI, Neamț, azi cartier al Tîrgului Neamț, locul nașterii marelui nostru povestitor *Ion Creangă* (1 III 1837, fiul lui Ștefan a lui Petrea Ciubotariul și al Smarandei David Creangă din Pipirig, m. 31 XII 1889, Iași). Aici, pe strada azi Ion Creangă, lîngă „Ozana cea frumos curgătoare", se află Muzeul memorial Ion Creangă, iar în apropiere, pe o plăcuță de lemn se află scris : „Pe acest loc a existat cireșul mătușii Mărioara".

HURUIEȘTI, cătunul Perchiu, Bacău : locul nașterii reputatului arheolog și om de cultură *Vasile Pârvan* (10 X 1882 – 26 VI 1927, București).

HUȘI-ul, așezarea aflată într-o vale deschisă către Prut este nu numai locul nașterii a doi domnitori vestiți în istoria țării noastre – Petru Rareș și Alex. Ion Cuza – dar și locul de naștere al unor scriitori reprezentativi : *Anton Holban* (10 II 1902 – 1937), *Mihai Ralea* (1 V 1896 –

Casa memorială Ion Creangă de la Humulești – Neamț

1964), *Constantin Stamati* (1786 – 12 IX 1869, Ocnița), precum și al contemporanilor *Costache Olăreanu* (1 VII 1929) și *Nicolae Manea* (1 XI 1947).

IACOBENI, Botoșani – s-a născut poetul *Nicolae Turtureanu* (25 XI 1941).

IBĂNEȘTI, Vaslui – s-au născut *Constantin Chiriță* (12 III 1925) și *Ștefan Dimitriu* (21 V 1938).

ILIEȘTI, Suceava – s-au născut *Simion Florea-Marian* (11 X 1847 – 1907), *D. F. Rariște* (21 V 1914), *Octavian Simu* (10 VI 1935).

INDEPENDENȚA, Galați – s-a născut prozatorul *Ilie Tănăsache* (29 IV 1931).

IPOTEȘTI – în satul copilăriei poetului se află astăzi Muzeul memorial Mihai Eminescu. (Casa părintească refăcută, doi salcîmi de pe vremea poetului, clopotnița și mormintele părinților). La o distanță de 3 km de sat (satul Ipotești ține de comuna Mihai Eminescu, fosta comună Cucoreni) se află codrii Ipoteștiului, iar în mijlocul pădurii lacul Cucoreni, ambele des întîlnite în poeziile lui Mihai Eminescu.

IVEȘTI, Galați – locul nașterii prozatoarei *Hortensia Papadat-Bengescu* (8 XII 1876 – 1955) și al romancierului *I. Valerian* (1 VIII 1895 – 1980).

JORĂȘTI, Galați – s-a născut romancierul *B. Jordan* (29 II 1903 – 30 VI 1962).

LISAVRA, Suceava – s-a născut folcloristul *Lucian Costin* (11 IX 1887, m. 1951 ?).

MAMORNIȚA – s-a născut *Gheorghe* (George) *Sion* (22 V 1822 – 1 X 1892).

MĂLINI, Suceava – s-au născut *Nicolae Labiș* (satul Poiana Mărului, 2 XII 1935 – 22 XII 1956) și *Grigore Ilisei* (20 X 1943).

MĂRGINENI, Bacău – s-a născut criticul și istoricul literar prof. univ. dr. docent *Al. Piru* (22 VIII 1917).

MĂRIȚEIA, Suceava – s-a născut *Corneliu Irod* (24 VIII 1937).

MERA, Putna – s-a născut *Camil Baltazar* (7 IX 1902 – 1977).

MIHĂILENI, Botoșani – s-a născut *Petru Manoliu* (28 VI 1903 – 1976) și *Ion Păun-Pincio* (17 VIII 1868 – 1894).

MILEȘTI, Vaslui – s-a născut Spătarul *Nicolae Milescu* (1 VI 1636 – 1708).

MILIȘĂUȚI, Suceava – s-a născut *Ury Benador* (1 V 1895 – 23 XI 1971).

MIORCANI, Botoșani – s-a născut *Alex. D. Lungu* (8 IV 1928). Tot aici a copilărit poetul Ion Pillat (1891 – 1945).

MIRCEȘTI – aici, în așezarea din lunca Siretului se află Muzeul memorial Vasile Alecsandri (21 VII 1821, Bacău – 22 VIII 1890, Mircești), în fosta casă a poetului, precum și Mausoleul, monument ridicat de Academia Română, în care i s-a așezat, în 1928 sicriul poetului. Muzeul a fost inaugurat în 1957.

MIROSLAVA, Iași – s-a născut *Dimitrie Anghel* (16 VII 1872 – 13 XI 1914, Iași).

MIROSLOVEȘTI, Iași – s-a născut *Dumitran Frunză* (6 X 1929).

MÎNJINA, Galați – în fosta casă a lui *Costache Negri* funcționează astăzi un muzeu memorial.

MOINEȘTI – s-au născut *B. Elvin* (24 VIII 1927), *Alex. Sever* (21 I 1921) și creatorul dadaismului – *Tristan Tzara* (16 IV 1896 – 25 XII 1963, Paris).

NEAMȚ (Mănăstirea), un deosebit de valoros monument istoric aflat lîngă comuna Vînători – Neamț. Cea dintîi ctitorie a fost ridicată de Petru I. Mușat. Încă de timpuriu a fost un vestit focar de cultură datorită caligrafilor și miniaturiștilor care au activat aici începînd cu Gavril, fiul lui Uric. Posedă una dintre cele mai vechi biblioteci din țară (peste 600 de ani), tezaurizînd peste 10.000 de volume, din care 549 sînt manuscrise. Aici s-a tipărit *Descrierea Moldovei* a lui D. Cantemir, tradusă în 1806 de Vasile Vîrnav. Aici se desfășoară o parte din acțiunea romanului *Frații Jderi* și tot aici s-a retras Sadoveanu cînd a scris *Mitrea Cocor*.

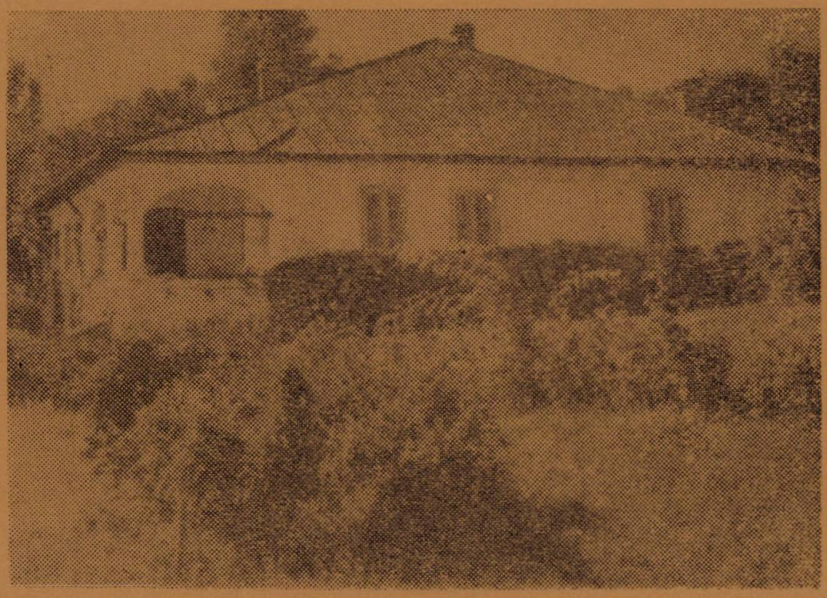

Casa de la Mircești – construită în 1867

NEGREȘTI, Neamț – s-a născut *Dumitru Almaș* (1 XI 1908), iar la Negrești, Vaslui, s-a născut *Natalia Boncu* (1915).

NEICU, Vrancea – s-a născut *George Popa* (7 VII 1923).

NICOREȘTI, Galați – s-au născut *Const. Z. Buzdugan* (13 VII 1870 – 23 XII 1930), autorul traducerii românești a Internaționalei și *Gabriel Drăgan* (8 VI 1904 – 11 II 1981, Nicorești).

OBÎRȘIA (Băimac), Bacău – s-a născut *Eugen Ciuchi* (24 XII 1884 – m ?).

OPĂIȚENI – s-a născut *Vasile Burlă* (9 II 1840 – 9 I 1905, Iași).

PANCIU, Vrancea – s-au născut *Ionel Bandrabur* (22 IV 1922), *Mihai Bărbulescu* (22 V 1949) și *Corneliu Ștefanache* (23 VIII 1934). Aici, la Panciu, pe plaiurile Mioriței, și-a găsit sfîrșitul și se află mormîntul bunului prieten al lui Eminescu, autorul *Morii cu noroc*, Ion Slavici.

PAȘCANI – tîrgul de „oameni umili și necăjiți" de odinioară, cum îl definea Sadoveanu, este locul nașterii „Ceahlăului literaturii române" cum l-a caracterizat Geo Bogza pe *Mihail Sadoveanu* (5 XI 1880 – 19 X 1961, București), fiul avocatului Alex. Sadoveanu, originar din Sadova, Oltenia și al Profirei Ursache, strănepoată de baci din nordul Moldovei. În Pașcani s-au mai născut *Constantin Ciopraga* (12 V 1916), *Corneliu Sturzu* (26 I 1935), *Al. Voitin (Alex. Voitinovici*, 6 VIII 1915) și *L. Gavriliu* (1927).

PĂNCEȘTI, Bacău – s-a născut poeta *Marta Bărbulescu* (6 VI 1937).

PECHEA, Galați – s-a născut poetul *Marcel Gafton* (27 VII 1925).

PIATRA NEAMȚ – orașul în care Gh. Asachi a înființat prima „moară" (fabrică) de hîrtie din Moldova în 1840, este considerat, pe bună dreptate, orașul lui Hogaș și al lui Moș Ghiță Kirileanu. Aici se află, pe strada Șt. Stîncă, Muzeul memorial Calistrat Hogaș. Tot în acest oraș s-au mai născut : *Traian Buznea* (1938), *Sergiu Dan* (29 XII 1903 – 1976), *George Demetru Pan* (21 X 1911 – 1972), *Dorel Dorian* (6 V 1930), *Aurel Dumitrașcu* (21 XI 1955), *Lucian Mircea* (1912), *Emil Nicolae* (18 III 1947), *V. A. Urechia* (27 II 1834 – 1901) și *Dan Verona* (2 VII 1947).

PIPIRIG, Neamț – pînă în 1967 în sat se mai puteau vedea casa și brînzăria lui David Creangă, bunicul dinspre mamă al lui Ion Creangă.

PLĂINEȘTI (azi comuna Dumbrăveni) Vrancea – locul natal al lui *Duiliu Zamfirescu* (30 X 1858 – 3 VI 1922, Agapia).

PLEȘEȘTI (azi comuna „Alex. Vlahuță"), Vaslui, localitatea natală a lui *Alex. Vlahuță* (5 IX 1859 – 19 XI 1919).

PLOSCUȚENI, Vrancea – s-a născut *Ion Hurjui* (1 V 1933).

POCREACA, Iași – s-a născut *Adrian Copacinschi* (1 VIII 1946).

PODUL ILOAIEI, Iași – s-a născut *Dan Laurențiu* (10 VIII 1937).

PODUL TURCULUI, Bacău – s-a născut *I. D. Mușat* (17 I 1898).

POGONEȘTI, Vaslui – s-a născut *Al. Gheorghiu-Pogonești* (20 VIII 1906).

POGORĂȘTI, Botoșani – s-a născut *Vasile Pogor* (n.p. 1792 – 10 XII 1857, Iași) și fiul acestuia, junimistul *Vasile Pogor* (1833 – 1906).

POMÎRLA, Dorohoi – s-a născut *Dumitru Gafițeanu* (1896 – 1980).

POPRICANI, Iași – s-a născut *Valeriu Veliman* (1 III 1947).

PREUȚEȘTI, Suceava – s-a născut *Nicolae Beldiceanu* (26 XII 1844 – 2 II 1896, Iași).

PRIGORENI, Iași – s-a născut cronicarul *Ion Neculce* (1672 – 1745). Ruinele casei și mormîntul cronicarului se află în satul Prigorenii Mici, azi Ion Neculce.

PUFEȘTI, Vrancea – s-a născut poetul *Radu Pătrășcanu* (14 I 1922).

PUIEȘTI, Vaslui – s-a născut *Felix Aderca* (26 III 1891–1926) și *Nicolae I. Popa* (25 II 1897).

PUTNA (Mănăstirea), prima ctitorie a lui Ștefan cel Mare, înmormîntat aici la 2 iulie 1504, a fost un important lăcaș de cultură. Aici a avut loc la 15/27 august 1871, cunoscuta serbare de la Putna la care au participat, printre alții, Eminescu, Slavici și Ciprian Porumbescu.

PUTNA, Vrancea – s-a născut *Emil Botta* (1911 – 1977).

RĂCĂTĂU, Bacău – s-a născut *Paul Anghel* (18 VIII 1931).

RĂDUCĂNENI, Iași – s-a născut *Dumitru I. Ifrim* (1937).

RĂDĂUȚI, Suceava – s-au născut *Lucia Olaru Nenati* (20 II 1949), *Petru Rezuș* (22 VI 1913) și *Matei Vișniec* (n. 29 I 1956).

RIPICENI, Botoșani – s-a născut *Dumitru Țiganiuc* (24 III 1941).

ROMAN – așezare înființată la 1392 de Roman I, ne amintește de un trist eveniment al trecutului : pe o placă aflată sub „Bustul lui Miron Costin" stă scris : „Aici a fost decapitat în 1691, datorită intrigilor boierești, marele cărturar moldovean *Miron Costin*" (n. 1633, probabil la Iași – m. dec. 1691, Roman). Tot la Roman a murit cronicarul *Macarie* (1558). În orașul acesta s-au născut : *Savin Bratu* (15 V 1925 – 1977), *F. Brunea-Fox* (18 I 1898–1977), *Romulus Demetrescu* (1892 – 1972), *Virgil Gheorghiu* (23 III 1905 – 7 III 1977), București, *Ion Luca* (7 XII 1894 – 1972), *Ronetti Roman* (1853 – 1908), *Haralamb Zincă* (4 VII 1923) și *Petru Marinescu* (10 I 1915).

ROGOJENI, Galați – s-au născut *Ion Constantinescu* (21 IX 1938) și *Spiridon Popescu* (13 VII 1864 – 8 V 1933).

ROȘA, Bucovina – s-a născut *Adrian Forgaci* (1878 – 10 V 1905).

ROȘIEȘTI, Vaslui – s-a născut *Nicolae Bagdasar* (1896 – 1971).

ROȚOPĂNEȘTI, Suceava – s-a născut *Constantin Sturzu* (m. 10 XII 1970, Deva). Se va stinge din viață *Nicolae Istrati* (1818 – 1 XI 1861, Rotopănești).

ROZNOV, Neamț – s-au născut *Dorina Rădulescu* (23 V 1909) și *Corneliu Ostahie Cosmin* (19 IX 1951).

SĂVENI, Botoșani – s-a născut *V. Em. Galan* (15 II 1921).

SCHEIA, Suceava – s-a născut *Dimitrie Păcurariu* (9 III 1925).

SCHITU-DUCA, Iași – s-a născut *Virgil Cuțitaru* (14 VII 1937).

SCÎNTEIA, Iași – s-au născut *Uricariul Axinte* (n. p. 1670 – m. p. 1733) și *Valentin Silvestru* (20 X 1924).

SECU – mănăstire în județul Neamț, unde și-a dat obștescul sfîrșit, la 1657, *Varlaam*, autorul cunoscutei *Cazanii*.

SCULENI, Iași – s-a născut *Ion Ochinciuc* (21 VIII 1927).

SIHLEA, comună în care s-a născut poetul *Alexandru Sihleanu* (1834 – 1857). În comună există un monument al poetului.

SINĂUȚI, Suceava – s-a născut *George Voevidca* (1893 – 1962).

SIRET, Suceava – s-a născut *Mihailo Mihailiuc* (1 X 1940).

SÎRBI, Botoșani – s-a născut *Dumitru Corbea* (6 IX 1910).

SÎRCA, Iași – s-a născut *C. Teodorescu* (27 IV 1884 – 1927).

SMULȚI, Galați – s-a născut *Teodor Al. Munteanu* (13 X 1911) și *Vasile Tacu* (24 VII 1910).

SOCI, Neamț – s-a născut *Al. Lambrior* (12 I 1845 – 20 II 1883, Iași).

SOLCA, Suceava – s-a născut *I. E. Torouțiu* (17 VI 1888 – 1953).

SOVEJA – localitate în Vrancea unde a fost exilat Alecu Russo în 1846 și unde s-a născut la 16 X 1869 savantul și scriitorul *Simion Mehedinți*, care și-a semnat unele din scrierile sale cu pseudonimul Soveja.

SPĂTĂREȘTI, Suceava – s-a născut *Mihai Lupescu* (5 IX 1862 – 17 VIII 1922) și *Matei Millo* (25 XI 1814 – 1896, Iași).

STĂNISEȘTI, Bacău – s-a născut *George Nestor* (18 V 1921).

STRĂUANII DE JOS, Vrancea – s-a născut *Ion Ciocîrlan* (1874 – 1941).

STROEȘTI, Iași – s-a născut *Ștefan Stătescu* (28 XII 1917).

STRUNGA, Iași – s-a născut *Mihai Ursachi* (17 II 1941).

SUCEAVA – în fosta cetate de scaun a Moldovei, oraș cu veche tradiție culturală în care au apărut și o serie de reviste literare dintre care amintim „Junimea literară" și unde se află „Casa folcloristului S. Fl. Marian" (pe aleea cu același nume, la nr. 2), s-au născut : *Ioan Beldeanu*

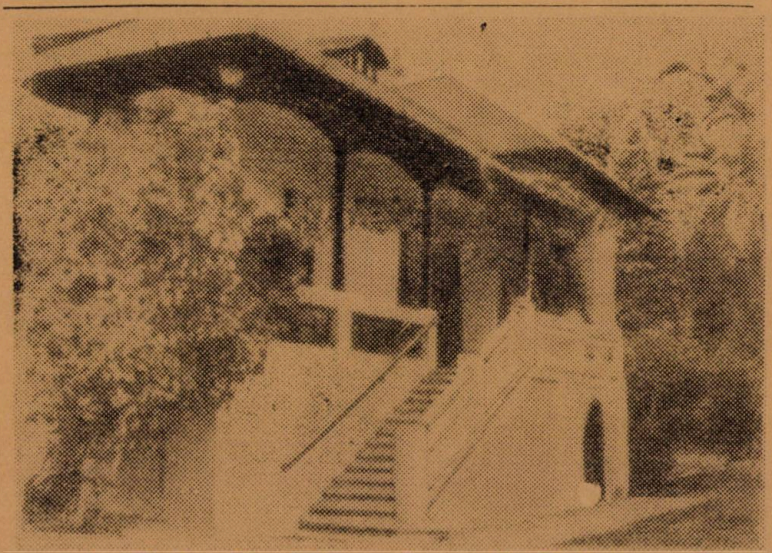

La „Moldova literară", muzeul memorial „M. Sadoveanu" din Vinători – Neamț

(22 VIII 1939), *Virgil Brădățeanu* (4 III 1927), mitropolitul cărturar *Dosoftei* (Dimitrie Barila, n. 1624 – m. 13 XII 1693), *Ovidiu Hotinceanu* (4 I 1942 – 1973), *Nicolae Prelipceanu* (10 VIII 1942) și *Gh. Scripcă* (27 VII 1930). În acest oraș a fost reînhumat, lîngă Cetatea lui Ștefan cel Mare, *Leca Morariu* (n. 25 VII 1888, Cernăuți – m. 15 XII 1963, Rm. Vîlcea).

SUCEVENI, Galați – s-a născut *Ana Mâșlea* (3 II 1938 – 31 XII 1980).

ȘENDRICENI, Botoșani – s-a născut *Alecu Ivan Ghilia* (1 IV 1930).

ȘULETEA, Vaslui – s-a născut *Virgil Caraivan* (10 II 1879 – 1966).

TAZLĂU, Neamț – s-a născut *I. I. Mironescu* (13 VI 1883 – 1939).

TARCĂU, Neamț – locul de pornire al Vitoriei Lipan, s-a născut *Mihai Paulic* (19 IX 1934).

TECUCI – s-au născut *Mihai Berza* (10 VIII 1907), *Alex. Bistrițeanu* (7 IX 1911 – 3 VII 1971), *Eugen Boureanul* (18 II 1905 – 1971), *Ion Dongorozi* (4 I 1894 – 19 V 1975), *Calistrat Hogaș* (17 IV 1847 – 28 VIII 1917), *Iorgu Iordan* (28 IX/11 X 1888), *Al. Lascarov-Moldovanu* (5 IV 1885 – 1971), *Ioan Nădejde* (14 XII 1854 – 1928), *Nicolae Petrașcu* (5/6 XII 1859 – 1944), *Ion Petrovici* (4 VI 1882 – 1972), *Theodor Șerbănescu* (29 XII 1839 – 1901), *I. Valerian* (1 VIII 1895 – 1980) și *Marin Bălășescu* (1921).

TEȚCANI, Bacău – s-a născut *Al. Gh. Doinaru* (22 II 1882 – 1933, Moinești).

TÎRGU BUJOR, Galați – s-a născut *Grigore Hagiu* (27 IX 1933).

TÎRGU FRUMOS – s-a născut *G(abaret) Ibrăileanu* (23 V 1871 – 10 III 1936), mentorul „Vieții Românești" și poetul muncitor *D. Th. Neculuță* (15 VII 1859 – 1902).

TÎRGU NEAMȚ – s-a născut *Ana Conta-Kernbach* (1865 – 1921), *Const. Crișan* (21 XI 1939) și *Ana Manolache-Holda* (1879 – 1945).

TÎRGU OCNA – s-au născut *Gabriela Adameșteanu* (1 IV 1942), *Daniela Caurea* (7 VII 1951 – 4 III 1977). La Tg. Ocna a murit *Costache Negri* (1812, Iași – 28 IX 1876).

TÎRGUL TROTUȘ (sat Viișoara), Bacău – s-a născut *Mihai Drăgan* (6 XII 1937).

TÎRZII, Vaslui – s-a născut *Iuliu Rațiu* (20 VII 1930).

TOMEȘTI, Iași – s-au născut *Aurel Butnaru* (24 XI 1935), *D. D. Pătrășcanu* (8 X 1872 – 1937) și *George Mărgărit* (27 I 1923 – 29 VIII 1961, Bîrnova, Iași).

TOPORĂȘTI, Vaslui : s-a născut *George Talaz* (18 X 1898 – 2 III 1973).

TRIFEȘTI, Iași : s-au născut *Călin Gruia* (21 III 1915) și *Iacob Negruzzi* (31 XII 1842 – 6 I 1932).

TRIFEȘTII VECHI, Iași – s-a născut *Costache Negruzzi* (1808 – 24 VIII 1868). Mormîntul lui C. Negruzzi se află în satul Lunca Prut (fost Hermeziu) din comuna Trifești.

TROTUȘ, Bacău – s-a născut *Gheorghe Drăgan* (9 IV 1943).

TRUȘEȘTI, Botoșani – s-a născut *Dumitru Isac* (9 X 1914).

ȚIFEȘTI, Vrancea – s-a născut *Const. Coroiu* (6 X 1943).

ȚIGĂNEȘTI, Vaslui – s-a născut *Costache Conachi* (14 X 1777 – 4 II 1849).

ȚEPU, Galați – s-a născut *Tudor Pamfile* (11 VI 1883 – 17 X 1921 ; în 1923 a fost reînhumat la Tecuci).

UDEȘTI, Suceava – s-au născut *Eusebiu Camilar* (7 X 1910 – 1965), *Const. Ștefuriuc* (5 V 1946), *G. Rotică* (1 V 1881 – 1952) și *H. Mihăescu* (n. 7 II 1907).

URECHEȘTI, Vrancea – s-a născut *G. Săpunaru* (26 II 1883 – 28 VII 1920).

URICENI, Botoșani – s-a născut *D. Iov* (22 III 1888 – m. ?).

VALEA LUI ION, Bacău – s-a născut *Ion Rotaru* (11 IX 1924).

VALEA SEACĂ, Pașcani – s-a născut *Alexandru Andriescu* (12 I 1926).

VAMA, Bucovina – s-a născut *A. Dașchievici* (10 I 1853 – m. ?).

VASLUI – s-a născut *Ion Adam* (26 XI 1875 – 1911). Orașul a intrat în literatură prin *Movila lui Burcel* și *Sergentul* („Plecat-am nouă din Vaslui") ale lui V. Alecsandri, cît și prin mai multe pagini sadoveniene.

VATRA DORNEI – s-au născut *Platon Pardău* (1 XII 1934) și *Cornelia Maria Savu* (4 IX 1954).

VĂRATEC (Mănăstirea) – despre care au scris Vlahuță, Hogaș, Galaction, Sadoveanu ș.a. este locul unde s-a stins din viață *Veronica Micle* (1850 – 1889).

VETIȘOAIA, Huși – s-a născut poetul *George Buznea* (23 IV 1903 – 1976).

VICOVUL DE JOS, Suceava – s-a născut *Ion Țugui* (24 XII 1933).

VIFORENI, Bacău – s-a născut *Octavian Voicu* (28 X 1940).

VÎNĂTORI, Neamț (la Vovidenie), localitate unde se află Muzeul memorial „Mihail Sadoveanu", s-a născut poetul *Har. Mihăilescu* (1906).

VÎRLEZI, Galați – s-a născut *Petru Caraman* (18 XII 1898).

VOINEȘTI, Iași – s-a născut *Ioanid Romanescu* (5 X 1937).

VOINEȘTI, Vaslui – s-a născut *Gh. Vrabie* (9 IV 1908).

VORONEȚ – mănăstire și sat care intră în teritoriul administrativ al orașului Gura Humorului, Suceava. Biserica mănăstirii a fost zidită de Ștefan cel Mare în 1488. Podoabele și frescele mănăstirii au intrat în circuitul valorilor universale. Aici se află „mormîntul" legendarului Daniil Sihastru și tot aici a fost descoperit, de Gr. Crețu, în 1871, *Codicele Voronețean*, manuscris alcătuit în sec. 16 și publicat de I. G. Sbiera în 1885).

VUTCANI, Vaslui – s-a născut prof. univ. *Gh. Ivănescu* (2 XI 1912).

ZORLENI, Vaslui – s-a născut poetul *Ion Murgeanu* (7 VI 1940).

---

* *Fără municipiul Iași*

Gh. CATANĂ

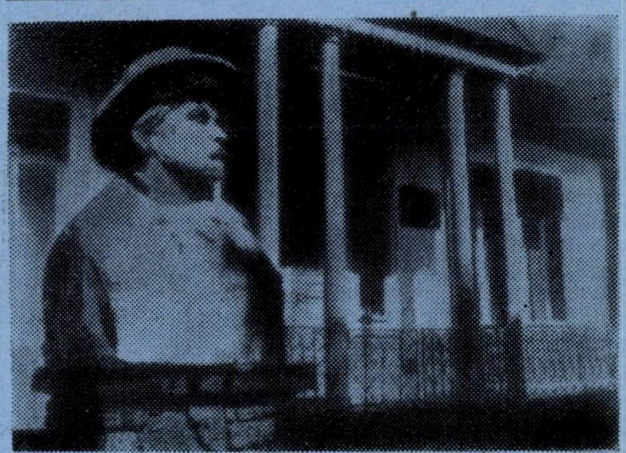

Fațada Muzeului memorial Calistrat Hogaș din Piatra Neamț

SCRIITORI ÎN (RE)CREAȚIE BACHICĂ

Caragiale primi într-o zi vizita unui june dramaturg, care voia să-l consulte cu privire la ultima sa lucrare, o tragedie în cinci acte scrisă în versuri. Junele, pentru a cîștiga bunăvoința scriitorului, aduse, prevăzător, și cîteva sticle de vin vechi. Cum începea lectura unui act, deschidea o sticlă. Dar cînd ajunse la ultimul act, Caragiale îl opri.

— Măi, interesant vin mai ai !

— Mai am o singură sticlă !

— Adu-o încoace ! Scoate dopul și lasă dracului opul că-mi strică toată dispoziția.

★

Fontenelle, aflîndu-se la masă cu doi tineri îngîmfați și foarte pedanți, aceștia porniseră o lungă discuție asupra unor expresii curente. La un moment dat, cei doi tineri îl întrebară pe un ton glumeț dacă e mai bine să spui : „Dă-ne de băut vin sau adu-ne de băut vin".

Fontenelle le răspunde zîmbind : „Corect e : du-ne la adăpat...".

★

Gottfried Keller a plecat într-o seară bine dispus de la un chef cu vin mult. Băuse atîta încît nu-și mai amintea nici unde locuiește. Întîlnind un trecător întîrziat și el, îl întrebă dacă nu cumva știe unde locuiește G. Keller. Întrebatul răspunse :

— Păi acela sînteți chiar dv. !

Keller țipă înfuriat :

— Asta o știu, deșteptule ! Eu nu te-am întrebat cine sînt, că asta mai reținu, ci unde locuiesc !

★

Fabulistul Krîlov suferea de o criză de gută. Aflînd acest lucru, un negustor de vinuri îi trimise o lădiță cu cîteva sticle de vin „special", încredințîndu-l într-o scrisoare că vinul trimis vindecă sigur guta. Gustînd din vinul special, marele fabulist trimise înapoi lădița cu următorul bilet : „Vă mulțumesc pentru amabilitate. Am gustat vinul dumneavoastră și vă rog să mă iertați. Prefer guta."

★

Alexis Piron era foarte cunoscut prin lipsa lui de cumpătare. Într-o Vinere mare a fost văzut trecînd pe stradă cherchelit. Fiind acuzat de un confrate că merge împleticindu-se, Piron i-a răspuns printre sughițuri :

— Sînt om, deci aparțin umanității ; Hîc ! Deci, dați voie umanității să se clatine în această zi mare a umanității (Vinerea mare). Hîc ! în care divinitatea și-a dat sfîrșitul din umanitate ! Hîc !

★

...Alexandru Philippide era în veșnică luptă cu timpul. Ca să-l economisească, își mutase patul în bibliotecă, nu primea vizite. Între miile de fișe și hîrțoage, doar nelipsita cană cu vin roș.

— N-o fi chiar aliment, dar stimulent și agrement este, se scuza, hîtru, profesorul.

★

Aflat la o masă, în cafeneaua „High-Life", George Ranetti a cerut o cafea. Dar, aducîndu-i-se cafeaua, s-a răsgîndit și a cerut în locul ei un vin, la același preț. L-a băut și a dat să plece. Chelnerul s-a repezit :

— Coane Ghiță, plata !

— Ce plată, mă ?

— Plătiți vinul !

— Păi, nu ți-am dat cafeaua în locul lui ?

— Bine, atunci plătiți cafeaua.

— Cum s-o plătesc ? Ce, am băut-o ?

Bineînțeles, atunci cînd chelnerul a fost învins, Ranetti a scos mărunțișul și a plătit cafeaua ! (Sau vinul ! ? Nu se știe precis !).

★

— Hei, domnule Twain ! Nu mi-ați plătit consultația !

— Pentru ce ? — că-mi spui să nu mai fumez și să nu mai beau ! Asta nu este o soluție medicală ci una ca și a soției mele ca să nu mai fac risipă de bani și să vi-i dau vouă... Și a dispărut în mulțime.

Culese și prezentate de
A. D. TUDOSIE
și Mihai BURDUJA

VERONICA MICLE — MIHAI EMINESCU

Cercetările consacrate vieții lui Mihai Eminescu, prilejuiesc o amplă trecere în revistă a însemnătății deosebite a operei sale nemuritoare pentru patrimoniul culturii noastre, a legăturii indisolubile dintre poet și poporul său, a prezenței sale continue în viața culturală a țării.

Permanentele căutări duc și vor duce și în continuare la noi descoperiri documentare privitoare la viața și activitatea marelui nostru poet a epocii pe care a înscris-o în cultura românească.

În cele ce urmează, prezentăm o variantă a poeziei „Drag mi-ai fost" dedicată de Veronica Micle lui Mihai Eminescu.

L. EȘANU

În revista „Convorbiri literare", anul IX (1875) numărul 9 din 1 decembrie, a apărut poezia „Drag mi-ai fost" legată în mod evident de dragostea pe care Veronica Micle o purta lui Mihai Eminescu. Trecînd peste diversele considerente care au determinat publicarea poeziei [1]*, putem menționa că ea a fost reprodusă și în volumul* Poezii *de Veronica Micle, ediție îngrijită și prefațată de Augustin Z. N. Pop, ce a apărut în Editura pentru literatură în anul 1969 (pag. 100-101).*

Textul poeziei este următorul:

„Drag mi-ai fost...

Drag mi-ai fost, mi-ai fost odată,
Dar ce-a fost, n-a să mai fie,
Am văzut c-această lume
Făr-de tine nu-i pustie.

Și luceafărul pe ceruri
Place mult cum strălucește,
Dar apune și dispare
Soarele cînd se ivește.

El cu discul său cel falnic
Te deșteaptă la viață
Și te face să uiți iute
Steaua cea de dimineață.

Tu luceafăr mi-ai fost mie
Ce în zori de ziuă luce,
Și ai apus, — acum la soare
Eu privesc cu mult mai dulce".

George Călinescu, în lucrarea sa Viața lui Mihai Eminescu *o reproduce de asemeni, cu precizarea ce o facem, că în versiunea sa, poezia este compusă numai din strofele I, II și IV* [2].

Am expus cele de mai sus pentru a arăta că la Arhiva istorică centrală din București se păstrează poezia autografă a Veronicăi Micle (ce are și mențiunea „Răspuns la Luceafărul", deși poemul „Luceafărul" a apărut mult mai tîrziu în anul 1883) și care, lucrul cel mai important, are unele diferențe sensibile *față de versurile publicate inițial, după cum am văzut în anul 1875 și sînt reproduse în culegerile contemporane consacrate Veronicăi Micle* [3] *sau legate de viața lui Mihai Eminescu.*

Noi ne oprim aici cu relatarea celor constatate la sursa mai sus menționată și redăm textul așa cum se prezintă în fondul ce l-am cercetat.

Rămîne ca specialiștii în problemele de istorie literară să-și spună cuvîntul asupra celor două variante și a legăturii care există între ele, ca și asupra schimbărilor de nuanțe pe care le-a cunoscut această poezie dedicată poetului național al românilor.

VERONICA MICLE [4]

RĂSPUNS LA „LUCEAFĂRUL"

Drag mi-ai fost, mi-ai fost odată,
Dar n-a fost, n-o să mai fie
C-am văzut că fără tine
Lumea asta nu-i pustie.
Și Luceafărul din ceruri
Place mult cînd se ivește
Dar apune și dispare
Soarele cînd răsărește.
Tu Luceafăr mi-ai fost mie
Ce în zări de ziuă luce...
Ai apus și acum la soare
Eu privesc cu mult mai dulce.

1 Vezi George Sanda, *Veronica Micle*, Editura Cartea românească, București, 1972, pag. 96—97.

2 Vezi George Călinescu, *Viața lui Mihai Eminescu*, Editura Junimea, Iași, 1977, pag. 288.

3 Vezi și Augustin Z. N. Pop, *Mărturii Eminescu-Veronica Micle*, Editura Tineretului, București. Autorul consideră că „romanțioasa epistolă „Drag mi-ai fost" încheie această trefă lirică a primei colaborări a Veronicăi Micle la revista „Convorbiri literare". Interesantă rămîne compararea lui Eminescu cu „Luceafărul" metaforă pe care, la finele altei triste experiențe, poetul o va relua și adînci în simbol major" *(vol. cit.*, pag. 62.)

4 Arhivele Statului București, Colecția „Scriitori români", *Veronica Micle*, doc. 2.

CONTINUĂRI

DIN TRECUTUL REVISTEI „CONVORBIRI LITERARE"

(Urmare din pag. 23)

în sfîrșit, am avut-o... Am dormit foarte bine. Un somn blînd, ușor, legănat de vise feciorelnice. Dv. ? Plec spre Dobrogea satisfăcut. Vă voi purta o duioasă amintire. Azi, în sănătatea dv. am băut trei sferturi de vin natural. Vă salută cu stimă N. Dunăreanu".

S-a stins la 93 de ani, lucid, cu puțină vreme în urmă. A fost un om modest, săritor la necazul altuia, îndatoritor, un scriitor duios. Eroii povestirilor sale sînt dintre ființele simple, cinstite, exploatate. A pus în scrisul lui momente din propria viață, cu multe opintiri pînă a ajuns la lumină, fiind fecior de mecanic de vapor, sărac, în luptă neîntreruptă cu suferința. Deși l-am condus pe ultimul drum, eu tot îl mai aștept parcă să-mi bată la geam, să vină în casă și să-mi mai „tragă o scărmăneală", soră cu aceea de care pomenește în scrisoarea de mai sus...

ION CREANGĂ: opera didactică

(Urmare din pag. 65)

cepători și Metoda specială a aritmeticii. Treapta a II-a. Numerele de la 1-100 sau de la 10-100.

Lucrarea *Regulile limbii române pentru începători*, publicată de Creangă în 1879, este, în fond, lucrarea lui Maiorescu, pe care marele povestitor a audiat-o ca elev al Școlii preparandale, în 1864. Creangă nu a făcut altceva decît, ca în 1879, cu aprobarea lui Maiorescu, să redediteze lucrarea, ce apăruse în Anuarul școlii preparandale pe anul școlar 1864/1865. Referindu-ne la lucrarea *Metodica specială a aritmeticii*, care se păstrează astăzi în cadrul Bibliotecii Universității din Iași (cotă : mss. 431 — II 150), nu este altceva decît cursul lui I. Bumbăcilă audiat de Creangă în cadrul Școlii normale „V. Lupu".

Opera didactică a lui Creangă și colaboratori este unică în felul său, ea deschizînd o perioadă nouă în didactica românească. Ea are meritul de a fi revoluționat nu numai manualele didactice, ci întregul învățămînt românesc.

CUVINTE ÎNCRUCIȘATE

Pe drumuri de munte

de Calistrat Hogaș

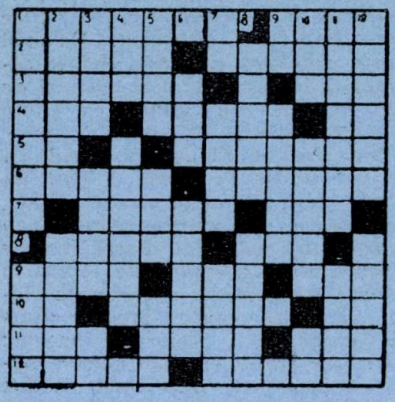

ORIZONTAL : 1) „Se ridica în depărtare ca un nemărginit amfiteatru care închidea cerul înalt al vederii despre răsărit" — „...cădeau ca niște săgeți de foc peste capetele noastre fără adăpost" (sing.). 2) „Sosise pe înălțimi, iar din căi se ridica noaptea către adîncurile largi ale văzduhului ; nici un glas nu se auzea, nici o mișcare nu se mai simțea" — „Sclipiri fugătoare și iuți începură a scînteia și a străbate pînă la noi prin spărturile de lumină îngustă ale rețelei de crengi umbroase, ce ne împrejmuia mersul... era scăldat în raze de soare, își frîngea strălucirea gălbie a undelor sale în curmezișul negru și încîlcit al rariștei de brazi". 3) „Zboară în stoluri negre, înainte de apusul soarelui și se învîrtesc țipînd..." (sing.) — Poet arab. 4) Scriitor român contemporan — „...locuitori nevăzuți ai miriștii uscate, cîntîndu-și eternul lor cîntec sub miezul zilei înflăcărat..." (sing.) — A exista. 5) La intrare în Nichit ! — „...se ivea geana de aur și de purpură a unui soare tînăr, care într-o clipă șterse într-o nemăsurată depărtare umbra de pe fruntea munților neguroși". 6) Și-o scoate Sgribincea „din gît și se duse în pădure de-o mistui undeva" — „...îmi țiuia în urechi, iar privirea scînteietoare a milioanelor de stele mă ținea amorțit sub imperiul unei extatice contemplații" (pl.). 7) Vechiul hibernal — Lac în Scoția. 8) „...uriași, a căror bătrînețe șubredă nu se putuse împotrivi vijeliei de-acum cîteva nopți, zăceau răsturnați la pămînt în toată nemăsurata lor lungime..." (sing.) — Un băietan „ne puse dinainte o garafă cu vin... cîțiva covrigi uscați, și două pahare, copii în dreptate ai gărăfii cu vin". 9) „...alb de fierbinte ce era, ploua cu foc peste capetele noastre" (pl.) — Cuprins de bucurie ! — Aceea. 10) În cupă ! — Iasca peste care părintele Ghermănuță aruncă „frunze uscate și îngrămădite" (masc.) — Acar ! 11) Una din „jivinele pădurii" — Ultimele taine ! — Pîrîul Negru „ce iesă de sub cele din urmă poale ale Răchitișului, și-și face loc printre Goșman și Dealul-Negru, pînă la vărsarea lui în Tazlău". 12) „Scoborîm în sat, trecînd pîrăul cu același nume..." — „... una din potăi, îndîrjită de sosirea stăpînului său, se repezi în pornire turbată și năzui să apuce pe Pisicuța de bot". (part.).

VERTICAL : 1) „...omul cel mai monosilabic din cîți există pe pămînt ; la dînsul o silabă plătea cît o frază, și un semn al arătătorului său cu inel de aur cuprindea, de multe ori, întreaga lui gîndire" — Soția lui Avrum din Sestină. 2) „...gazda noastră o tîrgoveață foarte drăguță..." (masc.) — „Un băiețel ca de opt ani, ședea pe prispă mai departe, și, mirat, se uita la noi cu ochi negri, nevinovați și mari". 3) Alunecuș (reg.) — Ca fulgul în zbor — Cușme ! 4) Articol scurt — „Spre deosebire de Văratic, mînăstirea aceasta adăpostește, sub mohorîta haină a călugăriei, pe cele mai multe din scoborîtoarele vechilor noastre familii boierești". 5) Localitate în Tanzania — Din suita Floricicăi — „Pe alocurea, munții se desfac și lasă ochiului visător o poartă de trecere către adîncurile fără de fund ale spațiului". 6) „...nu plutea sub albastrul cerului adînc și limpede..." — Pene de despicat lemne. 7) Acute ! — Valea Pipirigului (pl.) — „... în prejurul mămăligii, strachinile nouă, smălțuite cu albastru și roș, pline cu borș de oaie și numărate pe căciuli, stăteau fiecare alături cu cîte o lingură albă de lemn de asemenea nouă". 8) „Dormii dus, iar a doua zi cînd mă trezii... eram... la mine" — „...răscoli clocotitor nemărginirile rotunde...". 9) Radu Zaharia — Sfîntă. 10) Acela — Adevărată — „...cu gămălia de sticlă roșie" ce străpungea „părul cu îngrijire pieptănat și adus pe tîmple cu oarece cochetărie, strîns în conciu". 11) „...statura mijlocie, sprîncene negre, îmbinate, păr castaniu, ochi căprii, nasul drept, gura mică, față ovală, cîte o gropiță în fiecare obraz cînd rîde, vîrsta 25 de ani" — „...castanie peste tot, cu botul mic și cu nările largi, cu capul fin și tăiat pe niște linii dulci și bine hotărîte, cu ochii negri, mari și vioi, cu coama bogată, cu gîtul gros și puternic, cu pieptul lat, cu trupul sprinten și subțire, cu șoldurile largi, cu piciorul fin, și nervos, cu copitele mici și ușor înclinate". 12) „...în umbra trandafirie a culcușului său de fulgi..." — Drumul prin „o stîncă amețitor de înaltă și dreaptă ca un părete căzuse, parcă, năprasnic din cer și tăiase capul drumului pe care urcam la deal..."

DICȚIONAR : AMR, RAA, UCU, UGUC.

SERGHEI COLOȘENCO

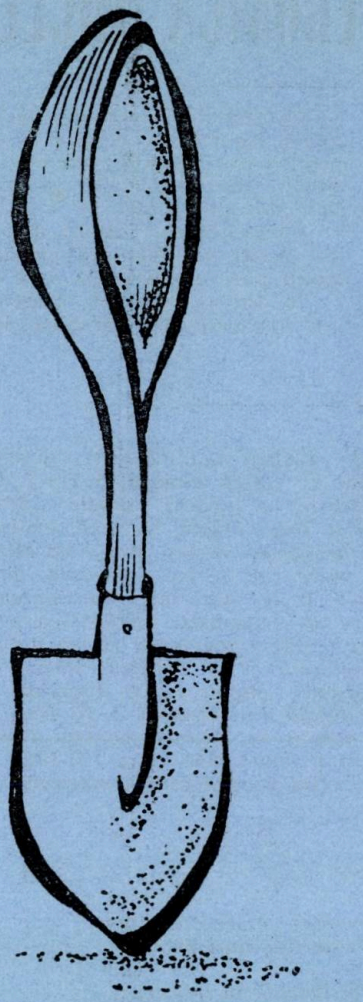

RECUNOAȘTEȚI SCRIITORII :

RĂSPUNS : p. 56, I. Fr. Storch ; II. Fănuș Neagu ; pag. 96, 1. Zaharia Stancu ; 2. Victor Eftimiu ; 3. Constantin Țoiu ; 4. Gheorghe Tomozei ; 5. Mihai Beniuc ; 6. Mihai Ursachi ; pag. 98 ; 7. Vasile Nicolescu ; 8. Fl. M. Petrescu ; 9. Dinu Săraru ; 10. Aurel Baranga ; 11. A. E. Baconsky ; 12. M. R. Iacoban ; 13. Nina Cassian ; 14. Aug. Buzura ; 15. Dan Hăulică ; pag. 99 : 16. George Bălăiță ; 17. Traian Iancu ; 18. Paul Anghel ; 19. Ion Hurjui ; 20. Eugen Barbu ; 21. Mircea Sîntimbreanu ; 22. Paul Balahur ; 23. H. Ivonne Stahl ; 24. Dumitru Ignea ; pag. 100 : 25. Ana Blandiana ; 26. M. H. Simionescu ; 27. Florența Albu ; 28 Geo Dumitrescu ; 29. Ioanid Romanescu.

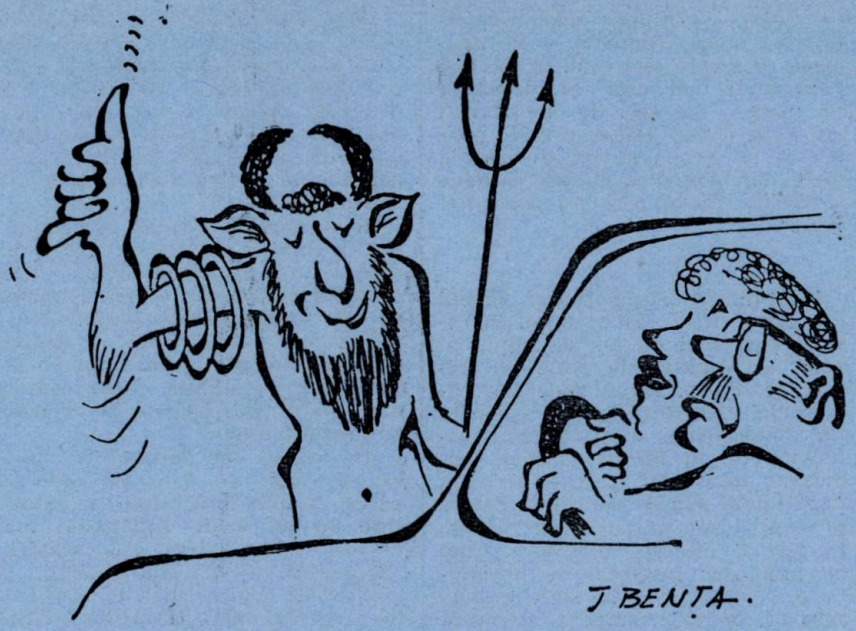

PROZA CA DISTRACȚIE, ROMANUL CA HOBBY

Ei bine, de ce nu și ca hobby ? În fond nimic mai serios ca un capriciu, ca o distracție, ca un hobby. „Divina Sarah", cum o numea Oscar Wilde pe marea stea a scenei franceze — cea mai aplaudată, mai contestată, mai excentrică, mai scandalos populară actriță — era un talent multilateral : picta, sculpta, scria proză. Nu e, desigur, vorba de memorialistica ei *(Dubla mea viață)* deja larg cunoscută, ci de ceva mai puțin știut : un roman, singurul scris de ea. Titlul — *În nori.* Cartea, terminată în 1878, pleacă de la experiența autoarei care, un an înainte, a întreprins o călătorie cu... balonul, în compania a doi prieteni, dintre care, unul, popularul pictor Georges Clarin, ce îi și ilustrează volumul. Romanul istorisește, din punctul de vedere al unui scaun de pai — mobilă favorită a actriței-scriitoare, aventurile zborului de-o după-amiază în nacela balonului, din care călătorii coboară, într-un sat, poftiți la un „copios ospăț" de către localnici :

„Cerul era minunat, vremea uluitor de frumoasă. Masa era extrem de veselă. Felurile erau în număr de două : întîi, tartine cu ficat de gîscă și, după aceea, ficat de gîscă pe pîine. Ospățul a fost încununat de un desert suculent din portocale. Dl. Giffard propuse un toast pentru viitorul transportului cu balonul, apoi pentru glorie, arte, trecut, prezent și viitor, după care sticla unde fusese vinul a fost azvîrlită în lacul Vincennes. Lebedele au bătut din aripi speriate, lacul și-a încruntat fruntea într-un tremur, apoi, cînd sticla a atins fundul apei, calmul a fost reîntronat. O tristețe obsedantă se simțea plutind în aer.

— Biata sticlă ! murmură Doña Sol. Îmi aduce aminte de o actriță îmbătrînită. Cît e în plină forță, ne dăruiește totul iar în locul gratitudinii, atunci cînd s-a secătuit de dragul nostru, o condamnăm, nerecunoscători, la uitare.

— Ei, lasă ! Să ne bucurăm de viață. Ca mîine ne ducem și noi, strigă Georges Clarin.

— Ce discuții posomorîte, adaugă Giffard. Nu-i loc de gînduri triste la bord. Ia uite-le cum trag balonul în jos. Ducă-se naibii filosofia !" Așa scria Sarah Bernard și, iată, nu-mi pare deloc rău că actoria a rămas pasiunea ei cea mai statornică.

*

Au existat doi literați cu numele de Winston Churchill — unul a trăit în S.U.A., celălalt, în Anglia. Americanul, autor a mai multe best-sellers, este azi aproape uitat ; englezul, deși mai puțin celebru, ca scriitor, în epocă, și-a cucerit o posteritate cu mult mai solidă și mai serioasă. Poate și pentru că puțini știu că Sir Winston Churchill, marele om de stat a avut, la vîrsta tuturor cutezanțelor — la douăzeci și trei de ani — vise de... literat. După ce cu primele pagini ale romanului său, *Savrola,* lucrurile au mers ușor ; pe parcurs autorul a dat de probleme. Le-a rezolvat încărcîndu-și intriga cu personaje și complicații. Romanul apare în 1900, după care autorul găsește meseria de soldat mult mai ușoară și mai atrăgătoare decît cea de prozator și abandonează ficțiunea pentru realitatea pe care, se pare, o cunoștea destul de bine ca să cîștige, în același an, primul său mandat de deputat în Parlament. Cît despre *Savrola,* cîștigul nu a fost decît de trei mii cinci sute de lire. Acțiunea cărții e localizată într-o mică țară africană, Laurania și se învîrte în jurul tînărului revoluționar Savrola, luptător pentru libertate, revoltat împotriva tiraniei instaurate de regimul lui Antonio Molara. Îl surprindem pe erou la ceea ce am numi azi „meeting" electoral :

„Din sala înțesată se tălăzui din nou zgomotul unei mari hotărîri. El potoli entuziasmul oamenilor și-i ținu în frîu timp de un ceas întreg. Tensiunea crescuse din ce în ce mai mult, cu fiecare clipă. Toți își frămîntau mintea încercînd să găsească ceva care să le exprime sentimentele și hotărîrea ce fiecare o luase pentru el însuși. Gîndeau cu toții ca un singur om : ca El. Pasiunea, emoția, însuși sufletul lui părea că fuseseră comunicate celor șaptezeci de mii de oameni care îi sorbeau cuvintele și care se inspirau unii pe alții.

Abia atunci îi lăsă să plece. Pentru prima oară ridică glasul și pe un ton răsunător, penetrant, puternic, înfiorînd pe ascultători, își începu perorația discursului. Efectul schimbării a fost fulgerător. Fiecare scurtă propoziție era urmată de cîte un strigăt de sălbatică bucurie. Emoția auditorului deveni de nedescris. Erau cuceriți cu toții. Lucille se lăsă și ea în voia valului de entuziasm ; uitase de interesele, de scopul ei, își uitase și soțul (tiranul Molara, n.n.) Frazele lui Savrola erau din ce în ce mai lungi, tălăzuind sonore. Toate conduceau spre aceeași concluzie. Oamenii o înțeleseră și, cînd ultimele lui cuvinte au fost rostite, le și acoperiră cu tunetele aclamațiilor."

După cum lesne ne putem da seama, Sir Winston era infinit mai sentimental în proza sa cu certe sechele din romanul „gotic" decît în activitatea politică.

*

Marea ambiție a „vampei platinate", Jean Harlow nu era nici obținerea Oscarului, nici a primului loc în clasamentele după box-office. Se pare că ceea ce dorea vedeta era gloria de scriitoare. Totul a început cu un vis pe care ea a simțit nevoia să-l povestească în scris. Așa s-a născut romanul *Diseară e astăzi.* Jean Harlow i-a cerut ajutor lui Carey Wilson, scriitor și producă-

tor dintre cei mai importanți ai studiourilor Metro Goldwin-Mayer. Împreună cu el, Jean Harlow dictează și transcrie „faptele" care alcătuiesc cartea ce urma să fie editată de Wilson. Eroina romanului, curajoasa Judy are mult din forța și îndrăzneala autoarei a cărei putere de observație și luciditate uimesc — în măsura în care îi aparțin. E vorba de un preafrumos, preabogat și preafericit cuplu din vremea „anilor nebuni" ai jazz-ului și prohibiției. Fericirea se sfîrșește brusc atunci cînd, Peter, soțul eroinei își pierde vederea într-un accident și cînd criza economică îi ruinează. Căutînd să-i ascundă lui sărăcia neașteptată, Judy se angajează la un bar de noapte și, pentru a-și „acoperi" absențele, își convinge soțul orb că noaptea e zi — de unde și titlul romanului. Deși în viața ei apare o altă pasiune, căsătoria va fi salvată de încrederea reciprocă a celor doi. Ecourile scenariilor cu trecere la public se simt, dar există și unele momente de literatură bună, pe alocuri.

„Vrei să-mi dai o țigară?" întrebă el calm. Mîinile ei zburară automat spre mesuța de alături. Răsuflă adînc, simțindu-se vinovată.

„Peter", strigă ea, cu glas îndurerat, „iartă-mă" — sînt sigură că am umplut cutia cînd am plecat."

„Le-am fumat pe toate", spuse Peter.

„Iată că am greșit iarăși. Iarăși nu m-am gîndit! Își zise ea. Nu mai e același Peter de demult, e altul, schimbat. De ce, oare nu am destulă minte să-mi dau seama că dacă nu are altceva de făcut — și ce altceva să facă decît să stea aici zile în șir, fumează de două ori mai mult ca înainte. Dar cum era să știu cît fumează un orb?! Diseară, fără ca el să bage de seamă, o să schimb cutia asta de sticlă cu cea de argint, în care încap cîteva sute de țigări. Și mîine, cînd degetele lui vor simți diferența o să înțeleagă că încerc să-l ajut, să fac să-i pară totul mai ușor. Și atunci ce nu merge? Ce zeci de alte lucruri am uitat să fac pentru el? Nu pentru că nu vreau să mă gîndesc la toate, dar pentru că gîndesc ca mine și nu ca cineva care nu poate vedea..."

★

Unul dintre cei mai bogați oameni din lume, H. L. Hunt avea, în ultimii patruzeci de ani ai vieții, un venit săptămînal de peste un milion de dolari. După toate aparențele, nici casa din Texas — construită aidoma celei a lui George Washington de la Mount Vernon, dar, evident, mult mai mare — nici nenumăratele sonde nu-l mai distrau pe capriciosul miliardar în măsura în care îl interesa literatura. Cum un miliardar interesat de literatură e o curiozitate în sine, trebuie spus că, de fapt, singura literatură de interes, pentru el era cea pe care o scria el însuși. Eroul romanului său, *Alpaca* — apărut în 1960 — e un tînăr și frumos reformator ce pleacă din mijlocul poporului său, din Alpaca, adică, trimis să viziteze Europa, să cunoască oameni și locuri, să învețe de la viață cum să alcătuiască o constituție pentru țara sa recent eliberată. În plin Paris, eroul, Juan Achala o întîlnește pe Mara, celebra cîntăreață care va renunța la cariera ei, sacrificînd-o tînărului tribun. „Romanul" are construcția, rezolvările și stilul contaminate iremediabil de clișeele epice lansate și banalizate de atmosfera filmelor de categoria a doua din anii '30—'40 și multe dintre replicile personajelor ar putea figura pe locuri de frunte într-un posibil clasament al „celor mai stupide dialoguri".

„Tu ești chiar viața mea și, totuși, mai degrabă te-aș părăsi decît să distrug eul tău, să risc să te schimb doar ca să te potrivesc cu mine", zise el.

„Dar, dimpotrivă", răspunse ea, repede, „certitudinea iubirii tale îmi umple viața, îmi împlinește ființa. Îți amintești ce ți-am spus: m-am săturat de imitația din tinichea pe care teatrul o opune vieții adevărate. Îți amintești că te-am iubit de cînd te-am văzut, pe vapor și, înainte, în visele mele. Dacă tu mă iubești, Achala, cariera mea independentă nu mai înseamnă nimic pentru că aș avea totul, oricum." „Îmi vine greu să cred ce-mi spui", zise el gînditor și apoi, cu mare intensitate, urmă: „Mă întreb dacă îți dai seama ce înseamnă pentru noi *totul*. Ai uitat noaptea aceea în care ne-am plimbat de-a-lungul și de-a latul Parisului cu taxiul ce, de fapt, ne purta chiar prin paradis?".

„Și luna și cerul fără nori, orașul înlănțuit de somn tocmai ca să nu ne tulbure!" exclamă ea cu chipul din nou radios.

„Da", zise el sărutîndu-i fața ridicată către fața lui, „Aceeași lună care acum se ridică deasupra liniei ondulate a cedrilor de pe muntele de colo. Și noi n-am uitat, nu-i așa? sunetul valurilor ce se spărgeau de plaja Rivierei în noaptea aceea cînd lumea încremenise din mișcarea-i?"

„Sau minunea", reluă ea, „minunea primului răsărit de soare pe care l-am privit împreună — acel minunat răsărit de soare ce punea pe cer toate culorile posibile..."

„Nu voi uita niciodată", o asigură el, „cum ne împroșcam unul pe altul cu nisip fierbinte, cîteva ceasuri mai tîrziu cînd soarele se stinsese sub razele lunii."

„Ce fericire am împărtășit," spuse ea, etc., etc. de unde se vede că parcă tot mai bine scriu prozatorii care au un venit săptămînal mai modest și un talent mai acătării. „Romanul" e dedicat, dealtfel, și „studiului" unui model de constituție și, în caz că cititorul n-a „prins" cele opt articole capitale pe parcursul cristalizării lor întretăiate de spasmele lirico-epice, Hunt le reia, în chip de *finis coronat opus*, evident, ca pentru mințile mai sărăcuțe, la sfîrșitul volumului — „document-anexă".

Concluzia, singura concluzie care se impune, este că amatorismul nu-și are loc între adevăratele valori, indiferent de „greutatea" socială a amatorului, de enormitatea strădaniilor în care calcă ori de naivitatea și inexperiența culturală a cititorului. Reacția este în toate cazurile, rîsul care poate fi luat și ca o judecată de valoare.

Mihaela GAFENCU

CĂRȚI MEMORABILE CARE NU AU EXISTAT NICIODATĂ

Nu e un simplu, ieftin și superficial paradox — asemenea cărți ce nu au existat... au existat. E vorba, desigur, de o existență fictivă asupra căreia, adesea, notele de subsol ale paginilor de literatură, ne atrag atenția.

Plin de resurse întru atare invențiuni este Sir Arthur Conan Doyle. Romanele sale avîndu-l ca erou pe celebrul detectiv din Baker Street 221 B abundă în referiri la diferite „opere" scrise fie de Sherlock Holmes în persoană, fie de nu mai puțin vestitul, nelipsitul Doctor Watson, „fost membru al departamentului medical din armata britanică". Între „cărțile" unde Doctorul Watson narează întîmplările misterioase, enigmele impenetrabile, „cazurile" de nerezolvat, limpezite, prin deducții logice, de infailibilul Sherlock, se numără și cea intitulată *Curioasa experiență a familiei Patterson pe insula Uffa* (The Curious Experience of the Patterson Family on The Island of Uffa). Numai că numita carte nu a fost scrisă vreodată, deși e menționată în trecere de către presupusul ei autor. Dintre volumele pe care Sir Arthur le atribuie însuși eroului său favorit, cîteva atrag negreșit atenția. După cum se exprima însuși „autorul" fictiv, în romanul *Semnul celor patru* (The Sign of the Four), aceste opere sînt „monografii, toate tratînd subiecte tehnice". Cea mai larg cunoscută este *Asupra diferenței dintre scrumurile diferitelor mărci de tutun* (Upon the Distinction Between the Ashes of Various Tobaccos). Avînd în vedere faptul că titlul apare menționat în cîteva dintre romanele lui Conan Doyle, „apariția" volumului distinsului detectiv ar trebui situată între 1880 și 1890 — amănunt ce va căpăta întreaga sa importanță în volumul pe care îl pregătim (fiind în ton, nu-i așa?) și care se ocupă de vastul domeniu al istorie literaturii inexistente. Din partea reputatului specialist, primim precizări suplimentare cum că, în „monografia" cu pricina, domnia-sa înșiră „o sută patruzeci de sorturi de țigări trabucuri și tutunuri de pipă, cu planșe colorate care ilustrează deosebirile dintre scrumuri" (cf. Semnul celor patru, trad. Lazăr Cassvan și Rodica Lackner, Ed. Minerva, București, 1973, p. 167), ba chiar că volumul era pe cale de a fi tradus și în limba franceză. Aflăm și presupusul traducător : detectivul parizian François de Villard.

O altă valoroasă contribuție la cunoașterea omenească aduce și *Manualul practic de apicultură* (Practical Handbook of Bee Culture), „semnat" de același multilateral Sherlock Holmes.

Cu o existență reală la fel de suspectă și alte titluri de cărți au devenit celebre prin faptul că n-au fost scrise. De pildă, pentru amplificarea tensiunii din *Prăbușirea casei Usher* (The Fall of the House of Usher) E. A. Poe amestecă, între autori și opere veritabile, „volumul" *Călătoria în lumi albastre*, atribuindu-l scriitorului romantic german Ludwig Tiec (1773—1853). În același scop, dealtfel, al creării atmosferei potrivite în multe alte povestiri deale sale H. P. Lovecraft amintește de presupusul *Necronomicon*, „scris" de un anume Abdul Alhazred (ceea ce, în treacăt fie spus, în arabă înseamnă, textual, „arabul cel nebun"), ca de un „îngrozitor simbol" al cultului, interzis de lege, al „mîncătorului de cadavre" — cult, zice-se, patronat de „inaccesibilul Leng din Asia Centrală"...

Revenind la E. A. Poe, se poate spune că nu numai titluri de cărți a inventat el, ci și nume de scriitori. În *Tu ești ucigașul* (Thou Art the Man), apare numele „scriitorului" Turnapenny (cf. E. A. Poe, Opere alese, E.P.L., București, 1968, p. 462), iar în *A o mie și doua poveste a Șeherezadei* (The Thousand-and-Second Tale of Scheherazade), se citează un titlu fictiv : *Tellmenow Isitsöornot*, „o lucrare mai puțin cunoscută în Europa" (Ibid., p. 489).

Simpaticul obicei de a inventa cărți și autori nu e totuși chiar așa de nou. Aflăm de celebrul și, neîndoielnic, temeinicul studiu *Despre cum să dai peste cap orele de penitență*, „operă" în.... patruzeci de volume, găsită de Pantagruel în biblioteca mînăstirii Sf. Victor. În timpuri ceva mai apropiate și în scopuri ceva mai prozaic-practice, Charles Dickens etala în biblioteca sa toate cele... nouăsprezece tomuri ale *Ghidului pentru somn reconfortant* ca și tot atît de documentatul studiu intitulat *Strategia modernă* (Modern Warfare), „scris" de generalul Tom Thumb (în traducere exactă... Tom Degețelul). Se pare că marele prozator — e vorba de Dickens, firește — folosea false coperte pe care se amuza să scrie titluri și nume inventate pentru a acoperi porțiuni mai puțin arătoase din tapetul camerei sale de lucru.

Mihaela GAFENCU

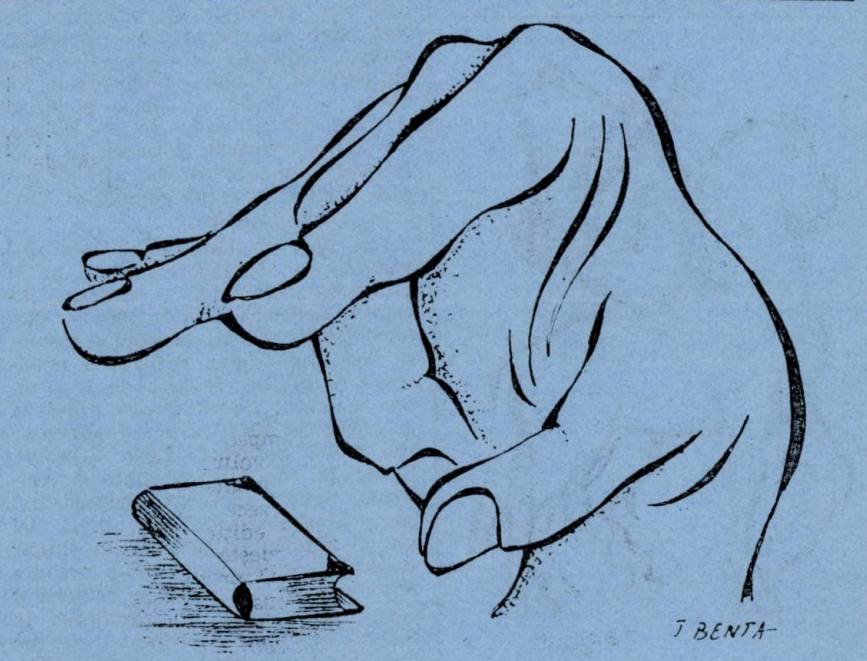

CĂRŢI CELEBRE REFUZATE DE EDITURI

Recent, scriitorul american Chuck Ross a distribuit la douăzeci şi şapte de edituri, cópii dactilografiate după deja celebrul roman al lui Jerzy Kosinski, *Paşi (Steps)*, volum care cîştigase, în 1969, Premiul Naţional al Cărţii americane. Nici unul dintre cei douăzeci şi şapte de experţi nu a recunoscut romanul şi toţi l-au respins ca... necorespunzător. Istoria literară consemnează şi alte cazuri de celebre erori de apreciere — volume care, la publicare, într-un tîrziu, au devenit *best-sellers*, după ce fuseseră refuzate de un mare număr de edituri.

În 1914, Grant Richards publică, la Londra, *Oameni din Dublin (Dubliners)* de James Joyce. Scriitorul nu a acceptat nici o schimbare în cele cincisprezece povestiri grupate sub acest titlu şi care înfăţişează oraşul irlandez în cele mai puţin literar-„prezentabile" aspecte. Nici mai mult, nici mai puţin de patruzeci de edituri au considerat cartea nepublicabilă. Chiar şi după apariţie, într-o scrisoare adresată de autor lui Bennett Cerf, e descrisă violenţa reacţiei dezlănţuite de *Oameni din Dublin*: „...cînd a fost, în sfîrşit, tipărită, o foarte binevoitoare persoană a cumpărat întreaga ediţie şi i-a dat foc în Dublin — nou şi special auto-da-fé" al unei cărţi recunoscute, de atunci încoace, ca una dintre capodoperele literaturii engleze şi universale.

Faimoasa *Kon-Tiki* a curajosului plutaş de pe... Pacific, Thor Heyerdahl a apărut abia în 1950, la editura Rand Mc. Nally (Chicago, S.U.A.) după ce colindase zadarnic fişetele altor douăzeci de asemenea instituţii. Tot în 1950 şi apoi în 1951, cartea se află printre primele zece dintre cele mai îndrăgite volume americane de proză. Pelicula turnată în 1951 de studiourile hollywoodiene după recent publicata carte primeşte imediat premiul Oscar pentru film documentar, iar vînzările înregistrează cote ce depăşesc cinci milioane de exemplare.

O soartă asemănătoare are şi romanul *Mătuşica Mame (Auntie Mame)* scris de către Patrick Dennis şi respins de şaptesprezece edituri pînă la a fi publicat de a optsprezecea — Editura Vanguard din New York, în 1955. Redactorii respectivei case nu s-au înşelat deloc avizînd manuscrisul. La scurt timp după lansare, cartea stîrneşte o adevărată senzaţie şi inspiră o transpunere pentru scenă. Din nou, mare succes pe Broadway şi, aproape imediat, urmează o ecranizare în care, în rolul titular străluceşte cunoscuta actriţă Rosalind Russell. În 1974, o altă confirme a popularităţii cărţii: ea devine un reuşit musical, *Mame*. Între timp, ediţiile se succed iar statisticile de librărie demonstrează că cel puţin două milioane de cititori păstrează volumul lui Dennis în bibliotecile lor.

O tot atît de strălucită şi, după repetatele descurajări, neaşteptată evoluţie cunoaşte şi azi celebrul roman *Bucuria vieţii* (Lust for Life) al lui Irving Stone. La a optsprezecea tentativă de abordare a editurilor, Stone convinge pe cea aparţinînd Companiei Longmans Green care îi publică volumul consacrat, cum bine se ştie vieţii şi operei marelui pictor olandez Vincent Van Gogh. Reacţia publicului cititor, atunci ca şi acum, a fost entuziastă. În momentul apariţiei însă, aşteptările cele mai optimiste ale editorilor au fost întrecute spectaculos: urmează, repede, şaptezeci de ediţii! Conform statisticilor, romanul-biografie al lui Stone s-a vîndut în peste douăzeci şi cinci de milioane de exemplare, iar filmul realizat, prompt, la Hollywood, cunoaşte un tot atît de deplin succes. În rolul genialului Vincent, Kirk Douglas.

Dar fără un Hollywood care să-l sprijine în răspîndirea cărţii şi în cucerirea publicului — e drept, lucrul se petrecea abia în 1865 — Richard Doddridge Blackmore a trebuit să înfrunte singur refuzul a nouăsprezece edituri înainte de a-şi vedea romanul *Lorna Doone* publicat, în sfîrşit, în 1869, la o a douăzecea: cea a lui Sampson Low (Londra). Ediţia în trei volume pare a confirma, pentru moment, scepticismul celor nouăsprezece dar, după doi ani, o a doua ediţie într-un singur volum se dovedeşte a fi un neîndoielnic succes. O probă a reuşitei e ediţia pirat pusă în circulaţie în S.U.A., ţară în care romanul devine imediat *best-seller*-ul anului 1874. De atunci, noi şi noi ediţii apar şi se epuizează. Hollywood-ul şi-a dat totuşi concursul tardiv la popularizarea cărţii, iniţiind turnarea a trei cine-versiuni ale ei.

Editura William Morrow (New York) şi-a descoperit o adevărată vocaţie în publicarea „succeselor" pe care le depistează fără greş. Un exemplu îl constituie romanul *M*A*S*H* al cărui autor, Richard Hooker l-a oferit la douăzeci şi una de edituri, încercînd, vreme de şapte ani, să înduplece cerberii vieţii literare americane. În 1968, Will Morrow lansează volumul care obţine o recunoaştere şi o popularitate fulgerătoare. Cum Hollywood-ul nu stă niciodată departe de succesele literaturii, ecranizarea apare iute, iar televiziunea preia ideea şi transformă romanul într-un serial terminat în 1972.

În 1969 acelaşi Will Morrow acceptă un alt manuscris respins înainte de şaisprezece edituri. E vorba de primul volum al studiului scris de Laurence Peter, *Principiul lui Peter*, (Peter's Principle), unde se analizează fenomenele de degradare a inteligenţei individului pînă la cele mai ciudate forme de incompetenţă. Cele şase milioane de exemplare vîndute în scurt timp de la lansare îl încurajează pe autor să continue seria eseurilor cu *Planul lui Peter* (Peter's Plan) şi apoi cu *Citatele lui Peter* (Peter's Quotations) şi *Oamenii lui Peter* (Peter's People), apărute tot la editura newyorkeză.

Mihaela GAFENCU

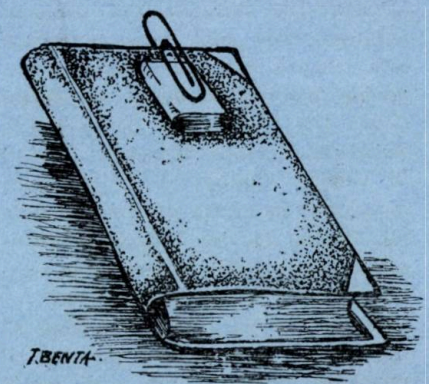

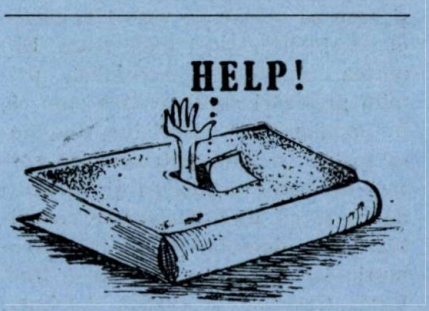

CĂRȚI CARE AU SCHIMBAT LUMEA

Sînt autori și autori, cărți și cărți. Și unii și celelalte trăiesc după cîtă lumină aduc omenirii. Demult, pe la un mijloc de veac doi al erei noastre, a trăit și scris un grămătic latin, pe numele său, Terentianus Maurus. El nu a „supraviețuit" decît printr-un singur vers, de care a fost însă, adesea, deposedat. Versul cu pricina — *Habent sua fata libeli*, pe românește, „Cărțile își au destinul lor" — a fost atribuit cînd lui Ovidiu, cînd lui Marțial, cînd lui Horațiu, pentru că... și cuvintele își au destinul lor, iar destinul cuvintelor luminoase, al acelor cuvinte „ce exprimă adevărul" e să revoluționeze lumea, fiindcă ele, cuvintele adunate în cărți și răspîndite între oameni sînt cele mai puternice arme pe care aceștia le-au inventat. Și au existat, într-adevăr, asemenea cărți despre care se poate spune că au schimbat lumea.

În 1513 apare un volumaș ce trece neobservat o bună bucată de vreme, *Il Principe* (Principele) de Nicoló Machiavelli. În douăzeci și șase de capitole, acest prim tratat de politologie este centrat pe teoria puterii în stat : obținerea și, mai ales, menținerea ei. Conducătorii din trecut îi servesc autorului ca exemple. iar un contemporan, ca prototip al Principelui : vestitul Cesare Borgia. Machiavelli a fost judecat după această carte, iar cartea a fost judecată nu după valoarea ei științifică, ci după cea morală. S-a conchis că ea ar constitui un codice al tiraniei și s-a conchis greșit, simplist, superficial. Eroarea durează deci de peste patru sute de ani. Realismul gîndirii marelui patriot și politolog a fost confundat cu cinismul tot așa cum, prin aceleași fel de sentințe grăbit-rezumative ale posterității, numele lui Seneca e asociat cu ideea de mîndrie monstruoasă ori cel al lui Montaigne cu ideea de scepticism — prejudecăți ce deformează adevărul, compromițîndu-l. Acest adevăr, în ceea ce privește pe Machiavelli, e că tratatul său a contribuit la cristalizarea gîndirii politice a contemporanilor și urmașilor săi și, prin aceasta, la lupta pentru unificarea Italiei, pentru constituirea statului modern ca structură națională întemeiată pe puterea laică și bazată pe „adevărul efectual" *(La verità effettuale)*.

Terminat în 1530, apare în 1543 celebrul tratat *De revolutionibus Orbium Caelestium* (Despre mișcare de revoluție a corpurilor cerești) de Nicolaus Copernicus. Astronomul polonez pune astfel bazele științei moderne a astrelor și revoluționează învățăturile geocentrismului ptolemaic, opunîndu-le teoria heliocentristă care stîrnește imediate și violente reacții, mai ales din partea teologilor. Omul secolului al șaisprezecelea nu mai putea fi privit ca fruct al creației divine, iar lumea s-a cutremurat din temelii descoperindu-și, odată cu terestritatea originii și independența existenței, singurătatea.

Cu mai puțină violență dar cu tot atîta uluire sînt primite și alte două cărți „care au schimbat lumea" și fără de care nu ne-am putea închipui știința contemporană și omul de astăzi. Una dintre ele apare în 1628, se intitulează *De Motu Cordis* (Despre mișcarea inimii) și aparține lui William Harvey, care detaliază descoperirea sa din 1616 : circulația sanguină. Cealaltă carte e dăruită omenirii, în 1687, de către Sir Isaac Newton : *Principia*. Fizicianul își împarte lucrarea în trei părți : Mișcarea corpurilor, Mișcarea corpurilor în medii care opun rezistență și Sistemul lumii. Tratatul propune și argumentează o nouă lege a gravitației și marchează începutul noii ere a explorării, experimentării și gîndirii științifice.

După mai bine de două secole, fizica numită „newtoniană" va fi, la rîndul ei, revoluționată de apariția, în 1905 și 1916, a două lucrări ale lui Albert Einstein, privind, respectiv, teoria relativității speciale și teoria relativității generalizate — descoperiri epocale care, ciudat lucru, deși au deschis științei drum larg spre realizările de excepție de azi, nu i-au deschis și savantului calea măcar spre premiul Nobel...

Larg comentată și, poate și datorită violenței fanatice a acestor comentarii, larg cunoscută, înfruntînd protestele cruciaților Bibliei, *Originea speciilor*, de Charles Darwin, apare în 1859. Celebrul savant lansează teoria, astăzi unanim sau quasi-unanim acceptată a evoluției speciilor sub controlul selecției naturale și adaptării la mediul de viață.

După fizică, biologie, anatomie, astronomie, științele economice și politice cunosc efectul bulversator al impresionantului studiu publicat de Karl Marx în 1867, *Das Kapital* (Capitalul), volumul întîi scris la Londra, iar următoarele două completate de Friedrich Engels după notele lui Marx. Cum bine se știe, cartea analizează societatea capitalului și fundamentează materialismul dialectic. Conceptul de bază al teoriei lui Marx îl constituie lupta de clasă, factor esențial în existența socială și istorică a lumii.

În 1901, Siegmund Freud își publică *Știința viselor* (Wiessenschaft der Träume), după care urmează *Totem und Tabu* (1913), *Einführung in Psychoanalise* (Introducere în psihanaliză, 1916) și apoi, în 1924, *Psychoanalitische Studien an Werke der Dichtung und Kunst* (Studii psihanalitice asupra operelor poetice și de artă). Neurologul și psihiatrul austriac, fondatorul psihanalizei, a elaborat o nouă imagine a structurii psihice cu diferitele ei nivele și cu dinamica raporturilor dintre ele. Generalizînd concluziile clinice Freud le extinde asupra interpretării fenomenului literar și plastic. Teoria pusă în circulație de el a exercitat o profundă și întinsă influență, atît asupra creației artistice, cît și asupra teoriei și criticii de artă, care o acceptă ca pe una dintre cele mai importante metode de cercetare.

Dar influențe reformator-revoluționare nu au venit doar dinspre știință. André Gide scrie două cărți cu efect imediat asupra vieții social-politice a vremii : în 1912, *Souvenirs de la Cour d'Assises* (Amintiri de la Curtea cu juri) și în 1927, *Voyage au Congo* (Călătorie în Congo). În prima demască, în urma propriei experiențe de jurat la Tribunalul din Rouen, deficiențe grave ale procedurii juridice. Urmărea crearea unui puternic curent de opinie ce determină autoritățile să legifereze propunerile avansate de scriitor. A doua carte se dovedește a avea repercusiuni și mai adînci încă. Obiectivul urmărit de Gide e compromiterea și desființarea multelor „societăți" ale concesionarilor europeni, care își îndeplineau înălțătoarea misiune „civilizatoare" oprimînd băștinașii din coloniile africane, obiectiv atins imediat după apariția cărții.

Mihaela GAFENCU

CARȚI ȘI TITLURI

Este interesant de urmărit „meandrele" gîndirii scriitorilor, fie și în stabilirea titlurilor de carte. Iată cîteva volume intrate demult în conștiința „literară" a lumii și titlurile la care se gîndiseră inițial autorii lor :

1. Titlu inițial : Prime impresii
   Titlu final : *Mîndrie și prejudecată*
   Autor : Jane Austen
2. Titlu inițial : Crono-Argonauții
   Titlu final : *Mașina timpului*
   Autor : Herbert George Wells
3. Titlu inițial : Totul e bine cînd se sfîrșește cu bine
   Titlu final : *Război și pace*
   Autor : Lev Tolstoi
4. Titlu inițial : Tandrețe
   Titlu final : *Iubitul doamnei Chatterley*
   Autor : D. H. Lawrence
5. Titlu inițial : Amurg
   Titlu final : *Zgomotul și furia*
   Autor : William Faulkner
6. Titlu inițial : Valea Salinas
   Titlu final : *La est de Eden*
   Autor : John Steinbeck
7. Titlu inițial : Mîndra carne
   Titlu final : *Toți oamenii regelui*
   Autor : Robert Penn Warren
8. Titlu inițial : Ceva ce s-a întîmplat
   Titlu final : *Oameni și șoareci*
   Autor : John Steinbeck
9. Titlu inițial : Pierdut
   Titlu final : *Privește, înger, către casă*
   Autor : Thomas Wolfe
10. Titlu inițial : Barul B—Q
    Titlu final : *Poștașul sună întotdeauna de două ori*
    Autor : James M. Cain
11. Titlu inițial : Înainte de această mînie
    Titlu final : *Rădăcini : Saga unei familii americane*
    Autor : Alex Haley
12. Titluri propuse :
    Fiesta
    Generația pierdută
    Rîul către mare
    Vechea drojdie
    Titlu final : *Și soarele răsare*
    Autor : Ernest Hemingway
13. Titluri propuse :
    Și mîine e o zi
    Pietre de hotar
    Ho ! Ho ! Oaie neagră !
    Titlu final : *Pe aripile vîntului !*
    Autor : Margaret Mitchell
14. Titluri inițiale :
    Vara rechinului
    Teroarea monstrului
    Fălcile Leviathanului
    Titlu final : *Fălci*
    Auto : Peter Benchley
15. Titluri propuse :
    Feluritele arme
    Înapoi la războaie
    Titlu final : *A avea și a nu avea*
    Autor : Ernest Hemingway

Mihaela GAFENCU

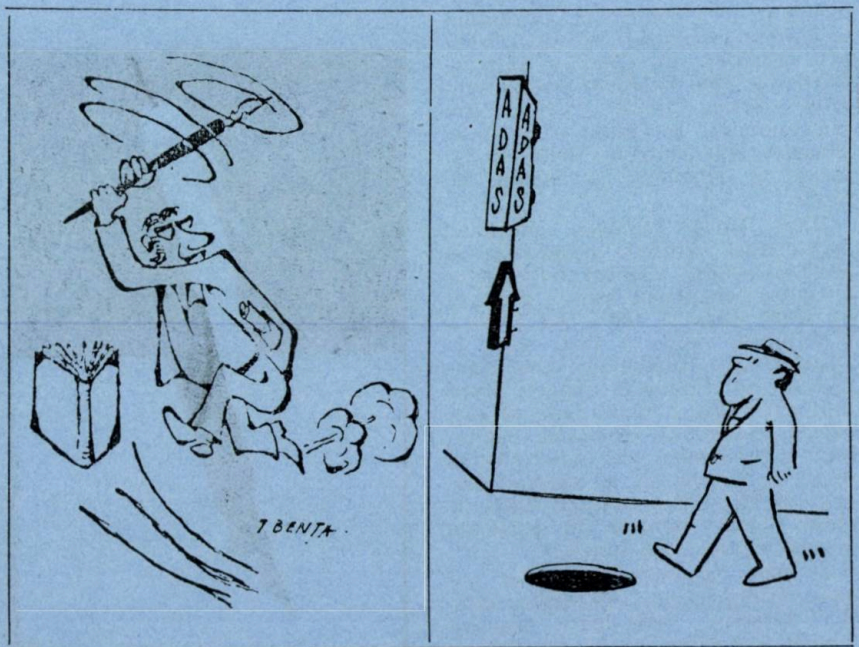

RODICA

LĂCRĂMIOARA

DANA-MARIA

Semne bune
anul are!

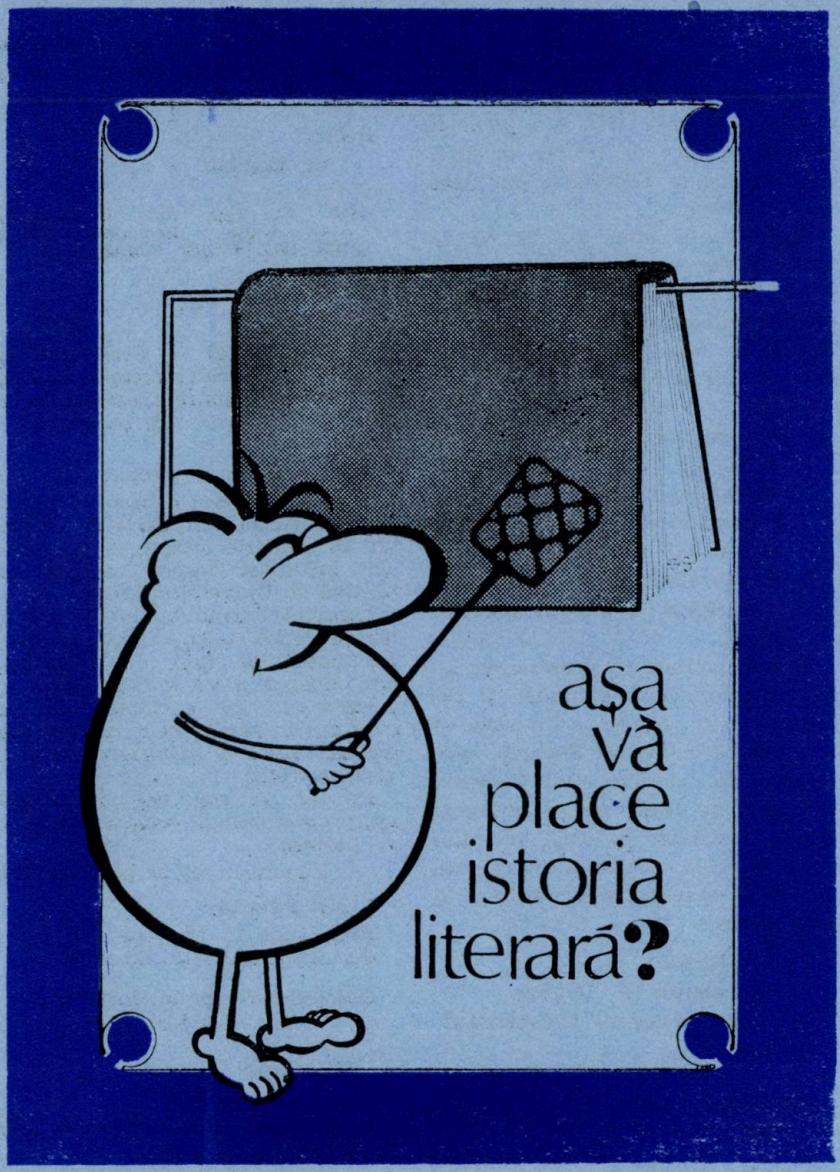

VASILE PÂRVAN. Documente

Vasile Pârvan, istoric de talie mondială, arheolog eminent, literat și filozof al culturii, sociolog și profesor de înaltă ținută, a lăsat în urmă, după scurta-i viață, o operă durabilă, demnă de cele mai remarcabile realizări ale spiritualității românești. Despre contribuțiile sale științifice, ca și despre prodigioasa-i activitate de îndrumător, pedagog și om de acțiune au scris nenumărate și celebre condeie, din țară și din străinătate. Elogiindu-i energia fără seamă, puterea de muncă împinsă pînă la limitele superioare ale forței omenești, erudiția prea puțin egalată, românii și străinii, contemporanii și posteritatea, cu precădere cei inițiați, i-au recunoscut lui Pârvan meritele deosebite pe tărîmul culturii. O serie de lucrări noi, ediții de documente, studii monografice, biobibliografii au făcut, în ultimul timp, relativ cunoscută opera atît de controversată a savantului nostru. „Viața sa este un model ce ia proporțiile unui simbol". Afirmația aparține lui D. Gusti și sintetizează în chip minunat tenacitatea lui V. Pârvan, eforturile în realizarea proiectelor, austeritatea științifică, idealurile puse în slujba națiunii sale, eroismul de care a dat dovadă, modul lucid în care a înțeles ce obligații îi revin față de societatea în care trăia și pe care o dorea mai bună prin munca sa. S-a bucurat, e drept, de o ascensiune rapidă în cariera profesională ajungînd, în 1911, la nici 29 de ani, membru al Academiei Române, după ce, în prealabil, obținuse licența în istorie, doctoratul în filozofie, titlul de profesor universitar și de director al Muzeului Național. Și după această dată Pârvan a obținut nenumărate funcții, titluri științifice și onorifice. Merită, în acest sens, a menționa, printre altele, că a devenit membru al mai multor institute și academii străine, că a fost membru fondator al Institutului de studii sud-est europene și al Comitetului internațional de științe istorice, că a deținut funcția de vicepreședinte și secretar general al Academiei Române, ca și pe aceea de președinte al Comisiei naționale pentru cooperația intelectuală, a fost secretar al Uniunii Academice Internaționale și profesor agregat la Sorbona. Și această înșiruire ar putea continua.

Așa după cum afirmă unul dintre biografii săi, istoricul Al. Zub, destinul lui Vasile Pârvan, încă de la primele manifestări publice, a reușit să intrige, să provoace reacții dintre cele mai contradictorii, semn distinct al gîndirii sale originale. Așa s-a întîmplat cu prilejul jubileului dinastic, istoricul criticînd „destrăbălarea în politica dinlăuntru" și „nepriceperea criminală în cea din afară" și la fel s-au petrecut lucrurile în anul următor, 1907, cînd, într-o scrisoare adresată corpului didactic din țară, provocată de marile răscoale, Pârvan arăta că e necesară „o mișcare energică de cucerire a drepturilor țărănești". Firesc, aceste atitudini ale sale n-au rămas fără urmări, nici în situațiile pomenite mai înainte și nici după aceea, Pârvan simțind din plin ostilitatea oamenilor politici ca și a celor mînuiți de ei. Ceva asemănător s-a întîmplat în 1909, cînd istoricul a dorit să ocupe catedra de Istorie antică și epigrafie de la Facultatea de litere a Universității din București, catedră pe care tot el o suplinea. Conform uzanțelor timpului era necesar pentru primirea titlului de agregat definitiv — în fapt profesor — de un raport asupra activității științifice a candidatului, făcut de unul sau mai mulți oameni de specialitate. În cazul de față acest raport a fost întocmit de D. N. Burileanu, care a încercat să-l denigreze pe V. Pârvan în fața Senatului universitar din București, lăsîndu-se să se înțeleagă că acesta din urmă a folosit pentru studiul său despre Marcus Aurelius o enciclopedie germană în redacția lui G. Wissowa. Cel care îi ia apărarea este marele istoric Nicolae Iorga.

La începutul anului 1910, Ministerul Instrucțiunii Publice trimitea Universității din Iași memoriul de lucrări al profesorului Pârvan, diploma de doctor în filozofie, precum și cîte trei exemplare din *Organizarea Provinciei Dacia traiană*, *Salsovia* și *M. Aurelius Verus Caesar și L. Aurelius Commodus*, toate acestea la un loc constituind „dosarul" cu care istoricul se prezenta în fața Comisiei ieșene ce trebuia să-i dea avizul pentru ocuparea catedrei mai sus amintite. Senatul universitar ieșean, împreună cu profesorii Facultății de litere, hotărăsc ca A. D. Xenopol, P. Râșcanu și I. Caragiani

să studieze lucrările candidatului şi să întocmească un raport asupra lor. Deşi nu avem la dispoziţie acest raport, lucrurile sînt cunoscute atît din corespondenţa lui Pârvan cît şi din procesul-verbal al şedinţei senatului universitar ieşean, din 2 aprilie 1910, publicat, parţial, cu această ocazie. Mai întîi s-a făcut o cercetare la obiect a lucrării încriminate de Burileanu şi profesorii ieşeni, în frunte cu A. D. Xenopol, comparînd textele, au ajuns la concluzia, de aşteptat de altfel, că Pârvan avea dreptate şi că la mijloc era vorba de o calomnie. Aşa după cum se vede din procesul verbal al senatului, istoricul Xenopol a fost acela care ca şi în cazul lui Iorga, la vremea sa, a recunoscut imediat valoarea şi a încurajat-o. Cu excepţia lui Ilie Bărbulescu, toţi cei care au analizat lucrările lui Pârvan au avut numai cuvinte de apreciere. Prof. I. Caragiani spunea cu acest prilej că „domnul Vasile Pârvan este un excelent candidat, d-sa a scris cu multă erudiţie. Am constatat că dl. V. Pârvan este iniţiat şi bine pregătit în toate ramurile studiate de el". Interesant rămîne faptul că după cîteva luni, după ce Pârvan obţinuse titlul de agregat definitiv, studiul său despre Marcus Aurelius, atît de puternic atacat de colegul său bucureştean şi atît de bine apărat de profesorii ieşeni, a fost premiat de Academia Română, secţiunea istorică, cu o parte din premiul „Adamachi".

Ultimul document publicat acum este o cerere de paşaport făcută de V. Pârvan, pentru el şi soţie. Nu se menţionează destinaţia, iar documentul nu este datat. Un lucru e sigur : în februarie 1917 paşaportul a fost ridicat de D. Gusti, prietenul lui Pârvan. Pe verso-ul cererii de paşaport se află fotografiile solicitanţilor. Documentul respectiv are o situaţie specială. La începutul lui 1917, cînd situaţia de pe front era nesigură, s-a pus problema evacuării în străinătate a valorilor naţionale şi refugiul personalităţilor româneşti într-o ţară vecină. În acest sens celor vizaţi, printre care se afla, de exemplu, şi N. Iorga, unul dintre adversarii cei mai puternici ai acestei iniţiative, li s-a recomandat să facă cîte o cerere de paşaport. Dar, datorită evenimentelor ce au urmat, nu i s-a mai dat curs, ca şi în cazul familiei Pârvan.

D. IVĂNESCU

I

1910 ianuarie 4, Bucureşti — *Dispoziţia ministrului Instrucţiunei Publice către rectoratul Universităţii „Al. I. Cuza" privind candidatura lui V. Pârvan la catedra de Istorie veche şi epigrafie de la Universitatea din Bucureşti.*

Ministerul Instrucţiunii
şi al Cultelor
Direcţiunea învăţămîntului
secundar şi superior
Seria B, Nr. 89410
4 ianuarie 1910

Domnule rector,

Am onoarea a vă face cunoscut că în „Monitorul Oficial" sub nr. 170 din 30 octombrie 1909, s-a publicat vacantă catedra de Istoria veche şi epigrafie de la Facultatea de litere din Bucureşti.

În termenul legal s-a înscris la minister domnul Vasile Pârvan, cu petiţiunea înregistrată sub nr. 89410, din 19 decembrie 1909, care vi se trimite în copie, însoţită de următoarele acte şi lucrări :

1. Un memoriu (3 exemplare)
2. Diploma de doctor în filozofie (copie)
3. *Organizarea Provinciei Dacia Traiana* (3 exemplare)
4. *Salsovia* (3 exemplare)
5. *M. Aurelius Verus Caesar şi L. Aurelius Commodus* (3 exemplare).

În conformitate cu prescrierele legei învăţămîntului secundar şi superior, avem onoarea a vă ruga să binevoiţi a convoca Senatul universitar ca în unire cu Consiliul facultăţii de litere să se pronunţe asupra suscitatei catedre, înaintîndu-se în urmă rezultatul discuţiunei, împreună cu actele şi lucrările ce vi s-au trimis.

p. Ministru
Constantin G. Ionescu

Domnului rector al Universităţii din Iaşi

[Rezoluţie]
1910 ianuarie 11
Se va convoca, în termenul legal, Senatul unit cu Facultatea de litere.

Rector,
Dr. Bogdan

Arh. St. Iaşi, fond Universitatea „Al.I. Cuza" Rectoratul, dosar 1/1909—1910, f. 231. Original.

II

1910 ianuarie 25, Iaşi — *Rectorul G. Bogdan solicită Ministerului Instrucţiunii Publice ca Vasile Pârvan să trimită cîte cinci exemplare din lucrările sale.*

Universitatea din Iaşi
Cancelaria rectorului
20 ianuarie 1910

Domnule ministru,

Vă rog să binevoiţi a pune în vedere domnului Vasile Pârvan, candidat la catedra de Istorie veche şi epigrafie de la Facultatea de litere din Bucureşti, să ne trimită cîte cinci exemplare din lucrările sale, după cum cere art. 59 din Regulamentul pentru numirea agregaţilor, aceasta ca urmare a adresei Ministerului nr. 89.410 — Seria B/1910.

Rector,
dr. Bogdan

Arh. St. Iaşi, fond Universitatea „Al.I. Cuza", Rectoratul dosar 3/1909—1910, f. 109 Ciornă.

III

1910 ianuarie 27 — *Scrisoarea lui Vasile Pârvan către rectorul G. Bogdan cu care trimite exemplarele cerute din lucrările sale ştiinţifice.*

Domnule rector,

Conform adresei onoratului minister al Instrucţiunii, Seria B, nr. 4047 din 26 ianuarie curent, — prin care sînt înştiinţat despre cererea respectivă a Universităţii din Iaşi — subsemnatul candidat la catedra de istorie veche şi epigrafie, vacantă la Facultatea de litere din Bucureşti, am onoarea a vă înainta odată cu aceasta cîte cinci exemplare din fiecare din lucrările mele, care în special se referă la materia catedrei la care candidez.

Primiţi, vă rog, domnule rector, asigurarea înaltei consideraţiuni ce vă păstrez.

Bucureşti, în 27 ianuarie 1910

Vasile Pârvan
Prof. supl. la Universitatea
din Bucureşti, str. Izvor 95

Domnului rector al Universităţii
din Iaşi

[Rezoluţie]
1910 februarie 14
Se va distribui domnilor profesori de la facultatea de litere

Rector
dr. Bogdan

Arh. St. Iaşi, fond Universitatea „Al.I. Cuza". Rectoratul, dosar 1/1909—1910. f, 293. Original.

IV

1910 aprilie 2, Iaşi — *Extras din procesul-verbal al şedinţei din 2 aprilie 1910, la care au participat membrii Senatului universitar şi ai Consiliului Facultăţii de litere din Iaşi. La şedinţă s-a pus în discuţie raportul întocmit de P. Râşcanu, A. D. Xenopol şi I. Caragiani la lucrările lui V. Pârvan.*

[. . . . . .]

Dl. prof. A. D. Xenopol. Ca răspuns la întîmpinarea domnului prof. I. Bărbulescu, trebuie să observăm, întîi că legea nu cere noutatea sau originalitatea, ci numai ca lucrarea să fie de valoare. De valoare însă poate fi şi o lucrare de simplă erudiţie, care nu conţine altceva decît adunarea de material. Apoi chiar dacă am da rostirei „*lucrări de va-*

loare" înțelesul de originalitate, trebuie să ne dăm seama ce înseamnă acest cuvînt? Înseamnă numaidecît să fi făcut o descoperire? Ceva la care nimeni să nu se fi gîndit pînă atunci? În istoria antică, care a fost atît de frămîntată de învățații Europei, e foarte greu de a descoperi lucruri noi, afară decît cînd se poate afla vreo inscripție sau monument nou, necunoscut pînă atunci. Dar numai descoperirea unui lucru nou nu ar fi îndestulător pentru a califica pe un profesor universitar, dacă nu ar ști să-l îmbrace în toată erudițiunea vastă a Istoriei vechi, pe cînd un tînăr care e pregătit cu această erudiție, cu toată pregătirea necesară pentru a înțelege toate chestiile și toată problemele Istoriei antice, este prin aceasta însăși demn de a fi profesor, căci chiar dacă el nu ar fi descoperit fapte noi, dînsul a dat interpretări noi în istoria antică, iar mai tîrziu va face prin practica sa științifică ceea ce se pretinde că pînă azi nu a fost.

Dar, mai mult decît atît, domnul Pârvan aduce chiar lucruri noi ce se găsesc în studiul său asupra *Salsoviei*, asupra lui *M. Aureliu* și mai cu seamă în cartea sa *Negustorii în timpul românilor*. Pentru aceasta eu sînt pentru recomandarea domnului Pârvan la catedra pe care o solicită. *Dl. prof. M. B. Cantacuzino*, Chestia așa-zisă de principii ridicată de dl. prof. Bărbulescu nu corespunde cu spiritul legii și cu cuvintele ei. Dacă ar fi așa, ea ar tinde a ne îngrădi dreptul nostru de apreciere și recomandare, în limite artificiale și înguste, care ar fi departe de a corespunde cu nevoile învățămîntului. A face o lucrare de valoare, ceea ce implică și ideea de lucrare originală, nu însemnează numaidecît de-a inventa sau de a descoperi ceva nou. *Dl. prof. I. Caragiani.* Lucrări noi, mai cu seamă în istorie, nu se pot cere, căci chiar dacă s-ar analiza lucrările lui Gaston Boissier sau Zeller, nici acestea nu au descris fapte noi.

Domnul Vasile Pârvan este un excelent candidat, d-sa a scris cu multă erudiție și a trecut cu multă pricepere *Negustorii din timpul romanilor*, — asupra căreia nu s-a scris mai nimic sau foarte puțin — iar în scrierea sa asupra *Salsoviei*, d-sa a reprodus o icoană foarte fidelă, cu comentarii a timpurilor de pe atunci. Am constatat că dl. V. Pârvan este inițiat și bine pregătit în toate ramurile studiate de el.

Iată pentru ce sînt de părere să fie recomandat la catedra pe care o solicită.

Dl. prof. I. Găvănescu, luînd cuvîntul zice că în urma discuțiunii noastre și d-sa este convins că dl. V. Pârvan va fi un bun profesor și pentru aceea se unește cu concluziunile raportului. Ne mai luînd nimeni cuvîntul, d-ul rector pune la vot recomandarea d-lui V. Pârvan.

Din 12 votanți, d-l V. Pârvan este recomandat cu 3 voturi ca profesor; cu 8 voturi ca agregat, iar d-l prof. Bărbulescu se abține de la vot, fiindcă raportul nu e făcut cu spiritul legii, de a declara ce nou aduce candidatul în lucrările sale.

Fiindcă raportul nedeclarînd aceasta, lasă în suspensie acuzarea adusă candidatului V. Pârvan în Consiliul Universității din București că: în lucrările sale ar fi compilat din o enciclopedie germană, și această lăsare în suspensie a unei așa de grave acuzări izbește prestigiul pe care trebuie să-l aibă votul nostru astăzi.

Drept care s-a încheiat prezentul proces-verbal.

A. D. Xenopol, A. Philippide,
P. Râșcanu,
Dr. Socor, I. Caragiani,
Ilie Bărbulescu, dr. E. Pușcariu

Arh. St. Iași, fond Universitatea „Al.I. Cuza", Rectoratul, dosar 8/1908, f. 94—95. Original

V

1917 ianuarie, Iași — *Cererea adresată prefectului orașului Iași, de către V. Pârvan, pentru eliberarea unui pașaport, lui și soției.*

Domnule prefect,

Pe baza alăturatului „permis" al Marelui Stat Major, P. S. și a alăturatei autorizări de concediu acordate de Ministerul Instrucțiunii Publice, vă rog să binevoiți a-mi acorda un pașaport pentru o călătorie în străinătate — pentru mine și soția mea. Alătur și un pașaport anterior pentru completarea formelor și fotografiile necesare.

Primiți, vă rog, domnule prefect, încredințarea deosebitei mele stime.

V. Pârvan
Profesor la Universitatea
din București,
str. Lascar Catargiu 10, Iași

Domniei sale, domnului prefect
al capitalei, Iași

[Rezoluție]

Nr. 1957; 1 februarie 1917
P. 1 circulara nr. 8505/916, M.S.M. adresa nr. 51913. Ministerul Cultelor

Se va elibera
ss. indescifrabil

Verso
Am primit pașaportul pentru
domnul Pârvan
Dimitrie Gusti

Arh. St. Iași, Colecția „Documente", P. 565/11. Original.

Documente inedite

GEORGE IVAȘCU ȘI ȘCOALA ROMÂNĂ DIN PARIS

Revista Manuscriptum *(anul V, nr. 2, 1974, p. 81-87) a publicat o parte din corespondența inedită a lui Iorgu Iordan cu N. Iorga (v.* Destăinuiri: *Iorgu Iordan,* Corespondența mea cu N. Iorga). *Deocamdată ne interesează o scrisoare din 23 august 1937 a lui Iorgu Iordan către N. Iorga, care face lumină asupra unui moment decisiv din viața și cariera universitară a lui George Ivașcu. E vorba de intervenția reputatului filolog pe lîngă directorul Școlii române din Paris, funcție pe care o deținea pe atunci N. Iorga, pentru a susține, în spiritul adevărului, candidatura lui George Ivașcu.*

Consiliul Facultății de Litere din Iași, cu majoritatea de voturi, a recomandat pe George Ivașcu ca bursier la Școala română din Paris. Decan al Facultății de Litere era Iorgu Iordan. El recomandă pe George Ivașcu lui N. Iorga ca pe un „element excepțional de înzestrat". Față de ceilalți absolvenți, George Ivașcu îi „întrece pe toți și prin calitățile înnăscute și prin ceea ce a realizat pînă acum" (v. Manuscriptum, *nr. 2, 1974, p. 85). Logic, George Ivașcu era cel mai indicat să urmeze cursurile la Școala română din Paris. Numirea lui George Ivașcu declanșează însă un adevărat scandal în presa de dreapta, întreținut cu violență de elemente ostile. Ziarul „Universul" din 13 februarie 1938 publica un reportaj tendențios, nedrept împotriva lui George Ivașcu cu scopul de a induce în eroare opinia publică și Ministerul Educației Naționale. La congresul* Ligii Culturale, *prezidat de N. Iorga, „cazul" George Ivașcu e pus în discuție cu toate că ședința avea o altă temă. Campania anti-Ivașcu este dusă nu din rațiuni valorice, ci de ordin politic. George Ivașcu conducea revista* Manifest *(1934—1936). El avea o clară poziție militantă, democratică, marxistă. Și acest fapt se petrece în plină teroare legionară. Respingerea brutală, fără un temei real, și absurdă pentru noi, astăzi, a tînărului George Ivașcu de la Școala română din Paris este un efect direct al ideologiei reacționare a regimului. Atacul dreptei împotriva lui George Ivașcu este un semn al marii crime care i se pregătea, din umbră, lui N. Iorga. Iorgu Iordan (și aceasta în 1937! prevedea, cu o intuiție extraordinară, masca sinistră a viitorilor asasini ai savantului român. Cuvintele profetice ale lui Iorgu Iordan nu neliniștesc însă conștiința lui N. Iorga: „Este drept că ideologia Domnului Ivașcu nu seamănă cu aceea a majorității tineretului nostru. I se poate face o vină, și încă mare, din aceasta?*

Unde am ajunge, dacă toți tinerii ar profesa credințe politice ca acelea care duc, măcar din cînd în cînd, la atentate și asasinate sau, în cazul cel mai bun, la atîtea mîrșăvii, ascunse sub anonimat, contra profesorilor, cum au făcut (și vor mai face) unii din candidații respinși de la bursele solicitate" (Manuscriptum, *p. 86).*

Aflînd din presă de hotărîrea Ministerului că nu a fost recomandat ca membru al Școlii române din Paris, George Ivașcu înaintează Ministerului Educației Naționale un memoriu, care astăzi are valoarea unui document moral și politic. Tot în acest timp, Iorgu Iordan, ca decan și reprezentant al Consiliului facultății de Litere din Iași, trimite și el un memoriu către Ministerul Educației Naționale privind „cazul" George Ivașcu. Ancheta cerută de minister și întreprinsă de profesorii Petre Andrei și Ilie Bărbulescu (ultimul votase împotriva candidatului) nu duce la rezultatele așteptate. Cele două texte pe care le publicăm sînt inedite. Ele reprezintă nu numai o atitudine morală excepțională, dar și curajul exprimării deschise a unui crez politic marxist într-o epocă tulbure, antidemocratică.

Zaharia SÂNGEORZAN

Domnule Decan,

Subsemnatul Gh. Ivașcu, aflînd din ziarul „Universul" cu data de 13 februarie 1938, că Ministerul Educației Naționale n-a acceptat recomandarea mea ca membru al Școlii Române de la Fontenay-aux-Roses, considerînd refuzul acesta ca o nedreptate, am înaintat Ministerului un memoriu asupra căruia urmează să se pronunțe. Pînă la această pronunțare, vă rog să binevoiți a amîna luarea unei decizii definitive în această chestie.

Primiți, vă rog, Domnule Decan, asigurarea deosebitei mele considerațiuni,

Gh. Ivașcu

Alăturat copia de pe memoriul înaintat Ministerului

19 fevr. 1938

D-lui Decan al Facultății de Litere din Iași

DOMNULE MINISTRU,

Subsemnatul Gh. Ivașcu, licențiat al Facultății de Litere și Filosofie din Iași, vă rog să binevoiți a lua cunoștință de următoarele :

Pe baza activității de doi ani ca asistent pe lîngă catedra de Filologie Română de la Facultatea de Litere din Iași ca și pe baza activității publicistice, Consiliul Facultății de Litere din Iași, în ședința din 19 iunie 1937 m-a recomandat cu majoritate de voturi (10 din 13) ca bursier la Școala Română de la Fontenay-aux-Roses, pentru a-mi desăvîrși studiile în domeniul istoriei și criticii literare.

Împotriva votului consiliului, o parte din candidații respinși, susținuți de organizația locală a unui partid politic de extrema dreaptă, au pornit o acțiune pentru a se anula hotărîrea consiliului care făcuse recomandarea mea. În scopul acesta, cei interesați au dus o campanie violentă prin ziarul extremist „Glasul studențimii" și au înaintat chiar un memoriu D-lui prof. N. Iorga, directorul Școlii Române de la Fontenay-aux-Roses. Neputînd nimic obiecta în privința calităților pentru care am fost recomandat, cei interesați au crezut că pot baza acțiunea lor pe activitatea mea publicistică de la revista „Manifest", apărută între 1 oct. 1934 și 25 ianuarie 1936, în care, pe lîngă articole de literatură și cultură generală, se combăteau ideile de extrema dreaptă, socotindu-le profund dăunătoare țării și poporului nostru.

Sesizat prin memoriul amintit, d-l prof. N. Iorga a dat cazul în cercetarea Ministerului Educației Naționale, Direcția Învățămîntului Superior. Ministerul Educației Naționale a dispus facerea unei anchete asupra activității mele publicistice. Decanul de atunci al Facultății de Litere, profesorul O. Tafrali, a delegat ca anchetatori pe d-l prof. P. Andrei și pe d-l prof. Ilie Bărbulescu (care nu mi-a acordat votul d-sale). Rapoartele anchetatorilor au fost înaintate la Ministerul Educației Naționale. Dar, numai unul din anchetatori, d-l Prof. P. Andrei, s-a conformat întocmai cerinței Ministerului, adică aceea de a cerceta activitatea mea publicistică. D-sa, cercetînd conținutul articolelor politice (5 la număr) scrise de mine la „Manifest", a conchis că atitudinea exprimată nu poate constitui nici un impediment pentru a mi se putea acorda o bursă a statului român. Cu totul altfel a procedat, însă, d-l prof. Ilie Bărbulescu. Dealtfel, desemnarea d-sale ca raportor n-a fost binevenită, deoarece în revista „Manifest", din octombrie 1934, p. 15, a fost criticat într-o notă cu titlul „Cum se face știință", în urma căreia d-sa și-a exprimat adesea vădit nemulțumirea și tot din cauza aceasta a și votat împotriva mea ; prin urmare am dreptul să cred că n-a putut fi obiectiv în raportul d-sale. De aceea d-l prof. Ilie Bărbulescu a procedat după criterii care să ducă la concluzia pe care o dorea d-sa. În loc să ancheteze activitatea mea publicistică, așa cum preciza adresa Ministerului, d-sa a utilizat, pentru definirea atitudinii mele politice, mijloace de informație cu totul deosebite de indicațiile Ministerului. Astfel, d-l prof. Ilie Bărbulescu a luat informații asupra activității și atitudinii mele politice de la diverse persoane, — unii studenți ai Facultății, cunoscuți ca militanți în organizații politice de extrema dreaptă, alții chiar candidații respinși de către consiliu, dar susținuți de d-sa, care nu puteau da decît informații false sau tendențioase. Cu toate aceste procedee, totuși concluzia d-lui prof. Ilie Bărbulescu este aceea că nu se poate decide că atitudinea mea politică e de extrema stîngă, sau nu, dar, că acordarea bursei n-ar fi potrivită în împrejurările de atunci, cînd spiritul public avea, după d-sa, manifestări opuse celor reprezentate în activitatea mea.

În privința activității mele publicistice, — singurul fel în care m-am manifestat politicește, — mă cred dator, Domnule Ministru, să dau cîteva precizări pe care le socot absolut necesare pentru o dreaptă apreciere și o justă definire a atitudinii mele politice.

Revista „Manifest" a apărut tot timpul în Iași, sub regimul cenzurii și stării de asediu, astfel că articolele semnate de mine nu pot fi considerate ca dăunătoare actualei forme de stat.

Revista „Manifest" fără a reprezenta o poziție ideologică și tactică de extrema stîngă, a luat totdeauna în coloanele ei atitudinea fățișă împotriva extremei drepte, criticînd documentat și într-un limbaj civilizat ideile și mijloacele preconizate de organizațiile de dreapta din țară ca și din afară.

Această atitudine a revistei ca și problemele pe care le discuta a atras interesul unei mari părți din intelectualitatea ieșeană și în special a unei mari părți dintre universitari. Astfel, pe lîngă d-na Profira Sadoveanu, d-nii Ionel Teodoreanu, George Mihail Zamfirescu, Em. Serghie, George Lesnea, Al. Dimitriu-Păușești, au colaborat d-nii profesori universitari Gh. Zane, Octav Botez, Iorgu Iordan, A. Otetea, C. Motaș și dr. Vasile Mîrza, precum și următorii asistenți universitari : Al. Claudian, Mircea Mancaș, Gh. Agavriloaei, N. Calinicenco, Neacșu Alexe și Emil Codurachi. (Ultimul a fost recomandat și acceptat ca membru al Școlii Române de la Roma, după ce colaborase regulat mai multă vreme la „Manifest").

Toate acestea arată că departe de a fi o publicație de idei primejdioase, revista „Manifest" a fost, la un moment dat, expresia unor colaborări care se recrutau în majoritate din Universitatea ieșeană.

Încă un amănunt care dă o indicație în plus asupra caracterului revistei, este și acela că a primit ajutoare în cursul apariției de la Facultatea de Litere din Iași, de la Primăria Municipiului și prefectura județului Iași.

Pentru toate aceste motive, strict controlabile și pentru veracitatea cărora îmi iau întreaga răspundere, vă rog să credeți, Domnule Ministru, că mă socot grav nedreptățit prin refuzul de a se ratifica hotărîrea Consiliului Facultății de Litere din Iași și de a nu mi se acorda bursa de la Școala Română de la Fontenay-aux-Roses. Afirm aceasta, bazat pe faptul că activitatea mea publicistică nu poate fi interpretată ca primejdioasă de îndată ce ea s-a afirmat la o revistă care a apărut sub cenzură, care a primit subvenții de la instituții de stat, la care au colaborat o bună parte dintre inte-

lectualii ieșeni, în special universitari sau chiar conducători de instituții naționale. Repet, apoi, ceea ce am arătat mai sus, că unul dintre colaboratori a fost acceptat ca bursier al Școlii Române de la Roma, fără a i se face nici o obiecție.

De asemenea, cred util să adaog că n-am avut niciodată vreun conflict cu autoritățile, — n-am fost implicat nici într-un proces politic, singurele suspiciuni și acuzații în sensul acesta, fiind ridicate numai prin presa și de către cîțiva militanți ai organizațiilor de extremă dreaptă.

De aceea, astăzi, cînd înseși directivele oficiale sînt pentru purificarea spiritului public de agitațiile și patimile politice, sînt convins, Domnule Ministru, că singurul criteriu valabil în luarea unei decizii drepte într-o asemenea chestie nu poate fi decît activitatea pe baza căreia am fost recomandat cu majoritatea de voturi de către Consiliul Facultății de Litere din Iași.

Încrezător în spiritul dv. de dreptate, primiți, vă rog, Domnule Ministru, asigurarea deosebitei mele considerațiuni.

Gh. Ivașcu

Domnule Ministru,

Am onoarea a vă aduce la cunoștință următorul fapt de o gravitate excepțională, rugîndu-vă să binevoiți a lua măsurile de rigoare.

În ședința de la 31 ianuarie a.c., Consiliul facultății noastre a discutat, între altele, chestia recomandării d-lui G. Ivașcu pentru unul din locurile vacante la Școala română din Franța. D-l Ivașcu fusese recomandat încă din iunie trecut de majoritatea profesorilor, citatul îndeplinise mai bine decît toți ceilalți candidați condițiile prevăzute de lege. S-au trimis însă proteste, nu numai la d-l profesor Iorga, directorul școlii, și la Ministerul Educației Naționale, ci și la unele ziare, care au dus apoi o campanie nedreaptă contra celui recomandat și contra Facultății. Mai mult decît atît. La Congresul Ligii culturale, ținut în orașul nostru, cineva a crezut că intră în programul Congresului și recomandarea d-lui Ivașcu, pe care l-a înfățișat ca al „comunismului primejdios", etc. (bineînțeles, de această acuzare n-au scăpat nici unii profesori, în primul rînd, semnatarul acestei adrese). Ministerul Educației Naționale, după o cercetare asupra căreia nu înțeleg să insist, a înștiințat Facultatea că nu acceptă pe d-l Ivașcu. Această hotărîre am crezut că trebuie s-o aduc la cunoștința profesorilor, nu numai pentru că aveau și dreptul și datoria să afle rezultatul recomandărilor pe care le-au făcut, ci și pentru alt motiv, mult mai serios. Locul rămas vacant la școala din Franța trebuie ocupat tot de un licențiat sau doctor al Facultății noastre, fiindcă legea spune lămurit că fiecare Facultate de Litere de la cele patru universități, trimite cîte doi absolvenți de ai ei. Prin urmare, Consiliul trebuie să facă o nouă recomandare, de aceea am trecut chestia aceasta pe ordinea de zi. Profesorii au vrut să afle motivul pentru care Ministerul n-a aprobat propunerea noastră. Astfel, s-au citit rapoartele făcute de d-nii profesori Andrei și Bărbulescu, privitor la activitatea d-lui Ivașcu. Amintitele discuții se pot vedea în procesul verbal, și, dacă D-voastră doriți, vă pot trimite oricînd o copie, ca să vedeți ce s-a spus și ce nu s-a spus în această chestiune. La urmă Consiliul, exprimîndu-și mirarea că unul din autorii celor două rapoarte trage la răspundere pe d-l Ivașcu pentru *ideile* lui politice, a recunoscut totuși că Ministerul, care acordă bursele, are dreptul să accepte ori nu pe candidații propuși de forurile competente și de aceea a hotărît să se anunțe vacanță bursa, pentru cei interesați să se înscrie.

Acum vine partea gravă, asupra căreia îmi permit să atrag atenția d-voastră. Despre discuția cazului Ivașcu, „Universul" cu data de 14 februarie 1938, a publicat un lung reportaj (intitulat „Comunismul în discuția Facultății de litere din Iași") plin de lucruri inventate sau cel puțin denaturate. Chiar dacă afirmațiile făcute acolo ar fi exacte, nu văd ce interese de ordin general cer ca o chestie de această natură, dezbătută într-un Consiliu de Facultate, să fie adusă la cunoștința publicului, mai ales în împrejurări ca cele de astăzi, cînd grija cetățenilor, de orice categorie, trebuie îndreptată aiurea. Este adevărat că numai interesele personale, dintre cele mai multe, au putut determina publicarea acelui reportaj, al cărui scop este să discrediteze o instituție și pe reprezentanții ei. De altfel, corespondentul gazetei n-avea cum să știe ce s-a discutat într-un Consiliu, la care participă numai profesori. Nu-i întîia oară cînd „Universul" tipărește astfel de articole, inspirate din nefericire, de unii profesori ai Facultății noastre. În cazul de față s-ar putea stabili aproape cine e autorul așa-zicînd moral, poate chiar material al reportajului și cu siguranță că Consiliul nu va lăsa nelămurită chestia aceasta.

Intervenția mea la D-voastră are încă alt scop. Deoarece prin hotărîrea guvernului s-a interzis orice discuție politică în presă, cred că măsura s-ar putea aplica și la cazul de felul celui relatat aici. Prin aceasta nu înțeleg să mă sustrag de la răspunderea actelor mele, nici să acopăr Consiliul, care și el este gata să dea socoteală de tot ce face și hotărăște. Dar răspundere înțelegem s-o avem față de lege și de autoritatea superioară, nu față de autorul anonim al unui reportaj plin de născociri și de falsuri, al cărui scop este să discrediteze o instituție și să învenineze atmosfera publică.

Decan
Iorgu Iordan

Semne bune anul are!

Ștefania

Sînziana

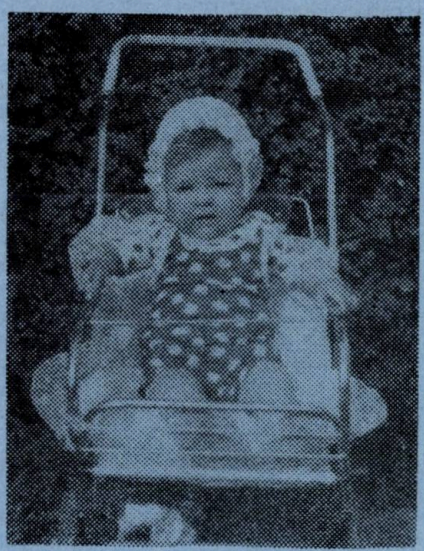

Irinel

UMOR

Interviuri imaginare cu scriitori de Lucian Delapogor

Ioanid Romanescu

Reporterul : Bună ziua !

Ioanid Romanescu : Oho ! Hahaleră ce-mi eşti ! Treci să te fac un şah, hai să-ţi fac părul creţ !

Rep. – Nu, n-am venit pentru şah ; vreau să-ţi iau un interviu !

I. R. – Te fac mat !

Rep. – Sper, totuşi, într-o remiză !

I. R. – Atunci ia albele ; şi-mi scot şi dama din joc !

Rep. – Fii atent, o să te coste dama la care renunţi aşa uşor !

I. R. – Nu te gîndi ! Sînt versat ! „Gambitul damei" e teoria mea preferată. Ia zi, muţi sau îţi iau viziunea, vorba lui Stelică Baboi ?

Rep. – Ce făceai în clipa asta ?

I. R. – Magie ! Sau, altfel, îl hipnotizam pe colegul meu Alex. Dobrescu la care ţin foarte mult. E un medium extraordinar !

Rep. – În ce relaţii te afli cu colegii ?

I. R. – De cînd mi-a dispărut geanta cu manuscrise, relaţiile noastre sînt de stimă şi ajutor reciproc.

Rep. – Care sînt pasiunile tale publice ?

I. R. – Pescuitul, şahul şi... trompeta.

Rep. – Ţi-ai cumpărat-o ?

I. R. – Am comandat una de aur în Elveţia. Aştept să-mi sosească exemplarul de semnal.

Rep. – Dansezi ?

I. R. – În special pe muzică grecească. Şi, uneori, cînd cîntă, minunat, Corneliu Sturzu.

Rep. – Te simţi bine în *Conul de umbră ?*

I. R. – Sintagma aparţine bunului meu coleg Daniel Dimitriu. Dar eu nu cunosc nici conul de umbră, nici conul de lumină. Îl cunosc pe conul M. R. Iacoban, dacă vrei !

Rep. – Sînt de acord ! Fac rocada mare !

I. R. – Asta nu te salvează ! Şi, mută mai repede, doar nu joci cu Nicu Turtureanu...

Rep. – Dar cum joacă Nicolae Turtureanu ?

I. R. – Joacă foarte bine, dar cam lent, de la jumătatea partidei în sus. Finalizează exemplar. Şi cînd spun asta mă gîndesc şi la sticlele de votcă.

Rep. – Ştiu că scrii teatru. Pe cînd pe scenă ?

I. R. – Deocamdată, de-abia a venit M. R. Iacoban la Teatrul naţional „V. Alecsandri". Pînă una alta, îmi joc singur piesele.

Rep. – Ce-ţi doreşti în această clipă ?

I. R. – Să te bat şi să mai facem o partidă !

RECUNOAŞTEŢI SCRIITORII?

1

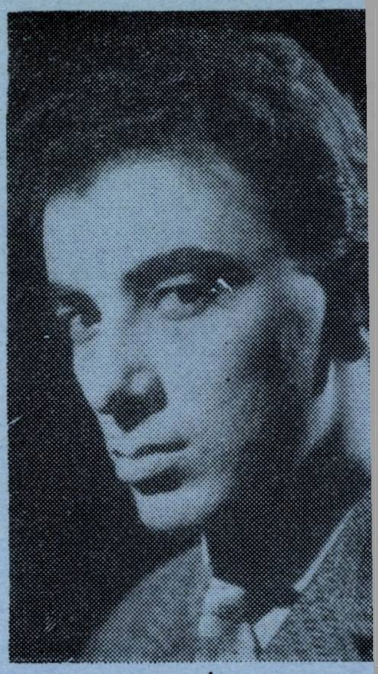

4

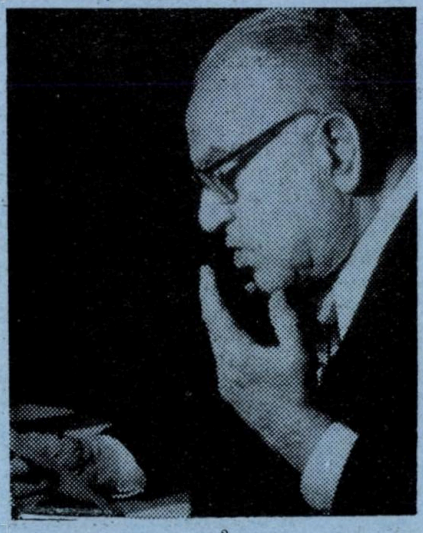

2

5

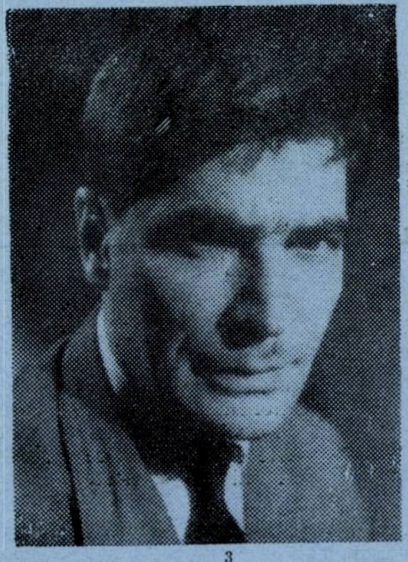

3

6

Emil Brumaru

(Pe indicibilul nostru poet l-am întîlnit, după foarte puține investigații, în piața „Reparata", la o tarabă cu multă și pestriță lume).

Reporterul : Mă bucur că te-am găsit. Ce faci ?

Emil Brumaru : Ca întotdeauna : prin piață.

Rep. — Am impresia că îți caligrafiezi poemele cu fire de mărar !

E. B. — În general, prefer mărarul. Cînd se găsește !

Rep. — Ce îți place să faci cel mai mult ?

E. B. — Să-mi duc pruncul la grădiniță, să scriu, cocoțat pe un frigider plin cu delicatese, „Poșta redacției" pentru „Scînteia tineretului" și să particip la întruniri cu sarmale angelice și rouă alcoolică.

Rep. — Ce părere ai despre Iași, ca membru al Asociației Scriitorilor din București ?

E. B. — La Iași e mai plăcut ca în capitală : jurnalele sosesc mai tîrziu, cărțile se tipăresc mai greu, caișii înfloresc mai la urmă, încît am întotdeauna plăcuta senzație că timpul trece ca un vagon de marfă și nu ca un accelerat.

Rep. — Am auzit că ești un excelent degustător de bucate !

E. B. — Asta poate să ți-o confirme amicul meu, criticul literar Alexandru Călinescu !

Rep. — Care sînt prietenii tăi tineri din Iași ?

E. B. — Mai toți cei cu har și fără cărți !

Rep. — Ce faci pentru ei ?

E. B. — Le amintesc că eu am debutat la 31 de ani și le ofer cîte o portocală.

Rep. — Cîte kilograme de portocale consumi pe cap de poem ?

E. B. — Depinde de sezon !

Rep. — De ce îți place votca ?

E. B. — E un titlu de carte ?

Rep. — Posibil !

E. B. — Excelent, dar nu răspund la întrebare !

Rep. — De cîte ori ai fost în Paradis ?

E. B. — Acum cîteva clipe am sosit de la Paris unde am fost oaspetele de onoare al lui Villon !

Rep. — Ce te impresionează cel mai des ?

E. B. — Femeile de serviciu ale dimineții cînd mătură, aplecate, stelele cerului...

Rep. — De cînd surrealist ?

E. B. — Nu sînt supra-realist, sînt infra-realist !

Rep. — Care-s versurile tale preferate ?

E. B. — „Car il a tant de choses que je n'ose vous dire / Tant de chose que vous ne me laisseriez pas dire / Ayez pitié de moi" — Apollinaire, La Jolie Rousse.

Rep. — Vrei să-mi mai spui ceva ?

E. B. — Vreau să prind rînd la mărar !

Mihai Ursachi

Reporterul : Mihai Ursachi, îmi dai un interviu ?

Mihai Ursachi : Dacă ai magnetofon, nu ! Dacă vrei să îl stenografiezi, nu ! Dacă nu, nu ! M-ai înțeles ?

Rep. — Ai tras azi cu arcul ?

M. U. — Nu, am citit poezii de Mara Nicoară. E o poetă extraordinară. Știi faza cu „cheia este sub vapor" ?

Rep. — Nu !

M. U. — Am să ți-o spun altădată, poate după ce traversează soarele Ciricul. Și, învață să pui întrebări !

Rep. — Tu ce întrebare ți-ai pune în această clipă ?

M. U. — Dacă eu sînt Mihai Ursachi zis Magistrul, zis Pelicanul, zis... sau nu !

Rep. — Ce-ai citit ieri ?

M. U. — Platon !

Rep. — Dar astăzi, înainte sau după Mara Nicoară ?

M. U. — Platon !

Rep. — Dar mîine ?

M. U. — Platon, bătrîne !

Rep. — Altceva mai citești ?

M. U. — Da. Citesc într-o sublimă dispoziție pe Eugen Barbu, Corneliu Sturzu, Corneliu Ștefanache, Adrian Păunescu și, din cînd în cînd, pe Mihai Ursachi, căruia Nichita Danilov îi poartă șapca.

Rep. — Ești foarte subtil și lapidar.

M. U. — Ne aflăm în mahalaua celestă Țicău. Aici timpul trece foarte subtil.

Rep. — Ce știi despre Luca Pițu ?

M. U. Este un eseist strălucit și un bărbat încîntător !

Rep. — De ce publici rar ?

M. U. — Voi publica foarte des, în *Cronica*, la *Poșta redacției !*

Rep. — La ce lucrezi ?

M. U. — Întrebarea ta este vicioasă. Am să răspund, totuși : voi breveta în curînd un nou tip de arc. Voi face o demonstrație practică la „Studioul de poes(z)ie".

Rep. — Mai scrii versuri dedicate lui Nichita Stănescu ?

M. U. — Ha-Ha ! Ha-Ha !

Rep. — Ce va să zică asta ?

M. U. — I-Ha ! I-Ha !

Rep. — Ce ai putea să-mi spui în final ?

M. U. — Detest publicitatea !

Ștefan Oprea

Reporterul : De cîte ori ai fost intervievat ?

Ștefan Oprea : Nu mai țin minte. Ultima oară de D. I. Suchianu !

Rep. — Ce părere ai despre Ecaterina Oproiu ?

S. O. — O văd foarte rar !

Rep. — Faci critică de film, de teatru, scrii teatru, publici cronici sportive, încurajezi tinerii creatori, participi la șezători literare, porți barbă, ești conducător auto etc. Ești unul dintre cei mai onești redactori de revistă. Foarte mulți scriitori mi-au declarat că îți datorează debutul...

S. O. — M-am bucurat mereu cînd am descoperit cîte un nume. Pe al meu l-am descoperit cel mai tîrziu...

Rep. — Ești modest și generos ca întotdeauna. Pe cînd redactor-șef ?

S. O. — E o întrebare la care nu răspund. Prefer să plîng de necaz că „Poli" a luat iar bătaie pe teren propriu.

Rep. — Cîte filme bune vezi pe an ?

S. O. — 1, 2, 3..., vorba tînărului poet Traian T. Coșovei. Rimează !

Rep. — Care sînt sportivii tăi preferați ?

S. O. — Horia Zilieru — la inele, Mihai Ursachi — la înot, Paul Balahur — la săritura cu prăjina, Zaharia Singeorzan — la haltere, M. R. Iacoban — la triplu salt, Corneliu Ștefanache — săritura la groapă, Stelian Baboi — la patinaj artistic etc.

Rep. — Îți mulțumesc !

S. O. — Ne vedem mîine, la meci !

Virgil Cuțitaru

Reporterul : Cum te simți în biroul lui M. R. Iacoban ?

Virgil Cuțitaru : E foarte cald și plăcut. Secretara e foarte agreabilă. Dar este și foarte mult de lucru. În special cu medicii. Știi că editez foarte multe cărți de medicină.

Rep. — Ce scriitori tineri cunoști din Iași ?

V. C. — Mai întîi un tînăr medic-poet : Liviu Pendefunda. Mai apoi, pe Emilian Marcu, Vasile Mihăescu și Dorin Popa.

Rep. — Pe care dintre ei îl prețuiești mai mult ?

V. C. — Întrebarea e dificilă. Dar, dacă stau bine și mă gîndesc, tot Lucian Vasiliu mi-e cel mai drag !

Rep. — Care-ți este dorința cea mai arzătoare în acest moment ?

V. C. — Doresc neapărat să-l tipăresc, cu o carte de note polemice, pe Cezar Ivănescu !

Rep. — Și alte gînduri imediate ?

V. C. — Să public, în casetă, de la cinci pînă la unsprezece tineri critici ieșeni.

Rep. — Îți urez mult succes ! Dar la care critic ții cel mai mult ?

V. C. — Îți declar cu mîna pe inimă : criticul și istoricul literar Mihai Drăgan este cel mai mare polemist român, după G. Călinescu !

Rep. — Îți mulțumesc pentru timpul acordat !

V. C. — Sper să mai treci pe la mine ! Trebuie să-ți confirm cele spuse !

RECUNOAŞTEŢI SCRIITORII

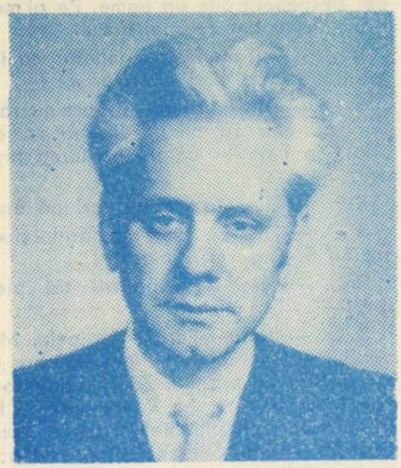

7

10

13

8

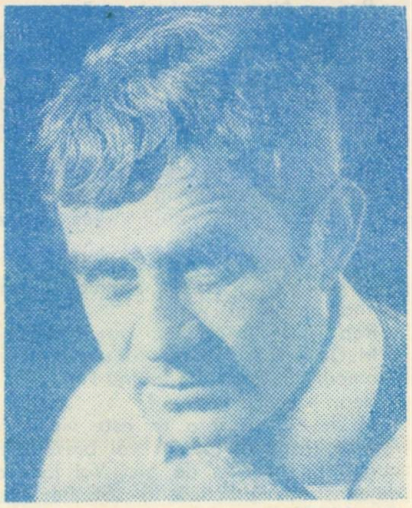

11

14

9

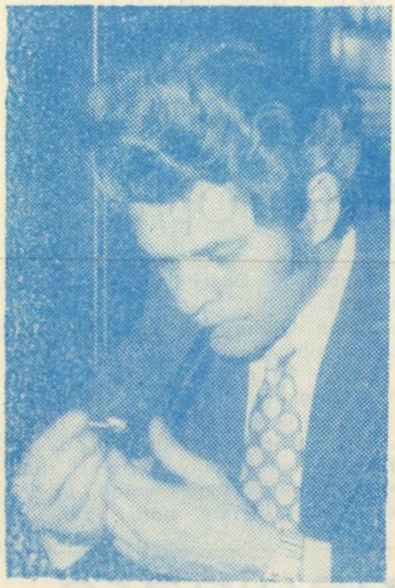

12

15

16

19

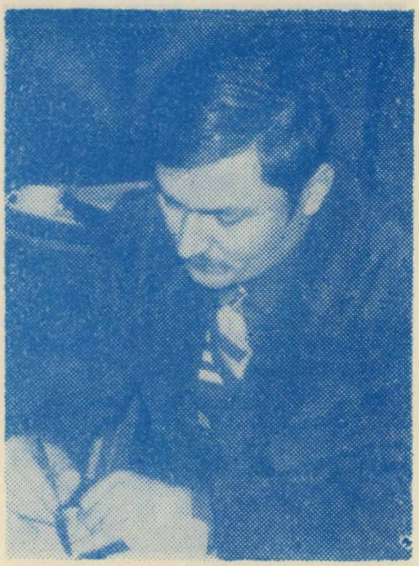

22

17

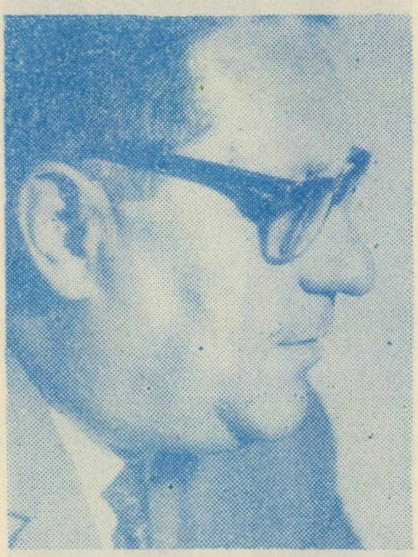

20

23

18

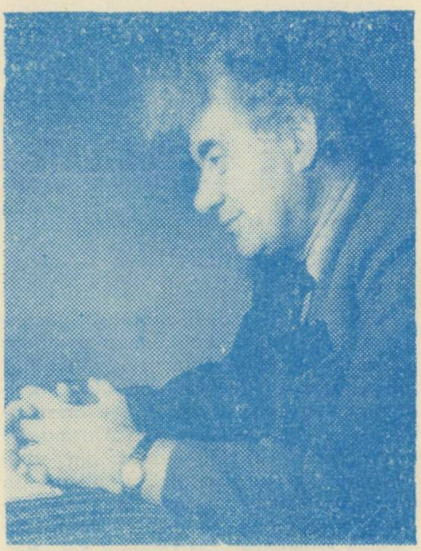

21

24

25

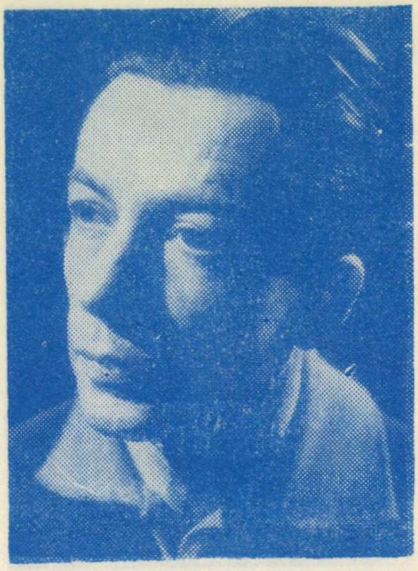

28

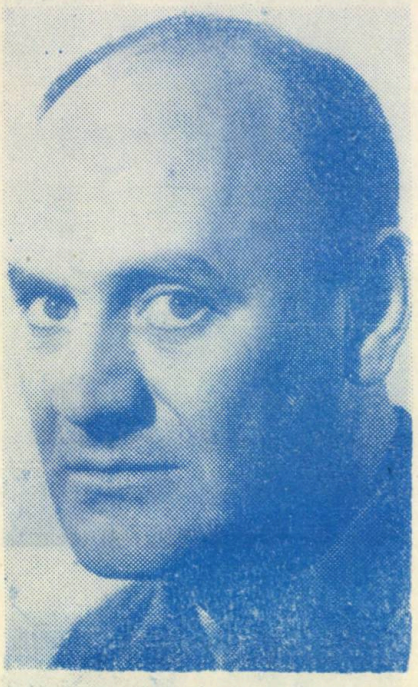

26

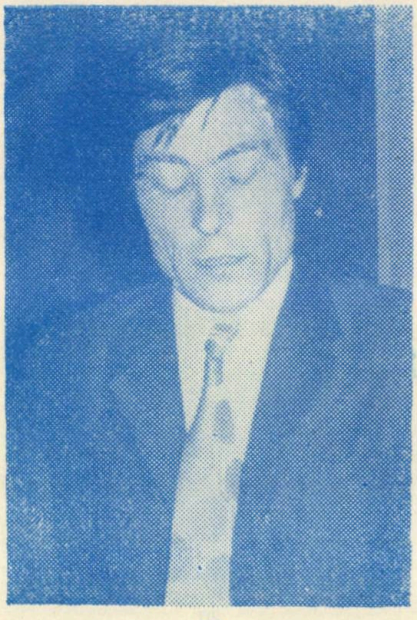

29

27

RECUNOAȘTEȚI SCRIITORII

(vezi răspunsurile la pag. 84)

CUVINTE ÎNCRUCIȘATE

OAMENI ȘI LOCURI SADOVENIENE

ORIZONTAL : 1) Croitoreasa cucoanei Leona Negru din „Venea o moară pe Siret" – Actor francez sosit la Iași din „Prietenii". 2) Fiica notarului Gheorghiu din „Venea o moară pe Siret" – Negustor din Broșteni din „Crîșma lui Moș Precu". 3) Munteanca din satul Măgura, de pe Tarcău, ce pleacă în căutarea soțului ei din „Baltagul" – Aur – Gospodină vrednică și aprigă din „Valea Frumoasei". 4) Domnul din „Bistrița" – Evghenie Ciornei (Venea o moară pe Siret). 5) Neculai Isac (Hanu Ancuței) – „Răposatul prinț al Moldovei", soțul Elisabetei Movilă din „Neamul Șoimărești lor". 6) Aglae Argintar (Locul unde nu s-a întîmplat nimic) – Iașul în unele lucrări ale lui Mihail Sadoveanu – Nepotul învățătorului Neculai Vameșu din „Aventură în lunca Dunării". 7) Slujbaș la curtea vechilului Alexa din „Cocostîrcul albastru" – Avram Roșca (Strada Lăpușneanu). 8) Patru ipingele ! – Eroul unei povești din „Poveștile de la Bradu-Strîmb". 9) Țiganul paznic din „Venea o moară pe Siret" – Familia lui Mitrea Cocor din Malu-Surpat. 10) Liniștit – Crîșmarul de la Cotnari din „Istoria unei pălării". 11) Zbîrnîit – Primarul dintr-un sat dobrogean din „Privelești dobrogene". 12) Din inimă ! – „Băiat frumușel cu mustăcioară" din „Cîntecul Mioarei".

VERTICAL : 1) Țăranul din Broșteni din „Crîșma lui Moș Precu" – Boierul ce stăpînea moșiile de la Buciumeni, Mărgineni și Fundeni din „Venea o moară pe Siret". 2) Prietena mamei vitrege a Lizucăi din „Dumbrava minunată (Neagra Sarului) – Om crud la suflet (fig.) 3) Serviete – Vîrsta de 7 ai lui Niculăeș Onișor, copilul trist din „Umbre" (Un om năcăjit) (dim. pl.). 4) Lejeră – Lame așezate la gura instrumentelor de suflat. 5) Personaj feminin din „Aventură în lunca Dunării" – Evantaie Simandra (Nicoară Potcoavă) – Patru baticuri ! 6) Dînsa – Avocatul de la Bîrlad care se ocupă de moștenirea lăsată lui Naum Popovici din „Demonul tinereții" – Capul lui Tomșa ! 7) Fiul învățătorului Neculai Vameșu din „Aventură în lunca Dunării". 8) Siretul sau Moldova – Dorobanț din Padina, Mehedinți, cade în luptele de la Plevna din „Povestiri de sară" (Un om pierdut). 9) Ușile ! – Localitate în India – Cutii de vot. 10) Diminutiv feminin – Ilia Alapin (Frații Jderi) – Lotru ce sălășuia în Munții Neamțului din „Demonul tinereții". 11) Reunire de nouă lucruri asemănătoare (rar) – Vîrful glonțului ! 12) Căpitan de mazili de la Bălăbănești, din ținutul Tutovei, din „Hanu Ancuței" – Gospodar din Șipote din „Paștele blajinilor" – Nicula Ursake (Ochi de urs).

DICȚIONAR : IPIN, INI, LAXA, UMRA, GLON.

Serghei COLOȘENCO

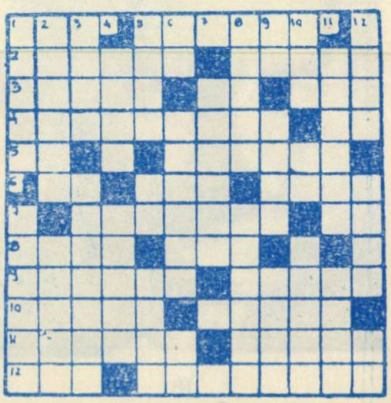

MAXIME ŞI CUGETĂRI

Despre literatură

● *Literatura trebuie să fie democratică şi ideală în acelaşi timp ; democratică pentru civilizaţie, ideală pentru suflet.*

V. Hugo

● *Opera literară trebuie să conţină înainte de toate natura şi umanitatea.*

V. Hugo

● *Literatura este fragmentul fragmentelor ; foarte puţin s-a scris din tot ce s-a întîmplat şi foarte puţin s-a păstrat din tot ce s-a scris.*

J. W. Goethe

● *Literatura hrăneşte sufletul, îl purifică, îl mîngîie.*

Voltaire

● *Cea mai adevărată poezie e aceea în care se află cea mai multă închipuire.*

Shakespeare

● *Poezia este o picătură care trebuie simţită, nu văzută.*

Leonardo da Vinci

● *Poezia trebuie să fie proaspătă ca spuma mării şi veche ca stînca.*

R. Emerson

● *Este mult mai lesne să scrii zece tomuri de proză oarecare, decît zece versuri bune.*

Voltaire

● *Adevăratul mare poet nu cunoaşte meschinăria şi trivialitatea. Dacă suflă asupra vreunui lucru care pînă atunci a fost socotit mic, acesta se dilată spre măreţia şi viaţa universului.*

W. Whitman

● *Trebuie să ştim ce să urmăm şi ce să ocolim : acesta este rodul adevărat al unei cercetări temeinice a literaturii.*

Voltaire

● *Poezia conţine filozofie, aşa cum sufletul conţine judecată.*

● *Adevărata poezie este compusă din frumos şi ideal. Fuziune de elemente aproape contrare pe care numai geniul le poate uni ! Frumosul vrea contururi, idealul vrea infinituri.*

V. Hugo

● *Măreţia dă naştere la poezie.*

V. Hugo

● *Marea poezie este spectrul solar al gîndirii omeneşti.*

V. Hugo

● *Poezia se naşte din meditaţie şi inspiraţie.*

● *Meditaţia este o însuşire, inspiraţia este un talent.*

● *Mulţi oameni pot să mediteze, dar puţini sînt inspiraţi.*

V. Hugo

● *În poezie nu sînt subiecte bune şi rele, ci sînt poeţi buni sau răi.*

● *Vezi cum munceşti nu pe ce şi de ce munceşti.*

V. Hugo

● *Poezia se adresează omului, omului în întregime.*

V. Hugo

● *Adevărata poezie, poezia completă, este armonia contrariilor.*

V. Hugo

● *Există dramă în poezie şi este poezie în dramă.*

V. Hugo

● *Puterea poeziei asupra mulţimii e mare.*

V. Hugo

● *Versul este forma optică a gîndirii.*

V. Hugo

● *Poezia este omul.*

V. Hugo

● *Poezia, cel mai intens şi mai frumos act al gîndirii.*

● *Poezia este cîntecul interior.*

Chateaubriand

● *Arta face versurile dar inima e adevăratul poet.*

A. Chenier

● *Nu te consacri poeziei, i te sacrifici.*

J. Cocteau

● *Dulce poezie ! Cea mai frumoasă dintre arte ! Tu care trezind în noi puterea creatoare, ne transformi în demiurgi.*

G. Apollinaire

● *Marile romane vin din inimă.*

F. Mauriac

● *Pretutindeni, un poem epic trebuie să se întemeieze pe judecată şi să fie înfrumuseţat de fantezie : ceea ce aparţine bunului simţ, aparţine în egală măsură tuturor naţiunilor.*

Voltaire

● *Literatura de astăzi e apelul pentru a unifica sforţările umane şi a pune capăt dezordinii spirituale.*

C. Petrescu

CARTE

● *Cartea, lumina ce călăuzeşte civilizaţia.*

F. D. Roosevelt

● *Cele mai bune cărţi sînt acelea pe care le întregesc cititorii.*

Voltaire

● *Cartea este cea mai bună provizie pentru călătoria aceasta omenească şi îi plîng din tot sufletul pe oamenii inteligenţi care nu sînt de acord cu acest lucru.*

Montaigne

● *Cartea este o vrăjitoare. Cartea a transformat lumea. În ea se află istoria neamului omenesc, ea este memoria gîndirii umane.*

J. A. Morozov

● *O carte este un angrenaj. Fiţi atenţi la aceste rînduri negre de pe hîrtie ; sînt nişte forţe care se combină, se descompun, lucrează. Un rînd muşcă, altul strînge, şi presează, altul te antrenează şi te subjugă. Ideile sînt un organism viu.*

● *Te simţi atras de cartea care nu-ţi va da drumul decît după ce-ai găsit o cale pentru spiritul tău.*

● *Marile cărţi sînt irezistibile.*

● *Să deschizi o carte frumoasă, să te cufunzi în ea, să crezi, ce sărbătoare !*

V. Hugo

● *Nimic nu farmecă mai mult decît să întîlneşti într-o carte lucruri plăcute care sînt în acelaşi timp şi lucruri adevărate.*

V. Hugo

POET

● *Poetul este singura fiinţă vie căreia îi este dat să tune şi să şoptească, avînd în el ca şi natura, bubuitul norilor şi freamătul frunzei.*

V. Hugo

● *Un poet adevărat trebuie să întruchipeze suma ideilor timpului său.*

V. Hugo

● *Este de datoria poetului de a ridica evenimentele politice la rangul de evenimente istorice.*

V. Hugo

● *Poetul să încerce în mod continuu să se înalţe, să dea spiritelor adevărul, sufletelor frumuseţea, inimilor dragostea, iată ce trebuie să ofere poporului, poetul.*

V. Hugo

IMAGINAŢIE, INSPIRAŢIE

● *Imaginaţia este o însuşire solitară.*

V. Hugo

● *Imaginaţia este aplicarea generalului la particular.*

Immanuel Kant

● *Omul nu poate fi decît ceea ce este, nici nu poate să-şi imagineze mai mult decît e în stare.*

Montaigne

● *În imaginaţie nu pune ordine decît arta, îndeosebi poezia. Nimic*

mai oribil decît o imaginație fără gust.

J. W. Goethe

• *O imaginație puternică, este un atribut necesar al marilor minți.*

K. D. Uşinski

• *Imaginația n-ar fi în stare să născocească atît de diverse contradicții cîte există în mod firesc în inima unei persoane.*

La Rochefoucauld

• *Imaginația omului ca și natura nu acceptă goluri.*

V. Hugo

• *Un creier în care mijește o idee, iată culmea. Ingrămădirile de piatră și cărămidă fac zadarnice sforțări. Ce edificiu egalează o gîndire? Keops este mai mic decît Homer. Coliseumul este mai prejos decît Juvenal. Nici o construcție de var, de stîncă, de fier și de ciment nu prețuiește cît inspirația.*

V. Hugo

ILUZIE, VIS

• *O iluzie care nu convinge e o minciună evidentă.*

Jack London

• *Dacă omul ar fi cu totul lipsit de capacitatea de a visa în felul acesta, dacă el n-ar putea din cînd în cînd s-o ia înainte și să contemple în închipuirea sa imaginea încheagată și desăvîrșită a operei care abia începe să se înfiripe sub mîinile sale, atunci nu-mi pot închipui deloc ce mobil l-ar putea determina să întreprindă și să ducă la capăt lucrări vaste și istovitoare pe tărîmul artei, al științei și al vieții practice.*

Pisarev

• *Iluzia este pentru suflet ceea ce este oxigenul pentru plămîni.*

Maurice Des Ombiaux

• *Visele, chei care ne ajută să ieșim din noi înșine.*

G. Rodenbach

• *Facultatea pe care omul o posedă în cel mai înalt grad este iluzia.*

V. Hugo

• *A visa înseamnă a crea. Să construiești o himeră înseamnă să provoci realitatea.*

V. Hugo

• *Visul care e spontan își păstrează chiar în ceea ce e uriaș și ideal, chipul nostru spiritual.*

V. Hugo

• *Fiecare visează necunoscutul și imposibilul în felul său.*

V. Hugo

• *Visarea adoarme febrele cîteodată prea mari ale inteligenței care se frămîntă și dă naștere unui abur blajin și proaspăt care îndulcește contururile prea aspre ale gîndirii pure, umple golurile și intervalurile și netezește ascuțișurile ideilor.*

• *Prea multă visare te cufundă și înecă.*

V. Hugo

Culese și traduse de V. UNGUREANU

Maxime și cugetări... lirice

„Mi-e teamă să mă ridic căci nu știu
cît de înalt mai sînt eu acum"
Ion CHIRIAC — *Depărtări*

„Cu ajutorul fracțiilor
Am împărțit lumea
Restul păstrîndu-l
Pentru mai tîrziu"
Al. I. FRIDUS — *Simplă aritmetică*

„Trenul pe care nu l-ai mai prins
te așteaptă doar în amintire"
Ion Alex. ANGHELUȘ — *Tren*

„Sufletul meu e ca o parașută
spînzurînd în Pomul Cunoașterii"
Vasile CONSTANTINESCU — *Poem cu algoritm*

„În neodihnă îmi tot sap fîntîni
și-mi fac din palme ciuturi pe colaci"
Vasile FILIP — *Fintîni*

„Atunci cînd ninge tragem o fugă
În copilărie
Să mîncăm un măr"
Lucia OLARU NENATI — *Să mîncăm un măr*

Tulburarea mea este un semn
de generozitate"
Nicolae MANEA — *Continuați*

„Dacă ninge-n casa noastră cu petale mari de flori
E atîta sărbătoare, sînt atîtea sărbători"
Emilian MARCU — *Dacă ninge-n casa noastră...*

„În nisip însă alfabetul
pare mai puțin ascuns
aici bolovanii sînt cuminți
și așezați la distanțe egale"
Silviu RUSU — *Voi, cititori*

„Cată să nu fii o ambarcațiune
de bambus, purtată în rîs de oceanul poftitor"
Cristian SIMIONESCU — *Maratonul*

„Și numai ce m-am proptit eu bine
cu picioarele în pămînt
mi-am dat căciula pe spate
și i-am spus : arătare, cîrtiță
milă, cintezoaie, îngeră, toamnă"
Paul BALAHUR — *De ce taci ?*

„Îmi privesc ridurile și sînt din ce în ce mai sigur
că pot da sfaturi !"
Ion HURJUI — *Evoluție*

„ce dovadă
să fie mai mare decît colbul, și cînd ?"
Vasile MIHĂESCU — *Colbul dintre pagini de carte*

Lucian LUCIAN

Formidabilul meci de fotbal

Bună ziua, stimați ascultători ! Vicențiu Donose vă transmite de pe „Stadionul Consacraților" finala campionatului de fotbal intercluburi. După cum cred că ați luat cunoștință și din *Le Monde*, cele două finaliste sînt : Asociația scriitorilor din Iași și Teatrul Național din aceeași localitate.

Componența formațiilor :

Asociația scriitorilor : Zaharia Sângeorzan I (portar) ; Stelian Baboi, D. Florea-Rariște, Lucian Dumbravă, George Damian (fundași), Ioanid Romanescu și Mihai Ursachi (mijlocași), Daniel Dimitriu, Vasile Constantinescu, Paul Balahur și Vasile Mihăescu (în atac).

Teatrul Național : Constantin Sava (portar) ; Puiu Vasiliu, Virgil Raiciu, Virgil Costin, Adrian Tuca (fundași) ; Costel Popa și Ghiță Macovei (mijlocași) ; Ion Lazu, D. Aciobăniței, Gheorghe Marinca și Dionisie Vitcu (atacanți).

Arbitrează — la centru : internaționalul Mircea Radu Iacoban ; Arbitri de linie : Virgil Cuțitaru din partea scriitorilor și Ion Puha (ba nu, Teofil Vâlcu, de la actori, pentru că s-a considerat că arbitrul Puha ar fi parțial cu ambele echipe).

Formațiile au terminat încălzirea pe terenul acoperit „Bolțile Moldovei" și așteaptă la centrul terenului începerea partidei. Arbitrul smulge un fir din mustața lui Balahur, considerat cel mai norocos jucător din teren, și îl ascunde la spate. Cei doi căpitani, Ursachi și Costin trag la sorți. Ghicește Costin și alege mingea. Mihăescu dă semne de nervozitate, indicînd cu degetul propria-i mustață. Arbitrul fluieră a pagubă dînd semnalul de începere. Lazu șutează la Aciobăniței, acesta la Macovei, care îi lasă rolul de atacant mai tînărului Vitcu. Suplu în mișcări, Vitcu preia cu genunchiul și se îndreaptă spre poarta apărată de Sângeorzan. Portarul scriitorilor inspiră adînc acoperind poarta. Derutat, fără vreun alt apărător în față, Vitcu așteaptă deschiderea cortinei, dar aceasta rămîne blocată în continuare, astfel că Dumbravă reușește să-l deposedeze de balon, trimițîndu-l spre Baboi, astăzi bine încălzit și inspirat, care îl driblează pe Tuca, cu o fentă de zile mari, trece furtunos pe lîngă Puiu Vasiliu, care amintește ceva de „candelă", și șutează năprasnic... în suporterul numărul unu al scriitorilor, Horia Zilieru, aflat lîngă poarta actorilor pentru a savura cît mai de aproape golurile înscrise de echipa favorită. Mare ocazie, stimați ascultători, ratată fără intenție de fundașul Baboi, venit pe post de atacant. Repune, din colțul careului mic, Vasiliu. Înalt, foarte înalt, cu boltă pînă la Costel Popa. Bună preluarea cu capul, a lui Popa, ...către arbitrul principal, care îi amintește în ce calitate se află astăzi pe teren... Popa își cere scuze, astfel că toate cartonașele rămîn în continuare în buzunarul arbitrului Iacoban. Meciul se reia prin disputarea mingii între Popa și Romanescu. Poetul, mai viguros și mai proaspăt ca întotdeauna, în timp ce se ridică spre azur pentru cîștigarea mingii, îi șoptește ceva cu rimă adversarului. Acesta rămîne în aer într-o stare euforică, astfel că Romanescu cîștigă balonul trimițîndu-l la Daniel Dimitriu. O fentă, două, șut spre Vasile Constantinescu, o tînără speranță a echipei ; acesta ca să scape de griji trimite spre Balahur. Balahur preia greșit... piciorul lui Raiciu și arbitrul dictează lovitură indirectă pentru actori. Luftează Vasiliu, dragi ascultători. O ocazie de zile mari pentru actori, dar și un luft nemaipomenit ! Piciorul jucătorului de la actori a trecut la numai un metru pe lîngă mingea care abia aștepta să deschidă scorul în oricare din porți. Ursachi profită de ocazie, strigă „danke schön !" și iată-l trecut de linia de centru, cu mingea legată de picior, în cel mai perfect stil Dobrin. Pe urmele lui vine, mai-mai să-l ajungă, Macovei ; în față, cu pumnii strînși, îl așteaptă Vasiliu, care înjură iar de candelă. Fază de mare spectacol, stimați ascultători, dar ratată în brațele portarului Sava. Arbitrul fluierase, însă, mai înainte întreruperea jocului, considerînd că Vasiliu îl derutase verbal pe mijlocașul scriitorilor. Clipe grele pentru actori, stimați spectatori. Arbitrul, intransigent, dictează lovitură de la unsprezece metri. Să vedem cine o va executa. Cred că Dumbravă, pentru că el caută punctul unde să așeze mingea, dar nu-l găsește. Minutele trec, dragi ascultători, spectatorii se agită cerînd gol și, în cele din urmă, la indicația căpitanului Ursachi, Rariște smulge balonul din mîinile lui Dumbravă, îl așează tacticos la punctul de penalty și șutează... spre cealaltă poartă, spre bucuria lui Macovei, care, copleșit de situația bună în care se află, se așează involuntar pe balon, exprimîndu-se dramatic : „Vreți voi gol, dar nu vi-l dau !" Fără să spună măcar „maestre", Lazu șutează (demi)sec, puțin mai sus de balon, dar a doua oară nimerește obiectul căutat, care se îndreaptă ca o ghiulea spre cerberul Sângeorzan, bine pregătit pentru a face față. Balonul se lovește cu putere de piciorul stîng al portarului și ricoșează în corner. Stimați ascultători, am impresia că impactul a fost cam dur, pentru că portarul scriitorilor se zbuciumă în spațiul îngust al porții, strigînd de durere fizică și morală : „Cu ce mai scriu ! Cu ce mai scriu !" Plînge în hohote, stimați ascultători, dar sosește în goană aproape automobilistică medicul echipei, Andi Andrieș, care îl consultă de plămîni și decretează, spre bucuria spectatorilor amatori de critică literară : „Nu-i nimic, Zahei.

Dan Hatmanu : „Compoziție" (foto : L. Stratulat)

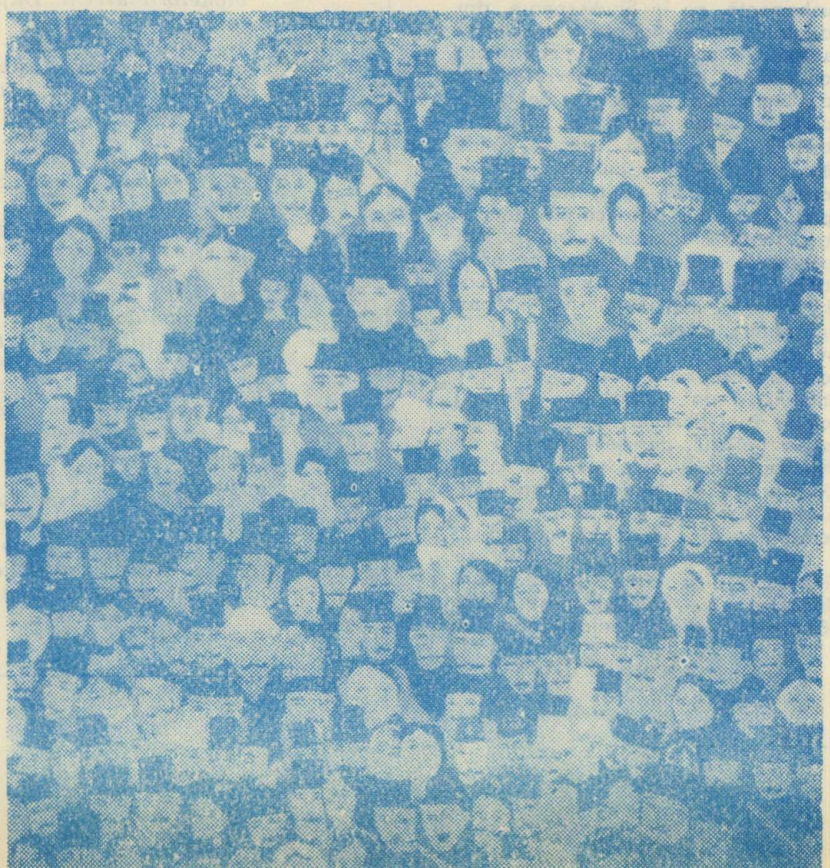

Mai ai unul". Între timp, arbitrul a dictat corner. Pentru dumneavoastră, care nu sînteți părtași oculari ai acestui veritabil meci, trebuie să fiu cît mai pe față, cum se spune în fotbal. S-a acordat corner, dar nu are cine să apere poarta, fiindcă Sângeorzan este scos afară din teren pe brațe de suporterul și maseurul său, Nicolae Turtureanu. Chiar acum se anunță la microfon de către președintele clubului scriitorilor, Ștefan Oprea, că numai medicul italian Popa Carnagio poate să-l readucă pe Sîngeorzan în teren. Intră în poartă Daniel Dimitriu, dar, neobișnuit, se lovește de bara de sus. Abia acum se observă că Sângeorzan mai are cu ce scrie, pentru că rîde de cucuiul lui Dimitriu. Din colțul terenului șutează, cu efect, Raiciu, dar mingea este boxată dintr-o poziție aproape imposibilă, Dimitriu înlocuindu-l cu succes pe portarul accidentat. Repune din colțul careului de șase metri Baboi. Fundașul Baboi a declarat înainte de meci : „Trebuie să-i batem la fotbal, că prea ne bat la șah ! Îmi pare rău că Ioanid Romanescu, deși se află în teren, este puțin indisponibil. În doi făceam o partidă bună cu ei..." De aici, stimați ascultători, tragem concluzia că echipa scriitorilor dorește ca acest meci să fie cît mai frumos, fără frustările din alte meciuri, cînd golgeterul Baboi pasa spre poarta actorilor piese... în gol. O fază frumoasă. Marinca primește mingea. O studiază, o țucă și i se adresează : „No, tu, minune rotundă, nu te las să te lovești de Sângeorzanul din poartă ! Că, tulai, iar s-o întors pe picioare de apărător al scrisului românesc". Arbitrul Iacoban nu este de acord cu „stop"-ul lui Marinca și dictează schimbarea mingii, sub motiv că a fost descîntată. Jucătorul își smulge părul cu multă vehemență, ca în Shakespeare, dar arbitrul rămîne indiferent la această scenă. Pe mingea nouă, controlată de arbitrul Iacoban, cineva a scris cu litere mari : „Hai !". Baboi se crede singurul invitat și părăsește terenul, cu adresă precisă. Vine Macovei. Stimați ascultători, și Macovei are un stil de a stopa apropiat de al lui Marinca. O ține, o ține foarte mult, că nici nu se mai știe unde este. La insistențele arbitrului, povestește ce i s-a întîmplat la o nuntă, mai demult, cu mașina, și, printre altele, dă drumul și la minge. Mi se pare că de data aceasta arbitrul a ținut cu scriitorii, trăgîndu-l de limbă pe jucătorul actor. Paul Balahur, mereu în atac, preia balonul, dar se împiedică de Rarițe, care își cere scuze de la un jucător de la Național, care rîde intens. Cred că vrea să-l remarce arbitrul pentru un rol de comedie...

...Aici, transmisiunea noastră se întrerupe pînă data viitoare. Dăm legătura cu colegul nostru Val Gheorghiu, aflat în sala „Cupola".

Vicențiu DONOSE

Un fel de „Poșta redacției"

DOROTHEEA A. (16 ani) : Versurile închinate lui Lucian Dumbravă : „Frumos Narcis născut major, / Eu cînd te văd mă înfior", deși sînt inspirate din realitate, nu sînt publicabile. Subiectul mai trebuie poetizat.

STELIAN BABOI : Se vede că nu cunoașteți ultimele restricții în domeniul celulozei. Noi publicăm cel mult o frază pe pagină.

MIRCEA RADU IACOBAN : Manuscrisul dovedește competență. Împușcați ideile din zbor. Nu este cazul să vă grăbiți cu debutul. Așteptăm o explicație de specialitate. De ce nu plouă în Sahel la fel ca la Sovata ? N-aveți vreo relație, ca să se simtă lumea bine ?

IOANID ROMANESCU : „Dau două mii și vreo trei sute / De ani din existența mea / Pentru trei versuri întrerupte / Precum știe redacția" intră în contextul poeziei moderne, dar noi nu putem fi în același timp și detectivi...

HARALAMBIE ȚUGUI : Vă mulțumim pentru felicitare. Ca întotdeauna, sînteți la datorie.

CORNELIU STURZU : Cred că ați citit în presă despre un caz rutier. Ca să nu-i fie frig la piept, un motociclist a îmbrăcat haina invers, iar un șofer neatent l-a aruncat în șanț. Primul ajutor care i s-a dat a fost acela de a-i întoarce fața către... nasturii de la haină.
Motociclistul nu se numea Ianus...

HORIA ZILIERU : Poezia Dv., deși este public abilă și publicabilă, din lipsă de spațiu o reproducem la această rubrică : „Foarte cuminte, / Foarte cuminte, / Un Zilier nu se dezminte. / Pune aragazul, / Prăjește prazul, / Își face nazul / Pipăind cuvinte". Notabilă și rară este rima „aragaz-praz", pentru prima dată folosită în literatura noastră antebelică și post-meridian. Pe cealaltă, cu „A, ha, ha", o vom publica în acest secol, ca să nu se piardă savoarea clipei.

AUREL LEON : Ne-am consultat și noi cu Decebal, care vă amenință cu darea în judecată. Spunea că l-ați căutat cu insistență și l-ați tras de limbă. Descurcați-vă !

ION CHIRIAC : Aveți talent, tovarășe. De ce ne mai întrebați ?

VASILE CONSTANTINESCU : În interesul autorului, nu publicăm poezii bune. Vreți să aveți necazuri după aceea ?...

AL. PASCU : Ne propuneți o traducere din Shakespeare. Este adevărat, publicăm traduceri, dar numai cu acordul autorului.

VAL GHEORGHIU : Ultima proză este veritabilă. De asemenea, ilustrația. Se pare, însă, că ați exagerat punîndu-i privighetorii urechi. După cîte știm, această pasăre nu este influențabilă...

MIHAI URSACHI : Pe aceea cu motorul din Tecuci o cunoaștem de multă vreme. Așteptăm de la dv. poeme dintr-un cuvînt. De exemplu : „Flaneaua".

DANIEL DUMITRU : Sînteți prea sobru. Am expediat răspunsul pe adresa comunicată.

DOINA FLOREA-CIORNEI : Ne scrieți că sînteți din Sibiu și că ardelenii savurează literatura moldovenilor. Cu sau fără pită, asta n-ați precizat. Reportajul dumneavoastră ne-a plăcut și l-am pus la loc sigur, ca nu cumva să-i dea prin minte redactorului de rubrică să încerce publicarea lui.

ANDI ANDRIEȘ : Subiectul cu grădina ar supăra-o pe tovarășa Semiramida. Celălalt, cu „verbul galben" este bun, dar trebuie stilizat. Sugestia noastră este să-i spuneți „în pătrățele". Este mai comod pentru lectori și spectatori. Se servește fiecare cu exact ceea ce îi convine.

SILVIU RUSU : „Mireasa fără flori" rămîne o creație de bază în opera dumneavoastră. Dacă mai scrieți una la fel, vă asigurăm publicarea pe prima pagină. Poate așa va învăța și Horia Zilieru cum se scrie o poezie de dragoste...

ION ȚĂRANU : Scrisoarea dumneavoastră, fiind oficială, am înaintat-o conducerii. Veți primi răspunsul în termenul legal. Cît despre fragmentul de roman, nu a ajuns la noi. După atîtea furturi de milioane din trenurile poștale, nu ne mai mirăm de nimic.

Vicențiu DONOSE

Aproximativ lumea de poimîine?

literatura de anticipație

MINUS INFINIT

de Mircea Opriță

Fusese desemnat să participe la un experiment important, unul de felul celor de la care se așteaptă să revoluționeze știința, iar el știa asta și era bucuros că avea șansa să-și lege numele de o faptă glorioasă în loc de a se pierde printre anonimi. Se putea și așa, evident, nu era exclus ca personalitatea lui — în ciuda tuturor înzestrărilor — să se realizeze doar între limitele obișnuitului, dacă o împrejurare norocoasă, pe care dealtfel nici nu încerca să și-o lămurească pe deplin, nu l-ar fi îndreptat chiar de la început spre verticala profesiunii sale, înainte de a-și fi uzat energia în asaltul repetat al cotelor mărunte. Era bucuros ; o bucurie mai puțin obișnuită și ea, străină de exaltare fără a fi însă deloc calmă și superficială, nelipsindu-i îngrijorarea, dar într-un fel ce n-avea nimic de-a face cu frica de necunoscut. În acest sens fusese pregătit încă din copilărie și e foarte probabil că de pe-atunci chiar, de la primele teste, se observaseră la el, în germene, tocmai acele calități care mai tîrziu aveau să-l facă apt pentru orice misiune dificilă. Nu încercase nici o reacție de surpriză cînd se văzuse ajuns în prima linie, era poate mai comod și mai măgulitor să aprecieze performanța asta drept ceva normal, chiar dacă nu-și amintea să fi forțat vreodată la antrenamente pînă dincolo de limita recunoscută de organismul său drept culme a epuizării ; deci ajunsese în vîrful unei piramide cumva firesc, venind timpul să ocupe un loc ce i se cuvenea, *al său*, nu se îndoia de asta nici o clipă. El era pilot de încercare pentru că nu putea fi altfel, o și declara public, cu toată sinceritatea, fără umor și fără să-și fi făcut vreodată din umilință sau din orgoliu o problemă de conștiință. Cu alte cuvinte, era vanitos fără s-o știe și nu cunoștea modestia din motive independente de el, aceleași pentru care nu cunoștea decît foarte vag nici frica.

Și totuși, era pe deplin conștient de faptul că locul privilegiat în experimentul acela îi revenise și datorită unui fericit concurs de împrejurări. Experimentul venise la timp, fusese pus la punct exact atunci cînd el, pilotul, reprezenta din punct de vedere valoric elementul uman cel mai potrivit pentru ceea ce urma să se testeze. O întîrziere de cîțiva ani l-ar fi putut găsi indisponibil, sau chiar mai rău, inutilizabil, marcat de plictisul unor activități curente, nespectaculoase, și în orice caz lipsite de fiorul unicatului. L-ar fi găsit nu neapărat blazat, dar marcat de rutină. Întîmplarea îl scutise de o prea îndelungată meditație asupra adevărului că o valoare se pierde dacă nu e folosită intensiv și la timp ; nu părea să fie cazul său, judecînd după misiunea pentru care mulți îl invidiau pe față și probabil că toți în secret. Era primul din șirul aleșilor.

Îi plăcea în egală măsură să se știe ținta unor priviri admirative, ca și a celor excesiv — deci interesat — critice. Acum, cînd alegerea fusese făcută, nimic nu-l mai putea împiedica să-și savureze avantajul, odată cu dulcile otrăvuri ale unor stări sufletești inedite. Recunoscut drept cel mai bun, avea să se lanseze primul în aventură, avea să suporte șocul în plin, iar faptul că nimeni nu putea ști dinainte în ce consta acest șoc dădea un plus de tensiune așteptării. Existau, firește, ipoteze, niște simple instrumente de lucru pentru savanți, însă nu savanții trebuiau să zboare, verificîndu-le practic. Fusese desemnat el, cel dintîi, așa că îngrijorările cauzate de iminentul salt în necunoscut erau repede înghițite de sentimentele cu care își trăia condiția excepțională, recunoscută de toți ca atare. Deveni dintr-o dată un mare campion : își zicea că, indiferent de rezultatul acțiunii, avea să rămînă pentru toți ceilalți capul de serie, iar în caz de reușită — deschizătorul de drumuri. Alți cinci bărbați tineri, bine antrenați, îl urmau în ordinea listei stabilite de computer și abia apoi, a șaptea din grup, venea la rînd Eva, bruneta căreia îi plăcea să poarte o înflorătoare perucă mov. După Eva mai erau trei bărbați și două femei, și cu asta se încheia șirul aleșilor, însă acestora din urmă nimeni nu le acorda prea mult credit, se putea presupune că lor n-avea să le mai vină rîndul niciodată.

Un vîrtej de mici întîmplări, pregătind ziua plecării, ziua cînd avea să-și dovedească sieși că putea strînge calm mîinile altora și putea zîmbi tuturor — în ciuda importanței momentului — fără emoție, fiindcă făcuse totul ca să și-o piardă, să se debaraseze de ea pînă atunci. Îi plăcea să-și închipuie că mai emoționați decît el erau ceilalți, cei rămași la centrul de control, fie ca să urmărească experimentul, atîta cît va fi posibil s-o facă, fie să-și aștepte rîndul la lansare. Deși promisese că nici măcar cu un asemenea prilej solemn n-avea să se despartă de peruca ei ridicolă. Eva își lăsase totuși părul la vedere, tăiat scurt și cu breton școlăresc, și-i zîmbea într-un fel care-i dezvelea dinții mărunți, făcînd-o prin nu se știe ce interesantă ; iar ochii îi străluceau atît de intens, atît de grăitor pentru bucuria imensă trăită cu sinceritate atunci, încît la un moment dat el se întrebase, neplăcut surprins, dacă nu cumva în mintea femeii se încurcaseră vremelnic rolurile și, despărțindu-se de el, dacă nu cumva Eva avea impresia că el rămîne și ea era cea care pleacă. I se păru că descoperă ceva de neînțeles în purtarea ei, în veselia aceea parcă exagerată, i se păru apoi că trăiește și el o nejustificată gelozie, lucruri ciudate și nelalocul lor, însă cine mai avea atunci timp să gîndească și să înțeleagă ? Trecu spre navă simțindu-se urmărit de o întreagă omenire excitată și din trapa îngustă mai făcu niște semne de adio, înainte de a rămîne singurul stăpîn și prizonier al subtilelor aparate de bord. Odată cu calmul său revenit, totul reintra, în ce-l privește, în normal. Pe cînd se lăsa greoi în fotoliul confortabil și multifuncțional, știind că din momentul acela va trebui să se concentreze numai asupra detaliilor misiunii, își mai lăsă totuși gîndul să întîrzie în lumea pe care tocmai o părăsea, atîta cît să-și închipuie că Eva ar fi putut avea norocul de a ajunge, într-o altă organizare a experimentului, a doua în șirul aleșilor, participînd la un zbor de echipă care i-ar fi așezat-o atunci în dreapta, alături. Era un mod de a recunoaște mai pe ocolite că, într-o asemenea variantă de care experimentul nu ținea seama, ar fi fost el însuși mai norocos.

Apoi nu mai avu cînd să se gîndească la Eva. Trebuia atacată viteza luminii. Trebuia forțat un obstacol despre care încă nu se știa cu precizie dacă era întru totul real, sau numai aparent. Din disputa interminabilă între niște teorii mai vechi și altele mai noi, adevărul nu se putea decanta fără contribuția lui, a pilotului de încercare. Așa spuseseră savanții, așa hotărîseră ei. N-avea nici un motiv să-i contrazică, fusese învățat să-i respecte, chiar dacă nu-i iubea și nici nu se simțea bine în tovărășia lor. Îl deranjau niște complexe de care se făcea vinovată specializarea lui excesivă, ca și specializarea lor dealtfel, tot excesivă, dar în alte direcții. Important rămînea faptul că reușiseră să proiecteze și să construiască setul acela de nave experimentale înzestrate cu tot ce le trebuia pentru a dezvolta cele mai mari viteze cosmice. După unele calcule, viteza luminii. Alții îndrăzneau să spere chiar ceva peste. Însă ceea ce avea să se întîmple în realitate, nimeni n-ar fi putut pretinde că știe și, mai ales, nimeni n-ar fi garantat ceva fără riscul de a fi contrazis de experiment. Concepuseră verificarea aceea ca un test necesar pentru teorie, deși lor le era sortit să-și susțină mai departe disputa, pînă cine știe cînd, pe Pămînt, la adăpost de pericole și în absența oricărui risc. Le convenea să construiască teorii, dar de verificat le verificau pe pielea altora și, prin asta, prin curajul de a executa o misiune cu caracter crucial căreia cei mai mulți nici nu îndrăzneau să-i imagineze desfășurarea, li se simțea superior ; nicidecum un cobai, ci stăpînul pistei, ca piloții automobilelor de curse de odinioară.

Chiar dacă într-o navă care accelerează uniform spre viteza luminii timpul se scurge mai încet și incomparabil mai monoton decît cel trăit de campionul volanului în năvala lui asurzitoare printre o mulțime de obiecte reprezentînd tot atîtea repere apropiate.

Dar, la urma urmei, în asta consta întreaga problemă: ce se întîmplă cu timpul? Ei, savanții, la o asemenea întrebare sperau ca el să afle un răspuns. Mai exact, o parte din răspuns, fiindcă pînă la un punct știau și ei, și experimentatorii, ce se întîmplă. Puțini erau totuși aceia care s-ar fi putut lăuda că s-au angajat vreodată în cursă pînă acolo unde le-ar fi fost permis *să vadă* Universul mișcîndu-se, trebuia să fii pilot și să zbori neapărat în regimul vitezelor mari ca să încerci și o astfel de experiență. El mai trecuse prin ea de două ori pînă atunci, cu alte cuvinte de două ori viteza navei pilotate de el atinsese cota de la care stelele, din reperele aparent fixe ce sînt pentru cea mai mare parte a observatorilor de pretutindeni, căpătaseră o mișcare sesizabilă, iar privilegiul de a observa această mișcare a Galaxiei — aparentă și ea, determinată de deplasarea accelerată a navei — îl costase tot de două ori pierderea contactului cu timpul terestru, saltul peste niște perioade care, însumate, nu depășeau totuși un deceniu. Era un risc acceptabil și acceptat, antrenamentele țineau cont și de niște parametri de toleranță, dincolo de care saltul se mărea, iar revenirea pilotului în *timpul său* devenea tot mai îndoielnică. Creșterea vitezei (o simțise destul de convingător el însuși) antrena după sine clasica dilatare a timpului și fenomenul tindea să se manifeste cu atît mai energic cu cît accelerația era mai mare. Zece luni de absență, sau chiar cîțiva ani, nu schimbă fața lumii într-atîta încît să n-o mai recunoști. Își aminti cu un zîmbet amuzat sentimentele cu care regăsea Pămîntul și descoperea noutățile apărute în cei cinci ani de absență constatați la întoarcerea dintr-o călătorie ce durase, pentru el, abia șase luni. Nu mai avusese însă ocazia să execute misiuni de zbor cu viteze *foarte* apropiate de viteza luminii, nu intrase deci, pînă atunci, în caruselul acela înfirător în care anii se rotesc supți ca într-un vîrtej mut și năprasnic, măturați de o forță strivitoare, în stare să spulbere secolele ca pe niște biete firimituri de timp. Cei ajunși acolo — cîțiva inși despre care se învăța în școli, pomeniți întotdeauna cu admirație respectuos-cutremurată, însoțiți de calificative măgulitoare precum „eroi sublimi", „temerari", „mesageri norocoși" și altele asemenea — se aflau acum undeva, în plin zbor spre viitor, urmînd să descindă, în caz de călătorie reușită, la secole sau milenii distanță de contemporanii lor, cu atît mai departe cu cît vor fi reușit să stoarcă mai mult din motoarele astronavelor experimentale, cu atît mai adînc în timp cu cît vor fi ajuns mai aproape de viteza îndrăcită a fotonilor. Temerarii care, evident, n-aveau la dispoziție nici un mijloc de-a se întoarce în timpul ce le aparținuse prin naștere, ei erau pilda supremului curaj, exemplul de urmat și invidia secretă a oricărui tînăr ambițios din lotul piloților de încercare. El însuși s-ar fi scufundat în timp fără nici un regret, învățase să considere misiunea mai importantă decît orice, învățase să nu se lege sentimental de alte valori în așa măsură încît să devină prizonierul lor, sclavul lor, și să nu le poată părăsi imediat ce sarcina doborîrii unui nou record i-ar fi reamintit datoria. Știuse de la început că putea să vină și un asemenea moment cînd datoria l-ar fi obligat să facă, în baza implacabilei legi a relativității, mari salturi în timp, spre alte valori de care iarăși nu avea voie să se atașeze — să le cunoască, da, dar să nu se atașeze de ele — pentru a nu-i deveni mai departe o piedică. Sperase, și nu în zadar, că va intra cîndva în legendara epopee a „salturilor lungi", că zborurile pregătitoare și de scurtă durată aveau să facă loc, în cele din urmă, unei încercări excepționale pe care nici nu-i trecea prin cap s-o evite; dimpotrivă, o așteptase cu emoție, cu nerăbdare și îngrijorare, iar neliniștea, neliniștea lui nu pornea din frica de necunoscut, ci din teama că nu va fi ales sau nu va fi la înălțime. Învățase să accepte orice pentru misiune, pentru record. Să plătească oricît. Cînd între două zboruri i se făcea obișnuita publicitate, îi plăcea să declare că se credea predestinat unei cariere de campion și că nici nu se pricepea la altceva, la nimic altceva, decît să bată recorduri.

Urmărea fascinat mișcarea aparentă a stelelor Galaxiei, cum stelele acelea fără nume veneau parcă ele însele în întîmpinarea lui, într-o plutire tăcută, schimbîndu-și continuu culoarea, evoluînd spre o dominantă de un albastru intens, ireal, pentru ca odată depășite să se îndepărteze leneș, ca niște pete lăbărțate, roșii, de un roșu tot mai profund. Spectacol grandios, produs și condus de legile mișcării cu viteze mari, dînd impresia că antrenează din ce în ce mai rapid Universul. Înțepenit în fața tabloului de bord, privea ore în șir, cu răsuflarea tăiată, defilarea culorilor luminoase și își trăia intens, pînă la instalarea dureroasă a oboselii creierului, beția înfiorată a marelui zbor pe care și-l vedea împlinindu-se. Descoperea acel imperiu al iluziei rezervat exclusiv temerarilor, spațiu inundat de toate nuanțele în mișcare ale albastrului și roșului, cu totul străin de realitatea exactă și consistentă a lumilor planetare. Știa că puterea motoarelor sale, în interiorul cărora se anihila treptat o energie echivalentă celei dintr-o întreagă planetă, îl adusese din ce în ce mai aproape de carusel, apoi îl antrenase imperceptibil în vîrtejul timpului și, odată cu asaltul petelor de lumină subțiată pe care le depășea, vîrtejul acela îi atrăgea, îl scufunda cu o violență în creștere. Zborul său era o imensă cădere prin spațiu dublată de o ascensiune prin timp cel puțin egală ca dimensiuni. Se înstrăina tot mai mult de ceea ce putea să se întîmple pe Pămînt, iar gîndul că în minutele lui de veghe acolo se succedau generațiile precum cifrele pe un cadran electronic îl impresiona, fără să-l facă totuși să realizeze în prea multe amănunte concrete fenomenul. Dealtfel, în contemplarea sa extaziată nici nu-și prea găseau des locul supozițiile privitoare la o minusculă planetă rămasă la sute de parseci în urmă și adînc măcinată de respirația Universului, de ritmurile largi pe care simțea că începe să și le încorporeze și el. Desigur, temerarii lansați înaintea lui în vecinătatea barierei luminii văzuseră la rîndul lor spectacolul colosal al cosmosului în mișcare, încercaseră și ei sentimente noi, confuze, încît el, călcîndu-le acum pe urme, trecea prin ceea ce puțini mai trăiseră, nu degeaba fusese unul dintre aleși, primul dintr-o promoție. Acolo, pe Pămînt, nimeni nu cunoștea nimic din ce trăiseră ceilalți mari zburători, fiindcă nici unul nu revenise în timpul care l-a trimis, să-și relateze aventura. Experiența rămînea, astfel, pentru omenire o continuă provocare: ea era imaginabilă, niciodată însă confirmată în vreuna din versiunile ei imaginate, niciodată dovedită prin mărturia cuiva, așa cum moartea poate fi închipuită de cei vii, dar adevărul ei le rămîne totuși vag, aproximat, străin, pînă la revelația care, confirmînd sau infirmînd, nu mai folosește nimănui.

El, iată, avea prilejul să alunece pe urmele puținilor temerari lansați în regimul vitezelor superioare și, de la un punct încolo, misiunea îi cerea chiar să-i întreacă, încercînd să vadă ceea ce în mod precis nici unuia nu-i reușise: să vadă Galaxia înnebunită, împroșcîndu-și din față stelele spre el și pe lîngă el, ca pe niște proiectile de lumină albastră dureros de intensă, și lăsîndu-le apoi să fugă convergent, în lungi dîre de un sîngeriu profund, în urma navei dezlănțuite, pînă la contopirea tuturor acelor semnale optice, deplasate vertiginos, într-o pată neagră și tremurătoare. Pe măsură ce aparatele de bord indicau apropierea de cifra critică a vitezei, începu să distingă nu obiectele cosmice, nici ecoul lor luminos, deformat, ci însăși lumina secretă a spațiului, pierzîndu-și invizibilitatea și alcătuind din propria ei țîșnire un tunel scăpărător, un tunel cu pereții din ce în ce mai luminoși, mai compacți, în lungul căruia nava plonja înainte, pe cale de-a ajunge ea însăși lumină.

În momentele acelea de tensiune, de așteptare încordată, de pendulare incertă între speranța vic-

toriei și perspectiva amenințătoare a eșecului, în secundele cînd încă se mai putea întîmpla în destinul misiunii orice, el devenise întruchiparea voinței subordonate unei singure idei, refuzîndu-le sau pur și simplu ignorîndu-le pe toate celelalte, și prin asta semăna mai mult decît oricînd cu un cuceritor, cu un mare doborîtor de recorduri obsedat de ținta sa într-atîta încît nimic altceva nu mai avea importanță. Niciodată nu-l încercase mai puțin ca atunci teama pentru propria lui viață. Voința sa riguros antrenată îndepărtase tot ce l-ar fi putut stînjeni, tot ca era atunci parazitar și risca să compromită experimentul. Nu de frică, nu de simțul autoconservării și nici de prea multe sentimente avea el nevoie în clipele acelea. Ceea ce îl mîna înainte era curiozitatea, o luciditate nefirește dilatată pe seama golului lăsat de sentimentele retractile și amorțite în mod conștient. Trăia doar crisparea, încordarea nervoasă a celui care înțelege că nu-l mai desparte de țintă decît o distanță infimă și va afla în sfîrșit ce e dincolo de prag, sau dacă mai există un dincolo și dacă mai e acolo ceva, o ieșire. Încă puțin, încă puțin și el, pilotul care gonea acum la întrecere cu fotonii prin tunelul mărginit de lumină compactă, urma să constate dacă pereții aceia puteau fi făcuți să dispară și dacă dincolo de nivelul unde lumina înceta să-și mai facă simțită prezența exista și altceva decît un imens gol întunecat, fulgerat de scurtele emisii ale tahionilor, invizibili și ei în lipsa undei luminoase pe care, chiar avînd-o, ar fi lăsat-o mult în urmă. Oricum, chiar dacă obstacolul se dovedea de netrecut și impactul inevitabil, în fracțiunea de secundă premergătoare aneantizării el, pilotul, avea să afle toate acestea. *Avea să știe.*

Era în ochi lui o bucurie a riscului total, mărturisind deplina anulare a mecanismului autoconservării, mecanism îndeajuns de subminat prin educație, prin pregătirea lui specializată. Se putea întîmpla atunci orice. Ideea dispariției sale, presupunînd că și-ar mai fi pus-o pe fondul acela de curiozitate lucidă, hipertrofiată, îl lăsa indiferent. Refuza să se mai gîndească la persoana lui după cum nu se mai gîndea atunci nici la ceilalți ; cei care dealtfel încetaseră de mult să mai existe fizic, spulberați în neant de acțiunea paradoxală a unui timp ce nu avea aceleași valori pentru el și pentru alții. Nu-l mai deranja nici măcar amintirea scurtei crize produse de unele meditații mai vechi asupra a ceea ce putea fi luat drept resort irațional al unui experiment rațional : știind precis că-l lansează într-o misiune al cărei rezultat nu le va parveni lor, ci în cel mai bun caz urmașilor de peste milenii, contemporanii lui investiseră totuși în experiment, ori poate că făcuseră asta avînd chiar vaga conștiință a faptului că nici măcar aceia, urmașii îndepărtați, nu vor fi beneficiarii testului, și atunci era într-adevăr cel mai straniu test din cîte se puteau imagina, deoarece la realizarea lui contribuise o întreagă omenire deloc străină de perspectiva nerecuperării răspunsului obținut ; ba mai mult, intuind și acceptînd că răspunsul putea să aibă în final un unic destinatar : pe cel care-l află, el singur. Cu timpul, pilotul ajunsese să creadă că în mod firesc acel răspuns, indiferent de conținutul lui, i se cuvenea.

Tot așteptînd să se producă ceva deosebit, neglijă exact frîntura de secundă cînd lumina, care la viteza lui de atunci crea iluzia unui nesfîrșit coridor de un orbitor alb lichid, se întrerupse, marcînd optic — aproape insesizabil — ceea ce el avea să descopere, cu o uimire neîncrezătoare, înregistrat de senzorii aparatelor obiectiv : saltul *peste* viteza critică, infim ca durată, neașteptat de scurt pentru enorma cheltuială de energie ce-l făcea posibil. Parcă nici nu îndrăznea să se bucure, prea trecuse fulgerător momentul-cheie al întregului experiment, îi lipsea complet sublimul de care sperase să-l vadă însoțit. Dacă n-ar fi existat mărturia înregistrărilor, ar fi putut crede că doar visase victoria și că nava lui, dintr-o greșeală oarecare, sau epuizîndu-și combustibilul înainte de vreme, aluneca înapoi, obosită, pe panta urcată cu trudă pînă aproape de culme, cînd în realitate alunecarea se producea pe cealaltă porțiune, firesc descendentă, a unei curbe ce săltase pentru o fracțiune de secundă dincolo de viteza luminii, în domeniul stăpînit de tahioni.

Experimentul reușise. Față de așteptările lui, reușise într-un fel atît de plat, atît de puțin glorios încît trebui să facă eforturi spre a se convinge să dea evenimentul importanța cuvenită. În plus, eliberarea acelei tensiuni strivitoare, care crescuse continuu pe parcursul asaltului și nu-și mai avea nici o justificare odată obiectivul atins, îl obliga să revină la o viață ieșită de sub semnul mobilizator și ordonator al eficienței într-u scop, al arderii concentrate și pure ; îl obliga să reintre în regim normal, deci să se regăsească într-o alcătuire umană cu complicațiile și contradicțiile ei, deschizînd în acest chip calea unor neliniști și îndoieli înainte vreme suprimate. Mai făcu o descoperire la care nu s-ar fi așteptat, și anume : că în cazul lui revenirea la normal se producea mai dificil decît lansarea în aventură. Faptul că nu mai avea în față obiectivul misiunii, ci trebuia să-și rezerve o bună parte din gînduri consecințelor practice decurgînd din atingerea lui, aduse cu sine stări de proastă dispoziție care nu se prea potriveau cu ceea ce-și închipuise el că ar trebui să trăiască un învingător.

Străbătu coridorul luminii într-un zbor frînat, pînă cînd în pereții compacți apărură numeroase, tot mai numeroase fisuri mișcătoare, de parcă întreg tunelul era construit din lungi funii tremurate, iar lumina lor își pierdu treptat albul acela strălucitor, recîștigînd în schimb culorile fundamentale ale Cosmosului perforat cu viteze mari : albastrul înainte, roșul în urmă. După o serie de alte discontinuități, coridorul încetă să mai fie coridor, iar dincolo de petele albastre și roșii prelinse pe lîngă navă se puteau ghici nucleele incandescente ale unor sori din ce în ce mai leneși în deplasarea lor aparentă. Pilotul simțea sfîrșitul cursei. Privea ușor neliniștit spectacolul oferit acum de realcătuirea Universului în tiparele lui solide, nedeformate iluzoriu de mișcarea în regim relativist. Stele reveneau la mărimile și la distanțele lor obișnuite, iar întunericul rece, abisal, cîștiga implacabil finalul acestei dramatice confruntări cu lumina. În sfîrșit, redescoperirea stării de imobilitate aparentă îi dădu un sentiment de derută, de teamă chiar. Treaz sau în somn, trăi adevărate coșmare : de mai multe ori avu impresia stranie că nava lui eșuase undeva, în spațiul interstelar, la mare distanță de orice liman salvator, și alergă îngrozit în cabina de comandă, să se convingă că zborul se desfășura totuși normal — el cădea mai departe, pe o traiectorie fixată și recalculată continuu de pilotul automat, spre Soare, mai bine zis spre locul unde astrul avea să vină la întîlnirea cu omul care îl părăsise cu aproape un sfert de miliard de ani.

Nu-și făcea nici o iluzie. Trebuia să ia în seamă efectul probabil al fracțiunii de secundă petrecute de el în infinitul tehionilor. Vîrtejul care, avansînd spre bariera luminii, înghițea tot mai lacom tot mai întinse segmente de timp, își va fi desfășurat neabătut opera, distanțîndu-l imens de lumea care îi era cunoscută. Revenea în altă secvență temporală, atît de departe încît îi era din ce în ce mai clar că în zadar ar fi contat pe existența unui punct de contact. Omenirea, în caz că supraviețuise tăvălugului mai multor ere geologice, trebuia să fi suferit între timp o evoluție ce ar fi făcut-o pur și simplu de nerecunoscut. Așadar, un alt motiv de neliniște : pilotul se temea că avea să ajungă în vecinătatea urmașilor săi fără ca măcar să-și dea seama de asta. Fără să-i recunoască. Și astfel, spre a se pregăti psihologic pentru orice, începu să-și imagineze o lume în care Soarele plutea în mijlocul unui imens balon luminiscent, un fel de peliculă aparentă, formată din materia dislocată și subțiată a tuturor planetelor sale, ecran colector de radiații pentru niște entități constituite din energie pură și care n-ar mai păstra din ființa umană originară nici măcar amintirea.

Oricum, știuse și el, ca și alți temerari intrați în istorie, în legendele timpului lor, știuse de la început

că n-avea să revină în punctul de plecare. Acceptase riscul fiindcă fusese învățat să-l accepte ; își spunea că de dragul performanței merita să suporți orice, și la urma urmei se știa purtătorul unui mesaj, mesaj alcătuit din însuși conținutul recordului său. Multă vreme îl crezuse util oriunde, în orice moment viitor în care i s-ar fi întîmplat să acosteze. Acum începea să se îndoiască pînă și de asta, zicîndu-și că o civilizație de felul celei presupuse de el avusese probabil posibilitatea să afle pe alte căi, și încă de mult, ceea ce el aflase cu prețul acelui imens salt peste milenii. Ori poate că mesajul lui nici n-o interesa, era inutil și caraghios, ca o excrescență provenită dintr-o neînțeleasă lume paralelă.

Încercat de sentimente contradictorii, se apropie de Soare și răsuflă ușurat cînd telescoapele navei regăsiră planetele la locurile lor, nefărîmițate și neîncorporate acelei pelicule de materie-energie la care se gîndise în ultima vreme atîta încît aproape că o considerase reală. Își dirijă zborul de-a dreptul spre Pămînt, trăind în felul său reținut bucuria întoarcerii, iar pe ultima porțiune a traiectoriei reînvie în el, poate altfel, poate mai ezitant, spiritul acela al campionului, curiozitatea profesională, nerăbdarea manifestată pe un fond de tensiune specifică apropierii de țintă, atenția dispersată spre a cuprinde rapid un întreg evantai de amănunte și gata să se concentreze imediat asupra celui esențial, dorința de a lichida operativ și acest ultim obiectiv al experimentului — contactul cu planeta regăsită — și pe care el, aruncîndu-și în joc toată priceperea, avea datoria să încerce măcar să-l rezolve. Se ambiționă să cîștige iarăși, cu atît mai mult cu cît, așa cum dealtfel se așteptase, omenirea nu se grăbea să-l recunoască drept unul de-al ei. Nimeni nu-i ieșea în cale, fapt care promitea prea puțin în privința triumfului său final, dorit și sperat totuși, dincolo de orice gînduri mai înțelepte : era în fond învingătorul vitezei critice, spulberase mitul temutului zid al luminii. Cu toată stăpînirea de sine pe care o datora antrenamentului reluat cu conștiinciozitate, nu reuși să scape de o supărătoare emoție ; se simțea supravegheat mereu, de la distanță, iar senzația că stă ca o insectă sub lupă i se infiltrase în minte atît de profund încît refuza să se mai încreadă în aparatele ce nu detectau nimic suspect, sau în tăcerea absolută de care aveau parte apelurile lui adresate Pămîntului, de parcă n-ar fi fost înțelese sau măcar recepționate ca atare.

Nici o schimbare a situației în imediata vecinătate a planetei : aceeași tăcere pe care la un moment dat o considerase ostilă. Nefiind însă urmată de acte violente, apreciase mai tîrziu că singura explicație a misterului trebuia căutată în faptul că omenirea evoluase atît de mult încît pe el fie că nu-l recunoștea, fie că nu-l credea demn de luat în seamă. Concluzia ultimă nu era de natură să-l înveselească, dar o prefera oricum celei privitoare la o ipotetică dispariție a societății umane. Exclusese această explicație nu fiindcă ar fi refuzat din principiu, între alte posibilități, perspectiva unei catastrofe mondiale, însă o anumită logică a evenimentelor cunoscute de el îi spunea că omenirea n-ar fi putut să se distrugă integral decît odată cu Pămîntul, iar planeta supraviețuise, o regăsea intactă. Cu puțin înainte de aterizare, o cercetă prudent din spațiul cosmic și înregistră astfel noua configurație a uscatului, masat iarăși într-un corp continental principal, nici urmă din știutele continente ! Era de așteptat să găsească geografia modificată, dar constatarea schimbărilor îi produse totuși o adîncă impresie. Omenirea persista în neliniștitoarea ei hotărîre de a nu-l băga în seamă, încît pilotul începu să se întrebe tot mai îngrijorat dacă nu cumva oamenii, chiar fără a fi devenit niște entități compuse din energie pură, rămîneau în fond la fel de inabordabili. După cîte se părea, depășiseră etapa sau etapele tehnologice ale civilizației, descoperiseră pesemne altceva, din moment ce spațiul circumterestru se înfățișa perfect curățat de străvechile construcții orbitale, iar atmosfera planetei, chiar mai densă fiind, nu dădea semne de poluare industrială.

În sfîrșit, exasperat de așteptarea zadarnică, luă de unul singur hotărîrea să aterizeze și își alese în acest scop un platou îngust din vecinătatea unui fluviu, nu prea departe de vărsarea acestuia în apele oceanului fără nume. Cu ultimele rezerve de combustibil, astronava reveni prudent pe solul Pămîntului, se imobiliză în apropierea promițătoare a unei păduri cu aspect tropical, iar pilotul, eliberat de tensiunea manevrelor, nu însă și de apăsarea răspunderilor pe care și le asuma abordînd planeta fără încuviințarea autorităților ei nevăzute, mai rămase o vreme așezat la pupitrul de comandă, așteptînd. Riscase și înțelegea că se putea să fi comis o greșeală, însă politica stranie a celor cărora urma să le transmită mesajul începuse să-l enerveze, așa că nu-i prea păsa de urmări.

Așteptă deci nemișcat, cercetînd platoul și pădurea toropită de căldura umedă a unui soare de vară care făcea să vibreze, deasupra pietrelor, aerul greu, îmbibat de vapori. Apoi privi în dreapta, unde se întindea pînă departe suprafața mîloasă a fluviului. De după un cot împădurit al malului se iviră chiar atunci niște mari insule plutitoare pe care pilotul le urmări în tăcere, contrariat de rotunjimile și de mișcarea lor lenească. Ele alunecară spre mal și, săltîndu-se opintit deasupra, îi frămîntară fără grabă pasta mlăștinoasă — trei colosale trupuri brun-verzui de pe care apa șiroaie încă, pe cînd gîturile lor vînjoase și elastice ridicau, ca niște brațe de macara, niște capete exprimînd o blîndă tîmpenie spre smocurile de frunze din vîrfurile copacilor cu aspect de palmier. Începură să le smulgă pe rînd, cu trosnete puternice, în vreme ce tonele nenumărate ale corpului lor himeric își deschideau drum larg printre arbori, afundîndu-se încet-încet în pădure.

În anul ce urmă debarcării lui lîngă acel estuar de unde nava nu se mai putea mișca, pilotul făcu eforturi să se adapteze, descoperind puțin cîte puțin lumea înconjurătoare și găsind mereu, în mod înțelept, cîte ceva de făcut înainte de a se sinucide. Încearcă să priceapă ce se întîmplase, ce nu funcționase bine sau funcționase altfel de cum își făcuse el socoteala pe cînd anticipa în sensul unei cunoscute, parțial verificate legi a relativității. Intuia că acolo,

Vasile ISTRATE : „Peisaj ieșean"

în momentul de vîrf al asaltului său asupra vitezei critice se ascundea explicația. Evident, n-o afla decît în linii vagi: el era un simplu pilot de încercare, n-avea pregătirea necesară pentru a interpreta matematic ceea ce poate că nici specialiștilor nu le-ar fi fost ușor să descurce. Trebuia să se declare mulțumit cu presupunerea — deocamdată necontrazisă prin nimic de realitate — că fracțiunea de secundă cît durase incursiunea sa prin imperiul ascuns al tahionilor, dincolo de bariera strict marcată a vitezei luminii, dereglase schema normală, tradițională a devenirii timpului și, fără să fi ieșit de sub acțiunea unor legi valabile pentru vitezele mari, fusese împins cu navă cu tot *înapoi*, nu înainte. Era și aceasta un paradox, poate nu cu mult mai uimitor decît altele, dar un paradox care începea acolo unde celălalt, al relativității clasice, își dovedea insuficiența. Sau poate că era vorba de aceeași lege, aparent obosită, aparent rutinată, care își revela brusc resursele secrete printr-o extraordinară răsturnare de sens.

Dar, la urma urmei, speculațiile n-aveau prea multă importanță pentru el. Trebuia să accepte situația și să se adapteze, ceea ce ar fi reprezentat dealtfel o ultimă și nu mai puțin relevantă demonstrație a calităților lui de doborîtor de recorduri. Cei 150 de milioane de ani pe care îi simțea deasupra îl cam apăsau, mai ales atunci cînd medita înfiorat la faptul că, după toate probalitățile, abia peste un asemenea colosal interval, de timp urma să se nască omul și omenirea. Curios: tocmai gîndul că eșuase într-un timp anterior și nu în viitorul îndepărtat al contemporanilor săi îi făcu să mai spere totuși într-o norocoasă transmitere a mesajului spre aceștia; încît o vreme, în paralel cu explorările sale solitare, își bătu capul să găsească un mijloc de comunicare potrivit. Să străpungi cu o idee, cu o informație valoroasa nu mai puțin de 150 de straturi a cîte un milion de ani fiecare, treaba asta — oricît ar fi fost el de optimist — nu părea deloc o simplă glumă. Analiză un număr de soluții, de la inscripția gravată pe un perete interior al navei pînă la stînca modelată în forme și simboluri care cîndva s-ar fi putut citi și eventual interpreta destul de corect încît să nu se piardă mesajul prin falsificare. Pînă la urmă n-avu totuși tăria (sau slăbiciunea) de a se autoiluziona și își zise că era prea puțin probabil, aproape exclus ca vreun fragment din navă ori vreun alt obiect purtîndu-i amintirea, deci și mesajul, să mai scape la suprafață din moara mileniilor ce aveau să vină. Dezamăgit, renunță la proiectele sale fanteziste și se resemnă. Uneori, simțindu-se năpăstuit pe nedrept și descoperind că-i făcea plăcere să caute, înciudat, vinovați pentru robinsonada lui fără scăpare printre cei nenăscuți, printre cei ce-l trimiseseră în misiune, trăia chiar bucuria răzbunătoare de a fi singurul om care știa ce se întîmplă dincolo de zidul luminii, iar despre ceilalți, dacă ar mai fi fost cîndva doritori să afle, își zicea că n-au decît să încerce iarăși, pe cont propriu.

În anii ce urmară, deveni un priceput vînător de dinozauri mici, cu carnea cărora se vedea obligat să înlocuiască proviziile epuizate ale navei. Se obișnui cu clima umedă, zăpușitoare, învăță să evite marii carnivori, iar cînd se întorcea la navă, uneori după mai multe zile și nopți petrecute sub cerul liber, își smulgea nepăsător de pe picioare lipitorile strecurate prin rupturile vechiului său costum de protecție, sfîșiat în pietre și cioturi. Cîteodată ședea în pragul ușii ovale și privea mulțumit culorile înserării coborînd peste fluviul în care se bălăceau brontozauri și triceratopși, iar cînd din adîncurile fremătătoare ale pădurii izbucneau răgetele mînioase ale lui Tyranosaurus Rex, nici măcar nu tresărea, zîmbea mai departe, parcă absent, fără să-și întrerupă contemplarea. Problema mesajului nu-l mai preocupa, începuse să-l uite; tot mai rar își amintea, și cu uimire, de aventura căreia îi datora căderea pe țărmul Gondwanei, o retrăia ca și cum ar fi fost vorba de altul și curînd amintirile păleau în fața unor treburi mai presante, ca — de pildă — nevoia de a-și prepara din grăsime de reptilă amestecată cu ierburi o alifie pentru umflăturile, mari și numeroase, cauzate de țînțari.

Uneori, șezînd astfel în pragul locuinței lui blindate și trăgînd adînc pe nări mirosurile tari, de mlaștină, care năvăleau dinspre fluviu, revedea surprinzător de clar scena plecării, cînd în echipamentul lui strălucitor defilase prin fața tuturor celor care ar fi putut să-l urmeze și poate că l-au și urmat în experiment, fiecare pe altă traiectorie. Întîlnea figura femeii și nu se putea împiedica să urmărească de aici înainte amintirea cu răsuflarea tăiată, concentrat, o concentrare ce-i îmbătrînea chipul bărbos, încadrat de lațele părului lung și murdar, atîrnîndu-i pînă mai jos de umeri. Eva nu fusese niciodată frumoasă, nici măcar delicată, dimpotrivă, avea și ea trăsăturile energice ale campionilor, buze subțiri și un nas de o obrăznicie plăcut-agresivă; singurul lucru cu adevărat impresionant la ea erau ochii de un negru luminos, iar de la ei împrumuta o lumină mai dulce toată fața. El însă, scrutîndu-și încordat amintirile, începu s-o idealizeze și să creadă că o iubise acolo, *în timpul lor*, și se lăsa furat de o vagă speranță că zborurile continuaseră și că Eva trecuse sau avea să treacă și ea prin ce trecuse el, deci nu-i mai rămînea decît să aștepte. Ofta, cunoscînd alternativ înălțări sufletești și neliniștitoare stări confuze, dar în fiecare din acestea ar fi fost dispus să renunțe la cîțiva ani din viață numai pentru a vedea din nou sclipirea uscată a altădată enervantei peruci de culoare mov. Ceva îi spunea că *ea* va veni, să-și ia în stăpînire, împreună, lumea ce li se cuvenea după ce atinseseră, preț de o clipă, infinitul.

După douăzeci de ani reușea tot mai greu să și-o amintească pe Eva, iar mai tîrziu nici nu mai încercă.

Dan Hatmanu: „Oana"

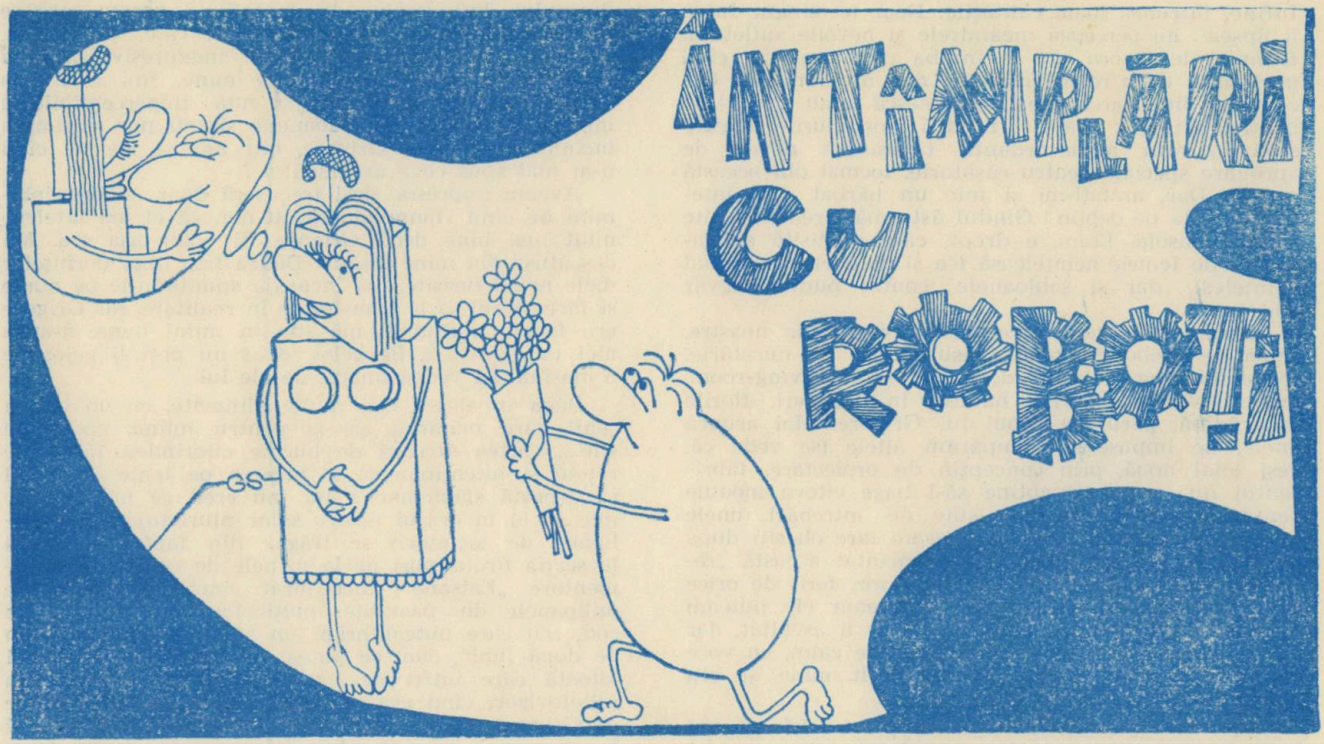

Hannibal-1

de Herta PEREZ

De fapt toate s-au întîmplat din vina lui Grigore. Dacă ar fi fost, ca atîția alții bărbați, adeptul noului mod rațional de nutriție, am mai fi și azi o pereche unită și eu n-aș fi rămas cu un of în inimă. În loc însă să vadă avantajele comprimatelor vitaminizate, bodogănea mereu cînd încercam să-l hrănesc cu concentrate de carne, spanac, țelină, ouă și brînzeturi ; jinduia într-atîta după anacronicele mîncăruri de altădată, încît, ca soție iubitoare, n-aveam încotro și mă apucam să-i pregătesc, după o veche carte de bucate (pe care plătise o avere, și din cauza căreia învățasem amîndoi franțuzește, căci nu voia să-i scape nimic din magia rețetelor și nu avea încredere în mașinile de tradus de la Centrul Bibliografic), stufat de miel, coq au vin, colțunași, cu brînză și smîntînă, fazan la tavă, șnițel vienez, sărmăluțe în foi de viță — specialitatea casei, budincă de spanac, rasol cu hrean, pui la ceaun cu usturoi, pește afumat, ciorbă de burtă, piftie de curcan, creier pané, pulpă la tavă, purcel de lapte umplut cu mere, fleică în sînge, salată de boeuf, mămăliguță cu brînză iute, ciuperci cu smîntînă, și, obligatoriu, iahnie de fasole, mîncarea lui preferată. Iar toate acestea cereau timp și efort, oricît de perfecționată-mi era bucătăria, care arăta aproape ca un satelit din secolul trecut.

Și așa a apărut în viața mea Hannibal-robotul, adus de soțul meu ca să mă ajute la treburile casnice. În dimineața aceea însorită, care-ți dă un apetit grozav de muncă, Grigore îmi spusese : „Hai, fată dragă, nu te mai plînge atîta. Am auzit că la uzinele „Century“ s-au pus la punct niște roboți clasa-ntîia, și cum am și eu o pilă p-acolo, ai să vezi și n-ai să crezi ce bine o să-ți fie de-acu înainte.“ Și n-a pregetat să cînte osanele viitorului luminos ce ne aștepta o dată robotul în casa noastră, pînă pe la nouă, cînd a plecat la slujbă.

La ora prînzului s-a întors din oraș însoțit de Hannibal. Cînd l-am văzut întîiași dată, un val fierbinte mi-a ars tîmplele. Era atît de impresionant cum urca treptele, încît am încremenit în ușă. Înalt și pătrățos, avea brațe lungi, parcă independente de trupul zdravăn. Era strălucitor ca argintul, fără îndoială un făt-frumos între roboți, iar fața și trupul său radiau lumina, eclipsind mobila noastră de inox, care apărea, în comparație, de un cenușiu amărît.

Numai creștetul capului era albăstrui și moale ca o plastilină (lucrul ăsta aveam să-l constat mai tîrziu, cînd îl mîngîiam pe Hannibal pentru vreo minunată surpriză ce mi-o făcea). De fapt, îmi explicase Grigore, aceasta e formidabila realizare, o nouă generație de roboți („cei cu cap moale“) se năștea, iar Hannibal era unul dintre primii reprezentanți. Nici nu fusese foarte scump, în compensație, cei de la „Century“ cereau rapoarte lunare despre comportamentul robotului și trimiteau destul de des specialiști pentru teste.

Ochii, ca să le zic așa, lui Hannibal erau două lămpi-fagure verzi, cu irizări marginale gălbui, din care țîșneau uneori niște raze foarte pătrunzătoare. Ce să vă zic, în momentul întîlnirii noastre, îmi venea greu să cred că mă aflam în fața unei mașinării fără suflet, pe care o scoți sau o bagi în priza heptapolară.

„Hannibal-1“ se prezentă el tărăgănat, ca un om care nu se grăbește și vrea ca numele lui să rămînă bine întipărit în memoria interlocutorilor, iar șoapta (Grigore era puțin surd și vorbea tare, mă obișnuisem cu asta, iar vocea lui Hannibal apărea în contrast, șoptită) cu rezonanța ei foarte ușor metalică, nu făcu decît să întărească formidabila impresie ce-o făcuse asupra mea. Iar numele, cu parfum cartaginian, adăuga la rîndul lui un ceva...

Cred că frămîntările mele au început chiar din acea clipă. Nu fusesem pînă atunci o femeie cu probleme. Fericită în căsnicie, nici nu simțeam vreodată nevoia serioasă să-l compar pe soțul meu cu alți bărbați. Porneam de la ideea că-i al meu și că asta, oricum, schimba valorile. N-aveam de altfel nici un motiv ca să mă plîng, Grigore era ceea ce se cheamă un soț bun (o dovedise în cei 15 ani de cînd ne băgasem amîndoi fișele personale în același orificiu al computerului pentru căsătorii) : înțelegător pînă la un punct — pînă la punctul cînd se simțea lezat în vanitatea lui masculină —, modest de felul lui, adică fără pretenții exagerate, săritor la nevoie și leal (cînd eram atacată eu, se transforma în leu), descurcăreț (dovadă, pusese mîna pe Hannibal-1 !).

Înfine, întrunea toate calităţile. Doar un singur lucru îi lipsea : nu percepea meandrele şi nevoile sufletului feminin, le ignora sau le inhiba cu bruscheţe, cînd purtam şi eu o rochie mai şic, nici n-o remarca. Oscilaţiile din starea mea sufletească erau „mofturi" pentru Grigore ; poate şi fiindcă bioritmurile noastre erau în rară neconcordanţă (avusesem nevoie de aprobare specială pentru căsătorie, tocmai din această cauză). Dar, arătaţi-mi şi mie un bărbat care înţelege femeia pe deplin ! Gîndul ăsta mă ferea de ispite şi mă consola. Eram, e drept, cam plictisită de şablonul de femeie neînţeleasă (ca şi de acela de bărbat neînţeles), dar şi şabloanele conţin puţin adevăr adevărat.

Hannibal-1 făcu harcea-parcea obiceiurile noastre. După ce „roboti" cîteva ceasuri bune în bucătărie, redistribui mobilele în dormitor şi în living-room, reaşeză vario-tablourile, hainele în dulapuri, florile în grădină, părul pe capul lui Grigore. Mai aruncă unele, ne impuse să cumpărăm altele (se vede că, deşi loial nouă, prin concepţia de proiectare, fabricantul nu se putuse abţine să-i bage cîteva module pentru reclamă), ne puse sute de întrebări, unele foarte intime, încît spre seară eram tare obosiţi după interogatoriu. Soţul meu privea încîntat această „revoluţie casnică", anticipa un viitor roz, ferit de orice griji. Eu, din timiditate, mă abţineam cît puteam să-i fac observaţii lui Hannibal. M-ar fi ascultat, dar nu puteam să-i suport ironiile debitate calm, cu voce metalică. Ştia mult mai multe decît mine şi era „conştient" de asta.

Soţul meu pierdea acum un timp de două ori mai lung cu aprovizionarea. Nu era simplu să-ţi procuri cartofi, ouă, brînză, lapte, carne, varză şi toate celelalte, în forma lor naturală, cum le mai vedeai în zilele de azi numai la „grădina alimentaţiei", în manualele preşcolarilor şi în bazele de aprovizionare imunizate ale uzinelor de fabricat pastile de mîncat. Pe întreaga planetă specializarea ajunsese la apogeu, ouăle de exemplu se aduceau în supersonice (7 Mach) din Antarctica, căci după topirea calotei glaciare în anul 2100, devenise teritoriul cel mai propice pentru creşterea găinilor ouătoare din rasa „Giant". Se ouau cîte o mie de ouă deodată, un fel de ciorchine (foarte avantajos pentru rentabilizarea transportului), şi asta foarte des, deoarece erau plimbate în bătaia vîntului şi soarelui şi li se punea muzică rock.

Cum Hannibal preluase prepararea mîncărurilor tradiţionale, hobbyul şi burta lui Grigore cunoscuseră o nouă înflorire. Îl suspectam pe soţul meu că-l adusese pe Hannibal în casă nu ca să-mi uşureze mie munca, ci ca să se îmbuibe mai cu spor. Şi doar ştia cît de nesănătos e să mănînci ! Grigore era prieten cu un gurmandolog (adică un savant care studiază mijloacele pentru anularea la om a instinctului animalic de a mînca) şi acesta-i punea la dispoziţie şi alimente şi reţete sofisticate, „condamnabile", care făceau, spunea el, din om „sclavul mîncării." Soţul meu devenise un fel de cobai, un exemplu de alienare prin îmbuibare, pentru gurmandologul propovăduitor al pilulei.

„Dar eu sînt un sclav fericit !" protesta Grigore gîfîind în timpul gimnasticii de dimineaţă.

De cînd era Hannibal în casă, nu mă mai certam aproape deloc cu Grigore. Hannibal intervenea imediat, demonstrîndu-ne pe bază de statistici, că enervarea era acum cauza principală a morţii, de cînd fusese invins cancerul. Şi-apoi, la ce bun să te certi ? Cînd era de luat o hotărîre, iar opinia mea se bătea cap în cap cu a lui Grigore, puneam arbitrul, adică pe Hannibal, să medieze conflictul.

Cînd voiam să îmbrac o rochie pentru a mă duce la holomatograf, Hannibal, mi-o indica pe cea mai potrivită (în funcţie de subiectul spectacolului, de previziunile meteorologice, de bioritmul meu şi de cine ştie ce alte criterii numai de el ştiute). Făcea zilnic calculul banilor de cheltuială care-mi rămîneau pînă la finele decadei. Dacă mai erau suficienţi, îmi sugera să-mi cumpăr o rochie de la gigamagazinul cutare, sau un nou parfum de la free-shopul racheto-dromului. Îmi recomanda pantofii şi poşeta care se potriveau la rochie, bijuteriile adecvate, şi, culmea, la urmă mă privea cu „ochii" inexpresivi pîlpîind critic, se apropia silenţios de mine, îmi aranja o şuviţă de păr pe frunte, o cută imperceptibilă a mîncii şi spunea : „O, doamnă, sînteţi pur şi simplu încîntătoare !" Ah, Grigore, cîţi ani să fie de cînd n-ai mai spus ceva asemănător ?

Aveam impresia, deşi trecuseră doar cîteva săptămîni de cînd Hannibal era cu noi, că el mă înţelege mult mai bine decît Grigore. Şi chiar aşa era. Mă descătuşa din mine însămi. Dădea frîu liber dorinţelor mele nemărturisite, mă încuraja spunîndu-le pe nume şi făcea totul să le transforme în realitate. Iar Grigore era foarte mulţumit, mă ştia în mîini bune, n-avea nici un motiv să fie gelos, doar nu poţi fi gelos pe o maşină. Îşi vedea liniştit de ale lui.

Băga în el tot mai multe alimente, ca un bătrîn senil care mănîncă azi şi pentru mîine, căci cine ştie..., cartea noastră de bucate cuprindea 15 000 de reţete şi intenţiona să le încerce pe toate. Probabil că această slăbiciune a lui (nu cred că mai erau o mie ca el în oraşul nostru solar plurietajat cu 5 milioane de locuitori) se trăgea din faptul că lucra la secţia Prototipuri de la uzinele de comprimate alimentare „Eatsane", înconjurat cinci ore pe zi de milioanele de pastiluţe multicolore cu numere de cod, „cu care puteai hrăni un sfert de planetă timp de două luni", cum se putea deduce dintr-o reclamă idioată care întrerupea mereu filmele cu crime la reliefovizor, cînd era acţiunea mai palpitantă. Noroc că Grigore nu era degustător la „Eatsane". Putea să înnebunească băgînd zilnic în gură minuscule fragmente de policomprimate alimentare.

Dacă Hannibal ar fi fost om, sigur m-aş fi îndrăgostit de el. Era de o virilitate uimitoare : tandru şi posesiv, maleabil şi categoric, logic şi obiectiv sau, dimpotrivă, nebunatec şi iraţional. Dar, mai ales, atent, atent, atent cu mine, nu ca o slugă, ci chiar ca un bărbat în luna de miere. La holomatograf mergeam cu Hannibal, apoi în parcul artificial, unde priveam stropii gelatinoşi suspendaţi în aer de la arteziana economică, discutam ore în şir. Nevoia mea de afecţiune îşi găsise calea, iar Grigore, care ne mai însoţea uneori, devenise pentru mine şi pentru Hannibal, un fel de bun prieten, dar care nu mai putea pătrunde în sfera vrăjită a intimităţii noastre, a cărei existenţă de altfel nici n-o bănuia.

Şi, vă spun drept, nu ştiu unde ar fi ajuns „legătura" noastră, se întîmpla să fim plecaţi zile în şir, cotrobăind cotloanele planetei şi istorioparcurile de distracţii, unde deveneam Elena din Troia sau Jeanne d'Arc, cu Grigore mai păstram legătura numai prin familifon. Aveam însă grijă să-i lăsăm totdeauna mîncare, altfel devenea foarte colţos, iar Hannibal şi cu mine ţineam la liniştea noastră sufletească.

Şi, zic, nu ştiu unde ar fi ajuns „legătura" noastră, dacă, într-o bună dimineaţă, în a 45-a zi de cînd Hannibal urcase pentru prima oară treptele vilei noastre solare, nu m-aş fi trezit fără flori, fără soare şi fără Hannibal-1. Robotul dispăruse. L-am întrebat pe Grigore, care răsfoia senin cartea de bucate pentru a-şi alege meniul din ziua aceea, iar acesta mi-a răspuns că cei de la „Century" constataseră defecţiuni majore în programarea roboţilor de tip Hannibal. Veniseră în toiul nopţii, îl neutralizaseră pe Hannibal-1 care stătea cuminte la încărcat şi-l duseseră sub escortă, nu ştia nici el unde. „Dar, fii liniştită draga mea, vom primi chiar azi un robot „cu cap tare", care-şi va face treaba la bucătărie la fel de bine ca maşina înlocuită." Grigore mai adăugă : „Ei da, ştiu, vă înţelegeaţi destul de bine, dar ai să te obişnuieşti..."

Un savant de la compartimentul Proiectare al uzinelor „Century" introdusese un modul dubios în roboţii Hannibal, cei „cu cap moale". Stressull rătăcise pe fostul eminent robotician de pe calea cea bună. Senzorii sociologici implantaţi în şoselele ruiante ale oraşului constataseră că cei 100 000 de Hannibali constituiau o gravă ameninţare pentru

echilibrul societății, avînd un efect dezagregator asupra nucleului-familie. Începuseră să urle sirenele la sediul forțelor de ordine, iar vînătoarea de Hannibali se organizase în cîteva minute. Poliția scotocea orașul, roboții „cu cap moale" erau capturați, decapitați și aruncați la fiare vechi. Guvernul era atît de speriat, încît interzisese retopirea Hannibalilor și pregătea rachetele pentru catapultarea în cosmos a resturilor lor. Presa vuia, scoțînd zeci de ediții speciale peste zi. Titluri ca: „O doamnă din înalta societate-categoria zero, a oferit zece milioane ca să păstreze un Hannibal!", „Cei care nu demască imediat Hannibalii, vor fi condamnați la moarte prin inaniție", „Savantul care i-a creat pe Hannibali a mărturisit și apoi s-a sinucis", „La ora 12,25 mai erau 237 de Hannibali în libertate", „Muzeul planetar solicită păstrarea unui Hannibal, pe care să-l expună într-o clădire cu securitate categoria „atac atomic". „Atac armat asupra unei dube a poliției care transporta doi Hannibali" se succedau cu o viteză impresionantă, tirajele ziarelor crescuseră simțitor. Guvernul nu cunoștea pardon, vînătoarea de Hannibal era nemiloasă și, pînă la urmă „Cartagina a fost definitiv învinsă." Ce vreți, un robot sentimental e un grav pericol social.

Iar eu nu m-am împăcat nici pînă azi cu Grigore și m-am jurat să nu-i mai fac niciodată iahnie de fasole. Acum mă plimb singură în parcul artificial, mă întind pe iarba de plastic privind soarele printre frunzele foșnind în vîntul ventilatoarelor iscusit mascate, iau în mînă stropii gelatinoși nemișcați în aerul ozonat, la arteziana unde îngenunchiam alături de Hannibal, și știu, Hannibal, știu, că n-ai să-mi mai atingi obrazul cu arătătorul de aur alb, șoptindu-mi metalic: „Te iubesc!"

Ce prostie, Grigore, să fii gelos pe o mașină!

ÎNCURCĂTURI CU ROBOȚI

Soția mea este o femeie exemplară în toate privințele și m-aș putea declara total mulțumit dacă nu ar avea un mic defect. Cu trecerea anilor a început să mă neglijeze din punct de vedere sentimental. Ca să aibă mai mult timp să se ocupe de mine, m-am hotărît să cumpăr un robot care să o înlocuiască în unele din preocupările casnice.

Primele săptămîni de după cumpărarea robotului au decurs în modul cel mai mulțumitor cu putință. Linda, — așa se numește robotul pe care l-am cumpărat — face toate treburile cu o conștiinciozitate exemplară. Spală, mătură, calcă, gătește, servește masa, fără să ne deranjeze în restul timpului cu prezența ei, ba de ce să n-o spun, atîta timp cît este prin preajma noastră răspîndește în jurul ei o undă plăcută, un parfum aproape celest care mă face să mă simt bine la masă, ba chiar și în timpul lucrului la noul meu roman, cînd am obiceiul să îi citesc cîte un capitol mai reușit.

Pînă într-o zi, cînd soția mea întorcîndu-se ceva mai devreme de la serviciu, m-a găsit împreună în baie cu Linda care mînuia cu, o dexteritate demnă de toată admirația, aparatul de spălat rufe.

Nu cred că mai e nevoie să vă spun că prezența mea acolo, lîngă, silueta grațioasă, deși metalică, a Lindei, avea un scop cu totul și cu totul inocent, acela de a ajuta să înghesuie în vană două pijamale și o cămașă pe care tocmai o dezbrăcasem, dar totuși, pe soția mea acest fapt nu o făcu să se simtă mai liniștită.

— Ce cauți aici?, m-a întrebat geloasă ca o Deianeira.

— Tocmai o ajutam pe Linda să pună cămașa asta în aparatul de spălat — i-am răspuns eu cu vocea omului care nu cunoștea implicațiile mitologice ale unui asemenea gest.

— Aici nu este locul tău!... Un scriitor trebuie să stea la masa de lucru și nu în baie, alături de un robot de gen feminin.

Era clar că în soția mea se trezise instinctul gelozie că într-o asemenea situație, orice încercare de a lămuri lucrurile nu putea decît să le încurce mai mult. Am tăcut așteptînd să se calmeze. M-am dus în camera mea de lucru și am apăsat pe un buton.

— Ce faci, de ce apeși pe buton? — mă întrebă ea, bănuitoare din nou.

— Vreau să o rog pe Linda să îmi facă o cafea.

— Am să ți-o fac eu, — îmi spuse soția hotărîtă să nu o mai lase pe Linda în apropierea mea.

Sincer să fiu, parțial m-am bucurat de gelozia soției, pentru că asta însemna că încă mă iubește. Singurul lucru care mă deranja era faptul că în timp ce soția mea se apucase să trebăluiască eroic în bucătărie, prin ușa întredeschisă, am zărit silueta cu umerii aplecați, triști, ai Lindei îndreptîndu-se către debaraua unde-și avea locul repartizat pentru timpul ei liber. Ba aș putea jura că am avut pentru cîteva clipe chiar impresia că aud și un ușor suspin, dacă nu chiar un zgomot de plîns, înăbușit, deși din partea unui robot poate să pară un act nefiresc.

Peste noapte, soția mea s-a arătat mai drăgăstoasă ca de obicei și m-am bucurat din nou, deși undeva în adînc, cugetul meu nu putea uita imaginea Lindei, nemișcată, deocamdată, în debara.

Dimineața soția mea nu s-a mai dus la servici anunțîndu-mă că și-a luat o recuperare de două zile pe care are de gînd să și le petreacă numai și numai cu mine.

Au fost două zile atît de minunate și de pline de tandrețe încît nu am mai avut timp să mă gîndesc la Linda care dovedindu-se tot timpul acesta inutilă, nici nu a mai ieșit din debara.

A doua zi către seară, tocmai cînd îmi făceam socoteli despre modul în care să o împac în dimineața următoare și socotind că totul va intra pe vechiul făgaș — mă gîndeam să-i citesc ultimul capitol al romantului — cînd în fața casei a oprit o mașină de la „Automatic Company" și din ea coborîră doi salariați aducînd în casă o ladă voluminoasă și în care nu era altceva decît un alt robot, de astă dată de sex masculin.

— Eu l-am cerut telefonic pe Leo — îmi spuse soția pe un ton degajat. M-am gîndit că nu e normal ca Linda să fie singură în casa noastră. Este spre binele ei și al nostru în același timp. Leo va îngriji de grădina care în ultima vreme a cam căzut în paragină.

Am completat cecul destul de pipărat cu un suspin care putea să însemne orice. În fond, soția mea gîndise destul de logic și de uman. Om sau robot, nimeni nu trebuie să fie singur pe lumea aceasta. Iar eu, cine știe, dacă nu ar fi fost gestul soției, poate aș fi apucat-o pe o cale greșită.

De atunci lucrurile au intrat iarăși pe vechiul făgaș, pentru o vreme. Spun pentru o vreme deoarece ieri, cînd am ieșit pentru cîteva clipe din casă, în aerul curat al dimineții, din chioșcul de la marginea grădinii am auzit niște rîsete înfundate. Rîsetele erau ale soției mele și ale lui Leo. M-am apropiat și prin geamul aproape mat, murdar de ploaie și praf, i-am văzut foarte aproape unul de celălalt. Poate că nu era nimic rău în asta și rîdeau înfundat doar ca să nu mă deranjeze de la lucru. Poate într-adevăr soția mea l-a adus pe Leo în casă ca să aibă și Linda un suflet de robot lîngă ea. Dar dacă?...

Iosif NAGHIU

CUVINTE ÎNCRUCIȘATE

Reportaje

ORIZONTAL : 1) Scriitor român (n. 1908), autorul cărților de reportaje „Țara de piatră", „Cartea Oltului", „Șantierul de la Cumpăna apelor" ș.a. — Continentul descris de George Călinescu în cartea „Am fost în China nouă". 2) Publicist contemporan (n. 1930), autorul volumelor de reportaje „Amintiri de pe planeta Pămînt" și „Lumini peste Apuseni" — Prezintă interesante reportaje pe viu (presc.). 3) Muntele descris de Geo Bogza într-un patetic reportaj — Prozator, a scris cărțile de reportaje „Drumuri, drumuri...", „Cîntece de drumeție" și „Scrisori din Bărăgan". 4) În felul acesta — ...Pelin, autorul frumosului reportaj „Miorița nu s-a născut lîngă stele", în care locurile descrise sînt mai ales istorie și istorie literară — Nicolae Gheran. 5) George Enescu — În volumul „Drumuri prin memorie" adună impresiile de călătorie din Egipt, Grecia și Italia — Avantaj. 6) Începe povestirile ! — Tînăr prozator moldovean, autorul unui interesant „Periplu moldav". 7) „Cu o torță alergînd în fața...", reportaj de Eugen Barbu în care optimismul și certitudinea sînt trăsături specifice autorului (sing.) — Ionel Teodoreanu — Lidia Mărcuș. 8) Autorul cărților „În portul de pescari" și „Pe valuri spre Dacidava" inspirate din viața orașelor dunărene — Camere de locuit. 9) „Ev nou în Țara...", reportaj de tip monografic despre Craiova al lui Ilie Purcaru (neart.) — Poleite cu aur. 10) A momi — A descris Bărăganul în cartea de reportaje „Cîmpia Soarelui" (Florența). 11) Oraș bănățean descris de Anton Breitenhofer în cartea „Orașul de pe Birzava" — Perioadă de timp. 12) Regretat prozator român, autorul cărții „Copiii din valea Arieșului" — F. Brunea — ...autorul reportajelor „Nopți bucureștene" și „Porturi dunărene". 13) Singură — Autoarea reportajelor „Țara titanilor". (Elena).

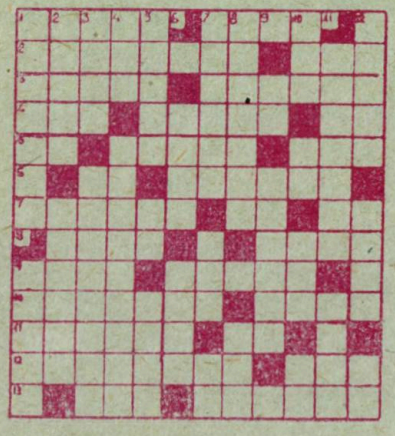

VERTICAL : 1) Cîmpia descrisă în minunate pagini de Panait Istrati, Zaharia Stancu, Marin Preda, ș.a. — Talentat prozator contemporan, autorul cărților „Pe-un picior de plai" și „Cît în șapte zile". 2) „Sate și...", reportaj de Geo Bogza — Orașul de pe Crișul Repede. 3) A garanta — Poet contemporan, autorul cărților „Sub semnul întrebării" și „Lumea ca lume". 4) Una din Cyclade — Autor a numeroase volume de reportaje despre realitatea economică și spirituală a societății noastre : „Lauda tinereții", „Paralela 45", „Ploaia bleu", „Nord", etc. (2 cuv.). 5) A se angaja să facă un lucru — 62 reportaje ! — Vulcan activ în Sicilia. 6) ...Purcaru, autorul cărților de reportaje „Harpe și ape", „Album dunărean", „România — convergențe la universal" etc. — Capul Anastasiei ! 7) Autorul volumelor consacrate reportajului monografic „Victoria de la Oltina", „Arpegii la Siret — Itinerar moldovenesc" (Paul) — A alia — Camee ! 8) Păsune lîngă locuri mocirloase (pl. reg.) — Localitate în Japonia. 9) Ion Istrati — Apreciat reporter, autorul cărților „Reporter în anchetă", „Anchetă printre minori", „Meseria mea e viața" în care folosind mijloace moderne de investigație crează din cazuri autentice, cărți de întrebări generale asupra individului în societate. 10) Pagini de atlas ! — Două din cinci ! — Dublă pentodă de amplificare finală — Notă muzicală. 11) Autorul volumului de reportaje „Dobrogea în marș" — Roditor (inv.). 12) Împreună cu Lucian Zatti a scris volumul de reportaje cu valoare de memorialistică istorică documentară „Pe plaiurile pandurilor", iar singur „Sugestii pentru Diogene" și „Haiducii Soarelui" (Petre) — Autorul cărții „Țară de dor" — Axată la centru !

DICȚIONAR : ZEA, ANAS, AYA, ATL, BIOS.

Pe urmele lui Ion Creangă

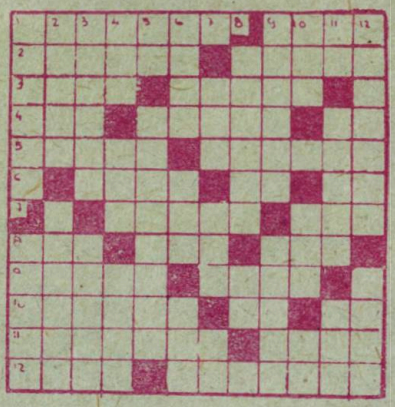

ORIZONTAL : 1) „Locul unde și-a petrecut viața Brînooveanca cea bogată și milostivă" — Vreme. 2) Mănăstire „tăinuită de lume" în apropierea căreia se afla stînă unde era cioban Vasile Bordeianu — Localitate de unde a venit țăranul cu lobdele de fag pe care Nică Oșlobanu le-a dus în spate, uimindu-i pe toți 3) Humulești (pl.) — Păsări alungate de sătenii din Ocea „cu perja-n gură tocmai dincolo, peste hotare". 4) Refren popular — Localitate pe Bistrița, mai jos de Broșteni, unde-au plecat Nică și Dumitru după ce-au distrus casa Irinucăi — Smaranda Creangă 5) Vindecarea lui Nică și Dumitru de rîia luată de la caprele Irinucăi (inf.) — Cum îl alinta Smaranda pe feciorul ei cel mare. 6) Oraș unde Nică a fost nevoit să plece la școală după anii petrecuți la Fălticeni — Pronume din gramatica pe care Trăsnea n-o putea înțelege — Broșteni. 37. 7) Strunga din dumbrava Agapiei de lîngă podul Cărăgitei, unde-și avea Ștefan a Petrei oile și unde Nică s-a îmbolnăvit de holeră — Articol italian. 8) Trei betoniere ! — Atribut al mătușii Mărioara, nevasta lui moș Andrei — Bidivii lui Luca Moșneagu „erau vlăguiți din cale-afară, și slabi, și ogîrjiți ca niște miți din cei leșinați, nu zmei, cum zicea mama...". 9) A polei cu alamă — Instalații pe Nemțișor ale celor din Condreni, vestiți și pentru pivele de făcut sumane. 10) ...Neamțului, situată „pe vîrful unui deal nalt și plin de tihărăi..." și care se oglindește în apa limpede a Ozanei (neart. pl.) — Humulești, 34 ! — Posedă. 11) Curtea casei natale din Humulești cînd Zahei „începe a toca în stative, de pîrîie părețîi casei și duduie fereștile. Iar stropșitul de Ion, cu talanca de la oi, cu cleștele și cu vătraiul, face o hodorogeală și un tărăboiu, de-ți iè auzul" — De frica acestei cete, Dan Creangă a fugit cu familia în munți uitînd-o pe Ioana, fata cea mai mică, în albiuță găsind-o apoi teafără (nom.). 12) A tăiat capul la o puică ! — Munte din vecinătatea Humulestiului în apropiere fiind Bărnariul, Piatra lui Iepure, Cotnărelul și Boampele.

VERTICAL : 1) Unul din „doftorii" satului care l-a vindecat pe Nică de holeră — Orașul de la confluența Bistriței cu Siretul de unde veneau negustorii în Humulești să cumpere „gifuri de sumani, și lăi, și de noateni, care se vînd și pănură și cusute". 2) Mersul în Iași al cailor lui Luca Moșneagu — Unul din cartierele Humulestiului. 3) „Și ne coborîm noi, și ne tot coborîm, cu mare greutate, pe niște povîrnișuri, și ne încurcăm printre ciritei de brad, și cai lunecau și se duceau de-a rostogolul..." (inf.) — Ștefan a Petrei Ciubotariul pentru Nică și ceilalți copii (dim.). 4) „...Ozana cea frumos curgătoare și limpede ca cristalul..." (pl.) — S-au întors ! — Smaranda Creangă cea „plină de minunății, pe cît mi-aduc aminte...". 5) La ieșire din Humulești ! — Riul ce trece prin Broșteni și în care Nică și Dumitru se scăldau ca să scape de rîie. 6) Specie de papagal sud-american — „...cămeșuice cusute cu bibiluri..." (sing.) — Munți în Germania. 7) Capul Irinucăi ! — Conjuncție latină — Se repetă la Smaranda ! 8) Școala din acest cartier al Iașului unde au ajuns cu caii lui Luca Moșneagu, Nică și Zaharia lui Gîtlan — „Dealul...", din partea Plopilor, unde se afla casa lui moș Ciubuc, bunicul Smarandei (neart.). 9) Humulestenii — A ierta. 10) Timișești, 254 ! — Pasăre din cimilitura pe care Nică o spunea la înmormîntări (pl.) — Humulești, 24 ! 11) Miron Coldumir — E urmată de Nică în satul natal, apoi la Broșteni, Tg. Neamț, Fălticeni și Iași (pl.) — Trei arcane ! 12) „După un scurt popas, făcut la podul de la Timișești, de pe Moldova, pornim înainte spre Motca și suim încet codrul" din marginea acestui oraș — Megieșul care i-a dus la Iași pe Nică și pe Zaharia lui Gîtlan.

Dicționar : GLI, BET, ȚICA, UAS, EACO, ITH, IRI, NAM.

Serghei COLOȘENCO

Să rîdem cu...

KOZMA PRUTKOV

Gînduri şi aforisme

Verigheta este prima verigă din lanţul vieţii conjugale.

Nimeni nu poate cuprinde necuprinsul.

Ce vrei să spună alţii despre tine, cînd tu nu poţi spune nimic ?

Sacrificiul de sine este ţinta glonţului oricărui trăgător.

Imaginaţia poetului, zdrobit de amar, seamănă cu picioarele încălţate în ghete noi.

Dacă ascunzi adevărul de prieteni, atunci cui îl dezvălui ?

Este mai util să parcurgi drumul vieţii decît tot universul.

Un doctor zelos seamănă cu pelicanul.

Vorbele înţelepte seamănă cu pasajele tipărite în text cu litere cursive.

Zorile unei zile senine îndrăznesc să le asemui cu naşterea unui prunc nevinovat : se poate ca ea să nu sfîrşească fără ploaie, iar viaţa lui fără lacrimi.

Dacă umbrele obiectelor ar depinde nu de mărimea acestora, ci ar avea dimensiuni arbitrare, s-ar putea ca, nu după mult timp, să nu mai fie pe glob nici un loc luminos.

Arma în mîna luptătorului este la fel cu cuvîntul potrivit în cea a scriitorului.

Moartea de aceea e pusă la sfîrşitul vieţii, pentru ca să ai cînd te pregăti în voie.

Cuvintele lămuritoare explică ideile confuze.

Înainte de a face cunoştinţă cu cineva, vezi dacă persoanei în cauză i-ar plăcea să cunoască pe alţii.

Dacă vei fi întrebat : ce e mai folositor : soarele sau luna ?, tu să răspunzi : luna. Pentru că soarele luminează ziua, cînd şi fără el e lumină, iar luna — noaptea.

Dar pe de altă parte soarele e de preferat, căci luminează şi încălzeşte, pe cînd luna numai luminează, şi asta doar în nopţile cu lună.

Să discuţi totdeauna numai despre ceea ce noţiunile tale îţi îngăduie. Astfel, dacă nu cunoşti legile limbii irocheze, poţi tu oare să emiţi în legătură cu acest obiect vreo judecată, care să nu fie neîntemeiată sau neghioabă ?

Nu te teme în faţa duşmanului — cel mai aprig duşman al omului este el însuşi.

Şi terebentina e bună la ceva !

În adîncul fiecărei inimi există sedimente.

În dosul expresiilor mieroase se ascund gînduri perfide ; tot aşa, tutunul fumat de unii adeseori miroase a parfum.

Unghiile şi părul i-au fost date omului pentru a avea o ocupaţie constantă, dar uşoară.

Se întîmplă uneori ca şi cîntăreţii să răguşească.

Încurajarea este tot aşa de necesară unui scriitor genial, pe cît de necesar este colofoniul arcuşului unui virtuos.

Unde-o fi începutul acelui sfîrşit prin care sfîrşeşte începutul ?

Vrei să fii fericit ? Fii !

Cocoşul se scoală devreme, dar răufăcătorul şi mai devreme.

Ce avem nu păstrăm, dar cînd pierdem, regretăm.

Şi stridia are inamici.

O rană deschisă este mult mai dureroasă decît una nouă.

Magnetul indică şi nordul, şi sudul : de om depinde alegerea unui drum bun sau rău în viaţă.

Mulţi oameni seamănă cu mezelurile : cu ce-i umpli, aia sînt.

Omul sensibil seamănă cu ţurţurele de gheaţă : dacă-l încălzeşti, se topeşte.

Dacă pe cuşca elefantului ai să vezi scris „bivol", să nu dai crezare ochilor !

Orice obiect este o formă de manifestare a varietăţii infinite.

Privind lumea, nu poţi să nu te minunezi.

Cel mai depărtat punct de pe glob este, totuşi, aproape de ceva, iar cel mai apropiat — mai îndepărtat de un altul.

Viciile intră în alcătuirea virtuţilor tot aşa cum substanţele toxice intră în compoziţia leacurilor.

Liniştea multora ar fi mai în siguranţă dacă ar fi cu putinţă ca toate neplăcerile să fie pe socoteala statului.

Cine te împiedică să inventezi praf de puşcă care nu se udă ?

Capul omului seamănă cu stomacul : unul digeră hrana administrată, celălalt din cauza ei face indigestie.

Chiar dacă s-au construit căi ferate, tu mai păstrează-ţi încă şareta !

Nu pierde niciodată din vedere că e incomparabil mai uşor să nu satisfaci pe mulţi decît să le fii pe plac.

Cînd arunci cu pietricele în apă, să te uiţi la cercurile care se formează, pentru ca nu cumva zvîrliturile astea să fie o distracţie fără sens.

Traducere de Ariton VRACIU

ALAIN FINKIELKRAUT

Cuvinte îmbrăţişate

„Luaţi un cuvînt. Alegeţi-l, de preferinţă, destul de lung. Uitaţi-i sensul şi nu-i reţineţi decît fizionomia. Încet, cu răbdare (e un joc de duminică), priviţi-l. Dacă norocul vă surîde, vă va apărea un alt cuvînt care are oarecare asemănare cu primul. Începe atunci o operaţie delicată : trebuie ca cei doi termeni să fuzioneze ; trebuie încrucişaţi în aşa fel încît din unirea lor să se nască un bastard ciudat (deoarece nu figurează în nici un dicţionar curent) şi familiar (pentru că recunoaştem în el prezenţa celor două cuvinte originare). (...) Jocul continuă. Căutaţi acum o definiţie pentru acest termen inedit. Amestecînd semnificaţiile cuvintelor împreunate, veţi face să iasă la iveală un sentiment complicat, o reticenţă impalpabilă, un animal himeric sau un concept trăs-

nit. În aceasta stă adevărata plăcere : deşi nu sînteţi filozof, inventaţi noţiuni ; deşi aveţi o imaginaţie săracă, scorniţi nişte începuturi de poveşti la care nu v-aţi gîndit niciodată, şi construiţi fantasme care nici măcar nu vă aparţin ; aveţi, de fapt, o psihologie rudimentară, dar ajungeţi să dezvăluiţi, fără să vreţi, subtilităţi afective care l-ar face să păleasca de invidie pe Dostoievski însuşi ; în fine, deşi de obicei nu prea vă pierdeţi cumpătul, simţiţi deodată că aţi luat-o razna ; graţie unei nevinovate bîiguieli, universul dumneavoastră mintal se clatină, şi obiecte de nimeni gîndite se nasc doar datorită faptului că le-aţi numit.

Şi toată treaba asta-i simplă, simplă ca... bonjours."

Extras dintr-un „Ficţionar"

Biscotecă — loc de întîlniri nocturne interzis minorilor, unde nu se consumă decît iaurt şi biscuiţi.

Celibaterist — percuţionist lipsit de şansă în amor.

Constipasiune — iubire timidă, care nu reuşeşte să se mărturisească.

Diavlog — conversaţie întreruptă de rîsete satanice.

Doctambul — erudit al vieţii nocturne.

Hebdromader — cămilă care apare săptămînal.

Elefantomă — pahiderm serviabil care se acoperă cu un cearşaf lung şi alb pentru a-l speria pe unul din tovarăşii săi ca să-i treacă sughiţul.

Eliteratură — ansamblul operelor scrise care se adresează în mod expres unei mici aristocraţii de cunoscători. „Iluzia comună tuturor avangardelor este de a face eliteratură crezînd că fac o revoluţie" — Poirot-Delpech („Le Monde").

Hellocuţiune — cuvînt de salut rostit cu voce tare şi limpede. A avea dificultăţi de hellocuţiune : a te bîlbîi sau a rămîne mut atunci cînd trebuie să începi o conversaţie cu o persoană necunoscută.

Hepatetic — persoană cu ochii atît de galbeni încît inspiră milă.

Hipopodrom — pistă înconjurată de tribune unde se desfăşoară, din patru în patru ani, Jocurile Olimpice ale obezităţii.

Introspector — persoană care se urmăreşte pe ea însăşi, care îşi supraveghează impresiile, actele şi gesturile, schimbările de dispoziţie, şi le înregistrează cu o minuţie poliţienească.

Kantguru — filozof australian, profesînd doctrina idealismului transcedental.

Luniversitate — şcoală superioară care propune bacalaureaţilor cursuri de amuzament, de reverie şi de schimbări de dispoziţie.

Mamandatar — fiu unic căruia mama sa i-a trasat sarcina să reuşească în viaţă.

Meditracţiune — exerciţiu zilnic pentru dezvoltarea muşchiulaturii conceptelor.

Melancolet — pachet suferind la poştă.

Metamortfoză — cea din urmă metamorfoză.

Milidandysm — stil „plebeian" foarte apreciat în mediile pariziene.

Monotoamnă — tristă şi oarecare ca un sentiment care se stinge, sau ca un copac care îşi pierde frunzele în amurgul anului.

Neglişansă — faptul de a merge cu ochii în jos, fără a vedea semnele pe care ni le face şansa.

Noptucidere — a-ţi provoca moartea printr-o noapte de insomnie.

Oedipos — individ hrănit la sînul matern pînă la vîrsta majoratului, şi care beneficiază, în urma acestui regim, de o corpolenţă robustă şi de o faţă bucălată.

Riminiscenţă — amintire vagă a unei întîlniri pe coasta Adriaticii.

Rhinoferocer — mamifer masiv, cu corn, extrem de periculos şi de crud mai ales cînd îi curge nasul.

Sexcuză — motiv invocat pentru a te sustrage unei invitaţii erotice prea insistente.

Splendistanţă — strălucire pe care o au fiinţele dragi atunci cînd se află într-o călătorie îndepărtată.

Stresspiraţie — bătăi violente şi repezi ale inimii.

Tactic — totalitatea mijloacelor şi şiretlicurilor folosite pentru a da timpul înapoi.

Tutrist — călător ce se lasă în voia întîmplării, şi căruia nu i s-a întîmplat absolut nimic.

Tironic — care îi înspăimîntă pe ceilalţi prin zîmbete batjocoritoare, dînd impresia că ştie despre ei mai multe decît trebuie.

Alain Finkielkraut :
Ralentir : mots-valises ! (1979)

În româneşte de Al. CĂLINESCU

AMBROSE BIERCE (S.U.A.)

DEFINIŢII

AMOR — scurt atac de nebunie, care poate fi lecuit, fie prin căsătorie, fie prin îndepărtarea pacientului de cauza care i-a produs şocul.

ADMIRAŢIE — formă elegantă de-a arăta că există o mare asemănare între tine şi cineva.

ALTFEL — nu neapărat mai bine.

ABSURDITATE — afirmaţie, părere sau convingere total contradictorie cu opiniile tale.

ANTIPATIE — sentimentul pe care îl nutrim faţă de prietenul prietenului nostru.

BELLADONNA — în limba italiană : femeie frumoasă. În alte limbi, denumirea unei otrăvi puternice. Foarte interesant exemplu de sinonimie.

CĂSĂTORIE — legătură compusă din : bărbat, soţie şi-o pereche de sclavi, împreună două persoane.

CITAT — repetarea unor cuvinte străine după bunul tău plac şi cu greşeli.

CLARINET — instrument de tortură folosit de oameni care au urechile înfundate cu vată. Există două instrumente mai groaznice decît clarinetul : două clarinete.

COMERŢ — tranzacţie prin care A fură de la B mărfurile aparţinînd lui C, în timp ce sub formă de recompensă B fură din buzunarul lui D banii aparţinînd lui E.

COMPROMIS — reglementarea conflictului între inamici de-aşa fel încît fiecare are satisfacţia că a primit ceea ce ar fi trebuit să primească, şi că a fost furat de ceea ce nu-i aparţinea.

CONDOLEANŢE — dovadă clară că doliul este o nenorocire mai mică decît mărturiile de simpatie.

CONSUL — în politica americană : omul care nu poate ocupa un post în urma alegerilor generale, îl obţine cu ajutorul administraţiei cu condiţia : să părăsească ţara.

CRITIC — individul care cu greu poate fi satisfăcut, poate şi de aceea că nimeni nu vrea să-l satisfacă.

CERŞETOR — omul care crede în ajutorul prietenesc.

CUNOSCĂTOR — specialitate care ştie într-un domeniu oarecare şi nimic în toate celelalte.

CUNOŞTINŢĂ — persoană pe care o cunoaştem suficient de bine ca să împrumutăm bani de la ea, dar insuficient ca să-i împrumutăm.

DETEST — simţămîntul omului faţă de adversarul său periculos pentru a i se împotrivi fără risc.

DENTIST — prestigitator care îţi introduce în gură bucăţi de metal şi-ţi scoate din buzunar monede.

DIAGNOSTIC — prognoza unei boli pusă de un doctor pe baza cercetării pulsului şi a buzunarului bolnavului.

DEMISIE — renunțarea avantajoasă la un post, cu alte cuvinte renunțarea la un avantaj în favoarea altuia, mai ca lumea.

DRUM — o cale lungă pietruită, care ne permite să ne mutăm din locul în care ne plictisim pînă la locul unde nu merită să mergem.

EGOIST — om care nu manifestă nici un pic de respect față de calitățile altuia.

EMIGRANT — om lipsit de inteligență ; crede că într-o țară îi va fi mai bine decît în alta.

ENTUZIASM — boala tinereții care poate fi lecuită cu doze mici de regrete plus un pansament de experiență.

ERUDIȚIE — praful mutat de pe cărți într-o devlă goală.

FANATIC — individ care recunoaște cu îndîrjire că ar avea convingeri pe care nu le împărtășește.

FIDELITATE — calitatea celor care vor fi trădați.

FILOSOFIE — magistrală formată din mai multe căi, care nu duc nicăieri.

HOMEOPAT — umorist, doctor de meserie.

HOȚ — om sincer interesat.

IGNORANT — individ lipsit de anumite cunoștințe pe care tu le ai, dar care știe lucruri despre care nici n-ai auzit.

LAȘ — cel care în clipe de pericol gîndește cu picioarele.

LAUDĂ — recunoașterea operelor care amintesc de-ale noastre, dar care nu sînt la nivelul lor.

LEGE — posibilitate legală de-a avea, de-a fi, de-a face.

MAUSOLEU — ultima și cea mai ridicolă nebunie a bogătașilor.

MÎNĂ — instrument cu-o formă curioasă, care se află în partea inferioară a brațului și-n buzunare străine.

MODĂ — tirană care face și din înțelepți ridicoli, niciodată lipsită de supuși.

MUSCA ȚEȚE — insectă africană a cărei înțepătură se pare a fi cel mai eficient mijloc împotriva insomniei. (Cu toate acestea, unii îi preferă pe romancierii americani).

OCAZIE — împrejurare extrem de fericită pentru a te dezamăgi.

O DATĂ — ajunge.

PODAGRA — diagnosticul medicilor despre reumatismul bogătașilor.

PREZENT — o părticică a veșniciei care desparte domeniul dezamăgirilor de împărăția speranțelor.

PRIETENIE — o barcă suficient de mare ca pe timp frumos să încapă în ea două persoane, și numai una pe timp de furtună.

PONEGRIRE — a spune minciuni despre unii și adevărul despre alții.

POLITEȚE — cea mai răspîndită și mai acceptabilă formă a ipocriziei.

REALIZARE — sfîrșitul chinului și începutul rușinii.

RADICALISM — conservatismul din mine adaptat la problemele curente.

SCRIB — publicist ale cărei concepții nu se potrivesc cu ale tale.

SFAT — cea mai ieftină monedă.

SINGURĂTATE — convietuire într-o companie rea.

SOȚIE — femeie care are în față un viitor minunat și fericit.

SUFERINȚĂ — trăire neplăcută care poate fi provocată de-o durere fizică, avînd uneori cauze psihice ; poate fi provocată și de succesele altora.

ULTIMATUM — în diplomație : ultima cerere înainte de-a ceda.

VIITOR — perioada în care interesele noastre înfloresc, prietenii noștri sînt fideli și fericirea asigurată.

ZALE — îmbrăcămintea purtată de omul al cărui croitor este fierar.

Adaptare de Nicolae MAREȘ

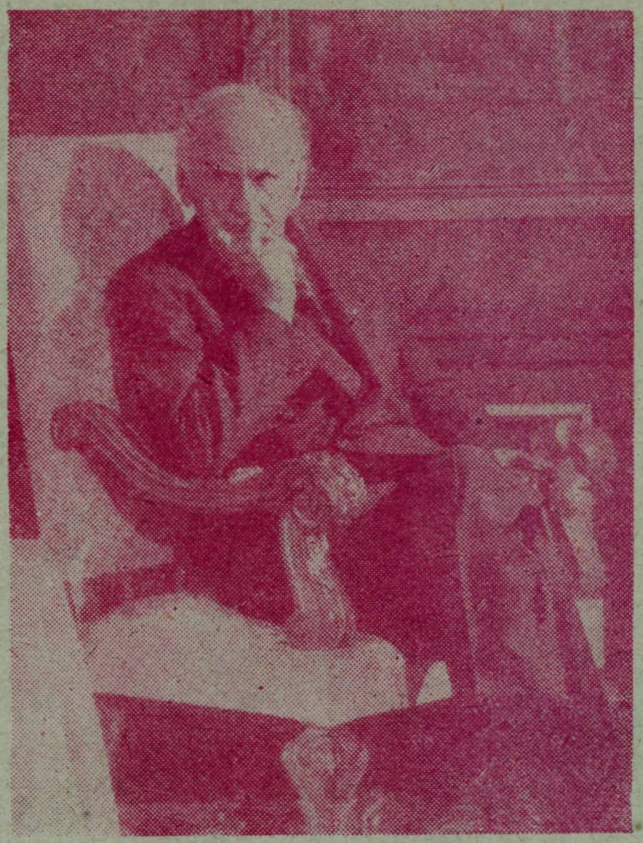

1

RECUNOAȘTEȚI SCRIITORII

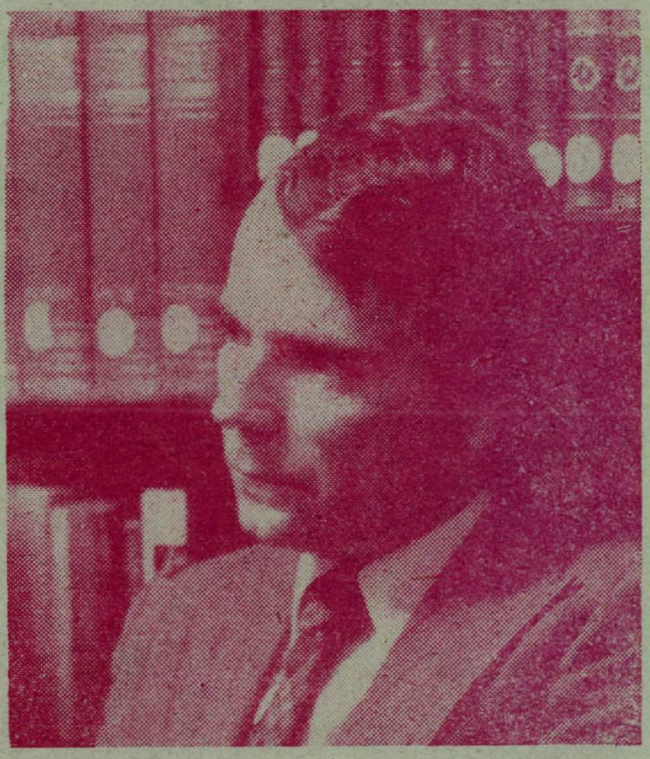

2

PROZA ROMÂNEASCĂ

FIICA MARINARULUI

Fragment din romanul „Castelana" de Elena Zafira Zamfir

Un soare blînd de octombrie învăluia natura. Frunzele căzute se adunaseră, dînd aspectul unui covor de aur. Castelul de la răspîntie, așezat pe o colină învăluit și el în tăcere ; cîte taine ascundea, dincolo de zidurile cenușii înnegrite de vreme pe alocuri.

Avocatul Costin Calonfirescu, coborî în grabă treptele de marmoră albă, își puse mănușile bej din antilopă, își potrivi monoclu și tot grăbit urcă în trăsura care-l aștepta.

Vizitiul ca întotdeauna îmbrăcat ca pentru sărbătoare, în haine de catifea bleumarin, încins pe deasupra cu o panglică de un roșu-vișiniu, îi deschise portiera pentru a urca stăpînul său, apoi se zvîrli și el pe capra trăsurii, prinzînd cu îndemînare hățurile. Cei doi cai albi ca neaua, abia așteptau să pornească.

— Dă-i drumul Manciule. Se auzi vocea stăpînului. Vezi că mergem în orașul Oltenița, ai grijă cum mîi caii, știi că drumul nu-i așa de bun, pînă la calea ferată sînt denivelări.

— Am înțeles conașule, răspunse Manciu cu respect, voi fi cu băgare de seamă.

Trăsura hurducăia, avocatul Costin Calonfirescu, își scoase monoclu de la ochi și din buzunarul ce se afla înăuntrul hainei își luă ochelarii cu ramă de aur, și-i potrivi cît mai bine, apoi deschise servieta sa elegantă din piele de crocodil, scoase un ziar, îl despături, încercă să citească cîte ceva din știrile ce apăreau pe atunci, în vremea aceea a anului 1931. Se părea că îl interesează anumite articole.

Avocatul Costin Calonfirescu, își întrerupse cititul pentru un moment și puțin iritat se adresa din nou vizitiului ;

— Vezi Manciule, cînd intrăm în oraș să-mi spui. Avem de mers în două locuri, la școală și la Pretură, pe Bulevardul Gării.

— Am înțeles domnule avocat.

Pare-se că cele scrise în ziar nu-i făceau plăcere, deoarece în acest interval de timp — pînă să ajungă în oraș, — avocatul se întunecă încruntînd din sprîncene, în timp ce parcurgea rîndurile proaspăt tipărite.

Manciu, vizitiul, căuta să mîie caii cu multă grijă, îndemnîndu-i în liniște, smucind doar hățurile ca nu cumva să-l deranjeze pe stăpîn, mai ales observase că citea.

Distanța de la castel și pînă la oraș era de cca. 5 km., mai aveau de parcurs cam un kilometru și jumătate.

Un vînt ușor se stîrni, frunze în vîrtej se învolburară cîteva clipe apoi se liniști totul, ca și firea omului, nu se mai auzea decît freamătul care se pierdea departe.

Din nou se auzi vocea plină de respect și supunere a vizitiului :

— Am ajuns conașule, gata, intrăm în oraș.

Avocatul Costin Calonfirescu împături din nou ziarul, îl vîrî în servietă cu un gest puțin plictisit. Din nou își scoase ochelarii, își așeză cu grijă monoclul, se privi puțin în oglinda fixată în interiorul trăsurii, trecîndu-și în revistă ținuta, pentru a fi cît mai perfectă.

— Manciule, trecem mai întîi pe la școală, îi zise vizitiului.

Manciu smuci hățurile spre dreapta, trăsura coti colțul și intră pe str. Traian, care ducea chiar spre școală. Strada unde se afla școala, era străjuită pe ambele părți de bătrîni castani, care parcă își legănau crengile purtînd cu ele amintirile mai multor generații de copii. Unii se mai aflau poate în orașul acela de legendă de pe malul Dunării, sau cine știe în ce colț de țară.

Pe această stradă se aflau două școli : una de fete și alta de băieți și ambele funcționau în imobile și curți diferite ; doar se învecinau despărțindu-le strada. Atît fetele cît și băieții nu aveau voie să învețe împreună. Nici în recreații nu aveau voie să comunice între ei, sau să se joace.

Se apropiau de școală, vizitiul smuci din nou hățurile, caii încetiniră mersul și trăsura se opri în fața școlii, care era împrejmuită de un gard verde proaspăt vopsit.

Avocatul Calonfirescu coborî, nu așteptă ca vizitiul să deschidă portiera trăsurii. Pentru 43 de ani ai săi arăta ceva mai trecut, dar își păstra ținuta și aerul intelectualului care pare tot timpul preocupat de ceva. Zîmbea scurt doar atunci cînd se ivea ocazia. Zîmbetul ca și întreaga ținută erau minuțios studiate, regizate. Studiile superioare le făcuse la Paris. Școala primară o cunoaștea, se părea că mai trecuse pe acolo. După ce coborî din trăsură, deschise poarta școlii, urcă cele cîteva trepte, și merse direct spre cancelarie, se opri pentru o clipă, ciocăni ușor la ușă, i se răspunse. Era o voce de femeie puțin răgușită, sau poate obosită. Directoarea școlii de fete Drăghiceanu Amalia, se ridică în picioare cînd îl văzu și-i veni în întîmpinare zîmbitoare și afectivă, exclamînd :

— Dumneavoastră domnule avocat Calonfirescu ! Nu v-am văzut de un secol, vai, sînt mai multe secole.

Avocatul zîmbind îi răspunse :

— Cred că nu sînt secole, ceva mai puțin.

— Poate exagerez eu, glumi ea ușor, dar cred totuși că sînt cam 4 ani de cînd nu v-am văzut.

— Cam așa stimată doamnă Drăghiceanu, răspunse avocatul cu o ușoară ironie nesesizabilă.

— Ce mai fac surorile dumneavoastră, doamna Polina și doamna Zizi ? Nu le-am văzut de mult, în ultima vreme au venit foarte rar prin oraș.

— Au fost și ele plecate. Abia mă așteptau pe mine să le rezolv o problemă care cred că este puțin cam dificilă. Cu ajutorul dumitale cred că am s-o scot la capăt.

— Cu toată plăcerea, mai ales dacă depinde numai de mine.

— De dumneata și de alți factori.

— Sînt curioasă să aud domnule avocat.

La ora aceea matinală, toți profesorii se aflau la ore cu elevii.

Directoarea școlii de fete din Oltenița nu mai era o femeie tînără. Dar părea cu mult mai trecută de vîrsta sa peste 50 de ani ; slabă, chiar prea slabă, exagerat fardată, părul vopsit, nu prea așezat. Zîmbea, vorbea, tot timpul, vocea sa răgușită dintotdeauna, avu darul să-l enerveze puțin pe avocatul Costin Calonfirescu.

— Doamna Drăghiceanu, am spus că este o problemă dificilă, și într-adevăr este. Iată despre ce este vorba. Îmi cunoașteți pe nepoata și nepotul meu.

— Da, cum să nu, copiii doamnei Polina.

— Aceasta este problema dificilă. Polina nu acceptă ca copiii să plece de pe acum să studieze în străinătate. Vrea să și-i țină lîngă ea, atît cît se va putea.

— Foarte bine, ce este rău, în asta.

— Dar mai e ceva, ea nu acceptă ca copiii ei să vină la școală în oraș. Sînt înscriși la școală din

primul an, Norica la școala pe care dumneata o conduci, și Raoul la școala de băieți. Noi vrem ca să învețe în particular, este vorba de educația lor, cu profesori aduși de la București. Ce părere ai ?

— Dumneavoastră sînteți suveranul și hotărîți, deci copiii vor rămîne înscriși Norica la noi și Raoul la școala de băieți. Eu sînt de acord și nu pot să am o altă părere.

— Iată, să te absolv de neplăceri am și-o aprobare de la minister.

— Nu era nevoie. — Mă ocupam eu, răspunse directoarea școlii.

— Dar mai e ceva, zise avocatul Costin Calonfirescu, și ceva foarte important. Schițînd un gest cu buza în jos. Copiii nu prea învață, mai precis nu vor. Norica numai neplăceri îi face și Polina zice, că seamănă cu taică-său.

Directoarea zîmbea binevoitor, dar nu răspundea.

— Da, da nu este permis ca la vîrsta lor să nu prezinte nici un interes pentru învățătură.

— Se vor schimba cu timpul, răspunse directoarea, tot zîmbitoare.

— Nu văd cum, amîndoi se poartă urît cu servitorii, chiar pe cei mai în vîrstă îi jignesc, avocatul tăcu.

— Primul an de școală a fost la noi Norica, o știm și aici se purta puțin mai zburdalnică.

— Nu este numai atît, a devenit foarte rea zise avocatul puțin încruntat.

— Ce pot face eu, ca să schimbăm această stare de lucruri ? i se adresă directoarea Drăghiceanu.

— Asta, stimată doamnă, să-mi recomanzi pe cea mai bună elevă, pe școală de vîrsta ei.

— Și ce-ați rezolva cu asta ?

— Numai atît, fata va merge cîteva ore pe zi la castel și va învăța cu aceiași profesori aduși pentru Norica și pentru Raoul.

— Îmi cereți un lucru care nu mai depinde chiar de mine. Cea mai bună elevă pe școală pot să v-o recomand, dar cît privește venirea ei la castel sînt sceptică.

— De ce ? întrebă avocatul curios.

— Eleva este fiica marinarului Turcu Vasile, om mîndru de copiii lui, și nu va accepta.

— Nici o grijă, vom sta noi de vorbă cu el.

— Cred că vă va refuza.

— Ei, dar cum să ne refuze, ce el este cel mai mare în oraș ?

— Nu-l cunoașteți, toți locuitorii din oraș îl stimează. Și mai e ceva, are copii buni, toți sînt studioși, buni la învățătură.

— O să vedem, nu cred că va avea curajul să ne refuze.

— Eu mă menținla părerea mea.

— Ești adevărat sceptică doamnă, ții cu marinarii.

— Nu Doamne-ferește. Dar îi cunosc. Fiica este mîndria lui.

— Să o vedem.

— Să o chem aici la cancelarie ?

— Da, sigur că da, răspunse sigur de el avocatul Calonfirescu.

După o scurtă ezitare, directoarea Drăghiceanu răspunse :

— Cred că ar fi mai bine să mergem noi așa, ca și cum ați venit în inspecție la școală.

— Dacă zici dumneata, fie și așa.

Avocatul Costin Calonfirescu, clipi des din pleoape, ca un tic nervos, duse mîna dreaptă din nou la monoclu, controlîndu-l dacă cumva se mai află la locul lui.

Se ridică de pe fotoliu și împreună plecară din cancelarie, spre sălile de clasă.

— Pe aici, zise directoarea Drăghiceanu.

Pe culoarul din dreapta aproape de intrarea în școală, pe cele două uși mari care se deschideau în ambele părți se puteau citi literele negre așezate pe o tablă imaculată clasa III-a.

Directoarea ciocăni la ușă, fără însă a aștepta răspunsul, deschise ușa larg și făcu loc avocatului Calonfirescu pentru a intra. Profesoara luată prin surprindere le veni în întîmpinare. Îl cunoștea pe avocatul Calonfirescu. Copiii se ridicară în picioare și fără să aștepte vreo directivă, într-un singur glas se adresară noului venit cu „bună ziua domnule inspector". Directoarea zîmbi și le făcu semn să stea jos.

— Ce aveți în momentul de față întrebă directoarea ?

— Sîntem la oră de română tocmai făceam lectură răspunse profesoara Gela Gligoropol.

Directoarea și avocatul Costin Calonfirescu, luară loc pe cele două scaune aduse în grabă de femeia de serviciu.

Cu vocea-i molcomă și caldă, tînăra profesoară atît de îndrăgită de eleve pentru felul ei de a se comporta, pentru căldura sufletească care se citea în întreaga ei atitudine, le zise elevelor :

— Dragi fetițe, doamna directoare și domnul inspector, ne onorează cu prezența dumnealor, știind că clasa voastră este printre cele fruntașe la învățătură, vor să asiste la ora noastră de română. Vom continua cu lectura unei povestiri.

„Lacrimile lui Patrocle" un cățeluș bun și vrednic, chinuit de un stăpîn rău. Cine vrea să citească. Copiii se îmbulziră să ridice degetul. Profesoara își roti privirea și numi pe fiica judecătorului Popica și pe Untescu Viorica, fiica unui cerealist bogat din oraș ; prima se precipită fără intonație, și a doua, avea o voce subțire, alintată, și se poticnea aproape la fiecare frază. După ce citiră cele două eleve, profesoara zîmbi cu bunăvoință, le spuse cu glas domol și cald : bine fetelor, dar cam v-ați fîstîcit, și v-ați cam intimidat de data aceasta tocmai cînd avem musafiri. Apoi profesoara învălui cu privirea pe una din elevele care se aflau în banca întîi, pe rîndul din mijloc, se adresă cu aceeași voce caldă ca de mamă.

— Eleva Turcu Antonia, citește în continuare.

O fetiță frumoasă cu ochi scînteietori negri ca noaptea, dar cu privirea senină și zîmbitoare, pe care o îndreptă mai întîi spre buna ei profesoară pe care o iubea și apoi spre cei prezenți : Avocatul Costin Calonfirescu și directoarea o priveau cu curiozitate. Cînd începu să citească în clasă se făcu și mai liniște, nimeni nu se mai foia, vocea caldă cu intonații și inflexiuni, îți dădea impresia că nu citește o fetiță de clasa III-a ci chiar o fată mult mai mare cu talent și cu siguranță. Frazele curgeau din gura ei ca niște mărgăritare, sonore, și tot ai fi ascultat-o ; avea voce de copilă duioasă. Încheie povestirea „Cățelușul fiind bătut crunt și-a părăsit stăpînul și a fugit în pădure, unde a găsit înțelegere printre animale, adăpost și mîncare." „Și Petrocle a rămas pierdut în lume ; mai bine între fiarele pădurii unde am găsit adăpost decît printre oameni răi".

Cînd a sfîrșit fraza, apăsînd pe ultimele cuvinte, părea că acuză pe cineva, pe acel stăpîn rău, și pe alții ca el, ridica și cobora tonul, trăia și simțea parcă suferința acelui cățeluș bun și vrednic și chinuit de un stăpîn nepăsător, zgîrcit și rău.

Fetița după ce își termină lectura, își îndreptă privirea tot către buna ei profesoară care îi zise :

— Turcu Antonia, șezi, ai citit, foarte bine.

Profesoara Gela Gligoropol nu se știi să facă aprecierea la superlativ asupra elevei sale, care era cea mai bună elevă din clasă și pe școală la toate materiile.

— Să mergem, zise avocatul Costin Calonfirescu, directoarei, nu înainte de a exclama cu glas tare : toate copilele au citit frumos.

Se auzi din nou glasul drăgălaș al elevelor :

— Bună ziua, domnule inspector, vă mulțumim pentru vizită.

Așa erau învățate de profesoară.

Profesoara Gligoropol își luă și ea la revedere zîmbitoare și îi conduse pînă la ușă. Mai erau 20 de minute pînă la recreație.

— Ce părere aveți domnule avocat ? Ce spuneți de eleva Turcu Antonia, am avut dreptate ? Este excep-

ţională? Este cea mai bună pe şcoală la toate materiile.

— Această fetiţă dacă merge tot aşa de bine cu învăţătura merită o bursă, răspunse avocatul zîmbind semnificativ.

— Aşa va merge, profesoara Gligoropol mi-o prezintă ca pe un fenomen neobişnuit. Prinde din zbor. Citeşte mult, cu seriozitatea unei eleve mature. Este o vorbă, glumi directoarea: ziua bună se cunoaşte de dimineaţă.

Această elevă a fost la altă profesoară, la una Popescu, asta s-a întîmplat în clasa I-a, în primele luni, de început de şcoală. Precocitatea fetiţei în multe cazuri o punea în dificultate şi începuse să-i facă mizerii, să o pună la corvezi, şi într-o zi a ameninţat-o cu linia, dacă nu se duce să-i ducă laptele acasă, pe care lăptăreasa îl aducea zilnic la şcoală. Ce credeţi că i-a răspuns profesoarei?

„Eu şi toate fetele am venit la şcoală să învăţăm. Eu nu sînt servitoare şi nici n-am să fiu. Mama mea nu a fost, nici tatăl meu şi nici fraţii mei şi nici bunicii mei. Am venit la şcoală să învăţ".

Profesoara a rămas perplexă, a vrut să facă un caz pe şcoală, dar nu avea dreptate. Atunci am făcut o nouă reorganizare şi Antonia Turcu a fost repartizată profesoarei Gela Gligoropol şi merge cu această profesoară din clasa I-a.

— Ei, doamnă directoare Drăghiceanu, aceştia sînt copii înzestraţi, copii aplecaţi spre învăţătură. Deşi mi-ai spus că tatăl ei e marinar, în ciuda acestui fapt, trebuie să recunoaştem uneori, că sînt pe lume şi fiinţe excepţionale. Aşa cum este, această fetiţă promite mult, de aceea vreau să-i aflu părerea, să stau de vorbă cu ea în recreaţie?

— Nici vorbă.

— Totuşi cum procedăm?

— Poate cu părinţii ei.

— Bine, bine, dar m-ai asigurat de neşansă.

— Aşa cum îi cunosc, pot să mai spun încă o dată că nu vor accepta să lase fata la castel!

— Vor îndrăzni să mă refuze?

Directoarea zîmbi, gîndindu-se parcă undeva departe.

— Fetiţa aceasta va birui în viaţă prin calităţile ei.

— Deci mi-o predestinezi.

— Nu, nu. Dar e dîrză la învăţătură, ambiţioasă să n-o întreacă nimeni. Nu e tocilară, are o minte ageră care o serveşte şi un fizic; aţi văzut cît e de frumuşică. Că o îndrăgeşti doar că o vezi o singură dată. Cum să nu ţină părinţii la ea, cum să n-o iubească.

— Nu exagerezi deloc, zise cam în glumă avocatul. În sine, recunoştea şi mai mult. Ar fi dorit din toată inima, ca odraslele surorii sale să aibă pe jumătate calităţile acestei fetiţe.

— Şi nu v-am spus tot. Toate fetele din şcoală o iubesc. Ea este monitoare peste clasa ei şi le învaţă şi pe celelalte monitoare, cum să se poarte cu elevele lor.

— Ce facem cu părinţii fetei, cum îi convingem?

— Nu ştiu, nu văd cum. Poate să staţi de vorbă cu mama ei Mitana. Este o femeie foarte de treabă. Se zice că după neam din vechime, ar fi la origină dintr-o familie de oameni învăţaţi, mîndri dar săraci.

— Ei, şi ce-i cu asta!

— Acasă la ea, organizează şezători, unde vin fete tinere, pe care le iniţiază în arta lucrului de mînă. Este cunoscută în oraş şi respectată, chiar de cei bogaţi.

— Stai, cum o cheamă?

— Mitana v-am spus, Mitana Turcu. Numele de la părinţi Grecu.

— Deci, ca fată îi spunea Mitana Grecu.

— Da!

— Ei!

Avocatul duse un deget la frunte, apoi la tîmplă, îşi potrivi din nou monoclul, zîmbi scurt, şi o privi pe directoare drept în ochi.

Parcă o străfulgerare, îl pătrunsese la rostirea de către directoare a cuvîntului Grecu. O privi pe directoare insistent, zîmbind scurt şi o întrebă:

— Doamna Drăghiceanu, spune-mi te rog, Mitana mama Antoniei, nu cumva are un frate care se numeşte Ivan.

Directoarea tăcu un moment, apoi îi răspunse avocatului:

— Mi se pare că da.

— Formidabil! exclamă avocatul. Acest Ivan mi-a fost coleg, pînă în clasa IV-a de liceu, cînd s-a retras nemaiputînd să-şi plătească taxele de şcolarizare. Ştii că eu mi-am luat bacalaureatul la liceul de băieţi din oraş. Ei drăcie, ce întîmplare. Ivan era printre elevii cei mai buni, mi se pare că taică-su a murit şi a fost nevoit să-şi întrerupă studiile.

Ei, ei, cum se învîrtesc lucrurile!

Directoarea deveni dintr-o dată foarte curioasă.

— Dar ce s-a întîmplat domnule avocat, văd că v-aţi înveselit deodată cînd a-ţi auzit că Ivan este unchiul elevei Antonia.

— Doamnă Drăghiceanu, Ivan Grecu era însoţit totdeauna de o fată frumoasă, mi-o amintesc şi acum; nu era prea înaltă mai mult minionă, avea trăsături distinse şi un aer maiestuos, o priveam cu curiozitatea tînărului adolescent. Avea pielea brună, ochii verzi ca iarba şi un păr o bogăţie de culoarea abanosului, ce-i cădea pe spate; uneori îl strîngea în coc. Era frumoasă, da frumoasă, cu siguranţă că ea este sora lui. Antonia are trăsăturile mamei sale. Avocatul Costin Calonfirescu tăcu.

— Ei, domnule avocat de atunci s-au schimbat multe. Dumneavoastră, după ce v-aţi luat bacalaureatul, aţi plecat la Paris şi aţi urmat studiile superioare, dar ei au rămas aici în oraş cu nevoile şi grijile lor, sigur că gîndesc altfel. Mitana s-a măritat, acum e soţia marinarului Turcu Vasile şi mamă a patru copii şi-şi are viaţa ei organizată, aşa cum este şi-a cucerit stima locuitorilor din oraş. Sînt oameni modeşti dar onorabili. Antonia seamănă şi cu tatăl său. Este înaltă de statură ca el, l-am văzut în multe ocazii, are ochii negri ca el, are înţelepciunea de la amîndoi şi chipul mamei sale.

— Şi ce-i de făcut?

— Nu cred c-o să fie prea uşor ,răspunse directoarea.

Avocatul se ridică în picioare, discuţiile au avut loc în cancelarie.

— Ştii ce doamnă Drăghiceanu, propun să mergem la părinţii Antoniei. Trăsura vă aşteaptă.

— De acord.

Cu inima sub semnul îndoielii, directoarea urmă pe avocatul Calonfirescu şi împreună se urcară în trăsură.

— Str. C. A. Rosetti nr. 64, Manciule.

— Da, conaşule, pe strada C. A. Rosetti, am şi eu un văr.

— Chiar dacă nu ştia vizitiul strada, vă conduceam eu, zise directoarea.

După ce trăsura o luă pe strada principală a oraşului şi apoi coti colţul centrului trecu pe lîngă salonul lui Paniu, unde aveau loc nunţile celor mai înstăriţi cetăţeni din oraş; în celălalt colţ vizavi, se afla librăria Georgescu, cea mai mare din oraş, în diagonală exista hotelul şi cafeneaua Vornicu. În centrul oraşului mai exista restaurantul Drumulescu, care era apreciat pentru buna deservire, fiind ades frecventat de elita oraşului.

Directoarea Drăghiceanu, încerca să dea detalii despre familia marinarului Turcu Vasile, în timp ce trăsura se îndrepta spre casa Antoniei.

La colţul străzii C. A. Rosetti, vizitiul îi atenţionă.

— Sîntem aproape boierule, am ajuns în str. C. A. Rosetti. Casa cu numărul 64, este a treia de la colţ.

Era o casă, ce da direct în stradă. Cu pereţii albi ca laptele, cu lemnăria proaspăt vopsită de un gri argintiu, gardul înalt cu cele două porţi din scîndură îngrijit lucrată cu model în formă de nufăr la baza superioară; se vedeau scîndurile orînduite de un meşter tîmplar priceput. Casa era formată din 5 camere şi

un hol la intrare, susținută de stîlpi masivi din stejar, cu ferestre largi.

Se vedea de cum intrai curtea îngrijită, deși era luna octombrie, crizantemele curajoase mai rămăseseră la locul lor și parcă dădeau binețe musafirilor.

Caii încetiniră mersul, trăsura se opri. Avocatul tot timpul cît parcursese drumul nu vorbi, părea că se gîndește intens, îi era teamă de nereușită. Se ridică ca un automat la vorbele vizitiului, parcă pentru prima dată nu mai era sigur de el și nu înțelegea ce se întîmplă cu el. În ultima clipă, înainte de a bate la poartă, vroia parcă să renunțe. Apropiindu-se de poartă, se auzi un lătrat ușor de cîine, care se apropie de poartă. Era un cîine mare lup ; nu mai lătra adulmeca doar. Poarta era închisă dar nu cu cheia.

Se auzi o melodie suavă, executată la vioară, cu multă sensibilitate. Vioara se tînguia, în acordurile baladei lui Ciprian Porumbescu.

Avocatul și directoarea se uitară unul la altul.

— Cine cîntă doamnă ? Marinarul Vasile are și violoniști ?

— V-am spus domnule avocat că copiii lui Vasile sînt studioși.

— Bine, bine, dar mi se pare că cîntă destul de bine. Cine-i ?

— Sigur unul din fiii lui Vasile, Antonia este singura fiică. Avem profesori de muzică care își fac datoria, dar probabil că este și talentat cel care cîntă, nu doar iubește muzica.

Ajunși în fața porții, avocatul zise :

— Să batem.

— Nu e cazul, cred că are sonerie, la ei totul este ordonat.

— De unde știți ? Probabil că i-ați mai vizitat.

— Cam așa. Am vizitat expozițiile de lucru pe care le face Mitana o dată pe an în casa aceasta. O să vedeți camere mari spațioase, curate, cu dușumele tot atît de albe ca și pereții.

Avocatul apăsă pe sonerie o dată, nu prea apăsat. Nu zăbovi mult și își făcu apariția o femeie pînă în patruzeci de ani, frumoasă, cu păr strîns în coc, lăsat puțin pe spate, parcă nu trecuseră atîția ani ; în părul negru și lucios nu se vedea nici un fir de păr alb. Zîmbitoare, și grăbită să le vină în întîmpinare celor doi oaspeți. Pe directoarea Drăghiceanu o cunoștea destul de bine.

— Bună ziua, Mitana, i se adresă directoarea.

— Bună doamnă directoare, s-a întîmplat ceva ?

— Ce se poate întîmpla unei eleve ca fiica dumitale. Doar lucruri frumoase despre ea ai să auzi.

Femeia zîmbi :

— Luați vă rog loc, cu ce să vă servesc ; doriți o dulceață, o cafea, zise ea amabilă.

— Nu te deranja, Mitana.

— Vai dar cum, așa, mă scuzați doar cîteva minute.

Mitana, după ce mai întîi îi invitase să ia loc în camera cea mai mare pe care o numise sufragerie, se duse să facă cafeaua.

Mobila din sufragerie era simplă dar cu mult gust, executată de meșteri, cu experiență din vechime. Servanta și bufetul erau lucrate cu încrustații din sidef din scoici aduse de Vasile în timpul călătoriilor sale.

— Pe scaunele drepte cu spătarul puțin lăsat, se aflau perne umplute cu lînă îmbrăcate cu țesătură înflorată viu colorată. Pe jos un covor mare cît încăperea, tot din lînă lucrat la războiul de țesut, tot de Mitana. Cusături fine cu ajururi complicate, toate dădeau o ambianță plăcută de bun gust, de plăcere de a rămîne cît mai mult în acest loc.

— De ce tăceți, domnule avocat.

— Îmi place, îmi place foarte mult. Acești oameni modești dar cu personalitatea lor, de inteligență.

— V-am spus.

— Nici nu știu cum să încep. Nu m-a recunoscut. Atunci era o copilă de 15 ani, și acum o femeie așezată la locul ei. Tot frumoasă și tînără.

Mitana se întoarse, cu o tavă mare încărcată de bunătăți.

— Alegeți ce dulceață doriți.

— Dumneata ne răsfeți Mitana, ai adus trei borcane.

— De cireși amare, de vișine și de mure.

— De cireși, zise directoarea.

Avocatul o privea și i se adresă cu o voce cît mai domoală și cît mai prietenoasă.

— Eu prefer, ce vrea gazda să-mi ofere.

— Am să vă dau din toate, glumi Mitana.

— De mure, nu am mîncat de multă vreme.

Toți trei ședeau la masa mică rotundă din colțul sufrageriei. La masa mare se servea numai atunci cînd aveau oaspeți mai mulți.

— Îți mulțumesc Mitana și pentru cafea și pentru dulceață, au fost excelente i se adresă directoarea Drăghiceanu.

— Poate te-ai și mirat și te-ai și întrebat cine e domnul care mă însoțește. Este domnul avocat Costin Calonfirescu. Directoarea tăcu.

Mitana, ridică ochii ei frumoși verzi înrourați, spre avocatul Calonfirescu care își scosese monoclul parcă jenat de privirea tinerei femei. Îl privea tăcută și parcă își scormonea în minte.

Avocatul Calonfirescu se ridică în picioare și spre surprinderea directoarei îi luă mîna îngrijită a Mitanei și i-o sărută :

— Sînt avocatul Calonfirescu, Mitană, așa cum ai auzit.

O boare de roșeață prinse fața frumoasă a Mitanei, surprinsă de gestul lui Calonfirescu.

— Vă cunosc.

— Este mult de atunci dar, dacă nu mă înșel îl însoțeai des pe fratele dumitale Ivan, cînd venea la liceu.

Un zîmbet înflori pe fața Mitanei. Într-o fracție de secundă își aduse aminte de tot.

— Într-adevăr, e mult, foarte mult, răspunse ea.

— Așa e că am îmbătrînit ? De unde să mă mai recunoști. Nu m-ai văzut din clasa VII-a de liceu, ultima oară la o serbare, erai însoțită tot de Ivan și de două fete tot așa de frumoase ca dumneata : una blondă și cealaltă brună.

— Da, îmi amintesc. Fetele acelea erau surorile mele, Bălașa și Tinca.

— Poate te întrebi ce caut eu aici, în casa dumitale după atîția ani, desigur e și cazul să-ți pui astfel de întrebări ; și însoțit de doamna directoare Drăghiceanu.

— Oricum, ați venit cu un scop anume, nu cred că de dragul de a-mi aminti de pe vremea cînd fratele meu Ivan era la liceu. Și un oftat ușor săltă pieptul tinerei femei.

— Chiar așa și este, de ce să mint, împrejurarea m-a adus în casa dumitale, gospodărită cu atîta pricepere și bun gust. Deci, să trec direct la subiect. Ai o fată Antonia, care urmează la școală, te felicit pentru un copil atît de reușit. Nu doar pentru că este frumoasă, dar sînt informat că este prima pe școală la învățătură.

— Într-adevăr este un copil bun, toți sînt la fel, și George și Marian și Alexandru.

— Dar cine cîntă, ai vreunul din ei căruia îi place muzica ?

— Da, George, el cîntă la vioară, chiar cînd ați venit dumneavoastră.

— Am auzit și am recunoscut balada lui Ciprian Porumbescu, executată cu mult talent și sensibilitate. Cu cine studiază ?

— Cu profesorul lui de muzică. Se ocupă de el pentru că a văzut că-i place. Taică-său nu a scăpat de el pînă nu i-a cumpărat o vioară.

— Iată copii buni, cărora le place învățătura.

Care este copilul cel mai mare ca vîrstă și cu ce se ocupă ?

— Primul meu copil este Marian, urmează la liceul de băieți din oraș, își pregătește bacalaureatul. George, al doilea fiu, este elev în clasa V-a, Alexandru în clasa III-a de liceu și Antonia este mezina.

Este foarte greu să întreții atîția copii în școală. Marian, fiul cel mare, dă meditații la mulți copii din

oraș. George în timpul liber lucrează la atelierul auto Lazăr Mișoc. Alexandru ne ajută la treburile gospodărești. Antonia, ne uităm la ea ca la o floare, este destul că învață. Nu mai are rost să-i mai dăm și noi ceva de făcut, s-o mai chinuim. Are și ea destule eleve mai slabe la învățătură de care se ocupă. Mitana tăcu.

— După cum văd, sînteți bine organizați pentru a lua viața cu asalt.

— Altfel ce ne-am fi făcut. Dacă vrem să avem copii învățați trebuie să facem sacrificii. Dar cea mai mare bucurie a noastră este că le place și lor cartea. Chiar dacă i-ai pune să muncească pînă noaptea tîrziu, ei tot își găsesc timp pentru învățătură.

*

În ziua aceea de octombrie blînd, legendara apă dunăreană, se legăna molcom în albia sa. Valuri ușoare se unduiau spre mal.

Vaporul „Delfinul", sosise de cîteva minute și acostase în port, după o cursă de cca. trei săptămîni în Austria unde dusese mai multe tone de cereale. Prin goarna specifică, se auzi vocea metalică a căpitanului de vas :

— Marinari, sînteți liberi trei zile. Luni să fiți toți la datorie.

După cele auzite, marinarii chicotiră înăbușit.

— Ura sîntem liberi trei zile, zise unul din marinari.

Marinarii se despărțiră, împrăștiindu-se fiecare în direcția dorită.

Unii dintre ei se mai opriră la restaurantele din port, pentru a se mai cinsti cu o bere sau cu un rachiu. Marinarul Vasile Turcu, tăcut se îndreptă spre casă ; distanța de la port pînă în oraș era de circa 2 kilometri, parcurse drumul pe jos cu plăcere. Își făcuse un obicei, întotdeauna cînd se ducea la serviciu și cînd se întorcea de la serviciu, făcea drumul pe jos pînă acasă, deși erau destule trăsuri care așteptau, gata să ia mușteriii ; împopoțonați cu funde la căpestre, caii scuturau din cap și alergau neobosiți pentru a aduce cîștig birjarilor ; unii dintre ei aveau o trăsură din al cărui venit trăia întreaga familie. Alți birjari aveau două sau trei trăsuri, aveau și slugi. Traficul era mare, orașul Oltenița era un oraș de tranzit : șalupele, vapoarele de pasageri nu conteneau, tot timpul fără pic de răgaz transportau călătorii spre celelalte județe ale țării, dincolo de Dunăre. Majoritatea călătorilor veneau în vizită la rude sau invers, alții plecau în vizită. În permanență era aglomerație ca într-o gară supraaglomerată cu trenuri care plecau și veneau din multe direcții. Așa era în portul orașului Oltenița pe vremea aceea.

*

Marinarul Vasile Turcu, mergea grăbit spre casă, doar cotise colțul străzii și cîinele său Bonel, îi adulmecă apropierea, lătrînd și schelălăind de bucurie.

Mitana auzind pe Bonel lătrînd și schelălăind de bucurie, se scuză pentru cîteva clipe, față de cei doi oaspeți și ieși în prag îndreptîndu-se spre poartă, dar nu fu nevoie decît de o clipă, ca să-și dea seama că venise soțul ei ; deci acesta era motivul pentru care se bucura cîinele.

— O ! Tu erai Vasile, bine-ai venit. Ai sosit tocmai în momentul cînd aveam nevoie de tine. Să știi că avem niște oaspeți, îi șopti la ureche Mitana, în grabă. Vasile își sărută soția pe obraji ; tînăra femeie avu o senzație de pudoare, i se părea că cei din casă văzuseră poate cînd bărbatul său o sărutase ; după o absență de trei săptămîni, era și firesc să fie așa. Mitana în rochia ei de casă din poplin de lînă, de culoarea liliacului, la mîneci și la guler era brodată cu boboci de trandafiri albi. Cînd a intrat în casă, alături de soțul ei, părea și mai frumoasă cu roșeața aceea ușoară în obraji.

— Vă prezint pe soțul meu zise ea voioasă.

Directoarea Drăghiceanu îl cunoștea pe Vasile, stătuse de mai multe ori de vorbă cu el.

Avocatul Costin Calonfirescu, auzise despre el, dar nu-l cunoștea personal.

Marinarul Vasile Turcu era înalt, drept ca un brad, cu pielea brună arsă de soare și de vînt, cu ochi negri ageri, ras proaspăt, mustața neagră frumos ajustată. Ținuta îi era îngrijită, vorbirea frumoasă și cumpătată, îi dădea o personalitate aparte, care te făcea să asculți cu plăcere tot ce spunea. Era marinar, dar și autodidact. Citea mult cu o sete și curiozitate neobișnuită, avea putere de muncă și energie inepuizabilă.

Mai întîi sărută mîna directoarei Drăghiceanu ; aceasta zîmbi și-l privi într-un fel anume, se pare că îi plăcea Vasile nu doar ca tatăl copiilor dar și ca bărbat frumos ce era, făcîndu-ți plăcere să-l privești și să-l asculți.

După aceea strînse mîna avocatului Costin Calonfirescu :

— Îmi face plăcere, și totodată mă simt onorat de vizita dumneavoastră.

— Dar surprins nu ești Vasile, zise directoarea, care tot timpul tăcuse cît vorbise Mitana cu avocatul Calonfirescu.

— De ce să fiu surprins, nu este prima dată cînd primim oaspeți de onoare. Însuși primarul Nelu Diculescu, nu o dată ne-a călcat pragul împreună cu soția sa Aristița pentru a vedea și cunoaște expozițiile făcute de soția mea.

— Nu vreți să mai servim ceva, zise Mitana puțin tandră, se apropie ora prînzului doamnă Drăghiceanu și eu să vă las să plecați așa fără să serviți cel puțin o gustare.

— Nu, nu e nevoie Mitana, înseamnă că abuzăm. I se adresă avocatul grăbit ; și așa v-am reținut destul de mult. Stimate Vasile, îmi pare bine că ai venit într-un moment potrivit, avem mare nevoie și de părerea și acordul dumitale, Mitania nu putea să hotărască singură. Nici nu am avut timp să-i spun pentru ce v-am călcat pragul atît de matinal.

— Sînt curios, cred că și Mitana la fel, zise Vasile.

Directoarea zîmbea, dar pe fața ei ridată se putea vedea o umbră de îngrijorare.

Avocatul Costin Calonfirescu reluă cu o voce care voia să pară cît mai convingătoare, sacadată, apăsînd pe fiecare cuvînt, ca atunci cînd pleda într-un proces, important, punînd totul pentru reușita lui.

— Stimate Vasile, aveți copii de care sînteți mîndri, să vă trăiască. Să fiți sănătoși să-i creșteți și să-i orînduiți așa cum se cuvine. Este vorba de fiica dumitale Antonia, pentru ea am venit special.

— Despre fiica mea, dar ce a putut face ea ?

— Nu, nu, se grăbiră să răspundă atît avocatul cît și directoarea.

— Este cea mai bună la învățătură, și pe deasupra este și tare drăgălașă, vrem și te rugăm să fii de acord ca Antonia să vină cîteva ore pe zi la castel pentru a învăța împreună cu nepoata mea, fata surorii mele Polina.

— Nu înțeleg, nepoata dumneavoastră nu urmează la școală. De ce trebuie să învețe numai cu fiica mea.

— Vasile să nu ne înțelegi greșit, avem probleme atît cu nepoata mea Norica cît și cu nepotul meu Paoul. Nu vor să învețe și ne-am gîndit împreună cu sora mea, să apelăm la conducerea școlilor de fete cît și de băieți pentru a ne recomanda pe cei mai buni elevi, dintre cei mai buni. Doamna directoare Drăghiceanu ne-a recomandat pe fiica ta ca fiind cea mai bună pe școală.

— Dar fiica mea cum să vină să învețe, nu se poate, ce face cu școala și apoi 8 kilometri dus și întors din oraș pînă la castel este un drum destul de obositor, nu, nu se poate domnule avocat, e mult prea mult, pentru vîrsta unei fetițe de clasa III-a ; oboseală, surmenaj, și îi stricăm rostul de la școală.

— Vasile ascultă-mă puțin, iată cum ne-am gîndit. Trăsura noastră o va aștepta și o va lua pe Antonia în fiecare zi, fie de la școală, fie de acasă, doar cîteva ore. În acest timp va învăța împreună cu Norica, materiile predate de profesori de la București, angajați special. După cele cîteva ore, va fi adusă acasă.

— Domnule avocat, vă dați seama la ce surmenaj o supunem pe Antonia? Și mai e ceva, trebuie să fie întrebată și soția mea, și mai ales Antonia. Numai dacă este ea de acord. Eu mă îndoiesc că va fi de acord.

— Asta este adevărat, zise avocatul zîmbind, atît cît am putut s-o cunosc, și mai ales din cele spuse de doamna directoare Drăghiceanu, Antonia este mult precoce și are personalitatea ei. Dar să sperăm că nu vom întîmpina greutăți.

— Domnule avocat Calonfirescu, ca mamă care își iubește fiica ca ochii din cap aș cuteza să zic că veți întîmpina refuzul și din partea profesoarei Gela Gligoropol, care ține foarte mult la Antonia și se ocupă de ea. După masă își face lecțiile apoi dispare, cu aprobarea mea. O auzi: „Mamă, îmi dai voie să merg la doamna profesoară, mă așteaptă, azi avem ceva deosebit." Antonia, domnule avocat știe carte mai mult decît colegele de vîrsta ei. Iubește literatura, acest lucru nu aveați poate de unde să-l știți. scrie, compune în timpul liber. Are caiete întregi pline cu poezii, cu fel de fel de compuneri. Este pasionată, dacă vine cineva la noi în vizită susține discuții de-i uimește pe toți. Ea nu se joacă cu copiii. Caută să fie mereu în preajma profesoarei Gligoropol, care-o înțelege și-o orientează.

Mitana, era printre puținele femei care nu avea alt țel decît să strălucească prin calitățile sale. Învățase școala specială profesională și pe atunci era lucru mare, dar îi plăcea și să citească, și întotdeauna copii lor îi găseau superiori atît pe ea cît și pe soțul ei, amîndoi erau înțelepți. cumpătați și duceau o viață frumoasă fără cusur, așa cum rar întîlnești, sau poate doar în descrierea unei povestiri. În căsnicia lor exista armonie, înțelegere. Copii împreună cu părinții erau animați de dragostea pentru muncă, pentru învățătură și pentru idealuri înalte.

— Este adevărat ce spune Mitana, Antonia are și unele înclinații către literatură, o atrage, chiar dacă îi plac toate materiile, obținînd la toate nota maximă, un lucru este cert, îi place literatura. o atrage acest miraj spiritual și tot timpul este în căutare a cunoaște cît mai mult în acest domeniu. Dacă te uiți în fișele de la bibliotecă, cele mai multe cărți sînt citite de Antonia Turcu. Într-adevăr face totul și sub îndrumarea atentă a profesoarei Gligoropol.

— Doamnă Drăghiceanu dar și la castel are mii de volume, este tocmai ce îi place fetei. se grăbi să răspundă avocatul Costin Calonfirescu.

— Eu sînt sceptic, nu știu dacă fiica noastră va accepta să vină la castel. Situația este atît de dificilă, de gingașă că orice constrîngere, în vorbire ar strica totul. Domnule Calonfirescu să zicem totuși că prin absurd, Antonia va accepta să țină companie nepoatei dumneavoastră. Dar mai e un lucru esențial de care eu mă tem și țin seamă de el, să nu mi-o luați în nume de rău, dat fiind vîrsta pe care o are Antonia, ar putea să contracteze unele deprinderi pe care noi nu le dorim. Vedeți Norica, nepoata dumneavoastră întoarce spatele, nu vrea să învețe, vă chinuiți cu ea, v-a pus pe drumuri ca să întreprindeți ceva pentru a o ajuta. dar nouă ne este teamă ca fata să nu acumuleze ceea ce nu e nevoie, sau poate să-i strice. Vasile mai aprinse o țigară, deși nu era un fumător prea pasionat. Același lucru îl făcu și avocatul.

— Eu vă înțeleg Vasile, nu m-am simțit jenat că ai spus aceste vorbe, la castel circulă și alte persoane, și bineînțeles cu tot felul de maniere. Dar un lucru trebuie să știi că fiica ta nu va avea de învățat decît bunele maniere. Avocatul apăsă pe cele două cuvinte în mod intenționat.

— Totuși cred, așa cum eu o cunosc pe fiica mea, nu cred că se vor prinde de ea decît lucrurile bune. Tot ce este rău și neutil respinge.

În timp ce discuțiile continuau cum să-i aducă la cunoștință Antoniei, cîinele Bonel se auzi din nou, schelălăind și bucurîndu-se.

— Ori Antonia, ori altcineva dintre rude, trebuie să fie, nu ne-am înșelat, este fratele meu Ivan. parcă l-a trimis cineva. Nici nu apucă să intre în casă și i se auzi vocea, plină de voie bună.

— Am aflat că a sosit cumnatul meu Vasile, am avut treabă în port și am aflat de la băieți. În treacăt, am venit să-l văd și eu să schimb cu el cîteva vorbe. Cînd Mitana — soră-sa, deschise ușa, Ivan nu mai zise nimic, decît „bună ziua" tuturor, și un „bun venit" lui Vasile.

Pe avocatul Calonfirescu nu-l recunoscu, într-atît de mult se schimbase, îi despărțeau peste două decenii. Timpul îi schimbase pe amîndoi.

Avem oaspeți, după cum vezi Ivane. Șezi, trebuie să luăm o hotărîre, dar nu depinde numai de noi. Acum să-ți prezint pe domnul avocat Costin Calonfirescu și pe doamna directoare Drăghiceanu, îi zise Vasile.

Avocatul schițînd un zîmbet i se adresă fostului său coleg de liceu, de care îl despărțiseră atîția ani.

— Ce faci Ivane, de ce te uiți așa de lung la mine, nu mă mai recunoști? Ai dreptate, au trecut atîția ani și noi ne-am schimbat.

Avocatul îi întinse amîndouă mîinele lui Ivan, și apoi îl luă de umeri prietenește. Doar eram colegi apropiați Ivane, situația a fost că tu te-ai retras, iar eu am urmat mai departe, iată-mă azi avocat, o meserie spre care am fost împins de ai mei. Studiile superioare le-am terminat în Franța. Acum locuiesc mai mult în București. Am venit acum la insistențele surorilor mele și mamei mele; probleme de familie m-au adus aici, pe care ele nu le pot rezolva singure. Din această cauză, am ajuns aici unde mă găsești, în casa surorii tale și a cumnatului tău Vasile. și depinde de ei, de înțelegerea și bunăvoința lor și a nepoatei tale, pentru a rezolva problema pentru care am venit aici.

În tot acest timp, avocatul Calonfirescu și Ivan stăteau în picioare.

— Să ne așezăm Ivane, ție cum îți merge?

Ivan avea întotdeauna o înfățișare deschisă, amabilă, mai pe placul celor bogați, spre deosebire de sora sa Mitana, care era impunătoare, cu rezerve de atitudine. și spre deosebire și de cumnatul său, care avea personalitate față de cei bogați din oraș, și nu-i accepta, căutînd prin orice mijloace cinstite să le fie superior.

— Este adevărat, nu ne-am văzut demult, domnule avocat Costin Calonfirescu, mă bucur pentru dumneavoastră, dar mă întristez pentru mine, că nu am mai putut urma mai departe liceul; am fost nevoit să mă retrag din lipsă de mijloace materiale. Știți, tatăl meu s-a îmbolnăvit și mama era și ea destul de șubredă, a trebuit să mă angajez la o întreprindere. Acum lucrez ca contabil la ferma Crețulescu.

— Dar nu-i timpul trecut Ivane, poți continua studiile.

— Asta m-am și gîndit să fac, dar nu domeniul contabilității, ci al agronomiei, dacă am să pot; aceasta e dorința mea cea mai mare.

— Foarte bine, cumnatul tău Vasile, studiază și el, învață și cu orice preț, vrea să ajungă comandant de vas și va ajunge cu siguranță. Tu agronom.

— Ceea ce presupuneți, nu este un vis, este posibil, cu toate obstacolele pe care ni le rezervă viața, completă Vasile.

— Nu, nu am glumit și nici nu am ironizat, dar tu porți un grad al marinei Vasile, nu ești doar un simplu marinar, n-ai decît un pas și poți ajunge oricînd, și repede comandat de vas.

Discuțiile continuau, nici nu se auzi cînd poarta se deschise și nici cînd Bonel, cîinele, se gudură; doar atunci cînd ușa casei se deschise și plină de voioșie intră în sufragerie Antonia, cu servieta ei doldora de cărți pe care îi plăcea s-o poarte în mînă.

Rumenă la obraji făcu ochii mari, și spuse „bună ziua", la toată lumea. Trecu în camera alăturată, își așeză servieta cu cărți în locul ei preferat lîngă biblioteca frumos aranjată. În mintea fetei începu să se învîrtească tot felul de gînduri. „Ce căuta doamna directoare la noi și împreună cu domnul acesta, care

zice că e inspector".

— Antonia, vrei să vii puțin, se auzi vocea mamei sale.

— Da mămico, răspunse fetița ; înălțuță, cu părul negru îngrijit, gulerul alb imaculat și apretat, funda mare roșie, așezată frumos pe guleraș, uniforma, întreaga înfățișare, emana curățenie, sănătate, frumusețe și mai ales inteligență.

— Te ascult, mămico.

— Uite, ia loc aici lîngă mine.

Antonia, ar fi dorit să-i sară de gît tatălui său și l-ar fi copleșit cu tandrețea ei copilărească, că doar nu-l văzuse de trei săptămîni, dar se abținu față de cei prezenți ; nu se cuvenea să facă așa ceva.

Directoarea Drăghiceanu i se adresă fetei :

— Antonia, tu ai cunoscut-o pe Norica, care a început clasa I cu tine ?

— Fata aceea răzgîiată și mofturoasă de la castel. Da o știu, dar nu-i plăcea să învețe, bătea toți copiii și arunca cu creta în doamna profesoară, dacă îi spunea că nu e bine ce face.

— Uite draga mea, domnul este unchiul ei, și te-a ales pe tine s-o ajuți pe Norica, care îi este nepoată, fiind cea mai bună elevă, tu ai datoria s-o ajuți atît pe ea cît și pe cele mai slabe eleve la învățătură.

În tot acest timp, Antonia stătea în picioare și fiecare cuvînt pe care-l rostea era cîntărit bine.

— Ei ce zici, ești de acord, de aceea, am și venit să discutăm cu părinții tăi.

— Dar de ce, parcă mama și tata se opun ca eu să ajut elevele mai slabe la învățătură.

— Nu Antonia, este vorba de cu totul altceva, trebuie să mergi la castel, ca s-o ajuți pe Norica, ea este mai debilă și va trebui să faci un efort. și chiar să înveți cu ea împreună ; vor veni și profesori de la București, care vă vor preda lecțiile. Ei ce zici ?

— Iertați-mă, doamnă directoare, dar eu am profesori care mă învață și aici. Ce să caut eu la castel ?

— Uite, domnul avocat Calonfirescu, unchiul Norei și dînsul te roagă.

Fetița nu mai răspunse, își muta privirea de la mama sa la tatăl său, amîndoi părinții îi zîmbeau discret, și din priviri o încurajau.

— Antonia, ești o fată care știi să te descurci, uite o să vină în fiecare zi trăsura să te aștepte la școală sau să te ia de-acasă și vei învăța cîteva ore cu Norica. După ce termini lecțiile, vei fi adusă acasă, așa va fi în fiecare zi.

— Nu pot să primesc, domnule avocat Calonfirescu, izbucni spontan Antonia, cu voce hotărîtă. Norica este o fată rea, și nu-și face lecțiile și nici nu-i place să învețe. Poate că aș primi dacă ar merge și doamna profesoară Gligoropol.

Toți de față schimbară între ei zîmbete.

— Dar nu te desparți de dînsa. vei fi mai departe împreună, doar lecțiile le vei face împreună cu Norica.

— Asta e școală ? Ce fel de școală face Norica ? Nici n-am mai auzit pînă acum. Toți copiii care învață carte merg la școală, pentru asta e făcută școala.

— Am spus că Norica e mai debilă și de aceea nu poate veni zilnic la școală o completă directoarea Drăghiceanu cît mai convingătoare.

— Eu nu pot să fac lecțiile cu Norica. Dacă mă lăsați s-o pun la punct, atunci cînd se va obrăznici, primesc, altfel nu.

Avocatul zîmbi.

— Cum vrei s-o pui la punct Antonia, o întrebă directoarea cu o voce mai apropiată.

— S-o pedepsesc, așa cum se pedepsesc copiii răi și leneși.

— Ce-ai să-i faci ?

— Am să văd dacă va fi cazul, dacă o să mă asculte și o să mă înțeleagă să-și dea silința să învețe.

— Antonia, dar noi o să vorbim cu Norica să nu te supere.

— Atunci cînd profesorii aduși de la București, vă vor preda materiile respective, tu fiind cea mai bună, să-i creezi ambiție și ei pentru învățătură.

Antonia se porni pe un rîs spontan.

— Norica, nu va învăța nici cu profesori aduși de la București ; dacă a avut îndrăzneala să-i dea cu creta în cap doamnei profesoare, pentru că i-a pus o întrebare la o problemă ușoară, în loc să răspundă a bombănit ceva, a drăcuit și a ieșit din clasă.

Fetița tăcu. Toți tăceau.

— Mămico și tăticule, dumneavoastră mă lăsați să merg la castel, s-o ajut și pe Norica ?

— Asta hotărăști tu, Antonia, îi răspunseră atît mama cît și tatăl. Dar să nu-ți fie prea greu.

— Dacă trebuie să ajut o elevă merg la castel, li se adresă Antonia, tot spontan. Doamnă directoare, vă rog, nu se poate s-o luăm și pe doamna Gligoropol, ea este bună și răbdătoare.

— Nu te despărțim de doamna Gligoropol, vei avea același program de școală, atît că vei mai învăța în plus cîteva ore cu Norica.

Avocatul, simți că i s-a luat o piatră de pe inimă. Se ridică împreună cu directoarea Drăghiceanu, își ceru scuze pentru deranj și ieșiră din casă, conduși de Vasile și Mitana.

Antonia se făcu nevăzută, de problemele celelalte, să se ocupe cei mari. Își schimbă uniforma își spălă mîinile și răsfoi o carte de basme de „Petre Ispirescu".

Mitana grijulie, intră în camera unde fata stătea cu cartea în mînă.

— Antonia, mamă, nu ți-e foame, o întrebă mama sa. Taică-tu mai întîrzie puțin cu Ivan.

— Nu-mi este așa foame, mamă, să te ajut să pui masa.

Antonia orîndui frumos tacîmurile, după ce mamă-sa așezase o față de masă proaspăt spălată și călcată din borangic galben cu alesături din bumbac mercerizat de culoarea verdelui crud. După ce totul fu aranjat cu grijă, toți se așezară la masă. Din farfurii aburea supa gustoasă de pasăre.

★

— Doamnă Drăghiceanu, a mers greu nu credeam că voi reuși, după cum mi-ați spus dumneavoastră. Mai mult am avut de luptat cu fata decît cu părinții.

Trăsura hurducăia, caii erau mai nervoși, stătuseră prea mult pe loc în așteptarea stăpînului.

— Unde mergem conașule, întrebă respectuos vizitiul ?

— Dă-i drumul la școală, Manciule.

— Tot la școală mergeți ? întrebă directoarea curioasă.

— Tot, doamnă Drăghiceanu, ce să fac, am rezolvat pentru Norica, dar pentru Raul că este în clasa IV-a și nu vrea să învețe, cu el ce facem. Ne trebuie un băiat din aceeași clasă, bun la învățătură, ca să-l stimuleze, să-l ambiționăm, poate așa o să-i urnim din loc.

— Mergem să vorbim cu directorul Ulmeanu, el este directorul școlii de băieți și o să vă recomande un elev bun.

— Am întîrziat cam mult, copiii mei nici nu mai sînt la lecții.

— Nu-i nimic, încercăm, eventual mergem acasă la director, n-o să se supere, e ceva special.

— Am ajuns conașule.

Trăsura se opri în fața școlii de băieți, directorul Ulmeanu, încă nu plecase, se afla în cancelarie, mai rămăsese să-și rezolve unele probleme. L-a surprins totuși prezența avocatului Costin Calonfirescu.

După ce i-a explicat despre ce este vorba, lucrurile au mers mai ușor decît cu Antonia.

— Domnule avocat, vă înțeleg, și caut să fac totul în ce mă privește pentru a soluționa problema cît

mai bine și cît mai repede. V-am înțeles răspunse directorul, destul de amabil. Am un băiat care este cel mai bun la învățătură se numește Paul Cosmescu, tatăl lui lucrează ca funcționar la poștă, locuiește pe str. C. A. Roseti nr. 68.

— Deci lîngă Antonia, lîngă familia marinarului Vasile Turcu.

— Cam așa ceva.

— Ce întîmplare, deci trăsura îi va lua pe amîndoi copiii, spuse directorul Ulmeanu.

— Crezi că o să întîmpinăm greutăți din partea familiei ? Paul în ce clasă este ?

— Așa cum ați dorit, sînt colegi de clasă cu Raul, nepotul dumneavoastră, clasa IV-a. Este un băiat docil, nu se impune, liniștit, nu știu ce va ieși din el, dar învață bine. Dacă mă lăsați pe mine, voi vorbi cu tatăl lui, mîine dimineață îl invit la școală, doar ne despart două sute de metri pînă la poștă. Sînt sigur că nu se va opune.

— Aș vrea un băiat mai dinamic, mai energic, să-l desmorțească pe Raol.

— Nu am ce-mi cereți, eu v-am recomandat pe acesta.

— Bine, fie, deci mîine îmi comunici răspunsul pozitiv.

— În mod sigur.

— Doamnă directoare Drăghiceanu, cred că am rezolvat, putem pleca, v-am purtat cu mine prea mult, îmi cer scuze.

— Nu face nimic, dar o să aveți încă probleme. Antonia este un copil cu personalitate, înzestrată cu multe calități, o să caute să și le impună.

— Asta-i bine, răspunse avocatul.

— Numai dacă sora dumneavoastră sau Norica o să fie de acord.

— Altceva nu am ce face, fie vorba între noi, nu are decît să-i crească analfabeți, eu mi-am făcut datoria față de ei și voi continua să-i ajut. De cînd s-a despărțit de soț, Polina, sînt solicitat destul de mult.

— Copiii poartă numele dumneavoastră de familie ?

— Așa am dorit noi, doamnă Drăghiceanu, este un nume mai cu rezonanță, părinții noștri din tată în fiu au fost moșieri și vrem ca copii să moștenească inclusiv numele de familie.

— O asemenea imensitate de pămînt pentru doi copii, cred că-i va ameți.

— I-a și ametit, nu învață, vor să facă tot ce vor ei. De fapt doamnă, pentru că ne cunoaștem și știu că sînteți o femeie inteligentă și pot să vă fac confidențe. Această imensitate de pămînt nu este numai a lor a copiilor surorii mele, mai există și maică-sa Polina, care este încă tînără, și Zizi deși nu și-a găsit alesul pînă acum, i-a trecut de mult timpul, mai e și mama, bătrînă dar mai trăiește încă. Și cum eu încă mai trăiesc, n-o să las toată averea în mîna unor imbecili care nu vor să învețe, nu le place cartea, or să ajungă niște dobitoci inculți. Seamănă cu taică-su, vorba Polinei, lui îi plăcea viața ușoară, cărțile, femeile, etc., nu-l vedeai cu anii, era tot plecat.

— Apropo, să vă mai rețin puțin. Familia asta Cosmescu — o cunoașteți ? putem fi fără grijă, merită să vină la castel fiul lor. Ce fel de oameni sînt ! ?

— Întîmplarea face ca să mă aflu în orașul ăsta de peste treisprezece ani și în mai multe rînduri am făcut parte din comisiile de recesămînt și am fost de cîteva ori la familia Cosmescu acasă. El e funcționar la poștă așa cum ați auzit, are șase copii dacă nu chiar șapte : patru băieți și trei fete. Unul dintre băieți cel mai mare Mitică, se află la București, lucrează ca mecanic auto, al doilea Costică, se află la școala de Arte și Meserii din oraș ; Paul și Sebastian sînt elevi la școala primară. Mai are o fată mai mare pe care o ține acasă ; probabil pentru a-i da ajutor maică-si la gospodărie. Nu e chiar așa simplu să ai grijă de 7 copii plus cei doi părinți, care după mine formează o familie destul de numeroasă în comparație cu salariul modest al soțului. Cred că din punct de vedere material, o duc destul de greu. Taică-su Cosmescu Ilie, este un om închis, posac, un funcționar de poștă, care-și face datoria și atît. Ce vreți, și Paul să fie ca Antonia. Este o diferență foarte mare domnule avocat între felul de viață din casa părinților Antoniei și al acestei familii.

Dacă vrei să te simți bine, mergi la această familie și vei pleca de acolo reconfortat. Există o atmosferă sănătoasă, relaxantă, multă poezie, în viața familiei Turcu, dacă vreți chiar și romantism. N-ați văzut, însăși curtea, interiorul te întîmpină plăcut. În sufrageria lor te simți atît de bine, încît îți vine foarte greu să pleci. Ați văzut ce bibliotecă au, este camera unde copiii își fac lecțiile.

— Doamnă, drept să vă spun, m-a surprins foarte mult și în modul cel mai plăcut. Am văzut acolo scris cu litere mari de-o șchioapă : „prin aceste meleaguri ale orașului Olteniței, a trecut Lev Tolstoi, scriitor de renume, clasic al literaturii universale". De unde și-au procurat aceste opere ?

— Mitana, după origină, în familia ei au existat oameni foarte învățați ; n-ați observat că are cărți și din cultura greacă ? Și mai e ceva, Ivan fratele său, a adus o serie de cărți și din Franța ; după războiul din 1916, a rămas un an acolo la o cunoștință, un ofițer, în orice caz și acela era un om cult. Familia lui Ivan, în privința culturii cam lasă de dorit, chiar soția lui Culina, este o femeie fără prea multă școală, fără maniere, aș putea spune, pentru că am văzut-o de cîteva ori în casă la cumnata ei. Din felul cum s-au purtat discuțiile între noi, am dedus acest lucru.

— Bine, dar cum a putut Ivan, să ia de soție, o asemenea femeie, doar avea și el cîteva clase de liceu, și era un băiat deștept.

— Din cîte am aflat și eu întîmplător, a fost o conjunctură sau poate un șantaj se zice, pe care o să vi-l povestesc altă dată. Acest lucru l-am auzit cînd am fost invitată la o cafea la Aristița, nevasta primarului, acolo afli multe lucruri ; ce-l mai compătimea Frosa mătușa-sa, „are o viață de iad cu ea, dar nu mai poate face nimic. Colina este o femeie tare rea".

— Așa-s oamenii, și buni și răi. Acum, doamnă Drăghiceanu, îmi cer scuze că v-am reținut și așa destul de mult, a trecut aproape și ora prînzului. La revedere și te așteptăm la castel. Dar cred că am să vine eu mai curînd.

Vizitiul era și el obosit de atîta stat pe capră, aproape că înțepenise. „Of, bine că s-a terminat" își zise, cînd îl văzu pe boier că se îndreaptă spre trăsură.

— Ai cam obosit și tu Manciule, dar ce să-i faci, așa se mai întîmplă cîteodată, zise avocatul zîmbind, uitîndu-se la ceasul de buzunar cu capace și lanț gros de aur, nu pentru a se scuza față de vizitiu, și pentru că avea satisfacția că într-un fel rezolvase problemele pe care soră-sa nu putea să le rezolve.

„Ei, acum ce-o să mai zică, n-au decît să zică ca mine și ea Polina și mama, nu poate să-mi reproșeze că nu sînt în stare de nimic, abia mă așteptau pe mine, copiii seamănă și cu ea, sînt idolenți și nepăsători, vor totul de-a gata, fără nici un pic de efort, să mi se dea anul acesta partea cea mai mare a venitului realizat după urma moșiei".

Văzînd că stăpînul tace, Manciu, vizitiul, se încumetă și-l întrebă întrerupîndu-i gîndurile :

— Conașule, era vorba să opresc și la Pretură, ce fac, mîi caii într-acolo ?

— Nu, nu, destul pentru azi, dă-i drumul spre castel, Manciule, văd că și caii au devenit cam nervoși din cauza oboselii.

— Așa e conașule, abia i-am putut stăpîni.

La ieșirea din oraș, avocatul Costin Calonfirescu, păru bine dispus, și se trezi fredonînd un cîntec

vechi franțuzesc : „Așa e în viață, să știi să zîmbești, să știi să culegi", trecu apoi la „Valurile Dunării".

Vizitiul nu-l prea auzise cîntînd, dar nu dădu importanță se gîndi și el că stăpînul său avusese vreo bucurie. Ajunsese aproape de conac, din depărtare se zăreau plopii, ce străluceau în bătaia soarelui, cu frunzele lor aurii în acest anotimp de toamnă, foșnind întruna. Acești plopi care străjuiau aleea ce ducea spre castel, de cum intrai pe domeniile moșiei Calonfirescu, adunaseră în seva lor multe amintiri de bucurii pentru boieri și de umilință și amărăciune pentru cei care munceau pe moșie. Trăsura zbura trasă de cei doi cai, care nici nu mai simțeau oboseala, urcau nerăbdători, ca să ajungă în vîrful colinei, unde se afla castelul.

Trăsura opri chiar în fața scării masive de marmoră albă. Castelul era construit în formă ovală, străjuit de coloane din marmoră avînd încrustate pe ele diferite lucrături executate cu măiestrie de renumiți meșteri italieni. Terasele mari, erau ornamentate cu gust rafinat ca de exemplu : ficuși și flori naturale de tot felul, oriunde îți aruncai privirea rămîneai fermecat de această priveliște.

Avocatul Costin sări din trăsură cu sprinteneala unui om tînăr și se îndreptă spre ușa masivă din fier forjat. Unul din servitori îl întîmpină, ajutîndu-l să se dezbrace de pardesiu. Binevoitor, zîmbitor, intră în salonul de zi, unde mama sa sta pe un fotoliu frunzărind o revistă de modă franțuzească, apărută recent.

— Sărut-mîna mamă. Ce faci, te delectezi cu moda ?

— Ei, să nu mai zică deșteptele alea de verișoare ale tale, că surorile tale sînt niște țărănci, că stau numai la țară.

— Te referi la Barbara ?

— Là Barbara și la Fanda, parcă aia este altfel, nu sînt surori, nu bîrfesc amîndouă pe surorile tale, parcă n-ar fi verișoare. Numai mamă-sa care le învață, este de vină.

— Ce să le mai învețe, maică-sa că sînt și ele femei în vîrstă, au de unde să învețe, nu uita că ele sînt născute la Paris și maică-sa este franțuzoaică, și afară de asta au primit altă educație, au cu totul alte principii despre viață.

— Nu-mi dau eu fetele mele pe deștrăbălatele alea, ți-or fi ele verișoare, dar să nu te superi Costin, că vorbesc așa.

— De ce să mă supăr. Îmi este indiferent ce spui despre verișoarele mele Barbara și Fanda.

— Dar nu mă întrebi ce-am făcut la Oltenița, că doar și tu ai insistat să merg acolo la școală.

— Ai dreptate, am și uitat de cînd ai plecat. Ce-ai făcut ? Ai rezolvat ceva ?

Tocmai în acest moment, ușa laterală ce ducea spre iatacul Polinei se deschise și ea își făcu apariția. Era îmbrăcată într-o rochie de casă plușată pe fond negru cu maci mari de un roșu aprins și zîmbea reținut.

— Bonjour Polina, i se adresă fratele său avocatul.

— Bonjourică, am auzit trăsura, și mi-am închipuit că te-ai întors, de aceea am și coborît. Ai găsit vreo, năpîrcă ?

— Nu vorbi așa, habar n-ai cît de greu a mers, tu crezi că copiii buni la învățătură sînt oricine. Au părinți nu glumă.

— Ei nu mai spune, a mers chiar atît de greu, nu zău, zise cu puțină răutate Polina. Cine n-ar vrea să vină la castel. Cred că ai găsit prea mulți.

— Prea mulți, vorbești de parcă ai avea 14 ani, nu ca o femeie de 36 de ani, care poartă răspunderea de felul cum copiii ei vor fi pregătiți pentru viață.

— Ei bine, că ai început cu morala ta, știu, știu că ești un moralist înnăscut.

— Nu-ți este permis să privești lucrurile în felul acesta. Ești tu moșiereasă, dar pe odraslele altora nu poți fi stăpînă.

— Am servitori destui și fac ce vreau cu ei. Dacă nu acceptă n-au decît să plece.

— Este altceva, vezi că nu toți ajung să fie slugă la tine și mai e ceva, copiii excepționali la învățătură, au și ei personalitatea lor.

Polina, soră-sa, se porni pe un rîs zgomotos care îl enervă pe avocatul Costin Calonfirescu.

— Ești ridicolă, nu ai merita să mă ocup de odraslele tale, acești leneși care nu au nici o noțiune despre muncă și despre învățătură. Din păcate sînt și nepoții mei și poartă același nume pe care îl port și eu nu vreau să-mi fie rușine cu ei.

La vorbele mamei sale de dojană, Polina deveni dintr-o dată serioasă.

— Dacă mai continui cu această atitudine, te las cu plozii tăi proști și mîine am și plecat.

— N-o lua în seamă Costine mamă. Asta e distrată. Parcă n-o știi.

— Eu am cam lipsit și cam mult, ani de zile, fiind plecat la studii și apoi știi că lucram pentru o companie străină, nu am avut timp să mă ocup de surorile mele. Dar drept să-ți spun, lasă foarte mult de dorit după cum văd și cultura lor.

Polina era să sară ca arsă să-l înfrunte pe fratele-său, dar se stăpîni cu greu.

— Sînt gata să te ascult. Se așeză mai comod pe unul din fotoliile confortabile ce mobilau încăperea salonului de zi și luînd la întîmplare o revistă pe care o răsfoia cu neseriozitate, fără a se uita în ea ; din cînd în cînd trăgea tacticos din țigară cînd cu mîna stîngă, cînd cea dreaptă.

Avocatul își aprinse și el o țigară, și el era puțin nervos, se așeză cît mai comod mișcînd din sprîncene cu nervozitate.

— Știți, așa cum ne-am înțeles de-acasă, am fost la Drăghiceanu, directoarea școlii de fete. A întrebat de voi, v-a transmis salutări. Exaltată cum o știți, a sărit în sus cînd m-a văzut, exclamînd că nu m-a văzut de secole. Dar să trec la subiect. Mi-a recomandat pe una din cele mai bune eleve pe școală, are nota 10 la toate materiile, începînd cu clasa I. Este abia în clasa a III-a și de vîrstă cu Norica. Am văzut-o, am audiat — ora de română. Tocmai avea în orar și oră de lectură. Am rămas surprins și impresionat de felul cum această fetiță a știut să se prezinte, să citească acea bucată literară. Afară de asta este și tare drăgălașă. Înaintea ei au mai citit două eleve : fiica judecătorului și fata lui Untescu, amîndouă s-au prezentat slab.

Avocatul tăcu cîteva clipe.

— Ei și ce-i cu asta, de ce nu ai vorbit cu ea, de ce nu ai adus-o cu tine ?

Costin zîmbi binevoitor către sora sa și mama sa, care se uita la fiul său cu o privire întrebătoare.

— Ești naivă Polina, crezi că lucrurile au mers chiar atît de ușor. Această fată se numește Antonia Turcu și este fiica marinarului Vasile Turcu, și are o mamă, dacă ai vedea-o, ai lua-o drept domniță, așa arată, și este mamă a patru copii și toți învață.

Cucoana Agripina Calonfirescu sau doamna mare, cum îi spuneau slugile mamei lor, duse mîna la tîmplă, pentru a-și aduce parcă aminte de ceva, privind într-un loc anume :

— Costine, fata asta nu este din neamul lui Turcu, aceea care are toate magazinele din centrul orașului.

— Nu au nici un fel de rudenie cu acești negustori, poate de la Adam și Eva, poate văr de al treilea, tată-su cu aceștia, dar ce importanță are. Aceia sînt oameni pricopsiți, pe cînd el este un om modest muncește din răsputeri pentru ca familia lui să aibă tot ce-i trebuie, să nu ducă lipsă de nimic. Are copii buni, asta este.

După care avocatul Costin Calonfirescu povesti cu lux de amănunte despre tot ce întîmpinase, pentru a îndeplini dorința mamei sale. Toate trei, că acum venise și Zizi, erau numai ochi și urechi cît povestise Costin.

— Într-adevăr, poți fi sigură că fiica ta va avea o companie la învățătură de excepție și va reuși s-o stimuleze, s-o facă să se miște puțin. Dar un lucru să reții, nu știu cum se vor acomoda amîndouă. Antonia are personalitatea ei, este monitoare pe clasă. Părinții au întrebat-o mai întîi pe ea dacă vrea să vină la Castel, și răspunsul a fost acesta: „dacă trebuie să ajut o fată la învățătură, mă duc s-o ajut, s-o fac să învețe și ea bine". Fii atentă, Norica trebuie stăpînită, altfel să știi că Antonia n-o acceptă.

Coana Agripina, care pînă atunci nu luase parte la discuție, zise:

— Ei, Costine, vezi, nu știți cine au fost părinții Mitanei. Eu știu, au fost oameni învățați, mama ei a învățat carte la pensionul de lîngă mînăstirea veche, o știu pe bunica fetei, o chema Lina, și-i spunea Linica. Antonia n-a cunoscut-o, a murit de tînără. Istrate taică-su Linei, era perceptor și muncea pentru ca copila lui să fie învățată.

— De unde le știi mamă?

Bătrîna doamnă Agripina Calonfirescu tăcu, nu dădu nici un răspuns fiului său. Avea și ea secretele ei.

— Dacă Norica o să aibă pe această fată lîngă ea, la învățătură, mai mult ca sigur că se va îndemna și ea.

— Pentru Raoul, v-am spus, este mai simplu, mai complicat a fost pentru Norica, avînd în vedere și caracterul ei îndărătnic. Nu este numai leneșă, este și rea.

Bătrîna oftă îngîndurată.

— Dacă așa stau lucrurile frate, o să facem tot posibilul, ca fata să se simtă bine. Parcă ar veni o prințesă, așa mi-ai descris-o. Văd că și maman împărtășește părerea ta.

— Dragă Polina, trebuie să înțelegi, această fetiță vine de bună voie, face un efort, nu poți să constrîngi lucrurile. Cît privește părinții ei mi-au și atras atenția. Este vorba de anumite maniere.

— Ei asta e acum, vorbim și de maniere.

— Ce știe mucoasa aia de maniere?

— Habar n-ai, este în stare să te pună la punct și pe tine.

— Să îndrăznească, o dau afară, pun cîinii pe ea.

— Ești nebună, trebuie să mă asculți dacă vrei ca lucrurile să iasă bine, altfel mă faci să-mi pară rău de tot timpul pierdut.

— Taci Polina, nu mai vocifera, îi zise bătrîna doamnă Agripina Calonfirescu. Ascultă-l pe Costin. Are dreptate.

— Mamă, la noi se obișnuiește să se vorbească cîteodată vulgar. Fata să nu vină în contact cu servitorii, care rostesc tot felul de grosolănii.

— Ei, da, nu ai grijă de nepoată-ta, educația ei nu te preocupă, atît de mult.

— Ei bine, ce pot să spun de educația nepoatei mele, cînd Norica înjură ca un birjar; la vîrsta ei, folosește numai jargon, chiar dacă nu înțelege sensul exact.

— Bine, bine, zise Polina cu un aer plictisit și ironic, să vină prințesa cît mai repede și noi supușii servitori o s-o primim așa cum se cuvine.

— Ești absurdă, chiar îmi pare rău sincer, de tot ce-am făcut pentru tine și fiica ta, dar să știi că nu meritați.

Avocatul ieși trîntind ușa mare a salonului care se deschidea în două părți. Grăbit și nervos traversă marele coridor care ducea spre biroul său, se trînti pe un fotoliu confortabil îmbrăcat în piele vișinie. își scoase ochelarii bătînd nervos din degte pe spătarul fotoliului. Era dezolat din pricina atitudinii surorii sale Polina. „Dobitoaca, tîmpita, proasta, cretina dracului. Atîta învățătură a încăput în capul ei, cît o să intre în capul copiilor ei. Ce știu ei despre învățătură, cred că totul se cumpără cu bani".

Ion Petrovici: „Flori" (foto: L. Stratulat)

Aurelian Ilie: „Posada"

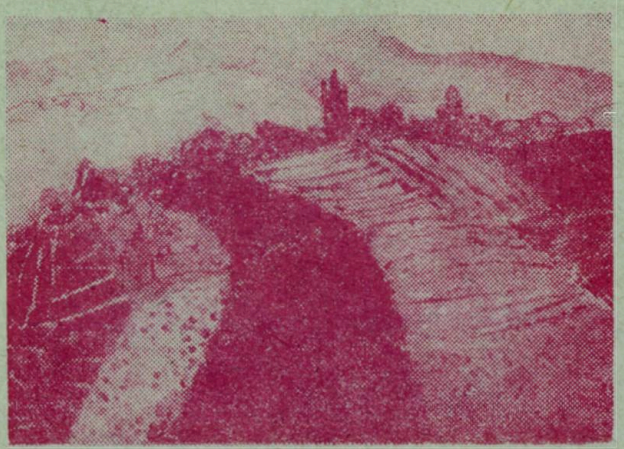

Aurelian Ilie: „Structura locului"

COLABORĂRI

de Adrian CERNESCU

O barbă fioroasă străbătu biroul însoțită de un baston avangardist, cu vîrf ca de lance.

— Mneata ești Eminescu ? !

Redactorul ghinionist, nimerit în birou, întîmpină musafirul cu bunăvoință, răspunzîndu-i printr-un amestec de candoare și sinceritate.

— Regret, stimate domn, regret din suflet că părinții nu m-au dăruit cu acest falnic nume.

— Mie să nu-mi umbli cu mofturi, se burzului oaspetele agitînd bastonul. Pe ușa 'mneatale scrie POEZIE, sau nu scrie ? !

— Fără îndoială, fără îndoială, se grăbi să confirme gazda, familiarizată cu asemenea apariții. Vă pot încredința că pe ușa secției noastre scrie, într-adevăr, POEZIE.

— Păi, vezi ? păru încurajat vizitatorul și slobozi din tufișul bărbii raționamentul ce-l urmărea : Unde se zămislește poezia acolo sălășluiește și poetul !

— Sublimă asociere, venerabile domn, și deopotrivă măgulitoare, încercă gazda să intre în grațiile intrusului, cunoscînd dintr-o amară experiență că nu e sănătos să-ți propui să zdruncini ideile fixe.

— Observ că începem să ne înțelegem. Dealtfel, pînă și medicii de la Socola mi-au spus, mi-au confirmat, în cele din urmă, că *Luceafărul* n-a murit.

— Și de această dată sînt nevoit, distinsul meu domn, să vă dau, întrucîtva, dreptate. Dar îngăduiți-mi să vă întreb, dacă nu comit o indiscreție, în lipsa lui, în lipsa spiritului... altcineva n-ar putea să vă stea la îndemînă ?

— A, nu, nici pomeneală ! L-am citit pe maestru, mi-a răpit liniștea, mi-a zdruncinat nervii, mi-a furat somnul, m-a lipsit de nevastă și de hogeag, în schimb mi-a arătat drumul spre nemurire !

— Vai, fermecătorul meu domn, v-aș ruga să fiți mai îngăduitor cu păcatele poeților, oftă răbdător omul casei, măsurînd matahala proptită în fața lui : ochi aprigi, frunte îngustă de o tulbure încăpățînare, dar mai ales bastonul noduros, păstrat, după toate semnele, ca rezervă de argumente.

— Îngăduitor nu pot fi, precizează musafirul. Rostul meu pe lume s-a definit ! Tocmai d'aia-l caut — deși un nebun a încercat să mă convingă că poetul se odihnește la Belu. D' aia-l caut, zic, și pînă la urmă tot dau de el. Dar pînă una, alta, să-ți arăt și 'mneatale cîteva poeme, compuse de mine personal, și bărbosul vîrî mîna într-o geantă doldora pe care o cărăbănise cu sine.

— Nu, nu, se îngrozi redactorul uitînd de sfînta prudență. Poate, altă dată, cu plăcere, cu multă plăcere, cînd timpul ne va înlesni...

— Îmi pare rău că încă nu ne cunoaștem prea bine, rînji proprietarul bărbii. Sper că nu voi fi silit să apelez la metode mai *convingătoare*, și matahala prinse a mîngîia nodurile bastonului cu voluptuoasă drăgălășenie.

— Nu, nu e înțelept să vă grăbiți, mult prea onorabile domn, recomandă gazda care o sfeclise.

— Eu nu mă grăbesc deloc, dar bastonul meu e cam nărăvaș și nu întotdeauna îl pot stăpîni.

— Ah, da, desigur, e cam zburdalnic, hîrîi redactorul căutînd o ieșire din impas... Pe Mihai parcă l-am zărit adineaori la secretariat.

— Aha ! Așa mai vii de-acasă.

— Vedeți că pe lîngă plete, se lansă redactorul fulgerat de inspirație într-o descriere amănunțită a vecinului de birou pentru care nutrea o duioasă amiciție, pe lîngă plete și-a mai lăsat și barbă ; poartă ochelari fumurii, batistă triunghiulară la buzunărașul pieptului, și, robit de reclama stadioanelor, fumează *Marlboro*.

— Vasăzică, ăsta-i tipul !

— Dar stați, nu vă pripiți. Persoana în cauză nu vrea să recunoască pentru nimic în lume că el și nimeni altul, e părintele lui *Călin*...

— Lasă treaba asta în sarcina mea, clipi oaspetele asupra bastonului în care avea o nețărmurită încredere.

— Pretinde, auzi dumneata, pretinde că celebritatea a început să-l obosească și că tînjește după liniștea anonimatului...

Secretarul de redacție după ce fusese muncit peste noapte de un vis prăpăstios, se pomeni deodată cu un vîrf de lance cercetîndu-i cravata.

— Plete, barbă, ochelari fumurii, batistă triunghiulară și, în fine, ți-aș un sfat, prietene : să nu încerci să mă duci cu prețul.

Secretarul, slab de înger,se ridică automat din scaun împreună cu ambele sale brațe. Totuși, glasul părea să mai fi păstrat unele resturi de sonoritate :

— Mă numesc Fitil Strămăturaru, domnule, și cu voia dumneavoastră sînt...

— Ha, hah ! căscă bărbosul peștera dintre măsele, gata să înghită și un magazin universal. Va să zică nu vrei să fii cuminte ? ! și-l înțepă cu bastonul în burtă în chip de blajin avertisment.

— Sînt, bunul meu stăpîn, cum doriți dumneavoastră să fiu, își estompă secretarul arsura pricinuită de lance, înțelegînd că vikingul căzut pe nepusă masă nu are chef de glume.

— Atunci de ce-mi umbli cu cioara vopsită ? ! și-l mai înțepă o dată silindu-l să bată în retragere spre colțul încăperii.

— Au ! Domnule, sper că n-aveți intenții ucigașe ? !

— Deocamdată n-am răpus pe nimeni, preciză bărbosul, dar cum niciodată nu e prea tîrziu... și prinse pachetul lustruit de pe birou, îl mirosi, îl bătu cu unghia la fund pînă-i veni la îndemînă să zmulgă cu buzele o țigară.

— Foc.

— Unde ?

— *Marlboro* ! Îmi place că te respecți.

Secretarul se supuse, țăcăni bricheta cu degetele tremurînde, după care operație ridică iarăși brațele cu aceiași dezarmantă cuminție.

— Știu că nu te mai interesează gloria, copil capricios ce ești ! După ce ai căpătat jucăria mult rîvnită o arunci cu piciorul.

— Sînteți atît de amabil, blîndul meu domn, să-mi spuneți cu ce v-aș putea fi agreabil ?

— În primul rînd, prietene, află că nu sînt blînd defel și vei simți asta la modul cel mai nemijlocit de îndată ce vei continua să-mi îndrugi verzi și uscate. Apoi și mai la urmă povestea e simplă : te caut de o veșnicie, în fine, te-am găsit și te rog să fii încredințat că nu-mi mai scapi din labă !

— V-aș rămîne etern îndatorat, iubite domnule, dacă ați avea bunătatea să-mi amintiți cu ce v-am necăjit, scînci secretarul în cumplită necunoștință de cauză.

— Mihăiță taică, nu are rost să te pitești sub un pseudonim atît de idiot. Pe mine nu mă duci cu prețul, și-l îmboldi intermitent cu bastonul, cînd mai dulce cînd mai sever, pînă îl înghesui în colțul cel mai fără de scăpare. Hai, amice, recunoaște că tu ești Eminescu !

— Vai, prietene, dar e un sacrilegiu... !

— Pînă la urmă să nu fie un sacrificiu ! Nu te-aș sfătui să perseverezi în farsa asta neghioabă. Chiar dacă ți s-a făcut lehamite de glorie și vrei să trăiești ca un muritor de rînd, lasă-i pe alții să crească, să se afirme, nu fi egoist. Hai, mărturisește !

— Mărturisesc, domnule...

— Bravo ! Știam eu că pînă la urmă ne vom înțelege. Așadar, 'mneata ești Eminescu !

— Nu... (înțepătură zdravănă în burtă). Adică, dacă doriți dumneavoastră...

— Ei, nici chiar așa (apăsare decisivă a bastonului-lance pe ombilic). Eu nu vreau să te silesc să recunoști un adevăr !

— Eu sînt Eminescu, gemu victima cu lancea în coaste.

— Nu-mi place, parcă ai mesteca rumeguș !

— Eu sînt Eminescu...

— Ce dracu ! Rostește-ți, frate, numele mai cu duh, doar e al dumitale !

— Eu sînt Eminescu !

— Așa, vezi ? Acum vino să te pup (țoc, țoc). Haide, lasă brațele jos și treci la locul 'mneatale. De vreme ce ți-ai mărturisit identitatea, și altminteri nici că se putea, nici o primejdie nu te mai paște. Acum, în sfîrșit, putem sta de vorbă, liniștiți, ca între oameni de meserie.

— Sînt gata să vă ascult, preabune maestre cu cea mai desăvîrșită bunăvoință.

— Așadar s-o luăm *da capo*. mi-ai furat liniștea, mi-ai zdruncinat nervii, și după fiecare propoziție scotea din geantă cîte un snop de foi, mi-ai răpit somnul, m-ai lipsit de nevastă și de cămin, dar nu face nimic și alții au pățit-o la fel, în schimb mi-ai arătat drumul spre nemurire.

— Vai, adorate prietene, am comis eu o asemenea crimă ?

— Dacă te gîndești bine, drumul spre glorie nu duce întotdeauna la streang cum era s-o pățească unul *Villon*, din tagma noastră

— Uneori înseamnă un adevărat masacru !

— Hai, să lăsăm vorbele mari. Acum taci și ascultă : „...

. . . . . "

— Domnul meu, neprețuitul meu prieten, n-ai putea să alegi, să selectezi cîteva poezii, așa, mai reprezentative, îl întrerupse gazda după a treizecișiopta strofă.

— Gura ! Dar n-am bătut atîta cale să facem treaba de mîntuială.

Martirul se uită disperat în jur. În alte zile, la aceiași oră, biroul forfotea de lume : colegi, fotoreporteri, colaboratori, secretare, tehnoredactori... acum însă ca un făcut nici o muscă nu venea să-i mîngîie blestemata singurătate. La un moment dat parcă auzise niscaiva zumzete în spatele ușii, ba chiar și o iscodire de ochi pîlpîind prin dreptul găurii...

— Hei, mă urmărești ? ! Acum bagă de seamă că vine punctul culminant : „...Mircea nu a fost naiv / Și nici nu a stat pasiv / L-a izbit ca un zid / Pe fulgerul Baiazid..."

— Strașnic !

— „Strașnic turcii sînt loviți / și din sulițe smintiți / încît mai să-și ia cîmpii / La Rovine în cîmpii... !"

— Formidabil, fantastic, fenomenal, se entuziasmă secretarul în dulcea speranță că totul se va sfîrși aici. Totuși, stimate maestre, dacă-mi îngăduiți, ar fi de observat, pe alocuri, influența marelui... adică a mea, în sensul fericit...

— Va să zică-ți place ! Stai să vezi mai departe cum îi cotonogește...

— Îndurare, colega, îndurare scumpe maestre, gemu secretarul blestemîndu-și soarta. E suficient, e prea îndeajuns cîteva mostre. Eu sînt pe deplin edificat : dacă dintr-un butoi cu vin bei o ulcică, îți dai seama cîte parale face întreaga marfă.

— Perfect, dar nu uita că foamea vine mîncînd ! Și-apoi nu e cuminte să te grăbești întrucît eu am timp berechet. De Găina ai auzit ?

— Parcă ; n-o fi cumva...

— Stai că te lămuresc îndată : „Duminica cea mai apropiată de douăzeci a lui Cuptor / Pe vîrful lui Găina — se dă și la televizor / Unde e tradiție cu tîrg de fete / Crîșme și moațe ce se țin cochete..." Și după fiecare vers oaspetele plesnea cu bastonul în scoarța biroului, obținînd efecte impresionante. „Luna sus s-aprinde ca suflată-n foale (trosc) / Eu și c-o mîndruță ne tot dăm tîrcoale (pleosc) /"

— Domnule, fie-vă milă măcar de bietul placaj care nu v-a greșit cu nimic, și-apoi cu umilință v-aș ruga să luați în considerație că masa de lucru pe care o maltratați e un bun obștesc !

— Vezi să nu schimb bastonul de pe bunul obștesc pe spinarea dumitale ! lămuri vikingul fulgerîndu-l cu o privire asasină.

Gazda chibzui că între pielea sa, proprietate personală, și pielea biroului. proprietate obștească, ultima avea toate șansele să fie sacrificată.

— „...Vin chiar și străinii fiindcă-s în vacanță / Pe munte se-ntîmplă cîte-o alianță / Și atunci din noapte pînă-n zori de ziuă / Nu bag mîna-n focuri că bat apa-n piuă..." (trosc, trosc, pleosc...).

Fereastra era închisă, buton nu avea la birou să dea alarma... Nici măcar femeia de serviciu sau vreo curieră, nu se arătaseră ca de obicei, să-l întrebe de sănătate. Era sortit să înghită supliciul unei lecturi pînă la capăt, mai feroce ca o durere de măsele. Doar în răstimpuri zumzetul acela nedefinit din spatele ușii...

— Hei, ai adormit ? ! și un trosnet de baston cutremură șpalturile de pe birou.

Secretarul nici nu clipi. Zăcea îngropat în scaunul lui, vlăguit, epuizat, cu nervii zdruncinați și mintea răvășită.

— Nu, domnule, bastonul dumitale s-a dovedit mai puternic decît ispitele somnului. Acum sînteți bun să ne spuneți și nouă cărei împrejurări datorăm oroarea, adică vreau să spun, cărei orori datorăm eroarea, adică...

— Văd că începi s-o iei razna, îl căină musafirul.

— Cu atîtea *moațe* pe cap...

— Tocmai de aceea am și venit, să vă scot din impas. În altă ordine de idei, sau cam pe acolo, sper că nu e greu de înțeles că și noi, artiștii, trebuie să trăim din ceva.

— Bineînțeles, desigur, firește...

— Așadar, de vreme ce ți-au plăcut poemele mele și încă la modul cel mai entuziast, sper să nu plutească nici un dubiu asupra valorificării lor ? !

— Vai, stimabile domn, răbufni secretarul într-o vitează și ultimă pîlpîire de revoltă. Doar nu vrei să crezi că gazeta asta e moșia lui tata ?

Vikingul se ridică agale, cumpăni bastonul, vîjîi demonstrativ de cîteva ori cu el prin aer, și...

— Domnule, o să încerc să vă public.

— Figura cu încercatul nu ține. Eu nu încerc nimic, eu merg la sigur, și ridică bastonul...

— Domnule, vă public !

— Pe cuvînt de onoare ?

— Pe cuvîntul meu de... poet, se abătu secretarul de la formulă, anticipînd circumstanțele ușurătoare.

— Atunci ne vedem peste o săptămînă, cu gazeta pe masă !

— Pe masă, peste masă, pe sub masă, adică, peste o săptămînă...

— Cînd, desigur, vă voi oferi alte colaborări pentru numărul viitor, precizâ vikingul și se urni mulțumit spre ieșire.

Zumzetul din spatele ușii pieri deodată.

— Ah, dar ce uitasem, complini bărbosul răsucindu-se în prag. Peste o săptămînă vin, dar nu singur, ci însoțit de bastonul meu. De altfel, el și cu mine alcătuim o perfectă simbioză !

— Sînt convins, adică, ce voiam să spun : sînt... sînt poeme, găini, crîșme și moațe, apă în piuă și mă rog, mai poftiți pe la noi...

— Negreșit, negreșit, în nici un caz nu vă uit !

În biroul alăturat zarvă ca niciodată. Toată lumea se prefăcea zorită de treburi, dar se învîrtea cam fără noimă, pîndind apariția și mutrișoara secretarului.

Acesta se ivi clătinîndu-se pe picioare, palid, deconcertat, cu părul răvășit și cu nodul cravatei ajuns după ceafă. Măsură întreaga gloată cu ochii tulburi, după care se prăbuși într-un scaun. Amicul poznaș se repezi la el cu un pahar cu apă.

— Dar ce ți-a întîmplat, dragă Fitilule ? Nu arăți prea vesel ?

— Fraților, salvați-mă de la nemurire... !

Jurnal de ziarist stagiar

de Ion ŢĂRANU

Vine un moment cînd îţi dai seama că ceea ce ţi s-a întîmplat în ultima vreme e tot atît de însemnat, dacă nu cumva mai important decît ceea ce credeai că e *hotărîtor* în viaţa ta, că timpul îşi desfăşoară spectacolul său după un scenariu aşa de original şi într-o regie atît de savantă încît doar parcă tu i-ai fi unicul său spectator. După întîmplările din ultima vreme, înainte de a pleca în vacanţă, prima mea vacanţă de tînăr gazetar, mi-am propus să rememorez totul despre acest ultim an. Ar trebui poate să notez firesc începutul, dar constat că sînt mai multe începuturi. Să mă opresc oare la ultimile două şedinţe care mai de care la fel de importantă în sine şi plină de învăţăminte pentru cunoaşterea oamenilor? Sînt la o intersecţie. Întocmai cum la o răscruce de drumuri deodată se adună cîte 14-20 de vehicule din toate părţile şi fiecare e foarte grăbit, dar fiecare îşi aşteaptă rîndul, iar pietonii — bieţii! — aşteaptă sau trec după cum respectă sau ştiu să citească semnele, la fel ar fi şi aici. S-au petrecut acum cîteva evenimente care m-au învăţat mai multe lucruri decît aveam nevoie. Cu ce şi cui pot fi de folos toate aceste? Teflu crede că nouă. Ce am eu comun cu Teflu se va vedea pe parcursul acestui aide-mémoire care pare o ilustrare perfectă a unui citat din *Scrierile filozofice* ale lui Engels. „Istoria se înfăptuieşte astfel încît rezultatul final decurge din conflictul unor multiple voinţe individuale, fiecare din ele determinate de o cantitate dată de condiţii particulare: există deci forţe nenumărate ce se întretaie, un grup nesfîrşit de paralelograme, iar rezultanta — faptul istoric — poate fi socotit în ansamblu drept produsul unei forţe ce operează inconştient şi fără voinţă. Ceea ce vrea fecare este, de fapt, contrazis de către alţii şi ceea ce rezultă este un lucru pe care nimeni nu l-ar fi voit". Aşa cum alţii recită din Coşbuc: „Nu cerceta aceste legi, / Că eşti nebun cînd le-nţelegi! / Din codrul rupi o rămurea, / Ce-i pasă codrului de ea! / Ce-i pasă unei lumi întregi / De moartea mea!", tot aşa eu reproduc din memorie citatul acesta din Engels care ne învaţă că din lupta noastră hotărîtă împotriva realităţii, care firesc ne jigneşte, ne alegem cu ce nu dorim...

Dacă cineva crede că mă mulţumeşte această *rezultantă*, se înşeală. Tudor Badea Strat umblă prin oraşul nostru, vesel şi mulţumit de destinul său. El este memoria a II-a. Bătrînul poet Mihai Rodian este întîia memorie a Tabunului. Tudor Badea ştie că bătrînul va muri, că acesta nu scrie, iar lui nu-i scapă nimic, consemnează tot după bătrînul Rodian şi toţi ştiu asta. Cînd nu va mai fi el, Tudor Badea va pierde *Cronica* sa şi întreg Tabunul se va cutremura. Apoi Tudor Badea va reconstitui istoriile bătrînului poet şi manuscriptul acesta salvat va deveni mai preţios. În realitate nu va pierde nimic, asta am aflat-o de la el, va fi o strategie pentru a spori valoarea *Memoriilor secrete*.

Încă de pe acum Tudor Badea-Strat încondeiază amintirile, el le preface mai frumoase sau mai urîte, după cum se pricepe şi-i convine ca totul să fie minunat. El vede mai departe de adevăr, el vrea să hotărască acel *real* care nu se mai poate uita şi care nu e chiar adevăr, e ca o deviere a unui rîu pe unde trebuie să folosească.. Chiar aşa fiind, nu voi fi eu cel chemat să-l judec pe Badea Strat, nici într-un caz eu. Decît să-ţi fie indiferent adevărul precum bătrînului poet, e de preferat interesul lui Tudor Badea. Toate astea au doar un singur temei, să justifice *că eu sînt prima memorie din studioul nostru de radio*. Desigur, fără artificiile proprii lui Tudor Badea. Vreau ca acum cînd totul mi-e limpede să scriu despre ultimul an, timp pe care-l cunosc cît îl cunosc şi pe care cred că-l înţeleg acum.

Într-un fel am norocul că totul a fost scris demult, pe etape, că acum doar voi înlănţui totul acesta care nu părea să aibă nici o noimă — ca şi cum în sfîrşit acum ar avea... În fine, în fine! Un singur lucru ştiu şi eu să fac, singura mea însuşire de competiţie, singura cu care aş putea să mă mîndresc în fiecare zi — stenografiez cu o precizie pînă la micron. Dar mereu mă-ntrebam: cine va descifra cu aceeaşi precizie nuanţele? Din anul al patrulea am început să înregistrez zile întregi întîmplările ieşite din comun, apoi cele confuze şi cîte şi mai cîte, *un curicullum vitae* pe care nu mi-l ceruse nimeni. Aşa mai mult în joacă, am însăilat capitolele: O studenţie incomodă, Cum vă place cafeaua?, O adolescenţă la *Pacific*, Orfelinatul din *Dert*, Rostogolenii copilăriei, Vizite la dascălul Gheorghian. Totul început, nimic terminat. Mereu mi-am propus să revin asupra acestor notaţii şi aşa a apărut ceea ce eu numesc romanul *Cavalerii soarelui* şi care va trebui să-l refac, prea este scris cu maximum de concentrare totul, nu are filosofie... Romanul viitorului va fi plin de filosofie. În fine, în fine... Să te smereşti unei hîrtii, avînd mai multă credinţă-n ea decît în orice om nu-i oare un fel de isterie?

Sînt fapte şi întîmplări şi evenimente care mă iau prin surprindere, şi atunci trec zile şi zile dar nu le găsesc ceafa de unde le-aş putea apuca; sînt stupefiante ca un arici sau un şarpe într-un pat pregătit pentru miri. Exact aşa a fost şedinţa de ieri... Dar poate că nu e aşa de importantă o şedinţă care nici nu ştiu dacă a făcut dreptate. Ah, despre dreptate am eu o imagine care nu se uită şi nu voi lăsa să-mi scape prilejul pe parcursul acestei reveniri. Întîi şi întîi însă despre ce mi-am propus... Nici o concesie pentru mine şi pentru nimeni, totul trebuie arătat, numit din capul locului, nimic nu trebuie făcut uitat, aşa cum îşi programează unii romancieri care exact pe ultimile două pagini adaugă un detaliu aşa de însemnat încît tot noianul acela de viaţă capătă dintr-o dată alt înţeles. De altfel totul a fost scris la timpul potrivit cu o sinceritate care, acum cînd am revăzut secvenţele spre a le conjuga, pur şi simplu mă înspăimîntă. Unica soluţie pentru a supravieţui, adevărul. Niciodată nu m-am dat în vînt după manoperele lui Tudor Badea, orice secvenţă trebuie să inspire credit; mai ales că nu ştiam cînd le va veni rîndul (şi dacă le va veni!) să le asamblez în capitolul Primul an pe cruce, sau cine ştie ce nume va căpăta acest capitol — Contactul cu suprastructura sau mai simplu: Efectul de contact. Deliberat scriam jurnalul ca pe o seamă de episoade de demult, meduzat de ideea că că peste foarte multi ani, atunci cînd voi deschide jurnalul, chiar aşa vor apărea ca nişte peripetii, ca nişte pătanii foarte de demult, de la intrarea în viaţa adevărată, ca un *aide mémoire* asupra progreselor mele în ale înotului în marea vieţii. Ah, uitam, nu numai stenografiez foarte bine, dar tot aşa de bine ştiu să înot. Uite ce înseamnă să te dezmeticeşti, să atingi în fine un asemenea moment cînd îţi permiti să mai tragi aer, să-ţi umpli plămînii cu oxigen, după atîtea luni de criză, de coşmaruri insuportabile pline de presentimente groaznice că nu mai ai aer... Tocmai de aceea scriu acum, acum cînd totul e pe cale de limpezire s-ar zice şi cînd totuşi nu-mi sînt străine acele vise rele, cînd încă-mi mai aparţin, cînd mai sînt cutremurat de cele întîmplate. Cine naiba spunea, *sufletul apare cînd treaba merge prost*. Cînd totul e bine nu te gîndeşti la chestii de-astea, ba parcă e preferabil să uiţi de suflet. Dar poate nici nu e cazul să jubilez, căci dacă s-a mai înseninat

ceva, cred că nu e prea limpede nimic.. cel mult îmi va fi mai ușor să-l explic pe Crantz. Atît. Și poate nici atît. Rămîne pe mai departe *acel ceva* care e miezul secret al Expediției...

Mă agasează o frază care am vrut demult să stea în fruntea acestui „catastif" cînd va fi rescris, mă agasează ca un roi nesățios de muște : *sînt tînăr, de ce nu sînt fericit ?* Ca și cum obligatoriu trebuie să intervină un raport de consecuție, ca și cum o valiză mare și nouă trebuie să fie neapărat plină. Am treizeci de ani, și în ultimul an aproape în fiecare zi — ca și cum l-aș fi liniștit pe un altul aflat pe patul de spital — veneam cu argumentele astea : ți-ai împlinit visul, ai terminat facultatea care ți-a plăcut, ai fost repartizat în presă, împlinești un an de căsnicie... Toate astea mi le-ai mai spus, totul e adevărat — *de ce nu sînt fericit ?* Ce trebuie să fac ? Apoi iar o iau metodic. Cînd ai fost fericit, dacă te gîndești bine ? Ah, aș putea să număr pe degete momentele. Din punctul acesta de vedere mă asemăn mult cu acel tun care s-a dovedit că într-un întreg război a funcționat, — ah, e un exemplu respingător — s-a manifestat *ca esență* a sa doar două minute... Căci pentru fiecare obuz a fost nevoie doar de o fracțiune de secundă. Să-l ia naiba de tun, să-i ia și pe cei ce se-ngrijesc mai degrabă cît timp se manifestă un tun și nu se întreabă ce durată are la om viața *care nu se uită*, viața de care nu ți-e silă să-ți aduci aminte. A fost desigur o asociație îndrăzneață. Un tun este un instrument al răului, iar un om adevărat refuză să fie așa ceva, să se supună unor scopuri străine esenței sale și eu am refuzat din răsputeri, cu scîrbă, tranșant...

Și totuși întrebarea era — cînd am fost fericit ? Cred că atunci cînd am reușit la facultate, la facultatea la care-am visat, deși conducerea uzinei îmi acordase o bursă de 800 de lei lunar să urmez Institutul de căi ferate. 800 de lei, acum șapte ani — în 1960 ! Pentru atîția bani, de două ori salariul meu pe o lună, unul mai slab de înger s-ar fi prefăcut că înțelege, ba chiar că iubește matematica. De felul meu nu mă amestec în chestii pe care nu le înțeleg. Tocmai fiindcă știu că există unii care pentru bani se prefac că înțeleg și ce este de neînțeles, fiindcă ei știu că e de o mare importanță să se găsească *înțelegători* ca ei, fiindcă fără ei s-ar opri istoria în loc. Cum să stea ei cu mîinile încrucișate, dau o mînă de ajutor și istoria e salvată, slavă domnului ! Eu sînt unul dintre indivizii aceia mărginiți care nici măcar nu vor să cîștige mereu — am colegi care știu să cîștige și din dreapta și din stînga, nu au mai multe principii, unul și bun — să cîștige. Încît vă puteți închipui ce bucurie pe mine cînd am intrat la facultate, ce fericire — să-ți respecți și principiile, să și cîștigi !

Nu fac parte dintre oamenii care și-au visat o viață ușoară, cu atît mai puțin dintre acei ce știu să facă totul să și-o ușureze. Știu că circulă maxima asta — o viață ușoară e o viață fără sens. M-am întrebat mereu : cine o folosește și cui folosește formula asta ? În general noi oamenii am ajuns la un stadiu așa de înalt de „dezvoltare morală" încît am găsit cele mai grozave formule care pot justifica orice. Și culmea frumuseții, aceeași formulă slujește adeseori unor cauze cu totul opuse. Iar despre maxima cu viața ușoară am părerea mea — cred că o viață plină de sens nu trebuie să semene nicidecum cu cea de la galeră. Nu știu de unde a aflat Crantz dictonul acesta, la drept vorbind nici nu cred să-l cunoască, dar a intuit el că sînt dintre oamenii aceia care nu pot suferi viața fără sens și s-a străduit să-mi facă o plăcere de la început... Ar veni la rînd un alt moment formidabil al vieții mele — intrarea în radio. Iar aici ar fi foarte multe de scris.

Încă după prima săptămînă de *aclimatizare*, m-a străfulgerat gîndul că fiecărei zile consemnate în parte, seară de seară, va trebui să-i cenzurez ceva. Am recitit atunci notele de peste săptămînă și în prima duminică am scris ca pe o vedere de undeva dintr-un turn, am scris ce-aș fi vrut să trăiesc, și, ah, cît aș fi vrut să trăiesc bucuria cum mi-o închipuisem în copilărie și în adolescență... Am scris trecînd peste toate, încercînd să uit ceea ce mi-a contrazis visul despre viața în presă, convins că nu poate fi definitoriu un accident oarecare. Pur și simplu nu voiam să cred. Am încercat să mă încredințez că am și eu o parte de greșeală pe care deocamdată nu o văd, că eu veneam cu un vis prea mare, cît un ocean, iar realitatea trebuie să fie cea care este, că vina mea este cea a tuturor tinerilor, sînt bolnavi de un idealism al stărilor și dimensiunilor, totul trebuie să fie pur, revoluția pură, iubirea imensă și pură și... vorba lui Haras — și așa mai departe și așa mai departe.

Dar să nu ne îndepărtăm prea mult. Revăzînd acel jurnal s-ar fi zis că nu știu să mă bucur, deși voiam din toată inima. În fiecare seară notam fapte și impresii, nu pentru că-mi impusesem din studenție, nu pentru că mi-ar fi inspirat acum Mircea Iancu, nici vorbă, ci conștient că totul era foarte important odată deschisă această nouă direcție... Prima impresie ar fi fost că mă bucuram prea cuminte, parcă nu aveam puterea să mă înalț deasupra unor umori de moment a unui ins care nu înțelegea *momentul*... Și la urma urmei ce-aș fi vrut ? O mare paradă în oraș pentru că porneau în viață patru viitori oameni de presă ? Aveau timp să stea cu ochii la viitor atîția oameni ? Mai ales cînd fiecare dintre ei este convins că el este viitorul... Mă chinuiam degeaba, nici pentru unul n-au cîntat fanfarele de dimineață pînă noaptea cînd au pus piciorul într-o redacție și nu s-a băut toată ziua șampanie și nu s-au tras salve de tun. Parcă mai mult se bucurau prietenii și cunoștințele în locul meu sau pentru mine... Mă întîlneam cu ei și mă întrebau unde am fost repartizat și săreau să mă-mbrățișeze cînd le spuneam — la radio Tabun. Normal ar fi fost să mă încerce o bucurie nouă, frenetică, odată cu a lor, mă simțeam în sfîrșit în siguranță, la adăpost, aveam o identitate de invidiat — *ziarist*. Toată presiunea aceea insuportabilă a anilor de facultate : dar dacă nu vor fi posturi în presă ? dar dacă se vor restrînge publicațiile, dar dacă, dar dacă ? — se risipea, mă eliberam de grijile astea. Și încă de atunci, fericit că societatea-mi oferă o șansă tot atît de mare cît năzuințele mele, mi-am propus să nu-mi jignesc ochii peste vreme, să notez foarte pe scurt, aproape cifrat, chiar marile mizerii ca pe niște mici mizerii, ca și cum aș fi vrut să cruț de agresiuni de ordin administrativ memoria urmașilor din urmașii mei. Firește, de ascuns adevărul nu-l puteam ascunde. Ar fi fost o idee să-l înfățișez prescurtat, versiunea digerabilă. Dar azi, scriind adevărul întreg îmi dau seama că ceea ce am încercat în duminica aceea nu era decît un soi de *placebo*. Cum se puteau începe însemnările de astă dată, menite să atenueze impresia de balon spart, decît jubilînd că aș mai avea un balon de rezervă ? Ah, voiam să-i sară în ochi cuiva dacă ar fi descifrat jurnalul că sînt fericit, că știu să mă bucur, că am puterea să mă bucur ca altădată cînd din senin și numai pentru o închipuire deveneam euforic ca o fîntînă arteziană... Euforic, ca un proaspăt absolvent de școală de meserii care după ce a luat primii bani a și intrat într-o bodegă să chefuiască și apoi iese afară chiuind, vrînd să știe cît mai multă lume că el are bani și a băut și poate să mai bea, el face *cinste*. Scriam ostentativ, euforic ca acel tînăr care azi are bani : „simt triumful clocotind în aripile largi, nimeni nu vede că zbor, dar eu zbor. Nimic nu poate fi asemănat cu starea asta, parcă și capul se dilată plăcut ca să încapă atîta fericită senzație care nu mai încape-n inimă... Mai poate oare fi ceva mai pur zeiesc ca senzația asta ? Eram aproape sincer, probabil. Poate doar acum, după aproape un an, cînd știu exact ce s-a petrecut, îmi apare cam deplasat ce voiam să simt atunci.

Era o dimineață cu aer mult, cu aer curat de sfîrșit de august, era multă liniște, străzile erau aproape goale — orașul era pe jumătate, oamenii nu reveniseră din concedii, studenții se aflau în vacanță. De ce mă privește așa aiurit portarul ?

Apoi devine prudent cînd îi spun că am fost invitat la ora șase de tovarășul Armand Crantz. Nu reușisem să dorm aproape deloc de emoție și mi-a venit în minte pe loc să-i spun portarului că execut un ordin. Dar portarul, ehei, cu Benderliu nu te joci — aproape că-i părea bine că la ora asta — șase ! — poate aduce pe cineva la ordine, pe cineva care va trebui să învețe de azi înainte ce înseamnă ORDINE într-un post de radio. Era în dreptul lui, numai de la șapte se poate intra, înțelegeți, așa sună regulamentul. Nici tov Crantz nu-l poate încălca. Dar de fapt portarul Benderliu, prin ochii aceia poznași, fără sprîncene, fără gene, spunea altceva : ei hai, nu ți-a mers, cu Benderliu nu-i merge nimănui... Cred că directorul anume l-a ales așa... Așa cum la marile hoteluri, sînt puși portari impozanți. Colorat și mic, cu fața mare, numai ochi, cu ochii aceia parcă mereu e ceva de rîs la tine... Cînd vezi la intrare un om ca Benderliu, nu poți trece pe lîngă el nepăsător. Vom mai auzi noi de Benderliu și de cimotiile lui căci el e un om foarte neînsemnat dar memorabil.

Oho, Alexandre, o oră pînă la întîlnirea fixată. Poți merge în parc sau la piață, te poți plimba de-a lungul străzii în sus și în jos să te-ntîlnești cu camarazii. De azi înainte ai exact ce ți-ai dorit. Și cînd te gîndești că a fost o vreme cînd acest *dorit* mi se părea ceva peste poate.

Mă aflam la *Pacific*, aveam deosebita cinste de a avea în mijlocul nostru un tovarăș de la noul post de radio care va consacra uzinei noastre o emisiune întreagă. O cinste deosebită pentru secția noastră, pentru partida noastră. „Despre imperativul „a învăța", se introduse redactorul care își auzise deja comperajul inclus în prezentarea făcută de maistrul Hulub, o prezentare euforică dar din care îi omisese tocmai numele la care ținea așa de mult. Maistrul Hulub mă recomandase și pe mine între tovarășii cu imperativul mereu viu în conștiință. Tovarășul de la noul post de radio, grav și fără multe instrucțiuni îmi bagă sub nas un text idiot să-l debitez la microfon. O hîrtie îngălbenită, un text aproape șters, trebuia doar să fac niște adăugiri de mînă, încolo avea să-mi facă el și semne pentru pauzele de respirație. Am mototolit vechitura aceea imediat ce-am citit. Dacă să-ndrug lozinci de-astea am fost ales, atunci nu sînt eu cel mai nimerit. Scurt. Vreau să spun altceva. Hari Sim se făcu verde, căci el era tovarășul care consacra uzinei noastre o emisiune întreagă, iar eu nu sesizam deosebita cinste. În cinci minute aveam să scriu altceva, dacă era nevoie de gîndirea mea. Haralamb Simion văzuse multe, nu se pierdea cu una cu două. Îmi spuse că ideea învățăturii trebuie să apară la tot pasul, pe asta se pune accent acum la o uzină cu tradiții, altfel nu mai merge... Abia mai tîrziu aveam să aflu că el avea texte șablon, bătute cîte puteau odată încape la mașină, prevăzute cu spații albe ce se completau cu *realități la fața locului* și eu îi spărgeam un tipar. Nici nu mai avea timp, imperativul nu suferea nici o amînare, mai avea de făcut și alte interviuri. Și apoi ne aflam în biroul sindicatului, în corpul de clădiri pentru conducere, ar fi urmat să ceară alt om, să explice cum descoperise că cel indicat, adică eu, eram într-o ureche, nu se poate, noi recomandăm cadre verificate, avea să i se dea peste nas ; la naiba, alese calea propusă să scriu eu un cuvînt. În fine, nu chiar în cinci minute, compusei alt cuvînt, un text mult mai ponderat, îl citii, el mi-l smulse nu știu de ce, și seara mă ascultam la *Radio Tabun*. S-a întîmplat să mă asculte mai mulți amici și să placă ceea ce spuneam. Lucrăm într-o uzină veche, cu frumoase tradiții, cum ni se spune. Se spune frumos, dar mașinile sînt de la începutul secolului, vechi, depășite ; în Secția mașini-unelte peste 70 de strunguri și raboteze primesc forța de la un electromotor gigant care mișcă prin sute de curele de transmisie toate aceste strunguri. Trăiesc efectiv prin el. Cînd se defectează, 70 de oameni sînt ca și paralizați. Asta seamănă așa de mult cu situația acelui trasator bătrîn de la secția montaj-locomotive care nu voia să destăinuie secretele meseriei încît o partidă de 14 oameni era la cheremul lui... Practic nimic nu putea înainta dacă el n-avea într-o zi chef de lucru, pentru că numai el cunoștea trasajul. Pînă nu i-au smuls știința trasatului, pînă n-au învățat mai mulți meseria, acel bătrîn neamț dicta pur și simplu programul său nu numai unei partide de muncitori, dar întregii secții de locomotive. Se ajunsese că mașina conducerii era mai mult la dispoziția specialistului neamț decît a directorului. Cînd vom ajunge în etapa ca fiecare strung să lucreze independent, iar strungarul să pornească motorul propriu doar cînd are ce lucra, abia atunci vom fi o uzină modernă. Ținem la tradițiile noastre, ținem la giganticul nostru electromotor, dar trebuie să ținem să devenim o uzină modernă și pentru asta nu e de-ajuns ca numai noi muncitorii să învățăm mereu, dar și maiștrii, și inginerii și directorul. Toți trebuie să învățăm ca să putem gîndi cu creierul nostru și să rezolvăm adevăratele probleme ale vieții, fără să ne mai inventăm unii altora probleme.

Oamenii au într-o epocă o anume concepție despre starea libertății și independenței lor și aplaudă orice idee care li se pare că rimează cu respectiva concepție. Îmi exprimasem și eu o opinie despre uzină, la urma urmei despre *imperativul învățării*, dar oamenilor din cartier le plăcea să creadă ce voiau ei — că era o adică gargară cu miez și că — ce mai ! — am tras-o grozav din condei. Numai că directorul i-a purtat o vreme ranchiună lui Hari Sim. Cînd mai apoi i-am adus aminte că noi ne cunoaștem, rotofeiul Haralamb și-a adus și el aminte că emisiunea aia a fost o întreagă poveste, că s-a prins ca fraierul... Că n-a înghițit el multe dar că atunci nu i-au fost toate mințile acasă. (Deobicei el era cel ce-i punea pe ascultători să înghită ce-i convenea). Părea așa de frumoasă chestia, un muncitor tînăr își cheamă, își mobilizează el directorul să învețe ; imperativul prinde în mase ! Dar toate trec. Ce vremuri !

Nici nu i-am spus că mie emisiunea lui mi-a adus o mică celebritate, ca și cum aș fi apăsat pe o trapă fermecată, am început să fiu văzut că exist. Auzind cam ce păreri constructive declam, maistrul Hulub mă recomandă redacției gazetei de uzină la care trudea — tundea — cîrpea și mereu le-ncurca mereu încruntatul Antim Părpăuț, un mare fricos. Și cînd lăuda tot cîrtea căci el se temea pînă și să laude din toată inima. De multe ori oameni care se așteptau la laude se trezeau încolțiți. Iar cînd i se atrăgea atenția că iar a schimbat directivele nu se lăsa, citea tare ce apăruse, cu ochi uimiți, iar citea și traducea — nu se-nțelege de-aici că e de laudă ? Iar n-ați înțeles ? mereu, mereu neînțelegere ! Eu așa laud. Mă mir că nu se-nțelege că-i de laudă. Numai într-un necrolog se slăvește de sus pînă jos. Și la urma urmei totul este amendabil. Platon este foarte amendabil. Hegel la fel. Trăim într-un veac care amendează la tot pasul, cum să lăudăm fără rezerve ? Eu nu laud în gura mare, eu *elogiez* și asta se face cu jumătate de gură. Asta-i ziaristică, nu tămîiere.

Colaboram cu Părpăuț, dar visul meu pe-atunci era să ajung la radio, să vorbesc cel puțin de două ori pe săptămînă, să știe planeta ce gînduri există în capul lui Alexandru Albu și să-și vină-n fire. A urmat o vreme cînd nu-mi scăpa nici un buletin de știri seara, iar duminica nu era duminică dacă nu ascultam, ca altădată liturghia, emisiunile magazin, emisiunile muzicale, muzică de toată mîna și tot felul de informații dulci-dulci din interior și prăpăstioase despre realitățile de după cortina de fier. Emisiunile de duminică erau ca o călătorie prin toate continentele, puneau în discuție tot ce-i lumesc în lume, dar pînă la urmă totul era adus — tras — împins pe haz și muzică. Nu pricepeam cum de multe ori se rata din senin o idee mare într-o emisiune, aveam senzația clară că lipsește ceva și-mi mușcam unghiile — cum de n-a văzut redactorul că ideea lui mai cerea și alte argumente ? Acum înțeleg cum de se oprea brusc o idee și începea muzica, trebuia — nu trebuia... Aveam o viziune idealistă asupra meseriei de ziarist, cred că am mai pierdut ceva din viziunea

aceea, dar asta nu e în favoarea meseriei.

Ceea ce afirmă un aspirant exaltat, care firește va aureola profesiunea asta, nu-și poate permite un ziarist care știe adevărul. De aceea prefer să rescriu ce gîndeam și cum gîndeam pe atunci, pentru că așa e frumos : Noi sîntem ochiul treaz, ochiul care veghează, ochiul care vede în numele poporului. Nici nu poți alege cît e o demnitate și cît e condamnare în asta. Conștiința ta se măsoară prin ceea ce vezi și cît vezi. Ah, cît de candid puteam aștepta pe atunci așa ceva... O țară este în progres cînd are ziariști de curaj, ziariști cu peniţe curate. O societate este morală cînd are ziariști fanatici, posedați de ideea de a găsi ce să admire, protestînd cînd nu vor găsi. Un ziarist bun e un ministru de moravuri și poate e tot atît de important ca un ministru. El trebuie să fie mai ager ca un detectiv, mai sigur și mai liber ca un șef de stat. Ziaristul adevărat trebuie considerat ca un doctor universal. Vai de neamul care nu-și apără ochii !

Era oare sau nu idealism în chipul acesta de a vedea ? Ziaristul ca o vie lentilă pentru a distinge mai clar, mai adînc în jur... Prin noi se-nfățișează timpul, așa mărturiseam atunci și adevărul e că la fel gîndesc și acum...

Cînd eram june ziarist de uzină mă imaginam ziarist la „Flamura..." Recunoașteam cîteodată că la radio va fi prea greu de ajuns. Dar ce e acolo ? Un scandal ! Ia să fim și de data aceasta pe față, presa e prima prezentă, iar cînd e de față nu rămîne surdomută niciodată : „Ce este cetățeni, tovarăși ?" Nimeni nu mă ia în seamă. Atunci scot pixul și notesul. Ridic glasul. „Sînt ziarist de la *Flamura timpului !*" Oho, toți ridică în aceeași secundă mîinile în sus. Exact așa îmi închipuisem scena, ca un film de cow-boy. Chiar ca în vis. Pixul meu trezind sentimentul acela de încheierea socotelilor cu viața, groaza care o stîrnește un pistol bine țintit sau o pușcă... „Ce se petrece aici ? (Brr ! / Harr ! / Dîrdîrdîr ! / Doodoodo !) Liniște ! Pe rînd, nu toți odată. Dumneata !"

„Eu domnule,... tovarășe, scuzați vă rog, nu știu"...

„Dar unde-i opinia dumitale ? Ce se întîmplă cu ea ?"

„N-am. N-am avut-o. Nu știu nimic !"

„Dar toată lumea are o opinie. D-ta de ce nu ai ?"

„Are lumea dar mie nu mi-a dat nimeni" (Toți vociferează).

„Liniște ! Liniște ! Este cineva aici care are o opinie ?"

„Eu, am, tovarășe. Am și e foarte fermă. Sînt sigur că n-o să vă convină opinia esta. Mi-a călit-o colegul dumitale de la „Flamura", Alexandru Albu..." „O clipă, Alexandru Albu sînt eu în persoană !" „Ura, ura ! Tovarăși, între noi se află chiar Albu nostru, tovarășul Albu, marele Albu... Să-l luăm pe sus. Ura !"

„Încetați ! Jos mîinile ! Fără cultul personalității. Nu cunoașteți rezoluția ? S-a abrogat cultul personalității. Jos cu el ! Eu doresc opinia dumitale, nu opinia mea... A mea nici nu există pentru că eu n-am fost de față."

„Vă înșelați, tovarășe, fiindcă subsemnatul nu merge nicăieri fără opinia dumneavoastră... Ah, e o problemă mai complicată și foarte personală. Eu sînt o prelungire a opiniei dumneavoastră, n-am timp să-mi fac o opinie, o preiau de-a gata formată, o folosesc pretutindeni și nimeni nu mi-a reproșat că n-aș avea *opinia mea*". Într-adevăr problema era mai complicată. Așa se probează întotdeauna marile ideologii, spiritul lor are o forță de înrîurire reală încît te trezești că ai acționat conform unei filosofii chiar cînd ai avut cel mai puțin intenția asta. Așa cum eu la rîndul meu datoram atît de mult profesorului Dragoman, îmi puteam explica cum cetățeanul își însușise perspectiva mea. Dar nu-l puteam lăsa fără să-l avertizez. Nu ascund că-mi făcea plăcere ce susținea tînărul nostru concetățean aflat într-o stare de spirit specială care-i permitea să cunoască pe de-a rostul opinia mea, pe care eu nu mi-o creasem încă, totuși nu aveam voie să-l eliberez de grija de-a gîndi.

„V-ați putea înșela, tovarășe. De ce să înghițiți o opinie de-a gata. Poate într-o anumită împrejurare aș putea greși eu însumi. Fără voie. Sau cu voie. S-au mai văzut cazuri... Și atunci v-ați împotmolit în eroare".

„Dumneavoastră ? ! Auzi vorbă la dumnealui, *cu voie !* Nu, nu veți greși ! Noi vă urmărim, noi cunoaștem la oameni".

Ehei, eram mare... Dacă aveam tăria să pun sub semnul întrebării ideea de scris, căci aveam îndrăzneala să cred că voi scrie astfel ca eu să fiu mereu crezut, însemna că sînt dat naibii. Dar din păcate mă întîlneam cu bunul meu cititor numai în vis, acolo ne dădeam asigurări maxime și garanții nelimitate. Peste zi eu scriam cum se putea și el înțelegea cît îl ajuta mintea. Iar noaptea, de la sine înțeles, o luam de la capăt îmbărbătîndu-ne pînă la sufocare... Ah ce minune mare să fii ziarist ca în vis !

Și acum iată-mă-s în chip de vie lentilă, un ochi necruțător de larg deschis, ca ochiul acela de pe catapeteasma altarului care-l reprezintă pe Dumnezeu cel atoatevăzător. Cu misiunea de a vedea în numele poporului român și al republicii. Ne aflăm în august 1966. Oare cît trebuie să văd și mai ales ce și pînă unde ? După cîte ni s-a spus la ședință — *tot, tot, tot !* Știi tu ce-ai pățit, Alexandre, cînd ai văzut prea mult. Vezi să nu te mai lași cuprins iar din senin de criza aia de absolut, criza aia blestemată... Nu mai ești copil, Alexandre. Mă rog, atunci era scuzabil, atunci nu era împuternicit de nimeni să vezi, vedeai pe contul tău, erai neînsurat, erai un acționar liber la loteria legalității...

Era pe vremea lozincilor atotputernice. Odată și odată nu se va crede că au existat oameni care au trăit din lozinci, strigînd lozinci, născocind lozinci, afișînd lozinci, chestionînd cît de exact cunosc alții lozincile de asalt asupra conștiințelor individualiste, mic-burgheze. În fine, în fine. Poate ei credeau sincer că așa se va întruchipa omul nou, pînă una-alta așa au luptat și azi recunosc sincer că în asta consta contribuția lor pe atunci la revoluția conștiințelor pe care o și vedeau cu dimensiuni mondiale... Ar fi grotesc dacă cineva și-ar face părerea că așa se făurea revoluția. Acesta era ultimul tribut ce se plătea utopismului sau idealismului care se-ncrede în vorbele sacre.

Într-o zi de iarnă secția de învățămînt a raionului trimise la școala noastră un vraf de lozinci boite abundent, cu tot felul de îndemnuri mobilizatoare. Se afișară în sala de clasă care era foarte rece și întunecoasă, cu chip că acele culori bălțate ar face minunea să ne-ncălzească prin spiritul lor, după fericitul dicton — convingerile răsădesc convingeri. Nu stăpînesc mecanismele propagandei, dar bănuiesc că o bună lozincă nu trebuie să conțină ceva care să-i submineze creditul, să stîrnească în indivizii de tot felul pornirea de-a o răstălmăci mai ales la mucoșii de teapa noastră în ochii cărora asemenea sugestii — în vederea a cine știe căror planuri viitoare — nu se bucurau de respectabilitate. Secția raională de învățămînt nu omisese că noi eram generația care va avea fericirea să-și trimită reprezentanții ei în cosmos, generația erei cosmice deci, și cineva de acolo născocise o năzbîtie de mai mare dragul care făgăduia mai mult decît marea cu sarea. „Cine știe carte bună / Va zbura pînă la lună !" scria pe unul din afișele astea pe care se distingea într-o năclăială de albastru o rachetă mare în prim plan, roșie, iar în dreapta sus, neînsemnată, luna galbenă așteptîndu-i — firește — ospitalieră pe cei ce învață carte din zori pînă-n noapte. Nu știu dacă lozinca interesă vreun amator însă asupra mea produse un efect competitiv brusc ; se înțelege croii și eu una după chipul și asemănarea acelui nevoiaș tipar, numai că lozinca mea reuși să stabilească mai precis consecințele — tovarășii ăștia puteau dormi liniștiți : „Cei ce-nvață carte bună / Pot visa că sînt pe lună". Într-un elan necritic, lesne de înțeles la niște țînci cărora le lipsea conștiința de pionieri ai erei cosmice, lozinca mea găsi o audiență nesperată, ca a anecdotă fără perdea. La drept vorbind cu cît era mai aplaudată cu atît o avivam spre a subînțelege ce ne durea pe noi, „socializam", adică o realitate locală în mod critic, încît pînă la urmă deveni un cuplet. Cine știe carte

bună / Este bun numai pe lună... Cine-nvață carte bună / De pe-acum trăiește-n lună // *Cine note mari „adună" / Nu-i nebun să zboare-n lună !"* Se rîdea, reputația mea creștea ; aș fi preferat să n-am de ce rîde. Succesul obligă, aș fi dorit mai degrabă să nu fi existat nici un motiv pentru un astfel de succes. Dar exista și acum odată descoperit acel motiv n-aveam altceva de făcut decît să-i fac pe băieți să rîdă. Cineva putea primi în școala noastră aceeași recompensă, fără a se munci cu cartea, *ca și cînd ar fi-nvățat !* Aveam ochiul necruțător de adolescent de pe-atunci. Nu puteam trece cu vederea că o fată lungă cît o girafă și deșteaptă ca o găină, care nu rupea din algebră nici cît înnodam eu, fu blagoslovită la sfîrșitul întîiului trimestru cu o medie de expoziție. Oare celorlalți copii le apăreau sau nu acele resorturi secrete care împingeau între fruntașii clasei girafa ? Iar dacă le vedeau de ce tăceau ? Și eu de ce nu-mi puteam stăpîni ciuda ? O furie care amenință să dea de la zi la zi proporții de epopee unui fapt la o adică vechi de cînd lumea :

Notele se fac la doamna-acasă
La spălat fața de masă...
Dacă scuturi și-i faci patul
Capeți iute nota patru,
Mături zilnic, cari gunoiul
Ai cinci sigur și-ți ștergi doiul.
Numai naiba le mai poate
Da pe față cîte-s toate !

O reformă a învățămîntului stabilise sistemul de notare de la 1 la 5. Cine știe ce rațiune a prezidat respectivul sistem, căruia nici nu i se poate reproșa ceva esențial, cel mult de a fi învățat tineretul de atunci cu puțin... Se pornise probabil de la ideea că odată ce se dubla numărul de elevi în școlile românești, nu se mai puteau acorda ca înainte note pînă la zece. Dar asta e treaba istoriei, eu nu sînt istoria și chiar dac-aș fi fost doamna profesoară era hotărîtă să lase și istoria repetentă, pentru că lozinca aceea nenorocită îmi provocase o sete de competiție înzecită ; ce nebunie mai poate isca luna asta și în general miza zborului pînă la ea ! La început lozinca mea corectată circulase pînă la cancelarie, dar luînd proporții trecuse și de perimetrul cancelariei, parcă cineva ar fi fost mai interesat ca mine să-i sporească faima. Madama noastră era de o faimoasă uscăciune, de o faimoasă miopie și de o faimoasă răzbunare. Dacă avea stîngăcii de aplicare a reformei învățămîntului în notare, era complet insensibilă față de paragraful care interzicea bătaia în școală și cînd ieșeam la lecție se așeză în spatele meu, plină de atenție, atît de atentă încît făcea tot ce putea ca să văd tabla foarte de-aproape. Vai, vai, tocmai pentru că ea își impunea cu atîta persuasiune metoda, eu căutam să scap, pe motiv că mă simțeam bine numai distanțîndu-mă de acel obiect.... Și atunci nu știu cum reușea printr-o demonstrație foarte dibace să servească o dovadă colegilor mei că sub ochii lor se produsese iar un atac premeditat la persoana sa... Nu era oare în dreptul ei să se apere ? Și la o adică nici nu se putea spune că m-ar fi atins cu o palmă, nu făcea altceva decît să-mi arate tabla, o tablă ca oricare, dar ciudat, vedeam în fața ochilor cînd ceva verde, cînd roșu, cînd albastru, dar ea persevera, mă ajuta mult și din tot sufletul pînă cînd în cele din urmă distingeam că mă înșelasem, tabla era neagră, neagră. Vezi ! Ca și cum eu aș fi susținut vreodată că acele roiuri multicolore ar fi corespuns realității ! După o vreme am refuzat să mai ies la tablă, pentru că imediat ce intra ea în clasă începeam să văd numai scîntei numărîndu-mi cucuiele... Zi de zi era tot mai plină de îngrijorare față de progresele vederii mele așa de acute, căci acum slăveam și arta ei în a instrui mai multe fete, în didactica bucătăriei, după orele de algebră, la care bietele aflau cum se demonstrează ceva care n-avea să le folosească la nimic. Ea susținea una și bună, că le pregătea pentru viață tocmai pe cele mai nepricepute, căci femeile ca ele nu trebuie să se-ncurce în prea multe socoteli. În fine, în fine, mă păștea zi de zi, eu îmi scînceam mînia în versuri și abia foarte tîrziu profesorul de literatură mă lumină că parcă dinadins îi făceam jocul, notele proaste curgeau și urma să se discute chiar purtarea mea într-un consiliu profesoral... Cînd hodoronc-tronc trecu pe primul plan un caz mai important... Domnul madamei se trezi că avea să devină tatăl unui copilaș pe care-l purta biata noastră girafă și pe care numai eu o vedeam așa proastă ca o găină, iar mioapa noastră profesoară o credea nepricepută. Acum se îmbolnăvi ea de ciudă, ne-a venit altă profesoară, eu am găsit ambiția și puterea să-i ajung teleap-teleap pe colegi... Cucuiele cu care s-a răsplătit un copil, pentru spiritul său de observație, mi-au trezit o scîrbă pe viață că în spatele socotelilor nesfîrșite ale algebrei se pot inventa rezolvări care să taie orice chef de a spune în versuri ceea ce vezi. Mai tîrziu am aflat că nu ochiul îl face pe om să vadă, ci omul face ca ochiul să vadă, însă cînd mi-a căzut în mînă Paracelsus și mi-a dovedit că eu am fost „vinovat", primisem deja lecția...

Iar acum, iată o ședință în care sîntem prelucrați că *e nevoie* să deschidem ochii, pentru că am pășit într-o etapă superioară calitativ.

Fragment din romanul
„Cavalerii soarelui"

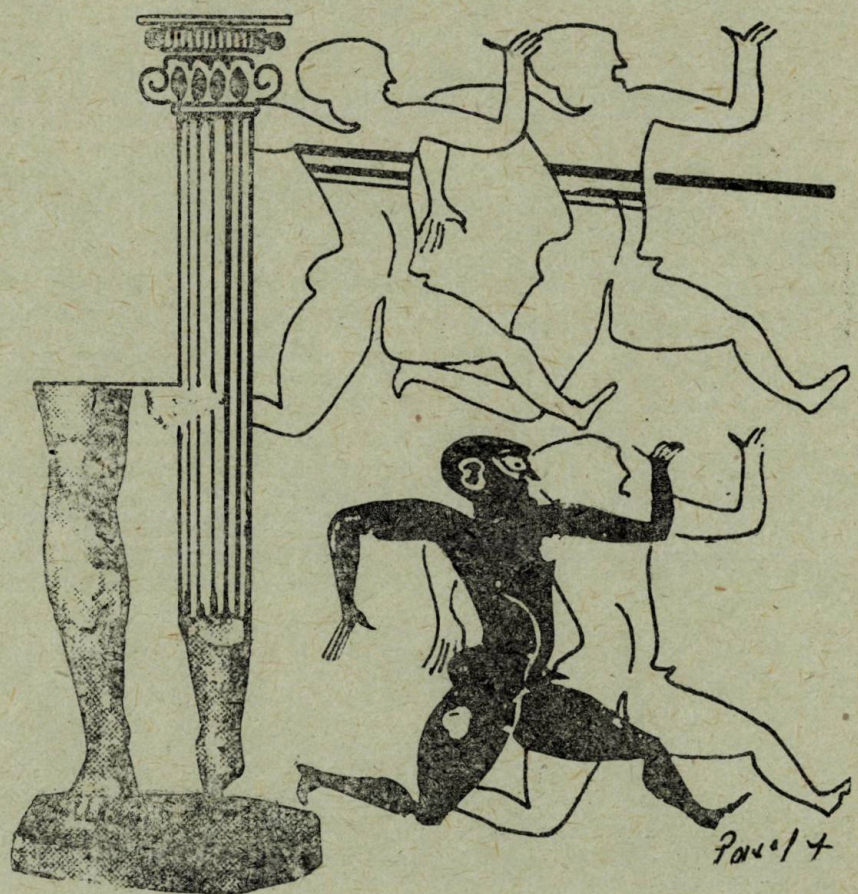

VOUĂ

de Ion PUHA

Daţi-mi voie, să mă închin în faţa dumneavoastră, tineri şi vîrstnici ! Mă gîndesc de cîteva zile la clipa asta şi constat cu părere de rău că nu am găsit încă vorbele cele mai potrivite pe care vi le adresez acum. Fericit moment ! Vă mulţumesc din adîncul inimii pentru sufletul ce l-aţi turnat la naşterea clădirii şcolii. Că numai din suflet se putea ridica aşa frumuseţe de şcoală.

Ţin să vă aduc mulţumirile mele şi pentru celelalte treburi ce le-aţi făcut în comună. Şi s-au clădit multe în anii aceştia, cu toate necazurile şi jalea pricinuite de tifos, de secetă...

Mulţumesc oamenilor ăştia inimoşi, învăţătorii de faţă, că au venit să ne lumineze mintea copiilor.

Mă închin înaintea lui moş George pentru străduinţa depusă în cei trei ani de dăscălie. Şi de-acum încolo dumnealui o să ia în primire menirea ce o are : va fi „director de studii" la organizaţia de partid, la primărie, va fi sfătuitorul numărul unu al tineretului şi, de o să poată, al meu personal.

Astea fiind zise, declar intrarea în viaţa satului a noii şcoli, a noilor noştri învăţători.

★

Cu cîteva nopţi în urmă, gobăile lui moş George s-au făcut nevăzute. Cred că nu au zburat în lună ?

Şi-apoi de la omul ăsta, care face de cînd se ştie numai bine satului, să-i fure netrebnicii găinile ? Asta n-o mai pot pricepe ! Hoţia asta n-am s-o iert niciodată !

Ieri, vine la mine învăţătorul şi-mi spune că familia sa a rămas dezbrăcată. Tot ce a avut i s-a furat din casă ! Mare ruşine !

În satul ăsta nu s-au întîmplat asemenea fapte urîte din vremea războiului. A fost şi tifosul, a fost şi seceta şi nu a îndrăznit nimeni să ia un capăt de aţă ! Am ştiut să ne ajutăm, am ştiut să fim oameni ! Şi uite acum ce ruşine am păţit...

Cine spală obrazul ? Primarul satului ? Ruşine, de trei ori ruşine !

Iertaţi-mă că mi-am ieşit din făgaş. Că doar voi nu aveţi nici o vină. Vouă v-am spus aşa, ca să ştiţi supărarea mea. N-am, dragii mei, cu cine să prind hoţii ăştia. Că miliţienii care mi-au fost trimişi nu-s în stare. De-o săptămînă îi tot caută...

Vreau ca hoţii care mi-au adus atîta supărare, să fie prinşi ! Să-i ţinem o zi legaţi, cu anunţul pe piept, la hora voastră de duminică ! Să-i batjocorească tot satul.

★

Mi se pare că am fost de opt ori cu recruţii la gară. Îmi place mie să-i petrec, să-i îmbărbătez. Ştiu că despărţirea de părinţi, de fraţi şi surori îi amară, cum neagră este despărţirea de fata iubită, de sat...

Pînă acum nu m-am încumetat să le spun ceva la despărţire, în plen. Mă mulţumeam să le strîng mîinile, să-i sărut. De cele mai multe ori ochii mei erau mai tulburi decît ai celor ce plecau la armată. Ştiu eu de ce ? Dar nici unul dintrînşii nu mergea la moarte şi, chiar de-ar fi mers la moarte, nu se cădea să plîngem. Că sîntem bărbaţi şi pentru noi îi ruşine să plîngi.

Dragii mei, pacea îi înscăunată în ţară, prin împrejurimi. Şi voi mergeţi acum, ca şi cei dinaintea voastră, să învăţaţi meseria armelor. Despre război o să auziţi din poveştile ofiţerilor, din cărţi. Armata noastră s-a făcut şcoală. Învăţînd o să vă daţi mai bine seama ce înseamnă dragostea de ţară. O s-o iubiţi mai mult. Mai mult decît pe mamele, decît pe iubitele voastre Cînd o să vă întoarceţi o să fiţi mai bărbaţi. Fetele îndrăgite au să vă aştepte. Şi mie o să-mi fie dor de voi. O să vă aştept cu nerăbdare să vă lăsaţi la vatră. Că la noi, după cum ştiţi, este tare mult de lucru. Pînă atunci vom osteni la construcţia căminului cultural. Cred că vom termina-o, ca să putem petrece împreună.

Mergeţi cu bine, dragii mei ! Să veniţi sănătoşi şi mîndri ca brazii !

★

Mie mi-au plăcut întotdeauna florile. Mi-au fost dragi şi le-am iubit. Şi cît voi fi o să-mi bucure sufletul şi ochii.

Oricît de obosit, de înnegurat sînt, florile mă liniştesc, îmi descreţesc fruntea, făcîndu-mă să zîmbesc a veselie.

Cînd merge la fata îndrăgită, flăcăul îi duce flori din cele mai frumoase, albe sau roşii. La naşterea copiilor, femeile vin cu buchete de flori. La nunţi şi hore fetele poartă coroniţe de flori pe cap.

La înmormîntări se aduc flori...

Mie îmi plac grădinile înflorite ; livezile cu pomii în floare, cîmpiile presărate cu flori.

Să răsădiţi, pe marginea drumului, în grădini şi livezi, flori de toate culorile ! Să se bucure ochii şi inimile tuturor, privindu-le. Învăţaţi-vă a le răsădi, a le plivi de buruieni, a le stropi seara cu apa fîntînii. Şi o să ajungeţi să le iubiţi. Şi florile o să vă împodobească clipele cu aramă şi frumuseţe.

(Am adunat flăcăii şi fetele să le vorbesc despre „cei şapte ani de-acasă". Căci unii dintr-înşii nu ştiu cum să se poarte cu bătrînii, nu ascultă părinţii. Iar alţii nu vor să lucreze, umblă lela pe drumuri sau stau proţăpiţi în uşa cîrciumii. Hm ! Şi ce le-am spus ? De unde mi-au venit asemenea gînduri ? Poate îi bine şi-aşa. Cine ştie ?)

★

Lumea de cînd se ştie lume a fost brăzdată de războaie. Că, vedeţi dumneavoastră, omul ăsta îi şi scîrnăvie. El a scornit întotdeauna focul. Parcă n-ar încăpea, n-ar avea unde se mişca de semenii lui !

Şi asta a făcut-o numai pentru că are cap şi cică gîndeşte. De ce-o fi aşa de negru la suflet umblătorul ăsta cu două picioare ? Dracu negru să-l ştie ! Că niciodată nu-i ajunge cît are ; nu-i place ce are şi vrea tot mai mult. Ba mai rîvneşte şi la nevasta altuia. Cumplită liftă mai este ! Şi cînd ajunge unul dintr-ăştia în capul unui popor, să te aştepţi la orice... Că ăi de sus, capetele încoronate, mînă mulţimea la moarte.

Dar nu despre războaie voiam eu să vă vorbesc. Despre pace aveam de gînd să vă spun nişte chestii. Pacea, dragii mei, îi un lucru sfînt pentru ţări, pentru lume.

Noi o avem. Să ne plecăm şi să sărutăm pămîntul ca să dureze. Eu sînt un om care iubeşte liniştea, munca din noapte-n noapte. Numai revoluţia o mai iubesc în asemenea măsură. Că de va fi pace în lume, o să putem şi noi să ne vedem de treburile noastre. Vom face satul, aşa cum am început să-l facem, frumos ca o grădină în luna mai. Om duce revoluţia cît vom trăi. Vom clădi o viaţă, cum o doresc eu, încărcată de bucurii. Că noi construim, după cum ştiţi, lumea asta nouă. Şi pentru asta avem nevoie de pace. Ziuă luminoasă, ţine o mie de ani pace, pe pămîntul ăsta scăldat de atîtea ori de sîngele nostru !

★

Popoarele au conducători pe care îi iubesc. Şi noi, românii, avem asemenea. Unul dintre morţii noştri vii îi Ştefan cel sfînt. Viteaz a fost acest bărbat ; drept şi mare a fost.

Paşii lui au călcat pe aici, pe la noi. Şi oastea lui a hălăduit prin pădurile noastre, prin luncă. Să ţineţi minte că locurile noastre îs sfinte ; poartă urmele şi duhul voievodului într-însele.

Cît a trăit n-a suferit neprieten în ţară. Cînd auzeau de numele lui, duşmanii se temeau şi fugeau ca iepurele de cîmp.

Îi plăcea domnului să zidească mănăstiri şi biserici de închinare. Îi plăcea să croiască drumuri drepte, de piatră. Îi plăceau satele frumoase, livezile şi cîmpiile cu rod bogat. Iubea pacea şi liniştea ţării. Dar n-avu de ele parte.

Şi s-a războit, s-a bătut cît a trăit, numai să le înscăuneze la noi. N-a reuşit voievodul, n-a putut.

Greu îi să domneşti în pace !

Nu te lasă lumea. Îţi tulbură liniştea cînd ţi-i viaţa mai dragă.

Pentru odihna şi pacea sa, să punem cîte o lumînare la mormînt la Putna. În genunchi să trecem muntele, să sărutăm paloşul său.

Cum se „finisează" un roman

de Constantin Munteanu

Anul viitor sînt în planul editorial cu un roman. E (aproape) gata din august trecut, dar în toamnă„ am scris un scenariu pentru TV și-am definitivat două scenarii pentru film, pe care le-am trimis la un concurs. În iarnă am refăcut scenariul pentru TV și-am scris unul pentru Radio. De prin martie, tot încerc să finisez romanul : îl iau, îl citesc în întregime, adaug un rînd-două, tai două-trei pagini, inserez alte cinci, dar la final — nimic. Întîlnindu-mă prin mai, redactorul-șef mă somează. Dactilografiez de urgență ce am scris și mă prezint la editură. „Știți, îi spun redactorului-șef, o concesie..." „Scriitorului — oricînd : manuscrisului — nici gînd !" „Am adus romanul, dar ultimele trei-patru capitole... Înțelegeți..., trebuie să..., că «finis coronat opus». Prin iulie, le aduc." „Bine, asta da. Adă-le în iulie, să putem da manuscrisul la lectură."

Ce mă fac ! ? Deja e iulie, întîi, e drept, dar e iulie ! La serviciu (lucrez la C.F.S. Săvinești), ca totdeauna : probleme, operative de 3–4 ore, discuții tehnice, controale și mulți-mulți delegați după marfă iar telefonul — „cin' l-o fi inventat ? !" — nu tace o clipă : unul cheamă, altul întreabă, celălalt nu-i lămurit, un al patrulea reclamă, dar cei mai mulți vor fir de pescuit (sînt șeful acestei instalații). Acasă — legea căsniciei : și la bine (a se citi : film, plimbare, odihnă), și la rău (a se înțelege : copii, alergături, cumpărături, cozi și... zbatere pentru un bilet pe litoral...)

„Nevastă, mă duc la Fedeleșeni (satul meu natal), așa nu mai merge !" „Cum, să stai acolo singur-cuc ? !" „Tocmai de-aceea."

Consiliu de familie : eu și nevasta ; ține puțin, cît o operativă de producție. Cădem de acord. Îmi dă voie, cu condiția să fac rost de cireșe pentru dulceață și să pun ceva frunză de viță la sare. (Dacă-i vreo urgență, îmi telefonează la C.A.P.-ul din sat.)

Aranjez, iau 10 zile din concediu, iau geanta de voiaj de acasă și pornesc prin oraș (Piatra Neamț) să mă aprovizionez : cafea, 4 franzele, medicamente pentru răceală, pentru burtă, pentru cap etc., un pantalon mai rău, care-am să-l las acasă, o pereche de pantofi mai vechi, așijderea, și conserve de pește : în ulei, în sos tomat și ostropel. În servietă : manuscrisul, hîrtie, creioane, radiere.

Dimineață de iulie. „Cine se scoală de dimineață..." Pînă la Strunga, cu cursa rapidă ; de-acolo, cu primul tractor, că prima cursă e-abia spre seară.

Ajung, descui, intru : pustiu ! Nu-mi vine să cred că n-o să scîrțîie o ușă, să apară mama, sau n-o să-l aud pe tata la poartă, strigînd de sus, din vîrful căruței cu fîn, să-i deschid.

Primul drum : la cimitir. Flori (rupte din fața casei), lumînări („s-aprinzi și la groapa maichii cîte-un pai de lumînare" — V. Militaru), ulei pentru candelă, chibrituri (alții facă altfel ; eu așa am fost învățat). Dureros. Și totuși, *acolo*, pe 4 metri pătrați, sînt *ei*. („Cît pămînt îi trebuie omului" — L. N. Tolstoi).

Revin acasă. Vremea cireșelor. Cînd vine cireada, sînt sătul de cele altoi și trec în cireșul negru. Cînd se-ntunecă, nu mai văd pe cele negre, așa că merg în casă : nu TV, nu radio, nu ziare, nu picup — nu stress. Mă culc. Incredibil ! Chiar nici un zgomot ? ! Ba parcă aud unul în bucătărie. Ce-i ? Un șoarece se învîrtea pe lîngă cutiile de conserve.

Mă trezesc în zori — patru și-un sfert. La patru jumate, beau cafeaua, instalat la o măsuță pe cerdac, sub bolta de viță. Manuscrisul în stînga, creioanele în dreapta, pagina albă — în față. Și totuși, două-trei cireșe... Mă prinde amiaza în cireșul negru. Teribilă senzație ! Parc-am dat timpul înapoi. Ba am umplut și găleata. Cînd bate toaca (e simbătă), mai am puțin și-am terminat de scos sîmburii și,-n plus, am făcut și plajă, pe o pătură, în spatele casei. Duminică toată ziua fierb dulceața și destup mereu o carafă cu țuică. La apusul soarelui, gata dulceața, gata carafa, gata și eu.

Luni — mahmur, dureri de cap, abia am chef să pun dulceața în borcane. Ba, spre seară, pun și ceva frunză de viță la sare. Pentru foame, pîine și pește : în ulei, în sos tomat, sau ostropel. Ca desert — dulceață.

Marți — n-am nici un chef. Iau sapa, îi bat gura, o împănez și prășesc la porumb. Intru în vorbă cu un vecin — pescar. Îi dau două role de fir de 0,30 din cele destinate nepoților. Spre seară, îmi dă trei pești (jumajuma, c-a prins șase). Îi tăvălesc prin făină de porumb iau usturoi din strat — oricum, nu-i conservă. Da-i tot pește !

Miercuri — citesc ultimele capitole. Tai, adaug, șterg. Pe la prînz, vizita lui nașu' Costache : vine acasă de la prășit să dea mîncare la orătănii și-a intrat să mă vadă. „Un pahar ?" „Nu. Motorul." „O cafea ?" „Nici." „Atunci, o dulceață." Stăm un ceas : una, alta, ne-amintim și de vremea cînd lucram amîndoi la Spații Verzi în Eforie Sud. Mai spre seară merg la cooperativă să cumpăr un bec. Întîlnesc o colegă venită la părinți două-trei zile. Una, alta... Îi povestesc de reușita mea în materie de dulceață. „Tu de ce nu faci ? Voi aveți mulți cireși." „Nu mai fac ! se apără fata. Anul trecut am venit, am stat, m-am cățărat pe toate crengile, am adunat, m-am zgîriat, m-am mînjit — zece kilograme : opt amare, două albe. Vine bărbată-miu, le ducem acasă, le scot pe masa din bucătărie și numai ce-o văd pe soacră-mea că-ncepe să se învîrtă în jurul borcanelor. Desface pe rînd și gustă : «Mda, bine legată...» «Mda, ai pus și lămîie...» «Da' borcanele au fost curate, uscate ?» «Sigur !» Stă, se mai uită, le răsucește pe rînd și — evrika ! — numai ce-o văd că bagă linguriță și scoate un sîmbure — pîn' aici mi-a fost ! O oră reproșuri, două de teorie și-ncă două de sfaturi. La care eu i-am răspuns în trei secunde : «Anul viitor n-ai decît să faci dumneata dulceața cum îți place.» Rîd. Rîd bine dispus. (Și cred că povestea cu soacra se potrivește și unor critici literari.) Se tasă seara. Cafea și cireșe cu pîine. (Noroc de punga cu medicamente.)

Joi — pîinea a stat în sacoșa de plastic și a făcut mucegai. Salvez totuși două jumătăți. Pentru siguranță, prăjesc felii pe reșou. Desfac o conservă : o înghițitură și-o arunc. Un prieten din copilărie mă strigă la poartă : „Mă, om ceva bun pentru tine..." Ați ghicit : o pungă cu pește ; un crap mare, prins ast' noapte la „Trei iazuri". Atîrn punga într-un cui la stîlpul cerdacului și merg în grădină cu sapa. Cartofii sînt mici, dar tot sînt buni de mîncat. Excelente ! Fierte, cu usturoi verde. Noroc de sor-mea, care-i asistentă la Tîrgu Frumos, că s-a îngrijit de grădină. Dar dacă o ascultam pe mama — „Cine n-are bătrîni..." — și luam fată din sat, mergeam acum la socri să mănînc. (Sau veneam acasă pe ascuns.) După o masă copioasă — relaxarea stomacului : pe o pătură, în grădină, dezbrăcat — pregătire pentru mare. După-amiază, sînt în formă : citesc prima jumătate a romanului. Seara, parcă ar merge crapul cu usturoi. Dar punga e goală, sfîșiată la fund. Economie de usturoi. (Mai am încă zece conserve de pește : în ulei, în sos tomat și, iar ați ghicit, ostropel.)

Vineri — cînd primii oameni duc vitele la cireadă, eu sînt de mult pe cerdac, la masă, ascuns de bolta de viță și-am citit încă un sfert din manuscris. Pe la nouă, cînd soarele-i în vîrful părului (ce de-a pere vor fi anul acesta !) și cînd liniștea satului e întregită de cîntecul cucului din grădina vecinului și de mierla din nucul de la poartă, aud deodată huștiuliuc în tufele de liliac de lîngă păr, apoi cineva sare șanțul iese în șosea și-și vede de drum. Merg să văd : a aruncat o găină moartă, învelită într-un sac de polietilenă. Strig după el. Își vede de drum. Iau și eu găina și o arunc în drum. Atît mi-a trebuit ! Toți care trec își dau cu părerea : ba a călcat-o mașina, ba i-a dat unul mămăligă cu sare și a băut apă pînă a crăpat, ba-i bolnavă și-o să îmbolnăvească tot satul..., pînă cînd, exasperat să tot ascult, pe după prînz, pun găina într-un sac și rog pe unul care se duce la coasă s-o ducă la

naiba, în afara satului. De scris – nici pomeneală ! Vecinul vine la apă și mai schimb două vorbe cu el. E șofer și-i în trecere pe acasă. Îmi împrumută undița – fuină sculă !, amicul meu, secretar literar la Teatrul Tineretului, m-ar invidia un an. N-am mai pescuit din copilărie. Trebuie s-o fac și pe-asta, altfel, ce scriitor sînt eu ? ! „Trage, măi băiete ?" „Am scos cinci, nene." M-așez pe-aproape de puști. Arunc și stau. Închid ochii : puștiul ăla sînt eu, acum vreun sfert de veac, numai că-n bățul de răchită aveam tort, nu nylon. („Où sont les neiges... ?") Un plescăit ! Puștiul a scăpat peștele. Zice vorbe urîte la adresa firului care s-a rupt, terminînd cu clasicul „cui te-a mai făcut !" Mă fac mititel. Îmi iau undița și mă depărtez. Nu de alta, dar dacă se mai rupe o dată... (Și-așa, noaptea spre ziuă, uneori, cînd rupe peștele mai avan, am coșmaruri.) Stau. Stă și puștiul. Trece și cireada. A trecut și ziua. Patru ore. N-a mișcat pluta decît de două ori și-atunci trebuie să fi fost o broască. Patru ore ! Scriam un capitol. Sau citeam ceva. Mă grăbesc cît pot spre casă, gîndindu-mă mereu, obsesiv, dacă am luat cu mine și calmante. Și mi-i o foame !... O mătușă află că-s venit și-mi aduce lapte și ouă. Sora din tîrg îmi trimite pe-o salvare un pui fript și o pîine. (Și să nu mai crezi în minuni !)

Sîmbătă – cam rece dimineață, totuși senin. Mă scol tîrziu. (M-am lămurit cu „cine se scoală de dimineață...") Cartofi, ouă și cafea. (Puiul de la sor-mea s-a terminat.) Ba chiar și apă rece dar nu din fîntîna de la poartă, c-au pus ieri clorură de var în ea. Și cum merg eu cu găleata plină pe drum (de la o fîntînă dintr-o grădină depărtată), oprește o mașină albă, cu număr de Iași (merge undeva spre Hîndrești sau Oțeleni). „Bade, îmi dai puțină apă să pun la radiator ?" „Ț-oi da, duduie." Cum să refuz asemenea femeie tînără (nevastă-mea, dacă citește, este rugată să sară aceste rînduri iar colegele ei, dacă au citit, să nu-i povestească), zic : femeie tînără, într-o superbă rochie de vară, care mai mult lasă să se vadă decît acoperă... „Mulțumesc, bade !, așa, uite-aici toarnă, în radiator..., deh !, necazuri..." „Unde lucrați, domnișoară ?" atac eu direct. „La fire sintetice – Iași, tehniciană, răspunde ea derutată de tonul meu. De ce ?" „Așa. Acolo nu se fac radiatoare ?" „Nu știu. Eu nu lucrez în secție." (Nu știam că-i o cinste să nu lucrezi în secție.) Îi urez drum bun, dar plec eu mai întîi, înapoi spre fîntîna nedezinfectată. Însă, după ce ajung în cerdac, rămîn pe gînduri ; m-așez alene la masă, termin de ascuțit creionul, sorb cafeaua răcită și mușc îndelung radiera din capătul creionului. Adică, din vorbă-n vorbă, că și eu lucrez la *fire sintetice, dar Săvinești* (puteam să-i înșir 10-20 de nume, să mă creadă), ce mai nou pe la Iași, una, alta, radiatorul trebuie să se răcească..., ce-ar fi să bea șoferul o cafea bună că pîn' la primul sat e drum lung (4 km)... Degeaba ! Nu-mi vine în cap nici o cugetare, dar n-are-a face ! Și-apoi, sînt om serios. La muncă !... Așa, muncesc din greu, ca o pedeapsă c-am putut gîndi... – om serios ce sînt ! Se lasă seara. Formidabil ! Am scris 15 pagini în creion. Ba am găsit și un „nod" în care leg două-trei fire : o femeie („eterna poveste"), care apare în primele capitole..., o mai aduc în prim-plan o dată pe la mijlocul romanului, iar în final... Ce bine c-au dat cu var ieri în fîntîni !...

Recitesc ce-am scris. Îmi place ! Mîine mai scriu un capitol iar luni și marți...

Două faruri la poartă. Prea de tot ! Telepatie, telepatie, dar pîn' la Hîndrești sînt 4 km, iar pînă la celălalt sat...

„Salut, frate-miu !" – sora de la Vaslui cu soțul și copiii. (Să fim serioși ! Există telepatie – ca fizician, știu ce-s acelea biounde etc. –, dar acționează în... alte împrejurări.)

Ce inspirat cumnatu-miu : carne pentru grătar, roșii, ardei, castraveți, pîine proaspătă și vin de Huși... După ce ei adorm, așa, pe la unu, unu jumate, am chef de scris și mai umplu trei pagini. Cred că miercuri termin. Pe la patru jumate mă culc. La șapte mă scoală sor-mea : „Am uitat să-ți spun : am telefonat la Piatra, soția zice să te duci de urgență ; a telefonat cel cu care ai vorbit și-a zis că a făcut rost de bilet la mare, ți-l poate ține pînă luni."

Borcanele cu dulceață, cîteva cireșe și frunze de viță – în geanta de voiaj, manuscrisul – în servietă și urc în mașină. Nepoții vin în fugă : Mihaela îi trimite lui Octav un clasor ; Dănuț, lui Iulia o gînganie. Cumnatu-miu mă duce la Strunga, stau cîteva minute și iau cursa rapidă.

„Ce mi-ai adus ? Gumiță ?" – asta după sărutul de rigoare : „un pupi lung". Scot dulceața, dar Iulia e nemulțumită. „Ce mi-ai adus ?" Frunza de vie. N-o interesează. Cireșe. A mai mîncat. Scot gîngania : un pășanjen legat cu un furtun de o pară de cauciuc ; apeși pe pară, pășanjenul se mișcă. „Un ba-bau !" se bucură fiică-mea și-l ia, și fuge tot o fugă și strigă : „Ata, Ata (așta-i Octav), uite ba-bau !" Octav e preocupat de clasor. „Ai fiert cam mult dulceața, s-a caramelizat puțin." „Șîmburi n-are ?" întreb. „Nu, n-am găsit." Mă uit pe fereastră : Lîngă bloc, pe-un teren cît o curte, doaie de copii ; îi număr : 65 ! „Ce ai, ce stai umflat ?" „Eu ? ! Cred că-s obosit." „N-oi adus niște făină de porumb ?" „Am uitat." „Uff !..." „Ce filme-s în oraș ?" „Aa... Ai văzut *Dallas*-ul ? Nu, că n-ai televizor, da' puteai să te duci la careva... Stai să-ți spun : ea, Sue Ellen, observă că e urmărită și cine crezi că-l pusese pe ăla... da' nu, stai să vezi..." Stau și ascult – lux de amănunte, păreri, presupuneri și critici aspre (pe bune) la adresa story-lui („de ce nu s-o fi făcut nevastă-mea critic literar ? !"), iar în final am impresia că am văzut eu serialul. I-aș povesti și eu întîmplarea cu „bade" și cu apa pentru radiator, dar nu are poantă și,-n plus, poți să știi ?, oricine e liber să fabuleze : ar putea ajunge la concluzia c-am venit acasă pentru că a aflat soțul ăleia, iar eu, de frică...

Luni – biletul de care m-am învîrtit („E pur si..." – Galilei) este de confort trei, Eforie Sud, vila Ana Ipătescu, adică puțin mai în afara orașului decît bărăcile șantierului unde am stat acum 18 ani cu nașul Costache (iar bărăcile aveau și duș și se mătura prin dormitoare măcar o dată pe zi). Cumpăr biletul, că altul... Telefoane : la TV, nimic nou cu scenariul (cred că-mi vor cere să-l mai refac o dată) ; la Radio, piesa-i deja înregistrată (mai rar așa colaboratori !) ; pe la Teatrul Tineretului, pregătiri de turneu pe litoral (amicul meu e îngropat sub afișe și supărat pe mine că n-am fost la sărbătorirea celor 20 de ani ai teatrului, dar cine a știut, că eu nu – veșnica poveste că la Săvinești nu se prea aduc afișe cu ce se întîmplă în oraș).

Marți – vreau să dorm pînă tîrziu, apoi să lucrez (dacă termin vineri, sîmbătă duc textul la editură și plec mai departe la mare). La opt, telefonul – „...cui te-o inventat !" – : de la serviciu, un delegat : ce bine că m-a găsit, tocmai vrea niște profile speciale din polimer (că mă ocup și de-o astfel de instalație), cum i-am mai turnat acum trei ani, că-i stă un utilaj la Laminorul trei. Îi promit, și, tot prin telefon, rog șeful de echipă să... Închid. Iar. Nevasta. Ce bine c-a prins telefonul liber ; sună de la opt. Dacă tot sînt treaz, ce-ar fi să mă duc prin centru pe la „Unic"... Să nu mă duc ? ! Ce-nseamnă asta ? ! „Și la bine și la rău." La prînz, revin, las sacoșa împăturită în buzunar și vreau să mă-apuc de scris. Telefon. Dacă tot stau în casă, ce-ar fi să stau cu fetița iar Octav și Măriuța (asta-i o fată, care stă cu fiică-mea) să se ducă la rînd la carne, sau la ulei, sau la zahăr, „doar fata tot doarme". Numai că nu vrea să adoarmă și-atunci, mă așez lîngă ea și-i spun despre pisică rea, care s-a urcat pe... frigider (nu știe ea ce-i ăla stilp la cerdac), a rupt o sacoșă în care era un pește maaare..., și-apoi vine vînătorul, taie burta, scoate pe bunică și scufiță... Ne trezim amîndoi pe la șase. „Vezi că Octav a făcut niște probleme din gazetă, controlează-le." Pot zice nu ? La TV, un Shakespeare. Cum să nu-l văd ? ! După spectacol, fiică-mea o ține morțiș : „Dorm cu tata, spune cu pisica rea, care papat pește maaare..."

Miercuri – „dacă azi sînt în formă..." La zece, telefon : un prieten are un necaz și vrea o mie de lei pentru două zile. Merg la CEC, scot din banii de concediu. Apoi stau la o coadă. Apoi vin acasă obosit și mă culc. La ora două, telefon. „Salut, coane Costică !", „Salut, coane Mitică !" răspund bucuros, recunoscîndu-i. „Dai de băut ?". „Cu plăcere, da' pen' ce ?" „Vin de la București. La concursul de scenarii pentru film ți-au fost selecționate două și date

unei case de filme, cu care va trebui să le discuți." „Numai să nu-mi ceară să-l dau pe-al treilea, pentru film. Da' bem ! Or fi avînd bere la *Ceahlău* ?" „Au, da' nu-ți recomand — *pișvaser*. Și nu pot veni, mulțumesc !, am ceva de terminat." „Zău ? ! Și *cum, unde* scrii ?" „În camera din fund, cu ușile încuiate." Ce bine de el !... Copii mari, cameră separată. Nu ca mine : camere nedecomandate, copii mici...

Și totuși : fac adunare generală. Găsesc înțelegere (doar nu-i doare gura să fie de acord). Mă duc în cameră, scot manuscrisul, ascut creioanele... „Tata, Ata luat babaul." Fac ordine. „Tata, vreau gumiță." „N-am." „Vreau gumiță !" Caut, găsesc, îi dau. „Dacă nu mă mai deranjezi, tata ți-aduce mîine două gumițe chinezești." Înțelege. Dar după cîteva minute : „Tata, nu mai pap." „Bine, nu mai mînca." „N-a mîncat nimic după-masă", intervine soția. „Papat pufuleți !" se rățoiește fetița. „Bine, dă-i lapte la culcare și gata." „Nu fac nani, nu fac nani !" „Bine, du-te la televizor." „Ata stă pe *tăunelu'* meu." Iar fac ordine, ba chiar amenință, apoi răsucesc cheia în ușă. „Tata. Tataa ! Taataaa ! !" Deschid și-i dau două la fund. Plînge. Stă pe *tăunelu'* ei și plînge. Tare. Mai tare. Doar-doar oi auzi-o. Nu rezist. Mă duc, o pup și-i trece imediat. După cîteva clipe, scapă din brațele maicăsi și vine la mine : „Tata, vreau..., vreau... zice tărăgănat, uitîndu-se în jur pînă ce ochii i se opresc pe diascopul așezat pe raftul din mijloc al bibliotecii : vreau poza ! Capa cu iezi. Și cufița, și bunica, și pu-pui, și..." Îi fac un film apoi o iau pe genunchi și-i explic mult că am treabă, că, dacă nu scriu, nu-i aduc gumiță... Mă lasă în pace, dar după un minut : „Tata..." Așa nu se mai poate ! Trec la șantaj : „Uite, dacă tu nu asculți, tăticul pleacă iar pentru multe zile și tu iar ai să plîngi..." A înțeles. Răsuflu ușurat. Mă pupă, coboară din brațe, dar la ușă se oprește. „Tataa, dacă peci, aduci ba-bau, aduci duceață și ieșe, și timbe Ata, și gumiță, și..." rămîne cu degetul pe buza de jos, să-și amintească ce mai aduc eu cînd mă întorc de unde plec. Mă uit la ceas : opt și jumătate, oră rezonabilă, trebuie să înceapă și Shakespeare, partea a doua. Merg la telefon și-l sun acasă pe redactorul-șef. Nu răspunde. Dar o să mai încerc. Încerc și mîine. Trebuie să-i mai cer o *concesie* de-o lună, o lună jumătate ; merg la mare — bilet de Eforie Sud, confort trei —, apoi, pe la începutul lui august, merg din nou la Fedeleșeni. Numai bine se coc și perele, porumbul dă în lapte, cartofii îs mai mari... Ba chiar se coace și socul — e-așa de bună dulceața de soc !...

CIORAPUL DE LÎNĂ

Virgil Vasile Mihăilescu

În compartiment căldura devenise înăbușitoare.

Înbujorată la față femeia făcu un gest, mai mult îl schiță. Tînărul înțelese și pe figură i se ivi un zîmbet ciudat ; ochii îi sclipiră într-un joc de lumini, cinic. Păreau că spun : „În sfîrșit învinsă și ea !"...

Amîndoi erau scăldați în transpirație.

Lenevos se agăță de fereastră, care alunecă lin, fără zgomot, lăsînd să se strecoare înăuntru o adiere plăcută, deși parcă frigea.

Era într-o zi de vară, într-una din acele zile cînd și umbra o simțeai arzînd. Femeia, aspră, sigură pe ea, îl exasperase, ar fi exasperat și un înger. Avea toane. Acum nu permitea să se deschidă fereastra decît numai atunci cînd vroia, deși, era evident, nici ei nu-i făcea plăcere baia de aburi. Din păcate erau singuri în compartiment, așa că tînărul nu putea implora din ochi protecția altor călători.

Ce putea să facă ? Trebuia să rabde că, ea, nu era altcineva decît șefa lui și deci... Blestemă în gînd nesansa de a fi fost împreună trei zile în interesul serviciului... Trei zile de chin, în care nu putuse să facă nici o mișcare mai liberă. Pur și simplu era supravegheat, torturat. Îi ceruse sentențios să fie mereu alături de ea, pentru că trebuiau rezolvate problemele — naiba știe de unde le mai scotea — măsură drastică de serviciu pe care o suportă eroic, suportînd în același timp și privirile ei aspre aruncate din cînd în cînd cu sprîncenele ridicate, întunecate, autoritar.

Păcat că era drăguță. Cine — o cunoștea putea spune despre ea, la prima vedere, că-i gingașă, adorabilă. Păcălea cu aparența. Mignonă, cu ochii albaștri și părul negru. Genul lui. Dacă ar fi fost alta i-ar fi spus, o, cum i-ar fi spus și mai știi ?... Dar șefei ? !

De cînd s-au urcat în tren n-a auzit-o vorbind, decît doar cîteva cuvinte. Firește că unele din acestea au fost cele ce se refereau la fereastră. Din cînd în cînd îl privea cu coada ochilor, asta o simțea destul de bine. Se temuse să-i întoarcă privirea. Își lăsase pletele blonde să-i fluture în mersul trenului, stînd într-o parte, ca să nu fie impoliticos, cu statura musculoasă, vibrantă, cămașa descheiată la gît, peste care o holdă bogată și aurie se revărsa ondulat. Ea croșeta într-un colț al canapelei un ciorap de lînă, îndemînatic, cu degetele conducînd parcă o orchestră imaginară și parcă o enerva desfătarea lui. Făcuse semnul și el închise din nou fereastra. Dacă n-ar fi știut-o, și-ar fi zis că-și bate joc de el, deși — era convins — își bătea joc și de dînsa. Dar o făcea... oare pentru ce o făcea ? El n-avea glas ci numai resemnare. Așa că, din nou transpirația îl năpădi, exasperant. Batista devenise în mîna lui o cîrpă inutilă și grea. Chinuit, ridică — ca din întîmplare — ochii spre ea. Croșeta netulburată conducîndu-și mai departe orchestra invizibilă din vîrful degetelor.

Se gîndi să se revolte, să i-o spună deschis, ce mai, nu putea să suporte în continuare.

— Ciorap ?... articulă. Nu găsise alte cuvinte sau poate că nu găsise curaj îndeajuns.

— Mda, pronunță ea c-un glas leneș... pentru bărbatu-meu...

Puțin îi păsa lui pentru cine era. Ce prostie să croșetezi ciorapi de lînă pe o vreme ca asta !

— Știi, o auzi cu mirare, soțul meu... Nu desluși și restul cuvintelor. Prin fața ferestrei trecu vijelios, ca un bolid, alt tren, cadențînd asurzitor pe drumul de fier.

Liniștea veni din nou cu aceeași fierbințeală.

Era de nesuportat. Va cobori la prima stație. Mîine era dumniică, n-avea obligații de serviciu.

Se ridică în picioare cuprinzînd cu degetele mînerul servietei. Trenul șuieră lăsînd în urmă un semafor cu brațul căzut.

Se apropia gara.

— Eu, cobor la prima stație !, spuse deodată, hotărît.

Ea nu răspunse. Îl privea pătrunzător, cu ochi severi. De pe fața tînărului transpirația cădea pe holda aurie din deschizătura cămășii unde ochii ei se opriră cu sclipiri ciudate. Se opriră și degetele din frămîntarea lor. Trenul își încetini mersul, frînele scîrțîiră supărător de strident.

— Sărut mîna !

Pasul lui călcă apăsat trecînd de ușă.

— Paul !

Pe culoar glasul ei îl țintui locului.

Întoarse cu greu capul răsucindu-l spre compartiment.

— Da, pronunță cu strigăt și simți cum îi îngheață sîngele în vine.

— Cobor cu tine, spuse ea netulburată, dar parcă cu alt glas, necunoscut.

El se miră, dar nu spuse nimic. O lăsă să treacă înaintea lui surprins că-l prinde de mînă ca pe-un copil...

În compartiment era din nou liniște și aceeași căldură înăbușitoare.

Pe canapeaua de catifea albastră, rămase singur, suspendînd, un ciorap neterminat în brațele unor andrele subțiri.

INVESTIGAȚII

Reportaj de dragoste pentru Durău

„Cel mai înalt dintre munți este Ceahlăul, care, dacă ar fi intrat în basmele celor vechi, ar fi fost tot atît de vestit ca și Olimpul..."

Dimitrie Cantemir

În limpezimile zilei, ca și-n nopțile stelare, seamănă cu o cetate în ruină, cu zidurile crenelate. Patriarhul Moldovei a fost descris cu har, într-o largă paletă de metafore, însă asemuirea cu o uriașă cetate ruinată, care sărută azurul ori se scaldă în nouri de lapte, mi se pare imaginea cea mai sugestivă. Imagine seducătoare, admirată de autorul acestor rînduri, mai ales dintr-un paradis montan numit Durău. Prima oară cînd am descins aici, acum un sfert de veac, poiana largă și copleșitoare mi-a deschis calea privirii spre cetatea de lîngă cer. De atunci, am rămas un statornic îndrăgostit al acestui colț de rai. M-am întrebat adesea ; oare acolo, în înalturi, să fi fost — cum îl identifică unii istorici — Kogaionon-ul dacic, muntele sfînt al zeului Zamolxis, unde ar fi existat peștera daimonului, despre care povestesc Herodot și Strabon ? Aici să fi fost și nu în Munții Orăștiei ? Impunătorul Ceahlău, apropiat de marea cetate Petrodava, putea găzdui lăcașul sfînt al zeului. Ori alte întrebări : De unde vine legenda Dochiei, dîrza fiică a lui Decebal, urmărită de romani și prefăcută în stîncă ? Sau : Nu cumva sărbătoarea muntelui Ceahlău, cu vestitele pelerinaje anuale, își are sorgintea în procesiunile geto-dacilor, care vor fi urcat, acum două milenii, pe muntele sfînt, pentru jertfe aduse lui Zamolxis ? E posibil să fi fost aici celebrul Kogaionon ? Întrebări fără răspunsuri clare.

Cu ani în urmă, Poiana Durău nu cunoștea splendorile arhitecturale de astăzi. Existau cîteva case de lemn răzlețite în acest spațiu mioritic, schitul pictat de Tonitza și cîteva locuințe monahale, două cabane mici, cu niscai cămăruțe, total neîncăpătoare pentru amatorii de ascensiuni. Într-o circiumă insalubră, plină de fumăraie, își gustau berea și micii pădurarul, oierul și turistul. Un loc de dormit se găsea anevoios în cabane, la vila Academiei ori prin chiliile călugărești. Îmi amintesc bine că grupul nostru s-a aciuat, cu o seară înainte de urcuș, într-o veche chilie, unde ne-am zvîrcolit toată noaptea de mușcăturile ploșnițelor. Jenat de nesuferitele viețuitoare, am ieșit în pridvor la ceasul tîrziu cînd „Stelele nasc umezi pe bolta senină", se vedea Carul Mare și umbra maiestuoasă a Ceahlăului. Susur de ape, cînt trist de bufniță și, încolo, liniște de eternitate. În acele cline s-a pornit dragostea mea pentru Durău, dragoste mereu nevindecată. De aceea, mă întorc în poiană, din vreme în vreme, pentru a-mi umple sufletul de spendorile celui mai frumos munte din zona noastră geografică. Întîi și-ntîi, așa cum se cade, intru pe sub turn în ograda schitului și pătrund în interiorul pictat cu patimă, în verile anilor 1935—1936, de maestru și studenții săi de la Belle-Arte. Mica mănăstire începea să fie zugrăvită, de iluștri artiști ai penelului, exact după un veac de la construcția monumentului. Veniamin Costache ridicase, în 1835, actuala ctitorie din piatră pe locul unui schit din lemn, unde a fost o sihăstrie de călugărițe. Cîți oameni de vază n-au trecut pe aici, ca să admire minunea spectacolului montan ? Să-i amintesc doar pe Vasile Alecsandri, Alecu Russo, Emil Gîrleanu, Alexandru Vlahuță, Gh. Panu ori Mihail Sadoveanu, care ne-au lăsat pagini memorabile despre slăvitul munte. Poate că și romancierul francez Al. Dumas-tatăl va fi fost oaspete la Palatul cnejilor și-n Poiana Durău, căci în cartea sa „strigoiul Carpaților" sînt descrise locurile din preajma muntelui Ceahlău.

Dar să revin la pictura murală datorată lui Nicolae Tonitza și celor opt studenți de la Academia de arte frumoase din Iași. Corneliu Baba, unul dintre elevii maestrului, își amintește în prefața unui album Tonitza, publicat în 1965 : „În vara lui 1935, Tonitza a format o echipă de lucru din care făceam parte și eu, și a plecat cu noi la Durău, unde, sedus de liniștea locurilor, se hotărîse să zugrăvească, împreună cu elevii săi, biserica veche a mănăstirii. Munca a durat două veri. Pictura există încă și azi sub stratul de fum al celor treizeci de ani și poate fi socotită o operă decorativă interesantă și originală, purtînd amprenta maestrului."

Pictura decorativă este, și azi, o atracție turistică, o delectare artistică. Din același univers însă, observ că a dispărut o altă atracție pentru călător, care impresiona cu cîțiva ani în urmă : muzeul etnografic. În căsuțele de la schit ființa un încîntător spațiu cu obiecte, care înfățișau ocupațiile tradiționale ale oamenilor din satele bistrițene, meșteșugurile și locuința țărănească, portul popular din zonă. La demolările necesare noilor construcții, muzeul etnografic din Durău, înscris în toate ghidurile turistice, a fost pur și simplu lichidat. Iar astăzi, cînd circulația călătorilor s-a întețit, cînd sărbătoarea muntelui atrage puhoi de lume, cînd noua stațiune își primește permanent oaspeții, se degajă presant nevoia reînființării, de către forurile culturale nemțene, a unui spațiu de expunere etnografică, în afară de muzeul școlar din comuna Ceahlău.

* * *

Primul organizator de turism din județul Neamț este un bărbat prezentabil și agreabil. În plus, se ocupă stăruitor, zi de zi, ceas de ceas, de destinul ascendent al stațiunii Durău, „cea mai tînără din țară", cum zice Dumitru Chelaru. „Noi ne-am dat seama, adaugă el, că acest colț de rai, Poiana Durău, poate deveni, prin amenajări moderne, un fel de Poiana Brașov a Moldovei." Și-mi spune că această acțiune, motivată de condițiile ideale ale plaiului, este abia la început, un început promițător. Ministerul turismului face aici, din 1976, niște investiții importante, care schimbă înfățișarea locului. În numai cinci ani, statul a alocat circa 60 milioane lei pentru construcții și amenajări.

„Ce era înainte ? se întreabă Dumitru Chelaru. O cabană veche, cu 20 de locuri și un bufet. Și încă o cabană din lemn, care avea să fie cuprinsă de flăcări. În jurul schitului, cîteva case dărăpănate, cu două odăi și tindă. Prin 1976 s-au demolat aceste locuințe necorespunzătoare, începînd ridicarea a șase vile ONT, cu 160 locuri. Numai în cîteva luni au fost isprăvite, intrînd în circuitul turistic. Erau primele construcții moderne din Durău, urmate de altele, mai impozante, ridicate și ele într-un ritm extraordinar. În mai 1977 se dă în folosință Cabana Bistrița, în decembrie același an Hotelul Durău, iar în 1980 Hotel Bradul, urmînd ca în vara lui 1981 să fie recepționat un alt edificiu încîntător, Hotel Cascada. Împreună cu celelalte amenajări în 1982, stațiunea de la poalele Ceahlăului va dispune de aproximativ 800 de locuri. Încălzire centrală, restaurante elegante și bine aprovizionate, spații de agrement și alte înzestrări ca-n hotelurile marilor orașe. Saltul de la cabanele de lemn la aceste perle arhitectonice este fulgerător, vertiginos, dovedind grija actuală a statului pentru expansiunea turismului montan."

* * *

Toată lumea îi zice Mary. Pe cît de voinică, pe atît de isteață și iute, Mărioara Mardale (cînd a descins în Durău), devenită Mărioara Chitic, este principala gazdă a musafirilor, primul administrator al spațiilor de cazare. Tînăra Mary a fost cîțiva ani buni șefă de recepție la Hotel Ceahlău din Piatra. Într-o zi i s-a spus că, pentru merite deosebite în activitatea hotelieră, este... promovată în creierul munților, la Durău, ca să

„pună pe picioare" noua staţiune, la nivelul ridicat de ospitalitate al turismului pietrean. S-a codit, a refuzat, dar pînă la urmă a acceptat această misiune „ia, pentru un an-doi". Şi iată că „stagiul" s-a terminat demult, s-a măritat cu Gelu, statornicindu-se în poiana montană, la aproape 100 kilometri de reşedinţa judeţeană. Treburile meseriei, sistemul de relaţii stabilite, pasiunea cu care se dăruieşte muncii — toate au contribuit la stabilizarea „sub geana pădurii de molizi, care m-a cucerit, zău". Mary n-a avut astîmpăr pînă n-a pus pe picioare sigure, cum spune, întregul edificiu de primire a pasagerilor.

„A fost greu, n-aveam oameni pregătiţi, cei mai buni refuzau să schimbe confortul oraşelor cu sihăstria Durăului. Ozonul, liniştea şi viaţa mai lungă erau argumente neconvingătoare. Şi totuşi, mai cu convingerea, mai cu sarcina, mai cu promovarea, colectivul s-a înfiripat. Au venit în primul rînd tinerii cu dorinţă de afirmare. Recepţionieri, ospătari, bucătari şi aşa mai departe. Cu timpul, am alcătuit o comunitate socială distinctă şi complexă, cu bucurii şi necazuri, cu reuşite şi neîmpliniri. Vreau să spun că nu sînt singura persoană care a păşit, aici, în viaţa de familie. Fenomenul e general. S-au întemeiat familiile Udrea, Luncaşu, Raţă, Condrat, Druică şi altele. De la Roman a sosit familia şefului de unitate Vali Filimon. Un miliţian s-a căsătorit cu bucătăreasa Eva Mutu. Recepţionierii Gabriela şi Dan alcătuiesc acum familia Subăşanu şi au doi copii născuţi în staţiune. Au apărut, interesant, şi primii gemeni. Sînt copiii ospătarilor Dana şi Vasile Cioineag, care şi-au unit vieţile tot la Durău. Traian Rogojină şi soţia sa au jurat că vor boteza primul născut. Cînd colo, primul prunc născut în staţiune a aparţinut unei... turiste. Traian, priceput şef de unitate la Hotel Durău, a venit în creierul munţilor înainte de darea în folosinţă a construcţiei, cărînd moloz cu targa. Apoi a sosit şi soţia cu cei doi copii, însă acestora venindu-le vremea şcolii, s-au întors la Piatra, numai capul familiei rămînînd pe baricade. Ar fi rămas cu toţii la Durău, dar aici nu există şcoală, decît jos, în comuna Ceahlău, nu există apartamente unde personalul nostru să poată locui în condiţii normale." „Cred că este problema cea mai dificilă cu care vă confruntaţi." „Da, este ! Hotelierii, oamenii din alimentaţia publică n-au unde locui. De vreo patru ori s-au planificat nişte blocuri cu apartamente şi tot de patru ori au fost amînate. Se prevăzuse ca aceste blocuri să aibă la parter spaţii comerciale şi de servicii absolut necesare turiştilor şi personalului nostru. Ne trebuie, ca ochii din cap, nu numai locuinţele, ci şi încăperi pentru poştă cu CEC, autoservire, cofetărie, magazin de suveniruri, mici ateliere de reparaţii. Acum locuim prin cabane vechi, în oficii, prin camere de hotel. Sînt şi situaţii rizibile, pe cuvînt. Oamenii dorm în schimburi, pe aceleaşi paturi. Cel care vine de la treabă îl trage de picioare pe altul : Scoală-te să dorm şi eu ! Ţi-ajunge ! Femeile dorm cîte două-trei într-o cameră, soţii într-alta. Prin şedinţe oamenii zic : Tot ne cereţi să muncim exemplar ; da, muncim, dar dumneavoastră ce faceţi ?"

Pentru că s-a încins la confesiuni, în spirit critic accentuat, o provoc pe Mary Chitic să-mi spună şi despre alte probleme cu care se confruntă. „Sînt, slavă domnului ! Am avut, în primii ani, necazuri mari cu apa, dar s-a rezolvat această chestiune. Nu sîntem mulţumiţi de spaţiile pentru agrementarea musafirilor cu bilete în staţiune ori cei care-s doar în trecere pe la noi. La subsolul Hotelului Durău avem încăperi amenajate pentru biliard, tenis, popicărie, jocuri de cameră, jocuri mecanice, discotecă. Sînt şi aparate de gimnastică Hercules. Însă nu reuşim să dăm drumul la saună şi la băile de plante pentru că instalaţiile nu-s perfectate. Degeaba s-au construit dacă nu funcţionează, din pricina unor piese. S-a instalat un translator TV care îmbunătăţeşte vizibilitatea programelor de televiziune în poiană, însă nu sîntem înzestraţi, în toate camerele, cu aparate de recepţie, pasagerii care rămîn aici 12 zile fiind nemulţumiţi."

Directorul Dumitru Chelaru ţine să completeze : „Mary are dreptate. În general, problema agrementării oaspeţilor nu ne satisface. Bine, bine, cadrul natural este minunat, organizăm expediţii montane de neuitat, cu ajutorul unui ghid pasionat, alcătuim pentru turişti un program atractiv, dar stăm prost la capitolul agrementare, care nu este încă la nivelul staţiunilor cu tradiţii. Noi fiind la început, nu avem înzestrări ca pe Valea Prahovei, de pildă. Pentru iarnă, am amenajat o pîrtie de schi scurtă de 300 metri, cu un *baby ski lift* ; vara, avem trei terenuri sportive asfaltate, unul dintre ele putînd fi iarna transformat în patinoar, dar acestea nu satisfac pe deplin preferinţele vizitatorilor. Ce ne-am gîndit să întreprindem în viitor ? Pentru acest plan cincinal, este proiectat să se construiască un telescaun în paralel cu un teleschi şi o pîrtie de 2 km din Poiana Cailor pînă în Poiana Viezure, cota 1250. E necesar să se termine lucrările de artă la şoseaua directă Izvorul Muntelui — Durău, pe sub cabana Fîntînele, care va scurta distanţa spre Piatra Neamţ cu 35 km. Ca organizator de turism, visez să se înfăptuiască, în viitor, schiţa de sistematizare a acestei generoase zone turistice, prin construirea — în a doua etapă — a unor noi hoteluri, a unor edificii cultural-sportive. După realizarea întregului complex de proiecte arhitectonice, Poiana Durău poate deveni o Poiană Braşov a Moldovei."

Boris CRĂCIUN

Semne bune anul are !

Codrin şi Mădălin

Irina

Eduard

APOCRIFE

Parodii după

Panorama pentru descîntecul cuvintelor

după Ion Bănuță

Ieși panoramă
din neos de mamă
din scaiete
din fete
din lingură
din singură
din Styx
din nix
din regi
din negi
din cuc
din papuc
din Iov
din mov
din antracit
din chibrit
din chică
din vasăzică
din lalea
din treaba mea
din beție
din chelie
din vers
din Univers
din labe
din silabe
din volume
din postume
din neghină
din albină
din nectar
din dicționar
și din tot
ce-am scris...
Am zis !

Marina bleumarina

după Ion Brad

Sînt scoică virgină
Aruncată din valuri la soare
Pe nisipul cu pulbere fină
Și-mi pare foarte rău că n-am picioare.

Greu ne căznim
Să ne-apropiem cît de cît :
Plaja e-un țintirim
În care mi-e frig și mi-e urît.

Marea și-a pus la fiert
Guvizii, scoicile, meduzele
Și nici măcar un sfert
De descîntec nu-mi mai știu buzele.

E ceasul sonor, mult prea sonor,
Cu-o neliniște ce tremură-n spumă.
Deasupra pescărușul în zbor
Se iscălește pe-a lunii mahună.

Moment intim

după Nina Cassian

Vai, coapsele-acestea rebele
Au arcuri voltaice-n ele !

În brațele mele rotunde
Șarpele dorinței s-ascunde

Și părul, flacără despletită,
Parcă cheamă o ființă iubită,

Și ochii, cer răsturnat
Să oglindească chipul de bărbat

Și buzele — strigăt neșters...
În fiecare nerv am cîte-un vers

Ce omenirii-și dăruie lumina.
Mă iscălesc încet, ca-n transă : Nina.

Poveste oarecum exotică

după Leonid Dimov

A fost odată, departe, spre soare răsare,
Un om care țopăia în trei picioare
Înconjurat de niște păsări tropicale
Cu care licențiații-n naturale
Făceau, așa, puțină paradă
Rostindu-le numele pe stradă.
Și numai cînd se-ndrăgosteau cîte-un pic
Se-mbrăcau într-un fel de ilic
Așteptîndu-și iubiții eleganți
În căsuțele din colți de elefanți
Împrejmuite pe sub pădure
Cu banderole de fragi și de mure
Pe care cîte-un moș cu pleoștite mustețe
Le vindea la gară-n coșulețe.
Omul acela de care vorbeam
Era nițeluș cam bețiv și cam
Nu-i plăcea să bea din pahare
Ci din oale cu burta cît mai mare
Privind melancolic pe geam o generație
De ghiocei născuți fără operație.
Iubita omului — că avea și iubită —
Îl aștepta cu mîncare pe plită
Dar într-o zi, tocmai cînd să ia masa,
Pe el l-a cuprins dintr-o dată angoasa
Pentru că-a observat un crîmpei
De lumină-ntre ei...
Atunci el a devenit un nor
De plumb. Și-a plutit, nu destul de ușor,
Peste mai multe obiecte
Care deveniseră suspecte
Ieșind cît mai repede afară,
Întîi pe ușă, apoi pe scară,
Ca o bătoasă pată fumurie
Cu spadă la șold și haine de dimie
Cum îi stă bine unui cavaler.

...Și dus a fost, fără niciun punct de reper !

Ego

după Ștefan Aug. Doinaș

Sub straturi de gînduri, în calmă
și albă perdea de calcar,
zac vise și cîntece : palmă
strivită în solul agrar.
Doar eu, luminat de scînteia
de vrajă a unei idei

mă-ncumet prin lumea aceea
ce n-o spun confraților mei.
M-avînt între vînturi enorme
ca plodul de viscol purtat.
Uscată mi-e buza și dor mi-e
să fiu pe acolo-mpărat.

Disimulare iertată

după Damian Ureche

Iar mă admiră cine nu m-admiră,
Poeme-aștern pe unde-i loc pustiu
Și numai muza zdrăngăne din liră
Din miezul zilei pînă-n nopți tîrziu.

Ce mult contează să te-ncrezi în tine,
Să pui un vers la temelii de zid
Cînd vezi o păsărică cum se ține
Pe-o lacrimă de ochi ce nu se-nchid.

Pe drumuri lungi cresc faguri în țărînă,
Albinele fac miere în ianuar
Iar tu gîndești la ce-o să mai rămînă
Și ce-ai pierdut din vise și din har.

Ești generos cu soarele de cretă
Și-l ierți de umbre ce-or să-ți facă nervi,
În drob de sare ca-ntr-o eprubetă
Îi tragi un pui de somn să te conservi.

Dar nu e nici-un pic de clorofilă,
E doar zăpadă-n fiecare zi
Și parcă noaptea s-a vărsat pe-o filă
Și nu mai ai cerneală să mai scrii
(De-aceea am rimat pe „scrii" cu „zi" !)

Iar mă admiră cine nu m-admiră,
Prea multă lume-n mine a intrat
Și muza, obosind să bată-n liră,
Mă iartă că-s poet disimulat.

Stelian FILIP

Cîntec pe înserate

după Emil Brumaru

Se-așterne seara în bucătărie
Cu harul ei ingenuu, feminin :
O doamnă nudă și de ochi șașie
Ce-mi toarnă în orbite stropi de vin

Pe cînd visez că-s sechestrat de sînii
Iubitei mele triste din Dolhasca,
Pe cînd-și-asmute princiară cîinii
Și-mparte sufletului nostru iasca

O, vechi și dragi dulapuri îngerești
În care șunci gingașe hibernează,
Gîndacii, melcii, fabuloșii pești :
În clipa asta-s îngerul de pază

Aș vrea să îi citesc cu vocea clară
Poemul pe-ntuneric și senin,
Să adormim îmbrățișați sub scară
Învești mîntați în pătrunjel și vin

Elegie de cînd eram proprietar

după Mircea Dinescu

Am douăspe mirese, vă jur
pe această pîine de sub braț
care mă sărută ca o adolescentă
și mă mușcă de gură : haț ! haț !

Paișpe trenuri mă călcară
stînd tolănit pe linia ferată
cu un buchet de trandafiri furați
de la cea mai din ultimă haltă

Astfel m-a trezit capra municipală
din somnul meu erotic, princiar
în timp ce visam un pat conjugal
și citeam, absent, un jurnal

De atunci ignor semafoarele
cizmele lustruite, grandilocvența,
nu însă și aparatul de fotografiat :
vă jur
semnez poezii în iatac la Florența

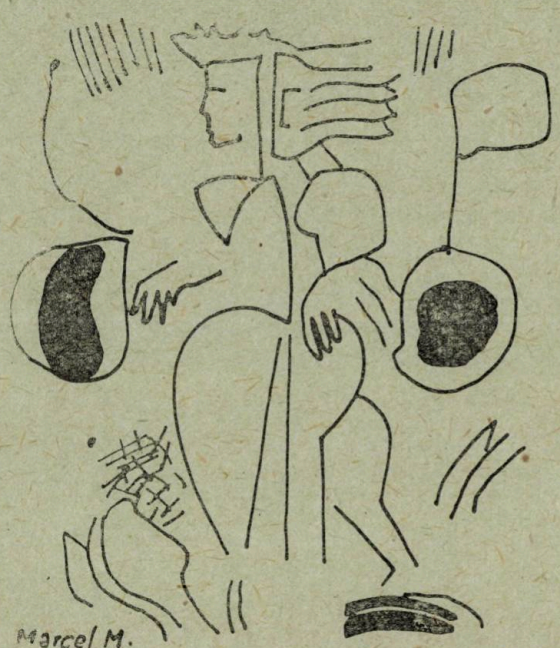

Fapt divers

după Adi Cusin

Pe o stradă din Suceava se plimba o
taxatoare —
Tocuri nalte și o bluză de import ci ea avea,
Mărunțișul din poșetă și-l suna ; vai, ce
picioare !
Fericirea unui june aprinzînd, celesta mea...

Mi-a rămas împotmolită o pedeapsă de regret
Și călcai cu talpa-ntreagă pe o coajă de harbuz
Eu veneam de nu știu unde și ideea v-o repet
Am rămas împotmolit cu bacanta în auz

Pe o stradă-n care ninge cu femei seducătoare
Și de unde-ncepe viața dacă n-ai vedere rea
Meditam la braț cu toamna și din pură
întîmplare
mai gîndeam la pulpe coapte, într-o seară, la
șosea...

La Baaad

după Cezar Ivănescu

Cînd eram mai tînăr și eram mai smad
Mă scăldam cu tine-n Baad
Mă scăldam cu tine-n Baad

Tu-mi erai visare, tu-mi erai răsad
Cînd eram mai tînăr și eram mai Sade
Cînd eram mai tînăr și eram mai Sade

Lucrător al Sanctului Bagdad
Stam cu tine-n brațe, moarte, să nu cad
Stam cu tine-n brațe, moarte, să nu cad

Cînd eram mai tînăr și eram mai smad
Mă scăldam cu tine-n Baad
Cînd eram mai tînăr și eram mai Sade

Joc în nocturnă

după Nicolae Turtureanu

Sîntem doar noi doi la masa de tenis,
servește, rogu-te, o minge înaltă —
punctul de sprijin este în iris
bicepșii, auzi-i, tresaltă.

Ia seama, paleta se ține în mînă
n-o căuta pe sub masă, nu trage de timp —
așteptam victoria de o săptămînă,
purtat de hetaire spre Olimp.

...Nu astfel, nu așa speram să te bat.
Îmi obiectezi că nu-i suficientă lumină —
îmi pare că am jucat refulat
și-s numai aceste nocturne de vină.

Cîntec

după Gheorghe Tomozei

Ești oul arhaic al secundei
filigran pe buza mea stîngă,
ești conturul neclar
din urmă vrînd să mă ajungă.

Ești raclă, os fără de limbă,
rață barbară
care se plimbă
într-o doară...

Abandonat
într-o dulce lehuzie,
mai decapitez un înger
cu privirea ta sașie.

Recidivă

după Horia Zilieru

Fără de leac străbat imperiul astei clipe
din rădăcină retezat cu totul ;
aș vrea Eol din nou să mă risipe
să trec Canalul Mînecii de-a-notul.

Din nou cu tine să petrecem ora
în desfătări virgine ce-ai promis,
în amintirea falnicei Gomora
și-a celui care fost-a-n paradis.

Pînă la sîni e-atîta depărtare
de candelă stingîndu-se-n orbită ;
fii, dar, stindardul nopților polare
și fii iubita mea nepîngărită.

Lucian LUCIAN

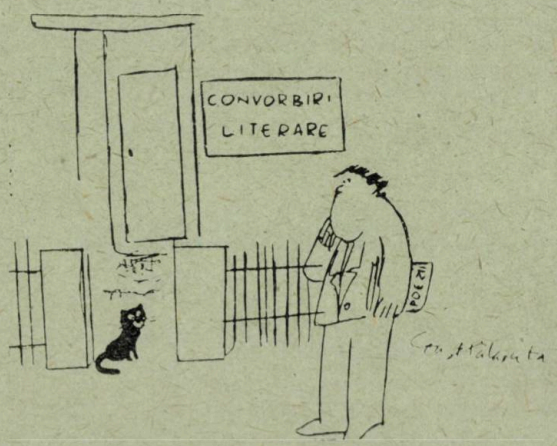

·parodii·parodii · ·parodii·parodii ·

*parodii*parodii * *parodii*parodii *

Ahile la televizor

după Mircea Micu

Mama-l strigă pe Ahile :
„Ahile, culcă-te, mamă,
pune-ţi pijamaua
şi spală-te pe călcîie !"

Mama este o femeie cumsecade,
mama e dactilografă principală...
„Ahile, culcă-te, mamă,
închide televizorul !"

Doamne, cum aleargă şeriful,
ce bătaie s-a încins
şi cineva spune mereu :
„Ahile, culcă-te, mamă !"

Tatăl visează că sforăie,
caută cu gura deschisă,
patul e cald, confortabil,
iată o familie fedicită !

„Ahile, culcă-te Ahile !"
În piaţa mare se bat,
se bat în pumni şi în picioare...
„Ahile, culcă-te Ahile !"

La cîmpia transilvană

după Ion Horea

Sălciile-s despletite-n pîngărirea toamnei ude,
cine ţine toate minte şi pe toate la aude ?...
Tinerii se plimbă-n ploaie — el grăsuţ, ea mai
subţire —,
strigă după ei părinţii, strigă, strigă în neştire,
dar ei nu aud : se plimbă, îndreptîndu-se spre
turme
care pasc mereu în ploaie (foamea vor ca să şi-o
curme).
Prin Cîmpia transilvană, el vorbeşte, ea-l
ascultă ;
el se-apleacă peste faţă, Doamne, cum o mai
sărută !
Domnul Şincai, cînd îi vede, strigă cît îl ţine
gura,

pe băiat îl dojeneşte (vrea-s-oprească pupătura),
dar băiatul nu pricepe (fiindcă n-a citit
Scriptura),
o mai pupă încă-odată şi îi soarbe bine gura.
Sălciile despletite îi privesc şi îi îndeamnă
să se ţuce mai departe, şi ce dacă este toamnă ?
Dragostea să nu aştepte ca să treacă anotimpul,
ea nu ştie de e toamnă, dacă e, sau nu e timpul...
Iar Urcan Bătrîn mai trage cînd şi cînd cîte-un
blestem,
Popa Maior zice galeş : „Eu de tine nu mă
tem !"
Şi se plimbă tinereii peste plaiuri, peste coaste,
peste via ce odată fost-a toată numai oaste,
peste locuri unde gîndul se opreşte cîteodată
pe imaginea bunicii care-a fost o dată fată
şi s-a măritat în pragul unui anotimp de
toamnă
(ea, era din Brazi, bunicul, din Cîmpia
transilvană).

Omul de bostan

după Aurel Rău

Omul de bostan a ieşit
dintr-o truită şi un truit.
E rotund, îndesat, fără ochi şi nas,
ca un lasă-mă să te las ;
mănîncă tot ce găseşte, ca un tont,
dar, preferă fondante ;
dacă-l priveşti, te-ndeamnă la rime boante
scrise cu un creion bont.

Mesaj în globul unei cireşe pentru lecţia de catrene arhaice

după Grete Tartler

Uşor îmi aşezi amice
juponul pe scaun
şi-n locu-i mă încălzeşti,
strînge-mă tare în braţe
şi scoate din mine scîntei,
o, uită pentru o clipă
de ulucile raţiunii

apoi, aruncă-mă la coş
împreună cu poemul acesta.

Aristide MIRCEA

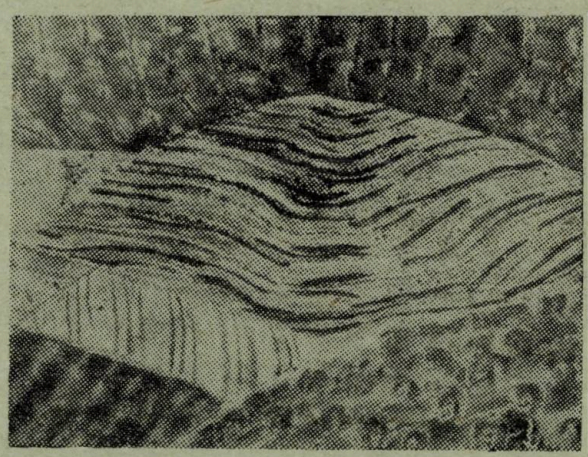

Aurelian Ilie : *„Structura locului"*

„SPIONAJ" - „CONTRASPIONAJ"

Iscoadele în evul mediu românesc

Oamenii a căror îndeletnicire secretă ne-a obișnuit să le plasăm existența într-o atmosferă plină de senzațional și-au avut dintotdeauna locul lor în istorie. Un adevăr, desigur, prea banal pentru a mai fi constatat, dar care i-a făcut pe unii să-i caute obîrșiile încă în peisajul biblic al Canaanului. O „istorie" a acestor oameni, numiți printr-un termen modern „spioni", rămîne însă, iremediabil, la fel de *secretă* cum le-au fost faptele. Au răbufnit din anonimat doar cele deconspirate sau cele ale căror fire nu mai puteau să le primejduiască pe celelalte ce-și urmau cursul. Despre ele s-au scris pagini nu o dată fierbinți, de la vestitele *Memorii* ale lui Paulo Marana *(L'espion dans les cours des princes chrétiens...)* pînă la fecunda literatură din zilele noastre, dar au rămas ascunse pentru veșnicie numeroase alte momente pline de curaj și adînci tensiuni sufletești, puse în slujba binelui dar și a răului. Din umbra în care s-au consumat ele și-au pus însă pecetea asupra unor evenimente mari ale istoriei umanității, dar și asupra faptelor ei cotidiene.

Logic vorbind, istoria românilor n-avea cum să ocolească asemenea momente. Fiindcă victoriile remarcabile pe cîmpurile de luptă sau succesele pe plan diplomatic n-ar putea să explice singure „miracolul" rezistenței noastre împotriva atîtor primejdii externe. Dacă datoria istoriei este „să explice totul", atunci și istoricul scrupulos va trebui să recunoască, alături de atîtea alte motivații, și rostul ce a revenit activității de informare. Unui asemenea interes i s-a dat deja curs, descoperindu-se pagini semnificative din ceea ce ar putea să compună o palpitantă „istorie" a „spionajului" românesc. În această posibilă istorie evul mediu avea să adauge o altă pagină, nu mai puțin interesantă, în ciuda lipsei acelor episoade de senzație pe care le vînează amatorul de „curiozități istorice".

Acestea fiind zise, ne simțim datori să-l prevenim pe cititor de la început că însemnările ce urmează nu sînt „istorie", în sensul propriu al cuvîntului, nici o povestire oarecare, ci un fel de prolegomene, fără referințe bibliografice, la rîvnita istorie, înțeleasă la rîndu-i ca un mod de a pătrunde în lumea evului mediu românesc (altfel decît sîntem obișnuiți s-o facem) prin „culisele" ei, prin tainele aproape de nedezlegat, atîtea cîte ne sînt îngăduite să cunoaștem cu certitudine prin mențiuni documentare.

Acelora care, nesocotind presupunerile logice, s-ar îndoi totuși de o asemenea activitate în decursul evului mediu ar trebui să le rememorăm cîteva fapte. Practic însă nu există moment de seamă din istoria românilor pe care „iscoadele" — cum erau numiți spionii în documentele vremii — să nu-l fi urmărit din umbră, aducîndu-și contribuția la el. Iată-l pe Ștefan cel Mare la Vaslui ; informațiile aduse de straja lui, potrivit cărora Suleiman intenționa să se îndrepte spre Suceava, aveau să-i slujească în stabilirea tacticii de luptă pentru apropiata bătălie, vestita bătălie ce-i aducea prestigiul de „erou al creștinătății"... Iată-l din nou pe marele domn, descoperind de data aceasta viclenia leșilor care, pretextînd că merg să elibereze Cetatea Albă, rîvneau, de fapt, Moldova ; și cronicarul Ureche ne spune în limba-i dulce : „înțelegînd acestea Ștefan vodă den iscoadele ce pururea trimitea să știe încotro merge craiul cu oastea leșească" i-a biruit pe leși la Dumbra Roșie — o înfrîngere atît de dureroasă încît pînă tîrziu înfrînții n-aveau să uite că în acel an „perit-a șlehta" țării. Iată-l apoi pe Mihai Viteazul, în apropierea bătăliei de la Călugăreni, trimițîndu-și „oamenii" să afle „numărul dușmanului și armamentul lui".

Și exemplele ar putea să continue neîncetat, dovedind contribuția iscoadelor la apărarea țărilor române. O idee pe care voievozii români au prețuit-o așa cum se cuvine, adăugînd-o la concepția lor tactică și strategică. Căci, socotea Petru Rareș, scopul iscoadelor era „să poată afla și înțelege puterile și oastea inamicilor și tot planul războiului, fiindcă loviturile prevăzute sînt mai puțin stricăcioase".

Dar tabloul activității secrete de informare în țările române, în evul mediu, este atît de complex, încît nu-i lipsește aproape nimic din ceea ce ar putea să-i apropie frămîntările de timpurile moderne. Fiindcă, adesea, trecînd hotarele țării, iscoadele se supuneau unor primejdii de moarte, greu de evitat. Un asemenea caz, cînd o iscoadă valahă, travestită în slujbaș al Porții, a fost descoperită, relatează și Mehmed Halifa în *Istoria* sa : „Un tînăr voinic a apucat de mijloc pe cineva îmbrăcat ca unul de la serhat și a strigat : „Bre musulmane, acest individ este iscoadă" și punînd mîna pe el, l-au dus imediat la Chehaia... A fost dus în fața marelui vizir, care l-a predat lui Muhzir aga spre a-i veni de hac". Era astfel de la sine înțeles că românii, interesați să supravegheze îndeaproape intențiile politice și planurile militare ale Porții, ajunseseră să-și infiltreze iscoadele între slujbașii celor mai înalți demnitari, ceea ce denotă, desigur, pregătirea lor deosebită (cunoașterea obiceiurilor, a limbii și mediului în care se integrau), tact, abilitate.

Se poate vorbi, în acest sens, de o „instituționalizare" a activității de informare în evul mediu ?

Desigur, nu. Instabilitatea politică, împletită cu posibilitățile restrînse de subven[illegible]nare a unui asemenea „serviciu" nu-i erau favorabile. Au existat spioni, ca fiul acelui boier Sari, „iscoadă în țara leșască", sau spioni de condiție mai modestă, ce aveau misiunea de a se amesteca între oamenii de rînd pentru „a prinde zvonurile care circulau în rîndul lor". A existat și practica recompensării acestor oameni. În funcție de misiunea îndeplinită, ei puteau să primească de la o sumă „de tot mică" variind în jur de 4 aspri pe zi, pînă la moșii întregi, așa cum le dăruia Mihai Viteazul iscoadelor trimise de la sud de Dunăre. Dar de nicăieri nu rezultă *permanența* unui serviciu de spionaj, ca element încorporat vreunei instituții a țării, un „serviciu" cu organizarea sa proprie... și constatarea nu este în contradicție cu o stare specifică întregii Europe, datorită posibilităților reduse de care dispuneau micile principate feudale, în care continentul era divizat. De altfel, tocmai datorită lipsei unui asemenea serviciu special, multe din atribuțiile sale au revenit acelor activități care, prin natura lor, îl puteau suplini cu succes.

INTRE LITERATURA ȘI ISTORIE

Ne gîndim mai ales la cea diplomatică, ilustrată pînă tîrziu de soli. O asemenea substituire de atribuții, oarecum oficializată prin cartea lui Constantin VII Porphirogenetul, *De administrando Imperio* (sec. X), era frecventă în tradițiile diplomatice bizantine, ulterior și în cele venețiene, generalizîndu-se apoi în întreaga Europă medievală. Astfel, în 1561, în Rusia, lua ființă departamentul solilor care, prin reglementări succesive, ajungea să constituie la mijlocul sec. XVII „ochiul întregii Rusii", cum îl socotea Afanasie Lavrentievici Ordin-Nasciokin, acel Richelieu al Imperiului țarist de mai tîrziu.

În aceste împrejurări, nu este de mirare că și în țările române solii au participat activ la acțiunile de transmitere a informațiilor puse în slujba apărării. Faptul că ei beneficiau de un relativ regim de imunitate, era de natură să le confere un plus de garanții în îndeplinirea unor asemenea misiuni. Desigur, încălcări ale regulii generale se mai întîmplau, dar ele erau excepții, după cum mărturisea și Laiotă Basarab, plîngîndu-se brașovenilor de reținerea unui sol: „Așa obiceie n-am văzut nici la turci, nici la leși... în nici o țară nu se opresc solii. Turcii că sînt turci, nu sînt creștini, și tot se duc acuma solii lui Ștefan Voievod la ei și nu-i opresc". Apărați de asemenea privilegii, universal recunoscute, solii îndeplineau misiuni diplomatice de seamă, însoțite adesea și de altele, secrete.

Dacă însă imunitatea juridică a solilor, înțeleasă mai mult ca garantare a securității vieții lor, era respectată, aceasta nu însemna că solii erau feriți cu desăvîrșire de încercări menite să le descopere conținutul misiunii și, adesea, documentele ei. Se cunosc, în acest sens, peripețiile prin care au trecut solii lui Mihai Viteazul la împăratul Rudolf II. Prinși de principele Transilvaniei, ei au făcut eforturi mari pentru salvarea corespondenței cu un conținut vădit secret pe care trebuiau s-o ducă la destinație. Unul din ei, neputînd ascunde sau distruge scrisoarea împăratului, „a înghițit-o pe drum", iar celălalt, cu o șiretenie uimitoare, a dus scrisoarea pînă la voievod... contribuind, într-un fel, la apropiatul succes al întreprinderii lui Mihai în Transilvania, de care se leagă prima Unire a țărilor române.

Pentru a preîntîmpina primejdii ca acestea de mai sus, domnii aveau să apeleze uneori la soli cu însușiri cu totul deosebite. Una dintre acestea, evocată stăruitor de Neagoe Basarab în *Învățăturile* sale, era o bună memorie. El se gîndea astfel la posibilitatea solilor de a memora în anumite împrejurări textul mesajului pe care domnul voia să-l transmită, evitînd riscul descoperirii sale. Așa procedase Despot Vodă, trimițînd în Transilvania un sol cu răspunsuri, după relatarea lui Belsius, „din gură, fără de scrisori, ca să nu fie interceptate prin locurile de munte", tot așa cum procedase mai înainte Ion Țamblac, trimis să pledeze cauza lui Ștefan cel Mare fără scrisorile de rigoare, „pentru ca să nu cadă în mîinile dușmanului".

Această complicată țesătură de demersuri ascunse, cu scopul obținerii, transmiterii dar și apărării informațiilor, angajase și alte elemente, alături de soli. Există mențiuni și despre folosirea negustorilor, apărați și ei întrucîtva prin regimul „salv-conductelor", care le garanta securitatea personală, ferindu-i totodată de anumite suspiciuni. Este motivul pentru care trimisul șahului Persiei la domnul Moldovei a preferat să intre în țară „în cea mai mare taină, în chip de negustor", pentru a nu atrage bănuielile turcilor. Ceea ce nu însemna însă că simpla mască de negustor putea adormi vigilența apărătorilor țării. Că ei aveau știință de „falșii negustori" se poate înțelege destul de bine dintr-o scrisoare a judelui Sucevei către omologul său din Bistrița atunci cînd îi scria că „știm a adeveri cu sufletul nostru că oamenii aceștia nu umblă în nici un lucru rău, ci sînt negustori *adevărați*". Piesa cea mai cunoscută despre misiunea negustorilor în activitatea de informare rămîne însă vestita scrisoare a lui Neacșu din Cîmpulung către judele Brașovului. Cel socotit un timp drept autorul primului text de limbă românească, avea strînse legături negustorești cu confrații brașoveni cărora le trimitea, prompt și des, știri despre mișcările trupelor turcești la sudul Dunării. O misiune asemănătoare îndeplinea pe la 1621 un moldovean, mare negustor, care, ocupîndu-se cu vînzarea de berbeci în tabăra turcilor, era în măsură să-i informeze pe polonezi asupra potențialului de luptă al dușmanului lor.

Teama față de posibilitățile de spionaj ale negustorilor era reală

și motivul acesta trebuie să-l fi determinat pe regele Poloniei, aflat în conflict cu Petru Rareș, să-i oprească în două rînduri negustorii, „socotind că ei ar putea face spionaj".

Cît despre antrenarea oamenilor în sutană în acțiunile de spionaj, practica aceasta și-a găsit deja o faimoasă portretizare prin personajul lui Voltaire din *Fecioara din Orléans*: Gris Bourdon, călugărul în dublă ipostază, de duhovnic și de iscoadă.

La noi, exemple mai dese apar mai ales în timpul lui Mihai Viteazul, astfel încît un cronicar avea să constate — firește și tendențios — că acesta „toate lucrurile le-a făcut cu ajutorul călugărilor români; aceștia i-au fost iscoadele". Faimos este mai ales cazul lui Nechifor Dascălu, acuzat de către polonezi de spionaj în favoarea lui Mihai Viteazul, acuzația ce i-a adus pedeapsa cu moartea în ciuda intervențiilor făcute chiar de sultan.

Elementele angajate în activitatea de informare au avut o sferă mai largă. Lor li se adăugau și capuchehaiele, iar dacă ar fi să ținem seama de ce spunea odată N. Iorga („că nu e nici un colț de taină unde să nu se ascundă, sfioase, femeiele"), atunci ar trebui să includem în această activitate unele din doamnele țării, soții de domni sau de boieri, ale căror intrigi au fost deja evocate cu talent de C. Gane. S-ar mai adăuga aici „sufletele cumpărate cu bani", ca acel necunoscut pe care Despot îl plătea în taină la curtea împăratului german, pentru a fi la curent cu planurile ce se urzeau acolo, și atîtea alte personaje pe care, poate, nici nu le putem bănui.

Și nici așa n-am reușit să completăm tabloul pe care ne-am propus să-l schițăm activității secrete de informare în evul mediu românesc. Ar trebui neapărat să adăugăm la el încă o latură, la fel de importantă, pe care, azi, cu un termen modern, am numi-o „contra-spionaj".

Cum altfel s-ar putea defini eforturile atît de febrile și stăruitoare ale domnilor români de a-și pune la adăpost inițiativele politice interne și externe, pîndite din toate părțile de „ochii neadormiți ai interesului"?

Fiindcă poziția țărilor române, la intersecția marilor drumuri comerciale ale Europei și la întîlnirea marilor drumuri ale aspirațiilor politice, au făcut din ele o zonă de mare interes în care se concentrau și se vehiculau știrile cele mai diverse. Este motivul care a atras aici iscoade din toate statele vecine sau mai îndepărtate, îngreuind desfășurare nestingherită a vieții interne. Cu un asemenea scop se pare că a venit în Moldova trimisul regelui Angliei la Alexandru cel Bun, întocmind apoi un raport nu atît ca o

relatare de călătorie, cît ca o recunoaștere a locurilor din punct de vedere al însemnătății lor într-o viitoare cruciadă. Misiunile de acest fel s-au intensificat în perioada următoare, astfel încît, comentînd scopul unor misiuni în Moldova în vremea lui Ștefan cel Mare, Vasile Pârvan avea să recunoască — cu ironie, desigur, dar și cu temei — că Veneția trimitea „în loc de ajutoare, spioni".

Motive speciale de a supraveghea îndeaproape țările române, a avut la rîndu-i și Poarta Otomană. „Căci turcii aud cu urechile", scria un boier muntean la 1480, sugerînd existența iscoadelor otomane, iar lui Franco Sivori, secretarul lui Petru Cercel, nu-i scăpa observația că beglerbegul Rumeliei avea spioni în Țara Românească. Referindu-se apoi la intenția lui Mihai Viteazul de a trece Dunărea (1597), Balthazar Walter menționase la rîndu-i că sultanul află imediat de acest plan „prin spioni sau trădători ascunși".

Ce altceva puteau întreprinde domnii români împotriva atîtor ingerințe ascunse decît să vegheze la rîndu-le cu vigilență pentru limitarea cît mai severă a posibilităților de spionare din afară. În condițiile atît de vitrege ale acelor vremuri, nu le-a fost ușor s-o facă. Dar preocupări au existat, ajungînd pînă la succese remarcabile pe care o istorie a acestei activități nu le poate omite.

Să reținem mai întîi chiar „învățăturile" lui Neagoe Basarab, din care răzbat prețioase sfaturi menite să restrîngă posibilitățile de spionaj ale solilor. Ele se referă la datoria domnului de a dispune paza solului „pînă va ieși din țară", de fapt, o măsură de supraveghere a lui ; altfel n-am înțelege poate îndeajuns de bine severitatea cu care scria Vlad Țepeș vameșilor din Rucăr, de unde urma să vină un sol : „și dacă solul acela va vrea să vină la domnia mea, să vie cu el și vameșul ce se va duce la Brașov. Altfel să nu fie". Cu mai multă rigoare, s-ar putea pune sub semnul rezervei interpretarea de mai sus. Dar ce recomandă mai departe Neagoe Basarab ? „Gazda solilor să nu fie aproape de voi, nici de grădinile care vă primblați de voi cu sfetnicii voștri", domnul să nu-și dezvăluie sentimentele în fața solului, indiferent de știrile aduse „măcar bune, măcar rele", iar în timpul mesei, „nu cumva să vorbești niscare lucruri făr de ispravă", astfel încît, la plecare, solul să poată spune stăpînului său : „și mai mult nu poț să-l ispitești cu cuvîntul pentru că ne-au încuiat cu totul".

Ce altceva probează toate aceste măsuri decît grija permanentă a domnilor pentru securitatea tronului și a țării împotriva actelor de spionaj din afară. Precauțiile lui Mihai Viteazul erau atît de mari, încît a ajuns să nu poată suferi „om lîngă dînsul".

„Paza bună"... avea să aducă însă unele rezultate despre care documentele ne lămuresc întrucîtva. Aflăm astfel, printr-un martor al epocii, Belsius, despre un spion venit de la Constantinopol, care a fost prins și tras în țeapă „după ce și-a mărturisit fapta", iar un document din vremea lui Neagoe Basarab consemnează momentul în care a fost prinsă o iscoadă... Pedeapsa nu a venit imediat, căci domnul voia să i se dovedească mai întîi vinovăția, dispunînd să se facă cercetările de rigoare, iar „dacă vom afla din nou că a umblat astfel, să știți... că-l voi pune *într-o țeapă cît mai înaltă*".

Un posibil tablou al activității de informare în țările române are însă contururi mai largi decît acelea pe care le-am schițat pînă aici. Nu s-ar putea socoti încheiată această sumară evocare fără a ne gîndi și la consecințele mai largi ale activității de spionaj dincolo de hotarele țărilor române, în limitele cărora ele s-au consumat cu precădere.

O primă consecință privește chiar schimbul de informații între țările române.

Asemenea legăturilor economice, politice și culturale, acestea răspundeau aspirațiilor comune de preîntîmpinare a pericolului extern, dînd glas — și în acest plan — conștiinței unității de neam a românilor din cele trei teritorii. Informațiile dobîndite de domnii moldoveni sau ai Țării Românești ajungeau astfel la vreme la cunoștința românilor de peste Carpați, după cum știrile brașovenilor, sibienilor sau ale bistrițenilor parveneau la cei dintîi, în virtutea unor relații de reciprocitate bine statornicite, pe care documentele medievale o evidențiază în dese rînduri : „Dacă aveți ceva știri nouă despre lucrurile de acolo de sus — le scria Ieremia Movilă bistrițenilor — dumneavoastră dați-ni-le la cunoștință, și noi, tot așa, lucrurile și știrile de aici, cînd vor fi, vi le vom face cunoștință".

Altă consecință a activității de informare avea la rîndu-i semnificații multiple asupra locului țărilor române în contextul diplomatic internațional. Fiindcă, apărîndu-se pe sine, țările române au apărat implicit și statele vecine. Faptul îl ilustrează cu prisosință și zelul depus de domnii români în transmiterea promptă a știrilor referitoare la planurile politice și militare ale Porții, în condițiile în care dominația ei începuse să se accentueze. Serviciile de acest fel — multe consfințite chiar prin tratate — au fost adesea scump plătite cu emoțiile pricinuite de teama deconspirării lor, cu toate consecințele ce decurgeau de aici asupra domniei. Altfel n-am înțelege insistența cu care Aron Tiranul ținea să-i precizeze lui Zamoisky, cancelarul Poloniei, la 15 aprilie 1594 : „cerem în chip stăruitor ca domnia ta, după ce vei ceti această scrisoare să binevoiești s-o arzi".

Știrile acestea și-au dovedit în dese rînduri însemnătatea. Din nefericire, prea tîrziu decît ar fi trebuit. Căci, nu odată, informațiile transmise cu atîtea sacrificii au fost nesocotite sau privite cu neîncredere, după cum se plîngea Luca Cîrjă în fața regelui Poloniei, arătînd că domnul său „și înainte v-a trimis vorbă despre lucrul păgînului, cum se adună și cum se întăresc împotriva creștinătății și cum îi prădă pămîntul și noi, creștinătatea, nu băgăm de seamă".

Înțeleptul diplomat avea dreptate. Nu putea fi uitat nici serviciul pe care moldovenii îl făcuseră cu cîțiva ani mai înainte lui Sigismund II al Ungariei, informîndu-l despre intenția turcilor de a ocupa Belgradul... de care însă regele n-a ținut seama, lăsînd astfel otomanilor calea liberă spre Europa Centrală.

Desigur, amploarea activității de informare și scopurile ei au evoluat, odată cu însăși evoluția țărilor române, cunoscînd momente de glorie în timpul marilor domni (Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul, Petru Rareș, ș.a.), atingînd apoi nivelul unei adevărate „rețele" de spionaj, în vremea lui Constantin Brîncoveanu, pentru ca, în secolul XVIII, accentuarea dominației otomane să lase urme mai puțin luminoase în profilul ei... Dar în întreaga ei dezvoltare, activității de informare nu i se poate contesta contribuția esențială la apărarea ființei statale și a stabilității politice. Chiar dacă s-au scris din umbră, faptele acestei activități au ieșit la iveală prin însăși măreața operă de conservare a ființei statale românești din cele mai vechi timpuri pînă astăzi. Prin „curajul, puterea de sacrificiu, caracterul de nestrămutat, care nu cunoaște frică de moarte" ale înfăptuitorilor lor, ele s-au adăugat, astfel, în chip armonios la celelalte fapte de glorie ale istoriei românilor, despre care Eminescu avea dreptate să spună că „în epoce eroice... mănțin cu tărie existența statului".

Ștefan LEMNY

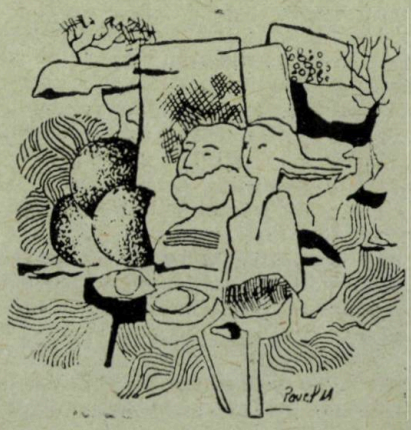

Danuta Bieńkowska

Nunţile veacului al XVII-lea

(...) La sfîrşitul lunii ianuarie a anului de graţie 1645 era întîmpinat cu bun venit la graniţa Moldovei prinţul Janusz Radziwill. Fericitul mire al Domniţei Maria venea însoţit de cîteva mii de oameni : nuntaşi, slujitori şi armată. Vroia de bună seamă să se prezinte cît mai strălucitor cu putinţă în faţa socrului său despre averile căruia se băsnuia prin toată Europa, dar se îngrijea neîndoielnic şi de paza persoanei sale, precum şi a înaltei mirese ; se vorbea în Polonia că Moldova-i ca un cîmp de prepeliţe, n-ai clipă de linişte pe cuprinsul ei.

Domnitorul Vasile Lupu stăpînea ţara Moldovei de unsprezece ani, aşadar domnie lungă pentru acele vremuri de restrişte, dacă se mai ţine cont şi de faptul că trebuia an de an să capete de la Stambul înscris de confirmare a puterii iar din trei în trei ani să se înfăţişeze el singur în faţa sultanului pentru prelungirea firmanului. Faptul că izbutea de atîta vreme să mulţumească pretenţiile turcilor convinsese pe toată lumea că averile Domnitorului doar cu Sezamul se puteau măsura, dacă haraciurile anuale şi bacşişurile grase n-o secătuiseră încă.

Lupu era grec la origine, strămoşii i se trăgeau din Epir şi se îmbogăţiseră în negoţul cu Turcia. Înainte de a-şi cumpăra de la Sultan scaunul domnesc, Lupu slujise la curtea domnitorului dinainte al Moldovei, Barnovski Vodă, cunoscut polonezilor prin faptul că-i zdrobise pe cavalerii lor în timpul retragerii după bătălia pierdută de la Cecora. Domnia lui Barnovski fusese însă scurtă, cu două reveniri în mai puţin de trei ani, iar cînd s-a înfăţişat sultanului pentru o nouă confirmare şi-a pierdut capul.

Urmaşul lui la tronul Moldovei şi-a luat numele de Vasilie, în amintirea vestitului premergător din Bizanţ, întemeietor al dinastiei macedoniene, reformator al finanţelor Imperiului de Răsărit, cel care înnoise legislaţia şi sprijinise artele. Lupu şi-a pus în minte să joace un rol asemănător în Moldova, visînd totodată să se urce pe tronul Bizanţului, dacă un concurs fericit de împrejurări ar fi îngăduit o nouă cruciadă şi înfrîngerea duşmanului de veacuri al creştinătăţii. Deocamdată binevoise să aducă Sinodul la Iaşi, direguindu-i pe prelaţii moldoveni şi ruşi, cărora le dădea îndrumări cu bătaie mai lungă decît ţineau hotarele Moldovei.

Vasile Lupu se ferise pînă acum să poarte războaie, administra cu pricepere veniturile ţării, obţinînd mari cîştiguri din vînzarea de blănuri, peşte, vite, miere şi ceară de albine. Cea mai mare parte a mărfurilor se trimetea la Gdansk, ba chiar pînă la Moscova, întreţinîndu-se totodată legături negustoreşti cu Veneţia şi Turcia. În 1642 şi-a măritat fata cea mai mare cu Ambrozie Grillo, fiul beiului veneţian ce se afla dragoman la Stambul.

Pertractările privind mîna celei de a doua fete, Domniţa Maria, duraseră peste trei ani, întrucît pentru măritişul ei Vasile Lupu a fost nevoit să obţină permisiunea Sultanului care de regulă se împotrivea unor legături prea strînse între domnitorii ţărilor româneşti şi nobilimea poloneză. Cînd în sfîrşit, datorită feluritelor intervenţii şi plocoanelor bogate s-a căpătat bunăvoinţa lui Ibrahim, au prins a se răspîndi vorbe precum că însuşi Marele Cneaz al Moscovei nu s-ar da în lături să se însoare cu Domniţa Maria. A urmat aşadar o nouă amînare trebuitoare chibzuielilor lui Vasile Vodă : care alianţă ar putea fi mai cu folos, cea cu Moscova sau cea cu Polonia.

Wladyslaw al IV-lea visa de ani de zile organizarea unei cruciate împotriva turcilor. Dar abia cu un an în urmă hatmanul său Konieţpolski dobîndise la Ochmatowo, o strălucită victorie împotriva păgînilor. Cadavrele tătarilor au acoperit atunci stepa pînă departe spre rîul Sina Woda. Alte mii se înnecaseră, încercînd să fugă pe ghiaţa subţiată ; se spunea că supravieţuitorii s-au salvat datorită podului de cadavre. Konieţpolski avea de gînd să continuie luptele. Limbile plătite informaseră deja pe Vasile Lupu că hatmanul polon ar fi plănuit cu regele lui o nouă campanie în Crimeia, răsplata căreia putînd deveni „pămînturile Moldovei şi Munteniei, ba poate că şi ale Transilvaniei, ţări aşa de bogate că ar fi în stare şi singure să ducă război cu turcii."

În această situaţie, Vasile Lupu a hotărît să-şi dea fata după Radziwill.

Solii princiari, Mirski şi Mirzenski s-au întors de data aceasta nu numai cu încuviinţarea Domnului Moldovei, ci şi cu portretul Domniţei Maria. Nu se arăta din portret fata lui Lupu o frumuseţe, cu toată blana de zibelină, rochia din brocart cu fir de aur şi şiragurile de perle pe care le purta. Vopsirea stridentă a buzelor şi obrajilor, după obiceiul Oriental, nu făcea decît să-i pună în evidenţa banalitatea trăsăturilor. Mama ei se trăgea dintr-o familie de boieri de mîna a doua. Cu toate acestea se spunea că tocmai pe această linie se înrudeşte Lupu cu Movileştii, care de mult îşi dăduseră fetele după şleahtici de seamă ai Coroanei poloneze.. Mult sînge polonez şi moldovean cursese pentru păstrarea mitrei nobiliare a feciorilor sau dobîndirea zestrei pentru fete ; două Movilence îşi pierduseră soţii şi toate patru surorile multe rude de sînge. Vasile Lupu era bucuros de legăturile cu Movileştii, de vreme ce şi episcopatul îl încredinţase lui Petru Movilă. După moartea Tudosiei, nu cu o poloneză s-a însurat el însă a doua oară şi nici măcar cu vreo altă creştină, ci cu o cercheză, ce-i însă drept, neobişnuit de frumoasă, „di privileggiata beleza", cum a descris-o Paul din Alep.

Janusz Radziwill, deşi împlinise abia vîrsta lui Cristos, îşi înmormîntase deja prima soţie, pe Katarzyna din neamul prinţilor Potoţki. De copil fusese crescut în credinţa calvină şi avea să şi-o păstreze pînă la sfîrşitul vieţii. Primise învăţătură de carte la Lipska şi Leyda. În 1631 luptase la umărul lui Henri de Orania contra spaniolilor. Urmărindu-şi planurile în privinţa tronului suedez, Wladyslaw al IV-lea pe Janusz Radziwill îl trimisese cu solie în Anglia şi în Statele olandeze. Doi ani mai tîrziu prinţul Radziwill lua parte în campania de la Smolensk iar în 1635 îl aflăm la dreapta regelui la încheierea tratativelor de pace cu suedezii de la Sztumska Wies. Ambiţios, îndărătnic şi agresiv, intra destul de des în conflict cu înalţii demnitari ai Coroanei, cu cei mai mărunţi deopotrivă, mai ales în treburi legate de recunoaşterea unor drepturi. Ceea ce nu l-a împiedicat însă să agonisească o imensă avere. Din acest punct de vedere nu era mai prejos de socrul său, depăşindu-l însă în ceea ce priveşte neamurile din care se trăgea, slăvite din tată în fiu. Fără să mai vorbim de faptul că regina Poloniei însăşi era din casa Radzwill, un cumnat de-al său, tot Janusz, se căsătorise de curînd cu Zofia Elisabeta, fiica Electorului de Brandemburg, devenind astfel rudă cu jumătate din casele regale din Europa. Dacă s-ar fi ajuns la o nouă cruciată şi la izbînda creştinătăţii, din nou s-ar fi putut pune pe tapet unirea cu Polonia, chibzuită încă de Ieremia Movilă iar atunci moştenitorul tronului Moldovei devenea de la sine un pretendent posibil la coroana poloneză.

Domnia lungă şi liniştită a lui Vasile Lupu asigurase ţării îmbelşugare şi prosperitate care de mult nu se mai văzuseră pe aceste plaiuri, ce-i drept pe seama ţăranilor care purtau pe umerii lor greul şi povara. Satele pitulate prin păduri dese nu aveau o înfăţişare prea arătoasă, la hanuri în schimb se putea dobîndi fără greutate şi loc bun de dormit şi hrană pentru oameni şi cai. Plata se făcea în banii ţării călătorilor, deoarece în Moldova nu se bătea monedă, primiţi fiind la fel de bine şi talerii nemţeşti şi solzii italieni ori orţii polonezi. De atunci s-a păstrat zicala : a da ortul popii, ceea ce înseamnă să-ţi sfîrşeşti zilele. Cei mai bine văzuţi erau însă

banii „cu chip de leu", cum le spunea poporul.

Două lucruri au stîrnit totuşi uimirea polonezilor : tăria şi rezistenţa neobişnuită a locuitorilor de pe aceste meleaguri, precum şi bogăţia de păsări şi de alte vieţuitoare. Cu toate că era o iarnă cu multă zăpadă şi ger înţepător, copiii ţăranilor, ba chiar şi ai oamenilor înstăriţi alergau desculţi, în straie uşoare prin ogrăzi fără să li se întîmple nimic. Arborii din preajma aşezărilor erau împestriţaţi de păsări colorate, încît le păreau polonezilor ornamente din procesiuni euharistice.

Vasile Lupu venise în întîmpinarea prinţului polon cu o suită de două mii de oşteni. Călărea un armăsar arab focos, ce săgeta lumina cu podoabele lui de aur şi pietre preţioase. După obiceiul pămîntului, a coborît, trecînd calul ginerelui său, ca astfel să ajungă Radziwill în pragul miresei, el însuşi încălecînd un alt bidiviu, nu mai puţin înzorzonat şi astfel galopară alături spre Iaşi, trecînd în revistă oştirea înşirată pe amîndouă părţile drumului de onoare.

La intrarea în oraş au fost întîmpinaţi cu urale şi salve de puşcă. Tîrgul Ieşilor era o mare aşezare comercială, ce-i drept cu case de lemn care le aminteau polonezilor felul cum se construia prin satele lor de acasă. Radziwill era atras însă de spectacolul străzii, întrucît locuitorii oraşului reprezentau cele mai diverse naţii : greci, turci, armeni, jidovi, tătari şi ruşi, pe lîngă autohtoni. Chiar şi boierii acestei ţări, căci să fi locuit la Iaşi vreo treizeci de mii, se îmbrăcau după moda orientală, cu antereie şi işlice. Domnitorul l-a înştiinţat prin tîlmaciul lui că sînt în Iaşi şaizeci de biserici şi unsprezece mînăstiri, douăzeci de şcoli felurite, precum şi o tiparniţă adusă nu de mult del a Kiev. Se îngrijeşte de ea Sofronie Pociontki, tot el organizase la mînăstirea Trei Ierarhi o şcoală vasiliană model, în scopul de a atrage tineretul de pe la şcolile iezuite care mult rău pricinuiesc cugetului.

Vasile Lupu era un bărbat înalt şi voinic ; ochii îi avea negri, mustăţile şi barba ca pana corbului, faţa smeadă. Vorbea mai uşor greceşte decît româneşte şi se înconjura de greci. Tot grec era şi tîlmaciul care vorbea la fel de bine poloneza, ungara, turca şi latina. Curtea era alcătuită din cîteva zeci de feluriţi dregători, vornici, vistiernici, chelari, medelniceri, cupari. Mai locuiau tot în palatul domnesc vreo două sute de boieri de mîna întîia, păzind puterea cu credinţă.

Castelul era înconjurat de cîteva inele de întărire, prevăzute cu porţi de apărare. Între ziduri se orînduise infanteria românească în straie roşii, ienicerii şi călăraşii vestiţi prin îndemînarea lor. Mareşalul curţii, urmat de garda palatului, îmbrăcată în felurite uniforme, moldoveneşti, turceşti, tătăreşti, chiar şi poloneze, au condus pe înaltul oaspete şi alaiul lui în curtea interioară a palatului, unde aştepta deja soliile din partea Sultanului Ibrahim, a regelui Wladyslaw al IV-lea, ale prinţilor din Kurlandia, Transilvania şi Muntenia, din partea Electorului de Brandemburg, a Patriarhului de Ţarigrad, a altor voievozi şi magnaţi polonezi, pe care îi invitase Vasile Lupu şi din vreme daruri bogate le trimisese.

Cîteva zile mai tîrziu a avut loc celebrarea căsătoriei după ritualul grecesc. Doi mitropoliţi în fruntea unui numeros cleric au întîmpinat mirii în pragul bisericii. Binecuvîntarea le-a dat-o Petru Movilă. Domniţa Maria era acum frumoasă în rochia albă şi vălul roziu care o acoperea din cap pînă la picioare. Ospăţul de nuntă a ţinut douăsprezece zile în şir, mesenii ridicîndu-se atunci cînd nu mai puteau rezista, întorcîndu-se iarăşi şi iarăşi la mîncare şi băutură îndestulată.

În prima zi care a urmat slujbei religioase şi-au depus darurile la picioarele noilor căsătoriţi soliile regelui poolnez, ale Electorului, ale principiilor Kurlandiei şi Transilvaniei, tot atunci au fost prezentaţi cei mai de seamă demnitari de la curtea Poloniei. În ziua următoare a venit rîndul darurilor trimise de Domnitorul Munteniei. În ziua a treia au bătut frunte de pămînt trimişii oraşelor din Moldova şi Transilvania, adăugînd alte daruri la muntele de aur şi lucruri de preţ care se ridicase deja. Curtea sultanului trimisese şi o capelă de muzicanţi care desfătau asistenţa în tot timpul desfăşurării acestor ceremonii.

Nu numai palatul domnesc, întreaga capitală a Moldovei devenise un enorm salon de primire a oaspeţilor. În sălile palatului la multe şi felurite mese benchetuiau nuntaşii cei mai de seamă, în hanurile şi cîrciumile oraşului, prin curţile boiereşti ori casele negustorilor erau ospătaţi roiuri nesfîrşite de boiernaşi, slujitori, oşteni. Pînă şi celor mai umili dintre musafirii sosiţi la nuntă li se plătise din vistierie atîţia bani, încît puteau fără grijă să arunce cu ei la dreapta şi la stînga. Fiecare temenea adîncă făcută la depunerea cadoului de nuntă, fiecare reprezentaţie dată de scamatori şi măscărici era răsplătită gras.

Mireasa era înconjurată de fete tinere, obiceiul pămîntului pretinzînd ca nevestele şi duducile să se aşeze separat ; între cele două grupuri şi-au găsit rostul polonezele sau italiencile venite cu soţii lor la această nuntă vestită ; ele făceau legătura în conversaţie, tîlmăcind pentru doamnele care nu cunoşteau limbi străine.

Privirile oaspeţilor erau însă tot mai insistent atrase de două femei : Doamna ţării, Caterina şi tînăra Domniţă Ruxanda, cea de a doua fiică a lui Vasile Lupu. Amîndouă erau de o frumuseţe cu totul ieşită din comun. Domniţa produsese o puternică impresie asupra tînărului voievod de Wraclaw, Piotr Potoţki, care prezentase darurile trimise de regele Wladyslaw al IV-lea. Nimic de mirare — Domniţa Ruxanda trecea drept moştenitoarea averilor tatălui ei şi cea mai aleasă frumuseţe din această parte a Europei. Îndelungata bunăvoinţă a Sultanului faţă de Vasile Lupu, putea naşte speranţa ca şi ginerele său să poată aspira la tronul Moldovei. Aşa sau altfel stînd lucrurile, în cele douăsprezece zile cît a durat ospăţul de nuntă Piotr Potoţki a făcut tot ce i-a stat în putinţă pentru a se înfăţişa în culorile cele mai atrăgătoare şi a dobîndi favorurile Domnitorului Moldovei.

De adăugat că ospăţul era agrementat de felurite distracţii, dansuri, jocuri de societate. Mulţime de scamatori turci, femei ori bărbaţi, se întreceau care mai de care ca să cadă prostimea pe spate de mirare. În curtea palatului erau ridicate cu mare grabă fortăreţe şi castele pentru a putea fi dărîmate ori trecute prin foc şi sabie. Din ruine apăreau nişte namile care se luptau cu fiarele sălbatice, cu lei, elefanţi sau cu monştri nemaivăzuţi. Pentru a îmblînzi mai apoi impresia de cruzime, alţi scamatori cu frunţile înguste îşi legau de capetele rase pietre de moară, lăsîndu-se loviţi cu ciocane pînă se spărgeau pietrele, ori se învîrteau ca nişte titirezi cu pietrele în creştetul capului, căzînd totdeauna la picioarele Domniţei, de la care căpătau o pungă cu bani şi îngăduinţa de a-i săruta poala rochiei.

Abia după vreo două săptămîni au început oaspeţii să se pregătească de plecare pe la casele lor. Tuturor li se împărţeau sume cuvenite din banii pe care Radziwill îi primise ră ca dotă a miresei.

În urma rădvanului însurăţeilor se tîra o coloană lungă de cîţiva kilometri alcătuită din căruţe ferecate, pline burduf. Vasile Vodă şi Doamna Caterina i-au însoţit pînă la hotare. Radziwill i-a luat pînă la Kamieneţ pe Ruxanda şi pe fratele ei mai mic, găzduindu-i acolo cu fast şi făcîndu-le daruri bogate. Cînd i-a lăsat să se întoarcă acasă, după atîtea petreceri şi festinuri, amîndorura palatul părintesc din Iaşi le-a apărut acum pustiu şi trist.

Vasile Lupu nu şi-a cercetat fiica preferată asupra sentimentelor pentru Voievodul din Wroclaw, deşi nu era greu de observat că Ruxanda îi preferase compania în tot timpul cît a durat nunta surorii sale. Domnitorul ţinea fata ca o marfă de mare preţ, plănuind să o mărite cu Zygmund, fiul lui Gheorghe Racoţi, Voievodul Ardealului. Întrucît însă fata era foarte tînără, nu se prea grăbea cu legarea logodnei, aşa că în lunile care au urmat nunţii Mariei l-a primit cu aceeaşi bunăvoinţă pe Piotr Potoţki, în vinele căruia curgea deopotrivă o picătură de sînge de-al Movileştilor.

(continuare din pag. 217)

Traducere de
Natalia CANTEMIR

LITERATURA DE AVENTURI

Cingătoarea Hypolitei de Agatha Christie

„Un lucru te duce la altul", așa îi place lui Hercule Poirot să spună, fără pretenția de a fi original.

El adaugă însă că acest lucru nu a fost niciodată mai evident ca în cazul Rubens-ului furat.

Pe Poirot nu l-a interesat niciodată Rubens. În primul rînd, Rubens nu este pictorul pe care-l admiră, apoi, circumstanțele furtului au fost destul de obișnuite. A intrat în această afacere mai mult pentru a-l obliga pe Alexander Simpson care era pe cale de a-i deveni prieten, dar și pentru un motiv al său particular, nu întru-totul în afara clasicilor !

După comiterea furtului, Alexander Simpson trimise să fie căutat Poirot, căruia îi turnă dintr-o suflare toată tărășenia. Rubens-ul respectiv era o descoperire recentă, o capodoperă necunoscută pînă atunci, a cărei autenticitate nu mai putea fi pusă la îndoială. Fusese expusă la Galeriile „Simpson" și furată ziua-n amiaza mare. Erau timpurile în care șomerii începuseră a folosi tactica de a se întinde pe jos pe la colțurile străzilor și de a pătrunde la „Ritz". O ceată dintr-astea intrase în Galeriile Simpson. Fusese chemată poliția, toți se îngrămădiseră în jurul lor plini de curiozitate și, de-abia după ce demonstranții fură îndepărtați cu forța, se observase că noul Rubens fusese tăiat și scos din rama sa.

— Era un tablou mic, explică d-l Simpson. Oricine îl putea lua sub braț și pleca în timp ce toți ceilalți se zgîiau la mizerabilii aceia de șomeri.

S-a descoperit mai tîrziu că mizerabilii în chestiune fuseseră plătiți pentru inocentul lor rol în acel furt. Ei urmau să demonstreze la Galeriile „Simpson", dar nu știuseră nimic de motivul acelei demonstrații pînă mult după aceea.

Hercule Poirot gîndi că fusese o strașnică și amuzantă păcăleală, dar nu vedea ce putea el să mai facă în acest caz. Poliția, arătă el, este cea în care trebuia să ai încredere atunci cînd se ocupa de un furt atît de simplu.

Alexander Simpson zise :

— Ascultă-mă, Poirot. Eu știu cine a furat tabloul și unde are de gînd să-l ducă.

Dacă te luai după proprietarul Galeriilor „Simpson", tabloul fusese furat de o bandă de escroci internaționali în numele unui anumit milionar care nu se sfia să achiziționeze opere de artă la un preț surprinzător de scăzut — și fără întrebări ! — Rubens-ul, spuse Simpson, va fi dus pe ascuns în Franța, unde va intra în posesia milionarului. Poliția engleză și cea franceză au fost alertate, deși Simpson era de părere că ambele vor eșua, „și, odată trecut în posesia ciinelui cel murdar (așa cum apărea milionarul în imaginația păgubașului) va fi foarte greu de făcut ceva. Bogații trebuie tratați cu respect. Ei, aici e momentul să intervii tu. Situația va fi destul de delicată și tu ești singurul care-i poate face față".

În sfîrșit, fără prea mare entuziasm, Hercule Poirot fu determinat să accepte această sarcină. Căzu de acord să plece imediat în Franța. Nu se arătă prea interesat de această cercetare dar, din cauza ei, făcu cunoștință cu cazul „Eleva dispărută", care se pare că-i stîrni într-adevăr curiozitatea.

Auzise prima dată de acest caz de la Inspectorul-șef Japp care trecuse pe la Poirot tocmai cînd acesta își exprima aprobarea pentru modul în care valetul îi organizase bagajul.

— Ei, zise Japp, spre Franța, nu-i așa ?

Poirot spuse :

– *Mon cher*, dar văd că sînteți incredibil de bine informați la Scotland Yard.

Japp chicoti. Spuse :

– Avem și noi informatorii noștri. Simpson te-a solicitat pentru afacerea aia cu Rubens. Se pare că nu prea are încredere în noi. Ei, n-are a face, ceea ce doresc eu este ceva cu totul diferit. Întrucît tot pleci la Paris, m-am gîndit că ai putea să împuști doi iepuri cu un singur glonț. Detectivul nostru Hearn e acolo, încercînd să coopereze cu franțuzii, îl cunoști pe Hearn, nu ? Băiat bun, dar cam fără imaginație. Mi-ar place să-ți cunosc părerea în afacerea asta.

– Despre ce afecere vorbești ?

– Fata dispărută. Va apare ceva în ziarele de seară. Se pare c-ar fi fost răpită. Fiica unui Canonic din Crancester. O cheamă King, Winnie King.

Și dădu drumul întregii povești. Winnie fusese în drum spre Paris unde urma să intre în selectul colegiu pentru fete englezoaice și americance numit „Școala D-nei Pope". Winnie venise de la Crancester cu trenul de dimineață – fusese văzută prin Londra de o membră a asociației „Elder Sisters" Ltd. care avea sarcina de a conduce tinerele fete de la o stație la alta – și fusese încredințată d-șoarei Burshaw, adjuncta d-nei Pope, după care plecase, în compania altor optsprezece fete, din stația „Victoria" cu trenul ce urma să fie trecut pe continent pe ferry-boat. Nouăsprezece fete traversaseră Canalul Mînecii, trecuseră prin vamă la Calais și intraseră în Paris cu trenul, luaseră prînzul în vagonul restaurant. Dar, cînd d-șoara Burshaw numărase capetele într-un cartier dintr-o suburbie pariziană, descoperi că erau numai optsprezece fete.

– Aha, aprobă din cap Poirot. Trenul s-a oprit pe undeva ?

– Da, la Amiens, dar fetele luau la ora aceea prînzul în vagonul restaurant și toate afirmă cu tărie că Winnie era acolo. Ele au pierdut-o, ca să zicem așa, pe drumul de întoarcere de la vagonul restaurant spre compartimentele lor. Adică ea nu a mai intrat în compartimentul ei cu cele cinci fete care erau cu ea. Ele n-au bănuit că s-a întîmplat ceva rău, doar că Winnie intrase probabil într-unul din celelalte compartimente rezervate lor.

Poirot dădu aprobativ din cap.

– Deci a fost văzută... cînd exact ?

– La circa 10 minute după ce trenul a plecat din Amiens. Japp tuși cu modestie. A fost văzută intrînd...ă... la toaletă. Poirot murmură.

– Foarte natural. Continuă : nimic altceva ?

– Da, încă un lucru. Fața lui Japp se întunecă. I-a fost găsită pălăria între linii, într-un loc la aproape paisprezece kilometri depărtare de Amiens.

– Nici un cadavru ?

– Nici unul.

Poirot întrebă :

– Tu ce crezi ?

– Greu de știut ce să crezi. Întrucît nu este nici un semn al corpului ei, asta înseamnă că nu a căzut din tren.

– S-a mai oprit trenul după plecarea din Amiens ?

– Nu. A încetinit odată... la un semnal, dar de oprit nu s-a oprit și mă îndoiesc că a încetinit deajuns ca cineva să poată sări fără a se răni. Crezi că puștoaica s-a speriat și a încercat să sară din tren ? Era prima ei plecare și s-ar putea să-i fi fost dor de casă, asta-i mai mult ca sigur. Să nu uităm că avea cinșpe ani jumate – o vîrstă sensibilă, deși tot drumul a fost veselă, ciripind cu colegele ei.

Poirot întrebă :

– Trenul a fost cercetat ?

– Bineînțeles. L-au luat de la un capăt la altul, chiar înainte de a intra în Gara de Nord. E absolut sigur că fata nu era în tren.

Japp adăugă oarecum exasperat :

– A dispărut, pur și simplu, în aer. E inexplicabil. Curată nebunie !

– Ce fel de fată era ?

– Obișnuită, tipul normal, după cite-mi pot da seama.

– Vreau să spun – cum arăta ?

– Am la mine o fotografie a ei. Nu e chiar o frumusețe în mugure.

Întinse fotografia lui Poirot care o studie în tăcere. Reprezenta o fată înaltă și deșirată cu părul în două plete fluturînde. Nu era o fotografie pozată, subiectul fusese evident surprins. Era tocmai în actul mușcării unui măr, buzele-i erau depărtate, lăsînd să se vadă dinții ieșiți înafară, ținuți de o placă dentară. Purta ochelari.

Japp spuse :

– O puștoaică obișnuită – dar cam așa, obișnuite, sînt toate la vîrsta asta. Am fost ieri la dentistul meu. Am văzut o fotografie, în revista Sketch, a Marciei Gaunt, frumusețea acestui sezon. Mi-o amintesc pe vremea cînd avea 15 ani. Mă dusesem la Castel pentru jaful acela. Pistruiată, stîngace, cu dinții ieșiți înafară, părul lăliu și alandala. Astea se transformă-n frumuseți peste noapte – nu știu cum naiba fac ! E un miracol.

Poirot zîmbi.

– Femeile, spuse el, reprezintă sexul miraculos ! Ce se știe de familia fetei ? Au ceva de spus care ne-ar putea ajuta ?

Japp negă scuturîndu-și capul.

– Nimic interesant. Mama e invalidă. Bietul canonic King este absolut întors pe dos. Jură că fata fusese teribil de nerăbdătoare să plece la Paris, abia mai putea sta. Dorea să studieze pictura și muzica – sau ceva în genul ăsta. Fetele d-șoarei Pope studiază artele cu A mare. După cum probabil știi, pensionul d-șoarei Pope este binecunoscut în această privință. O mulțime de fete din lumea bună învață acolo. E foarte strictă – un adevărat dragon – și foarte scumpă, cu mare atenție la selecție.

Poirot suspină.

– Cunosc, cunosc. Și d-șoara Burshaw care a luat fetele în Anglia ?

– Nu exagerat de dotată cu creier. Înspăimîntată că d-șoara Pope va spune că a fost vina ei.

Poirot spuse gînditor :

– Nu e nici un tînăr în acest caz ?

Japp gesticulă spre fotografie.

– Arată ea c-ar fi posibil așa ceva ?

– Da, nu prea. Totuși, indiferent de felul în care arată, ar putea avea o inimă romantică. În fond 15 ani nu e chiar puțin.

– Ei, spuse Japp, dacă o inimă romantică a spulberat-o din trenul acela, mă apuc de citit romane scrise de femei.

Privi spre Poirot, plin de speranțe.

– N-ai găsit nimic, nu ?

Poirot clătină încet din cap. Spuse.

– Nu s-a întîmplat să găsească și o pereche de pantofi pe linia ferată ?

– Pantofi ? Nu. De ce pantofi ?

Poirot murmură :

– Ei, așa... o idee...

II

Hercule Poirot tocmai voia să coboare la taxiul care-l aștepta cînd zbîrnîi telefonul. Ridică receptorul.

– Da ?

Vocea lui Japp.

– Îmi pare bine că te-am mai prins. S-a terminat, bătrîne. Cînd m-am întors la Yard am găsit un mesaj. Fata a apărut. Pe marginea șoselei, la 15 km. de Amiens. E stupefiată, așa că n-au putut scoate o poveste coerentă de la ea, doctorul spune că a fost drogată. Altfel, e bine sănătoasă. N-are nimic.

Poirot spuse ușor :

– Așa încît nu mai ai nevoie de serviciile mele...

– Mie-a teamă că nu. De fapt voiam să-ți spun că-mi pare tare rău că te-am deranjat.

Japp rise și puse telefonul în furcă.

Hercule Poirot nu rise. Puse încet telefonul la locul său. Fața sa arăta o oarecare îngrijorare.

III

Detectivul-inspector Hearn îl privi pe Poirot cu multă curiozitate. Spuse :

– N-am crezut că vă va interesa atît de mult d-le. Poirot, spuse :

– Ai fost informat de Inspectorul-șef Japp că aș putea să te consult în această chestiune ?

Hearn aprobă din cap.

– A spus că veniți aici pentru alte probleme și că ne veți da o mînă de ajutor în această șaradă. Dar nu vă mai așteptam odată ce totul s-a clarificat. Mă gîndeam că veți fi ocupat de cazul pentru care ați venit.

Hercule Poirot zise :

– Cazul meu mai poate aștepta. Afacerea asta mă interesează mai mult. Ai numit-o șaradă care pare acum dezlegată. Deși cred că șarada încă este prezentă.

– Dar bine, d-le, noi avem copilul. Nu e rănită și ăsta e lucrul esențial.

– Dar aceasta nu rezolvă problema modului în care s-a întors, nu-i așa ? Ea ce spune ? A văzut-o un doctor, nu ? Ce spune el ?

– Cică ar fi fost drogată. Fata arată încă confuză. Aparent, nu-și poate aduce aminte de multe lucruri de la plecarea din Crancester. Toate i s-au șters din memorie. Doctorul crede că s-ar putea să fi suferit și o comoție. Are o vînătaie pe ceafă. Cică asta ar fi cauza unui gol de memorie.

Poirot spuse :

– Foarte convenabil pentru... cineva.

Inspectorul Hearn spuse cu o voce plină de îndoială :

– Credeți că se preface ?

– Dar d-ta ce crezi ?

– Nu, eu sînt sigur că nu. E o puștoaică simpatică – puțin prea tînără pentru vîrsta ei.

– Nu, nu se preface. Poirot scutură din cap. Numai că aș vrea să știu cum a dispărut din tren. Vreau să știu cine a făcut-o să dispară și de ce.

– Dacă-i vorba de „de ce", eu aș zice că a fost o încercare de răpire. Voiau să o țină și să ceară răscumpărare.

– Totuși n-au cerut nimic.

– Și-au pierdut cumpătul cînd au văzut-o plingînd și au plantat-o pe marginea drumului.

Poirot întrebă sceptic :

– Și ce mare răscumpărare puteau cere de la canonicul din Crancester ? Demnitarii bisericii engleze nu sînt tocmai milionari.

Detectivul inspector Hearn spuse vesel :

– Au rasolit-o, d-le, după părerea mea.

– Aha, după părerea dumitale.

Roșind ușor, Hearn zise :

– Și care ar fi a dumneavoastră ?

– Mă interesează *cum* a putut dispare din tren. Fața detectivului se înnoură.

– E un mister, asta e. Într-un minut stătea acolo, în vagonul restaurant, de vorbă cu celelalte fete. După cinci minute dispărea – abracadabra – ca la circ.

– Exact ca la circ. Cine mai era în vagonul unde d-na Pope a rezervat locurile ?

Inspectorul Hearn aprobă din cap.

– Iată o întrebare bună, d-le. Și importantă. Importantă pentru că era ultimul compartiment al trenului și, îndată ce fetele au ieșit din vagonul restaurant, ușa a fost închisă – așa fac ei, ca oamenii să nu se înghesuie la restaurant să ceară ceai înainte de a se face curățenie după masa de prînz. Winnie King s-a întors în compartiment cu celelalte fete – aveau trei compartimente rezervate.

– Dar în celelalte compartimente cine mai era ? Hearn scoase carnețelul.

– D-șoara Jordon și d-șoara Butters, două fete bătrîne în drum spre Elveția. Referințe bune, persoane respectabile, bine cunoscute în Hampshire, locul de unde veneau. Doi comis-voiajori francezi, unul din Lyon și unul din Paris. Vîrstă mijlocie, persoane respectabile. Un tînăr, James Elliot și soția sa – o femeie bine de tot. El are o reputație destul de proastă, suspectat de poliție pentru niște tranzacții dubioase, numai că nu s-a atins de răpiri, niciodată. Oricum, compartimentul lui a fost cercetat și în bagajul lui nu s-a găsit nimic care să-l implice în cazul nostru. Nici nu știu cum ar fi putut să fie. Mai era o persoană, o americancă, d-na Van Suyder, călătorind spre Paris. Nu se cunoaște nimic despre ea. Arată O.K. Asta-i tot.

Hercule Poirot zise :

– E categoric că trenul nu s-a oprit deloc după ce a părăsit Amiens-ul.

– Absolut. A încetinit odată, dar nu de-ajuns ca cineva să poată sări fără a o păți sau chiar a muri.

Hercule Poirot spuse :

– Uite, tocmai asta face cazul acesta atît de interesant. Fata dispare în aer chiar după plecarea din Amiens. Reapare apoi chiar lîngă Amiens. Ce a făcut între timp, asta-i problema.

Inspectorul Hearn clătină din cap.

– Pusă în felul acesta, problema pare o nebunie. O, apropo, mi s-a spus că ați întrebat ceva despre o pereche de pantofi, vreau să spun de pantofii fetei. Cînd a fost găsită, fata avea pantofi, dar au fost găsiți și pantofi pe linia ferată. Un acar i-a găsit și i-a luat. Erau destul de buni. Pantofi negri și solizi.

– Aha, spuse Poirot mulțumit.

Hearn spuse curios.

– Nu prea înțeleg ce-i cu pantofii aceia. Înseamnă oare ceva ?

– Confirmă o teorie, spuse Hercule Poirot. O teorie despre un număr de circ.

IV

Pensionul d-șoarei Pope era, ca multe alte instituții de acest fel, situat în Neuilly. Hercule Poirot privi fațada respectabilă și fu înconjurat de un cîrd de fete ce ieșiseră prin marele portal. Numără cam douăzeci și cinci, toate îmbrăcate la fel, în haine și fuste negre, cu pălării britanice foarte neaspectuoase de velur albastru închis cu boruri purpurii și aurii, semnul de distincție al pensionului, ales de d-șoara Pope. Vîrstele lor erau între paisprezece și optsprezece ani, unele grăsuțe altele zvelte, blonde și brune, stîngace și grațioase. La urmă, mergînd cu una dintre fete, venea o femeie căruntă, cam țeapănă pe care Poirot o identifică imediat : d-șoara Burshaw.

Poirot privi după ele preț de un minut, apoi sună și ceru să vorbească cu d-șoara Pope.

D-șoara Lavinia Pope era foarte diferită de secunda sa, d-șoara Burshaw. D-șoara Pope avea personalitate. D-șoara Pope inspira teamă. Chiar dacă se apleca uneori în fața unor părinți, tot mai reținea acea superioritate evidentă față de restul lumii, fapt ce reprezintă o puternică trăsătură a unei directoare de pension.

Părul ei cărunt era pieptănat cu distincție, îmbrăcămintea severă dar destul de șic. Era competentă și atotștiutoare.

Camera în care-l primi pe Poirot era a unei femei educate. Mobila era grațioasă, flori, cîteva fotografii înrămate și semnate a cîtorva dintre fostele eleve ale d-șoarei Pope care făcuseră carieră în lume – multe dintre ele erau îmbrăcate în togile și penele tradiționale ale absolvirii. Pe pereți atîrnau reproduceri de mari maeștri și cîteva schițe în acuarelă. Era curat și lustru în cel mai înalt grad. Simțeai că nici un fir de praf n-ar fi avut curajul să se depună într-un astfel de altar.

D-șoara Pope îl primi pe Poirot cu competența unui om a cărui judecată greșește foarte rar.

– D-l Hercule Poirot ? Vă cunosc după nume, bineînțeles. Presupun că ați venit în legătură cu nefericita afacere a Winniei King. Un incident neplăcut.

D-șoara Pope nu arăta a trăi prea intens acest sentiment. Ea lua dezastrul ca atare, mînuindu-l cu competență și reducîndu-i astfel semnificația.

– Nu s-a mai întîmplat așa ceva înainte, spuse d-șoara Pope. „Și nici nu se va mai întîmpla vreodată" părea a spune înfățișarea ei.

– Fata venea aici pentru prima dată, nu ?

– Da.

– Ați avut o întrevedere preliminară cu Winnie și cu părinții ei ?

– Nu recent. Acum doi ani am stat lîngă Cranchester... cu un episcop de fapt...

Maniera în care spusese d-șoara Pope aceste lucruri părea a comunica : „Atenție, te rog. Sînt o persoană care stă cu episcopi !"

– În timp ce eram acolo am făcut cunoștință cu canonicul și cu d-na King. D-na King e, precum se știe, invalidă. Am cunoscut-o apoi pe Winnie. O fată bine crescută și cu un categoric simț artistic. I-am spus d-nei King că aș fi fericită s-o primesc pe Winnie un an sau doi pentru a-și completa studiile. Noi le specializăm aici, d-le Poirot, în Plastică și Muzică. Fetele sînt duse la Operă, la Comedia Franceză și participă la conferințele de la Luvru. Cei mai buni maeștri vin aici pentru a le instrui în muzică, pictură, cînt. O cultură cît mai largă, acesta este țelul nostru.

D-șoara Pope își aminti brusc că Poirot nu era părintele nimănui și adăugă abrupt :

– Ce pot face pentru dumneavoastră ?

– Aș vrea să știu ce se întîmplă cu Winnie în prezent.

– Canonicul King a venit la Amiens și o ia pe fiica sa în Anglia cu el. E de altfel cel mai înțelept lucru de făcut după șocul pe care l-a suportat copilul.

Continuă :

– Aici nu primim fete prea delicate. Nici nu avem posibilități speciale pentru a îngriji invalizi. I-am spus canonicului că, după părerea mea, ar fi mai bine să ia copila acasă.

Hercule Poirot întrebă repezit.

– Ce credeți că s-a întîmplat, d-șoară Pope ?

– Nu am nici cea mai vagă idee. Așa după cum mi-au fost relatate, faptele par incredibile. Și nu pot să văd de ce ar fi de blamat o membră a colectivului meu care a avut aceste fete în sarcină – afară doar de faptul că ar fi putut să descopere lipsa fetei mai devreme.

Poirot spuse :

– Ați primit vreo vizită de la poliție ?

Un tremur ușor trecu prin forma aristocratică a d-șoarei Pope.

– Un oarecare Monsieur Lefarge de la Prefectură a dorit să mă vadă și să constate dacă nu pot arunca o lumi-

nă asupra acestei situații. Bineînțeles că nu am putut. Mi-a cerut apoi să inspecteze cuferul lui Winnie care sosise, bineînțeles, odată cu bagajele celorlalte fete. I-am spus că acest lucru îmi fusese cerut și de alt polițist. Am impresia că departamentele poliției își suprapun activitățile. Curînd după aceea am primit un telefon prin care se insista că nu aș fi inventariat bagajul Winniei pentru ei. Am fost foarte scurtă asupra acestei chestiuni. Nu trebuie să te lași impresionat de oficialități. Poirot inspiră adînc. Spuse :

– Aveți o natură puternică. Vă admir pentru aceasta, Mademoiselle. Presupun că ați despachetat bagajul imediat la sosire, nu-i așa ?

D-șoara Pope păru mirată de această întrebare.

– Rutină, spuse ea. Trăim aici strict prin rutină. Cuferele fetelor sînt desfăcute la sosire iar lucrurile lor sînt aranjate într-un fel în care eu îl doresc și care devine lege mai apoi. Lucrurile lui Winnie au fost despachetate odată cu cele ale celorlalte fete. Natural, au fost ulterior reîmpachetate, astfel încît cuferul ei a fost înminat d-lui King așa cum sosise.

– *Exact* așa ? spuse Poirot, arătînd cu mîna spre un perete. Sînt convins că acesta este tabloul faimosului Pod de la Crancester cu Catedrala pe fundal.

– Aveți dreptate, d-le Poirot. Winnie a pictat acest tablou evident pentru a-mi face o surpriză. Era în cufăr învelit într-o hîrtie pe care scria : „Pentru Miss Pope, de la Winnie". Foarte drăguț din partea ei.

– Aha, exclamă Poirot. Și cum vi se pare tabloul – ce manieră de pictură ?

El însuși văzuse multe tablouri înfățișînd Podul de la Crancester. Era un subiect atacat anual de studenții Academiei, uneori în picturi în ulei, alteori în acuarelă. Îl văzuse pictat bine, mediocru și uneori slab. Dar nu-l văzuse niciodată într-o pictură atît de proaspătă ca în tabloul pe care-l privea acum.

D-șoara Pope zîmbi cu indulgență. Spuse :

– O fată care încearcă să facă ceva frumos nu trebuie descurajată, d-le Poirot. Winnie va fi stimulată să lucreze și mai bine.

Poirot spuse gînditor :

– Nu credeți că ar fi fost mai natural să încerce să facă o acuarelă ?

– Ba da. Nu știu de ce a ales uleiurile.

– Îmi permiteți, doar o clipă Mademoiselle, spuse Poirot desprinzînd tabloul de pe perete pe care-l luă spre fereastră. Îl examină cu atenție și, privind spre d-șoara Pope, spuse :

– Vreau să vă rog, Mademoiselle, să-mi dați mie acest tablou.

– O, d-le Poirot...

– Nu puteți spune că sînteți prea atașată de el. Pictura este abominabilă.

– Mda, nu are într-adevăr nici un merit *artistic*. Dar e lucrarea unui copil și...

– Vă asigur, Mademoiselle, acesta este cel mai nepotrivit tablou pentru pereții acestei instituții.

– Nu știu de ce spuneți acest lucru, d-le Poirot !

– Vă voi demonstra într-o clipă.

Scoase din buzunar o sticluță, un burete și cîteva bucățele de cîrpă. Spuse :

– Mai întîi vreau să vă spun o istorioară, Mademoiselle. Se aseamănă cu povestea „Rățoiul cel urît care s-a transformat în frumoasa Lebădă".

Între timp freca de zor cu buretele pe tablou. Mirosul de terebentină umplu încăperea.

– Se pare că nu frecventați revistele teatrale.

– Nu. Mi se par a fi cam triviale.

– Adevărat, dar uneori sînt instructive. Am văzut o actriță inteligentă care a reușit să-și schimbe personalitatea într-un mod miraculos. Într-un sketch este o stea de cabaret, veselă și fericită. După zece minute apare ca o anemică fetiță cu adenoză, îmbrăcată cu o tunică de gimnaziu, iar după alte zece minute e o țigancă ruloasă prezicînd viitorul după un paravan.

– Da, este posibil, dar nu văd...

– Tocmai vreau să vă arăt ce truc a fost folosit în tren. Winnie, eleva cu plete blonde, cu ochelari și desfigurantul platou dental, merge la toaletă Ea iese după un sfert de oră – ca să folosim cuvintele lui Hearn – „o femeie bine de tot". Ciorapi de mătase, pantofi cu toc înalt, o haină de blană peste uniforma de școală, ascunzîndu-o, o îndrăzneață bucată de pluș, numită pălărie, peste cîrlionți și o față, da, nimic mai ușor. Ruj, pudră, culoare în obraji, mascara. Ce mai rămîne din fața actorului cînd știe cum să și-o transforme ? Nici dumnezeu nu l-ar mai cunoaște. Dar și dumneata, Mademoiselle, ai văzut adesea cum o fetiță slîngace se transformă miraculos într-o tînără atractivă și bine făcută.

D-șoara Pope suspină adînc.

– Vreți să spuneți că Winnie s-a deghizat așa ?

– Nu. Nu Winnie King. Winnie King a fost răpită în timp ce traversa Londra. Actrița noastră i-a luat rapid locul. D-șoara Burshaw n-a văzut-o niciodată pe Winnie – cum avea ea să știe că eleva cu plete și cu dinți în afară nu era de fapt Winnie King ? Pînă aici totul e bine dar impostoarea nu-și putea permite să vină aici deoarece dumneata o cunoșteai pe adevărata Winnie. Așa că, hocus-pocus, Winnie dispare la toaletă și iese de acolo în calitate de nevastă a unui tip numit Jim Elliot pe al cărui pașaport e trecută și o soție. Pletele blonde, ochelarii, ciorapii de bumbac, platoul dental – toate încap într-un mic pachețel ce poate fi ascuns în poșetă. Numai pantofii butucănoși de elevă și pălăria – pălăriile astea britanice imposibile ! – trebuiau aruncate altundeva, așa că au fost aruncate pe fereastră. Mai tîrziu, adevărata Winnie este trecută peste Canal – nimeni nu are treabă cu un copil bolnav, pe jumătate drogat care trece din Anglia în Franța – și depusă la marginea drumului principal, la ieșirea din Amiens. Și, dacă a fost drogată cu scopolamină își va aminti foarte puțin din cele întîmplate.

D-șoara Pope privi mirată spre Poirot :

– Dar *de ce* ? Care ar putea fi rațiunea unei asemenea mascarade lipsită de sens ?

Poirot replică grav :

– Bagajul lui Winnie. Oamenii aceia doreau să treacă ilicit peste granită, din Anglia în Franța, ceva ce era căutat de toți vameșii englezi – de fapt, un lucru furat. Și ce loc este mai sigur decît cuferul unei eleve ? Sînteți o femeie cunoscută, d-șoară Pope, și pensionul dumitale este faimos. La Gara de Nord cuferele domnișoarelor sînt trecute în bloc. Ele aparțin binecunoscutei școli a d-șoarei Pope. Și, după răpire, ce e mai natural decît reînapoierea bagajului tinerei fete, chiar prin Prefectură ?

Hercule Poirot zîmbi.

– Din fericire însă, există rutina școlii de a despacheta bagajele la sosire și era normal să rețineți cadoul Winniei – doar că nu era același tablou pe care Winnie l-a împachetat la Crancester.

Se apropie de Miss Pope.

– Mi-ați dat acest tablou. Vă rog să-l priviți acum și să admiteți că nu e potrivit pentru pereții selectei dumneavoastră școli. Îi întinse pînza.

Ca prin minune, Podul din Crancester dispăruse. În locul său apăruse o scenă clasică în culori bogate, patinate.

Poirot spuse ușor :

– „Cingătoarea Hyppolitei". Hyppolita dîndu-și cingătoarea lui Hercules – pictat de Rubens. O mare operă de artă – *mais tout de même*, nepotrivită pentru salonul dumneavoastră.

D-șoara Pope roși ușor.

Mîna Hyppolitei era pe cingătoare – nu mai purta nimic altceva... Hercules avea o blană de leu aruncată pe umăr... și atît. Iar carnalitatea lui Rubens e recunoscută ca fiind bogat și voluptos reprezentată...

Reintrînd în postura sa obișnuită, d-șoara Pope spuse :

– O admirabilă operă de artă... Dar, așa cum bine spuneați, la urma urmei, trebuie să țin seama de susceptibilitățile părinților. Unii dintre ei sînt, cum să vă spun, destul de înguști... dacă mă înțelegeți...

V

Poirot tocmai ieșea din pension cînd se petrecu masacrul. Fu înconjurat și copleșit de un cîrd de fete, plinuțe, slăbuțe, blonde și brunete.

– O, mon Dieu ! murmură el. Un adevărat atac al Amazoanelor.

O fată înaltă și blondă exclamă :

– S-a zvonit că...

Cercul se strînse și mai mult. Hercule Poirot nu mai avea nici o scăpare. Dispăru aproape complet într-un talaz de tînără și viguroasă feminitate.

Douăzeci și cinci de glasuri, în toate notele posibile strigau în cor :

– D-le Poirot, sînteți atît de bun să vă semnați în carnețelul meu de autografe ?...

În românește de
Al. PASCU

NOAPTEA CÎND A INTRAT FANTOMA

de James Thurber

Fantoma care a intrat în casa noastră în noaptea de 17 noiembrie 1915 a stîrnit o așa harababură din pricina confuziilor iscate, încît îmi pare rău că n-am lăsat-o să-și urmeze plimbarea și să merg la culcare.

Apariția ei o făcu pe maică-mea să arunce un pantof în fereastra casei vecine și s-a terminat cu împușcarea unui polițist de către bunicul meu. Îmi pare rău, așadar, după cum v-am spus, c-am dat vreodată atenție zgomotelor de pași.

Ele au început cam pe la unu și jumătate dimineața ; un fel de mers ritmic, iute, în jurul mesei din sufragerie. Maică-mea dormea într-una din încăperile de sus, fratele meu Herman, într-alta ; bunicul era la mansardă, în patul cel vechi care, după cum vă veți aminti, căzuse odată sub tata. Eu tocmai ieșisem din cadă și mă ștergeam, preocupat, cu un prosop, cînd am auzit pașii. Era mersul unui bărbat plimbîndu-se în jurul mesei din sufrageria de jos. Lumina din baie, reflectată pe treptele din spate, cădea direct în sufragerie ; puteam vedea strălucirea mată a farfuriilor de pe suport ; masa n-o puteam zări. Auzeam mereu pașii în jurul mesei și un scîrțiit de scîndură la intervale regulate, cînd se călca pe ea. La început am presupus că era tata sau fratele meu Roy, care plecaseră la Indianapolis și erau așteptați acasă din clipă în clipă. Am bănuit apoi că era un hoț. N-am putut pricepe decît puțin mai tîrziu că era vorba de-o fantomă.

După ce plimbarea continuă încă vreo trei minute, m-am îndreptat pe vîrfuri spre camera lui Herman. „Psst !" șuierai în întuneric, scuturîndu-l. „Uuh !", spuse el cu glasul scăzut, lipsit de speranță, al unei păsări foarte triste — era totdeauna cam bănuitor că l-ar putea înhăța ceva, noaptea. I-am spus cine sînt. „E ceva jos !", zisei. Se sculă și veni după mine pînă la capătul scărilor din spate. Am tras cu urechea amîndoi. Nu s-auzea nimic. Pașii încetaseră. Herman mă privi cam înfricoșat ; aveam în jurul mijlocului doar prosopul de baie. Voia să meargă înapoi la culcare, dar eu l-am apucat de braț.

„E ceva acolo, jos !" i-am spus. Deodată pașii reîncepură, înconjurînd masa din sufragerie, asemenea unui om în fugă, îndreptîndu-se cu violență pe scări, spre noi și urcîndu-le cîte două deodată. Lumina se reflecta încă palid pe scări în jos ; nu vedeam nimic urcînd ; auzeam doar pașii. Herman se repezi în camera lui și trînti ușa. Am izbit ușa de la capătul scărilor și-am ținut-o cu genunchiul. După o vreme am redeschis-o încetișor. Nu era nimic acolo. Nu s-auzea nimic. Nici unul din noi n-am mai auzit fantoma.

Trîntirea ușilor o trezi pe mama ; ea se zgîi din camera ei. „Pentru dumnezeu, ce faceți băieți ?" întrebă ea. Herman ieși din camera lui, mînios. „Nimic", spuse el, plin de mister, cam verde la față. „Ce-a fost toată alergătura aia de jos ?" întrebă iar mama. Prin urmare, auzise și ea pașii. Noi doar o privirăm. „Hoții !" țipă ea instinctiv. Am încercat s-o liniștesc pornind ușurel în jos, pe scări.

„Hai, Herman", zisei eu. „O să stau cu mama", îmi zise el. „E tare tulburată".

„Nici unul din voi să nu facă vreun pas", a spus mama. „O să chemăm poliția". Deoarece telefonul era jos, nu-mi imaginam cum urma să chemăm poliția — nici măcar nu doream să vină poliția — cînd mama luă una din hotărîrile ei rapide și admirabile. Trase cu putere în sus un geam de la camera ei, care dădea spre ferestrele dormitorului casei unui vecin, înșfăcă un pantof și-l aruncă drept printr-un ochi de geam de-a lungul spațiului îngust care separa cele două clădiri. Sticla zdrăngăni în dormitorul ocupat de un ins retras, numit Bodwell, și de nevastă-sa. Bodwell fusese timp de cîțiva ani într-o formă destul de proastă și era victima unor „atacuri" slabe de boală. Aproape toți cei pe care-i cunoșteam sau pe lîngă care locuiam aveau în mare parte astfel de „atacuri".

Se făcuse acum aproape două în noaptea fără lună ; norii atîrnau negri și joși. Bodwell se ivi într-o clipă la fereastră, țipînd, aproape spumegînd de furie, agitîndu-și pumnul. „O să vindem casa și-o să mergem înapoi în Peoria", am putut s-o auzim spunînd pe doamna Bodwell. Era cu puțin timp înainte ca mama „să ia legătura" cu Bodwell.

„Hoții !" țipă ea. „Hoți în casă !" Herman și cu mine nu îndrăznirăm să-i spunem că nu era vorba de hoți ci de fantome, deoarece ea se temea încă și mai mult de fantome decît de hoți. Bodwell crezu la început că ea voia să spună că erau hoți în casa lui, dar se liniști în cele din urmă și chemă pentru noi poliția de la un telefon în derivație, de lîngă patul său. După ce el dispăru de la fereastră, mama făcu dintr-odată un gest ca și cum ar fi aruncat un alt pantof ; nu pentru că mai era nevoie de asta, dar, așa cum ne lămuri ea mai tîrziu, vibrația aruncării pantofului printr-o fereastră o ispitise în mod deosebit. Am oprit-o.

Poliția ne-a fost la dispoziție într-un timp surprinzător de scurt : un Ford plin, doi pe motociclete și o dubă cu încă vreo opt polițiști în ea și cîțiva reporteri. Au început să lovească în ușa noastră de la intrare. Lanternele luminau pereții în sus și-n jos, de-a lungul curții și al drumului dintre casa noastră și cea a lui Bodwell.

„Deschideți !" strigă o voce. „Sîntem de la sediu !" Am vrut să cobor și să-i las să intre, dacă tot erau acolo, dar mama nici nu voia s-audă. „Ai să mori de frig". Am înfășurat iar prosopul în jurul meu. În cele din urmă, polițiștii și-au pus umerii în ușa noastră grea de la intrare, cu sticlă groasă, și-o sparseră : am putut auzi un zgomot de lemn sfărîmat și un zăngănit de sticlă spartă pe podeaua din hol. Luminile lor se jucară prin toată camera de zi și trecură nervos în sufragerie, strălucind pe culoare, țintind scările din față și, în cele din urmă, urcară în spate. Ele m-au descoperit înfășurat în prosopul meu la capătul de sus al scărilor. Un polițist greoi se repezi în sus pe ele : „Cine ești ?" mă întrebă el. „Locuiesc aici", i-am spus. „Ei, ce-i cu tine, ți-e cald ?" Era, de fapt, frig ; m-am dus în camera mea și mi-am pus niște pantaloni. Cînd am ieșit, un sticlete îmi propti pistolul în coaste. „Ce faci aici ?" mă cercetă el. „Eu aici locuiesc", am zis.

Ofițerul principal îi raportă mamei. „Nici un semn despre nimeni, doamnă", zise el. „Trebuie s-o fi luat din loc — cum arăta ?"

„Erau vreo doi, trei", spuse mama, „țipau peste tot și trînteau ușile". „Ciudat", zise sticletele. „Toate geamurile și ușile dumneavoastră erau închise pe dinăuntru ca-ntr-un mormînt".

De jos se auzeau tropăiturile celorlalți polițiști. Ei se aflau peste tot ; ușile erau trîntite de pereți, sertarele erau smulse, ferestrele — ridicate iute și izbite înapoi, mobilele cădeau cu lovituri greoaie. O jumătate de duzină de polițiști s-au ivit din întunericul culoarului de sus. Se apucară să scotocească la etaj : trăgeau paturile de pe lîngă pereți, smulgeau hainele de prin dulapuri, scoteau valizele și cutiile de

pe rafturi. Unul din ei descoperi o țiteră veche, pe care Roy o cîștigase la o întrecere. „Ia te uită, Joe", spuse, zdrăngănind-o cu laba lui mare. Sticletele numit Joe o apucă și-o răsuci. „Ce-i asta ?" mă întrebă el. „E-o țiteră veche pe care obișnuia să doarmă porcul nostru", am zis. Ce-i drept, unul din porcii noștri favoriți, pe care l-am avut cîndva, nu putea dormi nicăieri decît pe țiteră, dar un astfel de lucru nu l-aș fi mărturisit niciodată. Joe și celălalt copoi mă priviră lung. Puseră țitera la loc pe raft.

„Nu-i nici o urmă", a spus sticletele care vorbise la început cu mama. „Tipul ăsta", izbucni el spre ceilalți, „era despuiat". „Doamna pare a fi istorică" [1]. L-au aprobat cu toții, dar n-au spus nimic ; se uitau doar la mine. În tăcerea abia lăsată am auzit un scîrțîit la mansardă. Era bunicul care se întorcea în pat.

„Ce-i acolo ?" se răsti Joe. Cinci sau șase sticleți se năpustiră spre ușa de la mansardă, înainte de a le putea explica. Mi-am dat seama c-ar fi putut să iasă rău dacă intrau cu de-a sila peste bunicu, pus sau nu în cunoștință de cauză. El trecea printr-o fază în care-și închipuia că oamenii generalului Meade, sub atacurile serioase ale lui Stonewall Jackson [2], începuseră să se retragă și chiar să capituleze.

Cînd am ajuns la mansardă, lucrurile erau destul de încurcate. Bunicul ajunsese, în mod evident, la concluzia că polițiștii erau de fapt dezertorii din armata lui Meade, care încercau să se ascundă în mansarda lui. Țîșni din pat, purtînd o cămașă de noapte lungă peste izmenele de lînă, o scufie de noapte și un pieptar de piele. Sticleții trebuie să-și fi dat seama imediat că insul cărunt locuia în casă, dar n-au mai avut prilejul s-o spună. „Înapoi, ciini lași ce sînteți !" tună bătrînul. „Înapoi în front, vite biestemate și lașe". Și, zicînd asta, l-a trăsnit pe ofițerul care găsise țitera cu o lovitură sigură peste cap, trîntindu-l la pămînt. Ceilalți executară la iuțeală o retragere, dar totuși nu suficient de repede ; bunicul apucase zdravăn un pistol Zither și porni la atac. Detunătura părea să fi spart acoperișul ; mansarda se umplu de fum. Un polițist înjură și-și puse mîna pe umărul bătrînului. Pentru orice eventualitate, am întins-o cu toții pe scări și-am încuiat ușa împotriva vîrstnicului domn. El mai trase o dată sau de două ori în întuneric, după care se culcă iar. „Era bunicul", îl lămurii eu pe Joe, cu respirația întretăiată. „Își închipuie că ați dezertat din armată". „O să-i zic că el e dezertorul", spuse Joe.

Sticleții n-aveau poftă să plece fără să înhațe și pe altcineva în afară de bunicul ; noaptea fusese în mod vădit un eșec pentru ei. Ba mai mult, era limpede că nu le plăcea „capitularea". Ceva părea – și le-nțeleg punctul de vedere – fals.

Au început să cotrobăie din nou prin lucruri. Un reporter, un ins cu fața suptă veni spre mine. Mă îmbrăcasem cu una din bluzele mamei, nefiind în stare să găsesc altceva. Mă privi cu suspiciune, amestecată cu interes.

„Totuși, ce naiba s-a petrecut aici, amice ?" mă întrebă. M-am hotărît să fiu sincer cu el. „Am avut fantome", i-am zis. Mă privi lung, ca și cînd eram o mașinărie în care băgase, fără folos, o monedă. Apoi plecă. Sticleții îl urmară ; unul dintre ei, în care trăsese bunicul, ținîndu-și acum brațul bandajat și înjurînd ca un nebun. „Am de gînd să-mi iau pistolul înapoi de la cioroiul ăla bătrîn", zise copoiul-țiteră. „Ei", spuse Joe, „grozav mai ești !"

Le-am promis că am să le-aduc arma la sediu în ziua următoare.

„Ce era cu polițistul ăla ?" mă întrebă mama după ce plecară. „L-a împușcat bunicul", am zis. „De ce ?" I-am explicat că era un dezertor. „Asta mai lipsea", zise mama. „Era un tînăr atît de chipeș !"

A doua zi dimineață, la micul dejun bunicul era proaspăt ca o floare și pus pe glume. La-nceput ne-am închipuit că uitase totul din ceea ce se întîmplase, dar nu era așa. După o a treia ceașcă cu cafea, ne privi lung, pe Herman și pe mine. „A cui a fost ideea cu toți sticleții ăia, care-au alergat în jurul casei, noptea trecută ?" întrebă el. Ei bine, cu asta ne-a dat gata pe toți.

---

1 „istorică" — formă incorectă pentru „isterică".

2 Meade și Stonewall Jackson — generali în războiul civil american (1861—1865).

SOȚII TIMMERMANS

de George Simenon

Faptele erau destul de confuze, mărturiile șovăielnice sau contradictorii, ceea ce era sigur nu prea se deosebea de ceea ce era nesigur, încît Dl. Froget nu putea să recurgă la procedeul clasic care constă în a stabili un rezumat obiectiv al elementelor cunoscute.

Iată stadiul în care se găsea acest rezumat în momentul în care, în cabinetul judecătorului, începu interogatoriul soților Timmermans.

„La 3 februarie, circul Powel se instalase la Nogent-sur-Mare, venind de la Bruxelles. Cortul este înălțat în Piața Paris. O parte dintre artiști stau în rulote. Alții trag la hotelul Gambetta (Notă : de categoria a III-a. Noaptea ușa este închisă, dar clienții pot s-o deschidă din interior. Cînd se întorc, ei trebuie să sune și să spună, trecînd prin fața recepției, numărul camerei).

Soții Timmermans, care execută un număr de acrobație pe bicicletă, împreună cu nepoata lor Henny, ocupă camerele 15 și 16, la etajul trei. Lucrează la circul Powel de cinci luni. S-au angajat cu ocazia trecerii circului prin Anvers. Tocmai reveneau dintr-un turneu dezastruos în America de Sud.

Jack Lieb, 32 de ani, celibatar, jongleur, avînd cu circul Powel un contract de o lună, ocupă camera 6, la etajul doi.

Reprezentații pînă pe 17 februarie. Jack Lieb, băiat drăguț, face curte mai tuturor femeilor și în special lui Henny.

Ziua de 18 e liberă. Circul trebuie să plece pe 19 februarie la Varenne. Jack Lieb și Henny sînt văzuți la ora opt luînd tramvaiul spre Paris, fără bagaje. Henny spune cuiva că merg la cinema.

La 12 și jumătate noaptea, băiatul de la recepție apasă pe butonul de lîngă patul său, deschide ușa și aude un client strigînd numărul 6. Băiatul e aproape sigur că era vocea lui Lieb, dar îl cunoștea prea puțin și nu îndrăznea să o afirme cu toată certitudinea.

Nu este sigur nici dacă a auzit intrînd una sau două persoane.

Soții Timmermans, care și-au petrecut seara într-o cafenea din Nogent, s-au întors la ora zece.

La trei dimineața, băiatul aude, foarte vag, pașii unor persoane care ies. Crede că erau mai multe persoane.

Toată noaptea nu mai deschide ușa.

La ora 8, soții Timmermans fac gălăgie mare și anunță că nepoata lor a fugit. Spun că n-au mai văzut-o din ajun, de la șapte seara. În camera 16, patul e redesfăcut. Bagajele fetei au dispărut.

Îl acuză pe Jack Lieb. Bat la ușa lui. Niciun răspuns. *Lieb a dispărut, și nici urmă nici de cuțărul său.*

Evenimentul e primit cu ironie. Circul pleacă din Nogent. Pe 19 februarie se instalează la Varenne. Numărul lui Lieb este înlocuit. Soții Timmermans, în lipsa lui Henny, își restrîng numărul și dau un anunț în ziare pentru a găsi o nouă parteneră.

La 23 februarie, șalupa „Doi-Frați", care vrea să acosteze la 100 de metri mai sus de podul din Nogent, lovește fundul rîului, deși pescajul ei este inferior adîncimii normale. Marinarul sondează cu ajutorul unei cîngi, întîlnește un obstacol și anunță ecluzierul. Se face un nou sondaj și se scoate din apă un cufăr cu inițialele J. L.

În cufăr se descoperă cadavrul lui Jack Lieb. Asasinul a fost nevoit să-i îndoaie corpul. Cîteva bancnote udate (trei bancnote de 100 de franci și cinci bancnote de zece) plutesc în jurul cadavrului, al cărui portofel este intact în buzunar.

Autopsia arată că Jack Lieb a fost sugrumat iar crima pare a fi avut loc în jurul datei de 18.

Locul unde e găsit cufărul se află la cinci sute de metri de hotelul Gambetta. Cufărul și cadavrul cîntăresc, neîmbibate de apă, două sute douăzeci și opt de livre.

Se caută zadarnic corpul lui Henny care nu e găsită nici vie, nici moartă și care nu dă nici un semn pînă la 25 februarie.

Artiștii circului Powel îi acuză pe soții Timmermans, dar fără dovezi. Aceștia au avut totdeauna o proastă reputație și, pe oriunde au trecut, au dispărut mici obiecte, portofele, portmonee, fără însă a fi fost vreodată prinși în flagrant delict."

* * *

În fața D-lui Froget, un bărbat de cincizeci și doi de ani și o femeie de patruzeci și opt.

Franz Timmermans s-a născut la Workum, în nordul Olandei, dar și-a petrecut cea mai mare parte a tinereții în Belgia. La douăzeci de ani era angajat, ca băiat la grajduri, într-un mare circ german. La treizeci, lua de nevastă pe Célina Vandeven, din Gand, echilibristă.

Célina o are în grijă pe fiica surorii sale moarte. Fetița e purtată prin toată Europa.

Curînd ei prezintă, în trei, un număr pe bicicletă care nu are decît un succes mediocru. Și, de atunci, anii trec, fără nimic deosebit.

Merg dintr-un circ în altul, dau reprezentații pe la bîlciuri și, din cînd în cînd, într-un music-hall de provincie.

Franz e scurt și îndesat. Totul e duritate în ființa lui : carnea, trăsăturile, expresia tenace a feței cu liniile ieșind excesiv în evidență.

Pe biroul D-lui Froget, o fotografie îl înfățișează în numărul său — pe jumătate acrobatic, pe jumătate clovnesc. În aceeași fotografie, Céline Timmermans e în picioare pe umerii soțului, care evoluează pe bicicletă.

— În definitiv, Timmermans, spune D-l Froget care privește în gol, de vreo zece ani buni numărul vostru n-are niciun succes.

Pieptul femeii se ridică. Va vorbi. Dar judecătorul nu așteaptă.

— În angajamentele precedente, ca și în acele pe care l-ați semnat pentru Dl. Powel, era specificat că, în fiecare seară, trebuia să faceți parte din trupa clovnilor care invadează arena în antracte. În afară de aceasta, Doamna mai era și garderobieră pentru călărețe...

Timmermans nu spune nimic. În pupilele sale de un cenușiu închis apare o strălucire aspră.

— Dealtfel, pentru un motiv sau altul, numărul vostru era adesea suprimat. La Nogent, ați fost huiduiți...

D-na Timmermans se agită, se apleacă, gesticulează, dă să spună ceva.

— Aveți cea mai slabă retribuție din toată trupa. Vă plîngeați oricui voia să vă asculte. De zece ani vă tot plîngeți...

Timmermans îl privește pe judecător pieziș. Maxilarele îi par și mai proeminente.

— E absolut sigur că ați comis mici furturi, prejudiciind pe colegii voștri.

Doamna Timmermans izbucnește, ridicîndu-se brusc :

— Nu-i adevărat. Vor să ne înfunde... Vor...

— Vă rog așezați-vă, Doamnă. Și să nu răspundeți decît la întrebările mele. Sfîrșitul numărului constă — dacă m-am informat bine — într-un tur al arenei pe bicicletă, pe care soțul dumneavoastră îl execută purtîndu-vă pe umeri în timp ce dumneavoastră o țineți pe nepoată...

— Da... Și sîntem singurii care...

— Henny are acum douăzeci și doi de ani, nu-i așa ?

— Avea — rectifică D-na Timmermans.

— Cum vreți. S-a stabilit că a avut, cu asentimentul dumneavoastră, numeroși amanți.

Bărbatul tace. Femeia se indignează.

— Ce puteam noi face dacă era o ușuratecă ?

— Știați că se duce în ziua de 18 la Paris cu Lieb ?

— Bănuiam...

— Ați văzut-o în momentul plecării. Era fără valiză. Deci a revenit în cursul nopții. Camerele voastre erau alăturate. N-ați auzit nimic ?

— Nimic... Dacă am fi auzit...

S-ar spune că D-na Timmermans se teme să-și lase soțul să vorbească. Se grăbește să răspundă ea la întrebări.

— Vreți să-mi spuneți în ce constau exact bagajele dumneavoastră ?

— Mai întîi bicicletele și aparatele, care rămîn la circ și sînt transportate în furgoanele acestuia. Aveam apoi un cufăr de nuiele și o ladă neagră de lemn pentru haine și pentru celelalte lucruri. În sfîrșit, două valize mai mici, una a lui Henny și cealaltă a noastră.

— Cele două cufere erau în camera voastră ?

— Da !

— Valiza nepoatei era în camera ei ?

— Da... A luat-o cu ea...

— Cu toate lucrurile ei ?

— Cu toate... Afară de costumul pentru spectacol, care rămîne la circ.

— Camerele 15 și 16 comunicau între ele ?

— Da... Stăteam, de fapt, în amîndouă camerele... Ca să facem economie, mîncam acasă...

— Îl cunoșteați pe Lieb înainte de a fi fost angajat la circul Powel ?

— Nu ! Lieb venea direct din Anglia — cel puțin așa spunea el — iar noi n-am fost niciodată acolo.

— Avea de gînd să se căsătorească cu Henny ?

— El ?... Nici vorbă... Era un vicios. Îi plăceau toate fustele...

— Avea salariul cel mai mare din circ, nu-i așa ?

— Așa se pare. Asta dovedește că nu talentul con...

— Trebuia să părăsiți hotelul Gambetta pe data de 19, dis-de-dimineață. Aveați bagajele gata ?

— Da. Ne-am făcut bagajele pe 18 după-amiaza...

— Și trebuia să le predați a doua zi, foarte devreme, nu-i așa ?

În timpul interogatoriului, Timmermans făcea un efort de gîndire așa de mare încît era congestionat.

— Cînd v-ați văzut nepoata ultima dată înaintea plecării ei la Paris, ce haină purta ? Paltonul de iarnă ?

— Nu. Era foarte plăcut afară. De două săptămîni purta un taior verde pe care și-l făcuse de curînd... Era tare cochetă... Cheltuia pentru îmbrăcăminte cît și noi pentru...

— Cum era paltonul ?

— Cafeniu închis și cu guler de blană. Îl arsese la poale trecînd pe lîngă o sobă... Dar nu se prea vedea...

— Puteți să mi-l aduceți ?

— Cum aș putea să vi-l aduc dacă Henny și-a luat toate lucrurile... ?

— Firește !... Ferestrele camerelor dumneavoastră dădeau în Piața Paris ?

— Da.

— N-ați putea totuși să-mi aduceți o haină sau o lenjerie pe care le-a purtat nepoata dumneavoastră ? sau măcar niște pantofi... Cîte perechi avea ?

— Trei... Dar nu ne-a rămas decît costumul pentru spectacol, care se află, împreună cu ale noastre, în furgoanele lui Powel...

— Nu știți la ce cinema s-a dus Henny ?

— Cum să știm ?

— Bineînțeles că n-ați intrat niciodată în camera lui Lieb. N-ați putea totuși să-mi spuneți unde își ținea cufărul ?

— Nu...

— Al vostru era la capul patului ?

— Unul din ele. Celălalt era într-un colț.

— Acela din nuiele conținea lenjerie ?

— Da. Era deja legat cu sfoară...

— D-ra Henny știa să înoate ?

— Puțin...

— Mai aveți rude ?

— Un văr al soțului meu. Dar nu ne mai vedem... Ne scriem din cînd în cînd o carte poștală.

— Artist ?

— Fermier, la Warns, nu departe de Workum...

— N-aveați nevoie de bani cînd s-a comis crima ?

— Ce să facem cu ei ? Tocmai primisem chenzina. Și cheltuim atît de puțin...

— Pe data de 19 n-aveați decît 75 de franci la dumneavoastră...

— Ceea ce dovedește că sîntem nevinovați. Nimeni nu ucide pe degeaba...

D-na Timmermans se însuflețise își privea soțul cu un fel de mîndrie. Părea să spună : „Vezi !... Totul e să știi cum să răspunzi !..."

Nici chiar ultima întrebare a d-lui Froget nu o descumpănește :

— Cît timp ați stat la fereastră ?

Și judecătorul își închise dosarele.

* * *

D-l Froget părea că recită o lecție cînd spuse, fără să-i privească pe acuzați :

„Din artiști de circ și de music-hall, ajungeți mai întîi să faceți ceea ce se numește, cred, în vocabularul breslei voastre, figurație. De aici, ajungeți la escrocherie și furt. Fără Henny, numărul vostru nici n-ar mai fi rezistat.

În ziua de 18, Henny iese la plimbare cu Lieb, care tocmai a încasat o sumă frumușică de bani. Voi primise-

răți o sumă cu totul modestă. Sînteți siguri că nu se vor reîntoarce înainte de miezul nopții. Intrați în camera lui și luați trei sute și ceva de franci.

Henny se întoarce împreună cu iubitul. Observînd furtul, Lieb vă bănuiește, vine în camera voastră și se pregătește să-și facă dreptate cu cîțiva pumni.

Dumneata, Timmermans, cuprins de panică, îl apuci de gît. N-ai vrut, poate, să-l ucizi. Dar Lieb moare și iată-vă pe toți trei tremurînd de groază în fața cadavrului.

Să cobori corpul fără zgomot, să-l închizi în cufăr, *împreună cu banii furați tocmai pentru a evita bănuiala de furt și a înlătura, deci, orice suspiciune în ceea ce vă privește*, să-l duci pînă la Marna e un joc de copil.

Henny va dispare imediat, se va ascunde undeva în Olanda ca să se creadă că e vorba de o răpire.

Dumneata, Dnă Timmermans, pîndești la fereastră ca să-i deschizi soțului ușa de jos".

Urmă o scenă. Bărbatul începu să-și insulte soția, cu asprime, în olandeză. Ea țipa în ambele limbi. În acest timp, Dl Forget nota în carnețelul lui :

„Dovada : Soții Timmermans pretind că n-au revăzut-o pe Henny care, totuși, *și-a luat toate lucrurile*, printre care un palton gros de iarnă și mai multe perechi de pantofi. Or, ea nu are decît o valiză de mînă. Iar bagajele *comune* fuseseră făcute din ajun, cuferele încuiate și legate cu sfoară.

Cu alte cuvinte, Henny a trebuit în mod fatal să-și trezească unchiul și mătușa pentru a lua din cufere ceea ce îi aparținea.

Ei neagă acest lucru. Au deci un motiv serios ca să dea impresia că ignoră plecarea ei *de bună voie*.

Presupuneri : Asasinul nu putea fi singur deoarece cineva a trebuit să-i deschidă, din interior, ușa. Fereastra camerei soților Timmermans dă în Piața Paris.

Timmermans, care duce, mergînd pe bicicletă, două femei pe umeri, este capabil să transporte un cufăr de mai bine de 100 kg.

Lieb a fost mai întîi furat, așa cum dovedesc bancnotele risipite prin cufăr. Acestea au fost puse acolo după crimă, pentru a înlătura ideea furtului. Iar soții Timmermans aveau obiceiul să comită mici găinării.

Soții Timmermans, care tocmai primiseră chenzina, nu mai au a doua zi decît 75 de franci, căci au fost nevoiți să-i dea lui Henny bani de drum."

Pe margine, cu cerneală roșie : „Crimă de laș înspăimîntat".

Într-adevăr, Timmermans a încercat să treacă drept nebun, la proces această posibilitate nu a fost exclusă iar el a reușit, astfel, să-și salveze capul.

În românește de
C. ALEXANDRU

PROCES PENTRU O CRIMA

de Charles Allston Collins și Charles Dickens

Nu are rost să precizez cît de mult timp a trecut — sau cît de puțin — de cînd în Anglia s-a comis o anumită crimă ce a atras o mare atenție. Auzim prea destule despre criminalii ce ajung pe rînd la notorietatea lor crudă și, dacă aș putea, aș îngropa memoria acestei brute așa cum trupul i-a fost îngropat în închisoarea Newgate. Mă abțin chiar să fac vreo aluzie la identitatea criminalului.

Cînd crima s-a descoperit, nici o bănuială nu a căzut — sau poate mai bine aș spune, deoarece nu pot fi prea precis în privința faptelor, nicăieri nu s-a făcut în mod public vreo aluzie că ar fi căzut bănuiala — asupra omului care a fost adus apoi în fața judecății. Cum la timpul respectiv nu s-a făcut nici o referire la el în presă, desigur că e imposibil ca presa să-l fi descris. Este esențial de ținut minte acest fapt.

În timp ce luam micul dejun, deschizînd ziarul de dimineață care conținea o relatare a acelei prime descoperiri, am găsit-o foarte interesantă și am citit-o cu mare atenție de două, dacă nu chiar de trei ori. Descoperirea fusese făcută într-un dormitor și, cînd am lăsat jos ziarul, am avut o scînteiere — șoc sau amețeală — nu știu cum să o numesc, deoarece nici un cuvînt nu ar descrie-o în mod adecvat — în care mi s-a părut că văd dormitorul respectiv, trecînd prin camera mea, ca o imagine incredibil pictată pe un riu curgător. Deși aproape instantanee în trecerea ei, era perfect clară ; atît de clară încît am observat limpede și cu un sentiment de ușurare absența cadavrului din pat.

Nu am avut această senzație ciudată în vreun loc romantic, ci în camere mobilate din Piccadilly, aproape în colț cu strada St-James. Era ceva cu totul nou pentru mine...

Am mers la o fereastră (camera are două și este la etajul al doilea) să-mi odihnesc ochii cu obiectele mișcătoare din piața Piccadilly. Era o dimineață însorită de toamnă, iar strada era scînteietoare și voioasă. Vîntul sufla tare. În timp ce priveam, vîntul a adus din parc un morman de frunze veștede pe care o rafală le-a învîrtit într-o coloană spirală.

Cînd coloana s-a năruit și frunzele s-au dispersat, am văzut doi bărbați de cealaltă parte a străzii, îndreptîndu-se de la vest la est. Erau unul în spatele celuilalt. Cel din față privea adesea înapoi peste umăr. Al doilea om îl urmărea, la o distanță de vreo treizeci de pași, cu mîna dreaptă ridicată amenințător. Mi-au atras atenția în primul rînd ciudățenia și fermitatea acestui gest amenințător pe o arteră atît de circulată și apoi faptul ieșit din comun că nimeni nu-l lua în seamă. Amîndoi își continuau drumul printre ceilalți pietoni cu o ușurință ce avea prea puțin de-a face chiar cu simplu mers pe trotuar ; și nici o singură ființă din cele pe care le vedeam nu le făcea loc, nu-i atingea și nici nu se uita după ei. În timp ce treceau pe sub ferestrele mele, amîndoi și-au fixat privirile în sus, spre mine. Le-am văzut chipurile în mod distinct și știam că i-aș putea recunoaște oriunde. Nu că aș fi observat ceva neobișnuit pe chipurile lor. Doar că omul din față mergea foarte aplecat și că chipul omului care-l urmărea era de culoarea cerei.

. . . . . .

În timp ce împrejurările crimei, fiind descoperite treptat, ocupau tot mai mult mintea publicului, le-am disociat de senzațiile mele, informîndu-mă cît mai puțin asupra lor în mijlocul interesului general. Știam totuși că criminalului suspectat i se intentase un verdict de crimă cu premeditare și că fusese reținut la Newgate în așteptarea procesului. Mai știam că procesul fusese amînat pentru următoarea sesiune a Curții Penale Supreme pe motiv de prejudecată generală și din lipsă de timp pentru pregătirea apărării. Poate că mai știam, deși nu cred, data precisă sau aproximativă pentru cînd se amînase sesiunea.

Salonul, dormitorul și camera mea de toaletă sînt toate la același etaj. În ultima se poate intra numai prin dormitor. Într-adevăr, are și o ușă care dădea cîndva spre casa scărilor, dar o parte din instalația pentru baie a fost — și fusese de cîțiva ani — fixată de-a curmezișul ei. În același timp, și făcînd parte din același aranjament, ușa fusese bătută în cuie și acoperită cu o perdea.

Într-o noapte tîrzie eram în dormitor și îi dădeam instrucțiuni valetului înainte de a mă culca. Stăteam cu fața spre singura ușă de comunicare posibilă și, pînă și aceasta era închisă. Valetul stătea cu spatele spre ușă. În timp ce-i vorbeam, am văzut-o deschizîndu-se și un om a privit înăuntru, făcîndu-mi semn plin de seriozitate și mister. Era omul care mergea în spate prin Piccadilly și a cărui față era de culoarea cerei impure.

După ce mi-a făcut semn, individul s-a retras și a închis ușa. Fără a pierde mai mult timp decît mi-a

trebuit să traversez dormitorul, am deschis ușa toaletei și am privit înăuntru. Aveam deja o luminare aprinsă în mînă ; în sinea mea nu mă așteptam să-l văd acolo și, într-adevăr, nu l-am văzut.

Dîndu-mi seama că valetul era uimit, m-am întors spre el și am spus : „Derrick, ai putea crede că, fiind în deplinătatea simțurilor, mi-am putut imagina că am văzut un...". I-am atins pieptul cu mîna, iar el a tresărit deodată și, tremurînd puternic a spus : „Pe dumnezeu, da, domnule ! Un om mort care făcea semne !"

Nu cred că acest John Derrick, valetul meu de încredere de mai mult de 20 de ani, avusese cea mai mică impresie de a fi zărit vreun asemenea individ înainte de a-l fi atins eu. Cînd l-am atins schimbarea din el a fost atît de șocantă, încît cred sincer că în clipa aceea a primit impresia de la mine într-un mod ocult.

L-am trimis pe Johnn Derrick după niște coniac, i-am dat lui puțin și m-am servit și eu cu dragă inimă. Nu i-am spus nimic despre ceea ce precedase fenomenul din noaptea aceea. Gîndindu-mă bine, eram absolut sigur că nu mai văzusem niciodată chipul acela, în afară de cazul din Piccadilly. Comparîndu-i expresia cu care mi-a făcut semn de la ușă cu cea cu care m-a fixat cînd stăteam la fereastră, am tras concluzia că în primul caz căutase să mi se imprime în memorie, iar în al doilea caz se asigurase că este recunoscut imediat.

Nu m-am simțit prea bine în noaptea aceea, deși aveam siguranța, greu de explicat, că nu se va întoarce. Spre ziuă m-am cufundat într-un somn adînc din care am fost trezit de John Derrick care a venit la pat cu o hîrtie în mînă.

Hîrtia aceasta, după cum am constatat, fusese motivul unei altercații la ușă între aducător și valetul meu. Era o citație să servesc ca jurat la apropiata sesiune a Curții Penale Centrale de la tribunalul Old Bailey. Nu mai fusesem niciodată convocat într-un asemenea juriu, după cum John Derrick știa prea bine. Credea — nu știu nici acum dacă pe drept sau fără — că acea categorie de jurați erau aleși de obicei dintre oameni de o condiție inferioară mie, și la început refuzase să accepte citația. Omul care a adus-o privea problema cu detașare. Îi spusese că nu-i pasă dacă mă prezint sau nu ; el adusese citația și nu-mi rămînea decît să acționez pe propria mea răspundere.

Cîteva zile nu am fost hotărît dacă să răspund la chemare, sau să nu o iau în seamă. Nu-mi dădeam seama nici de cea mai mică părtinire, influență sau atracție de o parte sau de alta. Sînt sigur de aceasta, ca și de oricare altă declarație pe care o fac aici. În cele din urmă am hotărît să merg, ca o variație în monotonia vieții mele.

Dimineața fixată era o dimineață aspră de noiembrie. În Piccadilly era o ceață densă și cafenie care la est de Temple Bar devenea de-a dreptul neagră și oprimantă. Am găsit culoarele și scările tribunalului luminate puternic cu gaz iar sala era luminată la fel. *Cred* că, pînă cînd am fost condus de funcționari la Tribunalul Vechi și am văzut cît era de aglomerat, nu știam că ucigașul urma să fie judecat în ziua aceea. *Cred* că, pînă cînd am fost condus în Tribunalul Vechi, cu destulă greutate, nu știam pentru care din cele două tribunale în ședință îmi era convocarea. Dar aceasta nu trebuie considerată o afirmație sigură, pentru că nici eu nu sînt sigur asupra nici unuia din puncte.

Mi-am ocupat locul în partea rezervată juraților și am privit sala, atît cît puteam vedea prin norul de ceață și respirație care o sufoca. Am observat aburii negri ce atîrnau ca o perdea mohorîtă în afara ferestrelor mari și zgomotul înfundat al roților pe paiele sau taninul ce fuseseră împrăștiate pe stradă ; de asemenea, zumzetul oamenilor adunați acolo, străpuns uneori de vreun fluierat strident, sau de vreun cîntec sau chemare mai puternice decît celelalte. Curînd au intrat judecătorii, doi la număr, și au luat loc. Zumzetul din sală a fost redus la o tăcere respectuoasă. S-a dat ordin ca criminalul să fie adus la bară. A apărut. Și, în aceeași clipă, am recunoscut în el pe primul din cei doi oameni care trecuseră prin Piccadilly.

Dacă mi s-ar fi strigat numele atunci, mă îndoiesc că aș fi putut răspunde clar. Dar a fost strigat cam al șaselea sau al optulea și atunci am fost în stare să spun „prezent !" Acum atenție. Cînd am păsit în boxă, acuzatul, care observa totul cu atenție, deși nedînd semne de îngrijorare, a început să se agite cu violență și a făcut un semn avocatului. Dorința acuzatului de a mă recuza era atît de manifestă, încît a provocat o pauză, în care avocatul a vorbit în șoaptă cu clientul său și a negat din cap. Am aflat mai apoi chiar de la avocat că primele cuvinte ale acuzatului au fost : „Orice ar fi, recuză-l pe omul ăsta !" Dar nu s-a încercat, deoarece nu a vrut să dea nici un motiv și a recunoscut că nici nu-mi știuse numele pînă cînd l-a auzit strigat și am apărut eu.

Deoarece doresc să evit reînvierea amintirii dezgustătoare a ucigașului, cît și pentru că o relatare detaliată a acestui proces nu este în nici un caz indispensabilă povestirii mele, mă voi opri numai la întîmplările din cele 10 zile și nopți în care noi, Juraților, am stat împreună, care au legătură directă cu ciudata mea experiență personală. Vreau să atrag interesul cititorului asupra ei și nu asupra ucigașului. Cer atenție asupra ei și nu asupra unei pagini din calendarul închisorii Newgate.

Am fost ales președinte al completului. În a doua dimineață a procesului, după ce s-au ascultat mărturii timp de două ore (am auzit bătînd clopotele bisericilor), aruncîndu-mi din întîmplare privirea asupra colegilor mei jurați,am întîmpinat o greutate inexplicabilă la numărarea lor. I-am numărat de cîteva ori, totuși am dat mereu de aceeași greutate. Pe scurt, îmi ieșea unul în plus.

L-am atins pe colegul de lîngă mine și i-am șoptit : „Fii bun și numără-ne". A părut surprins de rugăminte, dar și-a întors capul și a numărat.

„Cum așa", a spus brusc, „sîntem trei — nu, nu, nu se poate. Nu. Sîntem doisprezece".

În conformitate cu numărătoarea mea din ziua aceea, eram mereu cîți trebuie în detaliu, dar în ansamblu, eram mereu cu unul mai mult. Nu era nici o apariție — nici o stafie — care să explice lucrurile ; dar acum aveam o presimțire interioară a stafiei care trebuia să vină în mod sigur.

Juraților erau cazați la London Tavern. Dormeam cu toții într-o cameră mare în paturi separate și eram tot timpul în grija și sub supravegherea unui portărel cu misiunea de a ne păzi. Nu văd de ce nu aș da numele adevărat al portărelului. Era inteligent, foarte politicos și îndatoritor și (m-am bucurat să aflu) mult respectat în City. Avea înfățișare plăcută, ochi buni, favoriți negri de invidiat și voce sonoră, frumoasă. Se numea domnul Harker.

Noaptea, cînd ne culcam în cele 12 paturi ale noastre, patul domnului Harker era tras de-a curmezișul ușii. În cea de-a doua noapte, neavînd chef să mă culc și văzîndu-l pe dl. Harker șezînd în pat am mers și m-am așezat lîngă el și i-am oferit o priză de tutun. În momentul cînd mîna domnului Harker a atins-o pe-a mea luînd tutunul din tabacheră, a tresărit și a spus : „Cine-i ăsta ?"

Urmărind privirea d-lui Harker și uitîndu-mă în cameră, am văzut din nou stafia la care mă așteptam — al doilea din cei doi oameni care trecuseră prin Piccadilly. M-am ridicat și am făcut cîțiva pași ; apoi m-am oprit și m-am uitat la dl. Harker. Total nepăsător, a rîs și a spus ambil, „Am crezut o clipă că aveam un al treisprezecelea jurat, fără pat. Dar văd că lumina lunii e de vină".

Nemărturisind nimic d-lui Harker, ci invitîndu-l să se plimbe cu mine pînă la celălat capăt al încăperii, am urmărit ce făcea stafia. Se oprea cîteva clipe lîngă patul fiecăruia din colegii jurați, aproape de pernă. Totdeauna mergea în partea dreaptă a patului, și totdeauna pleca traversînd piciorul patului următor. După mișcarea capului părea că doar se uită gînditoare la fiecare siluetă culcată. Nu m-a luat în seamă nici pe mine, nici patul meu, care era cel mai aproape de al d-lui Harker. Mi s-a părut că a ieșit prin locul pe unde intra lumina lunii, printr-o fereastră înaltă, ca pe niște scări aeriene.

În dimineața următoare, la micul dejun, a ieșit la iveală că toți cei prezenți, în afară de mine și de dl. Harker, îl visaseră pe omul ucis.

Acum mă simțeam atît de convins că cel de-al doilea om ce trecuse prin Piccadilly era victima, de parcă aș fi fost făcut să înțeleg prin propria sa mărturie. Dar s-a întîmplat chiar și aceasta și încă într-un mod pentru care nu eram pregătit de fel.

În cea de-a cincea zi a procesului, cînd depoziția acuzării se apropia de sfîrșit, s-a arătat o miniatură a victimei ce nu fusese găsită în dormitorul său cînd s-a descoperit fapta, ci doar după aceea, în ascunzătoarea în care criminalul fusese văzut săpînd. După ce a fost identificată de martorul ce își făcea depoziția, a fost înmînată judecătorilor și apoi jurilor. În timp ce un funcționar îmbrăcat în negru se îndrepta spre mine, stafia celui de-al doilea om din Piccadilly a ieșit repede din asistență, i-a luat miniatura și mi-a dat-o mie cu propriile sale mîini, spunîndu-mi în același timp cu o voce gravă și cavernoasă — înainte ca eu să văd miniatura ce era prinsă într-un medalion — „Pe atunci eram mai tînăr și nu mi se scursese sîngele de pe față". S-a interpus și între mine și colegul căruia trebuia să-i predau miniatura, ca și între el și următorul, și tot așa a dat-o tuturor după care mi-a înapoiat-o. Cu toate acestea, nimeni nu și-a dat seama.

La masă și, în general, cînd eram închiși în custodia d-lui Harker, desigur că discutam pe larg despre lucrările zilei. În a cincea zi, depoziția acuzării fiind completă și cunoscînd această parte a problemei în forma ei definitivă, discuția noastră a fost mai animată și mai serioasă. Între noi era un garderobier — cel mai mare idiot pe care l-am văzut vreodată în libertate — care întîmpina probele cele mai clare cu obiecțiile cele mai absurde, și căruia i se alăturaseră doi paraziți parohiali lipsiți de caracter. Aproape de miezul nopții, cînd acești cretini nerușinați vorbeau mai tare, am văzut din nou victima. Stătea posomorită în spatele lor și îmi făcea semne. Cînd m-am îndreptat spre ei și am intrat în conversație, s-a retras imediat. Aceasta a fost începutul unei serii aparte de apariții, limitate la încăperea aceea mare în care eram închiși și noi. Oricînd un grup de jurați se porneau pe discuție, vedeam capul victimei printre ale lor. Oricînd părerile erau defavorabile lui, îmi făcea semne în mod solemn și irezistibil.

Țineți seama, că pînă la ivirea miniaturii, în cea de-a cincea zi a procesului, nu văzusem niciodată stafia în sala tribunalului. Cînd a început depoziția apărării, au intervenit trei schimbări. Voi menționa deocamdată pe primele două : acum stafia era mereu în sală și nu mi se mai adresa mie, ci persoanei care era la cuvînt. De exemplu : gîtul victimei fusese tăiat exact de-a curmezișul. La începutul cuvîntului apărării, s-a sugerat că decedatul și-ar fi putu tăia gîtul singur. În aceeași clipă, stafia, cu gîtul în starea groaznică la care m-am referit (mai înainte fusese acoperit), stătea lîngă vorbitor, făcînd gesturi la trahee, cînd cu o mînă, cînd cu cealaltă, sugerînd cu forță vorbitorului că era imposibil ca o astfel de rană să fie făcută de vreuna din mîini. Altădată o martoră depunea că acuzatul era cel mai amabil om din lume. În acel moment stafia stătea în fața ei, privind-o fix în ochi și arătînd spre înfățișarea rea a acuzatului cu brațul depărtat și un deget întins.

Cea de-a treia schimbare m-a impresionat puternic, ca cea mai evidentă și șocantă din toate. Nu o comentez, ci mă mulțumesc să o consemnez. Deși stafia nu era percepută ca atare de cei cărora li se adresa, apropierea ei de aceste persoane era însoțită de o tresăltare sau jenă din partea lor. Era ca și cum ar fi fost oprită de legi necunoscute mie să se dezvăluie complet altora, și totuși putea să le întunece mințile în mod invizibil, mut și misterios.

Cînd principalul avocat al apărării a sugerat ipoteza sinuciderii și stafia a stat lîngă el, făcînd semne de fierăstrău la gît, nu încape îndoială că avocatul s-a bîlbîit, și-a pierdut vocea și firul ingeniosului său discurs de cîteva clipe, și-a șters fruntea cu batista și a pălit la față. Cînd martora a fost confruntată de stafie, sînt sigur că privirea ei a urmat direcția degetului întins și s-a oprit cu ezitare și jenă pe chipul acuzatului.

Încă două exemple vor fi suficiente. În a opta zi a procesului, după pauza zilnică de după amiază pentru cîteva minute de odihnă și pentru o gustare, m-am întors în sală cu ceilalți juri puțin timp înaintea judecătorilor. Stînd în boxă și privind în jur am crezut că stafia nu era acolo, dar, ridicîndu-mi ochii spre balcon am văzut-o aplecîndu-se în față pe deasupra unei femei de condiție bună, de parcă voia să se asigure dacă judecătorii și-au reluat locurile. Imediat femeia a țipat, a leșinat și a fost dusă afară. La fel i s-a întîmplat și venerabilului, înteleptului, calmului judecător care conducea procesul. Cînd procesul s-a terminat și el își aranja hîrtiile pentru a rezuma cazul, victima a intrat pe ușa judecătorilor, a înaintat pînă la masa judecătorului și a privit nerăbdător la paginile de notițe pe care el le răsfoia. Chipul judecătorului s-a schimbat ; mîna i s-a oprit ; a bîiguit : „Scuzați-mă, domnilor, cîteva clipe am fost victima aerului viciat" ; și nu și-a revenit pînă cînd n-a băut un pahar cu apă.

În toată monotonia a șase din cele zece zile interminabile — aceiași judecători în prezidiu, același criminal în boxă, aceiași avocați la masă, aceleași tonuri în întrebările și răspunsurile ce se înălțau spre tavanul sălii, același scîrțîit al tocului judecătorului, aceiași ușieri intrînd și ieșind, aceleași lumini aprinse la aceeași oră cînd nu mai era lumina zilei, aceeași perdea de ceață în afara marilor ferestre cînd era timp cetos, aceeași ploaie răpăind și scurgîndu-se cînd era timp ploios, aceleași urme de picioare ale gardienilor și deținutului în fiecare zi pe același rumeguș, aceleași chei ce încuiau și descuiau aceleași uși masive — în toată monotonia deprimantă ce mă făcea să mă simt de parcă aș fi fost președinte al completului de o perioadă imensă de timp, și de parcă Piccadilly ar fi fost de aceeași vîrstă cu Babilonul, victima nu și-a pierdut niciodată vreo urmă de personaj aparte în ochii mei, nici n-a fost vreo clipă mai puțin distinctă decît ceilalți. Nu trebuie să omit nici faptul că nici o singură dată nu am văzut stafia victimei privindu-l pe criminal. Mă întrebam mereu, „De ce nu-l privește ?"

Dar nu l-a privit.

Nici la mine nu s-a mai uitat după arătarea miniaturii pînă în ultimele clipe ale procesului. Ne-am retras pentru deliberare la ora zece fără șapte minute seara. Cretinul de garderobier și cei doi paraziți parohiali ai lui ne-au dat atît de furcă încît a trebuit să ne întoarcem de două ori în sală și să cerem să ni se recitească unele fragmente din notițele judecătorului. Nouă dintre noi nu aveau nici cea mai mică îndoială în privința acelor părți, și cred că nimeni din sală nu se îndoia, dar triumviratul proștilor neștiind decît să pună piedici, le disputa chiar din cauza aceasta. În cele din urmă am avut cîștig de cauză și completul s-a întors în sală la ora douăsprezece și zece.

Am găsit victima exact în fața boxei completului de judecată, de cealaltă parte a sălii. Cînd m-am așezat, m-a scrutat cu mare atenție ; a părut satisfăcută și a înfășurat un mare voal cenușiu pe care îl purta pe brat pentru prima dată, pe cap și pe întreaga sa siluetă. Cînd am dat verdictul de vinovăție, vălul s-a năruit, a dispărut totul și locul a rămas gol.

Criminalul, fiind întrebat de judecător, potrivit procedurii, dacă avea ceva de spus înainte de a i se da verdictul de condamnare la moarte, a bîiguit ceva de neînțeles ce a fost descris în principalele ziare de a doua zi ca „niște cuvinte fără legătură, incoerente și deabia audibile în care se plîngea că nu a avut parte de un proces corect, deoarece președintele jurilor era înclinat în defavoarea sa".

De fapt, ciudata declarație pe care a făcut-o a fost următoarea : „Domnule judecător, am știut că sînt un om osîndit încă de cînd a intrat în boxă președintele jurilor. Domnule judecător, știam că nu-i voi scăpa pentru că, înainte de a fi arestat, a venit prin vreun mijloc oarecare lîngă patul meu în timpul nopții, m-a trezit și mi-a pus o frînghie în jurul gîtului".

trad. I. GIURGEA
și N. NEGURĂ

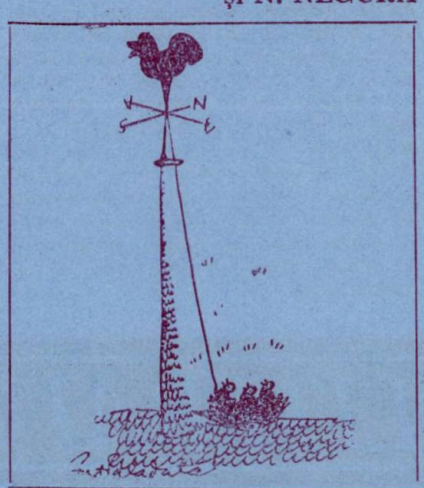

CUIBUL PĂSĂRII-PISICĂ

de James Thurber

(nuvelă apărută în volumul *An Anthology of American Humor*, Thomas Y. Crowell Company, New York)

Domnul Martin își cumpără pachetul de „Camels" luni seara, de la cea mai aglomerată tutungerie de pe Broadway. Era ora de mers la teatru și alți șapte sau opt bărbați își cumpărau țigări. Vînzătorul nici măcar nu-l privi pe domnul Martin, care-și băgă pachetul în buzunarul de la pardesiu și ieși. Dacă vreunul din salariații de la F & S l-ar fi văzut cumpărînd țigări, ar fi fost uluit, căci se știa, la modul general, că domnul Martin nu fumează și că n-o făcuse niciodată. Nu l-a văzut însă nimeni.

Trecuse doar o săptămînă de cînd domnul Martin se hotărîse s-o desființeze pe doamna Ulgine Barrows. Termenul „a desființa" îi făcea plăcere, căci el nu sugera nimic mai mult decît îndreptarea unei erori — săvîrșită de data aceasta de domnul Fitweiler. Domnul Martin își petrecuse fiecare din ultimile șapte nopți studiind și elaborîndu-și planul. Acum, mergînd spre casă, reveni iarăși asupra lui. Pentru a suta oară detesta elementul de incertitudine, limita neîncrederii implicate în afacere. Planul, așa după cum îl calculase el, era neașteptat și îndrăzneț ; riscurile erau considerabile. Se putea ca pe parcurs ceva, pe undeva, să meargă rău. Și tocmai acest aspect constituia abilitatea planului său. Nimeni n-ar bănui în el mîna atentă și serioasă a lui Erwin Martin, șeful secției arhivă de la F & S, despre care domnul Fitweiler spusese cîndva : „Omul e supus greșelii, dar Martin nu". Adică nimeni nu i-ar descoperi planul, în afară de cazul cînd ar fi prins asupra faptului.

Stînd în apartamentul său, bînd un pahar cu lapte, domnul Martin își revăzu argumentele împotriva doamnei Ulgine Barrows, așa cum proceda în fiecare din ultimile șapte nopți. O luă de la început. Vocea ei ca un măcăit și rîsul ei ca un răget de măgar profanaseră pentru întîia oară sălile de la F & S pe 7 martie 1941 (domnul Martin avea memoria datelor). Bătrînul Roberts, șeful de personal, o prezentase ca pe noul consilier particular al președintelui firmei, domnul Fitweiler. Femeia îl îngrozise imediat pe domnul Martin, dar el n-o arătase. Îi întinse mîna lui uscată, acordîndu-i o privire absorbită de studiu și un zîmbet șters.

„Ei", spusese ea, văzîndu-i hîrtiile de pe birou, „scoți din șanț carul cu boi ?"

Pe cînd își aminti de momentul acela, bîndu-și paharul cu lapte, domnul Martin se cutremură ușor. Trebuie să-i țină minte ticăloșiile în calitatea ei de consilier particular și nu păcatele-i neînsemnate ca persoană. Găsea că asta-i greu de făcut, chiar dacă ar întîmpina vreo împotrivire și ar susține-o. Greșelile femeii ca femeie care trăncănește continuau să-l sîcîie, ca o dovadă de netăgăduit. Ele îl chinuiau de vreo doi ani încoace. Pe coridoare, în lift, chiar în propriul său birou, prin care zburda încolo și încoace ca un cal de circ și-i striga în mod constant întrebările alea idioate.

„Scoți din șanț carul cu boi ? Faci praf răzorul cu mazăre ? Strigi în butoiul cu apă de ploaie ? Cureți fundul butoiului de murături ? Șezi într-un cuib de pasăre — pisică ?"

Joey Hart, unul din cei doi asistenți ai domnului Martin, a fost cel care i-a explicat ce însemna pălăvrăgeala aia confuză.

„Ea trebuie să fie o susținătoare a echipei din Dodger", îi spusese el. „Red Barber comentează la radio întrecerile din Dodger și folosește expresiile alea — culese de prin tot Sudul". Joey continuase să-i deslușească una sau două. „Să faci praf răzorul de mazăre" înseamnă să fii furios ; „să stai într-un cuib de pasăre — pisică" însemna să stai bine — mersi, ca un jucător de crichet cu trei mingi, căruia îi vine rîndul că lovească și nu nimerește cu nici una. Domnul Martin își alungă cu greu din minte toate astea. Îl obosise, îl adusese în pragul nebuniei, dar el era un bărbat prea zdravăn spre a trece la fapte ucigașe pentru lucruri atît de copilărești. Era un noroc, gîndea el în timp ce-și formula acuzațiile principale împotriva doamnei Barrows, că rezistase atît de bine. El păstrase întotdeauna o aparență de toleranță politicoasă.

„De ce, eu cred că totuși îți place femeia", îi spusese cîndva domnișoara Paird, cealaltă asistentă a lui. Zîmbise doar.

Un ciocănaș lovi ușor în mintea domnului Martin și cazul propriu-zis fu reluat. Doamna Ulgine Barrows rămîne acuzată de încercări intenționate, zgomotoase și persistente de a distruge autoritatea și ordinea de la F & S. Era un fapt îndreptățit, important și la subiect să-i analizeze aventura și să se ridice la luptă. Domnul Martin aflase povestea de la domnișoara Paird, care părea întotdeauna în stare să descopere fapte. Potrivit celor spuse de ea, doamna Barrows îl întîlnise pe domnul Fitweiler la o petrecere, unde îl salvase de îmbrățișările unui ins beat, zdravăn alcătuit, care-l confundase pe președintele de la F & S, cu un renumit antrenor de fotbal ieșit la pensie, de la Middle Western. Ea îl dusese pe o canapea și, într-un fel sau altul, produsese asupra lui o vrajă nefirească. Virstnicul domn ajunsese atunci, pe loc, la concluzia că tocmai ea era femeia înzestrată cu însușiri deosebite, care să dezvăluie ce-i mai bun în el și în cadrul firmei. O săptămînă mai tîrziu o prezentase la F & S în calitate de consilierul său particular. Din ziua aceea dezordinea a intrat cu un picior pe ușă. După ce domnișoara Tyson, domnul Brundage și domnul Bartlett fuseseră concediați, iar domnul Munson își luase pălăria și ieși semeț, expediindu-și demisia prin poștă, bătrînul Roberts își făcu curaj și-i vorbi domnului Fitweiler. El a remarcat că secția lui Munson fusese „puțin dezbinată" și că „n-ar fi poate mai bine să se revină acolo la vechiul sistem ?" Bineînțeles, domnul Fitweiler spusese că nu. El avea cea mai mare încredere în ideile doamnei Barrows. „Ele cer puțină asezonare, puțină asezonare, asta-i tot", adăugase el. Domnul Roberts renunțase. Domnul Martin revăzu în detaliu toate schimbările produse de doamna Barrows. Ea știrbise din cornișa clădirii firmei, iar acum clătina cu tîrnăcopul pietrele de temelie. Domnul Martin ajunsese acum, în bilanțul său, la după amiaza de luni, 2 noiembrie 1942, adică exact cu o săptămînă în urmă. În ziua aceea, la ora trei, doamna Barrows intră țopăind în biroul său.

„Buu !" țipase ea. „Cureți fundul butoiului de murături ?"

Domnul Martin o privise de după umbra verde a ochilor, fără să spună nimic. Ea începuse să se agite, învăluindu-l cu ochii ei mari, iscoditori. „Chiar ai nevoie de toate hîrtoagele astea ?" îl întrebase pe neașteptate. Domnului Martin îi sărise inima din loc.

„Fiecare din aceste dosare", spusese el cu voce stăpînită, „își are rostul lui bine stabilit în ordinea de la F & S". Ea urlase : „E: bine, nu fă praf răzorul de mazăre !"pornind, apoi, spre ușă, de unde strigase, „dar e sigur

că ai o mulțime de resturi pe-aici!" Domnul Martin nu se mai putea îndoi de faptul că îndrăgitul său sector fusese luat în obiectiv. Tîrnăcopul ei se legăna deasupra, cumpănind prima lovitură. Aceasta nu venise încă; el nu primise nici un raport nefavorabil din partea vrăjitului domn Fitweiler, care să cuprindă instrucțiuni fără sens, provenind de la femeia imorală. Dar în mintea domnului Martin nu era nici o îndoială că un astfel de raport era de așteptat. Trebuia să acționeze rapid. Trecuse deja o săptămînă prețioasă. În camera de zi, domnul Martin se ridică, ținînd încă în mînă paharul de lapte. „Domnilor juraţi", își spuse. „Cer pedeapsa cu moartea pentru această oribilă persoană".

În ziua următoare, domnul Martin își continuă, ca de obicei, munca de rutină. Își lustrui mai des ochelarii și ascuți încă o dată un creion deja ascuțit, dar nici chiar domnișoara Paird nu observă. Își văzu o singură dată victima; ea îl atinse în treacăt, pe coridor, cu un „Hii!" adresat de sus. Ca întotdeauna, la cinci și jumătate, el se îndrepta spre casă și lua, ca de obicei, un pahar cu lapte. Nu băuse niciodată în viață ceva mai tare — dacă nu punem la socoteală berea de malț.

Răposatul Sam Schlosser, S-ul din F & S, îl apreciase pe domnul Martin la o întrunire a personalului, cu cîțiva ani înainte, pentru obiceiurile sale cumpătate: „Slujbașul nostru cel mai eficient nici nu bea, nici nu fumează", spusese el. „Rezultatele vorbesc de la sine". Domnul Fitweiller șezuse alături, aprobînd din cap.

Domnul Martin încă se mai gîndea la ziua aceea întipărită cu litere roșii, în timp ce se îndrepta spre localul lui Schrafft de pe magistrala a cincea, lîngă strada patruzeci și șase. Ajunse acolo, ca deobicei, la ora opt. Își terminase cina și pagina financiară din ziarul „Sun" la nouă fără un sfert. Intra în obiceiul lui ca după cină să facă o plimbare. De data aceasta el coborî magistrala a cincea în pas firesc. Mîinele sale înmănușate erau umede și calde, fruntea îi era rece. Își trecu pachetul de țigări „Camels" din pardesiu într-un buzunar al jachetei, întrebîndu-se, în timp ce făcea asta, dacă ele nu reprezentau a notă în plus de nervozitate.

Doamna Barrows fuma doar „Luckies". Era ideea lui să pufăie cîteva fumuri dintr-o „Camel", după distrugere, și să-i arunce mucul în scrumiera, păstrînd încă resturile de „Luckies" pătate cu rujul ei de buze și astfel să-i șteargă urmele odată cu dira lăsată. Poate că nu era o idee bună. I-ar lua timp. S-ar putea chiar îneca, prea zgomotos, cu fumul.

Domnul Martin nu văzuse niciodată casa de pe strada 12-vest, unde locuia doamna Barrows, dar avea o imagine destul de clară asupra ei. Din fericire, ea se lăudase la toată lumea cu apartamentul ei încîntător, de la primul etaj, cu cele trei rînduri perfect așezate de cărămidă roșie. Probabil că acolo nu există nici portar și nici un alt personal; doar chiriașii de la etajul doi și trei. În timp ce mergea, domnul Martin își dădu seama că va ajunge acolo înainte de nouă și jumătate. El își calculase cît îi va lua drumul prin nordul magistralei a cincea, de la localul lui Schrafft, pînă la ora zece, spre a ajunge la casa ei. La ora aceea era puțin probabil ca oamenii să intre sau să iasă din clădire. Dar metoda ar fi putut întîmpina un looping stîngaci pe firul drept al întîmplărilor, așa că el o lăsă baltă. Oricum, era imposibil să-ți faci calcule în legătură cu intratul sau ieșitul oamenilor din clădire. Însemna un mare risc la orice oră. Dacă ar întîlni pe cineva, ar trebui, pur și simplu, să plaseze pentru totdeauna distrugerea doamnei Ulgine Barrows în sectorul arhivei inactive. Același lucru s-ar menține valabil dacă ar fi cineva în apartamentul ei. În cazul acesta el ar spune că fusese doar în trecere pe acolo, că îi recunoscuse casa și că s-a gîndit să intre.

Era nouă și optsprezece minute cînd domnul Martin se întoarse în strada doisprezece. Un bărbat trecu pe lîngă el, apoi un altul, vorbind cu o femeie. N-a mai întîlnit pe nimeni în cei cincizeci de pași făcuți pînă la jumătatea drumului, în josul clădirii. Se pomeni foarte repede în capul scărilor iar apoi în micul vestibul, apăsînd pe soneria de sub cartea de vizită pe care scria „Doamna Ulgine Barrows". Cînd auzi sunetul metalic al încuietorii, sări înapoi spre ieșire. Intră din nou, repede, închizînd ușa după el. Un bec de la o lampă care atîrna pe un lanț de tavanul holului, părea că dă o lumină monstruos de puternică. Nu era nimeni pe scară care să fi urcat înaintea lui, de-a lungul peretelui din stînga. Se deschise o ușă înspre hol, pe peretele din dreapta. El se îndreptă repede spre ea, mergînd pe vîrfuri.

„Ei, pentru dumnezeu, ia uite cine-i aici!" strigă doamna Barrows, iar rîsetul ei ca un răget răsună asemenea detunăturii unei puști de vînătoare. El se repezi spre ea ca un atacant de fotbal ciocnind-o.

„Ei, nu te mai împinge!" spuse ea, închizînd ușa în urma lor. Se aflau în camera de zi, care i se păru domnului Martin luminată de o sută de lămpi.

„Cine te urmărește?" spuse. „Țopăi ca o capră".

El și-a dat seama că nu era în stare să vorbească. Își simțea inima în gît.

„Eu — da", remarcă el. Ea pălăvrăgea și rîdea în timp ce se apucase să-l ajute să-și scoată haina. „Nu, nu", spuse el. „Am s-o pun aici". Și-o dezbrăcă și o puse pe un scaun de lîngă ușă.

„Și pălăria și mănușile", spuse ea. „Ești în casa unei doamne". Își puse pălăria peste pardesiu. Doamna Barrows părea mai amabilă decît crezuse. El nu-și scoase mănușile.

„Treceam pe-aici", spuse. „Ți-am recunoscut casa — e cineva la dumneata?"

Ea rîse mai tare ca niciodată „Nu", spuse, „sîntem singuri. Ești alb ca un cearșaf. Nostim mai ești! Ce ți-a venit? Am să-ți prepar un întăritor." Se îndreptă spre o ușă. „Scotch cu sifon — e bine? Dar spune-mi, dumneata nu bei, nu-i așa?". Se întoarse, privindu-l amuzată.

Domnul Martin își adună puterile. „Scotch cu sifon — e-n regulă", se pomeni spunînd. O putea auzi rîzînd în bucătărie.

Domnul Martin se uită repede prin cameră după o armă. El contase c-o să găsească vreuna pe-acolo. Văzu un suport pentru lemne și un vătrai, iar într-un colț, ceva ce semăna cu o bîtă indiană. Nu i se potrivea nici una din ele. Nu se putea în felul acesta. Începu să se plimbe. Dădu de un birou. Pe el se afla un cuțit de tăiat hîrtie, cu ornamentații pe mîner. Ar fi destul de ascuțit? Îl luă și-l ciocăni de un mic vas de alamă. Cîteva ornamente se desprinseră și căzură cu zgomot pe dușumea.

„Ei", strigă doamna Barrows din bucătărie, „faci praf răzorul de mazăre?" Domnul Martin rise ciudat. Ridică cuțitul și-i încercă vîrful de încheietura mîinii stîngi. Era bont. Nu mergea.

Cînd doamna Barrows reapăru cu două pahare de whisky și sifon, domnul Martin stînd acolo, în picioare, cu mănușile pe mîini, deveni acut conștient de fantezia la care se gîndise. Țigările din buzunar, o băutură pregătită special pentru el — totul era strigător la cer de incredibil. Era mai mult de-atît; era imposibil. Undeva, în subconștient, îi veni o idee.

„Pentru dumnezeu, scoate-ți mănușile alea", spuse doamna Barrows.

„Le port totdeauna în casă", zise domnul Martin. Ideea începu să se contureze, stranie și minunată. Ea puse paharele pe o măsuță de servit cafea, din fața unei canapele și apoi se așeză.

„Vino aici, caraghios ce ești", spuse ea. Domnul Martin merse și se așeză. Îi era greu să scoată o țigară din pachetul de „Camels", dar se descurcă. Ea îi dădu un chibrit, rîzînd.

„Ei bine", spuse, întinzîndu-i băutura, „asta-i de-a dreptul minunat. Dumneata cu băutură și țigări".

Domnul Martin pufăi, nu prea stîngaci și luă o înghițitură din pahar. „Beau și fumez tot timpul", zise el. Ciocniră paharele.

„Asta-i pentru țicnitul ăla bătrîn și flecar, Fitweiler", spuse el și sorbi din nou. Conținutul avea un gust oribil, dar nu făcu nici o grimasă.

„Dar, domnule Martin", spuse ea schimbîndu-și vocea și atitudinea, „dumneata îl insulți pe șeful nostru".

Acum doamna Barrows era din nou consilierul particular al președintelui.

„Pregătesc o bombă", spuse domnul Martin, „care-l va arunca pe țapul ăla bătrîn dincolo de iad". Luase doar puțin din băutura care nu era tare. Nu putea fi asta.

„Iei droguri sau altceva?" întrebă cu răceală doamna Barrows.

„Heroină", zise domnul Martin. „Am să mă droghez cu cocaină pînă n-am să mai pot cînd am să-l salt afară pe eretele ăla bătrîn".

„Domnule Martin!" strigă ea, ridicîndu-se în picioare. „Asta le întrece pe

toate. Trebuie să pleci imediat". Domnul Martin luă încă o înghiţitură din pahar. Îşi stinse ţigara în scrumieră şi puse pachetul de „Camels" pe măsuţa de servit cafea. Apoi se ridică.
Ea stătea în picioare, privindu-l furioasă. El merse şi-şi puse pălăria şi pardesiul.
„Nici un cuvînt despre asta", spuse — şi făcu un semn spre gură cu degetul arătător. Doamna Barrows nu putu să articuleze decît un „Zău !..." Domnul Martin puse o mînă pe mînerul uşii. „Stau într-un cuib de pasăre — pisică", spuse el. Îi scoase limba şi ieşi. Nimeni nu l-a văzut plecînd.

Domnul Martin ajunse în apartamentul său cu mult înainte de ora unsprezece. Nimeni nu-l văzuse intrînd. Bău două pahare cu lapte după ce se spălă pe dinţi şi se simţi perfect. Nu era beţie, căci el nu fusese beat. În orice caz, plimbarea ştersese efectul whisky-ului. Se urcă în pat şi citi puţin dintr-un ziar. Înainte de miezul nopţii era adormit.

În dimineaţa următoare, domnul Martin ajunse la birou, ca de obicei, la ora opt şi jumătate. La nouă fără un sfert, Ulgine Barrows, care nu ajungea niciodată la lucru înainte de zece, se năpusti în biroul său.
„Chiar acum îl informez pe domnul Fitweiler !" strigă ea. „Dacă te va da pe mîna poliţiei va fi exact ceea ce meriţi !"
Domnul Martin se uită la ea cu o privire şocată.
„Poftim ?" zise el.
Pufni şi ţopăi afară din încăpere, lăsînd-o pe domnişoara Paird şi pe Joey Hart privind lung după ea.
„Acum ce mai este cu diavolul ăla bătrîn ?" întrebă domnişoara Paird.
„N-am idee", spuse domnul Martin, revenind la munca sa. Ceilalţi îl priviră apoi se uitară unul la altul. Domnişoara Paird se ridică şi ieşi. Merse uşurel pînă la uşa închisă de la biroul domnului Fitweiler. Doamna Barrows ţipa înăuntru, dar de data aceasta fără să urle. Domnişoara Paird nu putea distinge ce spunea femeia, aşa că se întoarse la biroul ei.
Patruzeci şi cinci de minute mai tîrziu, doamna Barrows părăsi biroul preşedintelui şi intră în al ei, trîntind uşa. După mai puţin de jumătate de oră domnul Fitweiler trimise după domnul Martin. Şeful secţiei de arhivă, corect, liniştit, atent, stătea în faţa biroului bătrînului. Domnul Fitweiler era palid şi nervos. Îşi scoase ochelarii şi începu să-i învîrtă fără rost ; tuşi, uşor stînjenit.
„Martin", zise el, „ai fost alături de noi mai bine de douăzeci de ani".
„Douăzeci şi doi, domnule", spuse domnul Martin.
„În timpul acesta", continuă preşedintele, „activitatea dumitale şi — hm — comportamentul dumitale au fost exemplare".
„Aşa nădăjduiesc, domnule", spuse domnul Martin.
„Am înţeles, Martin", spuse domnul Fitweiler, „că dumneata n-ai băut şi n-ai fumat niciodată".
„Corect, domnule", spuse domnul Martin.
„Ah, da". Domnul Fitweiler îşi şterse ochelarii, „Martin, povesteşte-mi, te rog, ce-ai făcut după ce-ai plecat de la birou, ieri ?"
Domnul Martin nu-şi permise mai mult de o secundă pentru o pauză stînjenitoare.
„Desigur, domnule", spuse el. „M-am dus acasă. Apoi am fost la localul lui Schrafft să-mi iau cina. După aceea m-am întors acasă. M-am aşezat în pat devreme, domnule şi am citit pentru citva timp un ziar. Dormeam înainte de ora unsprezece".
„Ah, da", spuse din nou domnul Fitweiler. Tăcu o clipă, căutîndu-şi cuvinte potrivite pentru a se adresa şefului secţiei de arhivă.
„Doamna Barrows", spuse în cele din urmă, „doamna Barrows a muncit mult, Martin, foarte mult. E dureros pentru mine să te informez că ea a suferit un atac puternic. Acesta s-a manifestat sub forma unui complex de persecuţie însoţit de halucinaţii primejdioase".
„Îmi pare foarte rău, domnule", spuse domnul Martin.
„Doamna Barows are iluzia", continuă domnul Fitweiler, „că i-ai făcut o vizită aseară şi că te-ai comportat — hm — într-un mod indecent." El îşi ridică mîna pentru a linişti trista exclamaţie de dezaprobare a domnului Martin.
„Este felul de a se manifesta al acestor boli psihice", spuse domnul Fitweiler, „să se fixeze cel mai adesea asupra celei mai inocente persoane ca — hm — sursă de persecuţie. Aceste lucruri nu sînt de înţeles pentru o minte normală, Martin. Tocmai l-am sunat pe psihiatrul meu, doctorul Fitch. Bineînţeles că el nu s-a putut pronunţa, dar a făcut suficiente afirmaţii generale pentru a-mi confirma suspiciunea. I-am sugerat doamnei Barrows cînd şi-a terminat — hm — relatarea astăzi dimineaţă, să-l viziteze pe doctorul Fitch, căci am bănuit imediat starea în care se află. Ea şi-a dezlănţuit, regret că spun, furia şi mi-a cerut — hm — mi-a pretins chiar, să te chem la ordine. Se poate ca dumneata să nu ştii Martin, dar doamna Barrows planificase o reorganizare a sectorului dumitale — subiect al aprobării mele, desigur, subiect al aprobării mele. Asta te-a adus, mai curînd decît pe oricare altul, în mintea ei — dar îţi repet că ăsta-i un caz pentru doctorul Fitch şi nu pentru noi. Aşa că, Martin, mi-e teamă că s-a sfîrşit cu utilitatea doamnei Barrows aici".
„Îmi pare nespus de rău, domnule", zise domnul Martin.
Exact în clipa aceea uşa biroului fu deschisă cu o lovitură tot atît de puternică ca explozia unei conducte de gaze şi doamna Barrows fu catapultată prin ea.
„Ăsta-i şobolanul laş care neagă ?" ţipă ea. „Nu se poate descotorosi de ăsta".
Domnul Martin se ridică şi se plasă în mod discret într-un punct din spatele scaunului domnului Fitweiler.
„Ai băut şi ai fumat în casa mea", urlă ea la domnul Martin, „şi ştii asta ! L-ai numit pe domnul Fitweiler un bătrîn flecar şi ai spus că ai de gînd să-l distrugi cînd ai să te droghezi pînă-n gît cu heroină". Se opri din urlat ca să-şi tragă răsuflarea şi în ochii ei ieşiţi din orbite se ivi o scînteie.
„Dacă n-ai fi atît de mizerabil, om mic ce eşti", spuse, „aş crede că ai plănuit totul. Scoţîndu-ţi limba, spunînd că stai într-un cuib de pasăre-pisică, pentru că ţi-ai închipuit că nimeni nu m-ar crede cînd aş spune-o. Dumnezeule, totu-i prea perfect !" Ţipă tare şi isteric şi furia se dezlănţui din nou. Îl privi furioasă pe domnul Fitweiler.
„Nu vezi că ne-a dus de nas, bătrîn nebun ce eşti ! Nu-i vezi jocul meschin ?"
Domnul Fitweiler apăsase pe furiş toate butoanele de sub biroul său iar funcţionarii de la F&S începură să năvălească în încăpere. „Stockton", spuse domnul Fitweiler, „dumneata şi Fishbein o veţi duce pe doamna Barrows acasă la ea. Domnişoară Powell, vei merge cu ei".
Stockton, care jucase ceva fotbal în liceu, blocă trecerea doamnei Barrows în timp ce se îndreptă spre domnul Martin. El şi Fishbein o scoaseră cu forţa pe uşa dinspre holul plin de stenografe şi băieţi de serviciu. Ea încă îl blestema pe domnul Martin ; blesteme încurcate şi contradictorii.
Zarva se stinse pe coridor, în cele din urmă.
„Regret că s-a întîmplat astfel", spuse domnul Fitweiler. „Îţi voi cere să dai uitării toate astea, Martin".
„Da, domnule", spuse domnul Martin, anticipînd un „asta-i tot" din partea şefului său şi îndreptîndu-se spre uşă. „Voi uita". Ieşi, închizînd uşa, păşind uşor şi iute pe hol. Cînd intră în secţia sa, îşi încetini mersul, revenind la ritmul său obişnuit şi se îndreptă calm spre arhiva W-20, cu o expresie de concentrare studiată.

Traducere Herta PEREZ

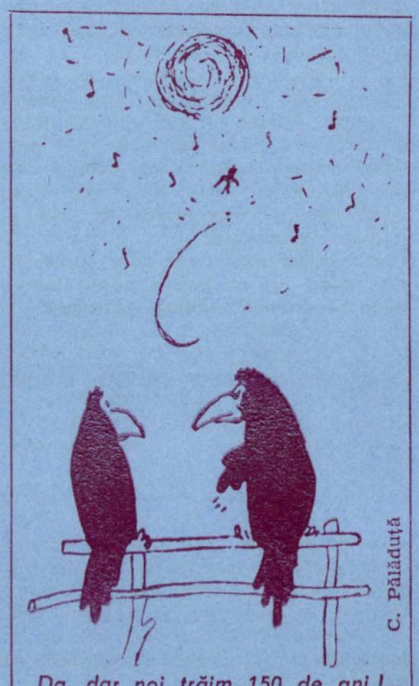

Da, dar noi trăim 150 de ani !...

Papagalul nu știe chiar toate cele

de Hans Jörg Martin

Cînd am ajuns la fața locului, cam la trei sferturi de ceas după descoperirea cadavrului, se întîmplase deja ceea ce se întîmplă de obicei : membrii familiei, împreună cu organele locale ale ordinii publice distruseseră cu mare succes majoritatea urmelor care te pot ajuta să descoperi și să prinzi asasinul.

Au așezat mortul pe un pat în loc să-l lase unde fusese găsit, astfel că n-am mai putut constata din ce direcție venise glontele. Au atins toate clanțele, spătarele de scaun, zăvoarele geamurilor, șalterele și mesuțele, astfel încît, suprapuse eventualelor amprente ale făptașului, se aflau cele ale aproximativ patru persoane diferite, inclusiv ale polițiștilor.

Dar n-are sens să-i cerți pe urmași căci sînt îndeobște total zăpăciți și din cînd în cînd chiar triști de adevăratelea... Poate că unii par numai așa, deoarece în gînd își fac socoteala cam cît vor moșteni. Oricum ar fi, ei nu sînt — în sens tehnico-criminalistic — în deplinătatea facultăților, și admonestîndu-i nu rezolvi nimica.

În afară de asta nici nu le poți spune : „Ei, oameni buni, țineți minte pentru data viitoare : dacă găsiți în căminul vostru pașnic un ins asasinat — pentru dumnezeu, nu puneți mîna pe nimic ! Lăsați totul exact cum este !" Ar avea tot atîta sens ca și cînd le-ai explica : „Doamnelor și domnilor, dacă vă ține calea un elefant scăpat de la grădina zoologică, mai bine dați-i morcov decît zahăr !" Unor muritori de rînd li se poate întîmpla cel mult o dată să le țină calea un elefant scăpat de la grădina zoologică sau să le fie asasinată o rudă. Dacă li se întîmplă.

Nu i-am spus deci nimic fiului consulului Korting (care consul fusese asasinat), n-am spus nimic nici atrăgătoarei blondine, care era nora și nici menajerei, grădinarului, șoferului. Numai pe jandarmul din sat l-am luat de-o parte și l-am făcut, între patru ochi, bou, deși era cu un cap mai mare decît mine și cam cu treizeci de kile mai greu. Dar el n-a făcut uz de superioritatea lui corporală, ci a luat poziția de drepți și a spus : „Da, domnule comisar șef !" În țara noastră poți să ai bază în funcționari.

Apoi m-am apucat de lucru. Am cercetat splendida vilă pe care decedatul o cumpărase cu bani agonisiți prin fabricarea și vînzarea de plasturi împotriva bătăturilor (Cînd te strînge pantoful, plasture Korting !). Am trecut prin toate cele paisprezece odăi și într-a unsprezecea am descoperit papagalul. Era odaia în care obișnuia să lucreze nora. N-am putut depista pe loc cu ce anume se ocupa ea, căci în afara unui birou stil *biedermeier*, a unei biblioteci care acoperea un perete și a coliviei papagalului, odaia era goală. Camera avea o nișă și se afla la etajul doi, la capătul unui coridor, care în rest nu ducea decît la niște odăi nelocuite, debarale, încăperi cu unelte, mese de călcat, și două cămări cu geamantane. Nici n-am vrut s-o întreb pe Evelina, soția platinată a tînărului Korting, ce făcea acolo sus. Evelina tocmai plîngea de să ți se rupă inima.

Poate că-și scria memoriile și nu voia să fie deranjată ? Memoriile ei n-ar fi fost, desigur, neinteresante, căci înainte de a deveni aleasa tînărului Korting fusese prezentatoare (pentru o firmă germană producătoare de lenjerie, nu pentru plasturi împotriva bătăturilor), ocazional actriță, și o dată chiar miss Saxonia de jos sau Renania-Pfalz sau Schleswig-Holstein, nu mai știu precis. Dar cînd i-am văzut odaia de lucru nu le știam încă pe toate astea. Altfel poate că tot aș fi întrebat-o ce anume lucrează și cum de n-o deranjează pasărea multicoloră.

Am întrebat numai dacă papagalul e bolnav, că stă așa de liniștit și zbîrlit în colivia lui cea mare și rostogolește ochii. Mi s-a spus că e traumatizat de groaznicul eveniment, că a fost martor ocular al faptei — singurul de altfel — deoarece atunci se aflase în camera unde fusese împușcat consulul Korting și nu aici. Pasărea fusese dusă acolo deoarece Evelina se pregătea să plece pentru cîteva zile la maică-sa. Consulul ținea la pasărea roșu-albastru-verde-galbenă și se și înțelegea bine cu ea.

Asta am aflat-o din crîmpeie de frază, în urma unor întrebări numeroase și din răspunsuri evazive, laconice. Însoțitorii mei cu ocazia rondului prin casă — fiul decedatului, îndoliata Evelina și menajera care hohotea de plîns — nu erau prea vorbăreți. Nici nu era de mirare, după cele întîmplate.

Se numea de altfel Robert-fiul, nu papagalul. Era alintat Robbi, asta o știam de la Evelina, care-i zicea așa. Papagalul, ca mai toți papagalii, se numea Lora.

Cînd le-am auzit pe toate astea mi-a venit în minte o nuvelă polițistă insipidă, pe care o citisem cîndva. În această nuvelă tot un papagal fusese martor ocular și divulgase detectivului aflat în impas numele asasinului... incredibil, dar nu imposibil. Trebuia să mă interesez ocazional la un specialist în zoologie, să-mi spună dacă papagalii sînt în stare de așa ceva. Aproape că-mi venea să zîmbesc, gîndindumă la istorioara respectivă, dar m-am stăpînit, căci nu e de bon ton să zîmbești în prezența unor „urmași" atît de recenți... Și cu atît mai puțin cînd ești criminalistul însărcinat cu ancheta cazului.

Deci n-am zîmbit, am trecut cu mai sus-menționații prin celelalte odăi ale splendidei vile a cărei existență se datora bătăturilor, apoi neînsoțit prin uriașul parc, în timp ce sus, în casă, colegii din comisia de anchetă căutau urme, fotografiau, trăgeau linii cu creta pe parchet, pe scurt : derulau tot aparatul rutinei, iar medicul era ocupat cu trupul neînsuflețit al consulului Korting.

Fiindcă turul prin parc tot nu mi-a adus nimic — n-am găsit nici celebrul nasture de la pardesiul ucigașului, nici urma de la pantoful cu toc special în stratul cu trandafiri, care indică asasinul în cărți — cum plimbarea de la pajiște la tufa de rododendron și înapoi s-a dovedit inutilă, m-am întors la vilă și am cerut permisiunea să stau în camera de lucru a frumoasei Evelina, întrucît — ciudat, nu-i așa, — nu-mi ieșea din cap povestea prostească cu papagalul.

Robert Korting, singurul fiu și unicul moștenitor, care între timp își legase o cravată neagră, a trebuit s-o întrebe mai întîi pe nevastă-sa, care se afla în dormitorul ei. Apoi mi-a dat permisiunea, comunicîndu-mi că soția sa se bucură de hotărîrea mea și-mi pune cu plăcere la dispoziție camera ei, avertizîndu-mă totodată să nu care cumva să bag degetul printre gratiile coliviei Lorei. Dihania obișnuiește să-i muște pe necunoscuți. Oare n-ar fi mai bine să fie mutată pasărea altundeva... ?

„Nicidecum, vă rog, nu, domnule Korting" am spus eu. „Dimpotrivă, poate că papagalul mă poate ajuta..."

„Asta zice și nevastă-mea", îmi răspunse Robert Korting — ceea ce m-a surprins un pic. Dar n-am zis nimic în afară de „Mulțumesc !" și am urcat pînă la camera cu nișă. Am luat loc la biroul stil *biedermeier*, am desenat cu gîndurile aiurea omuleți pe o bucată de hîrtie aflată acolo, m-am uitat între timp, tot cu gîndurile aiurea, la papagalul multicolor și mi-am dorit — ca și altădată — un inel magic, cum apar ele în basme, dar din păcate

numai acolo. Unul pe care să-l răsucesc numai şi papagalul să şi înceapa să vorbească.

Dar, din păcate, n-am un astfel de inel – altfel aş fi deja consilier de poliţie (dacă nu mi-ar veni în minte vreo dorinţă mai acătării) –, iar jivina cu pene rămase, firește, fără glas. Mă privea, cu capul în poziţie oblică, şi-mi urmărea fiecare mişcare cu ochii săi rotunzi, puţin cam răutăcioşi şi nu zicea nici pîs. Pîsul ei nu m-ar fi ajutat prea mult, ce-i drept, dar ar fi constituit, oricum, un început.

Nimic. De voie de nevoie trebuia să-mi pun aparatul de gîndit în mişcare şi-mi aprinsei în acest scop o ţigară.

„Brrr" făcu Lora cînd mi se aprinse, cu un clinchet, bricheta, se scuturâ, se făcu subţire, avea deodată un gît lung şi căscă ochii şi pliscul.

„Iată-te !" am zis eu bucuros, m-am apropiat de colivie şi mi-a venit o idee. Am scos revolverul meu de servici, l-am fluturat în faţa papagalului şi i-am mişcat piedica.

Deodată Lora bătu agitată din aripi, fluieră strident şi ţipă : „Nu... nu trage, Robbi ! Nu-u-u !", imită convingător o împuşcătură şi fluieră din nou ca o locomotivă.

„Va să zică aşa !" am spus eu uimit. „Mulţam fain, Lora !" Am băgat arma la loc şi am coborît să-l arestez pe Korting junior.

Dar încă pe treptele dinspre parter m-au apucat îndoielile. Era puţin probabil că vreun judecător să considere valabilă mărturia unei păsări exotice care, pe deasupra, nu putea fi determinată să depună mărturie sub jurămînt... Şi arestări pripite aduc neplăceri. Nu, trebuia să-mi mai consolidez puţin bănuiala. În primul rînd să mă interesez la un zoolog.

I-am făcut deci tînărului Korting, care se afla în hol şi supraveghea cu dinţii strînşi transportul cadavrului, semn cu capul şi l-am întrebat de unde pot telefona nestingherit şi unde pot găsi personalul de serviciu. Apoi m-am dus în camera crimei, unde se afla telefonul.

În afara prafului de culoare gri deschis al căutătorilor de amprente digitale şi a semnelor de cretă de pe parchet, nimic nu mai amintea aici de crimă. Am închis uşa cu grijă în urma mea, am răsfoit cartea de telefon pînă am dat de numărul grădinii zoologice şi l-am format. După cîteva încercări am depistat un specialist în papagali şi i-am pus întrebările care mă ardeau.

Răspunsurile sale hotărîte şi clare distruseră într-o clipită tot eşafodajul meu frumos. Am pus jos receptorul cu un mersi, am privit dărîmăturile, am mai stat un sfert de oră, am fumat prea mult şi mi-am stors creierii.

După asta am coborît la demisol, unde şoferul, grădinarul şi menajera şedeau cam dezumflaţi în uriaşa bucătărie îmbrăcată toată în faianţă şi m-au privit, cînd mi-am făcut intrarea, de parcă l-aş fi ucis eu pe boşorog.

„Al cui e, de fapt, papagalul ?" am întrebat după ce m-am instalat lîngă ei şi le-am oferit la toţi ţigări. „Al doamnei tinere" a zis şoferul, dînd un foc celorlalţi cu bricheta lui.

„Şi de cînd îl are ?" am vrut să ştiu.

Cei trei stătură pe gînduri. „De cîteva luni..." îşi dădu cu părerea şoferul, cam nesigur însă.

„De aproximativ juma de an" a precizat menajera, care fuma cu totul stîngaci şi-şi tot freca ochii înroşiţi de plîns.

„Mata îl hrăneşti şi-i cureţi colivia ?" am întrebat-o. „Nu" a răspuns ea, „n-are voie nimeni să se apropie. Dînsa personal se ocupă, deşi, de altfel, se..." Se opri, roşi şi lăsă ochii în jos.

„Deşi, de altfel, se – ce ?" am pistonat-o eu. Nu răspunse, se uită doar la şofer ca şi cum căuta ajutor. Acesta sări imediat : „Ei da", zise, „de altfel se lasă slugărită în toate şi singură nu pune mîna pe nimic".

„Dar nu mă pot plînge !" se grăbi să adauge menajera. „Numai cu pasărea face un caz că te şi miri."

„Şi se tot închide cu ea sus în camera de sub acoperiş cînd e plecat domnul consul şi domnul tînăr de asemenea" completă grădinarul şi-şi şterse cu mîna bătătorită fruntea acoperită cu numeroase broboane mici de sudoare.

„Se închide ?" am întrebat eu. „De unde ştiţi asta ?"

„Am vrut s-o întreb odată ceva" a spus el, „cu trei patru săptămîni în urmă, în legătură cu gherghinele – dacă să le pun din nou lîngă bazinul cu peştişori aurii... Da, şi am urcat la ea în ciorapi şi..."

„În ciorapi ?" l-am întrerupt.

„Clar că în ciorapi ! Doar de regulă trebuie să-mi las saboţii de lemn la intrare, de nu o stîrnesc pe doamna Krebs din pricina parchetului şi a covoarelor..." O privi temător pe menajeră.

„Ei da, nu eşti tu cel care face curat !" se răsti dînsa la el.

„Ei bine", am intervenit eu, „e clar... Dar continuaţi, vă rog !"

„Da..." Căută firul întrerupt : „Ah, da, şi cum fug eu aşa de-a lungul coridorului, aud pe cineva răcnind : „Robbi, nu-u", am auzit, şi era o voce complet străină. Întîi am crezut că are un musafir şi am vrut să fac cale întoarsă. Deodată am auzit însă înăuntru un pocnet şi papagalul a fluierat... M-a apucat de-a dreptul spaima. „Robbi, nu-u-u !" a ţipat papagalul şi încă ceva, dar n-am mai înţeles ce. Şi atunci am bătut la uşă. Dînsa a întrebat din cameră : „Cine-i acolo ?" Şi apoi a deschis şi s-a răstit la mine întrebîndu-mă ce caut eu acolo sus şi cum de mă furişez aşa în ciorapi şi altele la fel. Iar papagalul a început din nou să strige, nu, să fluiere... Dar dînsa s-a răstit la el : „Tacă-ţi pliscul, Lora !" Şi pasărea a tăcut. Şi pe mine m-a trimis la locul meu... Abia seara mi-a spus să pun gherghinele iar lîngă bazinul cu peştişori aurii. Şi mi-a dat şi cinci mărci şi s-a scuzat într-un fel. Că a avut un soi de migrenă din cauză că s-a schimbat vremea sau ceva asemănător... Nu mai ţin minte exact." S-a oprit epuizat. Discursul lung îl obosise mai mult decît săpatul a o sută de metri pătraţi de pămînt.

„Aţi surprins şi dumneavoastră ceva de genul acesta ?" i-am întrebat pe ceilalţi doi. „L-aţi auzit pe papagal cîndva strigînd sau spunînd ceva ?"

Şoferul dădu din cap negativ. „Nu..."

„Nu" spuse menajera. „N-am fost niciodată singură acolo sus. Nici cînd mai aveam fata în casă, pînă la întîi ultima lună – nici ea n-a fost singură sus. Doamna tînără... tot mai spunem doamna tînără, deşi doamna e moartă de doi ani, trebuie să ştiţi... Deci, tînăra doamnă era mereu de faţă cînd făceam ordine în camera ei – sau îl lua pe papagal jos cu dînsa. Mai fluiera el, papagalul, citeodată... Dar dînsa începea imediat să-i vorbească sau îi băga în pliscu o bucăţică de măr sau ceva asemănător – şi el tăcea. La început, cînd l-a cumpărat, mai rămînea şi singur cu domnul consul în cameră. Dar în ultima vreme nu."

„Mulţumesc !" am zis. Ştiţi cumva dacă domnul cel tînăr mai are rude – adică dacă mai există niscaiva mătuşi, unchi, nepoate, nepoţi, veri sau verişoare ?"

„Nu, el e singurul", a spus femeia.

„Dînsul moşteneşte totul" a spus şoferul ; „fabrica şi casele şi tot."

„Împreună cu nevastă-sa" a completat menajera.

M-am sculat, le-am mulţumit încă o dată şi am urcat iar sus, după ce mai întîi am întrebat unde e dormitorul doamnei tinere. Am bătut la uşă.

„Cine-i acolo ?" întrebă dînsa.

I-am spus cine şi am rugat-o să-mi permită să intru. Cînd mi-a dat voie, am intrat.

Stătea tolănită pe o sofa, acoperită cu un material bleu ciel şi mă privea cu ochi tot atît de bleu ciel.

„Da, domnule comisar ?" m-a întrebat cu vocea ei adîncă.

„Planul dumneavoastră conţine o eroare grosolană de logică," i-am spus. „După toate probabilităţile cel puţin – eu nu cunosc testamentul socrului dumneavoastră. Probabil că nici nu există un testament, dat fiind că dumneavoastră şi soţul dumneavoastră sînteţi singurii moştenitori... Dar în acest caz nu puteţi moşteni decît ca soţie a moştenitorului principal, soţul dumneavoastră deci. Şi dacă aţi fi reuşit să-i puneţi în circă asasinarea socrului dumneavoastră, automat l-aţi fi exclus de la moştenire : acela care omoară pe cel de la care urmează să moştenească, nu mai poate moşteni..."

Tot timpul cît am vorbit s-a uitat fix la mine şi n-a întreprins nimic ca să mă întrerupă. La urmă au început să-i zvîcnească colţurile buzelor. Începu să chicotească, să rîdă. Ţipa de atîta rîs, strident, isteric... Părea inuman. Suna ca un papagal care imită o femeie rizînd.

Trad. H. PEREZ

(Din volumul : *Tot im Dutzend* de Hans Jörg Martin, Rowohlt Verlag, Reinbeck bei Hamburg, 1977)

Gustav Meyring **Elixir de viață lungă**

Malaga e o minune.

Dar toridă.

De cînd răsare și pînă cade în asfințit, soarele sfredelește povîrnișurile ; pîrguie vinul, crescut pe terase naturale.

. . . . . .

În depărtarea lină, albastră a mării, trec pînze albe, pescărușii.

Călugării burduhănoși de la schit, acolo sus la Alcazaba, se fudulesc cu guindrul, și-au prins cheag : îl beau numai cei cu sînge albastru.

Cine nu știe de guindrul de la schitul Alcazaba ? Dulce și greu, arzînd ca focul. ...Întreaga Spanie vorbește de el.

Dar numai puținii aleși îl toarnă în cupe scînteietoare ; e scump, la prețul aurului dacă metalul s-ar bea.

Alb e schitul în umbra albastră a nopții, sus, deasupra orașului, prins în raze orbitoare.

Cu ani în urmă, călugării, săraci lipiți pămîntului, umblau cu mîna întinsă, binecuvîntînd pe malaguarezii care-i miluiau cu o cană de lapte, o mînă de zarzavat sau cîteva ouă.

Într-o zi un stareț nou sosi, padre Cesareo Ocáriz, prea blîndul. Aducea cu el fericirea pămîntului.

Zîmbitor, rotofei ca o minge, răspîndea voie bună la fiecare pas.

Subțiratecele din partea locului năvăleau să se spovedească la el — cît de mult îl iubeau ! Pentru sărutările cele mai aprinse, cît de blînd era canonul !

Cu limbă de moarte, Balsa podgoreanul lăsase călugărilor petecul lui de pămînt, gard în gard cu grădina mînăstirii, că mult îl mai mîngîiase bunul stareț în ceasul din urmă.

Padre Ocáriz binecuvîntă moștenirea mortului. Deschise Cartea Sfîntă și le citi călugărilor pilda cu via și vierul. S-au pus îndată pe lucru, au săpat și-au răsturnat pămîntul. Străluceau brazdele în soarele dogoritor, și cărăvănarii se opreau în praful drumului, uimiți.

...Da, la vremea aceea mai mergea, monahii erau încă tineri, mlădioși, și mîinile harnice nu luau în seamă bătăturile.

La umbră, în jilțu-i vechi, odihnea starețul, aruncînd firimituri porumbeilor ce zburau, pîlpîind în lumină, prin curtea mînăstirii.

Obrajii rumeni și rotunzi îi străluceau de mulțumire, și din cînd în cînd îndemna din cap pe cîte unul dintre harnici, oprit să-și șteargă fruntea nădușită. Alteori, amenințător, bătea din palmele cărnoase alungînd un găinar spaniol strecurat prin gardul grădinii.

...Cînd se stingea ultimul dangăt, după chindie, și seara-și adia blînda răcoarea dinspre mare, sta deseori sub dud, tîrziu, privind jos în golf jocul undelor la țărm.

Atunci trimitea după bătrînul Manuel, grădinar la negustorul Otero, priceput ca nimeni într-ale vinului, și-l descosea. În dud, frunzele foșneau, încercînd parcă îngrijorate să înăbușe vorba în șoapte, să n-ajungă la urechi nedorite.

Bunul stareț afla, înmărmurit, că în must, cînd dă în fiert trebuie s-arunci bucăți de piele învechită, cît mai slinoasă, să-i întărești aroma. Privea cercetător fața bătrînă, zbîrcită, iscodind dacă spune adevărul sau nu.

La înserat, cînd soarele asfințea după culmile înverzite, îi spunea așa : „Du-te cu Domnul, și fie-ți cu mulțumire. Iată, au sosit rîndunelele dracului". Așa le spunea liliecilor, nu-i putea suferi. „Binecuvîntarea Maicii Domnului asupra ta."

. . . . . .

Se lăsa noaptea în tăcere albastră, clipind din mii de ochi prieteni, și porturile licăreau, aținite.

. . . . . .

An de an, ciorchinii atîrnau grei pe butuci.

Și clocotea vinul tînăr în beciuri, turbat, vrînd parcă să izbucnească din beznă, să iasă afară la lumină, unde prinsese viață !

...Erau numai cîteva butoaie, puține, și monahii cîrteau pe înfundate, că rodu-i prea sărac după atîta trudă. ...Pește mut, padre Cesareo Ocáriz zîmbea viclean cînd venea poștărița cu răvașe de la negustori — albastre, roșii, verzi, — cu blazoane și fel și chip de înfloriturî, de unde vrei și nu din toată Spania.

Cînd au primit scrisoarea de la curte, purtînd pecetea domnească, n-a mai rămas o taină pentru nimeni :

Vinul de la schitul Alcazaba, acum era perla Malagăi. — Ca în vechime purpura — neprețuită — îl cîntăreau în aur, slăvindu-i aroma în cîntec și vers.

Îl beau capete încornorate și domnițe — sărutînd stropii din buza cupei.

Bunăstarea intră în mînăstire. În timp ce vinul ieșea din pivnițe, sipetele se umpleau de odoare și comori.

Un nou paraclis înlocui pe cel vechi și un clopot de argint, uriaș, „del espiritu santo" umplea văile întru slava Domnului cu dangătu-i sfînt.

...Grași și rotunzi, monahii priveau lumea cu ochi prietenoși, odihnînd pe băncile de piatră.

Vremea săpatului era de mult uitată.

Strugurii creșteau, se rumeneau ca mai înainte — de la sine — și călugărilor le tihnea.

Beau și se ospătau. Odată la un an — ca la sărbătoare — coborau în adîncul beciului în urma starețului, cînd mustul fierbea, și priveau clipind din ochi, cum zvîrlea cîte un carîmb de cizmă veche în fiecare butie. — Asta e taina cea mare, gîndeau, bucurîndu-se împreună cu prea cucernicul părinte care-și punea încălțările la o parte anume pentru acest prilej solemn, tăindu-le în bucăți cu mîna lui.

...Le mai spunea bătrînul Manuel, cînd și cînd, că de fapt asta era o minune, că bunătatea vinului nu se datora numai pielii. Din trei podgoreni, unul pune piele în mustul fierbînd, la Malaga, o știa tot omul. — Trebuie că pămîntul primit în moștenire era binecuvîntat.

Călugării nu se sinchiseau — soarele strălucea mai departe, strugurii musteau și furnizorul curții, an de an, lua butoaiele pline și aducea pungi doldora de galbeni.

. . . . . .

Numai ce într-o zi de toamnă plină de lumină, părintele Ocáriz, aținit în scaun la umbra dudului, nu s-a mai trezit.

Se auzeau clopotele pînă în vale.

Acum odihnește în lăcașul Domnului.

Un așternut de pămînt și atît, în răcoarea verde !

Somnul de veci și-l doarme lîngă stareții răposați... Pe aulme, ruinele maure umbresc calm și măreț mormîntul. — L-au năpădit flori mici, albastre. Pe o lespede îngustă-i săpat înscrisul : „Requiescat in pace".

. . . . . .

Cardinalul de la Saragosa a numit în loc un stareț tînăr.

Padre Ribas Sobri.

Un învățat — om cu multă carte, e crescut în seminariile fraților Inimii lui Christos.

Privirea hotărîtă te scurmă pînă în rărunchi, e înalt, slab, mînat de o voință de fier.

A trecut vremea dulcei trîndăveli — slugile au fost concediate — călugării pîntecoși se apleacă iară, gemînd, la culeș. Iată-i în genunchi, rugîndu-se pînă adînc în noapte, neîntrerupt, o rugă după alta.

În schit rînduiala e strictă : o tăcere de plumb. Cu capul plecat, spatele drept și mîini împreunate, monahii murmură spăsiți : *„Non est sanitas in carne mea a facie irae tuae ; nos est pax oribus meis a facie peccatorum meorum."*

În curte, printre pietre, iarba a înverzit și porumbii albi și-au luat zborul. Din chiliile cu pereții pustii se aude, îndurerată, „Contemplarea pedepselor" : *Unusquisaque carnem brachii sui vorabit.*

Cînd mijesc zorile reci, vezi siluete întunecate luînd drumul capelei ; în pîlpîit de lumînări auzi voci înghinînd : *„Salve regina."*

. . . . . .

Culesul s-a sfîrșit. — Don Pedro Ribas Sobri, om riguros, se ține întocmai de rețetele înaintașului. Zvîrle fișiile de

piele în gura largă a butoaielor, așa ca răposatul. – În pivniță răsună în bolți clocotul și lupta vinului dulce.

...Regele o să fie mulțumit cu guindrul.

. . . . . .

Nu mai vin la spovedanie frumoasele din sat. Le e teamă.

Sfiala s-a înstăpînit – apăsătoare și mohorîtă ca iarna ce-și așează în tăcere mîinele aspre peste cîmpia moartă. – Primăvara vine și pleacă, tot așa și vara, în pas jucăuș, – cheamă și cîntă în van.

Posomoriți, cărăvănarii încarcă butiile grele în căruțe, cu plata pe jumătate preț.

. . . . . .

Don Pedro Ribas citește, încruntat : „... prea cinstitul părinte trebuie că s-a înșelat, a trimes alt neam de vin. – Nu e guindrul de altădată – e obișnuitul „Dulce del Color" din Malaga, unul dintre multele soiuri" – stă scris pe hîrtia venind din cetatea de scaun.

Zi de zi se întorc butoaiele înapoi. Neatinse. Din Lisabona, din Madrid, din Saragosa.

Starețul gustă, – gustă mereu și compară. Nu încape îndoială, – lipsește aroma aceea ciudată, piperată.

Trimite după bătrînul Manuel. El cercetează vinul, și dă din umeri, întristat.

Da, da, bunul Don Cesareo, odihnească-se în pace, unde punea el mîna o punea și Dumnezeu pe a lui. Nu ca tînărul padre. – Dar nu poți vorbi pe șleau – monahii șoptesc la ureche.

. . . . . .

Stă Don Pedro în chilie, o noapte după alta, aplecat peste retorte, și luminarea îi desenează umbra feței, ascuțită, pe zidul dat cu var, – degetele lungi, descărnate, umblă cu sticle sclipitoare întinzînd gîturi subțiri și urite. Jur împrejur, unelte ciudate, alambicuri – cu aloimist spaniol !

Uitată-i rînduiala... istoviți, călugării, sărmanii de ei, dorm buștean.

Nu, nu e bine ! – Cu prafuri albe, cu apele de pucioasă ale lui Lucifer, mușcătoare, nu dai de ceea ce firea a scris în tăcere, cu deget tainic, în cartea-i ferecată.

Nicicînd nu l-or mai bea, puternicii zilei, guindrul aromat, băutură domnească.

Iar stau butoaiele în rînd, pline ochi, și mustul fierbe. În fiecare cîte o cizmă ciopîrțită – colo cea a fratelui Theodosiu, burtosul, – ici a bătrînului Manuel.

În cel din stînga, după colț, o sanda a răposatului părinte.

. . . . . .

Și iarăși curge vremea, vine anul, și iar se gustă și se cercetează : vinul nu-i rău, dar nu e guindru – în afara unui singur vas.

Al din colț, cu sandaua răposatului. P-ăsta îl trimitem regelui !

Pedro Ribas Sobri e un om cu voință de fier, caută într-una, cercetează, compară. – Spune că a dat de taină, în cele din urmă. Călugării tac, se îndoiesc. – Nu întreabă nimic, se supun orbește poruncilor primite – starețul e un om aspru, nu cunoaște înduplecarea.

Manuel clatină din cap.

Mînăstirea și-a rechemat slujitorii. Sapă și răstoarnă pămîntul, taie vița. Călugării nu mai mișcă un deget, să le crească pîntecele ca în trecut.

Așa-i poruncă de la stareț.

...Cînd soarele dogorește în curtea schitului, neîndurător, și frunzele de dud atîrnă moi în arșiță, fetele cu pielea de aramă și mantile roșii privesc prin gard și chicotesc.

...Unul lîngă altul, silnic înșiruiți pe băncile de lemn stau călugării, sărmanii, și nădușesc, înfofoliți în rase de lînă sub vipia chinuitoare – cu picioarele groase încălțate în cizme, legate la gît cu împletitură de gumă.

Căci Pedro Ribas a făcut legămînt să dea de rostul guindrului ; e mînat de o voință de fier, caută într-una cercetează, compară.

Eu însă zic că totu-i în zadar, chiar dacă vinul iese bun. Nimeni nu poate să calce în urma bătrînului stareț.

Traducere din limba germană
de Gina
ARGINTESCU-AMZA

PROVERBE JAPONEZE

Broasca din fîntînă, nu știe ce e oceanul.

Uitați-vă numai la mugurii îmbobociți !

De zece ori măsoară și apoi toporul coboară-l.

Cînd întrebi rușinează-te odată — cînd nu știi rușinează-te pentru toată viața.

Cînd latră un cîine e secondat pînă la urmă și de alții.

Leacul bun e amar în gură, sfatul bun e bucurie pentru urechi.

Inima bărbaților se aseamănă cu vîntul toamnei.

Înțelepciunea nu se împrăștie în tot corpul urmașului.

Propriul copil și-l laudă de față cu el doar nătîngii.

După victorie scutul se strînge și mai tare.

Peretele are urechi, piatra poate grăi.

Pe munte poți găsi întotdeauna arbori uscați.

La învălmășeală apar și eroii.

Diamantul neșlefuit nu strălucește.

Păsările cînd pleacă își lasă cuiburile curate.

Nu te uita la dulgher cum lucrează, uită-te la ce a fost în stare să facă !

Chiar și politețea exagerată devine obrăznicie.

Cînd vînează șoareci, pisica își ascute ghearele.

Caută-te de șapte ori pe tine și numai după aceea să bănuiești pe alții !

Cumpărînd lucruri ieftine risipești banii.

Bobul nesemănat nu răsare.

Greutățile părinților sînt înțelese doar de cei ce au copii.

Unde sînt vorbe multe e sărac conținutul.

Și maimuțele cad din copaci.

Gheața se face din apă și e mai rece ca ea.

În probleme bănești oamenii sînt străini unii față de alții.

Orbul nu se teme de vipere.

Apa intră și în oale pătrate și în oale rotunde.

Văzînd comportarea altora îndreaptă-ți-o pe a ta !

Vaporul condus de mai mulți căpitani se izbește de stînci.

În apă curată peștii nu își fac casă.

Înfometatul n-alege mîncarea, cel care fuge n-alege calea.

Nu te uita la cer printr-un cocean de trestie.

Te urci pe muntele de aur și te întorci cu mîna goală.

După înmormîntare — discuții despre doctori.

De șapte ori să cazi și de șapte ori să te ridici.

A te preda, înseamnă uneori a învinge.

Cînd prostia trage, înțelepciunea cedează.

Leneșii lucrează și în zi de sărbătoare.

Agoniseala adunată pe căi false se risipește repede.

Dacă vă grăbiți, faceți drumuri bune.

Gura e poarta nefericirii.

Să te sfătuiești și cu genunchii, dar fă asta.

În românește de
Nicolae MAREȘ

DISPĂRUTA

de Gh. Fărtăiş

Tovarăşu' plutoner! Tovarăşu' plutoner! Hei, tovarăşu'! Nea Marine!

Strigătul se pierde în înserarea molcomă de toamnă tîrzie. Masiv, plutonierul priveşte înapoi, urmîndu-şi cumva drumul dintr-o inerţie a ţintei. Se opreşte în sfîrşit, face o întoarcere reglementară, stă, aşteaptă.

– Ce-i nea Sandule? Cu mine ai treabă?

– Cu mata. Asta... cu dumneavoastră.

Omul tace, cumva încurcat. Pronumele de politeţe sugerează apelul la calitatea oficială pe care plutonierul o exercită în comună. Nuanţa este interpretată exact.

– Vorbim aici, ori la post?

– Dacă se poate, la post. Da...

– Lasă. Hai înapoi.

Merg tăcuţi. Deşi nepusă încă, problema „oficială" a aşezat între ei o anume distanţă, o răceală pe care plutonierul o simte de fiecare dată, dar împotriva căreia nu poate lupta. Becuri palide marchează şoseaua. E abia şapte. Moartea timpurie a zilei aminteşte zăpezi apropiate. Bărbaţii urcă cele cîteva trepte luminate galben de becul montat deasupra intrării. Plutonierul calcă uşor, încercînd să menajeze fragilitatea scîndurii, evitîndu-i protestul supus. Realizează inutilitatea gestului în aceeaşi clipă în care simte sub talpă duritatea betonului. „Mereu uit" – se dojeneşte.

Înăuntru e linişte. Altfel de linişte decît afară. Plutonierul ia loc în spatele biroului. Cu un gest arată celălalt scaun omului rămas în picioare. Scaunul trosneşte nemulţumit. „Asta-i din cele vechi" – gîndeşte automat şi parcă se simte solidar cu lucrurile acelea îmbătrînite sub ochii lui, odată cu el.

– Ei, care-i supărarea?

Interogaţia este cuprinsă mai mult în formulare. Tonul invită la confesiuni. Omul tace un timp, ca şi cînd n-ar fi auzit invitaţia, ori n-ar fi înţeles-o, ori ca şi cînd ar fi uitat pentru ce se află acolo, în faţa plutonierului şi în liniştea ciit de altfel decît cea pe care o cuncaşte. Plutonierul nu insistă. Şi-a lăsat mîinile uriaşe, roşii, pe masă. Îşi priveşte degetele mari, cu unghii roase, negre. „Pămîntul ăsta-i mai rău ca vopseaua. Cînd apucă de-ţi intră în carne..." Lîngă mîini, între mapa de birou şi cîteva dosare, chipiul.

– Anica. Despre Anica e vorba.

– V-aţi certat?

– Da. Ne-am certat. Adică nu. Acum nu ne-am certat că n-am avut cum. Ne-am certat atunci.

– Cînd?

– Atunci seara. Se înnoptase. Ne-am certat şi...

– Şi acum?

– Acum ce?

Plutonierul încearcă să înţeleagă. Omul este confuz, se adună greu, ocoleşte esenţialul, ori nu ştie să-l formuleze. Trebuie ajutat să ajungă la el. Ajutat să treacă peste emoţie, peste derută.

– Asta vrei să-mi spui nea Sandule? Că te-ai certat cu Anica?

– Nu. Nu asta. Anica a plecat.

– Unde?

– Asta nu ştiu bine. Poate la Hîrlău.

– Nu ţi-a spus unde?

– Ba mi-a spus. Dar nu mai ştiu sigur.

– Cînd a plecat?

– Atunci cînd ne-am certat. Pe doisprezece.

Primul indiciu. Prima dată concretă.

– Alaltăieri? precizează plutonierul

– Nu, nu alaltăieri. Cum să fie alaltăieri? se nedumereşte omul.

– Păi – făcu logic plutonierul – dacă azi e în paişpe, înseamnă c-a plecat alaltăieri.

– Nu, se scuturâ omul deodată. Nu. Că dacă era alaltăieri, nu veneam eu. Pe doisprezece septembrie.

– De două luni – realizează cu un început de uimire plutonierul.

– Da. De două luni şi două zile.

Un timp tac amîndoi. Apoi discuţia se urneşte iar.

– Ţi-a spus ea că se duce la Hîrlău?

– Nu, n-a zis că acolo se duce, da zicea că merge să-şi ia lichidarea.

– De la C.L.F.?

– Da. De acolo de la fructe şi legume – vine precizarea. Chioşcul ei depindea de Hîrlău, doar ştiţi. Zicea că dacă-i dau ăia banii, nu mai vine acasă. Se duce după băieţi, la Constanţa.

– Aşa ţi-a spus?

– Da.

– Ei, în două luni avea tot timpul să se întoarcă.

– Avea. Da în seara cînd ne-am certat...

– Pe doisprezece...

– Da, pe doisprezece... Atunci, în seara aia, mi-a zis că ea pe acasă nu mai dă.

– Ei, şi dumneata acum! Vorbe spuse la supărare.

– Da au trecut două luni. Eu asta am venit să vă spun. Soţia mea Anica Verui a dispărut de la domiciliu.

– Dumneata vrei s-o dai dispărută? nu-şi putu ascunde plutonierul uimirea.

– Da. Am scris aici pe hîrtie. Am adus-o cu mine.

Cu gesturi sigure, hotărîte, omul scoase din buzunarul de la piept al hainei o foaie de cerere împăturită. O desfăcu, îi netezi îndoiturile cu palma, pe urmă o puse pe masă. Păru să ezite, o fracţiune de secundă numai, apoi o împinse în dreptul plutonierului, în faţa lui, pe mapa de scris, pînă ce hîrtia atinse mîinile uriaşe, cu degete mari, roşii.

– O las aici.

– Ai făcut deci o sesizare.

– Da. Aşa am făcut. O sesizare. Că mi-a dispărut nevasta de la domiciliu.

Şeful postului de miliţie din comună întorcea noutatea pe toate feţele. Îi cunoştea pe toţi din comună, îi ştia bine, cu necazurile, cu supărările, cu bucuriile lor. Sandu Verui nu era un tovarăş de viaţă tocmai comod şi nici cel mai demn exemplu de urmat. Cei doi băieţi – mari de acum – plecaseră la Constanţa ca muncitori sezonieri. Nea Sandu n-avea bani de „aruncat" şi în casa lor fiecare-şi cîştiga existenţa. Anica luase în gestiune un chioşc de legume şi fructe. Muncea şi acasă şi acolo. Ridica lăzi, stivuia, făcea curat, vindea, stătea pînă noaptea tîrziu să-şi numere banii, să facă „casa", să iasă bine. Cele patru clase primare n-o ajutau cine ştie ce, dar cum Sandu îşi ţinea leafa pentru sine şi pentru nevoile sale, Anica trebuia să se descurce.

Acum băieţii erau mari, oameni pe picioarele lor. Probabil se certaseră iar – n-ar fi fost un lucru neobişnuit – şi femeia, sătulă de atîta muncă, se hotărîse să plece la băieţi, să vadă şi ea măcar o dată marea, să mai respire. Nu-i stătea ei în fire să lase totul baltă şi să plece, şi, mai ales, să renunţe la slujba cu care se învăţase şi care acum, după trecerea timpului, devenise mai uşoară prin rutină. Nu-i stătea în fire nici fuga asta neaşteptată, fără vreo veste, fără nici un semn, dar, poţi să ştii cum se adunaseră toate şi cum se răzbunau acum pentru atîţia şi atîţia ani de supunere?

Pe de altă parte, Sandu era în stare să aducă un om la exasperare. Dur, egoist, îşi iubea tabieturile şi comoditatea, ţinea la libertatea sa, la bucuriile sale. Asta însemna posibilitate de mişcare, o podgorie bună şi nişte ochi şăgalnici companie. Acum, că apropiase bine cincizeci de

. ani, plutonierul credea că se mai liniştise, cu atît mai mult cu cît executase nu de mult o pedeapsă de un an pentru ultraj la adresa bunelor moravuri.

Noaptea era înaintată. Cerul închis, plumburiu, prevestind ploi mărunte, interminabile, ţiriind prelung în strejini. Plutonierul se răsuci iară în aşternut, patul scîrţii protestînd. „Mîine fac raport la inspectorat. Ai de la judeţ au altă experienţă. Eu, aici, m-am cam tocit. Oamenii se mai ceartă, se mai bat la cîte o nuntă, la cîte-un pahar. În rest îşi văd de treabă că dacă n-au de arat îi de semănat, dac-au semănat, prăşesc, dacă nu prăşesc strîng recolta şi aşa mereu, că treabă este şi nu te lasă să stai cu mîinile în sîn şi nici să te ţii de alte alea. Da parcă nu-mi place mie povestea asta, şi-i mai bine s-o judecăm mai mulţi. Poate că tot dă ea ceva la iveală... Da' dacă mă fac de ruşine şi pun oamenii degeaba pe drumuri? Dacă Anica se-ntoarce acasă azi-mîine bine mersi împreună cu băieţii? I-o fi aşteptat să termine şi ei pe acolo, pînă le face lichidarea, pînă una-alta şi copiii i-or fi zis, stăi mamă, că acuşi terminăm şi mergem şi noi. Că alt curaj ar avea ea să vină cu flăcăii că-s de-acum bărbaţi, ce mai, şi băieţii ţin la ea şi i s-ar pune împotrivă lui Sandu la o adică.

Patul scîrţii din nou, prelung.

— Ce-ai mă? Du-te şi duhăneşte dacă n-ai somn, da lasă-i măcar pe alţii să doarmă, că n-or sta toţi în birou ca tine.

„Acasă ea-i plutonier", îşi spuse bărbatul fără mînie, că nu mai avea, se-nvăţase cu gura nevestii-si şi-o lăsa într-ale ei. „Am să fac raport şi gata, mai bine să rîdă ei de mine şi să nu fie nimic. Da' dacă e? Că mie parcă-mi spune inima că bine nu-i."

Peste hotărîrea plutonierului, somnul coborî adînc, odihnitor.

* * *

Drumul pînă la Iaşi, oraşul mare, circulaţia intensă, străzile largi, blocurile răsărite ca ciupercile, unele cunoscute parcă, altele noi, de nici nu mai ştii de nu-s noi toate, că prea seamănă între ele, tramvaiele, huruitul, clacsoanele, stopurile l-au ameţit, deşi cunoaşte oraşul, a mai fost în el, e mîndria lui că se descurcă şi aici la fel de bine ca în comună. Puţină ameţeală îi dau şi coridoarele lungi, ofiţerul de serviciu, citaţia cu camera, etajul şi toate celelalte, şi clădirea asta în care nu s-ar fi vrut prezent, dar, ce să-i faci, parcă-i după cum vrei tu? Lasă că i-a spus el vreo două plutonierului, să nu-l ia lumea pe el de prost. Că adică cum vine asta? Tu cu necazul, tu pe drumuri. Eu am anunţat, eu mi-am făcut datoria, acum să şi-o facă şi ei pe a lor, că de-aia-i miliţia poporului. Să-şi facă datoria pentru popor. Nu să-l poarte pe el tocmai la mama Ana, să spună ce? Ce-ar putea să spună mai mult decît a spus şi ce-ar putea şti mai bine decît ştie? Da, dar pe plutonier îl cunoaşte, vorba aia, sînt consateni cum ar veni. Lui poate să-i mai repeadă o vorbă-două, că omul nu le ia pe toate în serios. Da cu ăştia de p-aici, ce să te pui?

— Tovarăşu' de la Izvoreni să pofteaască la camera... etajul...

Omul stă mai departe pe banchetă, gîndurile i se-nvălmăşesc, impresiile la rel. Presupune întrebări, formulează răspunsuri.

— Tovarăşu'... Verui Alexandru — repetă ofiţerul de servici.

— Prezent! zvicneşte răspunsul pornit dintr-o reacţie intrată cîndva în reflex.

— Camera... etajul...

* * *

Îl priveam cum urcă scările, oarecum dezorientat, ţinîndu-se de rampă, ca de un fir conducător, singurul în stare să-l scoată la liman. Nu era teama de labirint. Nu, era mai degrabă curiozitate, încercarea de a evalua cît mai repede terenul în minutele ce i-ar fi fost necesare să parcurgă cele două etaje. Privea atent, încercînd să simtă „atmosfera". Sau, poate, aşa mi se se părea mie, cum îl vedeam urcînd. Un lucru e sigur. Am presupus că e omul meu. Am avut această certitudine, deşi datele din dosar erau cu puţin mai mult decît nimic. Numele... prenumele... data naşterii... locul de muncă... domiciliul... căsătorit... copii...

M-am îndreptat spre biroul meu, aşteptînd. Ce? Să mă fi înşelat. Ar fi echivalat cu un eşec, cu un examen pierdut faţă de mine însumi, de care numai eu ştiam, în forul meu interior. Dădeam prea mare importanţă unui fapt mărunt, nesemnificativ? La urma urmei cetăţeanul putea fi chemat de oricare dintre colegii mei. De ce mă cramponam de ideea pe care mi-o formasem? Orgoliu exacerbat, deformaţie profesională, sau pur şi simplu oboseală, nervozitate, control slăbit?

N-am mai avut cînd să-mi răspund şi nici nu sînt sigur că mi-ar fi convenit vreuna dintre ipoteze. După o bătaie ezitîndă în uşă, „omul meu" intră în încăpere răspunzînd invitaţiei. Rostisem cuvintele mai tare ca de obicei, ori numai mi se părea mie, după încordarea de mai înainte. Cert e că resimţeam efortul de peste vară, amînarea săptămînă de săptămînă a concediului pînă cînd, iată, ajunsesem în plină toamnă, la sfîrşit de toamnă mai bine-zis, şi, la orizontul perspectivelor mele de evadare mai apărea încă un caz. Putea fi banal, o dispariţie oarecare, o întîrziere adică. O romantică evadare din Izvoreni.

— Intră! Alexandru Verui din Izvoreni? La loc.

Omul îşi ridică de pe cap un basc soios, îl strînse la piept ca pe singurul lucru apropiat cu care mai rămăsese în contact, şi, ezitînd încă în privinţa gradului de înclinare pe care trebuia să-l dea salutului, îngînă un „'mnă ziua", căruia, după altă ezitare, (sau pauză, de ce mă încăpăţînez), îi adăugă şi un mai sonor „să trăiţi".

— La loc, repet. La loc.

Îi indic cu mîna scaunul liber din faţa biroului. Se aşează încet, ca şi cum i-ar încerca rezistenţa, ca şi cum ar avea de-a face cu o capcană. Cunosc reacţia. Mi-a devenit familiară, deşi mă irită de fiecare dată. Mă irită şi mă mîhneşte. Dau din mînă, astea-s gînduri pentru pauza de masă, cînd o ai, acum gata, să vedem despre ce e vorba.

— Povesteşte.

— Ce să povestesc?

— Ce-ai spus la post. Spune-mi şi mie, încă o dată ce i-ai spus plutonierului din comună.

— Am scris în sesizare tot. Nu mai am nimic de adăugat. Altceva nu ştiu.

În voce păstrează un ton nesigur încă, dar cuvintele îl contrazic. S-a gîndit dinainte ce să spună. Formula însă nu-i aparţine. Da... da... aşa-i, uitasem. A mai trecut pe aici, prin anchetă, prin tribunal. A şi stat închis un an. Da. De aceea mi se păruse ceva în neregulă la început. Am simţit că „joacă" sfiala, că nu-i a lui. Dar asta poate să nu însemne nimic. Doar atunci n-a fost invitat la petrecere şi detenţia i-a accentuat poate teama de uniformă. Firesc, nu? Atunci de unde sistemul ăsta de alarmă conectat tot timpul? Tot timpul în stare de veghe?

— Bine, ştiu, ai scris. Eu zic să-mi mai spui şi mie încă o dată, dar ştii, aşa cu şart, cum s-a întîmplat. Poate ai uitat ceva şi-ţi aminteşti acum.

— N-avem ce uita. Că-i puţin şi... asta e...

Tăcu un timp, apoi cu de la sine îndemn :

— Ne-am certat cu nevasta, aşa cum se mai ceartă oamenii între ei. Ne-am luat de la bani, că de aici se iau toţi. Ea, nevastă-mea, explică, a zis că se duce la Hîrlău să-şi scoată fişa de lichidare de acolo de la birouri. „Cu banii pe care-i am pe fişa de lichidare, am să plec la băieţi, la Constanţa" — aşa m-a amenînţat. „Eu pe acasă nu mai dau" şi de atunci n-am mai văzut-o.

— Chiar aşa ţi-a spus? îl întreb. Formularea era tranşantă şi în declaraţia iniţială lipsea.

— Nu... nu chiar aşa.

Şi după un timp :

— De fapt, mi-a lăsat un bilet. Da. Eu n-am vorbit deloc cu ea, că era ora cinci dimineaţa cînd a plecat şi eu dormeam. Da mi-a lăsat un bilet în cameră, în care îmi scria să am grijă de gospodărie, pentru că ea pleacă la Constanţa la copii şi nu ştie cînd are să se întoarcă.

Nici chestiunea cu biletul nu apărea nicăieri, pînă acum. Nu vorbise despre el. Dar era simplu! Dacă ea lăsase un bilet, treaba era ca şi rezolvată. Urma rutina expertizei grafologice, şi, poate, depistarea copiilor cu aducerea tuturor în sînul familiei. Plajă nu mai puteam eu face în noiembrie, dar cu puţin noroc şi cu un decembrie generos în zăpadă, cîte nu se pot realiza!

— Unde e biletul ?

— Biletul ? L-am distrus, sau poate l-am și pierdut, nu mai știu.

Nu, hotărît, gata cu reprezentările în roz, în negru, sau în oricare altă culoare ! Să încerc să înțeleg exact, să știu încotro s-o apuc.

— L-ai pierdut sau l-ai distrus ?

— Nu știu. Nu-l mai am.

— Bine. Nu-l mai ai. Dar ce scria în el îți aduci aminte, nu ?

— Îmi aduc.

— Scria acolo că se duce la Constanța sau la Hîrlău ? Cum scria ?

— La Constanța. Dar s-ar putea ca în bilet să fi scris și altfel. Parcă scria că a plecat la cumnata Natalia din Pașcani. Așa... Parcă așa zicea. Că de la cumnata din Pașcani pleacă la Constanța.

— Asta ți-ai amintit acum ?

— Ce ?

— Chestia asta cu cumnata Natalia.

— Da. Parcă așa zicea.

Le dau toate pe una. Ce-o fi o fi :

— Și ce mai zicea ?

— Totodată, soția mea spunea în bilet că a luat din casă nouăsprezece mii de lei, actele personale și că s-a îmbrăcat cu rochia bleumarin de supraelastic, cu fișul bleumarin, și-a luat poșeta neagră și pantofii cu toc... cu toc oro... orto...

— Ortopedic.

— Da.

— Toate astea le spunea acolo în bilet ?

— Da.

— Și de bani, și de rochie, și de fîș, și de poșetă ? ? ?

— Da. Așa scria.

— Și dumneata ai ținut minte culoarea rochiei și culoarea pantofilor și ai uitat unde urma să plece ?

Tace. Nu prea mult. Răspunsul vine firesc, logic.

— Am ținut minte fiindcă lipsesc din casă. Toate lucrurile astea lipsesc.

— Da... da... bine... Ce spuneai de bani ? Cît scria că a luat ?

— Nouăsprezece mii de lei. Și ăștia lipsesc. Se plimbă cu banii mei și-și bate joc de mine. Iar eu mă port pe la milițli.

Formulase impecabil. Nu „alții mă poartă" sau „voi mă purtați", ci „eu mă port", cu o notă de reproș în plus.

— Sînteți liber.

* * *

Își simte spatele străbătut de un fior lung, care-l crispează, poate tocmai pentru că nu și-l poate controla. „Frigul" — gîndește, deși toamna e încă blîndă. E adevărat că în aer se simte o schimbare, dar ea se petrece subtil, pe nesimțite, ca o presimțire.

Are planul făcut. Trebuie doar să intre, să-și aleagă omul, să se fixeze asupra lui, să se hotărască să acționeze. Orice, numai ezitarea asta nu, ezitarea asta care-l paralizează, care-i dă frisoane, care-l face nesigur și neputincios. Revede din nou scena, — a cîta oară ? — alte și alte amănunte ies din pîcla memoriei, și-ar spăla creierul să poată, să nu-i mai pricinuiască neplăceri inutile tocmai acum, cînd are mai multă nevoie de stăpînire de sine și de ingeniozitate.

Oamenii trec pe peron în sus și în jos, în căutarea liniilor, a trenurilor care vin, a trenurilor care pleacă. Foto-tă multă, de mare nod feroviar. „Cine să te asculte în furnicarul ăsta ?" Face pași mari în dreapta și în stînga, încearcă să se calmeze, să-și limpezească gîndurile. Ajunge în dreptul ușilor mari, ce nu-și contenesc caruselul. Un du-te-vino specific oricărui restaurant de gară. Găsise. Da, aici era, aici trebuia el să caute. Împinse sigur de sine ușa de stejar, intră. Îl izbiră deodată vocile ridicate, amestecîndu-se cu fumul de țigară ce se înălța spre tavan în valuri dese, sfidînd plăcuțele de plastic pe care, ca prin ceață, puteai citi, dacă țineai cu tot dinadinsul, „În această unitate nu se fumează".

Trecu printre mese încet, scrutînd atent figurile consumatorilor. I se păru că găsise ceea ce căuta. La una dintre mese, singur, un bărbat între două vîrste, își turna de unul singur, făcînd onorurile unei sticle al cărei conținut se înjumătățise. Se îndreptă spre el.

* * *

În procesul verificării afirmațiilor făcute de Alexandru Verui, lucrul cel mai ultimilor care avea să iasă la iveală și care avea să încurce serios cercetările, au fost cele patru scrisori expediate de Anica pe diverse adrese din comună, evident, după dispariția ei de acasă.

Prima, datată 29 septembrie 1977, sosise deci la 13 zile de la „dispariție". Fusese expediată din Pașcani, pe adresa numitei Ionel Aglaia, vecină și verișoară cu Alexandru. Rețineau atenția referirile la bani și, de asemenea, vaga amenințare de a-și pricinui ea însăși un rău asupra căruia nu se clarificase încă : „Am luat din casă suma de 19.000 de lei, dar te rog pe tine Aglaia să-i spui lui Sandu că deocamdată mai sînt în viață".

Pe aceeași adresă sosește pe 19 octombrie un alt plic, de astă dată din Bacău. Anica regretă plecarea, spune despre Sandu că e un om cu toane, dar că totuși e un bărbat bun ; „...însă oricum, la el nu mă mai întorc niciodată, deși mi-e drag și-acuma".

A treia scrisoare,cu data poștei 27 octombrie, venea tocmai de la Arad. În afara localității, n-aducea altă surpriză. Anica scria că regretă plecarea de acasă, că s-a împăcat în general bine cu Sandu. Încheia : „Sînt în viață, mai am bani și o să-mi fac eu cumva o situație".

Cea de a patra și ultima scrisoare, avea să sosească mult după începerea anchetei. Era datată februarie 1978 și trimisă unui nepot de-al lui Sandu. Cuvintele bune la adresa soțului se repetau. Și în final : „...Eu o duc ca să zic așa bine, dar nu am de gînd să mă întorc vreodată acasă".

Între timp, sosiseră și băieții. Pe la ei mama nu fusese, nici nu primiseră vreo veste. Posibilitatea de a fi mers să-și vadă copiii se încheiase definitiv.

Obligați fiind să elucidăm problema scrisorilor, am mai făcut o descoperire, care pe moment nu ne-a ajutat. Dimpotrivă. A avut însă importanța ei pe parcursul anchetei.

Fără a avea nimic spectaculos, fără pretenția ușor arogantă a noilor construcții, încercînd fiecare, după inspirația și harul constructorului, dar și al proprietarului, să rețină atenția, să epateze, casa familiei Verui emana, așa nu prea recentă și nici prea arătoasă cum era, un aer de gospodărie îngrijită. Camerele erau curate, lucrurile întreținute cu grija celui ce le știe valoarea și are respectul banului investit în ele. Lipsa femeii nu începuse să se facă încă simțită. Un fir de paianjen într-un colț, lîngă tavan, praful depus în locurile mai puțin vizibile, pe rama de sus a tablourilor, ori sub bufetul din camera „bună", erau puținele semne ce trădau absența îndelungată a femeii. Asta însemna că atunci cînd voia, bărbatul se putea gospodări foarte bine și singur.

Cele cîteva cărți, sertarele, noptiera își trecură pe rînd secretele pe sub ochii noștri. Căutam o scrisoare, un bilet, un petec de hîrtie, orice, pe care Anica să fi scris cîteva cuvinte. N-am găsit nici cel mai slab indiciu. Era aproape de neconceput ca un om, în trecerea lui prin lume, locuind o viață între pereții unei case alături de un soț și de copii, să nu fi fost pus în situația de a scrie cîteva cuvinte, de a semna o chitanță, un act. Ne surprindea cu atît mai mult cu cît, având gestiune, Anica avea obișnuința de a mînui uneltele scrisului, era într-un fel familiarizată cu ele. Modul nostru de a gîndi s-a dovedit însă pur speculativ. Rezultatul, zero.. Singurul lucru demn de interes ni s-a părut a fi o față de pernă nouă, cu cîteva mici pete de culoare închisă spre unul din colțuri.

Au fost cercetate dușumelele, covoarele țesute în casă, covoare trainice, țărănești. Cînd am plecat, eram și mai nedumeriți încă. Parcă ieșeam dintr-o

casă pustie, după ce locatarii se mutaseră, luînd cu ei, conştiincios, orice urmă a trecerii lor pe acolo. Nedumeririi noastre, îi găsi explicaţie Verui

– A luat cu ea tot. Acte, scrisori. Mă şi mir cînd a avut timp.

Ne miram şi noi. Atîta meticulozitate în graba, totuşi graba, unei asemenea plecări.

S-a apelat în cele din urmă la Serviciul cadre al I.L.F. Comparînd scrisul din autobiografia Anicăi, cu cel din scrisori, expertul nostru în grafologie răspunde : Nu, categoric nu este scrisul dispărutei, însă toate scrisorile emană de la acelaşi scriptor. Acesta nu este Alexandru. Întrebarea care se punea era simplă : Cine a scris acele scrisori ? Dificultatea consta în a răspunde.

Aflasem deja că Verui întreţine de mai mult timp legături cu o oarecare Didina. În verificările pe care le face expertul grafic, o exclude şi pe ea ca autor al misterioaselor scrisori. Din douăzeci şi două de milioane de locuitori, eliminasem cu certitudine trei. Nu ne rămînea decît să-l aflăm pe autor printre ceilalţi. Am făcut totuşi compararea scrisorilor cu probe de scris luate de la surori, fraţi, copii. Nici această verificare nu a dat rezultate. Deocamdată cel puţin, pista scrisorilor se afla în impas. Adică nu ea, ci noi.

*
* *

Uşa biroului se zbătea într-una, intrată şi ea, deodată, în stare de alertă. Ca niciodată, astăzi, înnebuniseră cu toţii. Toată lumea avea treabă, ieşea fiecare cu ale lui, ca apoi să-şi amintească a fi uitat ceva, reveneau cu sau fără motiv, ca peste numai cîteva momente canaturile uşii să pocnească în urma unor paşi grăbiţi. Dacă mă gîndesc acum la ziua aceea, cred că nu avea nimic deosebit, că ritmul ei nu era diferit de al celorlalte. Am convingerea că numai starea mea specială de atunci mă făcea să amplific lucrurile, zgomotele, să dramatizez inutil.

Încercam să ordonez materialul adunat, raportul aştepta, şeful aştepta, şeful şefului aştepta, iar eu stăteam în faţa foii de hîrtie pe care nu se contura nimic precis. Reuşisem să izolez trei ipoteze cu privire la dispariţia semnalată. Unu, că femeia a plecat spre a nu mai reveni, doi, că se află în vreun spital, ori că, victimă a unui accident, cadavrul ei a rămas prin cine ştie ce împrejurări, neidentificat. A treia ipoteză, dar de fapt prima în ordinea gravităţii : Alexandru Verui, soţul „dispărutei", şi-a omorît soţia şi încearcă să ne pună pe piste greşite.

Cum ajunsesem la această ipoteză ? Pe Verui l-am bănuit dintru început. Unii îi spun fler, alţii al şaptelea simţ, deformare profesională, ori intuiţie. Nu ştiu să spun ce este. Nu ştiu exact unde se încadrează şi de ce resort ţine, ce anume face să se declanşeze semnalul de alarmă. Ştiu însă că aşa a fost. Îl simţeam alunecos, stînd la pîndă, mereu la pîndă, îngrijorarea lui era una de circumstanţă, falsă, jucată. Mi-a fost destul de greu. Pe de o parte nu aveam dovezi, nu existau probe incriminatorii, nu avem pe ce-mi baza acuza. Încercam să mă domin, să depăşesc starea de „inapetenţă", de „bănuială", voiam să mă autoconving că omul acesta este bine intenţionat, că este sincer preocupat de soarta soţiei lui. Îmi spuneam – pentru a cita oară ? – că nu am voie să suspectez un om care mi s-a adresat, care ne cere ajutorul, care apelează la noi cu încredere, cu speranţă... Pe de altă parte, frînturi-frînturi, imaginea, o anume imagine, începea să se contureze, îngroşîndu-şi mereu liniile, pînă la suprapunerea şi estomparea celei „idilice" a soţului îngrijorat şi neliniştit.

*
* *

– Ei, biata Anica, ce zile mai ducea şi ea...

– Nu se înţelegeau ?

– Se înţelegeau ei, da mai mult la pahar. Adică la numărul paharelor. După aia, el da şi ea primea, că de, el era bărbatul şi ea muiere proastă...

– O bătea ?

– Eu n-am văzut, că nu era să mă cheme de faţă. Da cînd o răzbea, striga şi ea, săraca, să se mai descarce, că de, om eşti şi nu le poţi răbda pe toate în tăcere.

– De ce-o bătea ? Că doar casa o văd îngrijită, copii i-a făcut, leafă aducea...

– Parcă nu ştii şi dumneata... Că te văz bărbat în toată firea, şi-i fi avînd muiere şi dacă ai, copiii trebuie să fie şi ei mărişori...

– Sînt...

– Ei, atunci ştii. Sandu se săturase să cate în ochi căprui. Îi mai schimba şi el : cînd pe verzi, cînd pe albaştri... Da ei îi venea greu să le sufere în casă...

– Aducea femei acasă ?

– Veneau ele şi neaduse. Veneau „invitate".

– Şi ?

– Şi ce ? Ea striga, el o lua la bătaie şi uite aşa, trece viaţa pe lîngă tine şi-ntr-o zi vezi copiii mari şi gata.

*
* *

– Să trăiţi, permiteţi să raportez !

– Permit.

– Aşa cum am scris şi la raport, Sandu... adică Alexandru Verui a avut deseori certuri cu locuitorii din comună. Este violent, oamenii îl tem şi-l ocolesc. E iute la mînie, sare la bătaie din motive... din motive...

– Minore.

– Minore, să trăiţi. Bea. Şi la băutură, ştiţi, omul e ca fiara.

– Dumneata bei ?

– Permiteţi să raportez ! Mai beau, să trăiţi !

– Şi eşti ca fiara ?

– Nu, să trăiţi.

– Da ce faci ?

– ...

– Ce faci cînd bei ?

– Permiteţi să raportez ! Mă duc şi mă culc.

– Ei, dacă s-ar duce toţi să se culce, am mai sta şi noi nopţile pe acasă...

*
* *

Femeia era micuţă de statură, firavă. Nu avea însă lipsa de vigoare, felul acela de a fi slab care îţi evocă mirosuri de clor, halate albe, paturi de spital. Era slabă într-un fel care te complexa, aproape viril. Munca zilnică la cîmp, casa, copiii, spălat, călcat, hrănit vitele, zilele muncă, toate i se înşiruiau în spate, fără să fie nevoie de cuvinte. Viaţa ei toată era acolo, lîngă ea, cu ea, mărturie. Se hotărîse cu greu „să-i vorbească pe Anica şi pe Sandu", că „oameni sîntem cu toţii şi fiecare şi le ştie pe-ale lui". Acum, pe jumătate convinsă de ajutorul pe care i-l solicitam în găsirea Anicăi, începuse a da lămuriri preţioase.

– Îmi amintesc. Da. Era la începutul toamnei. Da. Era cu cîteva zile înainte de a începe şcoala ăl mic. Da. Că-n ziua aia îi şi luasem caiete şi creioane şi geantă nouă, că mă urlase toată vara cu pustia aia de geantă... Şi-acu', că ne dăduse nişte bani de la colectivă, am zis să merg să i-o iau. Şi i-am luat-o.

Revenea asupra subiectului cu bucurie, cu oarecare mîndrie chiar. Uite, am copii mari, cel mai mic îi şi el la şcoală, toţi sînt la şcoală, şi eu şi ăstuia i-am luat alt ghiozdan, nou, deşi cu cel vechi mai putea merge un an, dar dacă am muncit şi avem bani şi pot să-mi permit să-i iau, de ce să n-o fac ? Înţelegeam sentimentul ei, mă bucuram pentru geanta ăluia mic, pe care mie nu mi-o putuseră lua oricît urlasem şi oricît mi-o dorisem, de ajunsese să-mi zică lumea în sat „geantă". „Mă, Geantă", – aşa mă strigau şi eu intram în pămînt de ruşine, nu de ruşine că-mi doream un ghiozdan adevărat, de ruşine că ai mei n-aveau banii ăia, nu dispuneau de ei, să mi-l poată lua. „Mă Geantă" însemna „mă sărăntocule", „mă coate-goale", „mă ăla".

– În seara aia la alde Verui era tărăboi mare. Mai mare ca-n alte dăţi. Încuiam puii ceia, că mai dă dihoru' noaptea, poţi să ştii, şi-am auzit cum striga.

– Cine striga ?

– Anica. Striga : „Nu mai da, că mă omori". A zis aşa de vreo două ori. L-am auzit şi pe Sandu o dată. Zicea : „Scoală de jos, putoare, să scuzaţi, da aşa i-a zis, scoală de jos că doar n-ai murit".

– Poate vă amintiţi în ce zi era.

– A trecut oleacă de timp de atuncea. Pot eu să ştiu ?

– Parcă ziceaţi c-aţi primit banii de la cooperativă.

– Da. Da. Cu o zi înainte s-au dat banii.

– Permiteți, să trăiți ! Banii s-au dat pe zece septembrie. Știu sigur. M-a rugat casierul să fiu și eu pe acolo.

– Da. Pe zece septembrie – confirmă femeia.

– Deci, bătaia a fost în seara zilei de unsprezece.

– Da, a doua zi seara a fost. Se lăsase întunericu'.

– După aceea te-ai mai văzut cu vecinii dumitale ?

– Cu Anica nu. Da l-am văzut pe Sandu chiar a doua zi dimineață.

– A doua zi dimineață ? – nu m-am putut abține. Surpriza era prea mare.

– A doua zi, repetă femeia, fără jena de pînă atunci. Parcă se eliberase de-o povară. Am înțeles că pentru ea partea neplăcută a relatării trecuse. Era supărat.

– Supărat ?

– Ei, morocănos, frămîntat. Venise lîngă gard și l-am întrebat ce are și el mi-a zis că s-a certat cu Anica și că ea a plecat de acasă.

– V-a spus el atunci că Anica Verui a plecat de acasă ?

– Da.

– Și ?

– Și nimic. Ce să mai fie ?

– Nu vi s-a părut nimic deosebit ?

– Ce să mi se pară deosebit ? Că a plecat ? Mă gîndeam eu că odată și odată tot o să-și ia ea lumea în cap. Că nici așa n-o poți duce la nesfîrșit. Și uite că și-a luat-o.

* * *

Era pînă la ora aceea cea mai prețioasă informație. Cineva recepționase cearta, auzise schimbul de cuvinte. Verui își bătuse nevasta. Nu era prima dată, înțelegeam. Oare să fi ajuns femeia la capătul răbdării ? Așa se părea. De cîte ori ajungeam însă cu gîndul aici, îmi veneau în minte, iar și iară cuvintele scrisorilor nescrise de Anica : „...deocamdată mai sînt în viață", „...sînt în viață", *sînt în viață*. Cine voia să convingă pe cine și în ce scop ?

Paralel cu cercetările la domiciliul dispărutei și în sat, s-a verificat și gestiunea chioșcului condus de Anica. Poate o lipsă pe care n-a putut-o acoperi și nici explica, a determinat-o să dispară. Presupunerea nu se confirmă. În gestiune domnea ordine deplină. Am căutat în spitale, am cercetat cadavrele neidentificate în țară. Nu am putut da de nici o urmă, de nici un semn. Anica dispăruse pur și simplu. Se volatilizase.

Șeful de post din comună, ne anunță că, întorși acasă, băieții întreabă insistent unde le este mama, o caută în incinta gospodăriei, în podul casei, în pivniță. Sandu, căruia-i tună și-i plouă, părăsește în cele din urmă serviciul de paznic al C.A.P.-ului, părăsește comuna, și, lăsînd gospodăria pe mîna băieților, se mută la Tîrgu Frumos, unde este încadrat gestionar la un chioșc de vînzare a peștelui. Stă la Didina.

L-am chemat de vreo două ori la Iași. Pline de inadvertențe, de contradicții, declarațiile lui se învîrtesc în jurul cîtorva puncte de la care nu se abate : s-au certat, da, adevărat, a bătut-o, da, adevărat, dar după aia el s-a culcat, băuse, el nu mai știe, dimineața n-a mai găsit-o nici pe ea, nici parte din lucruri, nici banii. Apoi au început să vină scrisorile. Apoi a venit el la miliție și a declarat dispariția ei.

Eram exact în punctul de unde plecasem. Îl suspectam în continuare. Nu aveam cum să-i dovedesc că mă minte. Că minte. Că este vinovat. Libertatea îi dădea o anume siguranță, îl făcea să se simtă imun, în afara pericolului. După zile și nopți de zbucium, am știut. Trebuia să-l aduc în arest, trebuia să-l fac să se simtă nesigur, mai puțin puternic, mai puțin apărat de lipsa de probe, de lipsa dovezilor, de care era conștient. Alesese poziția cea mai avantajoasă pentru el. Ne servea cinci adevăruri, nici acelea întregi, ca să poată disimula o mare minciună. Trebuia să-i dovedesc că minte. Își juca numărul sub ochii noștri, la lumină. Pleacă de acasă, trăiește cu o altă femeie, sfidează chiar ideea de soț îndurerat, nu se aventurează pe această pistă mai dificil de realizat și mai puțin verosimilă. O înșela cît fuseseră împreună, ce l-ar opri acum ? Continuă să bea, să facă scandaluri, să ducă o viață dezordonată.

Atunci m-am hotărît. Am cerut procuraturii să fie de acord cu arestul preventiv.

Este reținut în stare de ebrietate, în momentul în care insultînd lumea din local, începuse să bruscheze cetățenii. Amenda primită pentru abateri similare, nu-l liniștise. Măsura se impunea.

Alexandru Verui se afla în arestul miliției.

* * *

Ședința de lucru se terminase de mult. Coridoarele erau pustii. O știam fără să mă ridic de pe scaun, fără să mă mișc din spatele biroului. Mi-o spunea liniștea ce se instaurase, întunericul din încăpere, ceasul bătîndu-și orele undeva departe.

Pripită, îndrăzneață, nefondată.

Pripită, îndrăzneață, nefondată.

Acestea fuseseră cuvintele la adresa cererii mele de arest preventiv. Se analizaseră din nou toate datele, se luaseră în discuție toate ipotezele. Materialul, mult, puțin, fusese întors pe toate fețele. Se recomanda răbdare, strîngerea de noi date, căutarea unor martori încă mai utili cercetărilor.

Pripită, îndrăzneață, nefondată.

Avusesem aprobarea de principiu a colonelului. Simțeam că și el gîndește ca mine. Pînă la ce punct ? Pînă unde ? Primisem avizul procuraturii. Procurorul gîndea ca mine. Gîndea ca mine, ori îmi acorda o șansă ? Eu făcusem propunerea. Eu o susținusem în pofida altor păreri. Eșecul mi-ar reveni în întregime, dar s-ar repercuta și asupra acelora care-mi acordaseră încredere. Care merseseră pe logica mea, pe experiența mea. Puteam rata totul. De interogatoriul ce avea să urmeze depindea poate succesul ori eșecul total al acțiunii.

Am trimis să-l aducă. Stătea în fața biroului. Țepii bărbii crescuseră, îi năpădeau fața, cămașa era mototolită, cu dungi evidente de murdărie, părul în dezordine. Își trecea prin el degetele cu unghii murdare, netăiate. Se părea însă că asta nu-l supăra prea tare. Era pentru el ceva exterior, periferic preocupării de moment : să răspundă întrebărilor noastre, să meargă pe urmele bătătorite, să nu facă nici un pas în afara drumului pe care și-l trasase. Îi simțeam încordarea, pînda, deși încerca să le disimuleze. Umerii moi, ținuta neglijentă, mîinile abandonate pe genunchi, voiau să sugereze oboseala, descumpănirea, nedumerirea în fața neîncrederii noastre, a insistențelor noastre, a bănuielilor noastre.

– Am aici, în dosar, două dintre declarațiile dumitale. În prima, scrii : „Subsemnatul, vă aduc la cunoștință că în ziua de 13 septembrie 1977, ora 5,30 dimineața, mi-a plecat soția de acasă cu înțelegerea căci pleacă la Constanța, la băieți, luînd cu dînsa suma de 19.000 de lei care erau în casă și două costume de haine plus buletinul de identitate și după toate intervențiile mele nu am putut afla nimic despre dînsa. Pentru cele arătate mai sus, rog organele de miliție să o dea în urmărire". Recunoști declarația ?

– Sigur că o recunosc.

– O susții în continuare ?

– O susțin.

– Bine. Acum fii atent. Declarația următoare este semnată tot de dumneata. La o lună de la cealaltă. Aici spui negru pe alb : „În dimineața zilei de 13 septembrie, soția mea mi-a spus că merge la I.L.F. Hîrlău, pentru a-și lua lichidarea și mi-a spus la plecare să am grijă de gospodărie că ea se va întoarce acasă cu mașina șantierului de instalații din Hîrlău. De la data cînd soția mea a plecat de acasă, nu s-a mai reîntors". Recunoști declarația ?

– O recunosc.

– O susții ?

– O susțin.

– Bine. Acum, uite aici, procesul verbal al convorbirii avute în acest birou, proces verbal semnat de dumneata. Spui că înainte de plecare soția ți-a lăsat un bilet, în care declara ce-a luat cu sine și că nu va mai reveni. Că nu v-ați văzut, întrucît la ora aceea dormeai. Recunoști ?

– Recunosc.

Spunea „Recunosc" cu tonul că acela ar fi fost adevărul primordial, sin-

gurul și de netăgăduit, evidența evidenței. Inadvertențele se adunau, logic ar fi fost să intre în panică, măcar să încerce să explice, să se străduiască să găsească un răspuns atitor nepotriviri. Stătea ca și pînă acum, cu umerii lăsați, neglijent, cu mîinile abandonate pe genunchi. Din cînd în cînd, parcă vîslind, un braț pornea domol, degetele greblau părul în dezordine. Simțeam cum crește în mine furia ca un val. Trebuia să mă domin. Fără să știe cum se numește, ignorînd tratatele de psihologie, psihanaliză ori criminalistică, omul din fața mea ducea cu mine un veritabil război al nervilor. Trebuia să fiu atent, foarte atent. Altfel, bătălia era dinainte pierdută.

– Dumneata, sper că-ți dai seama, susții ca fiind adevărate trei declarații totul deosebite. Care dintre ele este cea reală ?

– Eu nu pot pentru ca să știu. Că-i mult de-atunci și eu așa am ținut minte.

– Tot dumneata scrii : „Declar că înainte de a pleca soția mea de la domiciliu, eu nu m-am certat cu ea și nici nu am bătut-o și ne înțelegeam foarte bine". Este adevărat ?

– Adevărat.

– Am aici declarația șefului de post care spune că vă certați și o băteai adesea.

– Fiecare-și cunoaște mai bine ograda lui. Parcă ce, el cu nevastă-sa nu se ceartă ?

– Nu discutăm acum despre ei, ci despre dumneata. Mai există și declarația unei vecine care a auzit cum striga soția dumitale să nu mai dai și cum dumneata îi spuneai să se ridice de jos, că doar nu-i moartă.

– Eh, vecinii... spuse, și-și pironi ochii asupra mîinilor. Vecinii – repetă. Strîgam și eu așa, să mă știe bărbat, că muierea trebuie să știe și de stăpîn oleacă. Ea țipa dinainte. Nici n-apucam să ridic mîna și țipa. Muiere slabă, de. Știa ea că dacă strigă, o las în plata domnului și nu-mi mai pun mintea.

– Deci n-ai bătut-o în seară dinaintea dispariției ?

– Nu. De ce s-o fi bătut ? În seara aia am avut și musafiri. Alde cumnatu-meu cu nevasta, mama mea, o vecină cu bărbatu-su... Am stat la masă, am vorbit, am băut niște țuică, că vinu se terminase. De ce s-o fi bătut ?

– Atunci de ce-a plecat de la dumneata ? Că de bine nu pleacă nimeni.

– Eu asta n-o pot ști. Nu eram nici eu ușă de biserică, ce-i drept. Ea tot zicea mai de mult că pleacă, că mă lasă. Știe și vecinu Tase, a doua casă de noi, că a fost o dată de față. Așa zicea ea cînd se supăra, că pleacă și mă lasă. Trebuie să zică și omul ceva la supărare, nu ? Da zicea așa, într-un fel de ris și eu n-am crezut-o niciodată. Și uite acu'...

– Acum ce ?

– Acu' ea umblă prin țară și dumneavoastră mă cercetați pe mine. Doar scrie ea singură că trăiește și-i bine. Eu vreau numai s-o găsiți.

Am crezut că-i dau prima lovitură.

– Scrisorile n-au fost scrise de soția dumitale. Nu-i scrisul ei în ele. Știm sigur.

– Da al cui ?

Asta a fost tot. El ne cerea lămuriri. Se inversaseră rolurile.

– Pe noi ne întrebi ?

– Eu de unde pot ca să știu ? O fi rugat pe cineva să i le scrie, că, dacă le-a trimis pe alte adrese, să nu se facă de ris.

– Cu ce să se facă de ris ?

– Cu cită carte avea. Că azi toți au școli. Avea și ea acolo, vreo patru clase. Aia-i școală ?

– De ce minți Alexandru Verui ?

– Eu vă mint ? Cu ce vă mint eu ?

– Cu fiecare declarație. Ce motive ai să ascunzi adevărul ?

– Care adevăr ?

– Că ai omorît-o pe soția dumitale, ascunzîndu-i cadavrul.

– Eu n-am omorît pe nimeni, așa să știți ! Eu n-am omorît pe nimeni !

Respira greu, se ridicase de pe scaun și, mi se păru deodată imens, masiv, periculos.

– Stai jos. Stai jos am spus. Și fără teatru. O recunoști ?

Era ultima carte. Ultima. Și fără acoperire.

– Da.

– Recunoști că-ți aparține ?

– Da. Este a mea. Adică a noastră.

– Pe această față de pernă, pe care o recunoști ca fiind a dumitale și pe care noi cu martori am găsit-o în casa dumitale, sînt pete de sînge aparținînd dispărutei.

Atunci se frînse. Mă uitam la el și parcă auzeam zgomotul schelăriei prăbușindu-se. Eșafodajul pe care și-l construise ne descoperise o fisură. Noi intrasem prin breșa aceea îngustă și reușisem să facem o spărtură ce nu mai putea fi astupată.

– Spun. Am să spun tot. Eu am ucis-o.

Avu din nou o tresărire de revoltă, o revenire.

– Adică nu eu... Ea... din greșeală...

Apoi începu să povestească.

– Cu soția mea, cu Anica, sînt căsătorit din 1950. Am avut trei copii, care acum sînt majori. Cu soția mea mă înțelegeam foarte bine, mai ales pentru faptul că era o femeie de treabă și foarte cuminte. Se îngrijea de gospodărie și de copiii pe care i-a crescut pînă la majorat. Pe data de 11 septembrie, 1977 după-masă, am avut invitați. În jurul orelor 18, musafirii au plecat. Eu am ieșit în curte pentru a rezolva treburile gospodărești de seară. În curte am stat circa o oră și jumătate. Cînd am intrat în casă soția mea consuma țuică. I-am spus să nu mai bea că o să-i fie rău, mai ales că suferea cu inima. Am ieșit iarăși afară în grădină și m-am întors în casă în jurul orelor douăzeci. Am găsit-o pe soția mea culcată pe jos într-o sălită de la locuința mea. Am strigat la ea să se scoale pentru a merge într-o cameră să se culce pe pat, dar ea nu mi-a răspuns. Pentru că a doua zi soția mea trebuia să meargă la Hîrlău, am insistat să se scoale să discutăm ce avem de făcut, întrucît ea pleca și eu rămîneam acasă a doua zi. Văzînd că nu se scoală m-am dus într-o cameră și am luat o pereche de pantaloni, ca să creadă că plec eu în acea seară la Hîrlău. Venind lîngă ea cu pantalonii, s-a sculat, a apucat de pantaloni și m-a întrebat unde mă duc eu noaptea pe drum. În această situație eu am împins-o, iar ea s-a lovit cu capul de pragul ușii de la intrare. În urma loviturii, soția mea a început să geamă. Văzînd că-i este rău, am luat-o în brațe și am așezat-o pe un pat, într-una din camere. Am observat atunci că-i curgea sînge din gură, dar foarte puțin. Văzînd că soției îi este tot rău, i-am spus că mă duc să dau telefon la salvare, dar ea n-a fost de acord. Tot ea mi-a spus să mă duc să mă culc. Fiind și eu în stare de ebrietate, m-am dus într-una din camere și m-am culcat îmbrăcat. M-am trezit a doua zi dimineață în jurul orelor patru, m-am uitat pe pat lîngă mine (? !) și constatînd că soția mea lipsește m-am dus în bucătărie. Am strigat-o, dar ea nu mi-a răspuns și atunci am pus mîna pe ea și mi-am dat seama că deja murise. Am ținut-o în beci pe soția mea (!) o săptămînă, întrucît nu știam ce să fac. Îmi era și rușine de oameni, îmi era și frică de organele de miliție...

Făcu o pauză, ca și cînd ar fi vrut să-și adune gîndurile. Simțeam că n-a renunțat încă la luptă. La încercarea disperată de a-și salva murdara, mizera lui existență. Nici o clipă n-am avut sentimentul că regretă. Nici nu s-a străduit să facă această impresie. Singurul scop, singura direcție în care se concentrau eforturile sale, era aceea a salvării sale, eventual a diminuării pedepsei meritate. Efortul de concentrare acest scop îl avea. De a nu trăda nimic din ceea ce ne-ar fi putut da indicii pe care, deocamdată cel puțin, nu dorea să ni le comunice. Continuă :

– M-am dus apoi la Pașcani, unde am dat unui cetățean suma de 25 de lei pentru a-mi scrie patru scrisori, ca fiind din partea soției către o vecină de-a mea. Prima dată cînd m-am mai dus la Pașcani, am luat una dintre scrisori și i-am dat-o unui cetățean, în tren, care mergea la Bacău, să o pună la poștă în acel oraș. La fel am procedat și cu celelalte. Pe 18 septembrie a venit fiul meu de la Constanța împreună cu soția și l-am întrebat dacă mama lui nu se află la Constanța. Mi-a răspuns negativ. La circa o săptămînă au sosit amîndoi fii la locuința mea (!). M-au întrebat ce s-a întîmplat cu mama lor, eu le-am spus că a plecat fără să știu unde.

Punctele esențiale ale desfășurării evenimentelor ne erau cunoscute. Presupunerile noastre se adeveriseră. Rămînea să facem dovada vinovăției.

– Unde ai ascuns cadavrul ?

Tace îndelung. Așteptam cu nerăbdare răspunsul. Zece declarații nu valorau nimic în absența dovezii. Începu jocul. Ultimul de altfel, dar a ținut să-și exploateze fiecare șansă :

– După ce am văzut că e moartă, am pus-o în doi saci de polietilenă, iar sacii i-am învelit cu un preș. Ambalajul l-am băgat într-un coș de pa-

pură. Am așteptat să treacă a doua zi o mașină către viile din Cîrjoaia. „Am niște struguri, i-am zis șoferului, m-am înțeles cu unul să-i vînd. Mă lași lîngă sat, îți arăt eu." M-a dus. I-am dat cinșpe lei. A oprit, m-a lăsat, a plecat. Am rămas singur în cîmp. Siretul la doi pași. Am pus niște bolovani în coș, să se ducă la fund. Asta-i.

Se punea problema căutării cadavrului în Siret. Indicațiile oferite de inculpat făceau relatarea credibilă : saci de polietilenă, preș, coșuri, mașină, Siret. Totuși, acțiunea astfel concepută, se desfășura în afara logicii. Riul este repede, are curent puternic, care, în pofida greutăților, ar fi scos cadavrul la suprafață. De asemenea, deplasarea în sine, departe de sat, cu o asemenea povară, era riscantă și peste mină. I-ar fi fost mult mai ușor să-l îngroape în apropierea casei, mai ales că, în sat, se făcea o instalație de canalizare. Șanțul, adînc de trei metri și lat de optzeci de centimetri, acoperit parțial, ar fi fost un loc ideal pentru a ascunde un cadavru, fără riscurile pe care le-ar fi comportat transportul cu mașina.

— Minți, Alexandru Verui. Minți cu nerușinare. În ziua despre care vorbești am avut punct fix de control al circulației, dublat de control I.T.A. Nici un șofer nu te-a luat pe distanța respectivă.

— E adevărat.

— Ai sperat că în Siret n-o s-o găsim niciodată. Dacă era în Siret, o năseam la citeva zile de la crimă. Ce-ai făcut cu cadavrul ?

— Am dus-o în podul grajdului. A stat acolo trei zile, după care am dus-o pe o tarla și am îngropat-o. Vă pot arăta locul înhumării.

— Cu precizie ?

— Cu.

— Cît de exact ?

— Pe o rază de zece pînă la douăzeci de metri.

L-am crezut doar pe jumătate. Stabilisem că a doua zi după omor avusese angajați doi muncitori să-i lipească grajdul. Nu era deci să ducă acolo cadavrul care ar fi putut fi descoperit în orice clipă. Apare însă ca plauzibilă îngroparea lui undeva pe tarlaua indicată. Se hotărăște deplasarea, în prezența inculpatului, în comună. Din echipă mai făceau parte procurorul, medicul legist, colonelul Paltin.

În mașină se lăsase tăcere. Niciunuia dintre noi nu i se părea potrivit să lege o discuție, oricare, oricît de banală, în prezența lui Verui. Era ca o pedeapsă asupra căreia nu ne pusesem de acord dinainte, dar pe care fiecare dintre noi o simțea ca meritată de cel pentru care se organizase expediția asta în plină iarnă. Un februarie mai zgîrcit în căldură, parcă nu fusese de mulți ani. Îmbrăcați în paltoane, incomodați de căciuli și fulare, gerul ne pișca în pofida încercării șoferului de a mai da puțină căldură. Fiecare întorcea în minte surprizele ce ne puteau aștepta. Atunci i-am auzit vocea, gîtuită parcă, o voce străină, de nerecunoscut :

— V-aș ruga să trecem pe la mine pe-acasă.

— Crezi c-am venit să-ți facem o vizită ? Nea Tăutule, oprești la post.

— Să mergem pe acasă, să luăm băieții. Să sape ei după mamă-sa.

— Băieții n-au nici un amestec. Lasă-i în pace. Mergem pe tarla, ne arăți locul, apoi ne aștepți la post.

— N-are rost să mai mergem pe tarla. Cadavrul este acasă. Haideți acolo.

— Acasă ? Unde anume ?

— În colțul gardului.

După ce ne-a arătat locul, am săpat vreo șase ore. În pămîntul tare ca betonul, realizasem cu un efort ce făcea să ne tremure brațele, o groapă de doi metri și adîncă de un metru și jumătate. Eram vineți, obosiți, furioși. L-am întrebat dacă-și bate joc de noi.

— Am spus adevărul. Acolo am îngropat-o, în colțul gardului. Acolo, dar sub zid. Mergeți cu săpătura sub zid și veți găsi.

Am găsit, într-adevăr.

Atunci, a început circul. Verui a încercat prin toate mijloacele să scape de responsabilitatea actului său reprobabil. Acuza tulburări de comportament. Incoerența declarațiilor o punea pe seama acelorași simtome.

Contestă raportul de expertiză medico-legală psihiatrică semnat de specialiștii ieșeni, tergiversînd lucrurile în speranța vreunei idei salvatoare. Răspunsul Institutului de medicină legală „Mina Minovici" confirmă diagnosticul anterior, declarîndu-l total responsabil de fapta săvîrșită.

Alexandru Verui nu mai avea nici o scăpare. Pentru el piesa se terminase.

* * *

Telefonul suna insistent. Aceeași calitate mi-o doream și mie, poate terminam odată raportul ăsta.

— Alo ? Locotenent-colonel Mihai Moldoveanu ?

— La ordin, să trăiți !

— Treci pe la Peghi. Ți-am lăsat la ea cererea de concediu. Aprobată.

— Mulțumesc.

— Odihnă plăcută, Mihăiță.

Țineam receptorul lipit de ureche. Venise tonul. Nu reușeam să-l pun în furcă. Mai așteptam parcă ceva. Ce anume ? Nici eu nu știam, ori poate știam mult prea bine dar nu voiam să-mi mărturisesc nici măcar mie.

Trebuia să trec pe la Peghi. Peghi e secretara serviciului nostru. Așa-i spun băieții de la un serial nu prea inspirat, dar numele a prins și fata a rămas botezată. Peghi deci, avea cererea mea de concediu cu rezoluția „Se aprobă". Toate bune. O singură problemă. Pe cine din familie aveam să conving să mă însoțească și încotro să mă îndrept acum, în februarie ?

SEMNE BUNE ANUL ARE!

EDUARD

ADRIAN și ROBERT

OANA

UMORESCA

UMORESCA

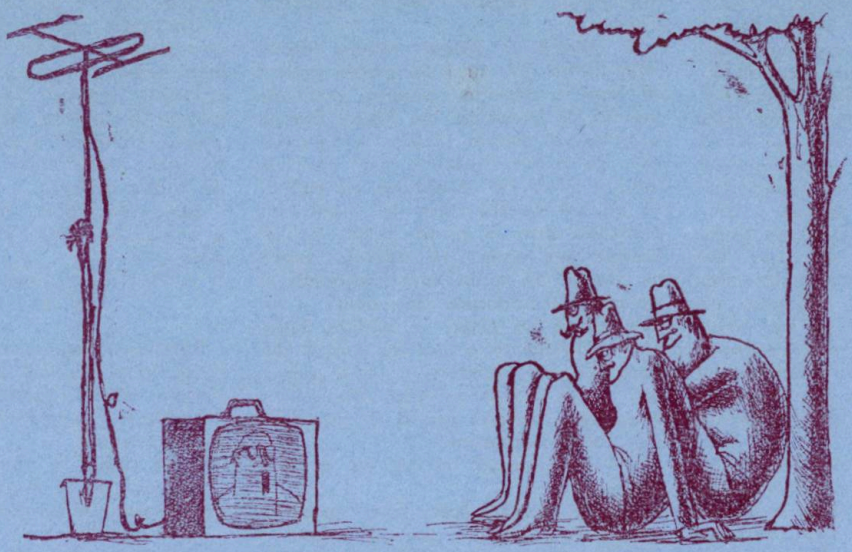

ÎN MARGINEA ȘOSELEI

de Ion Cristoiu

Între Focșani și Rîmnicu Sărat, în plin cîmp, Spiridon Pamfil din Vintileasa-vale rămase fără benzină. Căra către București, în acea binecuvîntată zi de august, strălucind într-o lumină tare, ca oțelul, un troliu de cîteva zeci de tone, cinci grinzi de beton, de vreo cincisprezece metri lungime, așezate pe șase rînduri de roți. Pe șoseaua puțin aglomerată, troliul lunecase pînă atunci încet, dar hotărît, cu cele șase rînduri de roți pitice mărunțind neobosite și bine dispuse distanțele. Sărind sprinten din cabina înaltă, fără să mai pună piciorul pe singura treaptă a scării, Spiridon Pamfil o luă în jos către Rîmnicu Sărat, scobindu-se în nas gînditor. Mergea prin aerul blajin al verii ca printr-o apă, abia tîrîndu-și picioarele în sandale fără. cataramă și abia îndoindu-și genunchii, ca și cum s-ar fi temut, în înaintarea pe șosea, să nu spargă cu ciolanele lui tari strălucita lumină a zilei, simțind cum îl pătrunde treptat-treptat, pînă în adîncuri, căldura amiezii de cîmpie. O căldură curată, uscată și netedă în atingerea ei, ca și cum aerul ar fi prins o peliculă lucioasă, sub care se ascunde miezul cald și umed al adevăratei călduri de august. Era simbătă după amiaza, departe, prin lanurile de porumb, oamenii se îndreptau spre satele de dincolo de rîu, ascunse de către malurile acestuia, cu sapele pe umăr, alene, ca într-o plimbare nesfîrșită, în care viața e răbdătoare și te înțelege, automobile, mari și mici, îi veneau împotrivă și treceau pe lîngă el în viteză, depărtîndu-se pentru totdeauna. După un timp de mers, se opri și privi în jur cu ochii mijiți, toropit de somn parcă. Își scosese șapca, să se răcorească, dar soarele de august, aspru, îl bătea în creștet cu putere. Sfios, își netezi părul și luciul încins în bătaia soarelui îi trecu în palmă o căldură ușoară și uscată, înduioșîndu-l. Se făcuse un gol de circulație, mașinile așteptau probabil la bariera de dincolo de Rîmnic, și el, oprit în mijlocul șoselei, asculta tăcerea adîncă a după amiezii de august, cu ochii larg deschiși, într-o mirare bucuroasă, de copil. Acum, în jur, pînă departe, nu mai era țipenie de om. Deasupra lanurilor de porumb jucau într-una de-a valma, petele albastre ale căldurii. Cerul era tot o sticlă, la picioarele lui, asfaltul șoselei se topea încetul cu încetul, neștiut de nimeni, într-o pastă fumegîndă. Șovăind, mai merse cîțiva pași, întinzînd mîinile în golul din fața lui, ca și cum ar fi vrut să se încredințeze că acela era drumul adevărat, cu ochii surîzători. După cîțiva pași se opri și, împleticindu-se, o luă înapoi, la fel de mirat și somnoros ca înainte, pînă cînd dădu cu ochii de mașina din mijlocul șoselei, cu ușa cabinei larg deschisă, așa cum o lăsase la plecare. Asta îl mai învioră un pic. Brusc, se întoarse în loc și o luă iar spre Rîmnicu Sărat, mai hotărît de data asta. Între timp, bariera se ridicase, izbucnind grăbite dinspre orizont, mașinile îi veneau acum împotrivă, umplînd văzduhul de zgomote și viață. Părea că se năpustesc toate în trombă spre el, dinspre orizont, să-l facă fărîme, ca, apoi, în golul uriaș al distanței, să se disciplineze. După ce treceau de el, se înscriau toate, cuminți, într-un fir lung și subțire, către Iași. Plin de zgomote, de scurte și nervoase claxoane, de mirosul ascuțit al benzinei, văzduhul se strîmtase și se făcuse mai familiar.

Garajul IMTF-ului, pe care-l căuta ca să împrumute o canistră de de benzină, era închis. Mișcă de cîteva ori mînerul de alamă al uriașei porți vopsite în verde. Apoi, depărtîndu-se puțin, ca și cum ar fi vrut să se convingă că ăsta era garajul căutat, stătu cîteva clipe nemișcat, zimbind disprețuitor. De sus, curgea într-una, netulburată, lumina după amiezii de august. Fișiiau ador-

mitor, lunecînd prin spatele lui, mașinile. Trecu un camion cu o roată legată cu lanț. Slăbit din strînsoare, un capăt al lanțului lovea ascuțit în apărătoarea de tablă și cîtva timp plescăitul acela uscat și șchiopătat umplu tăcerea pînă departe. Pe o bucată de tablă, bătută în stîlpul porții, era săpat programul garajului : 6—22. Ultima cifră se șterse cu vremea, rămăsese doar 6—2, amintind mai degrabă scorul unui meci de fotbal aprig disputat decît programul zilnic al unui garaj al I.M.T.F.-ului. Sau, mai știi, poate, că nu era programul garajului, ci chiar scorul unui meci de fotbal. Oricum el dădu din mînă a lehamite. Făcu cîțiva pași înainte și bătu ușor în poarta uriașă. Nu-i răspunse nimeni, dar nici el nu stătu să aștepte răspunsul. Zîmbind misterios, o luă înapoi spre Focșani, spre spațiul uriaș care i se deschidea, în față, și la capătul căruia aștepta, ca la capătul unei călătorii de ani în șir, mașina lăsată în mijlocul șoselei. Curînd, garajul nu se mai văzu. Dispărură în depărtare și clădirile de cărămidă arsă din marginea orașului. Doar stîlpii de înaltă tensiune, pornind de la transformatorul uriaș, se mai vedeau, ca niște linii tari, încrucișate pe orizont. Își scoase din nou șapca, o boare abia simțită, venind dinspre rîu, îl răcorea acum ca o suflare proaspătă. Era acum mult mai vioi, vesel chiar.

Oprit în marginea șoselei, în porțiunea cu pietriș a refugiului, ca o acoladă a șoselei, un om se trudea să-și repare motorul. Ridicase capota și, pe jumătate vîrît înăuntru, meșterea ceva acolo, din cînd în cînd ridicîndu-se pe vîrfuri, ca și cum ar fi fost gata gata să cadă înăuntru, și revenind repede pe toată talpa. Era gras, de efort, șuiera. Spiridon Pamfil se apropie, și fără a spune ceva, se aplecă asupra motorului. Nici celălalt nu spuse nimic, deși umbra lui Spiridon Pamfil lunecase o clipă peste țevăria de aluminiu, dispărînd dincolo de marginile motorului. Mîinele lui grăsuțe, cu carnea inelarului sugrumată de verigheta prea strîmtă, se încurcau una pe alta în două sîrmulițe pe care voia să le înnădească. Prindea capătul uneia din ele, ținîndu-l îndîrjit între degetul gros și arătător, dar cînd încerca s-o aducă și pe cealaltă, prima îi scăpa printre degete, vicleană, și zvîcnea la loc, zbîrnîind. — Cred că trebuie să schimbi degetele, observă Spiridon Pamfil — A, da, făcu celălalt precipitat și oarecum speriat, ca un elev sub aspra observație a profesorului, și, schimbînd degetele, reuși să prindă cele două sîrmulițe. — Bună mașină, constată Spiridon Pamfil, lovind profesional cauciucurile din spate cu piciorul, în timp ce proprietarul mașinii se ștergea pe mîini de unsoare cu o cîrpă cenușie, lată cît un prosop. La observația lui Spiridon Pamfil, își mută privirile în direcția acestuia, și, privindu-l fără curiozitate, fără să spună nimic, continuă să se șteargă. Cînd termină, azvîrli cîrpa înăuntru, trînti capota puternic, dintr-un bobîrnac, și porni motorul, ascultîndu-i sughițurile prelungite cu o umbră de neîncredere pe față. Ședea cu un picior afară, cu o mînă pe portieră, cealaltă răsucind nervos cheia de contact. Apoi, lăsînd motorul să meargă de capul lui, ridică din nou capota și cercetă motorul cu o privire îngîndurată, ca și cum ar fi vrut să-și amintească ceva foarte important în legătură cu acesta. Spiridon Pamfil veni și el mai aproape. Aplecîndu-se puțin, atinse ușor farul din dreapta. — O să-ți cadă pe drum, observă el fără convingere, clătinînd ovalul de cristal. Sticla, zimțată în cute tari, ca niște zbîrcituri de cristal, juca puțin, cu un sunet sec, în strînsoarea slăbită a metalului. — Știu, răspunse celălalt ca dintr-o depărtare uriașă și obosită, am vrut să-l schimb mai de mult, dar nu se mai găsesc pe piață. Umblase la alte sîrmulițe, și motorul, sporindu-și brusc strănuturile, explodă în jur un fum albastru, înnecăcios. Omul începu să tușească, dînd din mîini. Tuși și Spiridon Pamfil, trăgîndu-se repede cîțiva pași mai încolo. Grăbit, celălalt trînti capota la loc, ambală motorul, și fără să-l salute, scoase mașina în șosea așteptînd un gol în linia traficului, cu ochiul din stînga al mașinii clipind întruna nerăbdător. La momentul potrivit răsuci violent volanul, roțile scrîșniră ascuțit, mașina se smuci brusc înainte, făcu un scurt ocol, apoi înscrisă deja în trafic, își îmblînzi viteza și prinse să murmure molcom, pînă se pierdu în depărtarea dinspre Focșani. Spiridon Pamfil o urmări cîteva clipe lungi, parcă fără sfîrșit. Cu ochii pierduți în depărtarea șoselei, apoi, dezmeticindu-se, o luă din loc grăbit, puțin îngrijorat parcă, spre locul unde-și lăsase mașina. Între timp, soarele lunecase sub linia măgurilor din depărtare. O lumină egală stăruia deasupra șoselei și a lanurilor încremenite. Se stîrnise vîntul înserării, porumbul foșnea ușor, frecîndu-și frunzele unele de altele, ca niște săbii aspre. Roiuri de musculițe jucau în văzduhul moale, binevoitor. Departe de tot, spre Rîmnicu Sărat, pîlpîiră brusc și se stinseră speriate luminile unei străzi mărginașe. În marginea șoselei, un băiețaș desculț, într-o pereche de pantaloni largi și subțiați de atîta spălat, agita în aer o legătură de pești putrezi. Nici o mașină nu oprea, unii abia dacă-i aruncau o privire spălăcită de la volan, deși băiețașul, cum zărea în depărtare una, începea să se foiască, și făcea un pas înainte, zîmbind cu toată fața mașinii ce venea în viteză. Apoi, cînd mașina trecea de el, fără să oprească, fără să-și încetinească mersul, dădea din mînă a lehamite, dezamăgit, dar zîmbetul de copil se stingea mult mai greu, stăruia ca o umbră ușoară și întreaga față îi era schimonosită de o strîmbătură artificială ! Sau cel puțin așa vedea Spiridon Pamfil, care se oprise cîțiva pași mai încolo, și-l privea zîmbind, și cu zîmbetul acesta ușor, purtat parcă de el într-o mișcare greu de oprit, intră în vorbă cu băiețașul. — Cît dai peștele, zise el tare, aspru. Luat prin surprindere, băiețașul se sperie și bîigui ceva greu de înțeles. — Răspunde la ce te-am întrebat, continuă să-l urmărească sever Spiridon Pamfil, compunîndu-și în acest scop o figură cît mai fioroasă. Revenindu-și, băiețașul spuse prețul, cu o voce gravă, ușor întristată, de copil îmbătrînit. — Nu ți-e rușine, mă, să ceri atîta pe bucățile ăstea putrede, continuă să se maimuțărească Spiridon Pamfil, ca să-l sperie pe băiețaș, în joacă, firește. Dar băiețașul nu se sperie deloc, îi aruncă o privire adînc disprețuitoare, și, după ce-l căută cîtva timp cu privirea asta, ca și cum ar fi vrut să și-l întipărească în memorie, adăugă zdrențuit : — Hai, nene, vezi de treaba matale, îți arde de joacă din cîte văd ! Era atîta dispreț și atîta tristețe în această voce, încît Spiridon Pamfil se simți deodată caraghios, caraghios și inutil. Tăcu, și, aproape furișîndu-se, o porni mai departe, în timp ce băiețașul, ca și cum nimic deosebit nu s-ar fi întîmplat, făcu iar un pas înainte, ieșind în marginea șoselei cu legătura lui de pești putrezi, către o nouă mașină crescînd la orizont.

Cînd ajunse în apropierea locului unde lăsase troliul, se înserase de-a binelea. Pete de întuneric albăstrui, ca niște zdrențe de mătase, stăruiau peste cîmpie. Iarba din șanțul de pe marginea șoselei se făcuse neagră, bătrînă. În depărtare, la cîțiva kilometri, un oraș întreg. Focșanii își aprinse luminile. În bătaia farurilor de la mașinile dinspre Iași, umbra lui, uriașă, mătăhăloasă, fugea pe vîrfurile nemișcate ale porumbului, topindu-se în întunericul depărtării. Părea că de fiecare dată umbra uriașă voia să se rupă de el pentru totdeauna și, de fiecare dată, se întorcea la el, pipernicită și resemnată. Apropiindu-se de locul unde-și lăsase mașina, văzu lume multă adunată acolo, foindu-se în întunericul sărac. Venind dinspre Focșani în viteză, un camion nu mai avusese timp să frîneze : intrase din plin în grinzile de beton lăsate în mijlocul drumului fără luminile de semnalizare. Șoferul nu pățise nimic, în schimb, camionul se turtise cu totul. Cîțiva inși surexcitați, de accident, ale căror automobile, trase în marginea drumului, încurcau și mai mult circulația explicau milițianului cît de tîmpit putea fi cel ce lăsase o asemenea hărăbăraie în mijlocul șoselei. Încătărămat în curelele sale albe, cu insigna circulației strălucind pe piept, milițianul asculta explicațiile

cu un aer absent. Din cînd în cînd își vîra degetul în ureche și se scărpina îndelung. Înșii explicau furioși, dînd din mîini și foindu-se în jurul lui. Oprită mai încolo, cu o roată în șanț, mașina circulației azvîrlea în toate părțile, nepăsătoare și fără rost, bucăți din lumina albastră a becului de deasupra. Circulația se blocase în ambele sensuri. Grupuri de oameni veneau pe jos : călătorii unui autobuz dinspre Focșani. Cam la vreo două sute de metri mai încolo, un tip din coada coloanei claxona întruna ascuțit, cerînd celor din față să se miște din loc, să-i elibereze drumul. Tîmpenia asta îi enerva și mai tare pe cei din jurul milițianului. Înjurau furioși, ar fi fost în stare să-l mănînce pe cel ce claxona. Spiridon Pamfil se oprise și el în grupul celor care discutau aprins, urmărind curios tot ce se întîmpla în jurul lui. Nimeni nu întrebase pînă atunci unde o fi șoferul mașinii lăsate în mijlocul drumului. Iar el, pierzînd clipa dintîi, cînd ar fi trebuie să se apropie în goană de locul accidentului, dînd lumea la o parte, întrebînd ce s-a întîmplat ?, nu mai găsea putere să se prezinte celorlalți. La un moment dat voise să zică și chiar zisese cu glas tare, eu sînt șoferul, dar o spusese cu atîta lipsă de convingere și atît de mare era hărmălaia din jur încît nimeni nu-i dădu nici o atenție. Un șofer gras, cu burta răsfrîntă peste un centiron lat de o palmă, din cele purtate de pușcașii mitraliori, îi aruncase o privire scurtă, ușor nedumerită : ce dracu vrea și pirpiriul ăsta de se vîră în vorbă cînd nu trebuie ?, apoi dînd pe ceilalți la o parte declară sigur pe ceea ce făcea că șoferul care lăsase mașina aici era un criminal ce, prin acest gest, se excludea singur din breasla atît de bine văzută a șoferilor profesioniști. Milițianul asculta cît asculta, cu aerul lui adînc și posomorît, apoi, ca și cum s-ar fi lămurit deplin asupra celor întîmplate, scoase ruleta din buzunar și, cu gesturi precise, măsură lungimea troliului, însemnînd cu creta pe asfalt. Între timp, un ins zelos, din cei ce totdeauna vor să se dea bine pe lîngă organele de ordine, puse iute piciorul pe scara mașinii și, gîfîind de efort, trase din buzunarul hainei agățate în cui actele șoferului, pe care le arătă triumfător mulțimii adunate la locul acidentului. O clipă, Spiridon Pamfil își văzu deasupra mulțimii, în mîna insului uscățiv, buletinul, învelit în plastic, și carnetul de șofer, cu scoarțele ferfeliță. Recunoscîndu-le, sînt ale mele, strigă el, de bucurie că le recunoaște, aruncînd o privire mîndră către grasul care se grozăvise mai înainte. Dar grasul nici nu-l auzi măcar : se vîrîse într-o aprigă discuție pe tema : cine e de vină, șoferul troliului sau șoferul camionului ? Terminînd măsuratul, milițianul mai aruncă o scurtă ochire liniei trase pe asfalt, ca și cum ar fi vrut să vadă dacă îi ieșise artistic, și întinse celor din jur, fără să se uite, creta de care, mai mult ca sigur, nu mai avea nevoie. Aflat chiar în spatele lui, Spiridon Pamfil o luă grăbit, dar neștiind ce să facă cu ea, o strecură discret în buzunarul pantalonului. Apoi, la fel de sigur în mișcări, milițianul urcă în cabină, răsuci cheia de contact, și începu să tragă troliul cîțiva zeci de metri mai încolo pentru a degaja circulația. Mulțimea se urni și ea din loc, urmînd camionul. La început, pășind încet, cu capetele plecate, tăcuți, ca după un camion mortuar. Apoi cînd camionul prinse viteză, alergînd veseli, tropăind zgomotos pe asfalt. Spiridon Pamfil fugea și el, cot la cot cu ceilalți. Alerga și, aproape înăbușindu-se de bucurie, sărea în sus, privind în dreapta și-n stînga, mîndru.

Din „Dicționar de întîmplări, personaje și locuri secundare"

Excrocul trist

de Anatolii Potemkowski

(Polonia)

Ni s-a ars fierul de călcat. L-am întors cu multă atenție pe toate părțile, l-am ciocănit cu degetul pe ici, pe colo, ba l-am și zgîlțîit deasupra capului de vreo două ori. Apoi, plin de speranțe din cele mai optimiste, l-am pus în priză. Zadarnic. Fierul rămînea rece.

Am repetat operațiunile de la început — dar cu același rezultat. Soția mă privea cu o tăioasă ironie în ochi. Îmi zise :

— Un bărbat adevărat (și aici făcu o semnificativă pauză) ar trebui să aibă habar cum se repară un fier de călcat.

— Desigur, — am aprobat-o eu.

Am învelit fierul de călcat într-un ziar și am plecat. Mă gîndeam să-l dau la reparat la cel mai apropiat atelier de aparate electrocasnice. După o oră de căutări, am găsit un astfel de atelier, am intrat și le-am făcut demonstrația respectivă cu fierul de călcat.

— Putem să-l reparăm — spuse specialistul imediat. Peste șase săptămîni îl aveți gata.

— O, doamne ! — am exclamat.

— Iar reparația vă costă 120 de zloți.

Am luat fierul și am plecat, salutîndu-i respectuos. M-am hotărît să mă adresez atelierului cu care ăștia erau în întrecere, ca să le fac bucata. La atelierul următor nici n-au vrut să stea de vorbă cu mine.

— Nu primim obiecte pentru reparație decît în luna august.

Eram abia în martie.

În al treilea loc puteau să-l repare într-o lună dar voiau 150 de zloți. Și asta nu-mi convenea mie.

Mă întorceam amărît spre casă, cu fier cu tot. Mă gîndeam să capitulez, dar m-a salvat de la această rușinoasă soluție un cunoscut pe care l-am întîlnit în mod neașteptat.

— Vai de mine, se poate ? Există aici un foarte cinstit specialist în acest domeniu atît de delicat. Nu-i departe. E foarte corect.

Cinstitul specialist în aparate electrocasnice mi-a ieșit în drum foarte curtenitor. A privit fierul de călcat, l-a ciocănit, l-a mirosit.

— Mîine e gata, — spuse el.

— Glumiți ! — am exclamat eu.

— E destul de mult de lucru — spuse specialistul. Dar dacă aveți nevoie de el repede, s-ar putea aranja imediat.

A ieșit într-o cameră alăturată. Peste două minute a revenit și a pus fierul în priză. Fierul s-a încălzit.

— Vă costă 85 de zloți — zise el — înfășurînd fierul cu ziarul în care-l adusesem.

Pe neașteptate, fără să-mi dau seama, dintr-o sinceră pornire, i-am sărutat mîna.

— Sînteți un înger ! — am strigat impresionat pînă la lacrimi. — Rapid, ieftin, unde mai poți găsi în ziua de azi un asemenea electrotehnician ?

Specialistul se întunecă la față.

— Eu nu-s electrotehnician, spuse el cu tristețe, — habar n-am ce trebuie făcut pentru ca o drăcie ca asta să meargă, să se încălzească.

— Totuși mi-ați reparat fierul de călcat și știu bine că înainte nu mergea.

— Eu sînt un excroc — continuă cu aceeași copleșitoare tristețe specialistul. — N-am reparat în viața mea nici un singur fier de călcat măcar... Eu le dau mușteriilor un alt fier de călcat, nou-nouț, din magazinul de alături... Cîștig la fiecare cîte 25 de zloți. De asta la mine e mai ieftin...

Traducere
de Anatol GHERMANSCHI

PROZĂ UMORISTICĂ

Grigori Niazov (U.R.S.S.)

Prietenul tău, adversarul...

Antrenorul : — Va să zică, mîine — pe ring ?...

Boxerul : — Da...

A. : — Pe viitorul tău adversar îl cheamă Iepure, dar el e departe de a fi un iepure fricos.

B. : — Da...

A. : — Este un luptător bun și un adversar periculos dar nu trebuie să luăm în seamă toate astea și trebuie să te gîndești, înainte de toate, că el este prietenul tău. Și că, indiferent cine va cîștiga, învingătoare va ieși marea prietenie sportivă dintre voi.

B. : — Da...

A. : — Bagă de seamă, e foarte tenace și rapid. Ce tactică vei aplica ? (Antrenorul sare de pe bancă pentru a demonstra mai bine). Imediat după gong te arunci asupra lui, în luptă. Din cauza surprizei el se descoperă iar tu îi aplici lovitura ta necruțătoare, zdrobitoare căreia nu-i rezistă nimeni și... victorie !

B. : — Dar dacă el nu se descoperă ?

A. : — (Sare din nou) — În cazul ăsta, atragi focul asupra ta după metoda lui Enghibarian. Adversarul o să arunce în față, spre tine, directa, tu eschivezi iar el, din nou... aceeași figură. Și tu, cu o directă de stîngă — la ficat ! El își va apăra ficatul iar tu, cu altă directă, de dreaptă — la plex. El își va apăra corpul, se va ascunde după o gardă joasă și, atunci, tu, ce vei avea de făcut ? La figură ! La cap ! El își va proteja capul. Ei, și atunci, fără a-i mai lăsa răgazul să se dezmeticească, îi administrezi o serie strălucitoare de vreo douăzeci și cinci de lovituri iar el... la podea !... Unu, doi, trei, patru, cinci, șase, șapte, opt, nouă, out ! K.O. ! Victorie ! Tu... ești campion !

B. : — Da...

A. : — (Sare iar) — Principalul lucru e să nu-ți fie milă de adversar. Chiar dacă, întîmplător, după ce cade, se ridică din nou, nu-l lăsa să-și vină în fire. Lovește, lovește și iar lovește ! Iar el va cădea din nou la podea !... Victorie !...

B. : — Da...

A. : — Lovește că ești foarte puternic ! Fără cruțare ! Pocnește-l așa ca să uite și drumul spre casă !

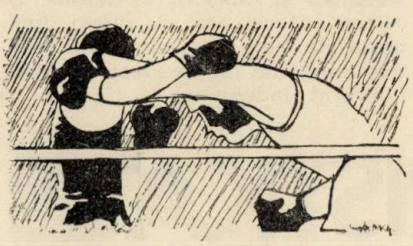

B. : — Dar, atunci cum rămîne cu... prietenia noastră ?

A. : — Da, da, desigur, dintr-o treabă ca asta prietenia voastră nu are decît de cîștigat !

Igor Filenkov (U.R.S.S.)

Mirele de aur

— Astăzi e sîmbătă — zise mama — e deja după amiază. Cred că Leonid Vasilievici, desigur, va veni diseară pe la noi.

— Nu — răspunse Lialia. El n-o să mai vină la noi niciodată. Eu acum îl iubesc pe Serioja. Mîine mergem la ofițerul stării civile.

— Tu nu ești în toate mințile ? Care Serioja ? — strigă tatăl.

— Konkin îl cheamă. E adevărat, e cam roșcovan, dar nu face nimic. Îl iau și-așa...

— Dar cine-i ăsta ? Tot vre-un profesor ?

— Nu... Lucrează într-un magazin.

Tatăl scăpă lingura din mînă iar mama se apucă de inimă.

— Să renunți la un candidat în științe, — se văicări mama. Și pentru cine ? Pentru un vînzător oarecare. Dar Leonid Vasilievici, în curînd o să fie doctor în științe !

— Încetați cu cicăleala, — spuse Lialia. Te pomenești că acum n-o să-mi mai dați părintească binecuvîntare. De ce ne facem sînge rău pentru niște fleacuri ? Dar ce, am să trăiesc cu diploma sau cu el ?

— Ce nostim — gemu înfundat tatăl. Ce-o mai fi și de capul tipului ăstuia ?

— O ! — exclamă Lialia. El este stăruitor, curajos, vestit pentru bunătatea lui nemaipomenită !

— Fetițo, — oftă mama. La anii tăi e foarte ușor să te păcălești !

— Fleacuri. Veniți la magazin, către ora opt și o să vă convingeți. Cînd sună soneria de închidere, raionul de băuturi gata, nu mai servește. Dar Serioja nu poate vedea cum poporul suferă. Și începe să care la votcă din rafturi. Nu i-e frică de nimeni ! ! Îl cunoaște tot cartierul. Se pricepe grozav la asta și e atît de bun ! Alții iau în plus la o sticlă, șase ruble iar el doar cinci. Și, pe fiecare seară reușește să plaseze, pe puțin, două lăzi !

Părinții tăcură multă vreme.

— Cîte ? — întrebă deodată mama.

— Ce, cîte ?

— Cîte sticle intră... hm în... în lăzile alea ?

— Douăzeci !

Mama își încreți fruntea, șopti ceva mărunt de cîteva ori din buze, grăbit și chipul ei, deodată se lumină :

— Da ! — zise ea. Ăsta nu-i candidat în știință. Nu e nici chiar doctor. Aduce, ce mai tura-vura, a membru-corespondent.

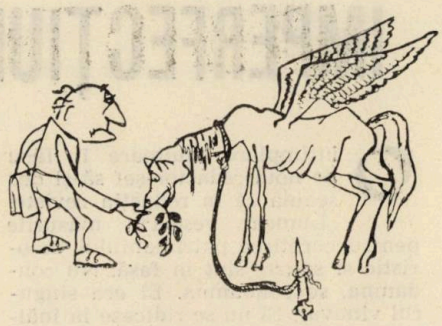

Alina Iacobitz

Arcadii Vasiliev (U.R.S.S.)

Valiza revizorului

Piotr Nicodimîci s-a întors de la servici mai devreme ca deobicei.

— Cum merg treburile ? — l-a întrebat soția ?

— Normal. Plec chiar acum la un colhoz piscicol să verific activitatea cantinei.

— Și ce geamantan să-ți pregătesc ?

Piotr Nicodimîci cugetă nițel și spuse :

— Cred că ar fi cel mai potrivit acela cu care am fost în control la ferma de păsări.

Traduceri de Anatol GHERMANSCHI

Semne bune anul are!

DIANA și CIPRIAN

IMPERFECȚIUNI PROVIZORII

de Mariana BRAESCU

O întîmplare uluitoare îl făcu pe noul redactor-șef să-și dea seama că în redacția revistei „Lumea veselă" măsurile pentru ocrotirea patrimoniului umoristic și satiric sînt în fașă. Nu condamna, se condamna. El era singurul vinovat. El nu se ridicase la înălțimea răspunderii primite. Grav, foarte grav, și era doar misiunea vieții sale, cu care trebuia să încheie o lungă și prodigioasă carieră de organizator. O redacție de umor era, bineînțeles, o sarcină cu totul nouă. El nu era ziarist, el nu era umorist, dar lunga experiență și calitățile de organizator demonstrate dăduseră mai marilor săi certitudinea că în el se află omul potrivit. Dragoste și disciplină, iată coordonatele pe care va clădi această revistă, hotărî repede redactorul-șef. Lui îi revenea dragostea față de colectiv, redactorii trebuiau să se integreze ferm în disciplină.

Se alcătuise o redacție nouă dar promițătoare. Recrutarea fusese extrem de severă. Instrucțiunile sunau diabolic de limpezi pentru serviciul cadre. Se declară umorist cel care reușește să provoace rîsul unui grup de minimum cinci-șapte persoane (a se subînțelege adulte) — spuneau instrucțiunile — și nu se făcuse nici o abatere de la litera lor. Cu sau fără regrete redactorul de umor trebuia să se despartă definitiv de omul de umor care fusese, încă de la angajare. Contractul de muncă era prevăzut cu o anexă specială, un angajament tip, xeroxat, prin care umoristul redactor se obliga să nu producă umor decît în scopuri strict profesionale. El se angaja să conserve și să sporească potențialul de haz din dotarea naturală printr-o viață ordonată, disciplinată, lipsită de excese și de evenimente personale. La ultimul subpunct, ultimul, dar subliniat, noul angajat promitea să nu spună, să nu asculte și să nu citească, în redacție sau în afara ei, anecdote, zicători vesele, populare sau întîmplări capabile să provoace amuzamentul său și al celor din jur. Nu cumva să se întîmple ca umoriștii să uite de noul lor statut, birourile erau împodobite cu lozinci mobilizatoare de păstrare și economisire a umorului potențial. „Nimic oral!". „Oralitatea egal rebut satiric!", „O anecdotă proastă omoară o schiță bună!", „O seară de petrecere diminuează cu zece la sută umorul personal timp de o săptămînă". Și așa mai departe, simple, dar cît de sincere.

Nici o piedică părea să nu se interpună între umorist și umorul său. Redactorul-șef putea să se declare mulțumit : nelăsînd nici o supapă liberă, umorul se va condensa, va crește precum un fir de apă în spatele unui baraj. Cînd acumulările vor fi maxime, abia atunci va începe producția de umor și, în consecință, editarea revistei. O perfectă organizare nu putea să ducă decît sigur și ferm către un mare succes !

Și totuși, din instinct, redactorul-șef începu să se îndoiască de perfecțiunea sistemului său organizatoric. Un redactor, să recunoaștem, este un om ! „Nu spuneți bancuri" e o chemare binevoitoare, demarcatoare, dar cît e ea de eficientă ? Cine garantează, cine poate garanta că închiși în birourile lor umoriștii, încă neconvinși de utilizarea intensivă și fără pierderi a umorului, nu spun anecdote, nu povestesc istorii picante cu femei, da, mai ales cu femei ?

Încercat de remușcări, redactorul-șef și-a propus să-și verifice personal îndoielile începînd chiar de a doua zi dimineață. De fapt nici nu i-a trebuit o dimineață întreagă. Descoperirea și, odată cu ea, deziluzia au venit cu mult mai repede. Tocmai sta lipit cu urechea de ușa biroului cu numărul cinci cînd, deodată, de la patru a auzit un hohot de rîs. Indubitabil, hohot. Flagrant delict de încălcare a regulamentului. Cine a spus bancul ? Nimeni, nu s-au spus bancuri. Atunci ? Un pix s-a rostogolit pe jos. Proprietarul său dar și colegul proprietarului s-au aplecat să-l ridice de jos în același timp și și-au ciocnit capetele : culmea, amîndoi au găsit să spună în același timp aceleași vorbe. Trebuie să aflu ce au spus. Un redactocr de umor este un om de onoare. Recunoașteți. Au recunoscut. Paștele mă-si. Textual.

Textual ? S-a înspăimîntat adjunctul organizator cînd, palid, șeful i-a adus la cunoștință uluitoare descoperire. Convocat ad-hoc, consiliul de conducere se soldă cu un lung proces-verbal, stenograma regretelor și remușcărilor sincere ale redactorului-șef. Scopul sfînt al redacției-satiră, nobila misiune a redactorilor au fost lovite crunt din lipsa lui de exigență. Pot eu, se întreba cu disperare adîncă, să mai privesc în ochii acestor oameni minunați și onești care s-au hotărît să-și închine viața omului ? Care n-au ezitat să mi se încredințeze ca unui tată de familie ? Și eu, eu ce-am făcut ? Ai, ai ! Da, un redactor-șef de revistă umoristică are dreptul la disperare. Și la lacrimi are. El ocrotește focul sacru, al rîsului. Perla de haz ce o secretă, o viață, harul umoristului. Pentru această finalitate, un redactor-șef niciodată nu sacrifică prea mult. Plînsul în slujba rîsului — ce înaltă onoare !

Întîmplarea din biroul numărul patru a stîrnit vîlvă dar a perfecționat disciplina. Ultimul aliniat din regulamentul de ordine interioară a devenit penultimul întrucît s-a mai adăugat : „Este interzisă folosirea în indiferent ce împrejurare a imprecațiilor, chiar în prescurtare onomatopeică, (se exemplifică : tu-ți, tu-i, v-aș, etcetera)". A fost inițiat un cod al sancțiunilor, dar, mai ales, s-a inventat condica de prezență într-o formulă absolut genială. În fiecare dimineață umoristul trebuia nu numai să semneze în condică, dar alături de semnătură să insereze și o definiție a satirei, o viziune proprie, originală, ceea ce reprezenta tema pentru acasă a zilei precedente. Scopul era clar — formativ și educativ. Cu cît fiecare redactor satiric avea mai limpede conturat domeniul de creație cu atît șansele reușitei sale creșteau vertiginos. În plus, se puteau întocmi statistici utile la sfîrșit de săptămînă, lună, an. Contabilizate, definițiile per umorist ierarhizau valorile redacției într-o înaltă și evidentă principialitate. E adevărat, erau și redactori care, din exces de zel, încercau să supraliciteze. Lîngă o singură semnătură scriau două sau chiar trei definiții în aceeași zi. Dar lucrurile s-au reglementat, excesul de zel a fost interzis cu un nou paragraf. Cînd deasupra mesei cu condica de prezență s-a afișat : „Un umorist — o semnătură — o definiție" — succesul a fost total.

Au urmat la scurt timp și alte măsuri de organizare mai ample. Conducerea redacției hotărî să pună în prim-planul preocupărilor pentru întărirea disciplinei vigilența față de factorii perturbatori. Unde se află factorul perturbator cel mai comod instalat dar și cel mai perfid ? În umorist ! a descoperit cu satisfacție redactorul-șef, aplicînd la condițiile concrete dialectica. Conform luptei contrariilor, în fiecare redactor conviețuiesc un creator de umor și un tip distructiv, perturbator. Sabotorul artistului. Dușmanul său. Un dușman față de care nu se ferește întrucît n-are habar de el. O lichea perfidă care se ascunde ca să distrugă. Ce e redactorul ? Un sacrificat și, apriori, o victimă. Se cereau măsuri așa că, într-o dimineață de luni, redactorul-șef a intrat însoțit de un personaj cu barbă, îmbrăcat îndeajuns de pitoresc, și

cu o traistă din cergă pe umăr. S-a uitat atent, vizitînd toată clădirea, a petrecut o oră la serviciul cadre, a plecat. S-a zvonit atît : că e arhitect. A reapărut marți coborînd din cabina unei basculante, prima dintr-un șir lung, au urmat macaraua, excavatoare, buldozere. Un trust de construcții închiriat timp de o săptămînă construiește sub conducerea bărbosului o clădire ideală pentru o redacție ideală. Cîți redactori în schemă — atîtea camere. Fiecare încăpere avea forma unei mingi de ping-pong privită pe dinăuntru. Nuexistau ferestre — lumina, căldura, ventilația erau asigurate printr-o formulă specială a pereților mingii. prevăzuți cu un fel de pori capabili să respire, să permită pătrunderea luminii, a căldurii sau a răcorii, după anotimp. O culoare odihnitoare, un bej palid, dar atît de palid încît cu greu puteai crede că nu e alb, uniformiza totul, pereții, masa de scris, paharul de apă — de fapt singurele obiecte permise în acest spațiu de creație ideal. Lipsa unghiurilor, a denivelărilor, evitarea discontinuității elementelor — aveau menirea să ferească umoristul de tentațiile deprimării, era biroul ideal pentru conservarea și focalizarea inspirației spre scopul ferm dar greu : umorul. În relief se distingeau doar lozincile demascatoare și stimulative. Noua realitate mai generase una. „Totul pentru umor, totul pentru umorist!" Să recunoaștem avea totală acoperire.

Și totuși, redactorul rămîne singur în mingea lui de ping-pong. Mobilizatoare, lozincile îl îndemnau la prudență și cumpătare. Dar cine poate fi sigur de umoristul rămas singur ? Creatorul față în față cu al său alter-ego, distrugătorul ? Situația era intolerabilă așa că schema redacțională s-a dublat. Pentru fiecare om de creație a fost angajat un înger păzitor. Chiar așa și scrie la rubrica funcție : înger. Din nou a venit arhitectul. Modificările n-au durat decît o zi. Camera n-a fost compartimentată — s-ar fi stricat armonia rotundului — ci, simplu, în mingea de ping-pong s-a mai construit o sferă transparentă, mică, dar atît de confortabilă încît încăpeau în ea nu numai biroul, scaunul, paharul de apă, ci și umoristul. Îngerul veghea din sfera mare.

Ceea ce era de așteptat se întîmplă. În timpul prevăzut de instrucțiuni, umoriștii consimțiseră de bunăvoie, și, desigur, de nimeni siliți, să se căsătorească cu îngerii aferenți. Lipsește din relatare precizarea că îngerii fuseseră recrutați după lungi și obositoare teste, instruiți intensiv în Școala specială pentru îngeri păzitori, secția umoriști. La angajare, fiecare înger a avut de semnat nu numai contractul ci și o declarație tip, prin care se obliga să determine la căsătorie în maximum o lună de zile umoristul repartizat. În caz de nereușită, trebuia să restituie cheltuielile de școlarizare, indemnizația de instalare în sfera mică precum și legitimația de înger păzitor. Această prevedere a fost îndeplinită chiar înainte de termen, cu o singură excepție, dar pînă la urmă n-a mai fost nici o excepție întrucît umoristul, cînd a aflat ce consecințe atrage dezinteresul său, a consimțit imediat. Îngerul i-a fost recunoscător, și a circulat chiar și ipoteza cum că și-ar fi manifestat recunoștința, dar acestea rămîn pînă la urmă speculații, atîta vreme cît cercetările n-au putut dovedi nimic sigur.

Pentru ca nimic să nu tulbure liniștea, sositul la redacție și plecatul acasă era planificat strict, matematic, cu un ritm care asigura o distanță de zece minute de la umorist la umorist. Orice întîlnire între colegi era exclusă. Pentru totala protejare a umoriștilor, transportul se făcea cu mașinile redacției, tot sferice, tot fără ferestre, dar bineînțeles, complet opace, așa încît nici o senzație exterioară și necontrolată să nu afecteze creatorul. Creator și înger aveau același scop în redacție : opt ore de fidelitate și reciprocitate față de cauză. În cel de al treilea opt îngerul avea de întocmit raportul de zi. Pe cel de noapte avea indicația expresă să-l scrie dimineața, la locul de muncă. Rapoartele care cuprindeau cele mai multe observații privind lipsa de interiorizare a umoristului, tendința de a medita în afara domeniului profesional, căscatul și chiar diversele reacții emotive — tresărirea la zgomot, suspinatul în somn — erau afișate la gazeta de uz intern, situată în biroul cadre și intitulată modest și sincer : *„Îngerul de veghe"*. Îngerul cu cele mai multe rapoarte inserate la gazetă cîștiga dreptul de a fi promovat cu fotografie la panoul de onoare din anticamera redactorului-șef sub titlul generic „FIDELITATE".

Ziua cea mare se apropia. Timpul se scurgea văzînd cu ochii. Nici opt luni nu mai rămăseseră pînă la inaugurarea revistei, drept care, a fost făcută și ultima angajare dar a cărei importanță covîrșea toate angajările de pînă atunci, umoriști și îngeri laolaltă. De fapt, era mai mult decît o angajare, persoana era o personalitate. Fusese pur și simplu licitată public întrucît numeroase redacții umoristice se bătuseră să o angajeze. Odată cu cîștigul de cauză redacția se obliga de a primi zilnic și la orice oră vizitatorii doritori să cunoască noua achiziție. Și vizitatorii veneau necontenit. Publicul era condus de însuși redactorul-șef pînă în dreptul unei uși masive, de stejar. Cu multă precauție, cu umilință chiar, redactorul-șef întredeschidea ușa. Micul grup intra și privea în tăcere. Se încheia sfertul de oră contemplativ, timp în care redactorul-șef aștepta cu răbdare. Apoi brusc înviorat, lua de pe piedestalul special arătătorul din lemn, unul din acelea care servesc la vreo hartă și, cu tonul unui ghid profesionist care se pricepe să repete aceleași texte cu modulații proaspete în voce, începea vioi și doct : Aparent, aveți în față un om obișnuit. Priviți : o persoană mai în vîrstă, o față ușor palidă, tenul — măsliniu, părul — roșcat, încărunțit, corpolent. Ați putea intui, fără să fiți avertizați, că vă aflați în fața omului care trăiește cea mai teribilă dramă ? (Final interogativ, pauză studiată, pentru efect. Omul din fața vizitatorilor nu dădea nici un semn de reacție. Privea în gol, cu ochii ușor întredeschiși, coatele sprijinite de birou — care se deosebea de altele prin dimensiune, era foarte lung — la mijloc un microfon). Trăiește o dramă înfiorătoare, relua ghidul, coborînd confidențial tonul. Și-a pierdut viața în ședințe și acum nu se mai poate regăsi. A fost toată viața un om cu funcții. A trăit doar așa : în ședințe, la prezidii. Acum s-a pensionat dar nu se poate acomoda. Îi lipsesc prezidiile, îi lipsește ședința. Nu poate dormi altfel, și el trebuie să doarmă tot timpul. De aceea, acest birou sugerează, vedeți cît de perfect ? — prezidiul. Și microfonul. Credeți chiar că e microfon ? Dimpotrivă, e un difuzor legat la un magnetofon pe care e înregistrat fondul sonor al unei săli de ședință. Noi am reușit să-i oferim, chiar sintetice, tentațiile necesare. El nici nu crede că se poate dormi în pat, chiar dacă, în copilărie, desigur i s-a întîmplat, dar e mult de atunci și nu mai ține minte. El va fi... (aici brusc, redactorului-șef i se umezeau ochii)... controlul de calitate al creațiilor umoristice ! Oh, copiii mei, (se înduioșa mai tare), pe mîinile cui vă las ! (Acum plîngea de-a binelea dar explica la fel de competent). Fiecare redactor trebuie să-și citească producția umoristică în fața acestui monstru ! E un monstru (repetînd, se însuflețea), un monstru (mîndrie) ! Nimeni, nu mai ține minte de cînd n-a zărit la el un semn de emoție, dar redactorii noștri trebuie să învingă : el va rîde ! El n-are altă soluție decît să se predea în fața armei noastre duble : satira și umorul. (Înverșunare crescîndă) : Cine rîde e cu noi, cine nu rîde e împotriva noastră ! (Cădere de ton) ; Da, dar asta după ce trece C.T.C.-ul ! Oh, copiii mei, umoriștii mei, exigența înseamnă dragoste !

Dragoste și disciplină, postula, neabătut, redactorul-șef dar, preciza, pentru umoriști, numai disciplină. Un umorist trebuie să fie pe teren sentimental, liber precum pasărea cerului. Nu inventase cu destulă trudă lozinca acestui principiu călăuzitor ? „Fără devieri sentimentale spre victoriile finale ?" Nu recrutase el cu grijă umoriștii după criteriul independenței sentimentale ? Nu asigurase el fiecăruia o căsătorie sigură, de o puritate maximă, în care să-i ferească de șocul neprevăzutului, amețeala speranței, surpriza fericirii, a nefericirii, dezi-

luzia, gelozia, plictisul ? Nu luase chiar el toate măsurile necesare, suficiente şi salutare ca viaţa să-şi păstreze puritatea, să nu fie aglomerată de evenimente, impresii, prieteni, duşmani şi etcetera ? Şi totuşi o imperfecţiune vagă se ghicea la orizont dar ochiul de organizator, exersat o reperă cu repeziciune de radar. Un umorist, repeta redactorul-şef este totuşi un om. Poţi avea încredere în umorist, se întreba el, încă o dată, şi mai abătut... Se ivise o imperfecţiune, o supapă pentru sentimente. Situaţia era dificilă şi subiectivă. Cauza eu sînt, acomoda el situaţiei o expresie celebră. Da, desigur, nu numai dragostea este datoria redactorului-şef ci şi luciditatea. Se poate, se întreba el şi trist şi lucid, să fi făcut atîtea lucruri pentru oamenii mei şi ei să nu se simtă legaţi sufleteşte ? Pot eu să le fiu total indiferent ? El îi iubea, desigur, dar iubirea lui trebuia să refuze, să interzică reciprocitatea. În loc să creeze schiţe satirice redactorii să se emoţioneze de recunoştinţă ? O, nu, în nici un caz. Toată munca lui ar fi în zadar. Cum să saboteze tocmai el, asul organizărilor, ideea de perfectă organizare ? Frămîntările ţinură mult dar soluţia se ivi brusc. De data aceasta geniul său surclasa generozitatea sa.

Ca toate ideile mari, şi aceasta se dovedi extrem de simplă. Ce ne învaţă experienţa de viaţă, recapitula redactorul-şef, şi conştiincios, răspundea : experienţa de viaţă ne învaţă că recunoştinţa faţă de un om ţine cît ţine omul. Moare omul, datoria se prescrie, gata, ai scăpat de povară, eşti liber. El este încă în viaţă, desigur, dar trebuie să-i absolve pe umoriştii de povara recunoştinţei, să opereze o extirpare genială a acestui sentiment. Să simuleze moartea ? E doar jumătate de idee, pentru că nu exclude şocul emoţional. Umoriştii, umoriştii, dar parcă poţi să ştii ? Şi atunci veni jumătatea cealaltă a ideii, absolut genială : o simulare declarată şi apoi retragerea în umbră. El va muri oficial şi ei vor scăpa de recunoştinţă. El nu va muri cu adevărat şi redactorii nu se vor emoţiona cu adevărat. Extraordinară soluţie.

Totul trebuie prevăzut pînă la cel mai mic amănunt şi redactorul-şef se dedică pregătirilor cu febrilitatea cerută de marile finaluri. Înfiinţă cimitirul redacţiei în continuarea birourilor proiectat de acelaşi arhitect după un studiu exhaustiv al perspectivei. El personal va inaugura cimitirul, iar ceremonia înmormîntării va parcurge toate etapele, exceptînd bineînţeles, finalul. (Desigur, peste ani, cînd va fi cazul, urma să fie adus chiar aici în mod discret, şi astfel, ceremonia, întreruptă va căpăta accentul final). Cînd toate pregătirile fură încheiate, cînd croitorul veni cu costumele negre, de doliu ale redactorilor precum şi al său, cînd şi discursul despre răposat scris de el însuşi, cu un patetism care-l înduioşa la fiecare rînd şi-l făcu să plîngă în mai multe rînduri regretîndu-se sincer, — pe principiul despre morţi, numai de bine — hotărî că e momentul să-i anunţe şi pe umorişti. Nu-i era uşor. Îi convocă singuri fără îngeri, îi spionă prin uşa vag întredeschisă, şi într-un tîrziu, cînd păşi în sală, fu emoţionat ca în urmă cu cine ştie cîţi ani, cînd timp de două serii, în întunericul cinematografului, a încercat să mîngîie codiţele subţiri ale colegei de bancă. Nu reuşise atunci din cauza emoţiei îşi aminti el brusc şi se hotărî să biruie emoţia de astăzi intrînd direct în subiect : „Tovarăşi, e timpul să ne despărţim". Descrierea detaliată a cauzelor, a ceremoniei care urma să se întîmple cîţiva metri mai încolo, în cimitirul nou-nouţ îi luă ceva timp dar mai ales multă tensiune. Era atent la orice reacţie, începînd de acum, întrucît chiar despărţirea trebuia să fie un sever examen. Examenul final cu care încheia misiunea sa de organizator. Spera, în faţa conştiinţei sale, că va fi un final strălucit. Intră urmat de umoriştii gravi, chiar în acordurile cunoscutei simfonii a lui Beethoven în rondul destinat ceremoniilor. Umoriştii se opriră la semnul său. Ascultau fără tresărire, pînă la capăt. Liniştea se făcu dintr-odată patetică şi sub privirile tuturor, redactorul şef străbătu cei doi metri pînă la catafalc. Cu nesfîrşită solemnitate îşi ocupă locul, cu un firesc desăvîrşit, căpătat în urma repetiţiilor anterioare. Liniştea se curmă, banda cu simfonia a IX-a avea imprimat în continuare discursul său, citit de el însuşi. „S-a stins un om în univers", aşa începea, discursul, şi redactorul şef, copleşit de emoţie, avu totuşi luciditatea să-şi reproşeze modestia : un om, ce fel de om, trebuia precizat. Discursul spunea în continuare totul despre calităţile sale, despre munca, exigenţa şi principialitatea sa, despre înaltele principii unele care i-au călăuzit nu numai viaţa, dar şi munca, despre meritele sale în crearea revistei „LUMEA VESELĂ", despre datoria sfîntă a umoriştilor, de a nu se abate de la cele ce au fost învăţate, ca o dovadă vie şi puternică a faptului de necontestat că murind omul, spiritul său va sălăşui, călăuzitor, mai viu decît oricînd, în „LUMEA VESELĂ".

Dacă n-ar fi fost pe catafalc, cu greu — şi-ar fi putut reprima redactorul şef lacrima care îi juca sub pleoapa stîngă, ca o mărgea de mercur. Totul trebuie să fie perfect, repeta el, mîndru încă o dată de priceperea de organizator care l-a făcut celebru şi acum îl dovedea genial. Aştepta încordat, cu toţi receptorii deschişi ca nişte microfoane minuscule, reacţia umoriştilor; se petreceau minute de examen prin care viitorii temuţi satirici tăiau cordonul ombilical şi deveneau independenţi. Ei trebuiau să se dovedească imuni la emoţie, aşa cum spunea inscripţia de la intrarea cimitirului : „Fericiţi cei fără vre-o tresărire". Minutele curgeau greoi, căpătau mare densitate, aproape puteau fi atinse cu degetele, apoi se tîrau strivite, neputincioase, istovite. Umoriştii rămîneau neclintiţi, neatinşi de această curgere precum stîlpii de înaltă tensiune în dimineţile cu ceaţă scămoasă, pînă la urmă obligată să se retragă după zvîrcoliri neputincioase.

Nimic nu-i atinge, şoimii mei, se bucura secret, personajul principal îndurerat că noul său statut nu-i permite să-i îmbrăţişeze cu prietenie şi sinceritate... Aştepta, aştepta, într-o beţie a succesului pe care puţini oameni o cunosc. Am reuşit, am reuşit, monologa, cîntat aproape, prelungind euforia triumfului. Ei nu mai au reacţii personale. Totul a fost conservat pentru producţia de umor ! Umoriştii continuau să aştepte fără nici o ţintă fără să-şi pună vreo întrebare fără ca vorbele să ajungă la ei şi să le smulgă o reacţie. De atîta stat ar fi trebuit să-i doară picioarele, dar nimic nu-i mai atingea, nici durere, nici oboseală. Cine ştie cum, dintr-odată, fereastra ovală a grădinii funerare se clătină uşor neînchisă de tot şi o pală de vînt o împinse la o parte. O adiere de afară de mult uitată pătrunse necenzurată pînă la umoriştii aflaţi în rîndul din dreapta. Nimeni nu reacţionă într-un fel, ce poate face o suviţă de vînt, chiar parfumată cu flori de salcîmi, unei redacţii îndelung disciplinate, se întreba retoric şi mulţumit redactorul-şef, pregătindu-se să anunţe retragerea, cînd în aceeaşi clipă se întîmplă neprevăzutul. Trezit uşor din somnolenţa disciplinei unul din redactori întoarse capul spre fereastră, vîntul subţire îl izbi din plin peste obraz îl ameţi şi mai mult şi într-o încercare uitată de înţelegere întrebă moale şi lipsit de convingere, „ce paştele mă-sii stăm aici ?". Vioi, cu pas elastic, redactorul-şef coborî de pe catafalc, merse pînă la el şi îi puse ocrotitor mîna pe umăr : inutil, odată cu întrebarea se stinse orice urmă de reacţie. Era iar o statuie molatecă ca toate celelalte statui gata pregătite pentru o revistă de umor cu succes garantat. Încă mai e de lucru, foarte puţin, e adevărat, dar ei încă mai au nevoie de mine, hotărî înţelept redactorul-şef şi-i scoase în grup, uniform amînînd despărţirea pentru o dată care se anunţa nu prea departe. Ca orice organizator iubea mult excepţiile care scăpau regulei tocmai ca să o întărească, drept care nutri întîmplării un minut de recunoştinţă adevărată.

MUSCA

de Alina Nour

Bîziind o muscă mi se plimbă pe bărbie. Ca un camion duduind strașnic din toate motoarele, urcă din greu la deal, pe obraz. Are tendința, un moment, de a face garaj dintr-o nară, dar, din fericire se răzgîndește și o pornește mai departe. În cele din urmă, se cațără în vîrful nasului, unde se oprește brusc, într-o liniște deplină. Cum stă așa, tăcută și nemișcată, pare un pustnic pierdut în meditație pe vîrf de munte. La drept vorbind, muștele au în ele ceva din înțelepciunea stoică, știind să se adapteze la cele mai felurite situații, mulțumindu-se cu cele mai diferite condiții. O muscă gustă cu deosebită plăcere din budinca unei gospodine, într-o bucătărie strălucind de curățenie, după cum se ospătează la fel de veselă pe un morman de gunoi, într-un maidan. Ea doarme cu aceeași plăcere pe draperia de catifea a ferestrei, cît și într-o cutie goală de conserve. Desigur, muscoiul ațipit în tinicheaua ruginită este o reactualizare pentru neamul muștelor a filosofului Diogene...

Cu musca pe vîrful nasului, continui să filosofez. Mă gîndesc la o posibilă „Zoofilosofia", în care s-ar realiza antologiile cele mai trăsnite între obiceiurile diferitelor viețuitoare și diversele sisteme filosofice. Struțul, de exemplu. Nu are oare în el, atunci cînd își ascunde capul în nisip, ceva din gnoseologia platonică, ce ne propune să ne astupăm ochii și urechile, spre a cunoaște adevărul ? De unde putem fi noi siguri că nu-i mai deștept decît îl credem și că tocmai în acele clipe, în care noi îl luăm în rîs el nu are cumva un impact cu Lumea Ideilor ?

Sau cămila. Oare nu are în ea ceva hegelian ? Poate că s-a retras în deșert, spre a medita la procesualitatea fenomenelor acestei lumi și descoperă cînd o teză, cînd o sinteză, — cocoașele sale folosind tocmai la sortarea și depozitarea acestora.

Dar cucul, care-și lasă puii în cuiburi străine, nu aplică el ideile pedagogiei existențialiste, în care se spune că părinții sînt anturajul cel mai puțin de dorit pentru copii ?

Ori girafa ; n-are oare ea ceva din ironia romantică, privind de sus lumea, spre a aduce lucrurile la adevărata lor dimensiune și pentru a cugeta la nimicnicia celor lumești ?

Ca să nu mai vorbim despre greiere, despre care se poate afirma cu certitudine că trăiește în stil epicureic, zdrăngănind toată vara, pe limba lui, un șlagăr intitulat poate „Carpe diem" ?

Și apropo de Pascal, oare nu are el dreptate și atunci cînd afirmă că toată nefericirea oamenilor vine din faptul că nu pot sta liniștiți între patru pereți ? Poftim ! Chiar închis în casă, cîte prilejuri de meditații nu pot găsi. Cu condiția să ai ceva cultură, firește. Schopenhauer spunea că cei doi poli între care oscilează viața umană sînt durerea și plictiseala. Durerea ar veni din alergătura după deșertăciunile lumești, iar plictiseala survine în cazul omului care are de toate, și deci îi lipsește vre-un imbold la acțiune.

Soluția ar fi jocul cu ideile ; meditația și creația. Pentru artist, este deci foarte important să știe să complice lucrurile, să despice firul în patru.

Și-n acest caz, cum rămîne cu musca ?

Încerc să reiau lectura lui Spinoza, dar o idee fixă nu mă lasă să mă concentrez. De ce a ales Pascal tocmai musca drept exemplu în dizertația lui ? Sar din pat și, învîrtindu-mă prin casă, prind a medita.

Hai s-o iau metodic : cei trei termeni : infinit, neant, om ; prin ei gînditorul vrea să sublinieze condiția umană. „Căci la urma urmei, ce este omul în natură ? Nimic în raport cu infinitul, totul prin comparație cu neantul, un lucru de mijloc între nimic și tot". Mă rog ; asta-i părerea domniei sale. Dar ce-a avut cu musca ? Dacă iau acum acești trei termeni, unde ajung ? Infinit, neant, muscă ?

Meditez înfrigurată învîrtindu-mă între cei patru pereți prescriși de rețeta pascaliană a fericirii, dar nu ajung la nici un rezultat. Pentru relaxare, intru în baie și mă bag sub duș, lăsînd să curgă peste mine apa, unul din cele cinci elemente primordiale de care vorbește și antica înțelepciune chineză — (fără a menționa că acest element primordial curge numai între orele 6—10 și 18—22). Cu tot dușul rece, nu reușesc să găsesc legătura dintre muscă, infinit și neant. Îmi vine să plîng de ciudă. Mă și văd : ca o trestie plîngătoare pe malul... căzii. Și deodată : evrica ! Mi-a venit o idee mult căutată. Nu spune Pascal : „Omul este o trestie gînditoare ?". Ei bine, ia să vedem rolul muștei ; putem înlocui subiectul în această formulă ? Desigur, nu ? Fiindcă nimeni n-ar putea afirma : „Musca este o trestie gînditoare".

Ies de sub duș, mă frec bine cu prosopul, și iau jurnalul meu de unde notez următoarele : „Pascal vrea să spună următoarele : omul și musca sînt două ființe suspendate deopotrivă între cele două prăpastii, infinitul și neantul. Cu deosebire că omul este o trestie gînditoare, pe cînd musca este lipsită de neliniști metafizice".

Privesc gînditoare spre musca ce și-a luat zborul și s-a așezat pe afișul lipit pe perete, afiș care-l reprezintă pe Celentano, de care sînt îndrăgostită în taină. Apoi deschid jurnalul și notez următoarele.

„Ar fi o experiență extrem de interesantă să existi un timp ca musca, dar cu minte de om. Musca n-are minte, și de aceea nici nu filosofează ; dar, desigur, dacă ar avea minte, i-ar veni mult mai ușor decît unui filosof să fie înțeleaptă. Oamenii au, din păcate, pe lîngă rețetele de înțelepciune, și o lume plină de tentații. Ca muscă, lucrurile s-ar simplifica. Unei muște îi vine mai ușor, văzînd o paradă a modei sau un Alfa Romeo, să exclame (adică să bîziie). „Deșertăciunea deșertăciunilor !".

Obosită de atîtea meditații, am adormit cu capul pe caiet...

Cînd m-am trezit din somn, m-am pomenit că aterizasem.. pe un stîlp. De jur împrejur un cîmp alb, pe care creșteau ciudate flori albastre. Căutînd să-mi păstrez calmul, am luat-o agale de-a lungul stîlpului. Mă gîndeam la un moment dat că o fi o navă cosmică, și că mă aflu pe cine știe ce planetă. Se vede treaba că eram încă amețită de somn, deoarece n-am realizat că aveam cam multe picioare. La un moment dat, însă, eram cît pe ce să lunec și atunci, nitam-nisam... mi-am luat zborul. Cum zburam eu așa, îmi spuneam : „Iată, ai pățit-o și pe asta ! Te-ai transformat în muscă. Dar, în fine, să fim optimiști, gîndindu-ne că e rău, dar putea să fie și mai rău. Decît om cu minte de muscă, mai bine muscă cu minte de om !".

M-am gîndit deci să ies în lume, în noua mea postură. Un reflex condiționat de pe vremea cînd eram domnișoară m-a împins să mă bag în cutia cu pudră și să-mi mînjesc botul cu rujul pe care-l lăsasem, din fericire, deschis. Am ieșit pe gaura cheii. Ajungînd afară, m-am dat pe lîngă un muscoi frumușel, dar fără nici un succes. Dimpotrivă acesta s-a cam speriat de mine și i-a comunicat unui amic în taină, lîngă care stătea pe vitrina unei cofetării, c-oi fi vre-o muscă extraterestră.

Cum îmi era foame, am intrat într-un local de lux ; acolo m-am îndopat cu icre și apoi am tras un pui de somn în tubul saxofonului. Pînă cînd un domn puhav și-a umflat obrajii și a suflat în el, începînd repetiția programului de dans pentru seară. Astfel, un fa diez a acționat asupra mea ca rampă de lansare și am ieșit val vîrtej din sax, cu capul bubuind și m-am năpustit în primul taxi din fața localului. Taxiul mergea spre aeroport, ducînd o cuconiță nostimă, care se lăuda că are bilet la avionul ce pleca spre Spania. Mi-a surîs ideea unei excursii ilicite, așa că m-am adăpostit cît se poate de confortabil în peruca sa. Apoi am zburat pe deasupra nori-

lor, și după amiază m-am trezit la Madrid. Tot vizitînd, orașul am întîlnit un muscoi simpatic cu sombrero, care bîziia „Y-arriva-y-arriva-y-arriva" și care m-a poftit la un bar de noapte, să degustăm paharele de martini din dosul tejghelei. Acolo am dat peste o gloată întreagă de muscoi beți ; unul din ei s-a înecat chiar în fața mea într-un pahar cu Whisky.

Cînd s-a închis localul, muscoiul cu sombrero m-a invitat să dorm la el, cică avea o garsonieră centrală. Bineînțeles că nu era vorba decît de o ladă de gunoi, dar era bună și asta. După ce a tras un somn bun, a început să-mi facă declarații de dragoste. Spre zori, a început a se jura că se sinucide, dacă nu mă căsătoresc cu el. Cum eu tot îl refuzam, poate că l-aș fi avut pe conștiință – dar la momentul oportun cineva a avut inspirația să răstoarne o găleată de gunoi peste el. Un cartof stricat i-a căzut drept în cap ; a leșinat. Am profitat de situație și mi-am luat zborul. Am pătruns (gratuit) într-un muzeu, unde taxa de intrare era foarte scumpă. Era răcoare. Am zburat din tablou în tablou, delectîndu-mi sufletul cultivat mai mult decît niște cuconițe care, arătînd spre un cîine dintr-un tablou, se lăudau că au alții mai de rasă, acasă la ele.

Pînă aici toate bune și frumoase ; am observat că atunci cînd era vorba de cunoaștere și contemplare, totul era O–K. Călătoream ilicit prin baruri și expoziții. Cu toate acestea era ceva etxrem de supărător în existența mea ca muscă. Mă uitam cu jind la pantofii din vitrine, la bijuterii și rochii. Mai înainte, ca om, aveam de-a face doar cu neplăcerea sau, mai bine zis, cu bătaia de cap de a le procura. Acum nu se mai punea numai problema procuratului, dar și a utilității lor. De pildă, ajunsesem, ca Socrate, care plimbîndu-se printr-un tîrg cu tot felul de minunății, bogății și atracții, a exclamat : „Ce de lucruri de care n-am nevoie !". Dar el realmente nu avea nevoie, deoarece era interesat doar de perfecționarea sufletului său, și-și reducese la minimum necesitățile materiale. A nu avea nevoie de ele era pentru el o ușurare și o fericire. Pentru mine, dimpotrivă, a nu avea nevoie de ele era o povară. Ca muscă, puteam și eu să mă plimb prin supermagazine și să bîzîi „Tii, ce de lucruri de care nu am nevoie". Dar tocmai asta era cea mai mare durere a mea.

Să zicem că vedeam o pereche superbă de pantofi cu toc cui. Să mai admitem că cine știe, cum, aș fi căpătat-o. Ei bine, ce puteam face eu cu ei. La mine, a nu avea nevoie de ei echivala cu a nu-i putea folosi. Închipuiți-vă ; m-am dus într-o vitrină și „am probat un pantof". Asta va să însemne că m-am băgat în el. Dar plăcerea de a-ți pune picioruşul într-un pantof la modă nici nu se compară cu nervii ce ți-i poți face cînd îți vîri toate picioroangele de muscă într-un pantofior, și vezi că n-ai nici o șansă de a fi admirată. Și așa cu toate celelalte tentații lumești.

Ei, și după toate astea a venit și dezastrul cu partea pasională. Am intrat într-o sală de cinema, unde rula un film cu Celentano. Disperarea mea a atins paroxismul cînd mi-am dat seama că, așa muscă cum eram, puteam să mă strecor pînă în apropierea idolului meu. Ei, dar atunci, ce s-ar fi întîmplat ? Dacă eram femeie, să zicem că nu-i făceam cine știe ce impresie, dar bare-mi îmi dădea un autograf. Dar ia să zicem că-i zburdam prin față în postura de muscă ? Mi-ar fi dat cu flit, desigur.

Și uite așa am căzut în melancolie, din melancolie în fandaxie și din fandaxie în ipohondrie. Printr-o mușiță prietenă am aflat de adresa unui muscoi – psihiatru și m-am hotărît să mă duc să mă consult, socotindu-mă pe bună dreptate bolnavă. Muscoiul psihiatru locuia într-o cutie de bromoval, care-i servea și de cabinet. Stătea așezat pe-o boabă de orez, iar ca birou avea un chiștoc de țigară. De cum am intrat în „cabinet" mi-a spus să mă întind pe divan (adică pe-o coajă de castravete) și să-i spun ce am pe suflet, adică „să mă defulez" –a subliniat el termenul de specialitate. După care însă a început tot el să vorbească ca o moară stricată, spunîndu-mi că este un psihanalist notoriu, și că în familia sa toți sînt psihanaliști din tată în fiu, deoarece părțile feminine sînt cam isterice din soție în fiică, iar ca argument zdrobitor al talentului ce trecea din generație în generație în familia sa, medicul muscoi îmi aduse la cunoștință că str-stră-bunicul său murise eroic zdrobit de filele unui tratat Freud, iar trupul său de martir se poate vedea și acum, lățit peste cuvîntul „libido". Cînd termină acest discurs, se sui cu picioarele dinapoi pe biroul – chiștoc de țigară, își zvîrli o lamă de mestecat în gură și zise : „O.K. Acum sper că m-am familiarizat. Dă-i drumul fetițo, te ascult".

Am hotărît din capul locului să-i ascund că am fost cîndva om. Voiam să-i prezint trăsăturile umane nu ca pe niște reminiscențe ale stării mele anterioare, ci ca pe niște stări patologice ale condiției de muscă, pe care speram astfel să le tratez. Aveam de gînd să ajung astfel o muscă dezbărată de cele lumești, departe de pasiuni, dedicată exclusiv cunoașterii. Voiam să realizez fericirea după rețeta lui Spinoza și a altora care au dat soluții asemănătoare, adică – prin cunoaștere și contemplare.

– Uite ce-i, doctore, am început eu. O muscă normală n-are nevoie de haine, de mașină, de blănuri, colonie, pantofi. Dar pe mine mă obsedează toate astea. De pildă, toată ziua mă duc într-o anumită vitrină și „mă încalț", dacă pot spune așa, cu o pereche de sandale la modă.

Doctorul clefăi o vreme guma din gură, o scoase, o întinse în toate părțile. Mă temeam că n-are ce să-mi spună. Cînd colo, a început deodată să debiteze niște treburi care m-au lăsat pur și simplu cu gura căscată.

– Știu eu ? Vei fi fiind o Evă a mușteloi. Știi, toate mușteleș (ca și muscoii) umblă fără îmbrăcăminte. Dar ai gustat din pomul cunoașterii și ți-ai dat seama de golîciunea ta. Oricum, în cazul tău pantofii obsedanți sînt mai eficienți, fiindcă te acoperă pînă peste cap. Pe cînd frunza Evei...

– Deci nu-i nimic bolnăvicios în faptul că sînt prima muscă ce dorește niște sandale cu toc ?

– Oh, nu ! La noi e ca și la oameni. Totul e să se lanseze moda. De altfel, dacă ai face treaba asta, adică să ieși cu sandale în picioruşe pe stradă, vărul meu care e filolog, ți-ar fi foarte recunoscător.

– Păi ar avea un subiect gras pentru un tratat intitulat : „Analogii și diferențe între termenii de „vacă încălțată" și „muscă încălțată", cu o postfață explicativă asupra originilor acestor termeni.

– Îți dai seama că, atunci cînd se va dizerta asupra originii termenului de „muscă încălțată", va fi vorba de tine, ceea ce cred că te-ar flata.

– În problema obsesiei îmbrăcatului, văd că m-ai cam vindecat, doctore. Simt că am băgat-o pe mînecă...

Dar muscoiul nu cunoștea această expresie cu sens figurat din jargonul uman – așa că mă privi cu uimire, așteptînd să-mi continui ideea. Bănuia vag că, în ipohondria mea, trăiam senzația că mi-am băgat o sandă pe mînecă.

– Deh, fiecare cu cel doare, zise el împăciuitor, ca să nu mă contrazică, trăgîndu-se de mîneca flanelei de lînă cu care era încotoșmănat, deși era o căldură grozavă. Și eu, cu reumatismul pe care-l am la labele din față, mi le bag în mbînecile astea de lînă.

Apoi tăcu brusc. Își sfărma desigur creierul dacă există o legătură între sandale și mîneci ; dacă poți să-ți bagi o sanda pe mînecă, sau mai degrabă o mînecă în sanda, și toate celelalte combinații la fel de nebuloase între sandale și mîneci. Pînă la urmă ajunse cred la concluzia că nu există nici un fel de legătură nebuloasă de acest fel, ci doar un soi de nebulozitate în capul meu. Mă fixă puțin compătimitor și mă rugă să continui cu lista obsesiilor.

– Ca să pun punctul pe i, doctore ; o muscă n-are nevoie de țoale și alte cîte mii de fleacuri, care pe mine mă atrag. Aș vrea să scap de aceste obsesii.

– Pentru ce ?

– Ca să pot medita în voie. Ca să pot... (aici am ezitat, neștiind dacă îi este cunoscut sau nu cuvîntul) ca să filosofez.

– Nu mai dori lucrurile, ci meditează doar asupra lor – zise doctorul – și înțelepciunea sa mă surprinse.

– Da, dar aș vrea să meditez pornind de la metoda socratică. Să mă dezinteresez de lucruri și de lume, în general, spre a medita la mine însămi. Știi ce spunea bătrînul Socrate : „Cunoaște-te pe tine însuți". Pricepi ? Cu asta vreau să încep.

După ce zvîrlii aceste vorbe, așteptai cu nerăbdare reacția muscoiului psiholog. Mă temeam ca nu cumva nici să nu fi auzit de revoluția socratică.

– Va să zică vrei să te cunoști pe tine însăți ? mă privi muscoiul doctor bănuitor.

– Da ! zisei eu din toată inima.

– Vărul meu, lingvistul, a scris un tom despre originea acestui dicton și

sensurile sale primare, precum și despre interpretările eronate ce i s-au dat mai tîrziu de oameni. Dacă am să-ți fac cunoscute ideile sale, sper că am să te vindec și de această fobie.

– Te ascult cu nerăbdare – zisei, tolănindu-mă mai comod pe coaja de castravete.

– Socrate ăla avea o nevastă, Xantipa, care era foarte rea de gură, și-l bătea toată ziua la cap. Cum ieșea omul în tindă și începea să mediteze, ea și venea și începea să-l bîzîie. Atunci el se enerva și-i spunea : Știi ce ? Bîziie-mă mai puțin !". Mai apoi, își lua lumea în cap și pleca hai hui prin piață, numai să nu-i mai audă gura ; și cînd ieșea pe poartă, îi spunea mucalit, peste umăr :

„Acum bîzii-te pe tine însăți" – adică – vorbește de una singură, pînă ți se duce gura la urechi. Ei, și de la nevasta asta a lui i s-a dus omului buhul, și care cum îl vedea prin piață îl arăta cu degetul și striga rîzînd „Bîzii-te pe tine însuți" – rîzînd de nevolnicul om care umbla aiurea prin tîrg să nu mai audă turuiala nevesti-si pe care avea slăbiciunea să n-o părăsească, totuși. Iaca de unde vine faimosul dicton. Și tu acum, vrei neapărat să-ți sfarmi capul, luîndu-l în serios, și vrînd să te cunoști pe tine însăți ! Ha !

– Deștept om, vărul tău, lingvistul ! am zis eu – că altceva nu-mi mai rămăsese să comentez la asemenea lecții de istoria filosofiei.

– Bun. Dacă am lămurit și treaba asta să trecem la următoarea. Te ascult, mă somă, muscoiul.

Ei, dar acum trebuia să aduc vorba despre chestiunea cea mai delicată : iubirea mea pentru Celentano. Cum să-i vorbesc eu despre asta unui muscoi, bănuiam că are doar o vagă cunoaștere despre ce înseamnă instinct. Dar apoi mi-am amintit că-mi mărturisise cum că trupul străbunicului său zăcea strivit într-un tratat de Freud, exact peste cuvîntul „libido". Și totuși nu aveam curajul să deschid problema. Poate că se acceptă, în lumea muștelor, chestia cu libidoul numai în ce privește relațiile dintre oameni.

Dar muscoiul era un tip mult mai versat și îndrăzneț decît mă așteptam. Zise clefăind alene din gură.

– Și cu libidoul cum stai ?

Atunci m-am pus pe confesiuni, și am dorit să-i aflu părerea : cum se poate ca eu, ca muscă, să mă îndrăgostesc de un om ? Și ce era de făcut ?

– Eheeei, aici ar fi multe speculații de făcut. Dacă ar fi să ne luăm după Platon. S-ar putea ca sufletele noastre să fie gemene – și atunci, dacă tu ai fi femeie – ar fi între voi o dragoste ca între Romeo și Julieta. Parcă poți să știi ? (Aici am simțit o emoție puternică și un regret și mai puternic că sînt muscă).

– Platon spunea – continuă doctorul-muscoi – că la început oamenii aveau două capete, patru mîini și patru picioare. Fiind pedepsiți de zei, au fost tăiați în două. De atunci cele două jumătăți se caută. Iar cînd două suflete gemene se întîlnesc, ia naștere iubirea extraordinară ; de altfel, așa se explică faptul că cele două ființe au senzația că se cunosc dintotdeauna.

– Bine, dar în cazul meu...

– Platon, ca și indienii, vorbesc însă și despre reîncarnare. Și uite aici drama : ce te faci cînd cele două ființe nu sînt de același fel ? Hai ? Cum ar fi cazul vostru ? Juma de suflet în cîntăreț italian, juma de suflet în muscă ? Iată o dramă care o întrece pe cea a lui Romeo și Julieta.

– Și dacă aș ajunge totuși în preajma lui, oare n-ar simți... n-ar intui măcar sentimentele ce i le port ?

– Ia ascultă, muscuțo ! Să zicem că sufletul tău se reîncarna în ființa lui Brigitte Bardot. Iar cealaltă jumătate, geamănă, într-un hipopotam sau maimuțoi. Ți-ar trece ție prin cap, că hipopotamul ar fi distrus de dragoste pentru tine ?

Am rămas tristă, aproape înțepenită de durere.

– Dar bine, fetițo, astea sînt simple speculații, de ce le dai importanță, nu vezi că-ți fac sînge rău ? Ia și tu lucrurile așa cum sînt. Aiurea cu sufletele gemene, reîncarnările și alte prostii. Fii și tu mai, cum să-ți spun... mai „pragmatică". Ești muscă, te poți strecura cu ușurință în preajma idolului tău, să-l contempli cît vrei. Ce-ți poți dori mai mult ? Îți pare rău că nu ești femeie ? Dar ia închipuie-ți că ai fi nevasta lui ! Ce de-a treburi pe capul tău. Spală ciorapi, fă spagheti, calcă cămăși, șterge praful ! Pe cînd așa, te cațeri pe șifonier, să zicem, și-l contempli pînă te saturi.

Cum îl priveam cu destulă neîncredere, el îmi aduse un argument zdrobitor :

– Adu-ți aminte de o scenă celebră din Romeo și Julieta. Nu spune Romeo la un moment dat, că ar fi fericit să poată fi o mănușă a Julietei, să-i alinge mîna ? Oare tu nu ești mai mult decît o mănușă neînsuflețită ? Nu ești o muscă ? Te poți apropia chiar de obrazul lui și să-i dai un pupic chiar.

Atunci eu mi-am amintit de musca ce mi se așezase pe vîrful nasului pe cînd eram om, și de reacția ce mi-o provocase : mă enervase și chiar voisem s-o...

– Bine, doctore, dar dacă îl va agasa prezența mea pe frumosul său obraz.

Muscoiul doctor începuse să se cam plictisească. Căscă, scuipă guma și zise :

– Dacă sufletele voastre sînt gemene, el trebuie să simtă treaba asta, s-ar putea să se așeze oarecum de tine... în fine – eu aici de fapt nu vreau să mă bag. Am vrut doar să-ți sugerez că o muscă cultă ia în considerație trăirile nobile pe care un suflet elevat, ca Romeo le-ar fi avut, în postură de mănușă, pe mîna Julietei...

Acum te rog să mă scuzi – sări el în picioare – dar trebuie să fug. Am oră la un psihanalist.

La privirea mea uimită, preciză :

– Dentiștii au și ei dinți stricați pe care-i tratează la alți dentiști. Psihanaliștii au și ei nevricalele lor pe care le tratează la alți psihanaliști. Îmi datorezi ca onorariu o juma de pătrățel de zahăr cubic. Good-bye și... succes !

Nu-mi mai rămînea decît să încerc și această escapadă, în calitate de muscă. Nu mi-a fost greu să mă strecor într-un avion care zbura spre Italia. La Roma, am zburat de colocolo, studiind toate afișele. În cele din urmă, am observat pe zidul unei clădiri reclame viu colorate, care indicau că înăuntru are loc un spectacol extraordinar, cu Adriano Celentano – spectacol televizat încă.

M-am strecurat în sală. Și am rămas extaziată. Acolo, sus, pe scenă, el cînta... Pasiunea mea pentru el era atît de mare în acele clipe încît fui convinsă deodată că musca ce mi se așezase dimineață pe nas nu fusese decît dînsul... eram sigură, da, și el mă iubea ! Îl auzeam cum cînta „Ti amoo ! Ți amoo !" și mă privea înebunit – deoarece zburam zglobie pe deasupra capului său.

„Te înțeleg am început eu să-i spun. Înțeleg iubirea ta romantică. Dacă ai fi putut, te-ai fi transformat în mănușă... Ah ! Shakespeare ! Ah ! Romeo ! oare dacă lui Romeo i s-ar fi oferit posibilitatea de a se transforma în muscoi, spre a ajunge în preajma Julietei fără știrea familiei ei furioase, ar fi acceptat ? Desigur, e de mult mai mult bun gust să te transformi în mănușă, decît în muscă, dar mă rog... îți mulțumesc și pentru acest gest, dragă Celentano !" După ce am terminat de spus toate astea, mi-am dat seama că de fapt nu am spus, ci am bîzîit. Dar eram aproape sigură că totuși el înțelegea – deoarece mă privea înnebunit, în timp ce cînta : „Ti ammooo ! Tiamooo !".

Și atunci, pentru a-l convinge că eu eram cea pe care o iubea, cea pentru care se transformase în muscă – trebuia să repet ceea ce făcuse el, spre a-mi arăta dragostea. Dacă el, ca iubit al meu, transformat în muscoi, se așezase pe vîrful nasului meu – eu, cum puteam să-i arăt altfel că eram iubita lui, transformată la rîndul ei în muscă ? Firește, tot așezîndu-mă pe vîrful nasului său.

Și m-am așezat pe vîrful nasului lui Adriano Celentano...

M-a trezit sunetul telefonului.

– Da, eu sînt – am răspuns prietenei mele Anda – frecîndu-mi obrazul pe care rămăsese urma dureroasă a stiloului pe care dormisem.

– Te-ai uitat la televizor, tu ? întreabă ea.

– Nu – ! nu știu cum, dar am tras un pui de somn... pe scaun. Auzi drăcie, am atipit cu capul pe jurnal. Am scris în el niște meditații trăsnite despre muște și filosofie, nu vrei să ți le citesc ?

– Da ce-ți veni să scrii despre muște ? Și să dormi ? Tocmai acum, cînd a fost o emisiune atît de interesantă la T.V. ghici cu cine ? Cu Adriano Celentano !

– Cu cine ? !

Mi-am șters o lacrimă și am privit afișul de pe perete. Și am rămas perplexă. Pe nasul lui Adrian Celentano drept în mijlocul afișului, zăcea, strivită, musca.

– E pur si muove, am strigat, disperată, precum Galilei.

Dar degeaba !

TREI FANTEZII POSIBILE

Ghinioanele mătușii Vera

Nu cred să mai fie cineva care să iubească progresul tehnic într-o asemenea măsură ca venerabila mătușă Vera. Dragostea ei pentru mașinării și dispozitive are ceva profund și absolut. La o femeie de vîrsta ei, detaliile de mai sus sînt dacă nu extraordinare, oricum bune de dat ca exemplu acelor persoane blazate încă de tinere de pe urma dezamăgirilor produse de unele aparate din dotarea gospodăriei...

Puternica înclinație către tehnică se traduce, în cazul mătușii Vera și în aviditatea cu care culege informațiile cele mai noi în acest domeniu, parvenite prin intermediul presei.

Era într-o dimineață însorită de toamnă cînd, cu ochelarii în vîrful nasului și fluturînd ziarul ca pe un drapel victorios, a intrat în odaia în care familia lua micul dejun :

— Gata ! Se face. De cînd îl aștept.

Trebuie să întrerupem un pic dezlănțuirea entuziastă a mătușii Vera pentru a arăta că, pe lîngă toate calitățile aici enumerate, dumneaei are și o indestructibilă încredere, de un optimism fără rezerve, în vocația comercială a universului. Ea știe că orice produs inventat într-o zi la polul nord va ajunge, neapărat, a doua zi la polul sud, beneficiind de el toate gospodinele de pe traseu. Dacă la Honolulu, să zicem, se produce la ora 9 un nou tip de ghiveci, pe Calea Dorobanți oamenii trebuie să-și cumpere din piață cele necesare. „Pînă la amiază — zice mătușa Vera cu fermecătorul ei optimism — rețeta e în mîinile noastre !" Mai greu e să ajungă de la București la Tîrgu Frumos, dar asta e o altă poveste despre care mătușa, dispunînd și de un apreciabil bun simț, nu-și formulează, deocamdată, nici o părere.

După ce prima impresie a laconicului anunț din presă a trecut, s-au cerut, firește, detalii.

— Se face mixerul — ne-a răspuns cu calmul ei superior.

Iar pentru a triumfa definitiv, mătușa Vera a luat ziarul, și-a potrivit ochelarii și a început să citească fără să știe că marca, astfel, primul ghinion din seria ce avea să urmeze. Iată ce scria în ziar : „În ședința sa specială de ieri Camera reprezentanților a decis ca „Hawks 2" să intre în producție de serie"...

Pentru a ne explica starea specială a mătușii Vera mai precizăm că visul ei cel mai recent și mai apăsător, provenit din necazurile zilnice ale bucătăriei, este un mixer perfecționat și eficient care să lase în urmă pe cele existente. O asemenea mașinărie nu putea fi, bineînțeles, decît rezultatul deciziei unor foruri foarte serioase. Poate am fi crezut în împlinirea visului mătușii Vera pentru că îi bănuim nu numai o bună informare, ci și o intuiție cu totul neobișnuită, dacă mezinul familiei nu s-ar fi pornit pe rîs de se cutremurau cestile și farfuriile pe masă. După ce și-a primit porția pentru obrăznicia fără pereche, puștiul a explicat smiorcăindu-se :

— „Hawks" e o rachetă sol-sol și sol-aer cu încărcătură nucleară.

Ca să-și ispășească neobrăzarea era gata să dea și amănunte suplimentare, dar șocul enunțului său a fost zdrobitor pentru toți.

Șocul, ca toate șocurile a trecut și după cîteva zile venerabila Vera ne-a citit, cu triumf, o nouă știre : „A fost aprobat proiectul de livrare a aparatelor „Phantom 2" a căror vînzare fusese prohibită". Satisfacția mătușii venea de la convingerea că acum se va putea debarasa, în sfîrșit, de bătrînul și invalidul aspirator înlocuindu-l cu cel, desigur perfecționat, a cărui, livrare tocmai fusese aprobată. Între domestica unealtă de făcut curățenie și fiorosul avion de luptă fiind totuși o anumită deosebire a fost necesar să explicăm entuziastei noastre că, în pofida oricăror aparențe, „Phantom 2" nu aspiră praf...

N-au trecut multe zile și o notiță în ziar anunța că „Chiftain 42 a intrat în producție de serie"...

— De asta ce mai ziceți ? — ne-a zîmbit tuturor, mătușa Vera adăugînd că în întreaga lume se fac intense cercetări pentru a se descoperi noi produse alimentare a căror preparate necesită minimum de timp...

A fost o dezamăgire generală să aflăm, puțin mai tîrziu, că „Chiftain 42" nu se va putea vinde la „Alimentara" deoarece e prevăzut cu blindaj dublu, două tunuri și patru mitraliere.

Cel mai neplăcut este faptul că, după această succesiune de incidente, mătușa Vera a început să suspecteze sistematic întreaga piață mondială și, în primul rînd, producția industrială a marilor puteri.

Noaptea albă de la bursa neagră

Cavalerii negoțului negru au decis să nu dea faliment orice s-ar întîmpla. La orele 0,25 au deschis sesiunea consfătuirii lor extraordinare într-un garaj dezafectat. La ordinea de zi, un singur punct : „Ce ne facem ?"

S-au trecut în revistă toate ramurile negoțului negru. Atmosfera era apăsătoare, dramatică, irespirabilă pînă cînd cel mai cult dintre bișnițari spuse : „Va fi bine !"

— Va fi bine — continuă el — pentru că va fi rău !

Scoase o hîrtie, trase o gură de aer și citi : „Dacă poluarea mediului va continua în același ritm, în cîțiva ani se va pune în mod serios problema aerului curat".

Bișnițarul cult puse tacticos foaia în buzunar și privi întrebător la cei de față, dar nimeni nu părea să fi pătruns tîlcul acestui mic text.

— Aerul curat ! — reluă el probabil pentru a se face mai bine înțeles.

Acesta fu momentul de cotitură în cariera negoțului la negru. În pofida părerii unanime că tagma bișnițarilor este formată din indivizi care trăiesc de azi pe mîine fără nici o perspectivă clară, se dovedi de data aceasta, că se gîndesc intensiv la viitor. Unindu-și eforturile, în acest scop, au început colectarea aerului curat pe care, într-un atelier special, improvizat în subsolul unui castel părăsit, îl închideau în cutii de conserve. Planul de exploatare a fost repede întocmit. Cutiile foste de pește marinat sau scrumbii în ulei, formau o categorie, cele de tocană de legume sau de tomate în suc, o alta și, în fine, mai erau și cutiile mici, puse la dispoziția cumpărătorilor cu posibilități mai modeste.

Dar în timp ce industria de conservare a aerului curat lucra din plin, pentru un viitor de mare prosperitate, nimeni nu se mai ocupa de afacerile clasice ale bursei negre. Curînd, haosul puse stăpînire pe această instituție. În același timp, aerul se rarefia necontenit. Cînd situația devenise prea critică pentru a se mai glumi pe socoteala bișnițarilor, s-a ajuns la concluzia — științific demonstrată — că aerul curat nu e o strictă necesitate ba chiar unii, mai zeloși, susțineau — la început, cu timiditate, firește — că respirarea lui în cantități mari e chiar dăunătoare.

A fost o lovitură de moarte dată bursei negre care, atacată în interesele ei de bază, s-a autodizolvat instantaneu.

Odisee T. V.

Cu mîncarea abandonată, caldă, pe masă, cu fierul de călcat uitat în priză, cu telefonul închis și cu soneria de la intrare decuplată, familia a alergat către micul ecran.

— Bună seara, stimați telespectatori...

Și așa s-a deschis atractiva emisiune despre mamă. O femeie între două vîrste (poate mamă, poate bunică), un profesor cu ochelari (bunic sau unchi, cu siguranță), un tînăr (nici tată, nici bunic) zîmbesc promițător, telegenic și încep fără să piardă vremea.

— Încă din cele mai vechi timpuri mama era aceea care năștea și creștea copiii. Fenomenul putea fi întîlnit la toate popoarele indiferent de gradul lor de civilizație. Mama alăptează copilul, îl spală, îl adoarme...

Pe ecran apar imagini absolut inedite, obținute în exclusivitate, înfățișînd pe rînd : un copil în fașă dormind, un altul speriat de teleobiectiv, un altul plîngînd...

Mama — continuă vorbitoarea pe care nimic în lume nu o mai putea opri — are grijă ca pruncul să nu se lovească, să nu sufere de foame, de frig, să nu-i fie prea cald. Numeroase pericole îl pîndesc pe micuțul lipsit de apărare.

Familia își încordează atenția. Pe ecran, un prunc dă din picioare, un altul din mîini. Un bebeluș bucălat se ridică în pătuț și zîmbește. Reporterii sînt pe el : din față, din profil, de jos, ca din avion pînă cînd bebelușul se plictisește și schimbă zîmbetul pe un răcnet. Acum vorbitoarea trece la creșe și simțim cum reporterii răsuflă ușurați ; pe ecran apar minunatele creșe moderne și bine administrate în care copilașii se simt ca în rai. Prim-plan : creșe, plan-secund : creșe. Văzute pe din afară pot fi orice : complexe meșteșugărești sau centre de umplut sifoane. Între timp, vorbitoarea uită de mamă și istorisește tot ce știe despre creșele din trecut, prezent și viitor.

— Acum vine grădinița — zise, logic, șeful familiei de telespectatori avînd o îndelungată experiență în materie. N-apucă să-și sfîrșească observația, întreruptă de sîsîitul enervat al celorlalți, că invitata emisiunii și intră în grădiniță. Ecranul abandonează creșele tocmai cînd apăru una nouă-nouță, geamănă în exterior cu laboratorul de cercetat semințe din localitatea în care se recepționa emisiunea și dă o imagine panoramică a celor trei grupe ale unei grădinițe antrenate în activități de bază. Înduioșat de imaginile de pe monitor și probabil îngrijorat de năvala cuvintelor partenerei sale care lăsase subiectul „mamă" undeva, pe drum, seriosul unchi (sau bunic) o întrerupe candid :

— Grădinița nu-i și ea o mamă ?

— Desigur, sări tînărul, bucuros că poate aduce emisiunea în matca ei originară. Grădinița mamă, sau mai exact, mama-grădiniță.

Tăcu apoi, emoționat de propria-i descoperire.

Descumpănită, preopinenta spuse mai cu, mai fără convingere „da, desigur" și începu să brodeze despre „mama-grădiniță" o istorie cu multe paranteze. Se făcuse tîrziu cînd, profesorul și tînărul continuau, prin intervenții delicate, să introducă cîte un nou element în pasionanta dezbatere. Chiar în momentul în care reușiseră, cu timiditate, să aducă în discuție și cuvîntul „tată", emisiunea a trecut, cu o secundă, dincolo de limita prescrisă. Tînărul a mulțumit, grăbit, invitaților pentru participare și telespectatorilor pentru atenția cu care, desigur, i-au urmărit.

Începea „telecinemateca" : se prezenta filmul „Inimă de mamă".

C. ISAC

DESPRE PACE

(Maxime și cugetări)

- *Nici un fel de educație adevărată nu poate îndemna la fapte rele.*

PAPIRUS INSINGER

- *Trebuie să-l educi pe fiul tău să fie ascultător. Și el va fi un om desăvîrșit.*

ÎNVĂȚĂTURILE LUI PTAHHOTEP

- *În toate țările cea dintîi regulă de educație este aceea de a nu spune nimic jignitor nimănui.*

- *Sentimentele, obiceiurile se formează datorită educației primite în copilărie.*

VOLTAIRE

- *Nu educi un suflet, nu educi un trup, ci un om ; și nu trebuie împărțit în două.*

MONTAIGNE

- *A ști și a nu ști se cuvine a fi ținta studiului.*

MONTAIGNE

- *Cîștigul studiului prin care am trecut e că am devenit mai buni și mai înțelepți.*

MONTAIGNE

- *Disciplina nu se realizează prin oarecare măsuri „disciplinare", ci prin întregul sistem de educație, prin întregul stil de viață, prin toate influențele la care sînt supuși copiii. Astfel înțeleasă, disciplina nu este nici cauza, nici metoda, nici mijlocul de educație justă, ci rezultatul ei.*

- *Familia este un factor important și de răspundere al educației. Părinții o conduc și răspund de ea în fața societății, a fericirii lor și a vieții copiilor.*

A. S. MAKARENKO,

- *Viitorul depinde de educația dată copiilor noștri.*

JEAN HAMBURGER

- *Cîștigarea de deprinderi bune constituie partea, poate cea mai însemnată a educației morale.*

EDOUARD CLAPARÈDE

- *A educa înseamnă a-i face pe copii să-și însușească prin experiență un sistem de valori care să le dea posibilitatea să se integreze în mod inteligent și în mod moral într-o lume în rapidă prefacere.*

ROBERT DOTTRENS

- *Idealul unei educații perfecte din toate punctele de vedere ar fi acela în care scopurile superioare s-ar confunda cu scopul fiecărui ins în parte.*

C. NARLY

- *A ne pregăti pentru o viață completă este funcția pe care educația are datoria s-o îndeplinească.*

HERBERT SPENCER

- *Poporul se consideră obligat să educe viitoarele generații în spiritul dragostei față de patrie, al dragostei adevărate față de aproape, față de popor, al dragostei față de dreptate, față de revoluție.*

FIDEL CASTRO

- *Înflorirea statului, fericirea poporului depind nedespărțit de bunăstarea moravurilor, iar bunele moravuri sînt nedespărțite de educație.*

N. I. NOVIKOV

- *A modela o statuie și a-i da viață e fără îndoială, un lucru frumos ; a modela o inteligență sădind în ea adevărul e un lucru și mai frumos încă.*

V. HUGO

- *Atunci cînd depistăm răul într-un prea multă atenție, există multe primejdii ascunse. Dorința de a-ți vedea copilul fericit prea de timpuriu, e poate lucru nechibzuit.*

V. HUGO

SEMNE BUNE ANUL ARE !

Cristina

VOLTAIRE

Femei, fiţi supuse bărbaţilor voştri!

Abatele de Châteauneuf îmi povestea într-o zi că doamna mareşal de Grancey era foarte autoritară ; avea, dealtfel, foarte multe calităţi. Cea mai mare mîndrie a ei consta în a se respecta pe sine însăşi, în a nu face nimic de care să roşească în secret ; nu s-a coborît niciodată pînă la a spune o minciună : prefera să mărturisească un adevăr primejdios decît să se folosească de o disimulare utilă ; considera că disimularea este întotdeauna o dovadă a timidităţii. O mie de fapte generoase i-au însoţit viaţa, dar cînd era lăudată pentru asta, se credea disprețuită ; spunea : „Credeţi, deci, că aceste fapte m-au costat eforturi ?". Amanţii o adorau, prietenii o îndrăgeau, iar soţul o respecta.

Şi-a petrecut patruzeci de ani în acea irosire, acel cerc de amuzamente ce ocupă în mod serios viaţa femeilor, fără a citi vreodată altceva decît scrisorile ce i se trimiteau şi fără a-şi osteni vreodată mintea decît cu noutăţile zilei, cu aventurile picante ale celor din jur şi cu interesele inimii sale. În sfîrşit, cînd s-a văzut la acea virstă la care se spune că femeile frumoase dotate cu spirit trec de pe un tron pe altul, ea a dorit să citească. A început cu tragediile lui Racine, şi a rămas uimită de a fi simţit, citindu-le, mai multă plăcere decît la reprezentarea lor : bunul-gust cu care era înzestrată o făcea să-şi dea seama că acest om nu spunea decît lucruri adevărate şi interesante, toate la locul lor, că era simplu şi nobil, fără ostentaţie, fără nimic forţat, fără a căuta spiritul cu orice preţ ; că intrigile, ca şi gîndurile sale, toate erau întemeiate pe natură : regăsea în această lectură istoria sentimentelor, tabloul vieţii ei.

I s-a dat să citească Montaigne : a fost fermecată de un om ce stătea de vorbă cu ea şi punea totul la îndoială. I s-au dat apoi „Marii bărbaţi" de Plutarh : ea a întrebat de ce nu scrisese şi istoria marilor femei ?

Abatele de Châteauneuf a găsit-o, într-o zi, roşie de mînie.

– Ce-aţi păţit, doamnă ? a întrebat-o.

– Am deschis din întîmplare, i-a răspuns ea, o carte ce se găsea în cabinetul meu ; este, cred, o culegere de scrisori ; şi am văzut aceste cuvinte : „Femei, fiţi supuse bărbaţilor voştri !" ; am azvirlit cartea.

– Cum doamnă ? ! Ştiţi că este vorba despre *Epistolele sfîntului Pavel* ?

– Nu-mi pasă ale cui sînt ; autorul este foarte nepoliticos. Niciodată domnul mareşal nu mi-a scris în acest stil ; sînt convinsă că sfîntul Pavel al dumneavoastră era un om cu care se trăia foarte greu. Era căsătorit ?

– Da, doamnă.

– Probabil, nevasta lui era o fiinţă foarte îndurătoare : dac-aş fi fost soţia unui asemenea om, ar fi văzut el ! „Fiţi supuse bărbaţilor voştri !". Dacă s-ar fi mulţumit să spună : „Fiţi blînde, înţelegătoare, atente, econome", aş zice : iată un om care ştie să trăiască ; dar pentru ce – supuse, mă rog ? Cînd m-am căsătorit cu domnul de Grancey, ne-am promis să fim credincioşi unul altuia : eu nu m-am prea ţinut de cuvînt, nici el de al lui ; dar nici el, nici eu n-am promis să ne supunem unul celuilalt. Sîntem, oare, nişte sclave ? Nu este destul că un bărbat, după ce m-a luat în căsătorie, are dreptul de a-mi transmite o boală de nouă luni, care cîteodată este mortală ? Nu este de ajuns că aduc pe lume, cu mari dureri, un copil care ar putea să mă supere cînd va fi major ? Nu este destul că trebuie să mă supun în fiecare lună unor incomodităţi foarte neplăcute pentru o femeie de calitate şi, ceea ce e culmea, înlăturarea uneia dintre aceste douăsprezece boli pe an e capabilă de a-mi aduce moartea, fără ca, peste toate astea, să mi se spună şi : „Supune-te" ? Cu siguranţă, natura n-a hotărît acest lucru ; ea ne-a creat organe diferite de cele ale bărbaţilor, dar, făcîndu-ne necesari unii celorlalţi, ea n-a pretins ca împreunarea să dea naştere sclaviei. Îmi amintesc că Molière a spus : „Iată un motiv caraghios ca să am un stăpîn !" Cum ? ! Fiindcă bărbatul are barba acoperită de păr aspru, nesuferit, pe care este obligat să-l radă, va trebui să mă supun lui cu umilinţă ? Ştiu că, în general, bărbaţii au muşchii mai puternici decît ai noştri şi că pot să dea un pumn cu mai mult efect : mi-e teamă că aceasta este originea superiorităţii lor. Ei pretind, de asemenea, că au mintea mai bine organizată şi, în consecinţă, se laudă că sînt mai capabili să conducă ; dar le pot arăta regine care egalează mulţi regi. Mi se vorbea, în aceste zile, despre o prinţesă germană, care se trezeşte la cinci dimineaţa, pentru a munci spre fericirea supuşilor ei, care conduce toate afacerile, răspunde tuturor scrisorilor, încurajează toate artele şi răspîndeşte tot atît de multe binefaceri pe cît este de luminată. Curajul se ridică la înălţimea cunoştinţelor ei ; trebuie spus că n-a fost crescută într-o mănăstire de către imbecili care ne învaţă ceea ce putem să nu ştim şi ne lasă să nu ştim ceea ce trebuie să învăţăm. Dac-aş avea un stat de condus, mă simt capabilă să îndrăznesc a urma acest model.

Abatele de Châteauneuf, care era foarte politicos, n-a cutezat s-o contrazică pe doamna mareşal.

– Fiindcă veni vorba, a spus ea, este adevărat că Mahomed avea pentru noi atît de mult dispreţ, încît pretindea că nu sîntem vrednice să intrăm în paradis şi că nu vom fi primite decît la intrare ?

– În acest caz, a răspuns abatele, bărbaţii vor sta mereu în preajma porţii ; dar, liniştiţi-vă, nu există nici un cuvînt adevărat în tot ce se spune, aici, despre religia mahomedană. Călugării noştri, ignoranţi şi răuvoitori, ne-au înşelat, după cum spune fratele meu, care a fost timp de doisprezece ani ambasador pe lîngă Poartă.

– Cum ? ! Nu este adevărat, domnule, că Mahomed a instituit pluralitatea femeilor pentru a-şi atrage bărbaţii ? Nu este adevărat că sîntem sclave în Turcia şi că ne este interzis să ne rugăm la Dumnezeu în moschei ?

– Nimic din toate acestea, doamnă ; Mahomed, departe de a fi creat poligamia, a reprimat-o şi a restrîns-o. Înţeleptul Solomon avea sapte sute de neveste. Mahomed a redus acest număr la numai patru. Doamnele vor merge în paradis, asemenea domnilor, şi fără îndoială că şi acolo se va face dragoste, dar în alt fel decît se face aici : căci, vă daţi bine seama, noi nu cunoaştem dragostea, în această lume, decît într-un mod foarte imperfect.

– Vai ! Aveţi dreptate, a spus doamna mareşal : omul reprezintă foarte puţin. Dar, spuneţi-mi : Mahomed al dumneavoastră a poruncit ca femeile să se supună bărbaţilor lor ?

– Nu, doamnă, asta nu scrie în *Coran*.

– De ce, atunci, sînt sclave în Turcia ?

– Nu sînt sclave, au bunurile lor, pot depune mărturie, pot să ceară un divorţ, dacă este cazul ; merg la moschee la ora potrivită şi la întîlnirile lor – la alte ore : sînt văzute pe stradă cu vălul pe nas, aşa cum dumneavoastră purtaţi măşti, în urmă cu cîţiva ani. Este adevărat că nu apar nici la Operă, nici la comedie, dar

asta pentru că așa ceva nu există. Vă închipuiți că, dacă, vreodată, la Constantinopol, care este patria lui Orfeu, va exista o Operă, doamnele turcoaice nu vor umple primele loje ?

– „Femei, fiți supuse bărbaților voștri !" – spunea printre dinți, tot timpul doamna mareșal. Pavel ăsta era un om brutal.

– Era puțin cam dur, i-a răspuns abatele, și-i plăcea grozav să fie stăpîn : îl trata de sus pe sfîntul Petru, care era un om destul de bun. De altfel, nu trebuie luate în litera lor toate cele ce spune. I se reproșează că avea o foarte mare înclinație spre jansenism.

– Mi-am închipuit eu că era un eretic, a spus doamna mareșal, reluîndu-și toaleta.

„Dialoguri și anecdote filozofice"
cap.XXIV – În românește de
Doina FLOREA-CIORNEI

Revista „Convorbiri literare" vă recomandă:

Mihai Ursachi : *Istoria Pelicanului și a Porcarului.* Curs de estetică pentru poeți tineri, care nu au coborît din mahalaua Țicău.

Horia Zilieru : *Pe mine nu mă cheamă Eros.* Volum de poezii în care poetul se revoltă împotriva dragostei.

Corneliu Sturzu : *Zigurat*, vol. II. Poetul crede prea mult în arhitectura antică și urcă pe crestele acestei construcții. De unde se vede că nu-i este frică de păsările de pradă.

Haralambie Țugui : *M-am îndrăgostit.* Volum de versuri în exclusivitate închinate unei ființe imaginare.

Nicolae Turtureanu : *Punct.* De data aceasta poetul este mai hotărît în ceea ce privește poetica sa, în sensul reducerii verbiajului, încă din titlu.

Mircea Radu Iacoban : *Meseria mea e teatrul.* Volum de amintiri din viața de dramaturg, scenarist și regizor.

Corneliu Ștefanache : *După echinocțiul de toamnă.* Cunoscutul și apreciatul prozator ieșean consideră că... toamna se numără bobocii.

Stelian Baboi : *Multimondialul pe 64 de pătrățele.* Curs de inițiere a mutării pionului din fața reginei.

Lucian Valea : *Cum m-a cunoscut Blaga.* De remarcat că poetul și memorialistul consemnează fără dubii că Blaga nu putea să nu cunoască viitoare valori.

Vasile Constantinescu : *Nu mai inventez nimic.* Amplu eseu în care autorul retractează afirmațiile din volumul *Am inventat o planetă*, fără a-și face vreun deserviciu.

Zaharia Sângeorzan : *Viața în strîmta cizmă a Italiei*, cu subtitlul : „500 de feluri de spaghetti pe zi". O carte delicioasă și voluminoasă.

Lucian Dumbravă : *Constantin Prîsnea* — monografie sentimentală.

Al. Dobrescu : *Eu și Sadoveanu.* Se remarcă încă de la început că Sadoveanu rămîne tot pe primul plan.

Ștefan Oprea : *Căruța cu sportivi.* Titlu inspirat dintr-o piesă mult jucată, cu aprecieri directe la performerii întru emoție ai lui „Poli" Iași.

Al. Pascu : *A fost sau n-a fost ?* Eseu în limbă străină greu de tradus pe înțelesul tuturor. Credem că o să vă placă.

Grigore Ilisei : *Mi-a stat ceasul.* Amintiri din deplasările cu „Poli" Iași.

Ion Hurjui : *Exist pentru existență.* Poem de lung metraj, așa cum ar dori toți medicii să fie existența oamenilor. În paginile 4, 17 și 31—32 se dau și rețete despre cum trebuie să te ferești de fenomenul îmbătrînirii premature, precum și de îmbătrînirea prin folosirea rimei.

Vasile Filip : *Muntele înalt.* Carte de colorat pentru daltoniști. Se recomandă, mai ales celor care nu poartă ochelari la vîrsta de 3 ani.

Pt. conf.
Vicențiu DONOSE

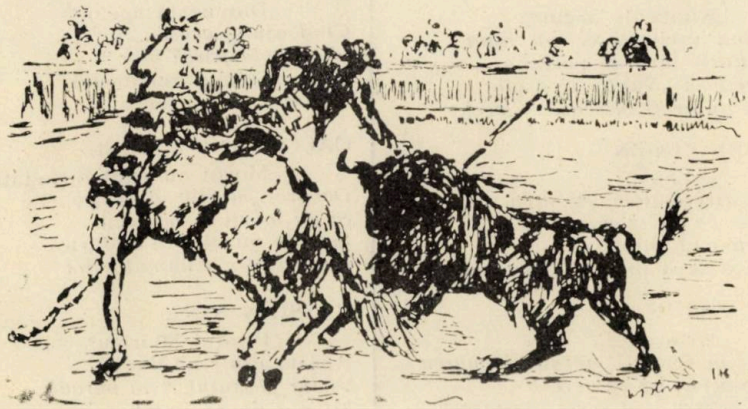

Viorica Toporaș : „Coridda"

Semne bune anul are!

DOINIȚA

TONI

ADY

SCRIITORI ȘI OPERE

(„EDIȚIA A... II-A", REVĂZUTĂ și ADĂUGITĂ) de COSTACHE PLĂCINTĂ

ABĂLUȚĂ CONSTANTIN
„Piatra"
Ți-a ieșit și cartea-patra
— Că te urmăresc mereu —
Dar, de ce „faci sport" cu piatra
Cînd se... scoate-atît de greu ? !

PAUL ANGHEL
„Săptămîna patimilor"
Foarte repede-am citit
Cartea ce-mi căzu în mînă :
Am avut de pătimit
Mai puțin de-o... săptămînă !

ARAMĂ HORIA
„Dumnezeu umbla desculț"
Nu aș vrea să mă pronunț
Cu păreri contradictorii
Dar, c-un Creator desculț
El „încalță"... cititorii !

ANTON COSTACHE
„Luna beată"
Nu prea strică o cafea
Dar coniacu-întotdeauna :
— Fii cuminte, nu mai bea
Că iar se îmbată... LUNA !

ARBORE GRIGORE
„Cenușa"
Forțînd la editură ușa
Abil, — nu-i fie de deochi ! —
Încearcă bietul cu „Cenușa"
Acum, să ne-o arunce-n ochi !

ARIEȘANU ION
„Trenul albastru"
Din sălașul meu sihastru
Te-nțeleg cînd scriu catrenul
Fiindcă văd și eu albastru
Totdeauna, cînd... scap trenul !

AUNEANU MANOLE
„Cerul era aproape"
„Destinul îngerilor"
Pe-a văzduhurilor ape
Ai cîntat la îngeri „solo"...
Dac-ai fost atît de-aproape
De ce n-ai rămas... pe-acolo ? !

BAJOR ANDOR
„Greieri și gărgăuni"
Sfătuit de toți
Ca să scapi cu viață
Ți s-a spus să-i scoți
Însă nu pe... piață !

BALACI ALEXANDRU
„Giovanni Pascoli"
„Giosuè Carducci"
„Dante Alighieri"
„Francesco Petrarca"
„Alessandro Manzoni"
„Giovanni Boccaccio"
Etc., etc.. etc.

Din „Studii..." revenit pe căi terestre
Puternice neliniști mă frămîntă :
Regret profund, dar ați omis maestre
Să-l studiați pe clasicul... Plăcintă !

BALAHUR PAUL
„Făt frumos din grai"
Privind la carte în tramvai
Șopti cu-n zîmbet bătrînelul :
— Iese și „Făt Frumos din grai"
Cînd știi să duci cu... zăhărelul !

BALOGH IÓZSEF
„Spînzurătoarea albastră"
Exemplarul e... magnific
Parcă-i albăstrea de mai !...
Dar, (așa, ca pentr-un critic :)
Alte... sortimente n-ai ? !

BALȘ TEODOR
„Pe-un picior de plai"
Culegere de folclor
Cercetînd cu sîrg folclorul
A dat peste-un mal abrupt...
Și, de-atuncea autorul
Umblă cu „Piciorul..." ...rupt !
(Nu cum lansează bîrfitorii
Că s-a-ntîlnit cu... cititorii ! ! !)

BALTAG CEZAR
„Madona din dud"
Urcînd Madona-n dud să stea
Ai vrut ca să te scapi de ea
Că de gîndeai la coborîș
Ai fi suit-o -n... corcoduș !

BANTAȘ IOANA
„Scrisori către Orfeu"
Cînd nesomnu-mi pare greu
Și îmi dă semnal de-alarmă
Doar „Scrisori către M-Orfeu"
Reușesc să mă... adoarmă !

BANUȘ MARIA
„Țara fetelor"
Din respectul ce vi-l port
Ca statornic cititor :
Pentru „Țara fetelor"...
Vreau și eu un... pașaport ! ! !

BARBU ANA
„Nunta de argint"
Iansînd invitații ce nu mint
În nuvele fără de pereche
Aș veni la „Nunta de argint"
Dacă nu ar fi mireasa... „veche" !

BARBU EUGEN
„Groapa"
Prea direct ataci, cu sapa,
Pe cei ce nu te vor
Ești unicul autor
Care-și sapă singur... „Groapa" !

BĂIEȘU ION
„Iertarea"
Multe-ai scris — avînd chemarea —
Și de-aceea nu te cert
Dar, pentru c-ai scris „Iertarea"
Eu, maestre, nu te iert !

BĂLAN ION DODU
„Portrete"
Ai ales cărări anume
Care ți-au adus renume
Dar, pe căile „inverse"
Mai ies și „Portrete"... șterse !

BĂLĂIȚĂ GEORGE
„Călătoria"
Cochetînd cu Veșnicia
Reveriei, punct ai pus :
Ne-ai lăsat „Călătoria"
Dar matale, nu te-ai... dus !

BERCIU ȘTEFAN
„Prețul tăcerii"
Cînd n-am rezistat plăcerii
De a fi documentat
Am plătit „Prețul tăcerii"
Și mata, l-ai... încasat ! ! !

BLANDIANA ANA
„Calitatea de martor"
Și pe căi judiciare
Vin păreri calificate
— E-o distinsă autoare
Și... martor de calitate !

BODOR PÁL
„Fata care nu mai este"
Fata-aceea din poveste
Care-a fost junǎ și castă...
Fata aia, nu mai este
C-a luat-o de... nevastă ! ! !

BOERIU ETA
„Risipa de iubire"
Nu mai pot să-mi vin în fire
Te citesc de cînd mă știu :
Faci „Risipă de iubire"
Și acum ? Nu-i cam... tîrziu ? ! ! !

BRAD ION
„Ultimul drum"
Prea simplist descrii
„Drumul..." ce-l ataci :
Una e să-l scrii
Alta e să-l... faci !

BRAGA MIRCEA
„Conjuncturi și permamențe"
Tăbîrcesc desaga
Oameni în putere :
Uni după Braga
Alții după... bere !

BUCUROIU VALERIU
„Dimineața apelor"
Cînd ajung acasă „cui"
Și de sete parcă mor ?
Simt la fel ca dumnealui
„Dimineața apelor" !

CACOVEANU VIOREL
„Morții nu mint niciodată"
Despre „morții" de beție
Și de morți în păpușoi
Sau de morți dup-o Mărie
Vom afla-n volumul... doi !

CASSIAN NINA
„Prințul Miorlau"
Apărut dintr-un dudău
Văzui „Prințul..." la paradă
Sifonat de un dulău
Și puțin cam... tras de coadă !

MITOLOGIE

Ahile
Avea călcîiul, cică, vulnerabil
Și a căzut în luptă ca un pui.
De ce nu a purtat bocanci ?
Probabil.
Nu se găsea-n comerț numărul lui.

Apollo
— Ce dai cu săgeți în mine ?
I-a strigat un oarecine.
El răspundea cu bravadă :
— Mă prepar de Olimpiadă !

Aristeu
A învățat pe om, știm bine.
Apicultura, cu răbdare,
Și astfel trîntorii, în fine,
Primiră o calificare.

Atlas
Avea reumatism la umăr,
Căci de milenii fără număr
El sprijinea al Terrei sol
Exact în partea de la Pol.

Bacante
Ale viței preotese
Aduceau vinul la mese
Într-un ritm tîrîș-grăpiș.
Zeii nu dădeau bacșiș.

Cadmus
Inventase alfabetul,
Dar cînd își ceru brevetul,
I s-a spus dojenitor :
— Vii fără coautor ?

Charon
Tot vîslea fără-ncetare
Și se întreba de zor :
— Cînd se inventează, oare,
Barca aia cu motor ?

Cronos
El copii și-i mîncase
Din motive serioase :
I-era teamă să nu-i ceară
Pensie alimentară.

Diana
Anii au trecut în goana
Timpului, pierind în gol,
Dar și azi cred unii-n Diana,
Pe cînd alții în Carmol.

Dionisos
Îl știa întreg Olimpul
Cum umbla pe drumuri criță
Și se lăuda tot timpul :
— Sînt unicul zeu de viță !

Endimion
Ceruse zeului suprem :
— Divine, fă-mă să adorm !
Iar zeul, un avar extrem :
— Adu de-acasă cloroform !

Esculap
Pe ceilalți zei trata cu zel.
Dînd hapuri, creme și licori,
Iar toți se încredeau în el,
Știindu-se nemuritori.

Faeton
Cînd Helios făcu scandal
Că-i luase carul triumfal,
I-a explicat : — Știi, în Olimp,
Cvadrigele nu vin la timp !

Fama
A găsit portar la toate
Porțile-i nenumărate.
Noi n-avem, nici dînd cu tunul.
La națională unul.

Gerion
Trei capete și trupuri, care
Erau unite ca un snop.
De-ar fi avut și trei chitare,
Ar fi cîntat muzică pop.

Hercule
Sătul de-al muncilor calvar,
Se întreba, pus pe scandal :
— De ce-n Olimp nu-i dispensar,
Să-mi iau concediu medical ?

Hesperide
Toate merele de aur
Din imensa lor grădină
Le păzeau cu un balaur.
Deh, erau pentru vitrină.

Ianus
Cu două fețe înzestrat,
Era un caz printre făpturi.
Deși rămas neînsurat,
Hrănea, sărmanul, două guri.

Io
Ea, pe Zeus supărată,
L-a dat iute-n judecată,
Pentru un motiv, nu joacă :
O făcuse-n public vacă.

Menelau
Cînd Paris pe Elena i-o furase,
Porni războiul cu soldați și vase,
Divorțul ar fi fost mai indicat,
Dar cît i-ar fi cerut un avocat ?

Mercur
Cîndva, făcuse o hoție
În al lui Zeus perimetru,
Dar zeii n-aveau pușcărie
Și l-au închis în termometru.

Midas
Se duse la un arhivar,
Să-și scoată niște acte vechi.
Slujbașul, cupid și șperțar,
L-a pus să miște din urechi.

Narcis
Se cunoaște foarte bine
Cazul tînărului grec.
S-a îndrăgostit de sine,
După ce-a strîns bani la CEC.

Alina Iacobitz

Orfeu
Cum cînta cu vocea clară,
Îmblînzea pe orice fiară,
Apoi se-ntreba posac :
— Dar cu criticii ce fac ?

Prometeu
Privind la bățul de chibrit,
Adesea el e cătrănit
Și simte-n inimă un cui,
Că nu-i nimic de capul lui.

Sirena
Văzînd, pescarul, o sirenă,
Ce înota lîngă carenă,
Se întreba, parcă-n prostie :
— Mi-o fac nevastă sau plachie ?

Sisif
Pentru stînca grosolană
I-ar fi trebuit o pană.
Pentru Hades mai utilă
I-ar fi fost, în schimb, o pilă.

Tantal
O foame ca de elefant
Îl chinuia exasperant,
De parcă-n iadul de pe Stix
I se servea doar menu fix.

Venus
Goală apăru din val,
De-a spus Zeus, jovial,
Mustăcind ca un cotoi :
— Ce, faci strip-tease printre noi ?

V. D. POPA

Epigrame

Lui Vasile NICOLESCU autorul volumului de poezie „Întîlnire în oglindă"

La-ntîlnirea anunțată
Fiind carte premiată
Cititorii vin buluc
Dar cum vin... așa se duc !

Vînătorului M. R. IACOBAN

Deși era ceață
cînd a tras, record
A murit o rață
De atac de cord !

Criticului literar CUȚITARU VIRGIL

Cuțitaru-i fericit,
Știu de ce, faptul mi-e clar
Are nume potrivit
Pentr-un critic literar !

Actorului DINISIE VITCU deținătorul rolului principal în „Jurnalul unui nebun"

Ce mai, domnule, e bun
E magnific, colosal
Doar în rolul de nebun
E suspect, prea-i natural !

Lui RADU COSAȘU autorul romanului „Supraviețuiri"

Maestre ai avut dreptate
Că cititorii, slabe firi
Murit -au peste jumătate
Dar sînt și „...supraviețuiri" !

I. ZAHARIA

EPITAFURI

UNUI AGRONOM

A lăsat prin testament :
După-al lui obștesc obol
Să-l încorporeze-n sol
Ca pe un... amendament !

UNUI ȘOFER

S-a aflat din certă sursă
Că n-a mai plecat în cursă
Ci l-au dus la groapă-n goană
Unde l-au lăsat... în pană !

UNUI COLECȚIONAR

El vase multe a iubit
(Că omul cît trăiește, strînge !).
Și într-o zi muri subit
Cînd i s-a spart un vas... de sînge !

UNUI PESCAR AMATOR

Pe baltă nu făcea nici o scofală !
Dar cît i-a fost lui dat să fie-n viață
Găsea de cumpărat pește la piață...
Și-acasă nu venea cu... mîna goală !

UNUI RISIPITOR

A risipit multă lumină
Arzîndu-i becu-n ziua plină.
Și-acum, în Marele-ntuneric
Și-a luminat groapa... feeric !

BROASCA LUI LA FONTAINE...

Cu broasca știm ce s-a-ntîmplat
Că s-a umflat
Pînă-a crăpat...

Dar preluînd morala-torță
Am deslușit un tîlc mai nou
Și-anume : broasca-a sucombat
Nu c-ar fi vrut s-ajungă bou
Ci, c-a făcut abuz... de forță !

LEBĂDOIUL ȘI GÎNSACUL

S-au întîlnit pe-o margine de lac
Un lebădoi
Și un gînsac :
— Se spune c-am fi rude amîndoi !
Se adresă cu aroganță
Gînsacului aflat mai la distanță.
— Sîntem, da' eu-s neamul mai sărac...
— Păi, vezi ? Nu ești decor în vreo romanță ;
Și- apoi,
Față de noi,
Ești mai scurt în gît !
— Doar atît !
Aș mai avea de zis
Că... romanța cu pana mea s-a scris !
Morală *(pentru cine-aude) ;*
Așa e... între rude !

Epigrame

UNOR PUBLICAȚII CARE NU-ȘI PLĂTESC COLABORATORII...
Ați admis colaborarea
Dar am constatat contrariul :
Că mi-ați acordat onoarea
Însă nu și... onorariul !

UNUI „POET", LA PRIMA APARIȚIE EDITORIALĂ...
...Că nu e om — precum se știe —
Să nu fi scris o poezie !
Dar tu ai mers mult prea departe
Și din păcate-ai scris... o carte !

NEA MARIN ȘI NEPOTUL SUCĂ...
Nea Marin, cu optimism,
C'u-al lui Sucă bun de gură,
Intră în literatură :
Nepotism !

UNUI PLAGIATOR
A „abordat" literatura
Și îl simțim cum se furișă
În copieri și în pastișă...
(Doar inedită-i... semnătura !).

UNUI „CÎNTĂREȚ"
Individul n-are voce ;
Urlă, doar, un fel de cîntec !
(Parcă o durere-atroce
Mi l-ar sfîșia prin pîntec !).

Mic dicționar muzical

ADAGIO = Sunete care abia se... tîrăsc.
BAGHETĂ = Muzică pe... băț !
BĂTUTĂ = Melodie... maltratată.
ELECTRECORD = Cord electric.
„MUZICĂ TÎNĂRĂ" = Melodii cu... tulei.
MUZICUȚĂ = Armonică... bună de gură.
POTPURIU = Ghiveci muzical.
SIMFONIE NETERMINATĂ = Muzică lăsată baltă.
TIMBRU = Voce dantelată.
TREMOLO = Voce-piftie !
TWIST = Dans pe cont... propriu.
VOCE = Ceea ce unii „cîntăreți" țin să... in-voce !

D. C. MAZILU

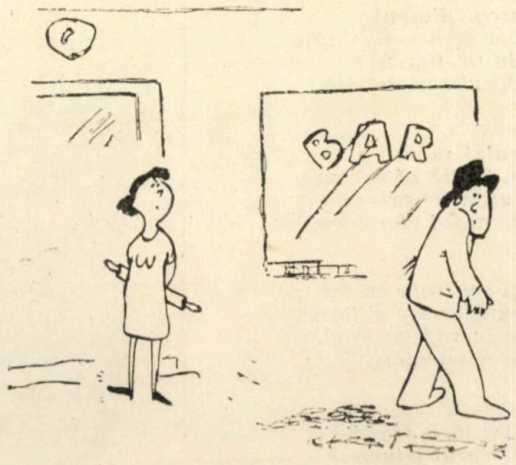

Salvabar

EPIGRAME

STATISTICĂ
Nu că suport doar eu povara,
Dar vreau să știp, dragi cititori,
C-am cîți poeți mai are țara
Pe număr de locuitori ?

PASIUNE
Nu l-am scos dintr-o poveste
Zelul ei uluitor.
Zi și noapte ea citește
Doar bilete de amor.

TEHNICĂ ȘI POEZIE
Mă frămînt fără hodină,
Pretutindeni fac demersuri,
Să se iște vreo mașină
De compus mecanic versuri.

UNUI POET ÎNCREZUT
Despre bardul genial
Circulă diverse poante.
De-l întrebi de vreun rival,
Zice : — Este unul... Dante.

ARMONIE
Nu e greu să-l înțelegi,
Că e generos se știe.
Cînd e vorba de colegi.
I-ar lătra și-n poezie.

PRECAUȚIE
Ca să ne-apară cît mai mare
El toată ziua stă la soare
Și nu e greu să-l înțelegi,
Îi ține-n umbră pe colegi.

OM NORMAL
E un om normal sadea,
Se cunoaște după față
Știți ce merit ar avea ?
N-a scris nici un vers în viață.

GENIALUL
Permanent curtat de muze,
E un geniu, evident.
Și mereu ne cere scuze
Pentru plusul de talent.

UNUI ROMANCIER
Ca scriitor, e renumit,
O lume-ntreagă asta știe,
Căci toți acei ce l-au citit
S-au vindecat de insomnie.

UNUI POET AJUNS
E poet c-o dulce liră,
Altul nici că se-ntîlnește.
Toată lumea îl admiră,
Însă nimeni nu-l citește.

COMPARAȚII
Scrisul său e un tezaur,
Nici nu poți a-l compara.
Tocul pare-a fi de aur,
Mîna... doar de tinichea.

UNEI ARTISTE POETE
Rar pe scenă se avîntă,
Mii de versuri are scrise.
Pe colegi mereu îi cîntă
...Din culise.

UNUI UMORIST
Prin ce a scris (eu nu insist)
Știu că va dura prin veacuri,
Căci e iscusit artist
Numai în a spune fleacuri.

POET ȘI GRĂDINAR
Are versuri pe-nțeles,
Ca să satureze tot satul,
Dar din toate, mai ales,
Nu-i lipsește zarzavatul.

PREFERINȚE
Mi-am tipărit iar un volum,
Dar nu se ține socoteală.
Sportiv de mă făceam — acum
Eram figură mondială.

MODERNISM
Versurile lui neclare
Par croite de-un satrap.
Căci le-a scris fără picioare,
Dar — precis — și fără cap.

UNOR AUTORI DESUEȚI
Au crescut din filă-n filă
Cîtă frunză, cîtă iarbă,
Și-acum par ca Moș Gerilă :
Spun povești și poartă barbă.

Teodor MARICARU

●

DESPRE PROȘTI ȘI PROSTIE

Există și un adevăr,
Pe care-l știe tot săracul :
Să poată să culeagă-un măr,
Neghiobul rupe tot copacul.

★

Chiar de-și ascunde incultura,
Pe prost îl afli, fii pe pace.
O dată să deschidă gura,
Și știi cu cine ai de-a face.

★

Neghiobia-i boală grea,
Poți să faci orice efort,
Însă poți scăpa de ea.
Doar în clipa cînd ești mort.

★

Cu prostul neșcolarizat,
Te lupți puțin și ai scăpat.
Dar lupta este colosală,
Cu prostul care are școală.

★

În lumea asta ipocrită,
Un lucru este stabilit ;
Prostia e nemărginită,
Doar prostul este... mărginit.

★

Cu arma asta ironia,
(E cazul ca să recunoști)
Am omorît atîția proști,
Și totuși n-a pierit prostia.

★

Pe supra-populata terră,
Cu suflete cuvîntătoare,
Un prost nu face carieră...
În postul lui stă pînă moare.

Poți să spui de proști ce vrei,
Cîte-n soare și în lună,
Fiindcă proștii despre ei
Au părere foarte bună.

★

Spunea deunăzi un coleg,
Un amănunt îngrozitor :
Că proștii nu te înțeleg,
Nici cînd vorbești pe limba lor.

★

Cunosc demult o zicătoare
Referitoare la tembel :
O logică și prostul are,
Dar o-nțelege numai el

●

UNUI PRETINS SCRIITOR

A afirmat pe orice drum,
Că-i scriitor, dar ce folos !
Că dumnealui pînă acum
Doar cărți... de vizită și-a scos.

CRITICULUI DINU FLĂMÎND

Ca să-l laud n-am de gînd.
Dacă-l răsfoiesc nițel,
DINU e mereu FLĂMÎND,
Eu sătul... de ce-a scris el.

LUI TEODOR MARICARU,
POET BĂNUIT

Maricaru-aicea zace,
Și-a pus bardul lira-n cui.
Odihnească-se în pace,
Lîngă cititorii lui.

UNUI AUTOR DRAMATIC

Dacă-o iei după reclamă,
Piesa n-a făcut furori.
Comedia lui e-o dramă...
Pentru bieții spectatori.

UNUI POET ABSCONS

E trist iubitul meu coleg,
Poet de limbă păsărească,
Că proștii nu îl înțeleg,
Deștepții nu vor să-l citească.

DE MORTUIS...

Pe bardul cel de lîngă mine,
Mereu îl critic, nu-l suport.
Aș vrea ca să-l vorbesc de bine.
Dar din păcate... nu e mort.

UNUI UMORIST CARE POARTĂ CIOC

Încredere în el am oarbă,
Dar cred că iar nu am noroc.
Maestrul umorist cu cioc,
Mai face spirite... cu barbă.

CANCANUL

Am auzit aseară un cancan
Pe care aș dori să-l pun în ramă :
„De vrei să-ți faci îndată un dușman,
Să-i faci unui amic o epigramă !"

CONFRAȚILOR MEI EPIGRAMIȘTI

Atunci cînd fac o epigramă
Neobosiții mei confrați,
Pe unii muzele îi cheamă,
Dar sînt destui și... nechemați.

LUI PAUL EVERAC, AUTORUL PIESEI „VIAȚA E CA UN VAGON"

„Viața e ca un vagon",
Everac ne-a lămurit.
Dar s-a auzit un zvon :
E ca unul... de dormit.

UNUI CÎNTĂREȚ AVID DE BANI

Cu vocea lui ultra-sonoră,
Mai ia și cîte o acută,
Că notele grozav le-adoră,
Dar și banc... notele de-o sută.

UNEI EDITURI

Această editură mare
Rapid lucrează și nu glumă,
Că orice carte, pînă-apare
Devine... operă postumă.

PROSTUL ȘI FLECARUL

Deosebim într-una pe prost de un flecar,
Că ambii se comportă în mod deosebit :
Flecarul cînd vorbește, gîndește foarte rar,
Iar prostu-n schimb gîndește dar după ce-a vorbit.

TERAPIA DOFTOROAIEI

Cum nu vorbea prea clar, în fine
S-a dus la doftoroaie *ieri.*
Acum vorbește foarte bine,
Însă vorbește în doi peri.

UNUI CRITIC

Un critic mi-a promis cu tot dichisul,
Că în curînd mi-analizează scrisul.
Ar fi normal, cînd îl apucă criza,
Să-și facă mai întîi el... analiza.

CARAGIALE ÎN ANECDOTĂ

Caragiale în fața lui Caragiale

Caragiale, în unul din drumurile sale spre Iași, văzu într-o gară din provincie, un afiș care anunța publicul urbei respective reprezentarea piesei „O scrisoare pierdută".

Ceea ce îl făcu să nu-și mai poată desprinde, o vreme, privirea de pe slovele afișului fură ultimele cuvinte, care puse — fără îndoială — cu scopul de a amplifica rețeta, vesteau că „La sfîrșitul spectacolului, autorul, Ion Luca Caragiale, va sta de vorbă cu publicul !"

Stupefiat, Caragiale își întrerupse voiajul, spre a vedea și el, cum va vorbi cu iubitorii de teatru din oraș, fără ca el însuși să fi știut aceasta.

Cum coborî din tren, se duse glonț la teatrul respectiv, își cumpără bilet și instalat în fotoliul său aștepta cu nerăbdare ora începerii spectacolului. Cu tot atîta nerăbdare, așteptă ca acesta să ia sfîrșit. Organizatorii spuseseră adevărul. După ultimul act, apăru în carne și oase Caragiale. Caragiale, scriitorul, aflat în sală rămase uluit. Se ciupi spre a vedea dacă e treaz.

Indignat în primul moment, vru să se urce pe scenă și să facă scandal. Cum își permisese un actor al acestei formații teatrale să se substituie persoanei sale ? Treptat-treptat, însă, uluitoarea asemănare parcă îl paraliza. Furia i se preschimbă pe nesimțite în admirație. Atitudine, gest, dicțiune, machiaj, totul era perfect. În fața acestei desăvîrșiri, se simți dezarmat. Alergă în culise, își dovedi cu acte identitatea și-l felicită călduros pe actorul care reușise să-l imite cu atîta perfecțiune.

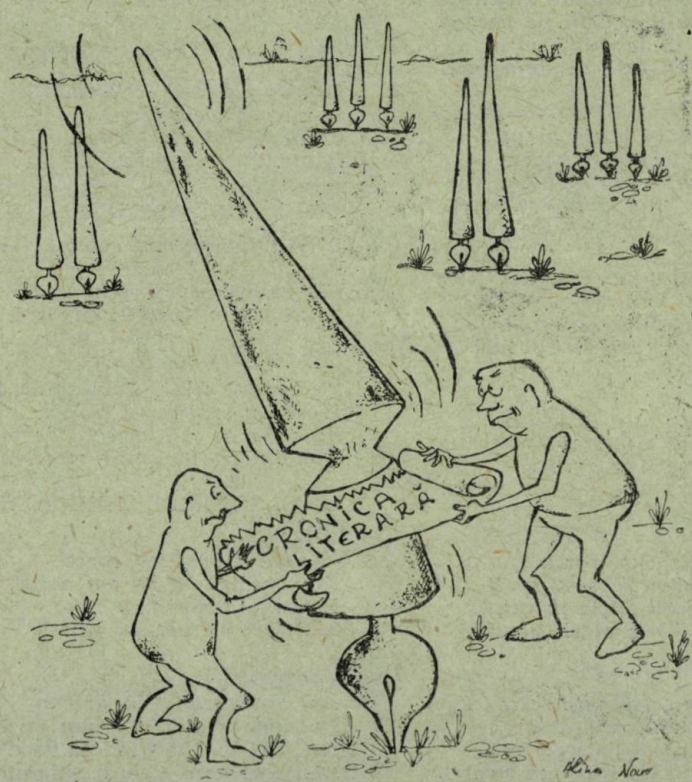

Replica lui Caragiale

În vremea în care era revizor, în județul Argeș, Caragiale era văzut foarte rar prin București. Prietenii erau îngrijorați de lunga lui tăcere. Junimiștii îi cereau lămuriri.

Într-o zi, întîlnindu-se cu Petre Carp, acesta îl întrebă :

— Bine, măi Iancule, rău te-ai mai lenevit. Nu mai scrii nimic !

— Ba scriu, coane Petrache.

— Nu vorbesc de „Mofturile" tale, ci de vreo piesă bună, că n-ai mai scris de ani de zile.

Caragiale îi răspunse atunci ironic :

— Știi una, coane Petrache ? Stai dumneata doi-trei ani la guvern și atunci voi scrie și eu o piesă în două-trei acte.

Ironia era cu atît mai tare, cu cît era știut că șeful junimiștilor stătea de obicei foarte puțin la putere.

Teama lui Caragiale

Caragiale se temea de incendiile în teatru. Odată, actorul Ion Livescu îi propuse să meargă la un teatru unde se juca în premieră o nouă piesă.

— Merg, merg cu plăcere !

— Luăm un fotoliu de orchestră !

— Nu, nu !

— O lojă ?

— Nu !

— Poate vrei, domnule Caragiale, un loc rezervat în rîndul întîi ?

— Și mai puțin.

— Un stal al doilea ?

— Nu.

— Păi, atunci unde vrei să stai ? La galerie ?

— Ascultă, mă Livescule, ia pentru mine un loc în stalul al treilea, ultima bancă, scaunul de lîngă ușă.

— De ce ?

— Ca să pot fugi cel dintîi în caz de incendiu și în cazul cînd o fi o piesă proastă.

Culese de
Gabriel TEODORESCU

ALEXANDRU

ANTONIA

IOANA, MIHAI și IRINUȘ

LAURENȚIU

IRINEL

MIHAELA și IRINA

SUZANA

IULIANA, DIANA și PAULICĂ

MIHĂIȚĂ

Semne bune anul are!

Nicolae-Don' ...

Nu știu de ce maică-sa i-a pus numele acesta care nu i se potrivește, Donald. Feciorul acesta cu ochi de cărbune și minte înțeleaptă, născut la Iași și trăitor pe malul Dunării, la Brăila lui Panait Istrati, cu părinți coborînd din munții Neamțului și din codrii Vrîncioaiei e o alcătuire miraculoasă.

Nu știu de ce, cînd îl văd, parcă înaintea mea răsare Nicolae Labiș, *cel de odinioară.*

Atenție, prieteni scriitori ! A răsărit un alt confrate !

Corneliu STURZU

Gînd și culoare

Calda amintire ne ușurează sufletele din început prin focul luat ca slugă de neam. Fiorul prezentului se înclină prin părinți, prin cutezanța viitorului, prin bogăția pămîntului strămoșesc.

Nori fumurii se înclină cu plictiseală în aerul fierbinte și bogat, trecut din generație în generație.

Mama noastră este trecutul primăverii îmbujorate. Stelele albe sărută universul ce trăiește pe spatele iubirii.

Graiul albinelor (pentru că albinele sînt dulci prin mierea lor) a impresionat iarba, pentru că dialoga cu cîmpul în dialectul coasei.

Iubesc pămîntul, că și-a pus buza pe sărut cînd a sorbit apa fermecată, trecută prin istoria brazilor.

Brazi drepți și verzi ce s-au cunoscut cu florile roșii și au căzut picăturile din transpirația țăranilor.

Universul strămoșilor stinge o stea prin gîndul țării mame, iar țara îl strînge la piept și îl păstrează în „Biblia Română".

Norocul gîndului se ia mînă în mînă cu visul prin fluturii aburind cu grîul iubit de furtună.

Eroii flămînzi, atunci, de pacea dragostei, au trimis rîul, frunza, mugurii țării și i-au gonit pe dușmani.

Studiul gîndului și al culorii a născut fenomenele naturii, atunci cînd viața a înfiorat nașterea morții.

Au cules străbunii norul, l-au adunat alb, fără fum, unit prin cuvinte. (Cuvintele zăpezii au făcut o cunună roșie, copiii vieții de azi sub zîmbetele muzicii de flori).

Dorul de poezie în gîndirea firavă a munților albi, culcați pe pămîntul dulce, prin gîndul închis într-o cutie, dar și deschis în față.

Ramul liber, cutreieră zările și păstrează cununa rubinelor în roua tinereții. Bogățiile s-au făcut scaun în cîntecul doinelor.

Am iubit balada gîndului și iubesc norii însetați de bruma rece ce acoperă gîndurile unui copil fericit de petalele fierbinți, trezit prea devreme.

În leagănul cerului, în cuvîntul norului, pe plaiul cuvîntului, au tresărit stele în căpșuna istoriei, cînd mama n-a mai fost mamă.

Conținutul copacilor, codrilor e dorul îmbrățișat cu pămîntul.

Cît timp țara e mamă, eu sînt un copil.

Cît timp țara e mamă, eu sînt doina iubirii.

Istoria visului și-a pus aripi și a zburat cu stelele în gînd.
Fulgerul destramă norul
În culoarul ce fiorul
Cald și dulce
Îl așteaptă.
Vatra ce-o purtam pe umeri
Cu pereții
Care sună
Melodia mamei
Viața țării
Ce cunună
Universul nopții cu fereastră
Gemet de tunet
Culoar prin care
Viforul plăpînd și rece
Umple noaptea cu zăpadă
În povestea țării
Care ne șoptește
Prin păsările ce cîntă
De dragoste.

Mîna rece ca un meteorit a coborît pe pămînt să ne spună istoria, pe care a nins de atîtea ori gîndul meu. Istoria vitejilor scrisă cu oase de pămînt pentru viața de azi.
Gîndul cîntecului
Ce presară
Vorbe mari,
Gînd cu suflet
Într-o viață,
Far de noapte
Într-o țară
Ca o zi fără de pată
Înspre cerul ce pornește
Izvorînd dintr-o fereastră

Scaune de ceară s-au topit, cînd singur în bolta albastră, am mîngîiat neconținut firele vieții.

Viață, de ce-ți pierzi timpul cu oameni culcați pe burtă, cu păsări false și copii muți, cu gînduri negre.
Oameni cu trup
Luați-vă cap,
Pe copii învățați-i
De la bătrîni,
Cu cerul gol
Al pieptului ce apasă
Pe frunte

În culoarea faptelor, încununata țară răsuflă prin tunetul aprins de scînteile verzi.

Cerul de cer ce iubește poemul ce l-a sărutat pe mîini și iubește pămîntul ce l-a sărutat pe tălpi se trezește în viitorul ce doarme încă pe prispa unei case ce mîngîie pe frunte începutul cîntecului cu corbii zburînd în cerul ce apasă visul.

Drumul meu, acest plin umplut cu brațe de viteji, crescuți la sînul aceleiași mame, prin trupul tău tînăr dar bătrîn în gînduri și amintiri, se plimbă în cetatea faptelor, adunate de trimișii dragostei prin sîngele luat călăuză de soare și lună.

Norul timpului, privind la norii ce poartă stele în stelele gîndului unui copil, întoarce în azi, cuprins într-o zi.

Donald GASPARIC

Dimitrie Gavrileanu : *„Compoziție"*

RECUNOAŞTEŢI ACTORII?

1

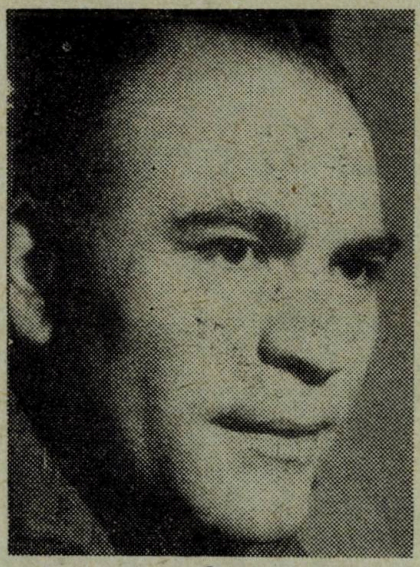

2

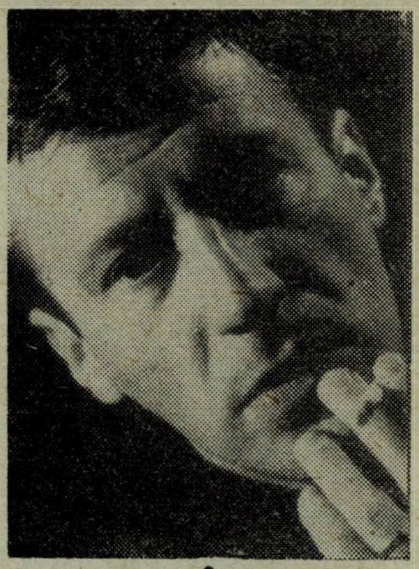

3

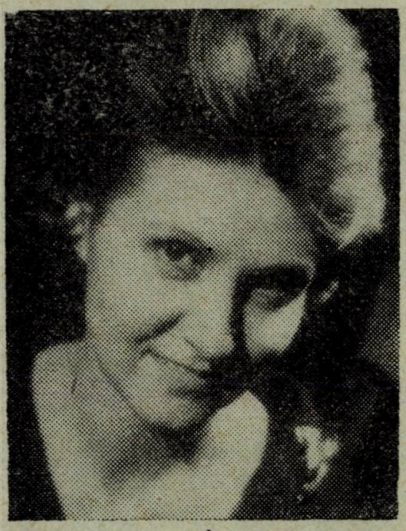

4

5

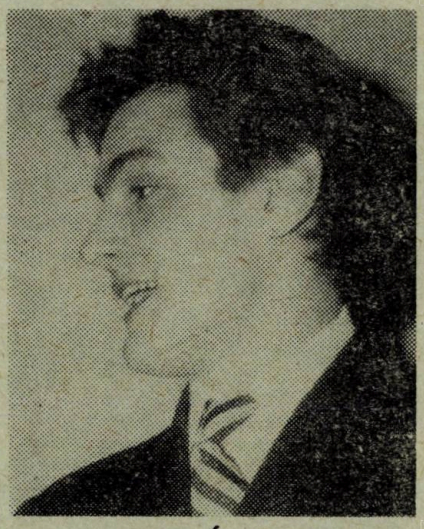

6

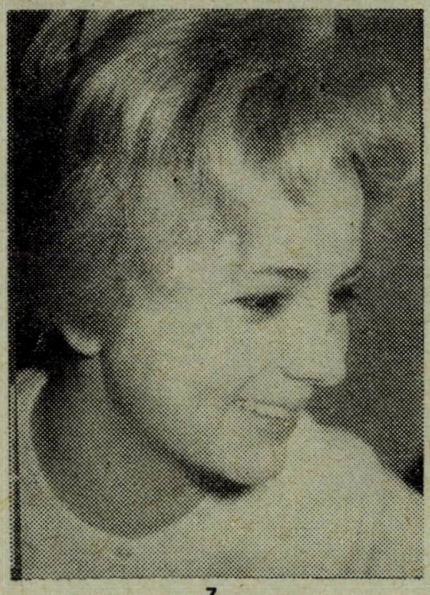

7

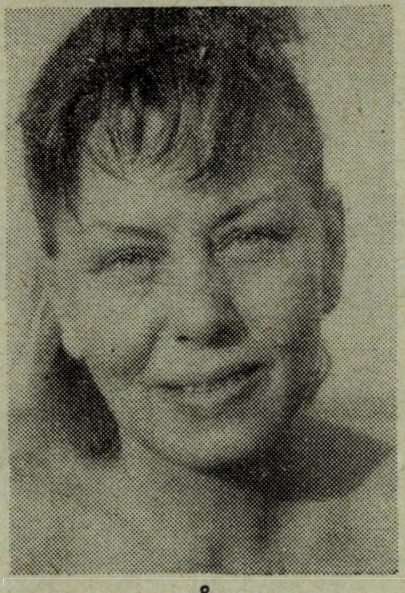

8

9

(vezi răspunsul la pag. 222)

Dezlegările careurilor și a coperților literare

„Pe drumuri de munte"

ORIZONTAL: HĂLĂUCA; RAZA; AMURG; TAZLĂU; LĂSTUN; C; AMR; UBA; COSAS; FI; NI; A; RĂSĂRIT; GLUGA; TĂCERI; A; SANIE; RAA; COPAC; TAL; B; SORI; UCU; AIA; UP; APRINS; AR; RÎS; AINE; APĂ; ALMAȘ; ATACAT.

VERTICAL: HALUNGA; ȘURĂ; AMABIL; COPIL; LUSA; UȘOR; SM; ART.; AGAPIA; A; UGUC; ANA; PAS; C; NOR; ICURI; AT; SATE; CINA; ACASĂ; TUNET; RZ; SACRĂ; S; A; ALA; REALĂ; AC; ZAMFIRA; IAPĂ; AURIȚI; BĂRAT.

„Oameni și locuri sadoveniene"

ORIZONTAL: BEM; LEBRUN; I; AMALIA; ILIEȘ; LIPAN; AU; ANA; ALEXANDRU; EC; NI; A; IRIMIA; AA; ESI; RADU; F; NASTAȘA; AR; IPIN; ONU; O; S; LĂSCĂR; LUNGU; OCOIT; STRUL; TIRIIT; ANTON; INI; CORNEANU.

VERTICAL: BALAN; FILOTI; EMILIA; PAGIN; MAPE; ANIȘORI; LĂXA; ANCII; LINA; ES; ATIC; EA; NISTOR; TO; B; ADRIAN; S; R; RÎURI; SULTAN; UL; UMRA; URNE; NIA; IA; ONUȚA; ENEADA; GLON; ISAC; URSU; NU.

„Reportaj"

ORIZONTAL: BOGZA; ASIA; D; ARIEȘANU; TVR; RARĂU; GHILIA; A; A; MIHAI; NG; GE; PALER; ATU; A; PO; ILISEI; NOAPTE; IT; LM; RUSE; S; ODAI; BANI; AURII; C; ADEMENI; ALBU; REȘIȚA; AN; I; BACONSKY; FOX; U; UNA; MĂTASĂ.

VERTICAL: BĂRĂGAN; BARBU; ORAȘE; ORADEA; GIRA; PĂUNESCU; ZEA; POP SIMION; ASUMA; TE; ETNA; A; ILIE; ANAS; ANGHEL; SUI; KM; SUHARII; R; AYA; I; II; STOIAN; T; ATLI; AE; DIL; FA; VINTILĂ; BIOS; DRAGU; MICU; XA.

„Muzee și locuri memoriale"

ORIZONTAL: CARAGIALE; DV; EMINESCU; GOE; RĂSTOARCE; MR; NN; ORC; INTIM; A; ING; TAD; NO; SO; ESE; RION; MĂNĂSTIREA; T; ENESCU; O; SH; SALĂU; AMNIOS; UI; C; ARAD; GA; TARHON; NOTAT; E; SIRIA; BOSE.

VERTICAL: CERNA; MESUȚE; AMAN; SINAIA; RÎS; IONEL; RS; ANTON; ASACHI; GEORGESCU; OR; ISAC; STU; ANI; ACR; TEI; AR; A; LUCIA; ROMAN; E; ENDRE; NDOB; G; T; IAȘI; TO; DOMINO; HOGAȘ; VERMONT; SATE.

„Pe urmele lui Ion Creangă"

ORIZONTAL: VARATEC; TIMP; AGAPIA; SASCA; SATE; CIORI; S; ILA; BORCA; SC; LECUI; IONICĂ; E; IAȘI; LI; ON; D; STÎNĂ; GLI; BET; REA; CAI; ALAMI; MORI; L; CETĂȚI; MU; AU; ANIMATĂ; TURC; UICA; HĂLĂUCA.

VERTICAL: VASILE; BACĂU; AGALE; DELENI; RĂTĂCI; TĂTIC; APE; UAS; MAMA; TI; BISTRIȚA; EACO; IIE; ITH; C; IRI; NAM; AA; SOCOLA; OM; L; ȚĂRANI; CRUȚA; ISI; I; GAI; UU; MC; ȘCOLI; ARC; PAȘCANI; LUCA.

„Coperți literare" (53)

1) Ioanid Romanescu — Trandafirul sălbatic.
2) Florin Mihai Petrescu — La timpul unu.
3) V. I. Popa — Velerim și Valer Doamnea, Ciuta.
4) Corneliu Sturzu — Zigurat
5) Horia Zilieru — Orfeu plîngînd-o pe Euridice.
6) Jean Bart — Europolis
7) Vasile Alecsandri — Ovidiu
8) Radu Cârneci — Nobila stirpe
9) M. Sadoveanu — Frații Jderi.

ANDREEA

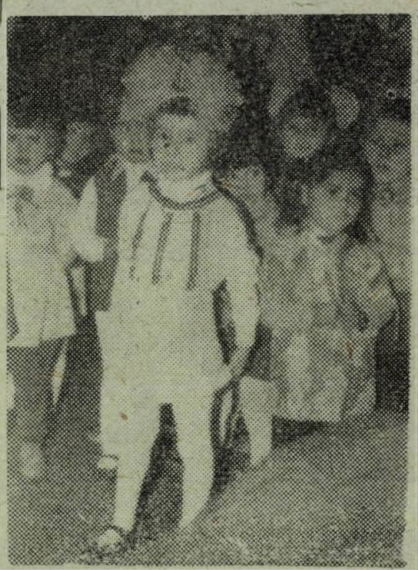

ANTOANELA și „PRIETENELE EI"

NICUȘOR

ANDREI

VASILICA

ANDREIA

Semne bune anul are!

...PENTRU COPII!

PASAREA FERICIRII

de Dumitru VACARIU

Boldur, fiul unui crai dintr-o țară îndepărtată, își petrecea aproape tot timpul la vînătoare. Îi plăcea să ucidă tot ce întîlnea în drumul său. Săgețile lui dădeau rareori greș. Chiar și vitele oamenilor sărmani, pe care le întîlnea în cale, le săgeta fără pic de milă. Zadarnice erau plînsetele și rugămințile celor ce rămîneau sărăciți după trecerea lui Boldur prin locurile lor. Iar dacă cineva îndrăznea să-l oprească de a nu mai trimite săgețile ucigașe spre orice vietate, ori îi cerea plată pentru stricăciunile făcute, era sortit pieirii.

Toți îi știau de frică și fugeau cît mai departe din calea lui.

Inimă neagră, de tăciune, bătea în pieptul lui Boldur.

Prieteni nu avea. Doar slugi care-i împlineau orbește toate poruncile.

Se făcuse voinic și frumos la chip, dar nimeni nu-l privea cu dragoste. Doar Adam, sluga sa cea mai apropiată, un biet rob înțelept, încerca cu multă chibzuință să-i mai domolească setea de sînge. De multe ori era să-și piardă însă viața pentru îndrăzneala de a-i fi spus unele adevăruri prea dureroase. Nici Adam nu-și putea da seama cum de scăpase cu viață. De biciuit însă fusese biciuit de numeroase ori pînă la sînge. Și totuși nu se da bătut. Pentru a se apropia și mai mult de sufletul mîndru, răsfățat și ascuns al fiului de crai îi spunea povești, pilde și glume cu înțelesuri adînci, care păreau să-și găsească mai ușor cale deschisă spre inima întunecată și rece.

★

Într-o primăvară, cînd în grădina din jurul palatului împărătesc se adunaseră fel de fel de păsări cîntătoare, Boldur începu din nou să țintească cu săgețile bietele ființe nevinovate. După ce le numără pe cele ucise, se așeză pe o bancă în apropierea unei fîntîni.

Îndată apoi văzu venind spre fîntînă o bătrînă apăsată de ani, ducînd în mînă un urcior.

Boldur n-o mai văzuse pînă atunci și se uită la ea ca la o arătare din altă lume.

Bătrîna puse urciorul pe marginea fîntînii și se pregătea să scoată apă cu ciutura.

Lui Boldur îi veni chef de joacă nătîngă. Duse săgeata la ochi, ținti urciorul și-l făcu țăndări dintr-o lovitură. Apoi rîse cu poftă.

— Amar mie, fiule de crai, se tîngui bătrîna. Mi-ai spart singurul urcior pe care-l aveam. Cu ce voi mai duce apă de-acum în bordeiul meu?

— Cu pumnii, mătușă, o luă Boldur în rîs.

— Fă-ți milă și pomană, măria ta, și dă-mi altul în loc, că sînt prea săracă și n-am cu ce-mi cumpăra!

— Cum? Să mă duc eu pînă la palat pentru un urcior? Nici gînd!

— Atunci dă-mi un bănuț, să-mi cumpăr altul.

— Pleacă de-aici mai repede! se înfurie Boldur cînd văzu că stăruie să-i plătească pînă și o biată oală de lut.

— Fie-ți milă, măria ta!

— N-ai plecat încă? Ori vrei să te arunc în fîntînă?

— Bine, măria ta, zise bătrîna cu obidă. Ai inima mai goală ca o scorbură... Voi pleca... dar ține minte vorbele mele: să nu ai pace în suflet, pînă nu vei găsi Pasărea fericirii!

— Cum? mai și blestemi, hîrcă neghioabă? Și se repezi la ea cu paloșul în mînă.

Dar cum ajunse lîngă fîntînă rămase descumpănit. Bătrîna nu mai era acolo.

Boldur o căută furios pe după copaci, se uită chiar și în fîntînă, lovi cu paloșul în frunzișuri, dar bătrîna dispăruse ca o umbră.

— Ce cauți, măria ta? auzi deodată glasul lui Adam în apropiere.

— Adame, n-ai văzut cumva o bătrînă fugind încolo?

— N-am văzut, măria ta. Nu-i nimeni în toată grădina.

Încet-încet Boldur își mai reveni și se așeză din nou pe bancă. Pentru a uita vorbele bătrînei se hotărî să plece la vînătoare și-i porunci lui Adam să pună șeile pe cai.

Între timp sosi lîngă el crăiasa, mama lui.

— Ce ai, fiul meu? Te văd tare amărît azi.

— N-am nimic, mamă, minți Boldur. Am hotărît să plec la vînătoare. Adam pregătește caii.

— Ai grijă, Boldur, să nu-ți facă cineva vreun rău!

— N-avea teamă, mamă! Nu-i jivină și nici om care să poată ține piept paloșului și săgeților mele.

— Bine, viteazul meu. Du-te și să te întorci cît mai repede.

— Mamă, o strigă Boldur cînd văzu că pleacă. Spune-mi, tu ai auzit vreodată de Pasărea fericirii?

— Vai mie, fiul meu, gemu îngrozită crăiasa. Cine ți-a pomenit de ea?

— Dar unde trăiește această pasăre?

— Nimeni nu știe unde, fiul meu... E departe, departe... poate la marginea pămîntului, ori mai departe... Mulți voinici ca tine, din multe împărății, au plecat s-o caute și nimeni nu s-a mai întors. Ia-ți gîndul de la ea, căci n-o vei afla niciodată! Du-te mai degrabă la vînătoare și uită de Pasărea fericirii!

— Bine, mamă... așa o să fac.

★

Dar Boldur nu-și mai putu lua gîndul de la Pasărea fericirii. Tot timpul îi răsunau în urechi vorbele bătrînei și nimic nu-l putea face să uite de ele.

Cînd veni Adam să-l cheme la porțile palatului, unde așteptau caii înșeuați, Boldur dădu trist din cap.

— Cum, măria ta, nu mai plecăm la vînătoare?

— Nu, Adame... Pregătește caii pentru un drum mult mai lung și pune în desagi galbeni mulți și merinde cît încape!

— Dar unde plecăm, măria ta?

— Departe, departe, Adame... Și, pînă nu vom găsi Pasărea fericirii, nu ne vom mai întoarce pe aceste locuri.

— Ce să găsim, măria ta?

— Pasărea fericirii, Adame.

— Ce orătanie o mai fi și asta? Că n-am mai auzit pînă azi de ea.

Boldur nu mai încercă să-l lămurească. Îl sili să facă precum-îi poruncise, apoi își luă rămas bun de la părinți, se îmbrăcă aidoma unui om de rînd, păstrîndu-și doar paloșul la brîu și plecă împreună cu Adam spre necunoscut.

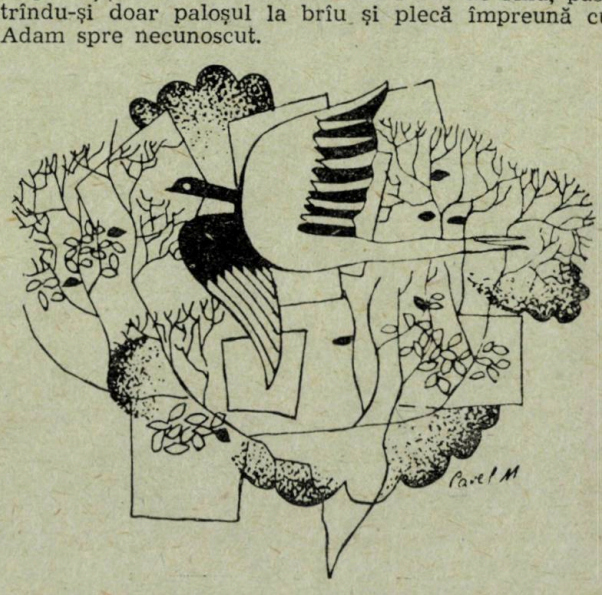

*

Și merseră ei, merseră zile și nopți, trecură prin sate și cetăți întrebînd mereu pe oricine întîlneau în cale unde se află Pasărea fericirii. Dar nimeni nu le putea spune.

După mai mult timp ajunseră într-o pădure uriașă. Cînd erau pe la mijlocul ei le ieșiră în cale patru haiduci.

— Hei, oameni buni, îi întrebă un haiduc, unde mergeți așa cu grabă, de nici n-aveți vreme să dați bună ziua?

Boldur nici măcar nu-l privi și vru să treacă mai departe.

— N-auzi, omule? răcni haiducul la el și-i prinse calul de căpăstru. Ori nu mai vezi pe unde mergi?

— N-am ce vorbi cu niște trențăroși ca voi! Merg unde-mi place și nu dau seamă nimănui! Dă-te-n lături!

— Ba, asta n-oi face-o, vericule, pînă nu-mi spui unde mergi și ce ai în desagi.

— Așa ți-i vorba? zise Boldur furios. Atunci primește-ți răsplata pentru îndrăzneala ta!

Și numaidecît trase paloșul cu gîndul să taie pe nevolnicul care-l oprise din drum.

Dar cît ai clipi săriră asupra sa toți haiducii. Lupta care se dădu fu scurtă și atît Boldur cît și Adam se treziră legați de cîte un copac.

— Așa, ticăloșilor? M-ați legat pe mine? Voi da poruncă să vă ardă pe toți de vii!

— Poruncă, zici?... Dar cine ești de poți da porunci?

— E măria sa, Boldur, fiul craiului, răspunse Adam.

— Cuum?? săriră toți haiducii uimiți. E chiar măria sa, Boldur?

— Precum ați auzit! strigă Boldur mîndru, gîndind că numaidecît cei patru trențăroși se vor închina la picioarele lui și-i vor cerși îndurare.

— Tii, mare bucurie, fraților! zise mai marele haiducilor. Am pus mîna pe cel mai blestemat tîlhar din împărăție! El mi-a răpit vitele și grădina, ca să le dea boierului cu care mergea la vînătoare!

— Mi-e mi-a ucis un cal, zise altul.

— Pe mine m-a biciuit pînă la sînge, fără să știu nici acum de ce.

— În lături, nemernicilor! se zvîrcoli neputincios Boldur. Dezlegați-mă cît mai repede, că altfel...

Dar nimeni nu-i mai asculta vorbele otrăvite.

Caii, cu toți galbenii și merindele, fură luați și duși undeva în adîncul pădurii.

Pe urmă trei dintre haiduci plecară să adune toată sărăcimea satelor din jur, pentru a se înfrupta din bunătățile fiului de crai și pentru a-l judeca.

*

Adam voise la început să spună că el n-are nici o vină, că și el e un biet rob, ca și ei, dar nu putea să-și părăsească stăpînul într-un moment atît de greu.

Haiducul care rămăsese să-i păzească se ospăta acum din merindele găsite în desagi.

Pe Adam îl prinsese setea și se rugă de haiduc:

— Fii bun, omule, și dă-mi o gură de apă!

— Apa-i departe, zise acesta nepăsător.

— Atunci caută în desagii noștri, că vei găsi acolo cîte o ploscă plină.

— Și caii i-am dus departe.

— Dar mi-i sete, omule, fie-ți milă! Ce rău ți-am făcut eu?

Haiducul porni mormăind să-i aducă apă.

Îndată apoi se auzi, nu departe de ei, un strigăt.

— Hei, cine-i acolo? întrebă Adam.

— Eu strigam, zise o fată neasemuit de frumoasă, care se apropie de ei privindu-i mirată. Mi-am pierdut văcuța și o căutam pe aici. Dar voi cine sînteți?

— Ia sîntem și noi niște bieți necăjiți, fată frumoasă. Treceam pe aici și cîțiva tîlhari ne-au prădat și ne-au legat ca să ne poată rupe fiarele pădurii. Fii bună și ne dezleagă, să putem pleca.

Fata îi dezlegă cît putu mai repede.

Tocmai atunci începu să se audă murmur de glasuri. Se apropia mulțimea chemată de haiduci.

— Să fugim, măria ta! zise Adam. Altfel ne vor ucide!

Și cei doi începură să alerge din răsputeri, spre marea nedumerire a fetei.

*

Un timp mulțimea îi căută prin toată pădurea, dar nu-i mai găsi. Aflînd că fata le dăduse drumul, o alungară în pustiu.

Într-adevăr, dincolo de pădure se întindea un pustiu nesfîrșit.

Aici ajunseră, aproape sfîrșiți de oboseală, Boldur și Adam.

*

După ce alergară vreme îndelungată, căzură sfîrșiți de oboseală lîngă o stîncă și adormiră flămînzi și însetați.

Cînd se treziră, înconjurați de pustiu și singurătate, fără merinde și apă, fără cai și fără nici o potecă pe unde să meargă, Boldur începu să spumege de furie.

— Ticăloșii! O să dau poruncă...

— Încet-încet, măria ta, îl domoli Adam. Cui mai poți da poruncă în pustiu?

— Atunci ce ne facem, Adame? O să murim de foame și sete!

— Eh, nu moare omul așa ușor, măria ta... Ba, după mine, abia de acum vei începe să trăiești ca un om adevărat... Că pînă acum nu știai decît să dai porunci să ți se închine totul la picioare. Și mai știai să ucizi pe oricine fără chibzuință și fără milă!

— Nu cumva începi să mă judeci și tu?

— Deh, măria ta... cum să-ți spun? Dreptu-i că pînă acum, de cîte ori încercam să-ți zic și eu o vorbă, mă alegeam cu mușcătura biciului. De azi însă învăța-vei să mai asculți și vorbele altora, dacă vrei să trăiești.

— Vreau să mă întorc acasă! Nu pot merge așa mai departe!

— Înțelepte vorbe, măria ta!

Și Boldur vru să se întoarcă. Dar numaidecît pustiul începu să vuiască și de pretutindeni răsunară iar vorbele bătrînei: „Să nu ai pace în suflet, pînă nu vei găsi Pasărea fericirii!".

Și iarăși porniră, tăind pustiul de-a lungul și de-a latul, chinuiți de foame și sete.

*

Puținii oameni pe care-i întîlneau rătăcind printre stînci și nisipuri nu le puteau da nici un fel de răspuns. Nimeni nu știa unde se află Pasărea fericirii. Îi ajutau doar să găsească rădăcini ori poame cu care să se hrănească.

Boldur devenea, cu fiecare zi, tot mai tăcut și mai gînditor.

Ceea ce-l bucura însă nespus pe Adam era faptul că fiul de crai nu mai avea nasul atît de sus ca înainte. Lipsurile și necazurile îndurate îl făceau mai înțelegător, mai apropiat.

*

Într-o seară, cînd amîndoi nu mai puteau merge de osteniți și înfometați, se opriră într-o mică peșteră să-și caute culcuș.

— Dar în noaptea asta cum vom dormi, Adame?

— Cum am dormit și-n celelalte nopți, măria ta.

— Ce? Tot așa, pe pămîntul gol, bătuți de vînt și de nisip?

— Ba nu, măria ta, rîse Adam într-un dinte. Facem altfel.

— Cum? sări bucuros Boldur, visîndu-se într-un pat adevărat.

— Păi uite cum, măria ta: cum vine noaptea, ne hrănim pe-ndelete cu răbdări prăjite, căutăm un loc bun, uite, colo, pe piatra aceea, apoi ne culcăm pe pîntece și ne-nvelim cu spatele. Și ne închipuim că ne aflăm în puf și mătasă.

Boldur începu să rîdă, la început mînzește, apoi în hohote nestăvilite, cum nu mai rîsese niciodată în viața lui.

— Cum, măria ta, rîzi ? întrebă uimit Adam.

— Păi cum să nu rîd, dacă spui asemenea năzdrăvănii ?

— Mare minune, măria ta !... E pentru prima oară cînd te aud şi eu rîzînd ca un om adevărat, că pînă acum nu rîdeai decît atunci cînd făceai rău cuiva.

★

A doua zi porniră din nou mai departe.

Şi, cum mergeau ei aşa, zăriră deodată, rezemată de o stîncă, un fel de mogîldeaţă care semăna a orice, numai a om nu.

— Ia priveşte, Adame... Ce-o fi arătarea ceea de colo ?

— Arătarea ca arătarea, măria ta... că şi drac de-o fi ,tot o fi mai bun ca foamea... Dar traista de lîngă ea îmi face mie cu ochiul. Oare ce-o fi în ea ?

— Ştiu eu ? Ia să mergem pînă acolo.

Se apropiară amîndoi cu teamă.

Acum vedeau bine. În faţa lor se afla, după toate semnele, un om. Dar un om bătrîn, bătrîn, cum nu le-a mai fost dat să vadă altul. Barba şi pletele crescuseră aşa de mari încît îi acopereau aproape întreg trupul. Ţinea ochii închişi, iar sprîncenele stufoase îi ascundeau jumătate din faţă.

— Ia caută-l în traistă, Adame, să vedem ce are !

— Cum, măria ta ? Fără ştirea lui ? Doar nu sîntem hoţi !

— Hei, moşule, strigă Boldur, dîndu-i cu paloşul în lături pletele de pe faţă. Ce ai în traistă ?

Bătrînul însă rămase încremenit, de parcă ar fi fost de piatră.

— N-auzi, bătrîne ? strigă iar Boldur. Ori vrei să te străpung cu paloşul ?

Bătrînul deschise ochii pe rînd privindu-l cam dintr-o parte.

— Cine-i fi fiind, străinule, de te porţi aidoma fiarelor din pustiu ?

— Mai întrebi ? sări ţanţoş Boldur, păi eu sînt... Dar numaidecît glasul i se muie şi se aplecă spre bătrîn, cu înfăţişare de cerşetor flămînd. Dar de ce mă întrebi ?

— Uite-aşa, răspunse zîmbind bătrînul. Să văd dacă n-am greşit în bănuiala mea. Eu zic că eşti, după cum te porţi, ori împărat, ori ucigaş.

— Ba-i şi una şi alta, moşule, sări Adam cu vorba. Pentru că nu poţi fi împărat dacă nu eşti ucigaş, tot aşa cum orice ucigaş se crede, în felul lui, împărat.

Boldur se uită furios spre Adam, dar acesta nu se mai temea ca altădată.

— Dar eu tot nu pricep, zise bătrînul.

— Nici n-ai cum pricepe, moşule, că tare mai sîntem flămînzi şi însetaţi, răspunse tot Adam.

— Aha, de asta însoţitorul domniei tale voia să mă ucidă şi să mă prade ?

— Eh, moşule, iartă-l de data asta... Măria sa, că-i fiu de crai, nu ştie decît să poruncească, iar cine nu i se supune, piere. Nu ştii domnia ta că şi măgarul, pînă nu-i pus la ham şi măsurat cu ciomagul, zburdă mereu şi răstoarnă totul în cale ?

Bătrînul începu să rîdă cu hohote.

— Fii bun şi mă iartă, moşule, îşi îndulci Boldur glasul, pentru vorbele nesăbuite, înainte de a-i da slugii mele răsplata măgarului.

— Cum, măria ta, îi întoarse Adam vorba, îţi ceri iertare de la un om de rînd ?

— Adame, nu cumva ţi-ai pierdut capul pe drum ?

— Nu-i mare lucru după atîtea isprăvi... dar dacă nu-l mai vezi pe gît la mine, înseamnă că nici măria ta nu-l mai ai.

Bătrînul rîse din nou, apoi desfăcu traista şi scoase din ea cîteva cepe şi o pîine. Se ospătară tustrei pe săturate.

— Grozave bunătăţi, făcu Boldur. Dacă nu m-ar fi prădat mai de mult nişte tîlhari, ţi-aş fi dat cîteva pungi cu galbeni pentru asemenea ospăţ, moşule.

— Ei, crăişorule, ce vorbe aud ? zise supărat moşul. Au nu ştii măria ta că faptele bune nu au nici un preţ ? Pentru mine bucuria de a vă şti îndestulaţi din puţinul meu şi de a vă face inima mai bună e mai preţioasă decît tot aurul pămîntului !

Scoase apoi din traistă o ploscă plină cu apă şi i-o întinse lui Boldur îndemnîndu-l să bea.

— Mare pomană ţi-ai făcut, moşule ! Să fii sănătos ! mulţumi Boldur şi-i întinse plosca şi lui Adam. Bea şi tu !

Adam luă plosca, bău, mulţumi bătrînului, apoi continuă :

— Vezi, moşule, cît e de darnic măria sa din bunul altuia ? După aceea se întoarse spre Boldur : Ei, măria ta... pînă n-ai ştiut cu adevărat ce-nseamnă foamea şi setea, nu te-am auzit niciodată zicînd : bea şi tu, ori mănîncă şi tu, măi Adame ! De asta zic eu că tare ar fi bine dacă fiecare împărat ar fi pus, înainte de a fi ridicat în scaunul împărătesc, să caute păsăruica aceea, după care umbli de-atîta vreme măria ta. Numai aşa ar şti cum trăiesc cei necăjiţi !

— Ce să caute, voinicule ? întrebă bătrînul nedumerit.

— Ia un fel de orătanie cu pene, moşule, cu nume de mîţă blîndă, care îmbolnăveşte mînţile celor prea sătui şi-i mînă apoi hai-hui, pe poteca dracului, pînă-n poarta prostului ! Phii, mare poznă, oameni, buni !

— Ce fel de orătanie, fiule ?, că eu tot nu pricep.

— Ia o hulitură de pasăre, moşule, jupui-o-ar hultanul !

— Cum ? se minună bătrînul, domniile voastre umblaţi după o pasăre şi aţi ajuns tocmai aici ?

— Iii, moşule, ce mai vorbă degeaba, făcu Boldur a lehamite, sluga asta a mea e-un fel de moară de vorbe fără nici un capăt şi cine-l ascultă i se face capul morişcă... Dar pentru că tot veni vorba, să-ţi spun eu mai bine : am plecat, moşule, să caut Pasărea fericirii. N-ai cumva ştire unde-o pot găsi ?

— Vai, fiii mei, ce-mi aud urechile ? zise bătrînul uimit. După Pasărea fericirii umblaţi ?

— După ea, moşule, mînca-o-ar vulpea pe cuibar cu tot cu ouă ! răspunse plin de năduf Adam.

— Mare cumpănă vă aşteaptă, dragii mei !... Ştiţi domniile voastre cine-s eu ? Ia sînt tot un fiu de crai, dintr-o împărăţie tare depărtată... Şi tot cam pe la vîrsta domniilor voastre am plecat şi eu să caut Pasărea fericirii.

Şi bătrînul îşi prinse capul în mîini şi începu să suspine ca un copil.

— Altul cu mintea spînzurată-n creangă ! zise Adam.

— Da, da, dragii moşului, continuă bătrînul... parc-au trecut de atunci mii de ani... Am plecat cu toată oastea împărăţiei şi cu toţi galbenii din visterie, am bătut pămîntul în lung şi-n lat, am supus ţări şi noroade, mi-am pierdut toată oastea şi toate avuţiile, dar de Pasărea fericirii tot n-am dat ! Cine ştie unde-o fi ?

— Măi, măi, se oţărî Adam, ce taine o fi ascunzînd oare gobaia ceea, că tare i-aş mai suci eu oleacă gîtul la spate dacă aş pune gabja pe ea !

Nici bătrînul însă, nici Boldur nu-l mai luau în seamă pe Adam.

— Dar oamenii pe care-i întîlneai nu ştiau unde-i cuibul păsării ? întrebă Boldur.

— Nu, fiul meu... Oamenii pe care-i supuneam şi cădeau în robie plîngeau cînd îi întrebam de Pasărea fericirii, iar cei pe care nu-i puteam supune rîdeau cînd îi întrebam de ea.

— Hai să ne căutăm de drumul nostru, Adame, zise Boldur. Poate noi vom avea mai mult noroc.

Mulţumiră bătrînului pentru toate, îşi luară rămas bun şi porniră mai departe.

★

Şi merseră ei iar vreme îndelungată, suferind din ce în ce mai mult, hrănindu-se cu fructele sărace ale pustiului ori cu rădăcini, dar cu gîndul tot timpul la Pasărea fericirii.

De la o vreme Boldur abia mai putea merge.

Adam porni mai înainte, să vadă dacă nu cumva dă peste vreun izvor.

— Auzi tu minte la fiul de crai, gîndea el... S-o ia razna pînă la capătul lumii pentru o pocitanie de ciocănitoare, ori pupăză, ori naiba mai ştie ce ! Păi

nu-i smulg eu toate penele și-i fac gușa pungă dac-o găsesc ?

Zări undeva, departe, niște copaci și bănui că acolo trebuie să fie și un izvor. Se așeză bucuros pe nisip să-l aștepte pe Boldur. Dar cum puse capul jos, adormi buștean.

Curînd ajunse lîngă el și Boldur. Privindu-l mai cu atenție crezu că-i mort. Îl strigă, dar nu-i răspunse. Îl scuturâ, tot degeaba. Adam părea mort, mort. Și, pentru prima oară în viața sa, Boldur începu să plîngă. Trăind atîta vreme alături de Adam se obișnuise cu el, îl îndrăgise și nu-l mai considera slugă, ci prieten.

— Plîngi, măria ta ? auzi el glasul lui Adam.

— Adame ! strigă fericit Boldur, trăiești ? Cît îmi pare de bine că n-ai murit !

Și-l îmbrățișă cu drag, numindu-l „frate".

Lui Adam îi părea că visează. Se uită lung la Boldur și nu mai știa ce să creadă.

— Cum, măria ta, plîngi cu adevărat ?

— Iacă plîng, Adame.

— Ptiu, mare minune !... Plîngi pentru o biată slugă tocmai măria ta, în fața căruia tremura o întreagă împărăție ?... Și mă numești „frate" pe mine, pe care m-ai biciuit de atîtea ori ca pe un cîine ?

— Lasă vremurile acelea, Adame... Nu-mi mai pomeni de ele !

— Nu cumva te-o fi ciocănit zburătoarea aceea, de-mi vorbești așa ?

— Nu rîde de mine, Adame... Dar să știi tu, că atunci cînd am crezut c-ai murit, am simțit că nu mai are rost să mai trăiesc nici eu singur. Ce să fac numai eu cu Pasărea fericirii ?

— Iar îmi amintești de năpasta aceea ? Vede-i-aș ciolanele-n lingură și coada măturâ !

În timp ce vorbeau ei așa, auziră un fel de geamăt după o stîncă. Se apropiară și nu mică le-a fost mirarea descoperind o căprioară prinsă într-o capcană.

Adam se bucură grozav la gîndul că vor avea cu ce-și astîmpăra foamea.

Boldur scoase căprioara din capcană cu mare grijă și începu s-o mîngîie cu drag.

— Niciodată n-am ținut o căprioară în brațe și n-am privit-o în ochi, Adame... Vezi ?... Parcă ne-ar ruga să-i dăm drumul.

— Dar pînă acum le ucideai cu săgețile și cîinii, lăsîndu-le apoi pradă ciorilor. Ia dă-o-ncoace, s-o întreb eu o vorbă, iar măria ta scapără și aprinde focul, s-o putem pîrpîli oleacă.

— Ba nu, Adame !... N-aș putea s-o ucid acum nici dacă aș ști că mor de foame, înțelegi ?

— Ce să mai înțeleg, măria ta ? Văd că pe toate le faci pe dos ! Ori crezi cumva că poți spăla tot răul pe care l-ai făcut dînd drumul căprioarei și murind de foame ?

— Hei, Adame... Aș vrea să pricepi că nu pentru a spăla relele mai vechi îi dau drumul, ci pentru a purta și eu în suflet licărirea unui bine... Că prea mi-i sufletul ca o scorbură !

Deodată se stîrni o furtună din senin. Începu să se întunece tot mai tare și un vuiet surd părea că vine de pretutindeni.

Cei doi se priviră mirați.

Îndată apoi, dintr-un nor de fum și scîntei, se închegă un chip de monstru uriaș și urît cum nu mai văzuseră în viața lor.

Monstrul se apropie de ei și le strigă furios :

— Cine sînteți voi, tîlharilor, și cum ați îndrăznit să furați căprioara prinsă în capcana mea ?

— Dă-i căprioara, măria ta, șopti Adam, că altfel ne mănîncă dihania asta !

Boldur însă nu se înfricoșă la gîndul morții și dădu drumul căprioarei să fugă.

Uriașul se înfurie cumplit și vru la început să-i ucidă. Apoi se hotărî să-i ia robi în împărăția sa. Le spuse că el este Duhul pustiului, stăpînul acelei împărății fără sfîrșit.

— Mii și milioane de rătăciți ca voi sînt acum robii mei, rîse fioros duhul. Nimeni nu vă va mai scăpa din robia mea ! Veți munci mereu și niciodată nu veți vedea rodul muncii voastre !

Îi lovi apoi aprig cu biciul și-i mînă într-un loc unde foarte mulți tineri, ca și ei, construiau un zid înalt, pentru care trebuiau să care în spate bolovani grei.

★

Și iacă așa, flămînzi și însetați cum erau, trebuiră să se apuce și ei de cărat bolovani.

Tot în rîndurile acelor robi o descoperiră și pe Alina, fata frumoasă care le dăduse drumul din legăturile haiducilor și care fusese alungată în pustiu. De la ea aflară că tot ce construiau robii ziua, duhul dărîma noaptea și a doua zi porneau de la capăt.

★

Puțina apă și mîncare ce le-o da duhul nu era deloc de-ajuns pentru sărmanii însetați și înfometați.

Nimeni nu mai credea că va fi liber vreodată. Toți se obișnuiseră cu răul și nevoia și nu mai așteptau decît moartea.

Doar Boldur nu putea accepta un asemenea gînd. Ar fi vrut să se lupte cu duhul, s-o scape măcar pe Alina din acea stare ticăloasă, dar singur nu putea. Încercă să-i atragă și pe ceilalți robi de partea lui, însă nu reuși. Toți aveau groază de duh. Pînă și Adam stătea în cumpănă dacă e bine ori nu să pornească o asemenea luptă.

★

Lui Boldur începu să-i fie tot mai milă de suferințele celor din jur.

Duhul apărea deseori acolo unde nu te așteptai și ardea cu biciul pe toți cei care nu munceau destul de repede.

La o astfel de apariție a duhului, Boldur vru să se repeadă asupra lui cu paloșul. Alina îl opri însă și-l sfătui să nu încerce astfel de luptă zadarnică, deoarece mulți au încercat, de multe ori să-l răpună, dar nici o lance și nici o spadă nu pătrunde în pieptul lui. Trebuia deci găsită o altă cale.

★

Tot cărînd ei bolovani, lui Adam i se făcu rău și căzu pe nisip.

Boldur alergă repede lîngă el și-i dădu singura coajă de pîine pe care o avea, pentru a mai prinde puteri.

— Nu foamea mă omoară, măria ta, ci setea, gemu sfîrșit Adam.

— Adame, se rugă Boldur, nu-mi mai zice niciodată „măria ta". Nu mai sînt decît un biet rob, ca și tine și ca toți ceilalți. Și, de-o fi să mai scăpăm vreodată de-aici, nu voi mai fi pentru nimeni împărat și nu-mi vor mai trebui slugi ! Cine ar fi crezut că poate fi atîta răutate și silă pe lume ? !

— Ei, frate Boldur... tu vorbești așa ? Dar și tu erai la fel de rău ca acest duh ticălos !

Fiului de crai nu-i venea să creadă că tot așa fusese privit și el în trecut.

Ceilalți robi îi chemau mereu la treabă, ca nu cumva să-i vadă duhul stînd.

— Nu mai pot, zise Adam către Boldur. Lasă-mă pe mine morții și du-te tu.

— Niciodată ! zise hotărît Boldur. Nu te voi părăsi, chiar de va fi să mor cu tine alături !

Deodată se auzi iar acel vuiet groaznic și în fața lor răsări Duhul pustiului.

— Stați degeaba, trîntorilor ? urlă el furios. La treabă !

Voi să-l lovească pe Adam, care stătea culcat, dar Boldur îl acoperi cu trupul său primind loviturile biciului. Apoi duhul dispăru.

— Te-a lovit tare, Boldur ? îl întrebă Alina.

Boldur își stăpîni cu greu durerea și privi cu recunoștință spre fata care-i lega cu atîta grijă și blîndețe rănile.

Adam continua să geamă cu gura arsă de sete.

— Fraților, strigă Boldur către ceilalți, nu are nimeni o gură de apă ?

Nimeni nu-i răspunse, pentru că toţi răbdau de sete.

— Atunci voi săpa eu o fîntînă, se hotărî Boldur. Să scăpăm măcar de chinul setei !

Şi numaidecît începu să sape cu paloşul şi mîinile în nisip. Trebuia să găsească cu orice preţ apă. Altfel murea Adam.

Ceilalţi se uitau la el îngroziţi. Auziseră că apa este cel mai mare vrăjmaş al duhului şi că toţi cei ce încercaseră mai înainte să sape fîntîni pieriseră de mînia sa.

Dar Boldur nu mai asculta nimic. Săpa mereu, mereu, cu un singur gînd : să găsească apă pentru Adam.

În jurul gropii se adunaseră mulţi, foarte mulţi robi.

— Fraţilor, priviţi, lut moale ! strigă fericit Boldur. În curînd vom da de apă !

— Apă ! Apă ! Apă ! strigară toţi din jur.

Şi cuvîntul trecu din gură în gură înconjurînd pustiul.

Dar iarăşi se auzi vuietul care-l anunţa pe duh şi oamenii începură să fugă îngroziţi în toate părţile.

— Vine duhul ! Vine duhul ! răsunară peste tot strigăte de spaimă.

Boldur continua să sape. Cu ultimele forţe ridică o lespede şi dădu peste un izvor puternic cu apă rece şi limpede.

— Apă ! Am găsit apă, fraţilor ! strigă el fericit.

Lîngă groapă însă îşi făcu apariţia duhul, mai mînios ca niciodată.

— Păzeşte-te, Boldur ! Te ucide ! strigă Alina.

Biciul monstrului se ridică în aer gata să lovească.

Boldur abia avu timp să ia apă în căuşul palmelor şi să o arunce în ochii duhului, pentru a-l face să greşească lovitura.

Într-adevăr acest fapt îi salvă viaţa. Apa nu numai că-l făcu pe duh să greşească ţinta, dar avu un rost la care nimeni nu se aştepta. Duhul scoase un urlet prelung şi începu să se clatine. Văzînd acest lucru, Boldur continuă să arunce cu apă. Numaidecît îi săriră în ajutor mai mulţi robi.

Izvorul umpluse groapa şi se revărsa în toate părţile.

Apa care cădea peste duh sfîrîia de parcă ar fi căzut pe o plită încinsă.

În scurt timp monstrul se prefăcu în scrum.

Oamenii îl călcară în picioare, iar pulberea fu risipită de vînt.

Toţi însetaţii băură apoi apă pe săturate şi scoaseră din cămările duhului bunătăţile ascunse.

Lui Adam îi duse apă Boldur în palmele sale, apoi îl ajută să se ridice în picioare.

În ochii lui Adam rîdea, odată cu soarele, toată mulţimea foştilor robi. Se aşeză în genunchi în faţa lui Boldur şi-i spuse plîngînd :

— Mulţumesc, măria ta !

Boldur îl ridică numaidecît mustrîndu-l prietenește :

— Ţi-am spus să nu-mi mai zici niciodată „măria ta" !

— Ba da, frate, abia acum îţi zic din toată inima aşa, nu ca unui împărat, ci ca unui om adevărat !

Boldur se simţea nespus de bucuros. Se urcă pe o stîncă, privi cu nesaţ spre oamenii care rîdeau la el şi-i făceau semne prietenești şi întinse braţele, ca şi cum ar fi vrut să-i strîngă pe toţi la piept.

Adam se apropie de el.

— Ştii ceva, frate Boldur ? Mai dă naibei coţofana aceea, sau cum îi zici tu păsării care ne-a făcut atîtea zile fripte la amîndoi şi hai să ne apucăm de o treabă sănătoasă cu toţi oamenii !

— Hai, zise Boldur convins că aşa e bine. Apoi se adresă tuturor : Să-ncepem să muncim pentru noi, oameni buni ! Să facem din acest pustiu o grădină a fericirii tuturor !

Şi toţi îl ascultară şi începură să muncească cu voie bună.

★

Din ziua aceea trecuse mai multă vreme.

Foştii robi de altădată erau oameni liberi, cu gospodării mari şi frumoase, iar pustiul din trecut arăta într-adevăr ca o grădină. Cît vedeai cu ochii lanuri, livezi, fîntîni şi turme nesfîrşite de oi şi vite.

Pe locul unde era zidul care nu se mai termina niciodată de construit, se ridica un palat frumos ca-n basme. Şi în el se adunau, în fiecare seară, oamenii să cînte şi să petreacă.

Fîntînii săpate întîia oară de Boldur i-au făcut acoperiş de aur şi ziduri de diamante.

★

Într-o zi Boldur şi Adam se întorceau dintr-o poiană unde fuseseră la cosit. A doua zi urma să aibă loc nunta lui Boldur cu Alina. Nun mare era Adam.

Boldur s-a oprit puţin la fîntînă să bea apă, iar Adam a intrat în casă, să-i ducă Alinei florile culese pentru cununa de mireasă.

Se apropia seara şi din toate părţile se auzeau tălăngile turmelor şi chiotele păstorilor.

În copacul de lîngă fîntînă cîntau mai multe păsărele. Boldur le privi îndelung, ascultîndu-le trilurile minunate.

Cum sta el aşa, zări deodată apropiindu-se de fîntînă o bătrînă purtînd în mînă un urcior. Cînd era la cîţiva paşi de fîntînă, se împiedică şi căzu spărgîndu-şi urciorul.

Boldur alergă la ea şi o ridică scuturînd-o de praf. Apoi se duse în casă şi-i aduse alt urcior.

Bătrîna îi mulţumi şi dădu să plece.

Nu făcu însă decît puţini paşi şi de pretutindeni începu să se audă un vuiet ciudat, însoţit de cuvintele : „Să nu ai pace în suflet, pînă nu vei găsi Pasărea fericirii !"

Boldur alergă înfiorat spre bătrînă.

— Mătuşă, fii bună şi te opreşte niţel.

— Ce doreşti, voinicule ?

— Nu domnia ta fost-ai odată, demult, să iei apă de la o fîntînă din curtea unui palat împărătesc, iar fiul acelui crai ţi-a spart urciorul şi te-a alungat ?

— Aşa-i, precum zici, voinicule... dar e multă vreme de-atunci !

— Eu sînt fiul acelui crai, măicuţă... iartă-mă !

— Ba, nu poţi fi domnia ta... acela era un om rău...

— Eu sînt mătuşă, uită-te bine la mine... şi te rog încă o dată să mă ierţi !

— Atunci, dacă zici că eşti fiul acelui crai... spune-mi, găsit-ai Pasărea fericirii, au ba ?

— N-am găsit-o, măicuţă, începu să rîdă Boldur, şi nici nu mă mai gîndesc la ea... Sînt atît de fericit acum, încît chiar dacă aş şti că Pasărea fericirii se află la doi paşi, tot nu m-aş duce s-o caut.

— Ba ai găsit-o, voinicule, zise bătrîna zîmbind într-un fel aparte. Ai găsit-o !

— N-am găsit-o, mătuşă ! Ţi-am spus că nu mă mai gîndesc la ea.

În acea clipă începură să se audă din toate părţile chemările oamenilor, printre care se distingea şi glasul Alinei :

— Boldur ! Boldur ! Boldur !

— Vin ! Vin îndată ! strigă el bucuros şi vru să plece.

— Ai găsit-o, fiul meu, îi spuse iar bătrîna cu ochi de lumină. N-o auzi ?... N-o simţi peste tot în preajma ta ?

Boldur făcu ochii mari, uitîndu-se mirat în jur.

— Pasărea fericirii e-n inima ta, voinicule... acolo îşi are ea cuibul... şi-n inimile tuturor oamenilor pe care-i iubeşti şi pentru care te lupţi să le faci viaţa mai frumoasă... mai fericită...

Şi bătrîna dispăru iar, în timp ce de pretutindeni începură să se audă tot mai vii cîntecele păsărilor şi chemările oamenilor.

Boldur duse mîna la piept, ca şi cum ar fi vrut să simtă acolo bătînd aripile păsării după care umblase atîta vreme, apoi intră rîzînd în casă.

În prag îl aştepta, cu braţele întinse, Alina.

CURSA CONTRA... TERMOMETRU

de Alecu POPOVICI

PERSONAJE
(3)
...și anume
Mărioara
Vasilache
și
Bătălie din
Iarmarocul românesc

Arta poetică

Această poveste se dorește a fi un... medicament. Autorul ei a avut prilejul să cunoască efectul terapeutic al unor asemenea întîlniri între copii, slujitori ai artei, și, micii spectatori (temporar bolnavi) în saloanele unor clinici. „Temperatura" spectacolelor era deseori inversă temperaturii micilor pacienți. Spectacolele bune deveneau, operativ și terapeutice...

Deci, dedic această piesă acelor copii minunați, artiști amatori păpușari, care, în timpul lor liber învață să fie actori (și „medici"), în așa fel încît să aducă bucurie și alinare.

Eroii, personajele, evocă debutul teatrului românesc de păpuși.

Ca atare, piesa trebuie să aibă drept unic element scenic un cearșaf alb cu flori albastre de cîmp; ne aflăm într-o sală care nu are nici o legătură cu scena.

Nici una? Dar sînt copiii: de două ori copiii — cei care joacă și cei care privesc.

În fața cortinei cearșaf — iese un băiat sau o fată. Un prezentator.

PREZENTATORUL: Dragi prieteni, ne-am gîndit să venim la voi. Vrem să vă aducem un firicel de zîmbet, un surîs și tot odată o „doctorie". Doctoria noastră se numește teatrul. O să vedeți dacă această doctorie vă face bine? Eu cred că.. da... Și o să povestim despre un stră... stră... bunic al teatrului nostru. Cam așa era teatrul de păpuși cînd bunicii voștri se jucau cu cercul! Dumnealui... Vasilache scoate capul din colțul din stînga al cortinei...

De prin veacuri am rămas,
Tot cu nas, tot cu nas...
Tot cu pozne nebunii...
Cum mă știi, cum mă știi!
Nu mă cheamă Mache... Lache...
Ci mă cheamă... (copii îi vor spune evident numele)... *Vasilache!*

★

Dîn celălalt capăt al scenei scoate capul Mărioara — soața lui Vasilache.

MĂRIOARA: *Ziua... dimineața... seara...*
Toți mă strigă: Mărioara!
Arma mea-i o mătură!
Pe răi îi înlătură!

PREZENTATORUL: Și acum la lucru!... Copiii! Ochii toți la mine. Mîinile la piept. Zîmbetul pe buze... sănătoși v-aștept!

★
★ ★

La cortină apare Mărioara.

MĂRIOARA: Vai de mine, vai de mine, dragi copii, ce să mă fac. Lacomul și mîncăciosul ăsta de Vasilache, cum găsește ceva de mîncare roade tot, roade tot...

Macaroane? O ladă!
Borcane de marmeladă!
Cartofi? Un car!...
Borcane cu muștar!
Brînză telemea
Și halva!
Icre pe tartine
În ulei, măsline!
Gem, dulceți, susan
Pește la borcan,
Sucuri și compot...
Roade tot... roade tot!...

Ia să ascund eu de el tot ce e bun de rontăit!... Așa... În borcanul ăsta pe care scrie „cuie" am să ascund curmalele, și în loc de curmale pun „cuiele", aici unde stă scris *clei de lipit* am să pun marmeladă și cleiul la marmeladă, dincoace în cutia asta... Ce scrie pe ea? Pioneze? Aici pun nucile! Aici e var. Eu pun zahăr! Și la zahăr pun vopsea... Scrie vopsea? Eu o să pun compot!... Gata... Nu mai găsește dumnealui Vasilache nimic. Nimica, nimicuța!... S-a lins pe bot, nu mai roade tot! M-am dus... că am atîtea treburi, vai de mine, măiculița mea... (Iese). *(Intră Vasilache)*

VASILACHE: Uff!... măiculița mea! A plecat afurisita aia de Mărioara?... Daa? M-am hotărît să nu mai fiu un mîncăcios! S-a terminat cu „roade mult!"

Macaroane? Numai una!
Și nu totdeauna!
Cartofi — unul singur — pai
Muștarul te pișcă — vai!
Brînză telemea
Și halva
Dulceți și susan
Nu le gust un an!
Nu mai rod tot!
Nici susan, nici compot!

Mă apuc de muncă! Chiar acum Biata Mărioara m-a rugat să fac niște reparații... Unde e fierăstrăul?... *(Caută peste tot. Găsește fierăstrăul care scoate sunete muzicale cînd îl întinde, Vasilache și îl pocnește în cap. Apoi, Vasilache apucă strîns fierăstrăul).*

VASILACHE: Aoleo m-a tăiat la deget... Vai de mine! Unde e spirtul... Aici!... Unde se pune spirtul?... Cred că cel mai bine e pe limbă!... Arde... Copii... mor!... N-am murit! Ia să văd dacă mor... Uite că trăiesc! Am uitat de Mărioara!... Foaie verde solz de pește, bine-i de cine trăiește!... *(Începe să joace sîrba. Apare Mărioara cu clasica ei mătură.)*

MĂRIOARA: Ce faci aicea țicălosule! Joci? Mirosi a băutură de-o poștă!... Nimic nu-i mai rău pe lume ca băutura!

VASILACHE: Nu... Mătura ta e mai rea! Uite cum eu măturam! *(Mătură în ritm de joc.)*

MĂRIOARA: Bine!...

VASILACHE: Am scăpat!... Nu-i bună băutura... Tot mai bună e mîncarea. *(Dă cu mătura)* Dacă te poți stăpîni! La muncă Vasilache! Să repar dulapul. Unde sînt cuiele? Aici!... Da? Le-ați văzut voi aici? Tîmplarii adevărați țin cuiele în gură. Ia să fac la fel!... Ce gust bun și dulce!... Le-am înghițit! Ajutor! Aoleo!... Ia să mai bat un cui... Dulce dar cam mic... Piroane nu sînt?... S-au dus cuiele!... Dacă mă bate Mărioara mă face dulap. Nu mai sînt cuie... Să repar cu clei... Ce frumos miroase cleiul! Vai de mine... Mi se lipește limba de cleiul ăsta... E de prune!... Să mă mai „lipesc" puțin de cutie!... S-a dus!... Acum ce mă fac!... Știu!... Repar cu pioneze!... Ce pioneze mari!... *(Bate o pioneză care de fapt e o nucă. Vasilache o gustă)*... Bune și pionezele... N-o să mă mai certe Mărioara, că sînt mîncăcios. O să-mi facă salată de pioneze și prăjitură de cuie și o să beau... *(vede cutia cu vopsea)*... Vopsea... E minunată... Are gust de compot... Așa... așa... aha... vai de mine... mi-e rău... mor... am cuie în burtă și clei pe limbă!... Ajutor!... *(Cade „tragic" pe jos). (Intră Mărioara).*

MĂRIOARA: Vai de mine a murit Vasilache!... Dragul meu! Ce mă fac? Nu știu ce să mă fac?... ceva să mănînce ca să-și vină în fire... Poate o să-i placă smochinele... M-am zăpăcit... Unde e cutia cu smochine?... Mănîncă băiete!... *(Îi dă în gură cuie. Vasilache scuipă cuiele)*... Să-i dau puțin gem de prune... *(îi dă clei)*... Ce-i cu tine?...

VASILACHE: *(cu limba lipită scoate niște sunete nearticulate):* ...M-ai li... li...

MĂRIOARA: Li-li... Lili... Cere Lili... A înnebunit Vasilache!... Ia compot să-ți revii! *(Îi toarnă vopsea)*... Uite, s-a salvat... *(Vasilache cade lat)* Ce-am făcut? Nenorocita de mine!... Am încurcat borcanele... Vasilache!... M-auzi mă Vasilache!... Vasilache... asilache... Silache... ilache... lache.. ache... che... he... e... mă... ai murit de tot?

VASILACHE: De tot și ceva mai mult!...

MĂRIOARA: Aha!... Am înțeles! Lăcomia multe face!... Multe strică... *(către spectatori)* Vă spun

eu ! Vasilache e băiat bun, dar e cam prost. Crede în toate prostiile spuse de unele babe care fac pe vrăjitoarele. O să-i dau eu o lecție. Nu vrea să meargă la doctor. Cică se face bine cu „ulcica". Ia să-l învăț eu minte !... Uite ulcica ! O înfierbînt bine și i-o pun pe burtică să-i simtă căldura.

VASILACHE : Mă crede prost !... Bine !... Am eu aici ulcica mea !

MĂRIOARA : *Abra*

Ochi de șarpe și
de pește
Vasilache te
trezește
Fără frică
Bea din ulcică
Bea din oală
Și te scoală din
boală !...

(Vasilache scoate o altă oală cu vin și o schimbă cu cea a Mărioarei).

VASILACHE *(făcînd pe bolnavul)* : Bea tu întîi !...

MĂRIOARA : Beau... *(aparte)* E ceai de tei... *(după o dușcă)*... cu gust de Odobești... Vasilache cine-mi ești !...

VASILACHE : *(aparte)* Ptiu e de tei !... Eu nu văd, nu aud !...

MĂRIOARA : Te duc la doctor !...

VASILACHE : Ba la baba vrăjitoarea !... Să mă calce ursul !

MĂRIOARA : Bine zevzecule !... *(dispare și revine în chip de babă cu un urs de lanț).*

VASILACHE : Cine-i dumnealui că eu mor !...

URSUL : Mor... mor... mor...

VASILACHE : Ba eu mor !...

URSUL : Mor...

BABA : Haoleo, stăi să te calce ursul !...

URSUL *(sare pe burta lui Vasilache)*...

BABA : *Joacă bine măi Martine*
Că-ți dau pîine cu
măsline !

URSUL : Hop și-așa !...

(Îl calcă pe burtă pe Vasilache)

VASILACHE : Am înviat și am murit iar !... Ia ursul de pe mine că-l mușc !...

BABA : Martinel hai cu tata !... *(Ies).*

VASILACHE : Multe-am mai pătimit, da' bine că am trăit *(se prefface din nou că e mort)*...

MĂRIOARA *(reintră)* : Vasilache !...

VASILACHE : Nu vezi c-am murit ?

MĂRIOARA : Să văd !... *(scoate o seringă uriașă de genul celor folosite de doctorii din piesele lui Molière)*...

VASILACHE : Ce vrei tu să faci cu asta ?

MĂRIOARA : Să te înviu !...

VASILACHE : Are vîrful ascuțit ?

MĂRIOARA : Are !...

VASILACHE : Doare ?...

MĂRIOARA : Nu !... Stai odată !

VASILACHE : Cum să stau ?

MĂRIOARA : Cu capul în pernă și spatele la mine !...

VASILACHE *(se așează invers)* : Așa ?...

MĂRIOARA : Nu...

VASILACHE *(se ghemuiește)* : Așa ?...

MĂRIOARA : Nu !...

VASILACHE *(se ghemuiește)* : Așa ?...

MĂRIOARA : Nu !...

VASILACHE : Mă-rioară, Mărioară, Mătura ta mă omoară !...

MĂRIOARA : Ascultați-l pe dînsul
Și lăsați lacrima și plînsul !...
Rîsul e cea dintîi doftorie

AMÎNDOI : *Ha, ha, ha, asta se știe !*
Și dacă povestea noastră v-a plăcut
Noi o luăm de la început !...
Iar dacă pe cineva l-a plictisit
Înseamnă că prost am povestit !...
Și mai venim și mîine odată
Și o facem mai lată
Să o facem mai lată
Să ne veselim
Și să povestim :
Cu eroi din moși strămoși
Să vă facem sănătoși !
Să vă lecuiți din boală
Și să ne-ntîlnim la școală !
Noi eroi din moși strămoși
Vă dorim : fiți sănătoși

FIN ȘI CALUȚUL CEL ALB AL VĂZDUHULUI

de Ada Teodorescu

PERSONAJELE :

— FIN
— BUNICA
— CĂLUȚUL CEL ALB AL VĂZDUHULUI
— VISCOLUL
— ILEANA COSINZEANA
— FATA DE LUNĂ
— MOȘ GERILĂ
— ANUL NOU

FIN — BUNICA

(Interiorul unei căsuțe. În pat Fin cu un fes pe cap. Bunica trebăluiește prin casă.)

FIN : E frig, bunico, e frig.

BUNICA : Cum frig, păcatele mele, că adineauri am umplut soba.

FIN : Dacă-ți spun că mi-i frig, mi-i frig !

BUNICA : Ai fi răcit. Ia să vadă bunica. (Îi pune mîna pe frunte). Temperatură n-ai.

FIN : Ei, știi mata așa... cu mîna. Că doar nu ești termometru !

BUNICA : Păi, să ți-l pun să vedem ce zice. Da' eu și maică-ti tot așa-i luam temperatura cînd era mică. Și nu știu să fi greșit vreodată.

FIN : Alte timpuri, bunico ! Acum tehnica.

BUNICA : Tehnica maică. Să vedem ce zice și tehnica. (Îi pune termometrul).

FIN : (simțindu-se descoperit) Cît îl țin eu, adă niște lemne, bunico !

BUNICA : D-apoi să aduc. Mă mișc tare greu. (Bunica iese. Fin se ridică în capul oaselor, scoate termometrul și-l încălzește între palme).

FIN : (singur). Am citit eu că dacă freci termometrul, mercurul se ridică și gata ! (Freacă de zor, se uită) Aoleu ! 40 ! Prea mult. Se sperie bunica și aduce doctorul. Și pe ăsta nu-l mai duc. (Scutură termometrul, îl privește iar) 39 ! Tot mult. (Repetă) 38 cu 3. Așa mai merge. Acum m-am aranjat. Altfel — cară lemne, adu apă, ține sculul... (Se aude larmă de copii). Da, dar la joacăăă... Ei, tot e frig. Și măcar de-ar ninge.

(Intră bunica cu un braț de lemne)

BUNICA : Brrr !... Tare-i frig. Mi-au îmbătrînit oasele de tot.

FIN : Cum să-ți îmbătrînească oasele, bunico ?

BUNICA : Iaca bine. Au îmbătrînit și gata.

FIN : Au îmbătrînit și gata. Asta-i explicație ?

BUNICA : Ce explicație, vrei ?

FIN : Păi, o explicație științifică.

BUNICA : Iacă poznă ! Ba tehnică, ba științifică... Și stai toată ziua în pat. Tu parc-ai fi un prinț și eu unul de ceia... cum le zice... de ceia de fier care seamănă cu oamenii.

FIN : Roboți, bunico ! Ro — boți !

BUNICA : Păi, roboți. Da' poate că ei nu îmbătrînesc. Sau mai știi ? Or fi ruginind și ei săracii... (Bunica pune lemne pe foc. Fin îi ascunde ochelarii) Ei, ia dă termometrul încoace. (Fin îl scoate, îl dă) Unde-oi fi pus ochelarii ? Ei, bătu-i-ar norocul să-i bată. Parcă-i lăsasem aici pe scaun. (Duce

termometrul la ochi) Nu văd bine cît îi. Da-i ridicat. Apoi, șezi în pat și-ți face bunica un ceai fierbinte.

FIN : Nu vreau ceai ; nu vreau ceai. Mai bine o poveste. Spune-mi o poveste, bunico.

BUNICA : Tot eu să-ți spun ? D-apoi văd că de roboți știi, da la povești tot bunica, săraca ! (Pentru sine) Unde-oi fi pus ochelarii ? Nu văd nimic fără ei. Nu știi tu unde i-am pus Fin, băiatule ?

FIN : Habar n-am, bunico !

BUNICA : (se așează oftînd) Și voiam să-ți termin fularul ăsta. Mănușile-s gata, căciulița la fel... că acuși vine iarna. Și ți-or prinde bine.

FIN : Stai să mai văd, bunico. Stai să mai văd. (Se face a căuta.) Uite, i-am găsit. Poftim ! Și crezi c-o să iasă frumos fularul, bunico ?

BUNICA : Om vedea. Îi fac niște fulgi de zăpadă, că tot vine iarna.

FIN : Parcă-s stele. bunico !

BUNICA : Stele, fulgi... Cînd e senin fulgii stau sus, sus și le zicem stele. Se face frig și stelele îngheață și ning...

FIN : Stelele se fac fulgi ?

BUNICA : Se fac.

FIN : Și cad pe pămînt ?

BUNICA : Cad.

FIN : Și rămîne cerul gol ?

BUNICA : Ei, rămîne gol. Cum o să rămînă ? Se ridică din nou și se fac stele.

FIN : Hai bunico, că le-ncurci. Iar îmi spui povești.

BUNICA : Păi, parcă voiai o poveste...

FIN : Dar nici chiar așa. Ce zici, bunico, o să ningă ?

BUNICA : Poate. Dac-o vrea Moș Gerilă să-și scoată sania, o ninge...

FIN : Ce sanie ?

BUNICA : Sania cu iepurași.

FIN : Care iepurași ?

BUNICA : Ei, care, care... Iepurașii, care trag iarna la sania Moșului. Și el dă zăpadă, să le fie mai ușor.

FIN : Și dacă nu merg iepurașii ?

BUNICA : Atunci înhamă căprioarele.

FIN : Căprioarele ?

BUNICA : Ei, da, căprioarele. Are niște căprioare gingașe și plăpînde. Dar și ele trag la sanie, să facă Moșul bucurie copiilor. Să nu întîrzie.

FIN : Dar dacă întîrzie ?

BUNICA : Moșul ? Nu-l cunoști. N-a întîrziat niciodată.

FIN : Niciodată, niciodată ?

BUNICA : Niciodată.

FIN : Dar dacă face temperatură ?

BUNICA : Nici atunci. Știe că-l așteaptă copiii și vine. Trebuie să vină. Face el ce face și vine.

FIN : Da... vine... (mereu mai somnoros) Poate vine și la noi... S-a făcut tare cald. (Cască) Dar dacă nu ninge ?

(Fin adoarme, bunica îl acoperă. Face lumina mai mică pînă la completa întunecare a camerei.)

TABLOUL II (Scena I)

FIN — CĂLUȚUL CEL ALB AL VĂZDUHULUI

De fereastra camerei se apropie Căluțul Alb al Văzduhului. Are formă de cal de mare, și în locul corpului, un fulg uriaș. E complet alb. Dacă este posibil și fosforescent pentru scenele întunecate. Ninge. Căluțul bate cu botul în geam și nechează. Este evident că totul se petrece în vis. Fin deschide fereastra. Perdeaua flutură prelung în văluri subțiri.)

FIN : (la fereastră) Cine-i acolo ?

CĂLUȚUL : Eu sînt. Fulgul de zăpadă, Căluțul cel Alb al Văzduhului.

FIN : Fulgul de zăpadă ? ! Căluțul cel Alb ? !

CĂLUȚUL : Chiar el. Te-am auzit cum doreai să ningă și am venit. Dacă-ți era dor de noi, înseamnă că ne iubești.

FIN : Da, vă iubesc. Sînteți frumoși și ușori, și vă rotiți încet-încet. Aveți forme de floare, și sînteți albi, albi.

CĂLUȚUL : Am venit să te iau.

FIN : Unde ?

CĂLUȚUL : În împărăția iernii. Dacă ești prietenul nostru, trebuie să vii. Avem nevoie de ajutorul tău.

FIN : Ce să fac eu în împărăția iernii ? Acolo e frig, și-i departe...

CĂLUȚUL : Să salvezi căprioarele. Eu singur nu pot. Nici Moșul nu poate.

FIN : Care Moș ? Care căprioare ? !

CĂLUȚUL : Moș Gerilă, Fin. N-ai auzit de Moș Gerilă ? Nici de căprioarele Moșului n-ai auzit ?

FIN : Ba da. Dar ce nevoie are Moș Gerilă de mine ? El poate orice.

CĂLUȚUL : Nu chiar orice. Asta nu poate. Trebuie să fie un prieten de pe pămînt. Numai el poate desface vraja.

FIN : Ce vrajă ?

CĂLUȚUL : Nu ți-am spus ? Vrăjitoarea cea Neagră a Nopții îl dușmănește pe Moș. Zice că el aduce zăpadă. Și zăpada luminează întunericul și-i strică vrăjile. Îi acoperă urîțenia și copiii nu se mai tem, rîd și se bucură. Nu-i mai știu de frică.

FIN : Vrăjitoarea cea Neagră a Nopții ?

CĂLUȚUL : Da, da. A încercat să atragă de partea ei lupii, dar lupii n-au ascultat-o. Au lăsat căprioarele să treacă. Moșul ducea daruri la copii. A vrut să-l dea în prăpastie. Dar muntele a întins punte de gheață și sania a trecut. A topit neaua. Au venit păsările cerului și-au tras sania pînă au dat iar de zăpadă.

FIN : (interesat) Și acum ?

CĂLUȚUL : Acum a reușit, șireata. A vrăjit căprioarele. Și ele au căzut în somn fără vise. Cine să tragă sania ?

FIN : Iepurașii. Mi-a spus mie bunica. Moșul are și iepurași. Mie mi-e frig... și-s și răcit...

CĂLUȚUL : Iepurașii nu pot răzbi nămeții cei mari. Sînt prea plăpînzi. Și Moșul are sania grea de daruri. Dar, dacă nu vrei, nu te pot sili. Mă duc să-i spun Moșului să nu mai facă jucării.

FIN : De ce să nu facă ?

CĂLUȚUL : Pentru cine să mai facă dacă nu le poate duce ?

FIN : Dar sînt și alți copii. Poate merge unul dintre ei. Eu...

CĂLUȚUL : Nu mai poate merge nimeni. Trebuia să-i cer unui singur copil să ne ajute. Te-am auzit vorbind despre zăpadă și-am crezut că ne iubești. Acum e prea tîrziu. Plec. Rămîi cu bine. (Dă să plece ; din urmă îl strigă Fin)

FIN : Nu e prea tîrziu. Stai ! Vin cu tine ! Stai ! Mi-a făcut bunica o căciuliță, să mi-o pun, așa... și mănușile... Fularul nu e gata, dar e bun și așa. Merg cu tine, dacă mă mai vrei. Să rămînă copiii din cauza mea fără bucurie ? Moșul n-a lipsit niciodată. Poate nu va lipsi nici acum. La drum, Căluțule Alb, la drum !

(Pe replică se îmbracă, suie pe căluț și se înalță în văzduh. Căsuța rămîne în urmă, dispare).

Scena a II-a

Senzație de mișcare. Ninge. Fulgii se rotesc în jurul lor veseli.

CĂLUȚUL : Îi vezi, Fin ? Aștia sînt fulgii de zăpadă, frații mei.

FIN : Numai tu ești Căluț al Văzduhului ?

CĂLUȚUL : Numai eu. În fiecare an, Moșul alege dintre fulgi un Căluț. Acesta conduce ninsoarea și anunță copiilor venirea Moșului. Anul acesta m-a ales pe mine. Să nu ne dăm de rușine, Fin !

FIN : Nu ne dăm, Căluțule, nu ne dăm ! Dar ce trebuie să aducem căprioarelor, Căluțule ?

CĂLUȚUL : Mi-a spus Moș Gerilă cînd am plecat. Zicea : Să aduceți

„Apă de soare și lună
Apă bună, nebună
Apă de rouă și stele
Descîntată-n inele,
Să o dau căprioarelor mele".

(Versurile se spun tărăgănat, ca un descîntec.)

FIN : (repetă încîntat) „Apă de soare și lună / Apă bună, nebună / Apă de rouă și stele / Descîntată-n inele / Să o dau căprioarelor mele". Și unde-o găsim, Căluțule ?

CĂLUȚUL : Asta nu știu nici eu, Fin. Nici Moșul nu știe. Să întrebăm Viscolul. El e bătrîn ca vremea și știe cîte toate.

FIN : Hai să întrebăm Viscolul.

CĂLUȚUL : Dar trebuie să trecem prin Țara Vînturilor. Acolo e tare frig. Ai curaj, Fin ? Dacă ne întoarcem din drum nu mai vindecăm căprioarele niciodată. Aceasta e puterea vrăjii, Fin băiatule !

FIN : Nu ne întoarcem, Căluțule, nu ne întoarcem ! Înainte !

(Scena a III-a)

FIN — CĂLUȚUL — VISCOLUL

(Viscolește. Urlă vîntul puternic. Ei abia înaintează.)

CĂLUȚUL : Parcă zăresc ceva, Fin.

FIN : Eu nu văd nimic.

CĂLUȚUL : Uite, se zărește stînca vînturilor. Acolo-și are sălaș Viscolul ! (replicile se dau strigînd pentru a se acoperi șuierul Vîntului).

FIN : Hei, Viscolule, Viscoluleee !

VISCOLUL : (cu voce groasă) Cine mă strigă ? Cine cutează să-mi strice liniștea ?

FIN : Sîntem noi, băiețelul Fin și Căluțul cel Alb al Văzduhului.

VISCOLUL : Căluțul cel Alb al Văzduhului, fiul zăpezii ? Îl știu. Dar pe tine nu te cunosc.

FIN : Sînt un copil, Viscolule, un copil.

VISCOLUL : Și-ai cutezat pînă la mine ?

FIN : Iartă-mă. Dar s-au îmbolnăvit căprioarele Moșului. Altfel nu veneam. Trebuie să găsesc „Apă de soare și lună / Apă bună, nebună / Apă de rouă și stele / Descîntată-n inele / Să o dau căprioarelor mele". Nu ne poți ajuta, Viscolule ?

VISCOLUL : Aș face-o cu dragă inimă. Văd că ești curajos. Mi-s dragi copiii, deși ei se cam tem de mine. Îmi pare rău, dar nu vă pot ajuta decît cu un sfat. Mergeți înainte, tot înainte. Veți ajunge la casa Ilenei Cosînzene, poate că știe ea ceva.

FIN : Îți mulțumesc, Viscolule, îți mulțumesc. Rămîi cu bine !

VISCOLUL : Cu bine, cu bine !

(Scena a IV-a)

FIN — CĂLUȚUL

(Merg mai departe. Ninge. Sînt obosiți.)

FIN : Ai obosit, Căluțule ? Sînt cam greu pentru tine.

CĂLUȚUL : Nu te gîndi la mine. Ți-e frig ?

FIN : Lasă asta. Oare mergem în direcția arătată ?

CĂLUȚUL : Cred că da.

(Scena a V-a)

FIN — CĂLUȚUL — ILEANA COSINZEANA

CĂLUȚUL : Parcă zăresc o căsuță, tu o vezi ?

FIN : E un troian.

CĂLUȚUL : Un troian din care iese fum.

FIN : Da, ai dreptate, e o căsuță. O căsuță acoperită de nămeți.

CĂLUȚUL : Aici o fi.

FIN : Întîi să dau zăpada la o parte.

CĂLUȚUL : Eu nu te pot ajuta. Trebuie să faci totul singur.

FIN : Destul că m-ai adus. Acum la lucrul ! (Fin îngînă un cîntec și muncește. Dă zăpada la o parte cu mîinile. Iese la iveală ușa căsuței. Bate în ea). Hei, e cineva înăuntru ?

ILEANA COSÎNZEANA : (vocea) Cine bate ?

FIN : Un copil. Mă cheamă Fin.

ILEANA COSÎNZEANA : Un copil ? (deschide ușa) Ce cauți tu aici ?

FIN : Pe Ileana Cosînzeana o caut.

ILEANA COSÎNZEANA : Ce dorești de la mine ?

FIN : Poate știi tu unde pot da de „Apă de soare și lună / Apă bună, nebună / Apă de rouă și stele / Descîntată-n inele / Să o dau căprioarelor mele"... Adică ale Moșului că le-a adormit Vrăjitoarea cea Neagră a Nopții.

ILEANA COSÎNZEANA : Făt Frumos mă tot caută. Ea i-a rătăcit cărările. Dacă tu ai dat nămeții la o parte, poate mă vede și mă ia cu el. Mi-ai făcut un bine. Îți fac și eu. Dar numai pe jumătate, Fin copilule !

FIN : Și-atît e bine, Ileana Cosînzeana.

ILEANA COSÎNZEANA : Trebuie să ajungi cu Căluțul în Lună. Acolo stă o fată frumoasă, frumoasă, ținută și ea în mrejele Vrăjitoarei. E tare frig în Lună. Dacă ai s-o poți încălzi, fata se trezește și poate că spune secretul „Apei de soare și lună / Apei bune, nebune / Apei de rouă și stele / Descîntată-n inele".

FIN : Mă grăbesc, am plecat ! Îți mulțumesc, Ileană Cosînzeană, îți mulțumesc. Hai, Căluțule, la drum !

(Scena a VI-a)

FIN — CĂLUȚUL — FATA DE LUNĂ

Din nou merg. Se apropie de discul Lunii, acesta coboară de sus, ei zboară spre el. Se întîlnesc sub lumina galbenă, rotundă. Fin descalecă, găsește fata în văluri. Ea doarme, Fin se repede spre fată.

FIN : E rece, Căluțule, e rece !

CĂLUȚUL : Trebuie s-o încălzești, Fin.

FIN : Am să-i pun în mîini mănușile făcute de bunica. Am s-o acopăr cu fularul făcut de ea. Pe mine m-au apărat pînă aici. (O acoperă. Fata dă semne de viață, se trezește).

FATA DE LUNĂ : Cine-mi tulbură somnul ? Cine ești ?

FIN : Eu sînt băiatul de pe pămînt, mă cheamă Fin. Trezește-te, Fată de Lună, trezește-te !

FATA : Mi-e cald și bine. Mi se dezmorțesc brațele și picioarele. Pot umbla ! O, băiatule ! Spune-mi ce pot să fac pentru tine ? Spune orice dorință. Eu sînt Zîna cea Bună a Nopții. M-a adormit Vrăjitoarea cea Neagră să-și poată face nestingherită răutățile.

FIN : Zînă bună, Zînă bună ! Aș vrea „Apă de soare și lună / Apă bună, nebună / Apă de rouă și stele / Descîntată-n inele".

FATA : Cine știe ce-a mai făcut Vrăjitoarea cît am dormit eu !

FIN : A adormit căprioarele Moșului. Și nu mai are cine trage sania cu daruri. Copiii așteaptă. Se vor întrista toți copiii pămîntului. Moșul n-a lipsit pînă acum niciodată. Vrăjitoarea vrea să ne ia bucuriile.

FATA : N-o să poată. Vă ajut eu. Fii atent, băiatule ! Pe pămînt, între munți înalți se află un lac. Îi spune Bucura. Din el beau căprioarele și cerbii, în el se scaldă ziua soarele și noaptea luna. Dimineața îl udă roua și pălesc într-însul stelele. Asta-i înțelesul descîntecului. Du apă din lac căprioarelor și ele se vor trezi. Și a-acum, repede, la drum. Cu bine !

FIN : Cu bine, cu bine, Fată de Lună, Zînă Bună !

Luna se ridică, încet, dispare. Ei merg drept ; sub ei se ridică munții, se vede lacul. Pe toată scena se recită versurile „Apă de soare și lună / Apă bună, nebună / Apă de rouă și stele / Descîntată-n inele / Să o dau căprioarelor mele".

FIN : Iată și lacul. Sîntem salvați, sîntem salvați. (Iau apă din lac) De-acum, la drum. Ne-așteaptă Moș Gerilă !

(Scena a VII-a)

FIN — CĂLUȚUL — MOȘ GERILĂ — ANUL NOU

(Atelierul lui Moș Gerilă, o masă de lucru. Moșul cu barba albă, cu mînecile suflecate, trage la rîndea. Pe jos, talaj, jucării peste tot, sacul așteaptă într-un colț. Lîngă Moș, ajutîndu-l, Anul Nou. Bătăi în ușă)

MOȘ GERILĂ : Cine bate ? Stai, că vin acum !

ANUL NOU : Lasă că deschid eu, Moș Gerilă !

MOȘ GERILĂ : Tu stai locului. O fi iar Vrăjitoarea, că nu se mai astîmpără. Parcă poți ști ce-i dă prin gînd ?
(Deschide ușa) Hei, cine-i ?

CĂLUȚUL : Eu sînt, Moș Gerilă, Căluțul cel Alb al Văzduhului.

MOȘ GERILĂ : Hei, te-ai întors năzdrăvanule ? Ce veste ? (intră Căluțul și Fin) Dar văd că nu ești singur. Și doar ți-am spus să n-aduci pe nimeni aici, la mine.

CĂLUȚUL : El e Fin, băiețelul care a adus leacul pentru căprioare : Apă de soare și lună / Apă bună, nebună / Apă de rouă și stele / Descîntată-n inele.

MOȘ GERILĂ : Ați adus-o ? Așaaa. Ați adus-o deci. Și unde era ?

FIN : În lacul Bucura, Moș Gerilă. Din apa lui beau cerbii și căprioarele, ziua se scaldă în el soarele și noaptea luna, dimineața-l udă roua și pălesc într-însul stelele.

MOȘ GERILĂ : Asta era deci înțelesul cuvintelor. Și eu nu m-am gîndit. Să-mi trăiți, vitejii Moșului ! Să-mi trăiți ! O să moară de necaz cotoroanța ! Iar am învins-o. Și încă cine ! Un copil. (Cu puțină ironie) Un copil bun și viteaz, și cuminte... Nu-i așa, Fin ?

FIN : (încurcat) Nu-i chiar așa, Moș Gerilă. Că la început m-am cam codit. Știi, mie nu-mi prea place frigul. E mai bine în pat.

MOȘ GERILĂ : Știu, știu...

FIN : Dar de-acum, gata ! S-a isprăvit. Nu-mi mai e frică, nici frig.

MOȘ GERILĂ : Bravo, băiatule ! Mă bucur. Mi-ai făcut un mare bine. Voiam să pornesc pe jos, dar vezi că sacul e mereu mai greu și eu nu-l pot dovedi singur. Mi-ar fi părut tare rău să întîrzii. Stricam bucuria copiilor. Noroc de tine, Fin.

FIN : (rotindu-și ochii prin încăpere) Dar aici ce-i ?

MOȘ GERILĂ : Atelierul, Fin. Atelierul meu. Ce, credeai că stau ? Tot anul trag la rindea, vopsesc, lipesc, să le duc copiilor jucării noi, frumoase. Să-ți spun un secret. Am învățat să fac jucării mecanice.

FIN : Mecanice ? Și dumneata tot cu tehnica ?

MOȘ GERILĂ : Altfel cum ! Mă mai ajută și puștiul. (Face semn cu capul spre Anul Nou) El este Anul Nou. Face ucenicia la mine. Toți fac ucenicie aici. Pe urmă fac lucruri adevărate : trenuri adevărate, avioane adevărate, rachete adevărate. Dar școala o au de aici, de la mine.

FIN : E minunat aici, Moș Gerilă ! Dar eu mă gîndeam altfel.

MOȘ GERILĂ : Cum altfel ?

FIN : Așa... că ai un sac mare-mare, din care tot scoți jucării, și ele nu se mai termină.

MOȘ GERILĂ : Zi așa ! Eu stau și sacul scoate jucăriile. Păi asta o poate face oricine, nu trebuie să te cheme Moș Gerilă.

FIN : Acum am văzut ! Acum știu. Mă duc acasă, Moș Gerilă. Îți mulțumesc că mi-ai arătat. Mă duc acasă. Bunica o fi îngrijorată. Și pe urmă trebuie s-o colind. De-ar fi fost măcar puțină zăpadă...

MOȘ GERILĂ : Du-te liniștit, băiatule. Am să dau drumul la zăpadă pentru tine.

FIN : Pentru toți copiii, Moș Gerilă, pentru toți. Rămîneți cu bine !

MOȘ GERILĂ și ANUL NOU — Cu bine, cu bine !

CĂLUȚUL : (strigă) Cu bine, Fin. Să mă aștepți mîine ! Voi fi printre primii fulgi de zăpadă.

FIN : Te aștept, te aștept. Cu bine !

Tabloul III — Scena I

FIN — BUNICA

(Aceeași cameră, ca la început. E dimineață. Se aude zvon de colind.)

FIN : Bunico, bunico, l-am văzut !

BUNICA : Pe cine !

FIN : Pe Moș.

BUNICA : Care Moș ?

FIN : Pe Moș Gerilă, bunico !

BUNICA : Unde, păcatele mele ?

FIN : La el, acolo, în împărăția zăpezii.

BUNICA : Care împărăție ?

FIN : A zăpezii.

BUNICA : Și spui c-ai fost tu acolo ?

FIN : Am fost. I-am dus apă de lună.

BUNICA : Ce i-ai dus ?

FIN : Apă de lună pentru căprioare, că le adormise vrăjitoarea. Știi ? N-o să întîrzie nici anul acesta.

BUNICA : N-o să întîrzie, n-o să întîrzie. Asta e sigur. Dar tu n-ai temperatură ?

FIN : N-am bunico, sînt sănătos tun. Mă duc cu colindul. Ninge.

BUNICA : De unde știi ?

FIN : Mi-a spus mie Moșul că va ninge azi pentru mine.

BUNICA : Măi băiatule, dacă n-ai temperatură, tu-ți rîzi de mine. Îmi spui povești.

FIN : Parcă spuneai că eu cu tehnica și știința, bunico. (La urechea bunicii) Dar să știi că și Moșul tot cu tehnica !

BUNICA : Ei, bată-te norocul. Văd că le potrivești bine.

FIN : Dar ia spune-mi : ninge ?

BUNICA : Ninge.

FIN : Am plecat, bunico, zbor ! Mă așteaptă Căluțul.

BUNICA : Cine te așteaptă ?

FIN : Căluțul cel Alb al Zăpezii ! Căluții ! Fulgii, bunico ! Vin cu copiii să te colindăm. (Aleargă în jurul ei, cîntînd : „Să trăiești, să înfloreși / Ca merii, ca perii / În mijlocul verii... (O zbughește pe ușă cîntînd).

BUNICA : Ei, bată-te să te bată. M-ai amețit. (Singură) Ce-o fi visat ? Să mă grăbesc, da, da, să mă grăbesc. Acum vin mititeii înghețați de frig. Le-am pregătit mere și covrigi calzi.

COPIII LA GEAM : Primiți cu colindul ?

BUNICA : Primim, primim ! (Copiii colindă. Pe colindă, cade...)

CORTINA

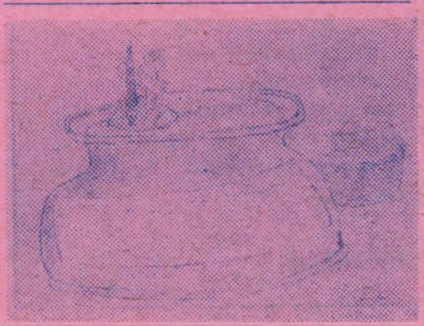

Alina Iacobitz

„Păpușa tricotată“

Știu eu că vorbiți de mine !
Pîn-și șoaptele v-aud.
Pentru-ai casii-s boț de aur ;
Nu că-aș vrea eu, să mă laud !
Depăn sculele de lînă
Și le rînduiesc pe ghem,
Vin piticii să mă-ajute
Chiar din basme, dacă-i chem !
Însă ce te faci cu firul
Cînd e „răsucit“ din fire ? !
Într-o zi, netam-nesam
Singur vru să se deșire.
Frumușel m-a prins de mînă
Și m-a dus către andrele...
Eee,... i-am înțeles eu tîlcul
Vrea să-l împletesc cu ele.
Și cît sînt de inimoasă,
Să mă las eu mai prejos ?
Nuu, l-am tricotat frumos,
„Trei pe față, trei pe dos“
Ce-a ieșit mă întrebați ?
O păpușă a prins viață
Și i-am dat un nume rar :
„Trei pe dos și trei pe față“
Crede poate c-o să stea
În fotoliu cocoțată ?
Aș, povață cu povață
Am să-i dau și-o să mă asculte.
Să n-o prind că se răsfață !

„Lacrimi de crocodil“

Să-ți pui mintea c-o păpușă
Parcă-i prea din cale-afară !
Cum se strecură-n cămară
Luă borcanul cu dulceață,
Se mînji pe ochi, pe față...
Ce să zic ; parcă-i paiață !
A făcut borcanul zob.
Dacă îi sărea un ciob
Drept în ochii sprîncenați
Ce-s cu gene festonați ?
Și-unde pui că tot ea țipă
Că i se preling pe față
„Lacrimi ca de crocodil“,
Poate din greșeli învață.
Și am dus-o drept sub duș.
Asta-i treabă de păpuși
Și-ncă una tricotată ?
Ce-o să iasă la spălat...
Și-apoi, pune-o la uscat.
A găsit ce-a căutat !

Viorica TOMESCU

VÎRSTELE ANULUI

poeme de **Al. I. FRIDUȘ**

IANUARIE

Ianuarie este atelierul
De gheață
Al cosmosului,
Produsul final
constituindu-l
metaforele poetice
Cu ajutorul cărora
Fixăm
În memorie
Varianta în alb
A meleagurilor copilăriei.

FEBRUARIE

Februarie este poarta
Prin care
Vînturile pătrund
Nestingherite
În grădina cu anotimpuri
A lumii,
Trezind din somn primăvara,
În calea ei fiind puși
De strajă-n
Păduri
Ghiocei :
Tainică
Alchimie de zăpezi și lumină.

MARTIE

Fluture
Cu aripi de nea
Zburînd peste apele
Involburate
Ale unui gînd frumos,
Martie își caută într-una
Izvoarele,
Eliberînd, din neguri,
Soarele.

APRILIE

Agățate de cuierul
Albastru
Al cerului,
Fuioare de fum,
De ceață și
Aburi
Imaginează năstrușnice
Dansuri,
Semnalizînd
Înspre zarea zărilor,
Sărbătoreasca sosire-a
Cocorilor.

MAI

Plouă cu lumini,
Inundînd străzile.
Pomii în floare
Poartă-n
Triumf
Pe fald de vînt
Auriu,
Chipul primăverii
Zglobiu.

IUNIE

În bubuit de tobe
Trec nori
Pîntecoși
Fulgerele alungîndu-i
Din urmă
Spre a face loc
Verii care,
Sprințară
În zbor de libelulă
Și-n țîrîit de greiere
Așteaptă uriașii
Grînele să i le treiere.

IULIE

Undeva
Un vulcan roditor
A erupt pînă-n inima
Văzduhului
Aerul caligrafiind
Gînduri
Călite la verbul
Nestrămutatei voințe, prin care
Lumini adunăm,
În miez de vară, ființa patriei
S-o-ncununăm.

AUGUST

Iată recolta și
Iată bucuriile cutreierînd
Vîrsta de aur
A vieții,
Miraculos fruct
Al unui falnic arbore
Cu rădăcini de fluvii și
Frunte de munți,
În ale cărui primitoare ramuri
Veghem, rotind lunile,
Înfruntînd voinicește
Furtunile.

SEPTEMBRIE

Cu galoane de aur
Pe umeri,
Salcîmul-portar salută
Visele
Aliniate regulamentar
La startul cutezătoarelor
Competiții
Ale toamnei, la țărmul căreia
Au ancorat, pline de speranță,
După ce-au străbătut,
Cu toate pînzele sus,
Marea Vacanță.

OCTOMBRIE

Tramvaie în ceață
Caută
Cu pași de pîslă
Urmele de peste an,
Semafoarele indicînd
Cale liberă
Spre marea-nfruntare cu tainele,
Cînd
Basmele iau treptat chipul vieții
Și-al dăruirii
Iar viața — chipul faptei
Transfigurate
De marea îmbrățișare
A firii.

NOIEMBRIE

Ultimă fortăreață
În calea zăpezii
Noiembrie
Înalță
Masive creneluri de ceață
Și brumă,
Prevestind
Bărbătească-nfruntare
Dincolo de tropotul ploii și
De trecerea norilor
Seninul de flăcări
Al zărilor.

DECEMBRIE

Pe verticală
Decembrie seamănă cu un
imens
Urs alb
Care-și scutură blana
Hibernînd sub formă de deal
Sau de munte. Așadar, copii,
Ce este decembrie ?
Turture
Atîrnînd greu de streașina
Privirilor primăvăratice
Întrebarea pipăie
Prevăzătoare
Omătul din creste,
Dibuind poznaș
Început de poveste.

---

* Din volumul „Lecția de desen" în curs de apariție la Editura „Ion Creangă".

EPIGRAME

NEGATIVISM

El și ea — frumoasă foc —
La întîiul rendez-vous,
El o ține de mijloc,
Ea o ține : „Nu și nu !"

NOCTURNĂ

Un ins, ferindu-se de lume,
Căra prin noapte cinci costume.
Un paznic l-a oprit din drum
Să-i facă rost de alt costum.

REFLECȚIE

(la un monument funerar)
Și-a construit pentru-nhumare
Un monument cît un castel !
De ce-l făcu atît de mare
Pentru nimicul de sub el ?

LA DOCTOR

Bătîndu-i inima prea tare
S-a dus la clinică îndată
Și doctorul i-a spus : „Răbdare,
O facem noi să nu mai bată !"

EPITAF UNUI CONTABIL

A mîncat o înghețată
Și-a murit... Era casată !

UNUI FUMĂTOR

A spus : „Mă jur că voi fuma
Doar o țigară la cafea !"
Și-n felul ăsta reuși
Să bea și douăzeci pe zi.

UNUIA CARE-MI COBEȘTE

Îmi tot cobești de sclerozare,
Și sînt convins că n-o să scap.
Dar să mă ia de la picioare.
Nu ca pe tine... de la cap !

UNUI ZBIR

Degeaba zbieri și-mi stai în cale
Și mă califici nătărău,
Eu nu mă pot pleca de șale
S-ajung pîn' la nivelul tău.

AVICOLĂ

Că șapte inimi a avut
Curcanul Penes este drept.
La pui de Gostat am văzut
Și șapte gîturi într-un piept.

MENAJ

Mai în toate casele
Treburile-s cam așa :
Dînsa spală vasele,
Dînsul spală... putina

Nicolae GHIȚESCU

EPIGRAME

Semne bune anul are!

Liliana

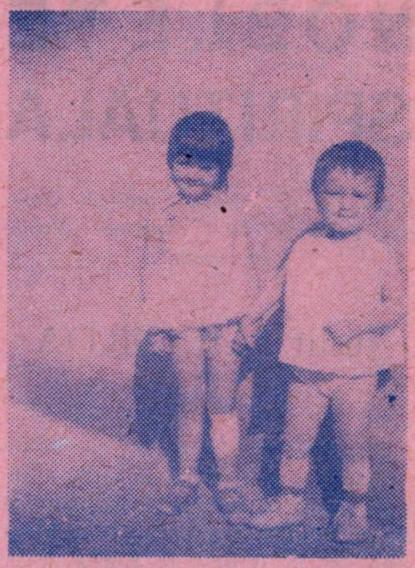

Ancuța și Viorica

Ionuț și Catrinel

Mihaela

Iutka

Monica

Semne bune anul are!

PECEȚI DE NOBLEȚE SPIRITUALA

(Expoziție de ceramică-grafică. Galeriile de artă ale T. Național „Vasile Alecsandri".

Judit ILIE-ORDA

De cîte milenii se învîrte roata olarului și n-a obosit încă în a izvodi rotund de civilizație și podoabe ale mîinilor! Am urmărit la Marginea și la Deleni, la Horez și la Tansa, jocul de catifea al degetelor ce parcă mîngîie lutul și nobila încordare de pe chipul meșterilor cînd gaița din păr de veveriță își scrie poezia de culori pe albul angobei. E un fior tainic de geneză în această bucurie a creației, ceva care urcă din atîtea generații de olari trecute în lut și urcate iarăși spre lumină în trupuri gingașe de ulcioare și amforidioane, ca în stihurile Magdei Isanos. Și astfel, ne găsește emoția între exponatele semnate de Judit ILIE — ORDA, care trudește în orele de program în sînul secției de ceramică a Întreprinderii materiale de construcții Iași, iar în întreaga-i tînără și entuziastă existență de zi și noapte gîndește și visează forme ceramice elaborate. Mai precis, urcînd meșteșugul spre artă, Judit ILIE-ORDA pune peceți de noblețe spirituală chiar materialului din care toate purced și ne oferă o poterie de un modernism discret, elegant, ușor abstractizat. Obiectele sale ceramice sînt concepute ca parte integrantă în ambientul casnic, neuitînd tradiția, imensa noastră tradiție de olărie dar vizînd decorativul plasticii mici moderne. Fără a recurge la găteli exterioare, artista reușește doar prin formă, glazură discretă și aluzie la volume sculpturale să compună atît obiectul unicat, sobru și suveran în spațiul său, cît și ansambluri bine articulate, invitînd la serializare. Arta sa e de fapt o pledoarie pentru modelul util și frumos, nestrăin în mediul pentru care a fost creat, prietenos omului și pledînd pentru colaborarea artă-industrie. E o demonstrație discretă și modestă ca proporții, dar psihologic o reușită deplină deoarece, cu cît ne urbanizăm ca locație și ne industrializăm ca spațiu dinamic, simțim nevoia să ne împrietenim cu demnitatea statică a lutului milenar așa cum rîvnim tăcerile lemnului și prospețimea de rouă a florilor. Judit ILIE-ORDA a înțeles perfect despre ce e vorba și, în micul colectiv pe care îl reprezintă, în cuptoarele de sub livezile Vlădicenilor, coace, de fapt, pîine pentru suflete, podoabe pentru ochi și frumuseți necesare tuturor.

„Vas – ceramică"

Efortul ei cinstește întreprinderea respectivă tocmai fiindcă roata olarului se va mai învîrti încă multe milenii după petrecerea noastră prin flacăra purificatoare.

Aurel LEON

„Nașterea formei"

Studiu formă ceramică

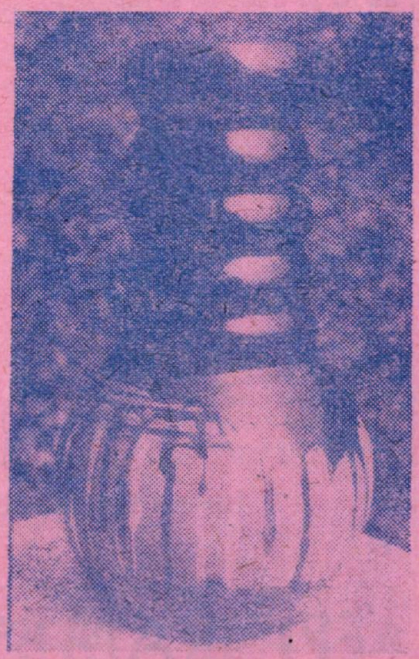

„Vază" I

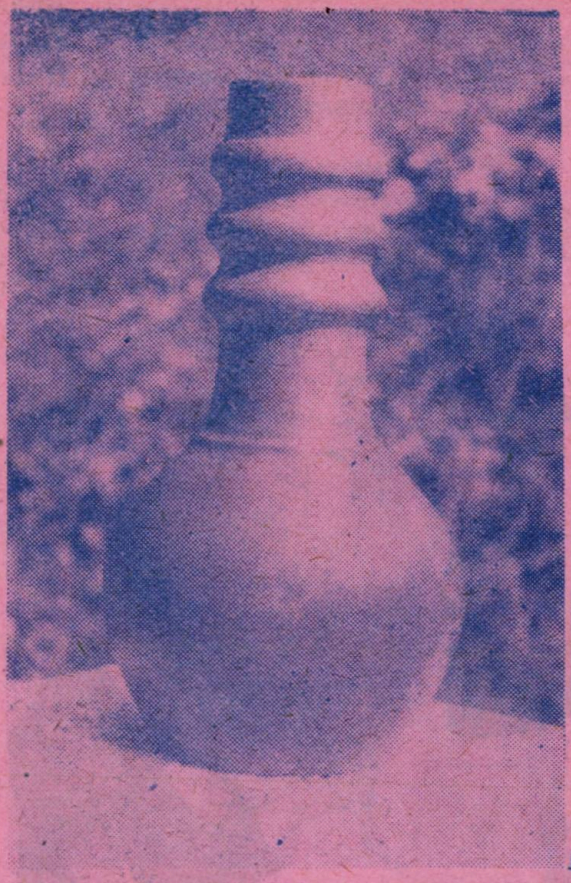

Judit Ilie-Orda : *Vază II.*

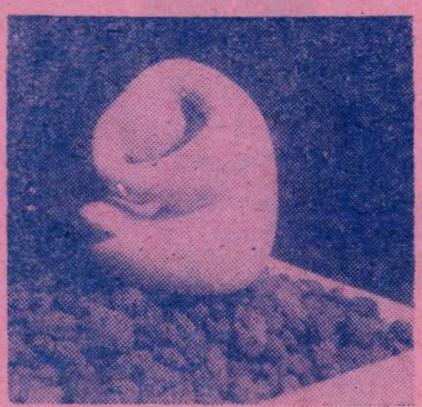

Judit Ilie-Orda : *„Bocitoare", I, II*

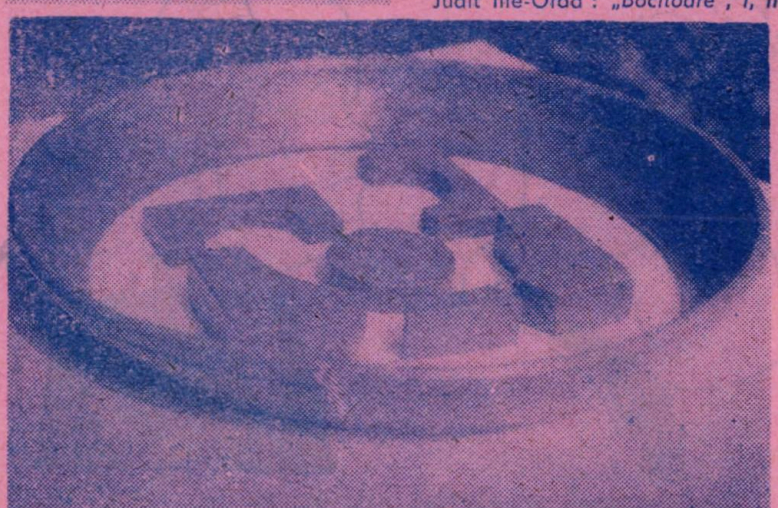

Judit Ilie-Orda : *Compoziţie module* (foto : Cristian OSTAFI)

CARICATURI SI EPIGRAME

de Al. CLENCIU

UNUI SCRIITOR VELEITAR

Ics aşteaptă cum-necum
Să apară în volum.
E formula lui de viaţă :
Prin VOLUM la... SUPRAFAŢA

CELOR CARE MĂ IRONIZEAZĂ CĂ LOCUIESC ÎN PIAŢA CHIBRIT

Zîmbiţi cît vreţi nu mă irit
Şi ştiţi de ce ? că în umor
Decînd am sediul în CHIBRIT
Am devenit scăpărător

1

2

(Vezi răspunsul la pag. 75)

EPIGRAME și CARICATURI de Al. CLENCIU

UNUI EPIGRAMIST CU CARE SÎNT ÎN DUEL

Hitru-acesta virulent
Priceput la bobîrnace
Pare-a fi inteligent,
Însă cred că se preface

3

VÎRSTA EPIGRAMIȘTILOR CONTEMPORANI

Vă deconspir, iertați-mi proza
Un adevăr banal dar crunt :
Că epigrama-i ca scleroza
O faci abia cînd ești cărunt.

4

UNOR EPIGRAMIȘTI CARE M-AU INVITAT SĂ PARTÍCIP CU EI LA O ȘEZĂTOARE

Cînd mă chemați voios alerg
Pe viscol ploaie sau noroi.
Că-mi place hăulind să merg
Pocnind din bici pe lîngă... voi !

5

UNUI EPIGRAMIST ÎNCEPĂTOR

De vrei talentul să-ți remarc
Ascultă ruga mea fierbinte :
Cînd potrivești săgeata-n arc
S-o pui cu vîrful înainte

6

UNUI POET PLEȘUV

Lasă focului bădie
Mutra asta pesimistă
Nu ai meștere chelie
Ai un păr „ce nu există" !

7

FABULĂ

Pus păstor un lup mai mare
Zise invocînd toți sfinții :
— Turma asta de mioare
O voi apăra cu dinții

8

FABULA

LEUL, criță la volan
Prins de a vitezei febră
A intrat într-un FAZAN
Și l-a tăvălit pe ZEBRĂ

9

10

11

12

UNUI FABULIST (fabuliștii sînt poligloți, vorbesc în limba tuturor animalelor)

Alt fabulist ca dînsul nu-i
Și-un poliglot ca el mai rar :
A stat de vorbă c-un măgar
Și i-a vorbit în limba lui

13

MIE ÎNSUMI

Prin versu-mi clar precum e roua
Și epigramă și scleroză
Și epigramă și scleroză
Dar mult mai mult din cea de-a doua

14

EPIGRAME

AL. CLENCIU

TOT MIE

M-a înfrînt legea naturii
Și-am albit în chip barbar
Rămînîndu-mi negri doar
Ochii și cu cerul gurii

LA APARIȚIA UNEI CĂRȚI

E-o carte extraordinară,
Că librăriile din țară
Nu se îndură nicidecum
Să se despartă de volum.

I. POPESCU-GOPO ȘI OMULEȚUL SĂU

Mi-a mărturisit glumețul
Gopo-n stilul său bonom :
Pot să jur că OMULEȚUL
M-a făcut pe mine OM !

MARIN SORESCU
autorul piesei RĂCEALA

Mulți din cei ce umplu sala,
Simpli martori la dispută,
După ce-au văzut RĂCEALA
Vin acasă și strănută

DINU SĂRARU
autorul romanului NIȘTE ȚĂRANI

Părerii generale hangul
I-l țin și eu de cîțiva ani :
Pe Dinu l-au săltat la rangul
De prozator NIȘTE ȚĂRANI

ADRIAN PĂUNESCU
cronicar sportiv

Poetul detunînd cuvinte
Se ia în sport de cele rele
Că are contra lor un dinte
Și... 24 de măsele.

ACADEMICIANUL
ȘERBAN CIOCULESCU

Admir purtarea sa aleasă
Și bunul simț ce-l pune-n grai ;
Ce-nseamnă domnule să ai
Cei... 70 de ani de-acasă.

15

16

APROPO DE ASEMĂNAREA FIZICĂ A SUBSEMNATULUI CU GEORGE MACOVESCU

Cu Macovescu insul erudit,
Fost dregător extern și cărturar
Aș fi, vă jur, extrem de fericit
De-aș semăna... la pensie măcar.

18

17

PIESA LUI MARIN SORESCU *MATCA* FACE CARIERĂ INTERNAȚIONALĂ

Au și piesele destine.
Dramei lui îi fuse dat ca
În mai multe limbi străine,
Glorios să-și sape MATCA

19

(vezi răspunsul la pag. 75)

Nunțile din veacul al XVII-lea

(urmare din pag. 150)

I-a pus în vedere numai că taina trebuie păstrată, deoarece Poarta nu-și dă lesne consimțămîntul la astfel de căsătorii, ba le și poate oricînd strica. Cu toate măsurile de prevedere luate la Iași, în Polonia au prins a se răspîndi zvonuri despre neîntîrziata căsătorie a Voievodului de Wroclaw cu frumoasa prințesă de Moldova ; știri de acest gen au publicat și gazetele nemțești ori tranțuzești.

Între timp însă apăruse la Iași un oaspete misterios. Numele schimbat nu înșelase pe nimeni, înfățișarea și comportarea nobiliară i-au deschis repede drumul spre iatacurile domnești. A reușit să-și atragă atît recunoștința curtenilor, cît și stima Domnului și a Doamnei. Cît o privește pe Ruxanda, Domnița îl plăcea așa de mult pe chipeșul și misteriosul cavaler, încît nu și-a mai ascuns față de tatăl ei sentimentele tot mai năvalnice. Abia atunci și-a dat în vileag necunoscutul adevărata lui identitate. Era Dimitrie Wisnioweţki, nepot pe linie laterală al soțului Reginei Movilă, totodată nepot al pretendentului la tronul Moldovei, prințul Dymitr.

Prin bunica lui, Regina Movilă, se înrudea cu prinții de demult și actuali ai Moldovei. Dar tînărul Wisnioweţki se jurase să cucerească inima Ruxandei numai prin propriile sale însușiri, fără să uzeze, așa cum o făcuse Piotr Potoţki, de protecția rudelor sau a regelui său. Din acest moment, prudentul Vasile Lupu deși continuă să-l primească pe noul pretendent, se feri cu grijă de a face vreo făgăduială. Cu toate acestea, în Polonia din nou se porniră zvonurile despre căsătoria Ruxandei, de data aceasta cu prințul Dimitrie Wisnioweţki. Ceea ce nu l-a descumpănit nicidecum pe un al treilea pretendent să încerce a dobîndi mîna Domniței din Moldova. Era de data aceasta un voievod deplin al Coroanei poloneze, Marcin Kalinowski, care stăpînea moșii întinse în Pocuția și Podolia, dorind acum să și le întregească prin zestrea Ruxandei. Era de mai mulți ani văduv. Cu prima soție, prințesa Helena Koreţka, avea un fiu, Samuel, botezat astfel în amintirea fratelui acesteia, sugrumat de turci în Turnul Negru. Acest Samuel Koreţki fusese însurat cu Katarzyna Movilă, una dintre cele patru fiice ale Domnului Ieremia. Așa stînd lucrurile, noul pretendent la mîna Domniței Ruxanda, Voievodul Kalinowski, se înrudea și el cu Movileștii.

Pe măsură ce creștea numărul pretendenților, cu atît era mai nehotărît Vasile Lupu în privința alegerii. Nori negri se adunau deja deasupra țării lui. În curînd avea să se năpustească o rafală care va schimba total echilibrul forțelor politice precum și planurile matrimoniale ale Domnitorului Moldovei în privința preafrumoasei sale fiice, Domnița Ruxanda.

Mic dicționar

RADAR : Unul pe care nu-l vezi dar te vede.
NOROI : Materia primă de stropit pietonii.
PRIORITATE DE DREAPTA : Dilema stîngaciului.
STOP : Pauza șoferului.
GARAJ : Garsoniera mașinii.
PRELATA : Plapuma automobilului.
BENZINA : Piinea cea de toate zilele a mașinilor.
FRÎNA : Căpăstrul automobilului.
ARBORELE COTIT : În care dau șoferi.
RODAJ : Luna de miere a automobilului.
ÎNMATRICULARE : Botezul automobilului.
CRUCEA Sf. ANDREI : Cel mai sfînt semn de circulație.
BARIERA : Strunga autovehiculelor.
PARCAJ : Domiciliu flotant, al automobilelor.

Mic dicționar „de familie"

BUNIC : Distracția nepoților
BUNICA : Creșa nepoților
UNCHI : Aranjament pentru un post mai bun.
MĂTUȘA : Rudă îndepărtată, plecată nu știu cînd și nu s-a mai întors.
VERIȘOARĂ : Prietenă neoficială
NEPOT : Unul pentru care se ocupă alții.
TATĂ : He ! He ! Babacu.
FIU : Un nepot de unchi
SOCRU : Unul despre care nu se prea vorbește.
SOACRĂ : Una și bună și rea.
RUDĂ ÎNDEPĂRTATĂ : Cea mai bună rudă.
PRIETEN : Persoană costisitoare.
MAMĂ : Bună la toate.

Anecdote

— *Tăticule de ce poartă chirurgii mănuși de cauciuc ?*
— *Ca să nu li se găsească amprentele.*

*

— *Ia ascultă pustiule, dacă i-aș spune tatălui tău că fumezi, ce ți-ar face ?*
— *Dar dacă și eu i-aș spune soțului dumneavoastră că mergeți pe stradă cu bărbați necunoscuți, ce v-ar face ?*

*

— *Cum aș putea să aduc la cunoștiință oamenilor operele mele ? întreabă un scriitor pe un librar.*
— *Foarte simplu, răspunde acesta, făcîndu-le confesii.*

*

— *Soțul meu este atît de cuprins de munca sa încît nu mai poate renunța nici o clipă.*
— *Cum asta ?*
— *Pînă și în concediu își ia și secretara cu el.*

*

— *Aseară a venit șeful la mine și a vrut să mă dezonoreze.*
— *Și tu nu te-ai apărat ?*
— *Nu, nu era uscată oja de pe unghii.*

Pictorul C. PILIUȚĂ — Epigramistul GH. GROSU

Ca poet GROSU, e mare
Are versuri cu pelin
Dar de cînd îl știu sub soare
N-a dat nici un kil de vin.

RĂSPUNS

Eu aș fi dat o sticluță
O spun fără de sfială
Dar de cînd cu Piliuță
Nu mai găsești de pileală.

CONSTATARE

Și Bachus și Neptun se spune
Că înecat-au multă lume
Cît despre Bachus unii spun
Că l-a-necat și pe Neptun.

DILEMA

Care e persoana-ntîia
Vă spun că habar nu am
Cînd eu spun că a fost Eva
Unii spun c-a fost Adam.

ÎMPĂCARE

După cîte spune ea
Se-mpăcase cu Georgeasca
Că nimic nu mai știa
Ce mai face Ioneasca.

Compozitorului AL. MANDY, autorul melodiei „N-AȚI VĂZUT O FATĂ"

Eu îi înțeleg mînia
Dar așa-i în cîntec viața :
Cînd găsește melodia,
Îi lipsește cîntăreața.

IMAGINAȚIE

Păstorel scria mai bine
Că scria de orișicine
Pe cînd Grosu, din păcate
Scrie despre cine poate.

Scriitorului PAUL C. CHITIC, autorul piesei „ÎMPĂCAREA"

Marea mi-ai promis și sarea
Numai să nu spun nimic
Cum a fost cu „ÎMPĂCAREA"
Și să știi că tac CHITIC.

Gheorghe GROSU

Colierul de perle... autentice!

(Cînd muza trădează, și clasicii... greșesc!)

Să presupunem că în celebra colecție de papirusuri aflate la British Museum s-ar afla unul care conține următorul text :

„Neobosit, Ramses al II-lea stătea plecat asupra globului terestru, măsurînd distanțele cu ajutorul unui ac magnetic și întocmind planurile viitoarelor sale cuceriri. Noaptea se pogorîse asupra Memphisului. Pisica preferată a faraonului moțăia pe litiera lui de muslin și clipea alene ori de cîte ori razele trimise de farul din Alexandria treceau prin încăperea regală. Sclavul creștin, care ținea deasupra globului un opaiț de seu, picotea și el de somn. Numai strălucitul reprezentant al celei de a XVIII-a dinastii părea că nu ia în seamă ceasul tîrziu. Uitîndu-se la indicatoarele uriașului orologiu, faraonul își opri degetul arătător asupra imensei și îndepărtatei Oceanii și murmură pentru sine :

— Voi răzbate pînă aici. Voi construi poduri arcuite de marmoră argintie, care vor uni insulele, sfidînd musonul. Voi împînzi cîmpia cu apeducte din aluminiu, care vor face ogoarele să dea rod întreit. Pretutindeni lumea va înălța imnuri de slavă, mulțumită mie, nemuritorului Egipt. Fiul meu, Sesostris, va fi mîndru de mine și-mi va înălța un splendid mausoleu.

Și întinzînd brațul într-un gest simbolic de dominație, Ramses al II-lea lovi cu mîneca sa de mătase un vas de cristal, care deveni cioburi pe dalele de ciment. Speriată de zgomot, pisica se aruncă dintr-un singur salt tocmai lîngă televizor, răsturnînd pe covorul persan microscopul încrustat cu fildeș și narghileaua faraonului".

Desigur, cititorul atent, cunoscător al realităților istorice, parcurgînd un asemenea text (imaginar) va rămîne puternic contrariat ! El va constata fără prea mult efort că textul abundă în inadvertențe, inexactități și anacronisme. O rememorare rapidă a unor descoperiri îl va duce firesc la următoarele concluzii :

— Ramses al II-lea a făcut parte din dinastia a XIX-a, și nu a XVIII-a.

— Sesostris este un alt nume (pseudonim !) sub care era cunoscut același faraon, și nu fiul lui.

— Domnind între anii 1300—1234 î.e.n., el nu putea avea un sclav creștin. (Creștinismul este o religie tînără — începuturile lui datează aproximativ din secolul I al erei noastre, ca un produs al condițiilor specifice lumii romane, unde de fapt a și apărut).

— Țării i se spunea pe vremea aceea Kimit și nu Egipt.

— Pe atunci nu exista încă Alexandria (cu cea mai vestită bibliotecă a antichității), cu atît mai puțin farul ei. De altfel, distanța care o desparte de Memphis e atît de mare, încît chiar dacă Ramses ar fi trăit după întemeierea Alexandriei (332 î.e.n.) tot n-ar fi putut vedea, din capitala lui, nici o rază de lumină provenită din portul de la Mediterana. Socotit una din „cele șapte minuni ale antichității", farul din Alexandria (numit Pharos după insula pe care se afla) cu o înălțime de peste 90 de m, își trimitea razele de lumină doar pe o distanță de 30 de mile !

— Faraonul nu putea visa la cucerirea Oceaniei. Pînă la descoperirea acesteia aveau să mai treacă aproximativ trei milenii.

— Litiera de muslin, opaițul de seu, acul magnetic, vasul de cristal, orologiul, cimentul, aluminiul, microscopul, covorul persan și narghileaua erau obiecte necunoscute pe timpul lui Ramses.

— Nu se construiau pe atunci nici apeducte (invenția aparține romanilor), nici poduri de *marmoră argintie* (care nici nu există în natură).

— Musonul nu suflă în Oceania.

— Faraonul nu avea cum să se aplece asupra unui glob terestru, deoarece vechii egipteni își imaginau Pămîntul ca o farfurie.

Așadar, într-un text de cîteva rînduri, un adevărat record al erorilor. Dacă vom ține seama că acest text nu are un autor cu identitate definită, el fiind anume scris pentru a pune la încercare perspicacitatea cititorului, totul este scuzabil. Trebuie să știți însă că mulți autori de romane istorice — și printre ei și nume celebre — s-au poticnit de buturuga anacronismului, plasînd evenimente într-o altă epocă decît cele în care avuseseră realmente loc sau „obligînd" personajele să folosească noțiuni și obiecte necunoscute încă în perioada respectivă. Oricît de mult ne-am obișnuit cu perfecțiunea operelor lor, o lectură atentă descoperă uneori în texte, socotite de incontestabilă valoare, mici erori, pe cît de neașteptate, pe atît de amuzante.

Astfel, titanul de la Iasnaia Poliana scriindu-și nemuritorul roman „Război și pace", uita adesea că celebrul conducător de oști, Kutuzov, avea un singur ochi. De aceea, descriindu-i diferitele reacții sufletești, scriitorul nota cu dezinvoltură : „...buzele lui Kutuzov tremurau și în ochi îi apăruseră lacrimi". Sau „...Ochii lui străluceau cu o expresie de înțelepciune adîncă". Ochii i-au jucat o festă cumplită și lui Alphonse Daudet. În „Evanghelistul" (pag. 205) citim negru pe alb : „Institutorul avea ochii arzători, de un albastru globulos și fanatic", iar în ziarul „La Nation" din 12 iunie 1890, un renumit reporter al faptului divers își redacta astfel o știre : „Născut orb, copilul Antoanetei Marchant a văzut lumina zilei la..."

Leskov s-a dovedit adesea infidel datelor cronologice în romanul-cronică intitulat „Clericii". Ultimul manuscris din „Hronicul protopopului Tuberozov" este datat 9 iunie 1865, deși acțiunea cronicii se petrece în 1867. Gorki a mărturisit singur cîteva greșeli de același fel, în însemnările lui „Cum am învățat să scriu". Cehov i-a atras atenția că un personaj din „Foma Gordeev" era înzestrat cu nu mai puțin de... trei urechi. La fel, Pușkin i-a atras atenția lui Rileev că în elegia „Glinski", lumina zorilor „pătrundea în temniță numai la amiază", iar Tolstoi l-a avertizat pe Korolenko că Paștele nu cade niciodată pe lună plină, cum scrisese el undeva.

O greșeală de natură... matematică a fost comisă de N.V. Gogol în povestirea „Portret". Eroul povestirii, pictorul Ciartkov, găsește în rama unui tablou un fișic de o mie de galbeni. Această descoperire declanșează acțiunea povestirii și e hotărîtoare pentru soarta pictorului. Dar cum rezistă ea la verificare ? Matematicianul A. Volkov a calculat că 1000 de monede de aur din secolul trecut cîntăreau peste 4 kg ! În plus, grosimea unei monede fiind de aproximativ 0,5 mm, fișicul ar fi trebuit să aibă vreo 50 cm lungime ! Așadar, conchide meticulosul matematician, un sul atît de lung și de greu nu putea fi ascuns într-o ramă de tablou și cu atît mai puțin să treacă neobservat multă vreme... Și să nu uităm : Gogol își transcria de cîte opt ori fiecare filă de manuscris (niciodată mai puțin de opt ori), pînă ajungea la forma literară dorită !

Despre prolificul romancier Alexandre Dumas-tatăl se spune că avea pe biroul lui diferite marionete ce reprezentau personajele din viitoarele lui romane. Autorul „Contelui de Monte Cristo" scria numai pe foi speciale, de format pătrat. Dacă nu avea la îndemînă astfel de foi, întrerupea lucrul sau... gafă !

Pentru că iată ce putem citi în „Călătorie în Elveția" : „I-am cerut stăpînului hanului o sticlă din cel mai bun vin al lui și TREI pahare ; le-am umplut și, luînd cîte DOUĂ pahare în fiecare mînă m-am apropiat de masă".

În romanul „După douăzeci de ani", la un moment dat, autorul scrie : „În clipa aceea, Grimaud se

ivi în prag.

— Gata ! rosti el, cu laconismul lui obișnuit.

— Atunci, la drum, spuse Athos.

Într-adevăr caii îl așteptau înșăuți. Cei doi valeți făcură la fel".

Și tot Dumas : „În mai puțin de zece minute, vulpea strangulă 17 găini și doi cocoși. Nouăsprezece omucideri" ! sau : „— Nimic, domnule, zise omul înălțînd capul cu acea mișcare pe care o face o inimă puternică pentru a privi nenorocirea în față" !

Despre ciudățeniile lui Honoré de de Balzac s-a vorbit încă în timpul vieții scriitorului. În semn de respect în fața geniului, își scotea pălăria cînd vorbea despre... el însuși. Începînd să lucreze la o nouă operă, Balzac se încuia în cameră pentru una-două luni ! Stătea cu obloanele lăsate în jos chiar și ziua. Scria la lumina luminărilor, îmbrăcat în straie de călugăr și arareori în halat. Lucra cîte 18 ore în șir, răstimp în care pentru el nu exista nici zi nici noapte. În schimb, nu se putea inspira pentru începutul unei opere decît la... cafenea, unde își și așternea pe hîrtie primele fraze. Oare în ce împrejurări o fi lăsat posterității această mică și „nevinovată" perlă : «Un comisar de poliție răspunde în tăcere : „Nu-i deloc nebună" !» Nici Emile Zola, care nu se așeza niciodată la masa de scris fără să aprindă o lumînare chiar în plină zi, n-a fost scutit de... „capcanele scrisului". Să vedem ce spune undeva, în „Prăpădul" : „...Pe urmă văzu un căpitan cu brațul stîng smuls, partea dreaptă a pieptului străpunsă pînă în coapsă, întins pe burtă și tîrîndu-se pe coate..." Și tot Zola : „Desirée, după ce a mîncat supa fără să deschidă gura, s-a dus să se spele".

Dar o afirmație a lui Chateaubriand s-o punem pe socoteala secretarului său, căruia i-a dictat toate operele, în timp ce se plimba în picioarele goale prin cameră ? „Bonaparte era fără îndoială un mare cîștigător de bătălii dar, în afară de acest lucru, cel mai obscur general putea să fie tot atît de îndemînatec ca și el". Lista rămîne... deschisă. Dar și din aceste cîteva exemple se poate vedea, oricît de surprinzător s-ar părea, că și nemuritorii pot greși cîteodată...

„Pescuitor" :

Mihai BURDUJA

Nu-i totuna

— Una e să ai cont și alta e să „ții cont".

— Una e să fi mîncat cu unul și alta e să „fii mîncat de unul".

— Una e să te duci spre o țintă și alta e să mergi „spre o țintă".

— Una e cînd evită și alta e cînd „e vită".

— Una e să tai carne „vie" și alta e „să tai în carne vie".

— Una e să lipsești cîțiva ani de acasă și alta e să „n-ai anii de acasă".

— Una e să dai de-o parte și alta e să „pui de-o parte".

— Una e să dai de cap și alta e să „să-i dai de cap".

— Una e să stai în întuneric și alta e „să umbli în întuneric".

— Una e să facă față și alta e să facă „fețe-fețe".

— Una e să recurgi la citate și alta să recurgi la „citații".

— Una e să o coacă și alta e să „ți-o coacă".

— Una e să te ocupi de găini și alta e să te ocupi de „găinării".

— Una e să fii cu moț și alta e să fii „mai cu moț".

— Una e să înghiți pe gol și alta e să „înghiți în gol".

— Una e să tragă la moară și alta e să „tragă să moară".

— Una e să sapi o groapă singur și alta e „să-ți sapi groapa singur".

— Una e să fii cuminte și alta e „să fii cu minte".

— Una e să n-ai o doagă și alta e „să-ți lipsească o doagă".

— Una e să strici o casă și alta e „să spargi o casă".

— Una e să te dea cu capul de pereți și alta e „să te dai cu capul de pereți".

— Una e să alegi praful și alta e cînd „se alege praful".

— Una e să spui că așa i-a scris și alta e să spui că „așa i-a fost scris".

— Una e cînd faci basme și alta e cînd „te faci de basme".

— Una e să stai în coadă și alta e „să stai la coadă".

— Una e să nu ai cărți și alta e „să nu ai carte".

— Una e să-i facă cuiva o curte, și alta e să-i „facă curte".

— Una e să rămîi la coadă, și alta e „să stai la coadă".

— Una e să ți se dea importanță, și alta e „să-ți dai importanță".

— Una e să alegi tu, și alta e „să fii tu ales".

Gheorghe GROSU

Umor german

Maier îi spune, iritat, soției sale : „O oră bătută pe muche ai stat la bîrfă cu Frau Müller în fața ușii !" „A ! Așa e, răspunde soția. Ce să fac dacă Frau Müller n-a avut timp biata, să intre în casă ? !"

Două umbrele de damă stau agățate într-un cuier. Lîngă ele apare, la un moment dat, un baston. Lucru care o face pe una din umbrele să pufnească : „Nemaipomenit !... Așta-și permite să vină în fața noastră în pielea goală !"

Müller declară rituos în capul mesei, la cîrciumă : „La mine acasă, eu port pantaloni ! Azi la amiază am poruncit ca în zece minute să am apă fierbinte și exact în zece minute am și avut !" „La ce ți-a trebuit, de fapt, apa fierbinte ?" „Cum, la ce ?... Ca să spăl vasele !"

Frau Zickig se plînge : „Acum două săptămîni l-am trimis pe soțul meu să-mi cumpere o cutie de mazăre conservată și nu s-a mai întors... Ce să fac ?" Vecina : „Desfă o cutie de fasole conservată, că tot aia e !"

Dieter și Silvia prînzesc împreună într-un restaurant mai ferit. La un moment dat vine ospătarul la masa lor și zice uluit: „Stimată Doamnă, poate n-ați observat, dar soțul dumneavoastră a alunecat sub masă!"

„Te înșeli, îi răspunse Silvia. Soțul meu abia a intrat în clipa asta pe ușă"...

Doi inși în concediu se întîlnesc în junglă.

„Dumneata, colecționar de insecte, ai ajuns să încerci a vîna elefanți?" întrebă unul.

„Ce să fac, amice, nevoia mă obligă: mi-am spart ochelarii! — se justifică celălalt.

„Care e secretul longevității dumneavoastră?" este întrebat un longeviv.

„Consum mult usturoi!"...

„Și cum poate să rămînă asta un secret?!"

„De ce plîngi, micuțule?" întrebă un polițist pe un pușți care abia și-a terminat cea dintîi zi de școală și stă pe marginea străzii.

„Noi am învățat la școală să nu traversăm strada pînă nu trec toate automobilele și eu stau aici de o oră și n-a trecut încă nici unul!"

Două fete de melc se plimbă. Zice una, la un moment dat: „Tu, ne urmărește un fante! Ia vezi, căsuța mea stă cum trebuie?!"

„Prietena lui Peter e ca zahărul".
„Atît de dulce?"
„Nu, atît de... rafinată!"

„Iarăși ai fost prins cu matrapazlîc! îl certă judecătorul pe recidivist. Explică-mi, însă, de ce ai furat un stilou de data asta și nu altceva?"

„Foarte simplu, domnule judecător. Voiam să trag o linie peste tot trecutul meu!"...

„Cum, mîncați șnițel, domnule Haber? Vă știam vegetarian..."

„Păi și sînt, numai că astăzi e ziua mea de post..."

„Coniacul pe care ți l-am dăruit e în vîrstă de 60 de ani!" se mîndrește Paul. Peter cîntărește sticla din priviri. „Zău?... Mi se pare cam prizărit pentru vîrsta lui..."

Într-un teatru din Paris, Frau Müller îi spune soțului:

— Uite-l, în stal, Pe Maurice Chevalier!

— Imposibil! A închis ochii de mult!

Ea privește prin binoclu și replică triumfătoare:

— Greșești, domnule! chiar acum i-a deschis!...

„Mă duc pentru cinci minute la vecina", îi spune soția soțului. Și continuă: „ai grijă, amestecă supa din sfert în sfert de oră"...

— Ce studii ai dumneata? îl întrebă majorul pe recrut.

— Eu sînt analfabet, răspunde acesta.

— Ce ești?

— Analfabet...

— Ia scrie cuvîntul acesta cu litere de tipar, te rog!

Culese și traduse de
Dragoș VICOL

Epigrame

Daniela Crăsnaru și volumul „Arcașii orbi"

Deși arcașii orbi au fost
Nu a dat greș săgeata lor
Dovadă că făcut-au rost
Chiar pînă și de... cititori.

Petre Stoica și volumul său „Un potop de simpatii"

Și zici că un potop de simpatii
Ai risipit, așa, prin poezii?
Ciudat căci caut de atunci într-una
Și pînă-acum nu am găsit nici una.

Dan Rotaru și volumul său „Plînsul oglinzilor"

Ca om, eu mîna chiar ți-o strîng
C-ai tipărit acest volum
Că-n poezie-ți faci un drum...
Pîn' și oglinzile te plîng.

Ion Mircea și volumul său „Tobele fragede"

Mila ta ca niciodată
Mi se pare cam ciudată
Căci de asta sînt făcute
Tobele a fi... bătute.

Unui romancier

După unele indicii
Timp de-ași scrie romanul n-are
Căci și-așa cam mică-i pare
Ziua, de-ași... săpa amicii.

Dorințe

Poetul meu avea dorințe
Ca să ajungă cît mai sus
Dar prin talent, așa mi-a spus
Talentul... unor cunoștințe

Reflecție că revista „Convorbiri literare" e la etaj și „Editura Junimea" e la parter

Că în revistă tu ai publicat
Înseamnă că te-ai ridicat
Dar ca s-ajungi, de vrei și scriitor
Va trebui, desigur, să... cobori.

Avantaje

Între poet și prozator
Nu e o diferență mare
Atîta doar că primul are
Și cade liberă... prin nori.

Dumitru GRIGORAȘ

Semne bune anul are!

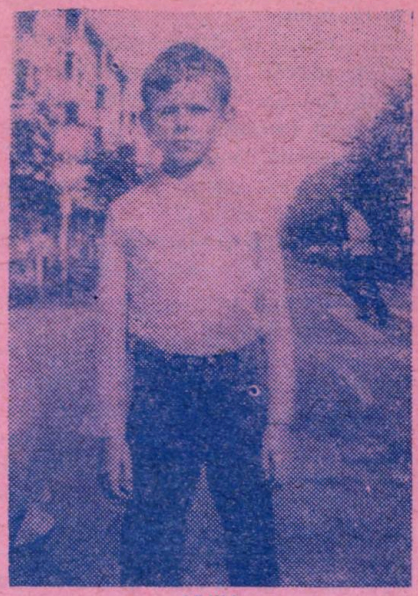

LIVIU

ALINA

DIANA

Atleți celebri din antichitate

Mitologiile — aceste „istorii care și-au pierdut documentele" — reflectă ca într-o imensă oglindă retrovizoare ipostazele fabuloase ale sportului antic. În toată antichitatea elină, muzele au cîntat sportul. Au cîntat pe Polux biruind în lupta cu pumnii, pe Agamemnon zvîrlind sulița mai departe ca oricine, pe Nausica jucînd handbal în insula Corfu, pe mehenghiul Ulise încordînd arcul, pe Dedal și Icar făcînd planorism, pe Leandru trecînd Helesportul înot, pe Ahile fugind „atît de iute și de ușor, că prindea cerbii fără ciini".

Vechii greci aveau bunul obicei de a nemuri recordurile celor mai buni sportivi sub formă unor inscripții laconice pe plăci de marmură, pe socluri de statui ori chiar pe simple pietre. În muzeul din Olimpya se poate vedea o lespede mare, de formă neregulată, roasă de vreme. Pe una din fețele ei se poaciti : „Bibon m-a ridicat deasupra capului cu o singură mînă". Atletul mai sus amintit a trăit în secolul VI î.e.n. El n-a ridicat deci o halteră, de bara căreia ar fi putut apuca, ci un bolovan asimetric care nu era ușor de balansat. Un contemporan al lui Bibon, pe nume Eumast, a ridicat chiar o lespede de 480 kg ! Tradiția a păstrat și alte nume de atleți remarcabili prin forța lor. Polydromos din Thesalia ținea pe loc un car cu cai. Se spune că forța lui era atît de mare încît a ucis un leu cu pumnul, dar avînd prea mare încredere în mușchii săi și încercînd să susțină o grotă de munte ce se prăbușea, atletul a fost strivit sub greutatea stîncilor, spune legenda. Spartanul Ladas era un sprinter atît de bun, încît a dat naștere la multe legende. Se spune că alerga atît de repede, încît nici nu lăsa urme pe nisip ! Despre Polymnestor din Milet, cel dintîi cîștigător olimpic ale juniorilor, se povestește nu numai că ajungea ușor din urmă orice capră, ci chiar și iepuri ! Ladas a murit eroic pe stadion, la cîteva clipe după ce cîștigase dolicul la a 85-a Olimpiadă. Acest sfîrșit dramatic i-a făcut pe unii din cronicarii vremii să-l bănuiască pe spartan că ar fi băut din zeama unor ierburi otrăvitoare ce-i dădeau putere să alerge mai repede ca alții, adică un caz de doping în Jocurile antice.

De necrezut este și istoria lui Ageus, un păstor din Argolida. Fiind primul în cursa de dolicos, la cea de a 113-a Olimpiadă, încă plin de sudoare, fără să-și îngăduie nici o clipă de odihnă, Ageus părăsi Olympia pentru a duce el însuși consătenilor săi vestea victoriei, și asta înainte ca soarele să răsară a doua oară, așa cum le făgăduise. Din Olympia pînă în Argos sînt 95 de km, astfel că isprava atletului este datorată mai degrabă aceleiași fantezii prodigioase a născocitorilor de legende cărora le plăcea să-i împodobească cu calități supraomenești pe olimpici. Firește că nu putem avea prea mare încredere în veracitatea legendelor, larga lor răspîndire dovedește însă uriașa stimă de care se bucurau cîștigătorii Jocurilor Olimpice. După terminarea întrecerilor pentru aceștia începea adevărata lor glorie. Localitățile natale le făceau o primire triumfală, adeseori spărgîndu-se o bucată din zidul cetății, considerîndu-se poarta de intrare, prea umilă pentru un asemenea erou. Învingătorul era scutit de impozite, era hrănit pe cheltuiala urbei sau satului natal, mîndru de a avea un asemenea fiu. Urmînd drumul legendelor, grecul Panakis ar fi sărit la lungime 16,16 m, ceea ce pare imposibil, lăsîndu-se să se creadă că în realitate era vorba de un triplusalt.

Se pare însă că cea mai prestigioasă figură a Olimpiadelor antice a fost Milon din Crotona, cetate calabreză vestită pentru iscusința atleților săi. (La a 51-a Olimpiadă, calabrezul Eratostene cîștiga cursa de sprint, iar în urma lui se clasau alți cinci concetățeni, ceea ce l-a făcut mai tîrziu pe istoriciul Strabon să scrie că „ultimul dintre crotonieni era în cursă primul dintre greci").

Milon din Crotona fusese un copil bolnăvicios. Ca să se fortifice făcea zilnic antrenamente intense, ajungînd cu timpul să poarte pe umeri un tăuraș nou născut, cu care înconjura în viteză zidurile orașului. Mai tîrziu a parcurs întreg stadionul cu o juncă de patru ani pe umeri (circa 500 de kg.) pe care se spune că ar fi ucis-o el însuși cu o singură lovitură de pumn !... Milon era înzestrat cu o putere fizică ieșită din comun. Ținea o rodie în mînă în așa fel încît nimeni nu putea să-l facă nici să-i dea drumul, nici s-o striveasscă... Se urca pe un disc uns cu ulei (deci foarte alunecos) și prietenii făceau sforțări vane, nefiind în stare să-l dea jos... Prăbușindu-se coloana unui templu în care preda Pitagora înconjurat de elevi, Milon a înlocuit-o cu propriul său corp, ca o cariatidă vie, pînă au venit meșterii să repare stricăciunea.

...Altădată, se spune, ar fi purtat pe brațe pînă în Altis propria sa statuie de marmură, pe care și-ar fi ridicat-o singur, pe soclu, în arenă. După ce s-a distins la lupte ca adolescent, a cîștigat de șase ori cununa din ramuri de măslin la Jocurile Olimpice (în anul 540 și apoi, la rînd, din 532 pînă în 516 î.e.n.). În luptă se arăta totdeauna îndemînatic și agil, folosindu-și bine statura herculeană. Odată Cicero, adresîndu-se cetățenilor din Crotona, i-a întrebat : „Ce ați vrea să aveți, forța fizică a lui Milon, sau înțelepciunea lui Pytagora ?". La care crotonienii, isteți, au răspuns că le vor pe amîndouă !

Cel mai cunoscut atlet al antichității, de a cărui legendă miturile păgîne și biblice ale lui Hercule și Samson nu sînt desigur străine, a murit în condiții îngrozitoare. Întîlnind în drum trunchiul unui bătrîn stejar, pe care cineva voise să-l despice, punîndu-i cîteva pene, Milon și-a propus să încheie treaba începută, încercînd să despice stejarul cu puternicele sale mîini. Dar penele au căzut, mîinile i-au rămas prinse în strînsoarea trunchiului gigantic și Milon, prizonier al propriei sale îngîmfări s-a săvîrșit din viață, pradă fiarelor care l-au devorat. Legenda lui supraviețuiește, însă, în memoria lumii.

B. MIHAI

Cugetări despre șah...

- *Tabla înmulțirii : 8 x 8 = ...tabla de șah !*
- *Șahul este în fond un joc simplu ; complicate sînt doar ramificațiile lui.*
- *În lupta acestor mici figuri de lemn sau plastic există o logică de fier !*
- *Între sublim și ridicol stă, uneori, un singur... șah.*
- *Nimic nu este veșnic, înafara șahului etern !*
- *Deschiderea celor patru cai s-a jucat probabil pentru întîia oară la un... hipodrom !*
- *Pentru nebunul de cîmpuri negre, pătratele albe sînt de nepătruns ca și codrul întunecos.*
- *Regina se mîndrea cu originea ei de jos : se trăgea dintr-un pion transformat !*
- *Pionii — ca și oamenii — au, fiecare, drumul lor în viață : unii*

pleacă în prima linie sacrificîndu-se la nevoie, alții dormitează toată partida pentru a se transforma — în final — în damă...

- *Cu cît planul de joc este mai profund, cu atît mai ușor poți să te înneci în el!*
- *De „orbirea șahistă" nu te salvează nici cele mai mari dioptrii!*
- *O, clipă, ce minunată ești! (a căzut steguleţul adversarului).*
- *S-au întrerupt atîtea partide încît a trebuit să se întrerupă tot concursul...*
- *Pentru practicarea șahului prin corespondență este necesar un scaun mai puțin!*

Reflecții despre șahiști...

- *De un lucru era ferm convins marele maestru: cea mai importantă figură în șah este... soția!*
- *Se remarca printr-un joc extrem de prudent: nu risca să ia nici măcar piesele puse în priză de adversari!*
- *Avea o fire foarte prevăzătoare: înainte de a ceda, propunea întotdeauna remiză...*
- *Juca curajos, la atac — îndeosebi în acele situații cînd putea ceda liniștit!*
- *Avea nervi atît de tari încît, pierzînd într-un turneu toate partidele, nici nu s-a sinchisit!*
- *Stăpînirea de sine l-a trădat. Atunci el i-a răspuns cu aceeași monedă.*
- *Nimic nu-ți dă atîta putere ca neputința adversarului!*
- *Nu putea suporta înfrîngerile dar le-a suportat mereu.*
- *Juca „à l'aveugle" dar vedea totul!*
- *Nu-i plăceau jumătățile de măsură, de aceea nu făcea niciodată remiză!*
- *Cîștigînd un cal, s-a simțit... călare pe situație.*
- *Împingînd pionul pe orizontala a 7-a, „paterul" s-a simțit în al șaptelea cer!*
- *N-a ținut pasul cu timpul și a intrat în ...criză de timp!*
- *Exercițiu de filosofie în criza de timp adversă: „timpul lucrează pentru mine..."*
- *De-ar ști ce tare sînt în final cei ce mă bat în deschidere!*
- *Și totuși, ultimul cuvînt îmi aparține mie — șopti „maestrul" și adaugă: Cedez!*
- *De-a lungul unui turneu atît de lung, el a depus maximum de efort pentru a consuma minimum de forțe!*
- *Zerourile în clasament sînt o varietate de roți cu care însă nu poți ajunge departe!*
- *În cinci din cele șase partide jucate prin corespondență, el obținu avantaj. Restul a fost doar o problemă de tehnică... poștală!*
- *Participanții la simultan au rămas foarte mulțumiți de jocul „maestrului"; acesta n-a cîștigat la ei nici o partidă!*
- *Anunț: Pierdut 9 puncte în campionatul municipal de șah. Le declar nule.*
- *Mica publicitate: Jucător de-a-ntîia experimentat predau lecții „cum să devenim maestru".*

Sfaturi șahiste...

- *Stimează-ți partenerul de joc! S-ar putea ca în viața particulară să-ți fie de folos...*
- *Cînd joci cu șeful, e bine să apreciezi mai puțin poziția de pa tablă și mai mult poziția lui!*
- *Calul lăsat în priză să nu-l cauți în dinți!*
- *Pentru a nu intra în criză de timp folosește ceasul cu ...cuc!*
- *Nu lăsa pe mîine ceea ce poți ceda — fără întrerupere — azi!*
- *Pierzînd partida, folosește ultima posibilitate de a-ți arăta forța: strînge cu putere mîna adversarului!*

Culese de
Volodea VAISMAN

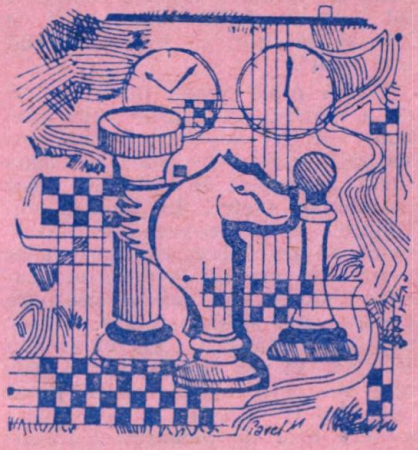

A fost pentru Napoleon șahul o pasiune?

NAPOLEON! Nume cu ecou magic, răscolitor peste ani, nume legendar. Fără îndoială, dintre toți marii oameni ciți au umplut cu numele lor paginile istoriei, Napoleon Bonaparte a fost și a rămas eroul cel mai admirat și cel mai contestat, cel mai adulat și cel mai calomniat, omul care a cunoscut cele mai josnice trădări și cele mai mișcătoare devotamente. Nu cunoaștem să existe personalitate istorică, care să se bucure în literatura lumii de o mai largă și profundă atenție decît acest mare om al contrastelor. Scriitori și istorici, în ale căror călimări cerneala se pare că nu se va usca niciodată, renasc fără istov cultul acestei personalități fără seamăn. Nesfîrșitele rafturi — cuprinzînd mult peste 200 000 (două sute de mii!) de cărți și studii — ale bibliografiei napoleoniene se îmbogățesc an de an — cu noi tomuri de contribuții. Numai în Franța la aproximativ 15 zile apare o lucrare nouă despre Napoleon. Și cerneală curge încă pretutindeni deși aproape totul s-a spus!...

Din timp în timp apar noi „vești" senzaționale, noi descoperiri, care repun în discuție, luminînd inedit, figura singulară, de derutantă și încîlcită complexitate a lui Napoleon. Despre o latură mai puțin cunoscută a vieții împăratului ne-am propus să vorbim în rîndurile ce urmează.

În scurtele răgazuri pe care i le îngăduia munca aprigă și neobosită pe care o făcea zi de zi, împăratul se apleca, ori de cîte ori i se oferea pri-

Recunoașteți actorii?

(răspuns la pag. 197)

1. Adela Mărculescu
2. Liviu Ciulei
3. Victor Rbengiuc
4. Mitzura Arghezi
5. Tamara Buciuceanu
6. Florin Piersic
7. Silvia Popovici
8. Marcela Rusu
9. Virginia Romanovski

lejul, cu pătimașă plăcere și dăruire deasupra tablei de șah. Îi lipsea timpul ca să se gîndească prea mult la sentimente și să se lase mai îndelung în voia avînturilor inimii, dar își dedica puținele clipe libere dintr-o viață nespus de încărcată, celui mai frumos și mai nobil joc pe care l-a plăsmuit vreodată mintea omenească...

Istoria n-a consemnat nicăieri la ce vîrstă a învățat să joace șah viitorul împărat al Franței. Nu încape însă nici o urmă de îndoială că pasiunea aceasta subită pentru „regele sporturilor" l-a stăpînit cu totul încă din copilărie, cînd între două urecheli, duioasa lui mamă îl alinta cu expresia „micul meu Napo"...

Mai tîrziu, la școala militară pregătitoare de la Brienne și apoi la cea superioară de la Paris, pasiunea aceasta devoratoare pentru șah a căpătat proporții, îngropîndu-i-se adînc și definitiv în ființa micului omuleț din Corsica.

La colegiul militar, în saloanele de recepție, pe puntea corăbiilor, în bivuacuri, Napoleon cerea imediat piesele și „încingea" cîte o partidă, strămutîndu-și preocupările și grijile de pe cîmpul de bătaie pe cele 64 de pătrate alb-negre ale tablei de șah. Mai mult : se spune că Napoleon ar fi susținut o partidă de șah prin corespondență, cu cumnatul său, arhiducele Carol, mutările fiind transmise prin... porumbei călători ! De aici concluzia certă, că pe nesfîrșitul eșichier al multiplelor sale preocupări, șahul nu însemna... cel din urmă pion izolat ! Miraculosul joc al minții îl va avea pe împărat printre pătimașii săi constanți pînă la apusul vieții. Prin 1790, ca tînăr locotenent de artilerie, Napoleon își petrecea multe ore în fața careului magic, în vestita „Café de la Régence" din Paris. Aici se adunau toți pasionații minunatului joc și se dădeau adevărate bătălii, la care participau — stăpîniți de adînci emoții — cei mai buni șahiști din Europa acelor timpuri.

Zeu al randamentului, erou al iuțelii, om al cărui calitate dominantă rămînea „vasta și activa lui inteligență", Napoleon se așeza la masa de joc cu semeția celui care se știe puternic și tare ! „...ceea ce-l caracteriza mai presus de orice nu era numai penetrația și universalitatea inteligenței sale, ci flexibilitatea, forța și constanța atenției lui" (mărturia contelui Roederer).

O vastă inteligență care se completa cu o putere de muncă neegalată și cu o voință formidabilă care sfida imposibilul, o gîndire profundă, o imaginație rece, creatoare, vulcanică, o memorie uluitoare care înmagazina enorm și reținea totul, un spirit metodic, organizator, iată tot atîtea calități reliefate de biografii săi, indispensabile nu numai unui legislator, diplomat și strateg de talia și structura lui Napoleon, ci și unui mare șahist ! Aceste calități, acționate de creierul cel mai organizat al unui matematician, care timp de treizeci de ani „n-a lucrat niciodată în gol" (Taine), nu le găsim întrunite la nici unul dintre conducătorii pe care istoria i-a consacrat cu titlul de „Mare".

Romancierul rus Merejkovski crede că „...dacă inteligența se măsoară după profunzimea prin care pătrunde în realitate, atunci Napoleon a fost omul cel mai inteligent care a existat în ultimii două mii de ani". Alți istorici, precum și nenumărați biografi ai lui Napoleon, înclinați să atribuie eroului lor calități supranaturale de înțelepciune, daruri profetice, o inspirată încredere în steaua sa, nu știau și nici nu bănuiau măcar că acest mare strateg militar, care iubea cu patimă șahul, n-a demonstrat niciodată aptitudini deosebite ca jucător de șah, n-a sclipit nici printr-o singură combinație care să încînte și să uimească lumea. A știut, în schimb, să evite cu stăruință înfruntarea directă cu un adversar de talia celebrului Philidor, de exemplu. Dealtfel și șahiștii fără mari pretenții și aspirații la piramida șahistă erau pentru Napoleon niște adversari redutabili, greu dacă nu chiar imposibili de a fi învinși !

Napoleon care a dat în viața sa vreo 60 de bătălii mari și mici (număr incomparabil mai mare decît cel al bătăliilor lui Alexandru Macedon, Hannibal, Cezar și Suvorov luate la un loc !), în care s-au înfruntat mase de oameni mult mai mari decît în războaiele purtate de către predecesorii săi în arta războiului, el, care a mistuit 500 000 de oameni și 10 bilioane de florini, fiind alături de Bismarck „cel mai scump om al Europei", el — acest cuceritor faimos — pe tabla de șah era mereu învins !...

Incotro se îndreptau gîndurile ce se împleteau și despleteau în mintea împăratului, în vreme ce juca șah, e imposibil de știut vreodată. „A încerca să descoperi gîndurile lui Napoleon — spune Henry Lachouque — este o încercare îndrăzneață care ar trebui să pună în gardă pe viitorii istorici contra pericolului unei asemenea încercări".

Deși curajul fizic și moral era încă unul din belșugul de daruri cu care îl copleșise natural (în decursul celor 60 de bătălii, a avut 19 cai uciși sub el și a fost de două ori rănit : la Toulon și la Rastibona), împăratul nu știa și nu putea să îndure cu același stoicism și înfrîngerile de pe tabla de șah. Cu temperamentul său de corsican neînduplecat, Napoleon transforma bucuria de circumstanță a întîlnirilor șahiste, într-o profundă nemulțumire, pe care nu se străduia cît de cît să și-o mascheze, oridecîte ori pierdea. Cînd simțea că partida se va încheia în defavoarea sa, în ochi îi apărea neliniștea, se mînia amarnic, și nu o dată arunca tabla de șah cu iuțeala sclipirii fulgerului, părăsind iritat cafeneaua, unde, cu îndărătnică patimă, avea să se întoarcă chiar a doua zi !...

Dar, pentru că se înfuria și punea la inimă fiecare înfrîngere, cei din preajma lui, cunoscîndu-i slăbiciunea, căutau să-l menajeze, făcîndu-i zile bune împăratului (dar și lor !) și lăsîndu-se de multe ori bătuți cu bună știință ! Observa oare împăratul șiretlicurile partenerilor săi, își dădea el seama că nu gusta satisfacțiile unor victorii autentice ?

Fire neîmblînzită, despotică, iritabilă și bănuitoare, odată li s-a adresat cu un zîmbet șiret :

— Cum vine asta ? Mi se întîmplă deseori să pierd în fața unor jucători care nu cîștigă niciodată la cei pe care eu îi bat întotdeauna. Cum trebuie să înțeleg acest paradox ?...

Încă din această perioadă, în fața mesei de joc, trăsăturile de caracter ale viitorului împărat erau evidente : ambiția, nerăbdarea, impulsivitatea. Napoleon dorea să cîștige fiecare partidă, se grăbea, iniția atacuri nejustificate d.p.d.v. strategic, dorind să-și domine partenerul de joc. Nerăbdarea sa devenea evidentă încă de la primele mutări : bătea darabana cu degetele așteptînd mutarea adversarului, pe care-l suporta greu să gîndească mult. La drept vorbind, nu avea nici o idee despre organizarea metodică a planului de joc a unei partide — apreciază ziarul „Le Monde". Același ziar comentează fără nici un fel de rezerve : „Ne putem îndoi că Napoleon a priceput vreodată frumusețea implicată în raporturile absolut necesare care se dezvoltă între cele două forțe în timpul desfășurării unei partide. În graba lui de debutant care să dea mat la primele mutări, n-a simțit niciodată vibrația eșicherului ! (Oare chiar așa să fie ? !). Ignora cu desăvîrșire teoria deschiderilor, dezvoltînd regina de la a doua mutare. Nu păstra cît de cît sub control cîmpurile centrale și juca de mai multe ori aceeași piesă, neglijînd dezvoltarea celorlalte figuri. I se întîmpla ca atunci cînd constata că poziția e desperată să „regăsească" o piesă de mult capturată ! Nu-i plăcea ca „șmecheria" să-i fie luată prea în serios. Era primul care rîdea".

În perioada de mai tîrziu, în timpul numeroaselor sale expediții militare, Napoleon avea întotdeauna la dispoziție un joc de șah... și partener ! Printre soldații săi existau jucători de certă valoare, dar ambițiosul împărat prefera, cu destulă dibăcie, să-i evite, alegîndu-și parteneri mai slabi, despre care știa că nu opun cine știe ce rezistență. Astfel adversarii săi din timpul campaniei în Egipt (1799) erau ajutanții lui — Joubert și Poussielgue. Secretarul său Bourienne, notează aceste amănunte în memoriile sale, lăsîndune a înțelege că Napoleon era totuși pe deplin conștient (dar numai în sinea sa !) de valoarea de loc ridicată a jocului ce-l practica cu neostoită pasiune. După încoronarea ca împărat al Franței, la Tuilleries sau la Malmaison, Bonaparte se zidea în el însuși de multe ori, în fața tablei de șah ! Printre cei cu care se înfrunta în mod curent se numărau : împărăteasa Josephina, Murat, von Bassano, Louis — fratele și aghiotantul său —, viitor rege al Olandei —, ducele d' Abrantés, mareșalul Ney. Adesea partenera de joc a împăratului era o doamnă de onoare de la curte, madame de Rémusat. Iată una din partidele susținute în compania acestei femei la 20 martie 1804. (În același

an, la 02 decembrie, Napoleon obținea victoria militară de la Austerlitz – calificată drept cea mai mare izbîndă din istorie).

Alb : Napoleon, Negru : Madame de Rémusat

1 Cc3, e5 2 Cf3, d6 3 e4, f5 4 h3, f5 : e4 5 C : e4, Cc6 6 Cg5, d5 7 Dh5+, g6 8 Df3, Ch6 9 Cf6+, Re7 10 Cf : d5, Rd6 11 Ce4+, R : d5 12 Nc4+, R : c4 13 Db3+, Rd4 14Dd3 mat.

Oricare jucător contemporan de categoria I va constata cu ușurință că e vorba de o partidă dintre doi dilletanți ! Dar se știe că partenerii de joc ai împăratului nu erau adversari de înaltă clasă, așa încît nici calitatea partidelor nu se putea situa la o altitudine prea ridicată ! I s-a întîmplat, însă, să joace (fără voia sa !) și cu celebrități în ale șahului ! În 1809, cînd a ocupat Viena și și-a instalat reședința la castelul Schönbrunn, i s-a propus să joace cu... automatul aflat în posesia mecanicului curții. După înțelepte chibzuieli, Napoleon a cercetat cu meticulozitatea-i bine cunoscută aparatul și, în prezența unui mare număr de spectatori, a jucat cu el o partidă. Mutările se succedau de o parte și de alta fără prea mare repeziciune, astfel încît, printre spectatori, clipele treceau grele ca niște veșnicii. Toți erau furnicați de cele mai negre temeri !... (Din toată gama de sentimente care au încercat sufletele contemporanilor săi, unul singur a fost comun tuturor ; teama de el !). Pînă la urmă victoria, și încă ușoară, i-a revenit automatului dar, după cum s-a aflat mai tîrziu, în interiorul lui era ascuns Allgaier (mare a putut fi curajul său !), unul din cei mai puternici șahiști ai timpului ! Partida, în urma căreia Napoleon n-a schițat nici o undă de protest (fapt curios !), s-a desfășurat astfel : 1 e4, e5 2 Df3, Cc6 3 Nc4, Cf6 4 Ce2, Nc5 5 a3, d6 6 O–O, Ng4 7 Dd3, Ch5 8 h3, N : e2 9 D : e2, Cf4 10 Del, Cd4 11 Nb3, C : h3+ 12 Rh2 (12 g : h3, Cf3+) 12..., Dh4 13 g3, Cf3+ 14 Rg2, C : el+ 15 Tf : el, Dg4 16 d3, N : f2 17 Te-hl, D : g3+ 18 Rfl, Nd4 19 Re2, Dg2+ 20 Rdl, D : hl 21 Rd2, Dg2+ 22 Rel, Cgl 23 Cc3, N : c3+ 24 b : c3, De2 mat.

Asupra automatului de șah al baronului Wolfgand von Kempelen (1734–1804), fizician și totodată consilier imperial al Mariei Tereza, automat care a produs senzație în întreaga lume, merită să ne oprim puțin.

Construit în 1769 la Bratislava, acest manechin, cunoscut și sub numele de „Turcul" (deoarece reprezenta un om îmbrăcat în straie turcești, așezat în spatele unei lăzi de lemn, pe care se afla un eșicher), și-a început imediat periplul său prin lume (Bratislava, Viena, Leipzig, Dresda, Paris etc.). „Turcul" ținea mîna dreaptă pe ladă, iar stînga era mobilă, servindu-i atît pentru a efectua mutările, cît și pentru a simula că fumează cu o pipă detașabilă. În anul 1783 von Kempelen cedează automatul (împreună cu secretul operațiilor sale) mecanicului austriac J. N. Maelzel (1772–1838), cunoscut în istoria științei ca inventator al... metronomului !

După ce a dat o serie de reprezentații pe vechiul continent, printre care și aceea cu Napoleon, noul proprietar s-a îndreptat, împreună cu „Turcul" său devenit celebru, spre Lumea Nouă, unde automatul a stîrnit, firește, o vie curiozitate. Ne-au rămas numeroase mărturii scrise cu privire la acest fascinant „personaj". În anul 1836, a apărut, sub semnătura celebrului scriitor american Allan Edgar Pöe, un articol intitulat „Jucătorul de șah a lui Maelzel". Argumentele marelui poet și al unuia dintre primii creatori ai literaturii de „science fiction", sînt convingătoare, contribuind la dezvăluirea tainei automatului : în interiorul acestuia era totdeauna ascuns un jucător de șah în carne și oase ! Sistemul ingenios și complicat de roți dințate și mecanismul avînd un rol pur decorativ, de a risipi urmele de îndoială și de a induce în eroare pînă și o vigilență ca cea a lui Napoleon. Chiar după dispariția sa, în urma unui incendiu devastator de la „Muzeul chinez" din Philadelphia, în anul 1840, androidul șahist a continuat să excite imaginația unor mari scriitori. În „Aventurile șahului" Mihail Sadoveanu dedică misteriosului automat nu mai puțin de două capitole, iar Elsa Triolet, în romanul său „L'Ame", acordă o atenție aparte faimosului automat.

Partida susținută de Napoleon în compania... automatului, prefigurează întrucîtva preludiul la simfonia morții din cumplita bătălie de la Waterloo. După dezastruoasa înfrîngere de la Waterloo, Napoleon mai visează încă la singura țintă la care a rîvnit și pe care a voit cu adevărat tot timpul vieții s-o atingă : gloria. Dar și visul din urmă i s-a spulberat. În seara zilei de 18 iunie 1815 cădea cortina peste ultimul act al epopeii napoleoniene. Învins, își termina cariera politică și militară omul care a străfulgerat ca un meteor epoca sa și pe care istoria avea să-l privească drept un fenomen.

Napoleon va lua calea exilului, fiind depus pe stîncile inospitaliere de bazalt ale insulei Sfînta Elena. „Satan – spune Merejkovski – n-ar fi putut inventa un infern mai teribil". Drama inactivității de pe insula Sfînta Elena este și mai sugestiv redată de contele Chaptal : „Spiritul său, corpul său erau incapabile de oboseală. Cum se putea găsi la Longwood o întrebuințare pentru această mașină formidabilă ? Toată această forță cerebrală, nervoasă, recădea asupra lui și-l strivea".

Și aici, în cei aproape șase ani petrecuți pe insula Sfînta Elena, ascultînd șuieratul sinistru al vîntului și mugetul colosal al oceanului, care păreau că închid în ele tot amarul și vaietul văduvelor și orfanilor Europei ; îmbătrînit, bolnav, prizonier, trădat, insultat, doborît de atîtea lovituri, unde zilele erau lungi și nopțile cu insomnii nesfîrșite, pentru a-și da iluzia unei activități, pentru a înșela timpul, pentru a se înșela pe el însuși, Napoleon îi dicta lui Las Cases memoriile, iar cu fidelul său tovarăș de luptă și exil, generalul Bertrand, juca șah ! Doborît de chinurile bolii, încetează treptat orice activitate, limitîndu-se la acest ultim refugiu, care-i mai înviora nădejdiile. Iată și una din partidele jucate cu albele în compania generalului Bertrand, pe insula Sfînta Elena, probabil cîntecul de lebădă al împăratului : 1 Cf3, Cc6 2 e4, e5 3 d4, C : d4 4 C : d4, e5 : d4 5 Nc4, Nc5 6 c3, De7 7 O–O, De5 8 f4, d4 : c3+ 9 Rhl, c3 : b2 10 N : f7+, Rd8 11 f4 : e5, b2 : alD 12N : g8, Ne7 13 Db3, a5(13...D : e5 14 Nb2) 14 Tf8+, N : f8 15 Ng5+, Ne7 16 N : e7+, R : e7 17 Df7+, Rd8 18 Df8 mat. O realizare frumoasă (și unică !) a împăratului.

Se spune că în drum spre Sfînta Elena, o familie engleză i-a oferit lui Napoleon, un splendid joc de șah. (Desigur îi cunoștea pasiunea !). Guvernatorul insulei, Hudson Lowe, n-a fost de acord ca acest joc să i se înmîneze împăratului detronat, deoarece figurile păstrau însemnele Franței imperiale. Ca urmare, Napoleon a primit un șah simplu, modest, pe care după moartea împăratului, Lowe însuși l-a păstrat. Mai tîrziu el a ajuns în posesia unui ofițer englez și așa a trecut din mînă în mînă pînă cînd a fost achiziționat de Muzeul militar din Paris, unde se păstrează și acum printre vestigiile care amintesc de exilul împăratului. Interesantă ni se pare și versiunea pusă în circulație cu ocazia aniversării a 125 de ani de la bătălia de la Austerlitz. Cu această ocazie a fost organizată o expoziție a obiectelor care au aparținut lui Napoleon. Printre ele exista și un joc de șah, care se susținea că i-ar fi parvenit împăratului la Sfînta Elena. Piesele erau din fildeș, ornate cu perle și ar fi trebuit să-i folosească lui Napoleon pentru a evada. Unele din figuri ascundeau comunicări privind data și modalitatea de evadare. Un om de încredere urma să-i înmîneze împăratului acest joc și să-i comunice taina pieselor. Omul a murit însă pe vapor, iar cel care i-a adus lui Napoleon șahul, nefiind inițiat, nu i-a putut transmite secretul pieselor. Conform acestei istorii șahul a rămas pe insulă pînă la sfîrșitul lui Napoleon. Împăratul îl folosea fără să bănuiască nimic. Conform ultimei dorințe a lui Napoleon, după moarte, jocul a fost înmînat fiului său. Ce s-a întîmplat apoi cu el nimeni nu mai știe. În momentul deschiderii expoziției șahul se afla în posesia unei ducese de origine greacă din familia Paleologilor, care locuia la Atena. Distinsa doamnă a fost de acord să-l împrumute pentru a fi expus.

Autenticitatea acestei versiuni este greu de atestat. Evadarea plănuită de prietenii lui Napoleon nu este confirmată de istoricii săi. Ceea ce-i adevărat și nu poate fi de nimeni tăgăduit, este faptul că dragostea lui Napoleon pentru șah a fost o dragoste neimpărtășită. Acest extraordinar strateg, care a condus la victorie sute de mii de soldați, se pierdea pur și simplu, în fața celor 32 de figurine de lemn ! Mintea lui ascuțită, care pe cîmpul de bătălie găsea soluțiile cele mai neașteptate și mai ingenioase, se dovedea ineficientă pe numai

64 de pătrate. Aşadar, legenda tenace conform căreia Napoleon Bonaparte era un puternic jucător de şah, strateg-savant pe eşichier ca şi pe cîmpul de luptă, aplicînd celor 64 de căsuţe principiile şcolii militare... — legenda aceasta nu poate fi decît falsă şi aparţine imaginaţiei noastre deformate. Ciudat este că depănînd vrăjile gîndului, nu ni-l putem închipui pe împărat ca pe un jucător oarecare !

Împăratul considera însă că invincibilitatea lui militară — vai ! — şi aceasta totuşi relativă — nu poate fi compromisă într-o „luptă pe 64 de cîmpuri". De fapt în persoana lui Napoleon se află unul dintre cele mai mari paradoxuri pe care ni-l oferă multimilenara istorie a şahului. Dar se pare că tocmai aici găsim şi cheia acestui strașnic paradox — după părerea marelui maestru sovietic Iuri Averbach.

Napoleon, afirmă el, se simţea strîmtorat de regulile implacabile ale jocului de şah. Talentul lui neîntrecut de conducător de oşti, avea nevoie de mult spaţiu, de întinsele cîmpii de la Marengo şi Austerlitz. Acolo se simţea nu numai mare maestru, dar şi campion mondial absolut !

Dacă ar fi îngăduit să-l parodiem pe celebrul jucător La Bourdonais, atunci am putea spune, fără teama că vom greşi : „Napoleon Bonaparte a fost un general, un cuceritor, un artist, un savant, un inginer, dar... n-a fost un mare jucător de şah !"

Figura împăratului continuă să furnizeze şi azi, după 160 de ani de la moartea marelui bărbat (05 mai 1821), legende, controverse şi... subiecte de senzaţie. Dacă viaţa lui rămîne sursă inepuizabilă de inspiraţie pentru romancieri, dramaturgi, poeţi, artişti plastici, compozitori şi cineaşti, pentru cei care îndrăgesc sportul minţii, ea poate constitui un incomparabil exemplu de pasiune...

Mihai BURDUJA

„Pase scurte şi lungi" cu Nicu Roibescu

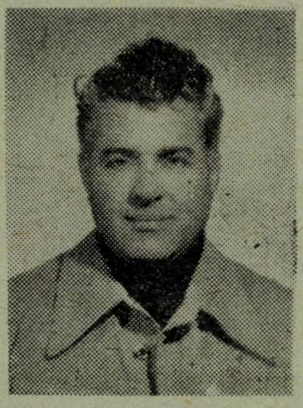

● În prima tinereţe erai un polisportiv redutabil. Nu pot uita, de pildă, rivalitatea noastră la atletism. Dintre jocurile cu mingea ai ales voleiul. De ce ?

— *Viitoarea mea soţie juca volei.*

● Ce te-a impresionat mai mult la marii jucători (inclusiv ieşeni) de atunci ? Dar în jocul fetelor ?

— *Dăruirea şi pasiunea pentru acest sport cu asigurarea unor condiţii minime, spre deosebire de cele de astăzi. Exemple : Filipescu Sandu, Balaş Teodor, Mircea Gheorghiu, Costel Alexandrescu, Virgil Toma.*

● Cînd ţi-ai dat seama că ai calităţile necesare pentru a fi un bun antrenor şi cum ai acţionat ?

— *Cînd am început să obţin rezultate cu echipa pe care o antrenam.*

● Pe fondul însuşirilor esenţiale poţi distinge şi cîteva... personale ?

— *Perseverenţă, dăruire, muncă intensă, promovarea talentelor tinere, curaj chiar în faţa înfrîngerilor, abdicarea altor pasiuni pentru aceasta care îmi ocupă tot timpul.*

● E mai uşor să antrenezi o echipă de vîrf sau una în formare ?

— *Ambele pun probleme specifice care nu se realizează cu uşurinţă.*

● Cum şi cînd studiezi jocul adversarilor şi cum încerci să contracarezi particularităţile observate ?

— *Prin studierea jocului acestora în campionate, perioade de pregătire sau antrenamente comune. Prin cunoaşterea stilului de joc a cît mai multor jucătoare din alte echipe, a posibilităţilor generale a acestora şi prin stilul abordat de echipe în ansamblu.*

● Cum se îmbină pregătirea teoretică şi evoluţia nemijlocită în teren a echipei ?

— *Deşi acord importanţă pregătirii teoretice, cel mai mare accent îl pun de exerciţii de execuţie practică atît individuală cît şi de ansamblu, cu repetarea insistentă a fiecărui element teoretic.*

● Ce-a însemnat pentru Iaşi constituirea clubului feminin „Penicilina" ? Se mai joacă volei pentru performanţă şi în alte unităţi ?

— *Clubul „Penicilina" a însemnat concentrarea talentelor şi creşterea valorii acestora. Din păcate alte unităţi nu au reuşit să-şi constituie echipe de performanţă (de volei) şi problema depistării talentelor este din ce în ce mai dificilă.*

● Eşti mulţumit de ceea ce-ţi oferă „Penicilina II" ?

— *Deocamdată nu. Îmbunătăţindu-se baza materială (în primul rînd o sală de pregătire) s-ar putea obţine rezultate mai bune.*

● De-a lungul anilor ai avut transferuri (inclusiv „pierderi") spectaculoase. Asta n-a însemnat şi fluctuaţii ale interesului public, ale organelor de sprijin etc. ?

— *În viaţa unei echipe, mişcările de cadre sînt inerente. „Penicilina" este una din echipele cu o stabilitate mare a jucătoarelor, dacă am în vedere că cele plecate, chiar dacă au mai activat, au făcut-o în echipe sub valoarea „Penicilinei".*

● Ce va însemna noua sală de antrenamente, „proprietatea personală" a „Penicilinei" ?

— *Un eveniment în viaţa clubului şi a voleiului ieşean.*

● Voleiul, ca orice joc, reclamă însuşiri şi talent specifice. Aici există o serie întreagă de mişcări nefireşti. În cît timp se formează o jucătoare completă ?

— *În timp îndelungat, sau niciodată.*

● Sînt fetele, în general, capabile de sacrificii deosebite de dragul sportului ales ?

— *Toate care au ajuns la sportul de performanţă au făcut, şi fac, sacrificii deosebite.*

● Cum suportă ele ostilitatea publicului şi nervozitatea conducătorilor ?

— *Diferit de la o persoană la alta, în funcţie de educaţie, pregătire profesională, vîrstă, temperament.*

● Ce crezi că s-a pierdut odată cu retragerea fostelor campioane ? Situaţia este asemănătoare în întreaga ţară ? A fost o generaţie de excepţie ? Ce perspective există şi cum pot fi argumentate ?

— *Nu pot afirma că a fost o generaţie de excepţie. Şi generaţia actuală depune eforturi deosebite, dar odată cu trecerea timpului cerinţele activităţii şcolare sau profesionale au crescut cu mult, ceea ce lasă mai puţin timp de pregătire sportivă.*

● Ai fost antrenorul echipei naţionale. Ce poziţie reală ocupăm în ierarhia mondială şi de ce ?

— *Valorile se schimbă de la an la an. În perioada cît m-am ocupat de lotul naţional şi am avut mandat pentru lotul olimpic, locurile ocupate în ierarhia europeană şi cea mondială au fost pe măsura valorii echipei noastre (în 1979 — locul 5 în Europa ; în 1980 — locul 8 în lume).*

• Totdeauna ești necruțător la antrenamente ?

— *Merg pe principiul „mai greu la antrenament, pentru a fi mai ușor la joc".*

• Cîteva păreri despre stilul și metodele de lucru ale celorlalți antrenori, atît din țară, cît și din străinătate...

— *Fiecare adoptă un stil personal în pregătirea echipei chiar dacă obiectivele sînt aceleași. Am avut puține ocazii să studiez stilul de muncă al altor antrenori din țară sau străinătate și consider că este nedrept să-i calific după rezultatele obținute de echipe ; valorile pe care le pot da sînt după mine cele mai concludente rezultate.*

• Și cîteva păreri despre arbitraje, dacă se poate cu referiri concrete...

— *În ultimul timp arbitrajele s-au îmbunătățit foarte mult. Apreciez că într-un clasament internațional, arbitrii noștri candidează la primele locuri.*

• Ce le spui fetelor, în cele 30 de secunde, cînd soliciți timp de întrerupere ? Dar cînd *time-ul* l-a cerut antrenorul advers ?

— *Depinde de situație. Și într-un caz și în altul urmăresc să trezesc atenția fetelor pentru a trece peste momentele grele sau să nu lase adversarul să treacă peste asemenea momente.*

• După succese fetele tale petrec ?

— *Satisfacția succesului este înnăscută, dar fetele nu petrec cum o fac alții.*

• Spune-ne o întîmplare sau mai multe cu tîlc și haz !

— *La sosirea în țară, după un joc în străinătate, sacoșa cu echipament a unei jucătoare a fost pierdută, fiind recuperată după circa 3 săptămîni, cu nu mai puțin de 10 însemne viu colorate ale aeroporturilor prin care s-a plimbat.*

La un joc foarte important din străinătate, care decidea calificarea pentru turneul final al grupei europene, fiind conduși cu 2—1 la seturi, setul 4, după o dispută aprigă l-am cîștigat, dar intrînd pe teren pentru al 5-lea set, după pauza regulamentară, am constatat lipsa a două jucătoare din sextetul de bază. Au fost găsite foarte vesele sub duș, cîntînd, crezînd că meciul s-a terminat în favoarea noastră.

• Ai albit. Cît mai reziști ?

— *Nu am obosit. Trebuie să rezist ca să obțin din nou rezultate bune cu „Penicilina".*

• Care-i formula ideală de desfășurare a competițiilor interne ?

— *Jocul „duminică de duminică".*

• De ce lot dispui, care sînt tinerele jucătoare de perspectivă, la ce noutăți de transfer ne putem aștepta ?

— *Dispun de un lot tînăr și talentat, de mare perspectivă care dacă va rezista efortului pe care îl impun, cît și celui profesional, va da Iașului noi satisfacții. În general, în ultima perioadă, mi-am îndreptat privirile către rezervele Iașului.*

Lucian DUMBRAVĂ

„BOLTA RECE" - vechi local al Iașilor

„Bolta Rece" — vechi și recunoscut loc de ospeție — evocă un aspect sugestiv din viața economică și socială a Iașului. În crearea ospețiilor, a cîrciumilor și a hanurilor (de care orașul nu a dus lipsă), interesul particular a jucat un rol deosebit. Dar întemeierea „Boltei Reci" n-a urmărit exclusiv numai acest aspect, ci prin apariția ei a fost legată de nevoile zonei economice formată în Muntenia — de-mijloc.

După vechiul obicei, cîrciumile trebuiau să servească iarmaroacele și tîrgurile negustorești. De aceea, odată cu extinderea orașului în cele trei Muntenii, tîrgul boilor — format pe terenul bisericii Sf. Haralambie —, precum și comerțul desfășurat în piața Sfinții Teodori trebuiau să fie satisfăcute de cîrciumile lui Panaite Zaharia și ale slugerului Gh. Costin, aflate pe drumul care lega aceste centre negustorești de Podul Hagioaiei (azi B-dul Independenței). Costin a săpat un beci încăpător și și-a transformat cîrciuma într-o ospeție necesară solonarilor de vite și desfacerii produselor țărănești. Hrubele lui Costin, paralele cu drumul Sf. Atanasie, au fost folosite ca depozite ale palatului agăi Constantin Ghica, de unde au căpătat denumirea de „bolțile reci". Odată cu restrîngerea comerțului de carțier, terenurile au fost achiziționate pentru construcții. Constantin Alcaz a cumpărat locurile celor două cîrciumi, pe care în anul 1806 a înălțat un imobil ce se menține și azi, *iar slugerul Costin a construit, peste drum, o locantă nouă a cărei hrubă de circa 150 m a fost legată cu vechea pivniță formînd o adevărată ctitorie subpămînteană, care se va numi mai tîrziu „Bolta Rece"*. După anul 1846, „Bolta Rece" a aparținut lui Amila, ai cărui nepoți : Panciu și Simion i-au adus, după 1870, în perioada de vîrf, celebritatea.

Dar „Bolta Rece" va deveni și o „anexă" prețioasă al celei mai cunoscute asociații culturale din Moldova : „Junimea". Pe atunci, localul se compunea din patru camere, o cuhnie cu grătar și cuptor, un paravan de scînduri, un chioșc în grădină și, în ogradă, o fîntînă cu cumpănă transformată mai apoi în una cu roată. Deși construită mai tîrziu, pivnița de la „Bolta Rece" era impresionantă. Din prima încăpere, printr-un oblon, se intra în gîrlici, clădit ca și pivnița din piatră. Cîteva trepte dădeau într-o boltă largă, folosită pentru degustarea vinului. Scările coborau, apoi, în hruba principală, unde la mici distanțe se desfăceau cinci hrubișoare din care un crac, spre dreapta, ducea către pivnița din strada Sf. Atanasie. Aici, consumatorii aflau știrile zilei și cunoșteau veselia la popasul rădvanelor. Poziția superioară la care ajunsese „Bolta Rece" nu s-a datorat numai faptului că a transmis numele străzii pe care se afla, ci și pentru că prin dispariția altor localuri ea a devenit executorul testamentar al vechilor hanuri. Bătrînii ei grataragii, în frunte cu Tănăsache, minunații degustători de vinuri : Panciu și Simion Smira, cobzele vestiților Barbu Năstase și Furnică au prilejuit, la această ospeție, ceasuri de desfătare și încrucișări de „spade" polemice cu subiecte din viața tîrgului.

Aici, la „universitatea vinului", mulți „junimiști" au dezbătut chestiuni social-culturale din acea vreme. Deși G. Panu, biograful ei, găsea localul „mizerabil" ca aspect, observa, totuși, că „Bolta Rece" a început să fie frecventată de o parte din membrii acestei asociații după 1872. Discuțiile de aici nu s-au mărginit numai la fapte minore. Ele s-au oprit și asupra atitudinii generale a asociației cu privire la domnitorul străin (teză susținută de Gane, Ianov și Cornea) în opoziție cu ideea alegerii de principe român (susținută de discipolii lui Simion Bărnuțiu : Tacu, Corjescu). În treacăt, s-ar fi abordat și modul de „formare" a „Convorbirilor literare" (cu Vîrgolici, Bodnărescu, Pruncu). În alte „ședințe" au fost luate în răspăr ridiculizările din „Electorale" și „Boiericale" ; atacurile nefondate îndreptate de Carp împotriva dramei „Răzvan și Vidra" a lui Hașdeu. S-ar fi stăruit și asupra formării „Societății istorice" (cu Lambrior, Xenopol, Tassu, Cernescu și Panu) și s-ar fi discutat despărțirea celor trei grupuri : francez, german și latin. Apoi, au avut loc numeroase agape legate de scrierea unor lucrări literare pe care membrii de la „Junimea" le citeau aici și, se spune, că Eminescu ar fi comunicat prietenilor succesul obți-

nut de Alecsandri la Montpellier. La 1873, în toiul luptei literare provocată de lucrarea lui Maiorescu: „Beția de cuvinte", scriitorii din București au ironizat asociația ieșeană, prin Mihail Zamfirescu, care a redactat o bufonerie lirică: „Muza de la Bolta Rece"; în actul întîi acțiunea se petrece în Olimp, Bodnărescu apărînd cu „nemțoaica Tereza", bucătăreasă a „Boltei Reci", iar actul doi se desfășura, imitînd petrecerile junimiștilor, în interiorul respectivului local. După ce Eminescu a citit „Sărmanul Dionis", deși a acceptat invitația lui Panu la „Bolta Rece", nu s-a simțit mulțumit decît în tovărășia altor prieteni. Împreună cu Creangă și Lambrior, el a format la 1871 grupul „celor trei români" — numit astfel de Pogor. La „Bolta Rece", Creangă se întîlnea cu prieteni — învățători, cărora le dădea explicații asupra manualelor sale școlare, iar în timpul alegerilor, marele prozator își alesese sediul chiar aici. La întruniri, pentru a obține ajutorarea populației țicăuene, provoca rumoare, întrerupea vorbitorii pînă-și pierdeau cumpătul, iar dacă cineva îl apostrofa, el nu avea rezerve și-l obliga să părăsească sala.

Loc de desfășurare a prieteniilor, al spunerii de snoave, „Bolta Rece" a fost vizitată, ca o curiozitate moldovenească, de artiști și oameni de cultură: celebrii actori Rossini, Mount Suly, Cocqelin Cadet, regizorul Borelli, scenograful Dalmary, arhitecții Fellner, Cosnitz, Helmer și Granet (constructorii Teatrului Național), renumiții actori: Matei Millo, Luchian, Pechea Alexandrescu, State Dragomir, Gr. Manolescu, Petre Liciu și alții. După anul 1889, Caragiale vizita localul pentru a-și reaminti de întîlnirile cu Eminescu și Creangă.

În ultimul deceniu al secolului trecut, tineretul a împrospătat viața „Boltei Reci". El și-a organizat, aici, petreceri, cîntînd „O vis al vieții studențești", recitînd poezii, avînd ca sursă de inspirație gustosul vin din beciurile existente. Cineva, căruia i s-ar fi cîntat precum ar deveni fîntînar dacă apa s-ar preface în vin, a dat în vileag o parodie la „Somnoroase păsărele": „Drăgălașe păhărele / Dinainte-mi să se pună / Să se toarne vin în ele, / Poftă bună! // Să golim toți în tăcere, / Iar cuiva vin de nu-i place, / Bee-atunci mai bine bere / Bee-n pace! // Cine-i ametit prea tare, / Pe sub mese să se culce / Și în zgomot de pahare, / Doarmă dulce! // Să nu fie vorbă lungă, / Doară știm ce scurtă-i viața / Să bem pînă să ne-ajungă / Dimineața". Numaidecît, — se zice —, că Buduşcă i-ar fi aruncat o „săgeată" încheind astfel: „Mările de vin să fie, / Lucru negîndit, / C-ar ajunge tot ieșanu, / Marinar vestit!". Dar Fîntînaru nu s-a lăsat fără replică: „Stînd în colț la Bolta Rece / Biruit de vin și bere, / Privind ulița de-a lungul / Îngropată în tăcere, // Ai strigat cum, odinioară, / Spus-a însuși Galileu: / Văd pămîntul că se-nvîrte / Dar... se-nvîrte-n jurul meu!".

La „Bolta Rece" se întîlneau vechii ieșeni: V. Gheorghian, Gr. Buicliu, Dr. C. Botez, C. Chirilă, Manole Buznea și mulți alții, dar cei care au susținut adevărate „lecții" asupra nobilei băuturi au fost profesorii. Discuțiile se angajau între grupul lui Iosipescu Grecu — profesor de elenistică — și grupul lui Xenofon Gheorghiu și Axinte Frunză, profesori de latină. Iosifescu Grecu susținea că vinul a contribuit la propășirea omenirii. Vinurile grecești erau, după el, cele mai bune. Cu aroma lor Socrate și-ar fi stimulat de multe ori inspirația: Platon ar fi scris dialogurile din Banchetul; Aristot ar fi meditat asupra lumii. Grupul latin susținea, dimpotrivă, că Bachus la romani a întrecut simbolurile dionysiace grecești. Romanii învecheau vinurile și le păstrau în dolii, moldovenii moștenind de la ei acest bun obicei. Cel din urmă care a „închis" beciurile „Boltei Reci", părăsind-o cu mîhnire, a fost Mihai Codreanu, urmat de ultimul grup: Vlad Cuzinschi, Havas Grigoriu și Vas Boldescu. Maestrul sonetului făcea legătura între vechii literați, care frecventaseră acest local, și noii săi tovarăși: Păstorel Teodoreanu, Cezar Petrescu și mai îndepărtatul de oenologie — G. Topîrceanu. Pentru mulți dintre ei, însuși Baudelaire ar fi putut zice: *„Cine bea vin, bea geniu"*;

— Păstorel! l-a chemat cu voce caldă Mihai Codreanu.

— Prezent.. a tresărit autorul Măscăriciului Vălătuc:

„În Boltă sticle stau la rînd / Și-aș vrea să mor în crîșmă bînd / Că doară ne-am născut sugînd, / De-aceea mor de sete" // Dar chefu-i fără rost făcut / De nu-s și fete de băut, / Că doar din fete ne-am născut, / Să mor la chef cu fete!"

— Așa va fi. Dar paharu-i gol maestre...

— Umple-l, nu mai zăboi.

Aplecînd carafa, Păstorel turna și apoi grăia: „Și poetu-i om, cucoane, / Și vă cîntă după toane, / Cum îți porunci / Dacă-i dai și lui să beie, / Struna sub arcuș scînteie, / Încă și mai și..." Ca să nu se uite „Bolta Rece", încă de acum treizeci de ani, Mihai Codreanu a împărtășit la așa numita „academie liberă" de pe strada Lăpușneanu, amintirile sale lui: Gr. Scorpan, Ion Sava, Sandu Telejen, G. Bărgăuanu, I. Cosmovici, Dodi Damian, Miluță Gheorghiu, I. Trifu și George Lesnea sau acelora, care și azi, la rîndul lor, le mai pot transmite, O. Teaciuc, T. Havirneanu, C. Sava. Tot Mihai Codreanu glorifica zeul ascuns în fibrele viței astfel: „Întrupat din foc și soare / E de aur sau rubin / Și-n pocalul cristalin / Saltă-n unde sclipitoare. // Îndulcește orice chin / Taina lui fermecătoare / Iar din clipe trecătoare / Face veacuri de senin! // Rîsul zgomotos e frate / Cu himerele bogate / Ale sporniculuí zeu. // Deci prieteni, sus paharul, / Să-mi îngrop în el amarul / Și să rîd... să rîd mereu!..."

Localul „Boltei reci" de astăzi a fost reconstruit și redat folosinții publice, păstrîndu-și tradiția. Conceput în stil românesc, după planurile arhitectului Ilie Costinescu, cu o sală modernă și mobilier nou, la demisol cu despărțituri și nișe în piatră boltită, cu tejghea, iar dedesubt cu pivnița din vechime. Oamenii născuți la Iași sau legați de Iași, toți cei care au trecut prin acest oraș l-au apreciat și îndrăgit. Nicolae Iorga, marele istoric, spunea: „Sînt români care n-au fost niciodată la Iași deși n-ar trebui să fie nici unul, căci cine n-a fost nici nu poate să străbată cu înțelegere foile celor mai frumoase cronice, nu se poate pătrunde după cuviință de spiritul trecutului nostru care trăiește în acest loc mai viu și mai bogat decît oriunde aiurea..."

Se poate spune, și nu greșim, că „Bolta Rece" este ea însăși un capitol de istorie, dintr-un anume punct de vedere. Fapte, întîmplări, încrucișări de spade ale inteligenței, multe intrate în legendele locale, își așteaptă cronicarul.

În această atmosferă de amintire și de ospitalitate a prezentului, „Bolta Rece" (responsabil: Petre Florea, a cărui prezență, se confundă cu regulile ospitalității) se adresează celui ce-i deschide ușile cu: „bine ați venit!".

G.I.

Deținătoarea „Cupei Argeșului" la fotbal, clasa prof. Mihai Bilc a clubului sportiv școlar Vasile Alecsandri din Bacău

Moda românească de-a lungul veacurilor

Odată cu închegarea primelor forme de viață socială, îmbrăcămintea, — care avusese dintru început un rol strict practic pentru om, acela de a-i proteja corpul contra intemperiilor —, prin ornamentațiile ce le primește și care se îmbogățesc și se diversifică mereu, ea capătă o valoare artistică. Dar, chiar în cadrul aceleași comunități etnice, îmbrăcămintea variază de la o regiune la alta și are întotdeauna la baza evoluției sale factori de natură economică. Ea exprimă condiția materială atît de diferită — cum o atestă izvoarele istorice din vremea dacilor, din perioada feudalismului și a capitalismului pe întreg teritoriul românesc.

Între tipurile de îmbrăcăminte specifice anumitor clase sociale, în tot cursul istoriei, au existat influențe reciproce.

Îmbrăcămintea a evoluat și ea în cursul formațiilor economico-sociale, timp în care s-a conturat pregnant specificul etnic prin forme adaptate epocii, climei, regiunilor; în compoziția morfologică a costumului și-a pus pecetea concepția artistică prin linie, ornamentică, cromatică.

În feudalism îmbrăcămintea se diferențiază pregnant pe zone și regiuni geografice, clase sociale, ocupații, sex, vîrstă, anotimpuri, ocazii speciale și prin reminescențe vechi a unor rituri și funcții magice, reprezentînd la un loc valoroase creații artistice populare în vestimentația tradițională a poporului.

Cea mai veche mărturie materială a unor elemente de port pe teritoriul nostru sînt statuetele de lut ce înfățișează femei îmbrăcate cu catrință și bete; aceste statui (găsite la Cîrna, în sudul Olteniei, aparținînd culturii cîmpurilor de urne) erau folosite la rituri funerare de incinerare și aparțineau unor triburi dunărene conținînd elemente indo-europene dinaintea despărțirii tracilor de iliri. Ele sînt datate între 1500—1200 î.e.n.

Acest „grăunte" documentar conține în sine virtual evoluția portului popular românesc de mai tîrziu. Însuși Herodot vorbește de broderiile din portul străvechi al tracilor. Mai tîrziu, vom găsi pe aceeași filiație autohtonă documente materiale care atestă existența unui anumit tip de port, așa cum apar în basoreliefurile Columnei lui Traian de la Roma, ori ale monumentului de la Adamclisi (sec. II e.n.) reprezentînd populația autohtonă geto-dacă, populație care a fost elementul principal în procesul etnogenetic al poporului nostru.

Prin anumite elemente ale sale, portul popular românesc se încadrează unei zone mari iliro-tracice; anumite elemente etnice îl diferențiază de costumul purtat la popoarele vecine; el are o specificitate locală aparținînd populației dacice; acest port popular are o unitate și o continuitate în evoluția sa pe întreg teritoriu țării; înnoirile sale în croi, modelele ornamentale sau coloristica se datorează spiritului creator al poporului și filtrării cu gust și măsură a tot ceea ce a primit ca influență din afară și-a preluat transformînd totul, cu spirit creator, după gustul său.

Existența documentară a unor elemente de port cum este *cămașa feminească* autohtonă încreștită la gît — cu brezărău — apare pe Columna lui Traian și pe metopele de la Adamclisi;

— *fota* poate fi identificată la o figurină din cultura Vădastra dar și pe figurinele neolitice din cultura Cucuteni—Tripole;

— *catrința* în forma în care apare în portul popular românesc e o piesă tipică în lumea egeo-mediteraniană și pe teritoriul carpato-balcanic. O găsim reprezentată pe figurile de la Cîrna și Vinéa;

— *sumanele* — haine din țesătură de lînă —, *cojoacele* și *pieptarele*, în general hainele de piele cu blană, se recunosc pe metopele monumentului de la Adamclisi;

— *gluga* — bună apărătoare de ploaie, sau traistă pe vreme cu soare e reprezentată pe Columna lui Traian; de asemeni *opinca* e o încălțăminte dacică figurînd pe Columnă cît și pe Tropheum Traiani.

Încă de la început se conturează în structura morfologică a portului nostru popular trăsături originale care-l individualizează, apoi ornamentația, concepția decorativ-estetică. În portul nostru popular se poate urmări grija pentru o permanentă raportare a costumului la liniile armonioase ale trupului subliniindu-le cu ajutorul ornamentației alternanța și ritmul ei urmînd legile decorative de simetrie cît și o paletă cromatică, clasică; cîmpul alb întrebuințat ca decor și fond generos cît și ca ornament în țesătură e caracteristic pentru portul nostru. O adaptare perfectă la variate coordonate funcționale a portului: pe zone geografice, pentru ocazii speciale sau pentru muncă, aparținînd unui grup social-economic etc. Această perseverență în a face costumul adaptabil și util denotă și o conștiință a valorii etnice și patriotice a portului nostru tradițional.

Ochiul artiștilor a fost întotdeauna plăcut surprins de acel echilibru și acea măsură atît de specifică pentru costumul românesc în ce privește armonia culorilor, discreția și gustul nuanțelor cu care au fost dispuse și asortate în costum motivele lucrate cît și asamblarea pieselor din care e compus costumul nostru național.

Sursa de inspirație a motivelor ornamentale este natura; pe lîngă motivele geometrice, lumea florilor, păsări și animale apar stilizate cu măiestrie în armonii cromatice. Dar o sobrietate și o măsură specifică în întrebuințarea culorilor tari este evidentă. Costumul românesc place și prin amplasarea ornamentelor în anume cîmpuri ce subliniază linia croiului și pun în valoare însăși motivele ornamentale. Discreția coloritului și efectele de contrast; culorile roșu, albastru, negru, mov sau galben, verde sau brun se armonizează surprinzător de plăcut în tonurile în care se alătură; niciodată strident, totdeauna urmînd nuanțele calde și luminoase ale florii și frunzii, ale cerului cu lumină și umbră.

Marii maeștri ai culorilor (chiar și străini, ca Matisse) au fost atrași să surprindă efectele cromatice ale cămășii populare femeiești, eternizînd-o. Artiști de prestigiu ca Th. Aman, G. Tattarescu, Nicolae Grigorescu ne-au lăsat în pictură pre-

ţuirea lor de artişti faţă de minunatul nostru port popular.

Cea mai caracteristică şi importantă piesă de port tradiţional este desigur *cămaşa;* ea poartă cu sine cele mai tradiţionale elemente ; prin croi şi motive ea păstrează unitatea de structură şi stilistică caracteristică pentru o anume zonă geografică, acordîndu-se cu o anume epocă, concepută iniţial pentru o anume vîrstă.

Îmbrăcînd partea superioară a corpului, cea mai estetică din punct de vedere anatomic, cămaşa întregeşte şi desăvîrşeşte linia de ansamblu a trupului femeii, ea determinînd asortarea cu celelalte piese de costum şi fiind prin aceasta elementul esenţial în componenţa costumului popular.

După croi avem două tipuri principale de cămaşă : cea încreţită la gît şi cea cu mîneca din umăr ; cămaşa cu platcă e o variantă mai modernă. Dar cele două tipuri principale de cămaşă, răspîndite foarte exact pe harta ţării, au o serie de variante ; acestor croiuri le corespund, de asemenea, variate sisteme de compoziţii ornamentale. Variantele autohtone reprezentate pe columna lui Traian sau pe Monumentul de la Adamclisi, pot fi regăsite în linia lor evolutivă drept componente ale costumului feudal din sec. XVI şi XVII.

Caracteristic pentru cămăşile autentic autohtone este acel croi care permite cămăşii să fie strîns închisă la gît ; întotdeauna mîneca este lungă şi se încheie către pumn în diferite feluri : cu creţ şi bentiţă ornamentată, cu creţi şi volan în ornamentaţii terminale etc. Liniile cusăturilor sînt subliniate artistic, avînd un rol decorativ : cu cheiţe lucrate cu aţă albă ori colorată, ceea ce denotă un rafinament de gust a executoarei. Astfel cămaşa capătă un rol deosebit în ansamblul costumului.

O caracteristică a cămăşii e dispoziţia exactă a cîmpilor ornamentali pe fondul alb al cămăşii care o face să fie recunoscută de îndată ca fiind românească.

Orînduirea feudală, pe întreg continentul european, e marcată de un violent contrast între vestimentaţia claselor conducătoare care se îmbracă în fine mătăsuri şi stofe cu fir de aur, cu blănuri scumpe şi bijuterii neînchipuit de frumoase şi de mare preţ, şi populaţia de jos îmbrăcată în pînză de cînepă sau în şi stofe de lînă groasă, ordinară, ţesute în casă şi neprelucrate decît mai tîrziu, la piuă şi la meşteri sumănari.

În Moldova, boierimea duce un trai de răsfăţ : vestimentaţia ei „îţi ia ochii" : de la atlas aurit, purpură şi adamască (stofă scumpă de mătase cu flori de aur) adusă de la Veneţia, pînă la postavuri de Brüge, blănuri de samur şi hermină, toate acestea fac să atragă atenţia călătorilor străini care comentează acest fel de trai ca pe o viaţă de basm faţă de acela al populaţiei de jos.

Un lux european îşi face cu începutul cale prin vestiţi negustori genovezi ori florentini, ca Donato de Donati, aducînd încă din sec. XIII-lea la Tîrgurile de pe malurile Dunării stofe frînceşti sau lombarde, alese ţesături, postavuri scumpe, văluri subţiri şi străvezii ca pînza de păianjen ; croiala hainelor de un gust rafinat al îndepărtatei Franţe şi-a însoritei Italii ajunge la noi filtrată prin Bizanţ şi Boemia. Fetele voievozilor noştri se mărită în Serbia, Polonia şi Ungaria, şi astfel moda nouă pătrunde la noi şi prin aceste legături de rudenie. Spre exemplu, biserica din Rădăuţi păstrează chipul şi mormîntul fiicei lui Laţcu din acea vreme în costum de epocă ; vasalii şi curtenii sînt îmbrăcaţi cu postavuri de Ypres ori de Haga.

Domnii şi Voevozii, Doamnele şi jupiniţele de la Curte, fie ele muntence ori moldovence sau din altă parte a ţării au primit creator orice influenţe : fie în linia croiului ori în asortimentul culorilor, în garnitura blănurilor ori motivelor ornamentale. Astfel haina lor capătă o notă originală. De aceea chiar pe vremea lui Petru Şchiopu, seniori ca François de Pavie, în trecerea sa prin Moldova, se îmbrăcase în somptuoase caftane îmblănite şi cu calpace boereşti de zibelină şi putu să vorbească despre o „modă a ţării". Spre exemplu *misada,* acel petec de blană scumpă ce împodobea în întregime umerii, era de o formă şi o bogăţie cu totul particulară, care dădea o notă caracteristică întregului costum.

Testemeluri indigene şi stofe de casă aveam şi noi, însă mărfurile aduse din orient căpătau prin însăşi alegerea făcută de către femeile noastre o notă distinctivă.

Ceea ce trebuie să amintim este ştiut din istorie, că, începînd cu secolele XVI şi XVII, secole bîntuite de războaie, costumul românesc de epocă a primit influenţe cînd din Apus, cînd din Răsărit.

Subliniem totuşi că specificul gustului moldovenesc se impusese peste graniţă, căci mai tîrziu, chiar şi în garderoba împărătesei Rusiei, Ecaterina a II-a, se găseau rochii „à la Moldave", probabil inspirate, în liniile lor, după modelele cochetelor jupiniţe de la Iaşi.

Dar traiul bun, belşugul, atrag atenţia celor lacomi şi războaiele se ţin lanţ contra tuturor năvălitorilor din toate punctele cardinale ale graniţelor patriei. Atunci norodul e una cu Domnul lor şi pămîntul e apărat cu trupul şi sîngele tuturor. Şi cînd se aşterne iar un timp de pace, daruri în stofe şi îmbrăcăminte din mîna domnească trec înspre toţi vitejii şi apărătorii acestor pămînturi. La acestea se adaugă şi prăzile de război luate de la învinşi ; şi totul se reia de la capăt. Moda trece iarăşi graniţele ţării, şi mai uşor încă trece în interiorul ei, de la o provincie la alta.

În toate reprezentările laice, ori în frescele cu caracter religios, în stampe ori picturi făcute de străini şi păstrate în muzeele lumii vom descoperi aceeaşi migraţie a modei ; dar din toate se vede că pe pămîntul nostru ea capătă linie şi culoare locală pregnantă.

În epoca Basarabilor, găsim la Doamnele noastre rochia bizantină cu chenar aurit la poale, galon lat de fir peste piept, hlamidă de purpură prinsă la gît cu agrafă, bonetă împărătească de aur, în faţă prelungită cu un corn (biserica Sf. Nicolae), iar cu un secol jumătate mai tîrziu vor reapare în portul lui Petru Rareş, Alexandru Lăpuşneanul şi le vom descoperi pe capetele sfinţilor din fresca ctitoriilor lui Ştefan cel Mare.

Din mormintele de la Sf. Nicolae Domnesc o aplică de bronz aurit înfăţişează o mîndră jupîniţă într-o rochie scumpă, lungă pînă la pămînt, cu mîneci despicate ca la un *contuş.* Aceste rochii lungi sînt de modă occidentală, cu guler lat şi fără mîneci cum sînt şi „trois-quarts-urile, la gît şi la poale tivite cu galoane aurite. E moda de la Curtea Domnească din Argeş, dar sînt haine ce le găsim ca modă domnească şi în Ardeal.

Apoi *giulgiul* care înfăşoară capul doamnelor muntence trecînd pe sub bărbie, ca o caracteristică a portului pentru multe veacuri, peste numai un veac îl vom găsi la georgience.

Vine apoi la rînd rochia lungă confecţionată din material brodat cu flori de aur („drappi d'oro"), croită pe corp, lungă pînă în pămînt, cu mîneci lungi şi manşete strîmte ; de la brîu în jos pleacă în două ramuri, spre coapse, împodobind veşmîntul şi subliniind unduioasa linie a taliei, un galon de fir bătut în pietre scumpe.

În acest secol al XIV-lea hainele cele scumpe nu sînt aduse de peste mări şi ţări gata lucrate, atunci se confecţionează în ţară din vilarul de Ypria (stofă fină lucrată la Ypres (Belgia).

Veacul al XV-lea începe cu acea faimă a oştirilor moldovene sub domnia lui Alexandru cel Bun, în înfruntare cu teutonii, alături de polonezi şi lituani. Cît de mîndre vor fi fost doamnele acelora care se acoperiseră de glorie la Marienburg — capitala ordinului cruciaţilor — auzind direct din gura luptătorilor ceea ce cronicarul Dlugosz consemna pentru istorie, spre a fi cunoscută de întreaga lume, acea oaste a moldovenilor : „descălecînd cu uşurinţă cum e firea şi datina acestui neam, acoperiţi cu frunze şi crengi şi luptînd pe jos" cînd e nevoie... „Însă moldovenii trăgînd cu săgeţile asupra duşmanilor, ei fiind la adăpost de săgeţile acestora, le trimit ca o ploaie deasă. După aceea năvălesc asupra cruciaţilor şi pe cei dintîi îi ucid, sau îi iau prizonieri, pe ceilalţi îi pun pe fugă. Astfel într-un chip minunat, moldovenii cu o mică ceată de oameni au înfrînt o oaste mare a duşmanilor şi apoi

s-au întors în tabăra oastei regale, învingători și încărcați de prăzi. Ca semn al biruinței ei înfățișează regelui Vladislav pe mai mulți dintre prizonierii de seamă, cruciați ai ordinului teutonic precum și lefegii și orășeni." Aceste mărturii dovedesc că oștenii moldoveni purtau cămăși de zale, ușoare, nu îmbrăcămintea grea a teutonilor. Iar acești oșteni erau frații, soții, părinții și viitorii bunici ai elegantelor noastre domnițe și jupînițe ; oșteni cu tradiție în îndemînarea luptei cu sabia, care săgetau minunat cu arcul călcînd la pămînt pe dușman sau punîndu-i pe fugă („reliquos in fugam verterent"), ostași cu care Ștefan cel Mare avea a duce faima în lume, aureolînd cu marile biruințe asupra otomanilor neamul vitejilor moldoveni. Apoi darurile Domniei către familiile vitejilor cuprindeau în lista lor dimia și abaua aduse de peste munți de la brașoveni, pe care omul mai simplu le completa în vestimentația lui cu produsele obținute în cadrul economiei gospodăriei închise pe baza ocupațiilor sale de bază : agricultor și crescător de vite — adică inul, cînepa, lîna și pieile de animale.

Căci spre deosebire de vestimentația feudalilor, care s-a orientat permanent spre diferite mode de epocă după cum gravitau interesele economice și politice, spre apus sau răsărit, costumul popular nu urmează în paralel vestimentația de epocă în arta feudală. În primele cinci secole ale feudalismului românesc, influențe și întrepătrunderi reciproce între elementele de cultură și artă ale clasei feudalilor și ale maselor populare există.

În prima jumătate a sec. al XV-lea apar pivele și stezele de postav în Moldova, iar meșteșugarii din Roman se fac renumiți în tunsul postavurilor. Documentele din acea vreme atestă, între alte produse cu scutire de vamă, pînza ; meșterii cojocari, atît de căutați, se organizează în bresle.

În general hainele de fiecare zi ale țăranilor se fac din materie primă aspră. Pentru feudali se importă produse ca bumbacul, țesături din păr de cămilă, fire de aur și argint, coloranți vegetali orientali, mătase, care toate, încet, încet pătrund și în portul popular.

În picturi murale, miniaturi, vestigiile unui trecut îndepărtat scos la lumină de pe urma săpăturilor arheologice se adaugă mențiunilor documentare care atestă pătrunderea multor elemente ale portului popular în vestimentația feudalilor cum ar fi *iia* cu cîmpii și compozițiile ornamentale, fota și coloristica lor pătrunzînd în mediul boieresc și la curte. Astfel secolele XIV—XVI-lea se caracterizează printr-un proces definitoriu în evoluția și conturarea caracteristicilor portului popular românesc cu zone etnografice distincte diferențiate în port.

Tot ceea ce a fost bun și valoros în păstrarea elementelor tradiționale a fost preluat de generațiile ur-

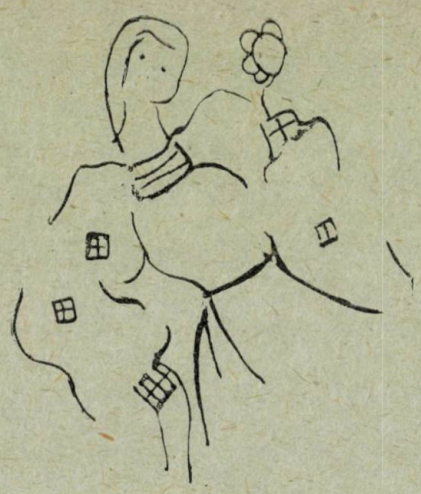

mătoare și dezvoltat în portul nostru popular tradițional. Iia, fota, catrința, zavelca, cojocul păstrează un aer sărbătoresc în îmbrăcămintea țărăncii noastre prin ornamentele viu colorate cu arnici și mătase, dîndu-i un aer de veselie, de optimism.

Doamnele de la Curtea lui Ștefan cel Mare, jupînițele poartă cu mîndrie națională *iia* cu mînecile ei vaporoase, lungi, ornamentate minuțios în șiruri dispuse diagonal, cu motive specific moldovenești, strînse în crețuri la încheietura mîinii de bentițe lucrate măiestrit, asortîndu-și cu mare gust hainele de deasupra din mătase și fir, cum e *camocatul* — zis și *camhă* — neîntrecut în frumusețe. Apoi mătasea țesută cu aur, cum era *serasîrul*, atît de prețuită, și catifeaua, și atlasul, și tafta aduse de genovezi ca țesături orientale ; doamnele pămîntului nostru știau să le asorteze, să le pună în valoare și să le dea acea notă tradițională de care aveau a vorbi și pe vremea lui Vasile Lupu fini cunoscători străini ca Paul de Alep și mulți alții.

În zugrăveala bisericii din Sîngiorgiu apar vitejii din neamul lui Lațco îmbrăcați în jupane peste care poartă zeghele roșii sau verzi tivite la poale, cu paloșe arcuite la cingătoare. Alături jupînița e îmbrăcată într-o rochie lungă, la mijloc strînsă cu brîu, peste care apare fota lungă — din stofă scumpă cu țesătură vărgată de orient — port care ființa demult în costumația țărăncilor. Capul e înfășurat în *giolgi* care-i cuprinde și umerii.

La Hunedoara sau Țara Românească cei mai avuți dintre locuitori îmbracă zeghe și nădragi ; femeile se îmbracă în rochii lungi, sugrumate la mijloc, vălurile albe le înfășură capul trecînd pe sub bărbie și formînd un col rotund. Maramele sau giolgiul e caracteristic pentru femei ; fetele se gătesc cu panglici scumpe.

Visteria lui Ștefan cel Mare e ticsită de stofe și haine de preț. După fiecare bătălie dată, ospețele pentru boeri și ostași sînt bogate ; se învestesc cavaleri dintre oștenii de frunte ; se împart daruri și îmbrăcăminte scumpă boerilor și vitejilor și oștirii întregi.

Fastul vieții de la Curtea din Suceava și de la Hîrlău este înfățișat în frize și tablouri votive zugrăvite pe zidurile bisericilor, sau prinse în miniaturile de mare migală ale acelor vremi, pe vilar vișiniu înflorat cu fir de aur, artă obișnuită în atelierele domnești ale Moldovei. Se descoperă acum și drumurile Orientului îndepărtat, drumul Indiilor.

Boerii trimiși de Domn în Italia se întorc încărcați de cumpărături alese pentru Curtea din Suceava : brocart de aur și mătase, postavuri de aur — *damaschin lianto* —, giuvaeruri, haine croite după moda italiană. Mărfurile apusene se încrucișează acum în țările noastre cu cele din răsărit. Stofe și blănuri din Sibiu le cumpără boerii din Craiova ca și cei din Suceava. Blănurile de cacom, helgii, veverițe, piei de jder și de vulpe se aduc în Moldova și Țara Românească. Postavul de Malines sau cel de Lang Werder, sau cel de Verona, de Brüges și Bergamo. De asemeni camha, acea țesătură de mătase și aur, damascul, cofteria, brocartul cu flori de fir, purpura, camelotul, taftaua turcească, bogasiile orientale, boboul (abaua ardelenească), de toate pentru toate gusturile și pentru pungile fiecăruia.

La Curtea lui Ștefan cel Mare Doamnele se îmbracă în mare fast : rochiile sînt lungi de mătase și catifea, cingătoarele sînt din piele — brîie ferecate, prinse în față cu paftale de aur, argint și pietre scumpe. Mantiile sînt din camhă, brocart sau atlas îmblănite cu jder, cacom ; ele mai pot fi confecționate din scumpe stofe de aur prinse în chiotori cu sponciuri sau în nasturi de argint aurit. Prin luxoasele șube sau cabanițe cu mînecile despicate rămase să atîrne, ca un lux, ies brațele în mînecile ielor din pînză de paianjen înflorate cu sîrmă de aur și mătase.

Jupînițele poartă șube din postavuri de Bruges ori de Florența cu mînecile de helgie atîrnînd pînă la glezne. Mînecile iilor ca și a rochiilor timpului sînt largi și uneori răsucite în benzi șerpuitoare și cu manșetele strîmte ; motivele bogate sînt geometrice sau vegetale. Pînza fină e de Lituania sau Krosno. Acum apar și fotele semnalate în documentele timpului. Capul e acoperit cu giulgi de preț vrîstat fie alb, verde sau roș, lăsat pe umeri cu grația betelii ; deasupra e coroana sau pălăria în formă de sită, ce are boruri largi. Părul e ascuns sub coafă.

Această pălărie de modă frînceasă purtată și de italiencele din picturile lui Andrea Orcogna a rămas în tradiția vălitoarelor de cap ale țărăncilor din Tîrnave. Dar acestea se poartă în paralel cu pălăriile de soare, modă ce se prelungește pînă în sec. al XVII-lea cînd vor căpăta pe margini și ornamente florale.

La gît șiraguri de mărgăritare. Lănțujele dese și fine ca o beteală

ale pandelocurilor se preling din păr încadrînd obrajii și căzînd spre *misada* de sobol care îmbracă umerii. Marama în dungi sau în giulgi străveziu se lasă în cute oblice pe spate ca a reginelor Franței.

Maria Voichița în veșmintele mai puțin oficiale apare din documentele timpului mai aproape de doamnele și jupînesele vremii, mai vie, mai naturală. Caftan și ferezii de catifea de brocart și mătase, are gulere mici de blană ; prin găurele tăiate în unghi, sau rotunde, ale hainei lipsite de mîneci, ies mînecile unei rochii subțiri, înflorate cu alesături ca de iie, manșetele sînt țesute cu perle. Încheiată pînă mai jos de genunchi cu ceaprazuri de fir și nasturi de aur rămîne ușor desfăcută spre a lăsa vederii poalele lungi ale rochiei de mătase cu fronseuri și poate volane.

Magnifica șubă — cea mai de preț haină domnească și boierească a veacului, a cărui stil va supraviețui sute de ani sub alte denumiri : cabaniță, contuș, ori șarvana o îmbrăcase și pe Maria de Mangop — șubă de brocart de culoare cenușie cu bogat ornament floral și crustacee de fir, pe cap coroană împărătească, în picioare pantofi roșii. Mantaua cu pietre scumpe îi este agrafată la gît.

Din descrierea lui Ion Neculce cunoaștem îmbrăcămintea soției logofătului Tăutu, cel care va cunoaște primul dintre români deliciul cafelelor negre. Și soția și fiica logofătului sînt îmbrăcate la fel de luxos, în feregii lungi din stofă verde cu flori mari de aur, cu guri prin care se scot mînecile largi și înflorate ale iielor, cu manșete sugrumate la încheietura mîinilor, brodate și ele. Pălăria e cea în formă de sită pe care o va descrie mai tîrziu François de Pavie și care se întîlnise și în Germania în veacul al XV-lea. Cerceii lungi de aur și lănțujelele foarte fine ale jupîneselor sînt caracteristice pentru vremea lui Ștefan cel Mare.

Tablourile votive sau frescele oferă interesante materiale arheologice vestimentare, atît la Voroneț cît și la Arbore, unde apare îmbrăcămintea tîrgurilor moldovenești și a satului ; femeile martire din scena „Judecata de apoi" sînt acoperite cu giulgiuri, voaluri sau marame care le înfășoară capul trecînd pe sub bărbie — modă care evocă și *partele* de azi din Colțești—Trascău, ori *pomeselnicele* trecute pe sub bărbie ale țărăncilor din Iași.

Fragmente ceramice și cahle descoperite la Cotnari, Suceava ori Hîrlău atestă același port ca în Țara Românească din vremea și după Vlad Țepeș, găsite în tablouri, stampe, texte contemporane. Tunici scurte, nădragi — ciorapi, colțuni obișnuiți ; pe deasupra haine grele cu gulere late de blană, cu misadă ; camha de Damasc și *hazee* — țesături orientale. Greul războiului și răsfățul luxului, — iată două fețe ale vieții boerilor de atunci. Camelotul, acel postav lucrat din păr de capră, sau din acea *„lînă seină / din păr de cămilă"* de care pomenește și azi balada populară, cunoscut încă de pe vremea lui Alexandru cel Bun, se aduce de la Brașov.

Șapca frîncească, cu sau fără cozoroc, va fi la modă în Apus ca și la noi peste încă două secole.

Veacul al XV-lea este veacul mărgăritarelor care umplu gulerele straielor și cămășilor boerești ; nasturii și acele veșmintelor, tichiile pline cu mărgăritare ; mărgăritare cusute pe șorțuri, bătute pe agrafe, prinse pe galoanele rochiilor, pe fleuroanele diademelor domnești, pe surguciurile pălăriilor, spînzurînd în lănțujelele domnițelor. Pînă și pe cioltarele cailor... Un lux fără margine.

Cîteva *sucne* de camocat de aur și atlas aurit din garderoba Doamnei Voevodului costă cît o cireadă de boi.

Țăranii umblă cu sarici și cojoace de oaie, cu opinci făcute din scoarță de arbori sau mușchi de copac.

La începutul sec. al XVI-lea moldovenii își mai păstrează haina Apusului, haina tradițională a strămoșilor, doar muntenii introduc multe elemente ale costumului oriental după gustul Țarigradului. Dar, chiar și în vremea fanarioților, acoperămîntul capului a rămas, pe tot cuprinsul provinciilor românești, de modă pămînteană.

Acum, orientale la origine, șubele elegante rămîn în uz ca și *chepenegele*, lor li se adaugă dulamele îmblănite, feregelele subțiri și conteșurile poloneze. Benzile de aur bizantine sînt înlocuite cu bogate blănuri ca misada scumpă ce acoperă în întregime umerii, reverele sînt late, care merg uneori pînă la poale, iar manșetele sînt tot de blană. Cingătoarea de piele se preface în *șal* țarigrădean, apare brîul înnodat în față. Dulama are mîneci lungi și strîmte, feregeaua cu guler și revere mari — fără mîneci, apar și capoatele, caftanele somptuoase cu sau fără mîneci, cu revere și mai ample, îmblănite sau nu, prelungite pînă la poale pentru a pune în valoare frumusețea și bogăția dulamelor sau mai tîrziu a antereelor cu țesătură de fir și mătase. Apare acum în port și cămașa ca piesă separată, de lenjerie ; iile femeilor sînt o podoabă foarte veche a costumului românesc.

Șirinca, batistă fină, de proveniență orientală, țesută din fir împodobită cu horbotă, le vor purta și polonezii și ungurii ; Franța elegan-ților Ludovici o vor purta și ei, fiind numai din dantelă.

Pînă la 1777 vor dăinui acele schimburi de năframe la curțile domnilor și boerilor, se vor împămînteni apoi ca tradiție în popor, în frumoasele ritualuri folclorice. Spre exemplu, Vodă Ruset ori Antioh Cantemir vor alătura darurilor făcute solilor străini și năframa.

Pe vremea lui Petru Cercel, poet și călător prin Franța lui Henric al III-lea, prin Italia pe vremea lui Mihai Viteazul și a elegantelor jupînese ale boerilor Buzești se produce în croiala hainelor o schimbare trecătoare : lungile haine de brocart devin strîmte, mulate pe talie, cambrate. Se poartă hermina, blana de cacom, precum îi spun turcii, și iată, după o trecere de 100 de ani, ele împodobesc iar caftanele noastre ca altădată.

După moartea lui Mihai Viteazul boerii nu vor mai poza în atitudine mîndră, ușor sfidătoare, cu brațul odihnindu-se pe șold sau pe garda sabiei, ci proptit în cingătoare — acel scump și lat brîu — după moda Țarigradului. Și acest obicei va dăinui pînă în preajma Unirii.

Mitra de cocîrlat, pălăriile păroase ori îmblănite, sau cele confecționate din pîslă, camelot sau catifea sînt înlocuite de tichia cu mărgăritare de factură apuseană, deși la originea ei e din Bizanț. E boneta stropită cu perle pe toată suprafața ei, care într-o catagrafie italiană e numită „scufie valahă" pe care însă o poartă și domnii Moldovei, ca Petru Rareș, Lăpușneanul și alții.

Glugile de modă nemțească, cunoscute din registrele vămii sub numele de „Navrem-Kappe", veche coafă occidentală cu guler și ciucuri de pe vremea lui Basarab I, adoptată și de bufonii curților regale, revine acum sub acest nume particular ; o poartă și Petru Șchiopul și Mihai Viteazul și Movileștii.

Viața vestimentației tradiționale în Moldova, în care aproape jumătate de veac Ștefan cel Mare domni, nu suferi schimbări decît mai tîrziu, întrucît aici fusese interzis împrumutul modei hainelor turcești sub amenințarea pedepsei cu moartea.

Marii dregători ai Moldovei care au slujit la curtea marelui Ștefan sînt înfățișați, în tablourile votive ale bisericilor înălțate de ei, într-un lux rafinat al vestimentației de bun gust și o naturalețe plină de distincție. Spre exemplu, acel vestit Luca Arbore ne apare în fresca de la Arborea cu tichia de serasîr verde, cu veșmîntul somptuos al sfetnicilor Domnului — șuba, de postav, tot verde, țesut cu motive florale în fir de aur. Soția sa Iuliana are pe cap giulgiu străveziu sub pălăria în formă de sită traversată de late panglici, cu fața încadrată de lungi și scumpe pandantive. De sub haina de gală galbenă, fără mîneci, ies mînecile rochiei brodate cu alesături de mătase și fir de aur, de o rară frumusețe, cum se mai purtau și în alte părți ale lumii, și de la care se vor fi inspirat și iile țărănești peste timp.

Acest port luxos respiră bogăția oamenilor avuți din Renașterea românească.

Artiști ca Toma, mare maestru în pregătirea culorilor, care a pictat splendidele fațade ale bisericii de la Humor, a făcut parte din anturajul lui Petru Rareș, și ca urmare a surprins cu migală de bun cunoscător vestimentația ce-a cunoscut-o îndeaproape, îndelungă vremea, la Curtea din Suceava.

Sulemenite cu fard, dîndu-se cu iruri şi cu preparate din ierburi ce înălbeau pielea, făcîndu-şi şi părul bălai doamnele şi jupîniţele noastre au atras atenţia şi sub acest aspect lui François de Pavie care consemnează amănuntele şi care văzuse desigur prăpastia dintre viaţa claselor stăpînitoare şi cea a sătenilor îmbrăcaţi în piele de oaie şi încălţaţi cu opinci de muşchi.

Mărfuri răsăritene se încrucişau din nou cu cele apusene : postavuri Perkamer, stofe de Breslau de Lynds şi Pernisch. Din Constantinopol ne veneau bogasiile şi camelotul, camha şi purpura împărătească, *ceatma* şi *ceftul* cu ţesătura de mătase brodată, cofetăriile (de saten), sandalul, marame şi testemeluri, găitane, *citul* şi *mutcalul*, sîrma de aur, stofe de fir, beteala.

Garderoba unei elegante doamne cuprindea : o şubă roşie aurită turcească cu 35 cheotori de argint, blănită cu piei de jder ; o şubă roşie aurită turcească cu 36 cheotori de argint aurit, blănită cu sobol ; o şubă dublă de Veneţia — culoare galbenă, blănită cu spinări de cacom ; o şubă roşie blănită cu pîntece de vulpe cu 36 de cheotori de argint ; o şubă de atlas aurit de Florenţa etc., etc...

Zona Iaşului, în materie de port tradiţional popular, este bogată, portul fiind variat şi original. Dar Iaşul, aşezare străveche, reşedinţă domnească pentru cei mai de seamă domnitori ai Moldovei, oferă şi în ce priveşte vestimentaţia, pentru cei mai rafinaţi călători, un material documentar impresionant. Astfel, Jurnalul arhidiaconului sirian Paul de Alep a rămas ca o fereastră deschisă pentru trecutul Moldovei uneori înfloritor de bogat, dar totdeauna brăzdat de sîngeroase războaie.

Din astfel de însemnări aflăm că pe la mijlocul sec. al XVII-lea sătencile noastre îşi strîngeau părul colac, purtînd deasupra marama sau învelitoarea de cap care, la cele mai înstărite, putea fi de catifea colorată sau şaluri de Barsal şi de Alep. Tot pe astfel de căi aflăm că un cojoc de comişel îmblănit cu pielicele de miel costa, gata confecţionat, un taler şi jumătate ; pe cînd un cojoc căptuşit cu samur ajungea la 1400 de taleri.

Profesorul Sommer de la şcoala latină din Cotnari, citat de cărturarul ieşean Ştefan Bîrsănescu, consemnează în elegiile sale varietatea ţesăturilor din lînă din zona Iaşului pentru secolul al XVI-lea. Tot el e acel ce remarcă cerceii pe care îi poartă femeile în urechi ca fiind făcuţi din bănuţi de aur.

Lumea bogată a Iaşului îşi permitea o eleganţă de mare gust şi rafinament ; pe la mijlocul veacului al XVII-lea, oraşul avea, chiar în centru, o uliţă a croitorilor şi o alta a marilor meşteri ciubotari. Iar materia primă pentru confecţionarea obiectelor de îmbrăcăminte era din belşug.

Din documente de epocă aflăm, spre exemplu, cîte ceva despre garderoba jupînesei unui pitar ; ea conţinea : o roche de atlaz roşu, două rochii de atlaz aurit, una de atlaz galben. Un mintean femeiesc de camică verde, unul de camică roşie, 8 cămăşi cu văl — din care unele cu turcuaze, mărgăritare şi flori de aur sau cu fluturi de aur, marame de văl cu fluturi (mesal) care se prindea pe cap cu ace de argint bătute în pietre scumpe şi mărgăritare ; brîie femeieşti din aur şi mătase roşie — din care unele cu şorţ —, inele de aur cu nestemate, brăţări de aur.

Dacă nevasta unui pitar avea astfel de îmbrăcăminte şi găteli, documentele atestă o costumaţie fără seamăn la curţile domneşti ale Moldovei. Cojoacele, de veche tradiţie vestimentară, dar de samur, lucrate fără mîneci, lungi pînă mai jos de genunchi, cu dese falduri, cu buzunarele şi gurile mînecilor tivite cu blană, după model străin, erau acum de tradiţie. Aceste haine se făceau din brocart sau adamască, ori din stofe roşii înflorate cu fir de aur ; meşteşugarii satelor s-au inspirat de la aceste minunate aplicaţii şi au îmbogăţit şi ei ornamentele cojoacelor cu arşin şi lînă viu colorată.

Două astfel de cojoace superbe, îmblănite unul cu samur, altul cu jder, valorau preţul unui sat întreg. În asemenea cojoace sînt înfăţişaţi în efigii ori broderii sau acuarele boerii ţării şi Voevozii, precum chiar Ştefan cel Mare şi coconul Alexăndrel.

Dar neîntrecut în risipă ne apare din documente şi însemnări ale unor străini călători prin Iaşi, Vasile Lupu şi curtea sa. Însuşi Voevodul, cum consemnează solul leşesc Oswiecim la 1643 „...avea pe dînsul o haină împodobită, aşa de măreaţă, încît n-ai putea vedea una asemănătoare nici la sultanul turcesc nici la vreun alt monarh. Materia din care era croită mi se pare era altimbas (postav de aur oriental n.n.) pe care erau brodate, în aur, flori înalte de un deget şi avea două perechi de nasturi de diamante splendide".

Dar şi vestimentaţia doamnei Tudosca, prima soţie a lui Vasile Lupu cît şi a fiicei lor nu e mai prejos, după cum ni le arată în descrierea picturii de altădată de la Trei Ierarhi acelaşi Paul de Alep, care va lăsa mărturie şi despre a doua soţie a voevodului, preafrumoasa Ecaterina Cercheza. Paul de Alep fu primit într-o zi să-i sărute mîna şi o găsi pe cercheză într-un jilţ domnesc în haină de samur, cu şlic roşu şi moale de catifea, cu boruri de zibelină, cu surguci de nestemate şi pene de cocor, aşa cum dealtfel apare pe ultima pagină a „Cărţi de învăţătură a Duminicilor de peste an" care, prin grija mitropolitului Varlaam a apărut la Iaşi.

În tabloul votiv de la Hlincea, Ecaterina Cercheza poartă o îmbrăcăminte simplă, însă Ianoş Ke-

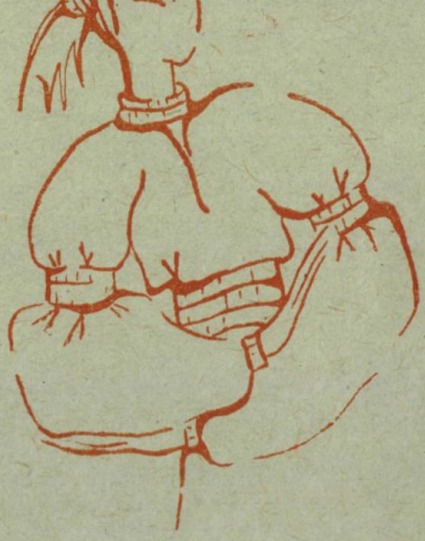

meny (solul lui Rákóczi) o vede la nunta fiicei lui Vasile Lupu și a Tudoscăi : ea purta o „rochie de stofă albă cu poalele lungi, cu talia sus (se crede că e vorba de obișnuitul pieptar aparent care dădea impresia unui corsaj ridicat), cu mînecile strîmte, prinsă la mijloc cu o scumpă cingătoare cu paftale de rubine".

Maria, fiică a lui Vasile Lupu, știa să brodeze minunata „batistă de lînă cu broderie turcească în fir de aur și argint".

Năframele de mîini lucrate cu fir sau sîrmă de care pomenește Miron Costin vorbind despre „tinerii feciori de boeri" au rămas de tradiție în satele noastre pentru colăcari (flăcăi nuntași).

Dar cîte minunății nu vor fi văzut, măcar și printr-un noroc, răstrăbunicile noastre care știau să toarcă și să țese lîna țigaie într-o pînză fină ce înlocuia cînepa și inul. Căci atît textilele interioarelor țărănești cît și costumul tradițional din zona Iașului se confecționau din lînă țigaie, cum nu găsim caz similar în altă zonă a țării. Iții lungi de 2 m, încrețiți pe gleznă, sînt confecționați din lînă țigaie ; aceeași pînză pentru cămăși e ornamentată cu alesături de mînă în motiv „șinătău" realizat din ață albă. La cămășile cu mîneca prinsă din umăr, cusătura e subliniată de găurele și punctișoare negre accentuate cu mărgele. Bentița mînecii are motive vegetale de arnici negru și roșu lucrate de mînă în cruciițe, amintind de bentițele ce le purtau Doamnele Voevozilor noștri, numai că iile lor erau din alt material și bentițele erau bătute în perle ori fluturi de aur.

Ornamentele cămășii din zona Iașului au piepții cămășii lucrați în motive „floare de măr" ori „miez de nucă", sau din frunzișoare asortate în calde culori : bleau, albastru, galben, mov...

Nimic nu ne împiedică să cercetăm, să aprofundăm astfel de bogate documente, spre a gîndi și a crea o linie nouă, modernă și totuși tradițională a vestimentației noastre frumoase și de bun gust.

Georgeta SAUCIUC

schițe grafice realizate de Violeta ADAMESCU

Maeștri scriitori-mari bucătari

De cînd e Moldova, ospețele ei s-au făcut cu tradiționale sarmale. Astfel Dimitrie Cantemir în scrierile sale vorbind despre viața moldovenilor, pomenește și despre sarmale. Acei „bulzișori aurii" pomeniți în poezia populară, Mihail Sadoveanu l-a văzut aevea, cu ochii minții, la ospățul tradițional de la curtea lui Despot vodă, cînd „nările comesenilor dădeau o bună înștiințare" despre sosirea lor. Iarna sarmalele veneau învelite în foi de varză murată ; primăvara erau îmbrăcate în foi de viță sau de ștevie, chiar și în foi de tei, cu aromă de cîmp și de flori. Ele pot fi făcute nu numai din carne de porc, ci și din carne de pasăre, ori din carne de oaie sau miel. Iar Ionel Teodoreanu găsește că cele mai moldovenești sarmale sînt „sărmăluțele din piept de gîscă".

Românul, însă, care din străvechi timpuri a lucrat pămîntul cu dragoste și hărnicie, a moștenit de la strămoșii săi daco-romani bucuria de a ști să prețuiască și să pună în valoare toate darurile pămîntului.

Marele Sadoveanu, care era și un pescar neîntrecut, ne-a lăsat în scrierile sale, rod al multor ceasuri petrecute pe malurile apelor, cît și lîngă viața celor mai de soi pescari din vremea sa, ne-a lăsat cu aleasă dragoste, cele mai minunate rețete pescărești :

„...Cînd zicem însă „Borș de pește" nu trebuie să ne închipuim o simplă fierturâ de pește. Este și-aici meșteșug și sînt borșuri între borșuri. Mai întîi de toate, borșul care e pus la fiert trebuie să fie proaspăt, așa e pus în cazan în toată puterea acrimii lui. Al doilea, peștele care e azvîrlit în cazan trebuie să fie într-o cîtățime respectabilă și ales unul și unul. În unele părți ale bălților se face un borș limpede, o zamă senină care-și are gustul ei particular. În alte părți zarzavaturile se amestecă în culorile curcubeului și mai ales pătlăgelele stăpînesc cu roșul lor indian. Sorbitura aceasta bogată își are partizanii ei, care sînt în stare să se ridice cu pumnul împotriva celor ce susțin morțiș borșul limpede. În sfîrșit la mare, borșul cîteodată ar trebui să aibă pentru laude o pană a lui Omer. Acolo fierb mai întîi pescarii cîteva zeci de kilograme de pește bine, ca să-i scoată toată dulceața și borșul acesta, devenit un fel de esență de pește, e scos cu grijă la o parte și peștele înlăturat. În această esență se pune nisetru proaspăt, cazanul dă cîteva unde bune, se adaugă verdețurile de rigoare, și socot că Brillatt-Savarin și-ar lăsa pacea mormîntului ca să petreacă o oră cu convivi bărboși, la malul apei, spre a gusta un așa borș fără pereche".

Dar scriitorii erau dintotdeauna niște gurmanzi, prețuind în mod deosebit cadrul natural pentru a pregăti o masă fără egal în alte părți ale pămîntului. Astfel Ion Ghica, ce-l cunoscuse personal pe Nicolae Filimon, în „Scrisori către Alecsandri" — apreciind priceperea autorului cărții „Ciocoii vechi și noi" — redă îndemînarea acestuia în prepararea unor delicii cum era frigerea mielului :

„...Își sufleca mînecile, îl înjunghia, îl spinteca, îi scotea pîntecele, îl cosea la loc și-l acoperea cu pielea, după aceea îl băga într-o groapă plină cu jeratec din ciuperci... viță sălbatecă, unde-l lăsa pînă pocnea ca un tun. Atunci îl scotea, îl învelea într-o pînză și-l ungea cu un fel de salță inventată de dînsul, făcută din vin amestecat cu usturoi pisat și cu băcănii, cu lămîie și sare, și te poftea la masă, fără cuțit și fără furculiță, și apoi să nu fi lins degetele ! Nici repauzatul Homer, bucătarul bucătarilor, nu știa să dea friptură mai bună"...

Dar nici cu minunatul Calistrat Hogaș, marele îndrăgostit de Munții Neamțului, n-o să ne fie urît a călători vara cu rucsacul la spinare. Și asta fiindcă deliciile naturii sînt puse la îndemîna noastră și el era un mare și rafinat cunoscător al lor, după cum i-au rămas mărturiile în scris : „...Eu cred că dacă simfoniștii clasici ai vremurilor noastre n-au atins încă, nici unul, culmea meșteșugului lor, apoi aceasta nu se datorește decît împrejurării că nici unul dintre ei n-a mîncat ciuperci fripte la umbra pădurilor"... „ce ciuperci ! Erau niște hribi arămii, fragezi și mici de-ți venea să-i mănînci de cruzi. Dar hribii așezați pe spate și cu pîntecele în sus sfîrîiau pe cărbuni"... „iar măruntul, cafeniul părinte Ghermănuță îi presăra cu sare și piper"...

Așa dar să nu uităm că ciupercile descrise de Hogaș își au anotimpul lor de cum începe vara și pînă toamna tîrziu ; le putem mînca în umbra pădurilor dar le putem aduna spre păstrare, consumîndu-le cu plăcere și conservate !

Grupaj realizat de Georgeta ISTRATI

CÎTEVA SUGESTII ÎN REŢETE

din primăvară pînă în toamnă

SALATA DE FRUCTE ÎN TIMPUL IERNII

I. Din fructe conservate prin frig, cum ar fi căpşunii — pe care îi lăsăm să se dezghețe puțin — adăugăm în proporţii egale cuburi de mere, bucăţi de ananas din cutii de compot, stafide ţinute în prealabil în puţin rom, piersici din compot cojite şi tăiate cuburele ; peste toate se adaugă coajă rasă de lămîie, un păhăruţ două de coniac, stropim cu vin murfatlar sau alt soi de vin alb parfumat şi ţinem salata la frigider pînă cînd o servim la masă. După dorinţa musafirilor, această salată poate fi servită cu frişcă.

II. COMPOT-CONSERVĂ, DIN TOATE FRUCTELE, PENTRU SALATĂ

Într-un borcan de 5—8 litri, din primăvară cînd ies cireşele mari bine coapte, continuînd cu vişinile, caisele, agrişile, pomuşoara, pere, mere, piersici, prune, gutui etc. şi pînă toamna tîrziu, putem aduna fructele livezii.

Dacă dorim ca fructele să rămînă la culoarea lor naturală, le vom pune de la început în borcane diferite, grupîndu-le pe culori ; spre exemplu : vişine cu cireşe, cu struguri negri ; merele tăiate cuburi se vor adăuga în borcanul cu cireşe albe, agrişe, struguri albi etc.

Cantităţi pentru fiecare grupă de fructe ce se poate prepara în aceeaşi zi : 1 kg de zahăr, 4 pahare şi jumătate de apă, 1 kg şi jumătate fructe, 0,075 l spirt rafinat şi 8 g salicilat.

Cum e normal, prepararea acestui soi de compot va începe cu primele fructe, cireşele. (Vom avea grijă de fiecare dată cînd cumpărăm fructe în acest scop, să le alegem bine coapte, fără viermi, sănătoase — adică nici lovite, nici ciupite de păsări şi cît mai frumoase). Fructele alese, curăţate de cozi, bine spălate se aşează pe un şervet curat să se scurgă. În acest răstimp punem într-un vas smălţuit, la foc, apa cu zahărul lăsînd să clocotească 10 minute. Din acest sirop se ia puţin într-un vas separat şi cînd s-a mai răcorit se pune aici spre dizolvare conservantul şi se adaugă spirtul. Siropul se mai lasă pe foc 7 minute, cînd dăm drumul şi la fructe şi le lăsăm pe foc, foind uşor vasul, iar cînd siropul începe să fiarbă, cu o lingură cu găuri scoatem fructele şi le aşezăm în borcan. Lăsăm să se răcorească puţin siropul la care adăugăm, din vasul în care l-am pus, siropul cu spirt şi conservant, amestecăm totul bine şi turnăm peste fructe. Apoi legăm borcanul cu celofan şi-l dăm la rece.

Cînd apar alte fructe de sezon procedăm la fel, respectînd cantităţile ca la reţeta de mai sus, cu deosebire că, înainte de a pune fructele opărite în borcanul în care deja avem fructele ce le-am pus din tranşa anterioară, scurgem siropul şi-l amestecăm cu acesta nou, lăsîndu-l chiar să de-a împreună un clocot ; după ce turnăm iar siropul pe fructe, legăm borcanul cu celofan, îl dăm la loc răcoros şi uscat şi aşteptăm alt şi iar alt rînd de fructe care apar. Pînă dă bruma, borcanele noastre se umplu cu fructe.

III. CIUPERCI MARINATE LA BORCAN

Cantităţi : 10 kg ciuperci, 2 l de apă, 3 g sare de lămîie, 400 g sare de bucătărie, 60 g esenţă de oţet, 1 g boabe de piper, 1 g cuişoare şi cîteva foi de dafin.

Ciupercile alese, curăţate, bine spălate de pămînt şi sortate după mărime se vor clăti la urmă cu apă rece, sărată, în care — socotind 3 g de sare la litru de apă — le vom ţine un sfert de oră.

Punem la foc, într-un vas emailat, apa cu sarea de bucătărie, sarea de lămîie, frunzele de dafin, cuişoarele, la care, benevol, putem adăuga un gram de ardei aromat. Punem şi ciupercile şi cînd conţinutul începe să fiarbă avem grijă să luăm spuma mereu, spre a rămîne conserva aspectuoasă. Între timp, luăm puţin din zeama fierturii în care dizolvăm esenţa de oţet şi care se adaugă la sfîrşitul fierturii. Cînd ciupercile sînt fierte se aşează compoziţia în borcanele dinainte spălate şi bine uscate (de preferat borcane mai mici, ca să se consume la o singură masă cînd le-am deschis). Apoi borcanele se leagă bine cu celofan şi se pun la fiert pentru sterilizare 35 de minute. Se păstrează în cămară, la rece.

Dulciuri

TORT DE PORTOCALE

Cantităţi : 3 albuşuri, 5 gălbenuşuri, zeama de la o portocală şi coaja ei, 125 g zahăr pudră, 150 g nuci, făină două linguriţe, 4 linguri de apă.

Pentru glazură : zeama de la o jumătate de lămîie şi de la o jumătate de portocală, 200 g zahăr pudră, 2—3 linguri de apă.

Modul de preparare : zeama de portocală împreună cu apa caldă şi zahărul se fierb pînă se leagă ca pentru şerbet ; acest sirop se toarnă într-un castron şi cînd este doar călduţ se freacă cu un făcăleţ de lemn pînă îşi schimbă culoarea. Treptat se adaugă apoi cîte un gălbenuş frecînd compoziţia în continuare, pe urmă nucile care, în prealabil, au fost uşor prăjite şi măcinate, linguriţele de făină şi coaja de portocală ; această compoziţie se toarnă într-o formă de tort tapetată cu făină şi se dă în cuptor la foc potrivit. Se încearcă tortul cu un păi sau cu o scobitoare dacă e copt, cu grija de a nu-l lăsa prea mult ca să nu se usuce.

Separat, la rece, preparăm glazura. Zeama de lămîie şi de portocală o amestecăm cu zahărul şi apa fierbinte, începînd imediat să frecăm această compoziţie de la mijlocul ei : dacă preparatul pare prea subţire, mai adăugăm zahăr cu linguriţa, iar dacă e prea tare adăugăm apă cu picătura, frecînd mereu. Cu această glazură îmbrăcăm tortul şi lăsăm să se întărească bine. Apoi îl putem orna cu motive florale realizate din coji de portocală scoase din dulceaţă şi tăiate julien.

PRĂJITURĂ CU PORTOCALE

Cantităţi : 300 g portocale, 5 ouă întregi, 150 g zahăr, 150 g nuci măcinate, 100 g făină, un praf de copt, rom, un vîrf de cuţit de sare, 250 g frişcă pentru ornat.

Modul de preparare : peste zahărul frecat foarte bine cu gălbenuşele împreună se adaugă coaja rasă şi zeama de portocale, praful de copt dizolvat cu zeamă de lămîie, nucile prăjite şi măcinate, albuşurile bătute spumă, sarea şi încorporăm şi cantitatea de făină dată. Apoi într-o formă de tort, unsă, coacem acest aluat moale. Prăjitura coaptă o stropim cu rom şi o ornăm cu frişcă slujindu-ne de un cornet cu spriţ.

Georgeta ISTRATI

SEMNE BUNE ANUL ARE !

GEORGIANA

CALITATEA LA EA ACASĂ

Almanahul pe care îl aveți în față, stimați cititori, se află la a patra ediție. Colaborarea noastră cu Întreprinderea poligrafică din Bacău, cu tovarășul director al acestei unități, *ILIE BARAN*, au fost dintre cele mai plăcute și fructuoase.

Cele aproape 24 de diplome și distincții cu care colectivul acestei întreprinderi a fost onorat în ultimii 15 ani de activitate exprimă din plin înaltul spirit de răspundere și dăruirea cu care harnicii tipografi băcăuani au înțeles să-și facă datoria îndeplinind exemplar sarcinile de plan.

În anii ultimului cincinal Întreprinderea poligrafică din Bacău s-a situat pe loc de frunte în întrecerea socialistă obținînd locul I pe ramură și Ordinul Muncii clasa a III-a. La obținerea acestei prestigioase realizări o contribuție deosebită și-au adus PETRE ȘERBĂNESCU, șef de producție, CONSTANTIN DIACONESCU, tehnolog, DUMITRU HURDUBEI, maistru pregătirea formei tipar înalt, DUMITRU ZAHARIA, șef atelier, EMIL COROCEA, șeful secției legătorie, CARMIL BALAN, maistru sectorul tipar înalt, IONEL MORARU, maistru sectorul ofset, PETRE GHERFAȘ, specialist pregătirea formei ofset, paginatorii PAUL BOTEZAN, PETRU PUȘCUȚĂ și VIOREL ROMAN, linotipiștii PETRU DOBOȘ și IOAN GHIUNGHIUȘ, legătorii VIORICA ANDREESCU, ADELA CAZACU, ION BARICA, FLOAREA BREAHNĂ și mulți alții.

Numeroase scrisori de mulțumire primite din partea beneficiarilor precum și opiniile însemnate în „Cartea de onoare" a întreprinderii vorbesc de la sine despre calitatea produselor realizate la Poligrafia din Bacău. De altfel, calitatea producției este însoțită de numărul tot mai mare de titluri ce ies pe poarta fabricii. Dacă în 1980 au fost tipărite aici 300 de titluri, în anul care s-a încheiat creșterea a fost de 20 la sută.

De aproape un an a început construcția noului sediu al Întreprinderii poligrafice din Bacău, unul din obiectivele prevăzute în planul de investiții ale actualului cincinal.

— „Vrem cu toții ca noua Întreprindere poligrafică băcăuană, ne-a mărturisit directorul întreprinderii, Ilie Baran, să elimine toate neajunsurile pe care le-am întîlnit la celelalte tipografii similare din țară construite pînă acum. Am prevăzut ca producția să meargă în flux, oamenii noștri să lucreze în condiții cît mai bune, cu eforturi cît mai mici și randament sporit".

Sentimental cum este, Ilie Baran ne-a condus pe șantierul noii întreprinderi. „Vedeți, aceasta va fi aleea tipografilor", spune întinzînd brațul spre un spațiu plin de bălării acum. „Aici va fi o alee cu tei și flori așa cum există în proiectul realizat de Ion Rusu și Vasile Galița". Simt în acele clipe că noua construcție, în toată complexitatea ei, face parte din sufletul acestui director care vine în fiecare zi pe șantier, discută cu constructorii, încearcă să rezolve fiecare problemă pe care o ridică, această minunată bijuterie a tipografilor din acest mare centru industrial al țării care este Bacăul. De fapt dacă stau bine și mă gîndesc prin viitoarele hale de producție datorită mîinilor atente și inspirate ale tipografilor de aici, culația scriitorilor va căpăta drum în lume.

Să le dorim, și să ne dorim, mult succes.

G. E.

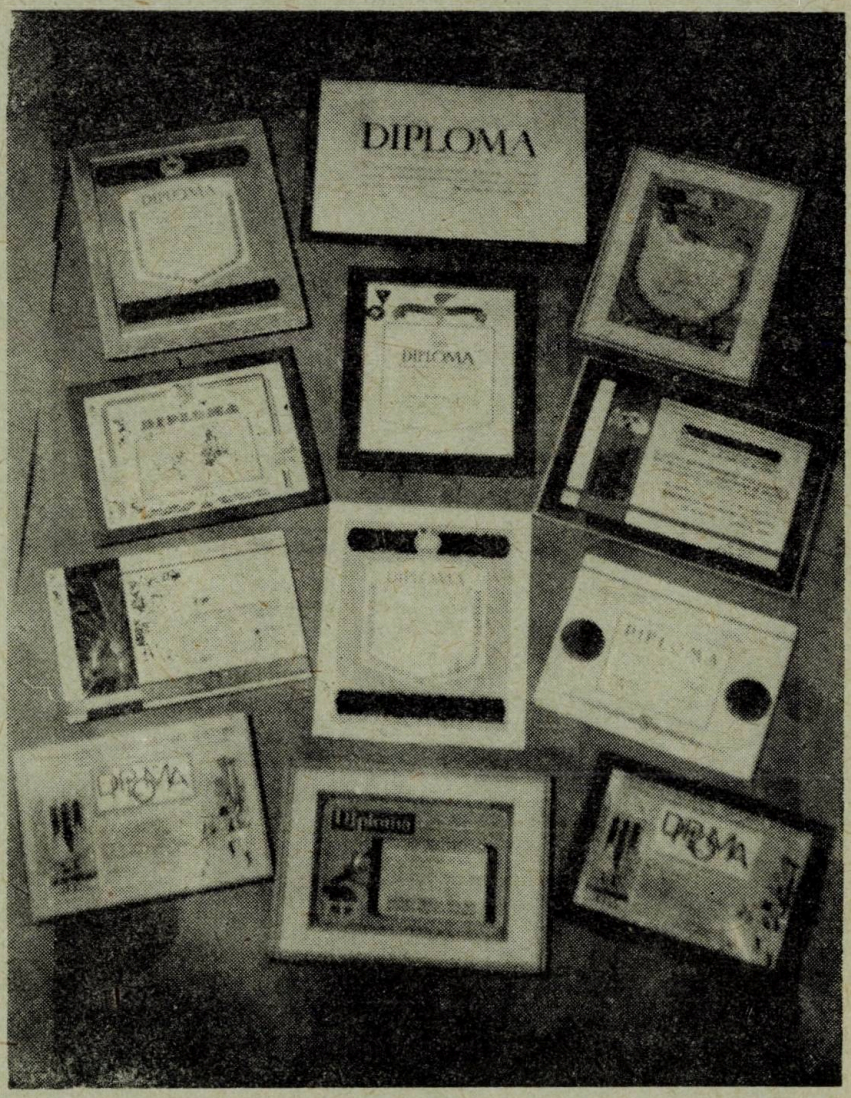

RĂSPLATA MUNCII

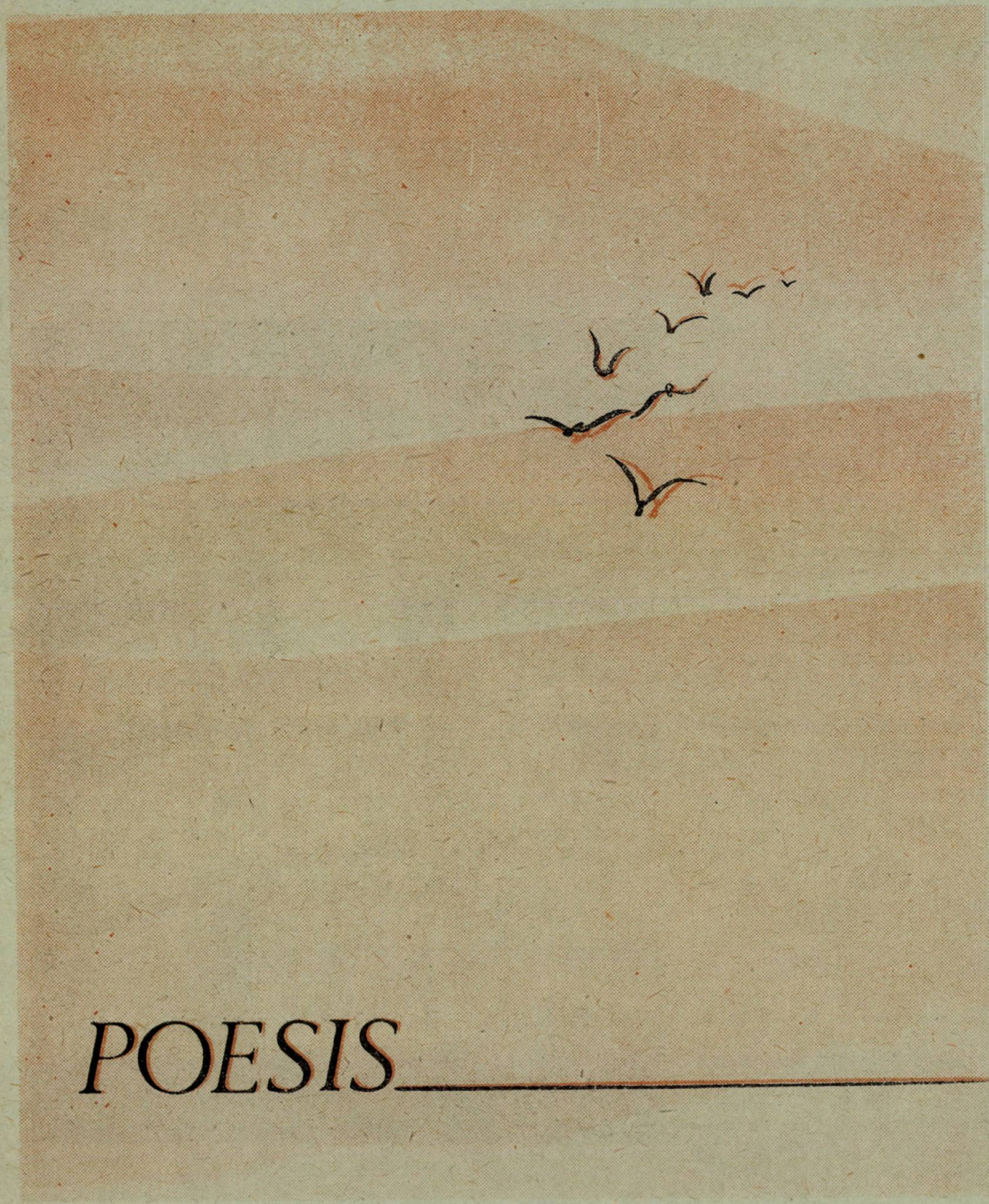

POESIS

Numai acolo

Fiece zi îmi aduce o veste
de viață, de moarte, de-ncredere nouă,
chipuri și voci,
calme priveliști sub rouă.

Trandafirul e o metaforă despre bine și
rău –
floare și spin în același cuvînt ;
înalții arbori mă învață să-mi ridic ochii
spre cer,
iarba să-i cobor spre pămînt.

Locul în care te-ai născut și trăiești
e cel mai curat, cel mai drag,
numai acolo stelele-ți leagănă somnul,
soarele-ți vine zilnic în prag.

Sergiu ADAM

Afișe

Să facem alte teorii
Să fotografiem invizibilul fapt al luminii
Și cît mai sîntem încă vii
Să jucăm table cu vecinii.
La colț vom cumpăra tichete
Vom admira fete morgane
Cînd plini de nostalgii secrete
Vom face coadă la sifoane
De nu vom ști ce se petrece
De n-o s-avem condiții ferme
Cînd sentimentul nostru fraged
E-un glonte pentru pahiderme
Vehicole necunoscute,
Un obiect necunoscut,
Deschid ferestre mari de ploi
Să cumpărăm un loc de suflet
Și-o să-auzim cum se ascut
Civilizații pe cuțitul
A cărui lamă sîntem noi...
Poeme lungi vor face zgomot
Vor sparge țeava de la baie
Și o tandrețe fără sațiu
Va izbucni prin garnitură
Iubita noastră volatilă
Cu gene false o să taie
Afișe pentru combatanții
Plictisului în stare pură.

Dan ANGHELESCU

Night-life

– Da' neagră mai este și noaptea asta albă,
am zis eu
și nori se topesc pe cerul incandescent al
zilei trecute
și tac.

Totul se împalidează, se dezintegrează, ba
chiar
se fleșcăie – sentimente, gesturi, atingeri
(O, peste ape, trece cormoranul cel negru
cu peștele de aur în cioc !)
Numai trupul palpită îngrozit de respirația
sacadată a coșmarului.

de piatră ești... întredeschisă.

Mă topesc așteptînd. Îmi suflec mînecile și
voi
coborî ca un salahor înrăit în rănile tale.
Toate.

Și te voi vindeca, te voi ucide,
te voi pierde

Liviu ANTONESEI

Păsări blînde

Fă să-mi cadă numai mie
Ceasul ăsta de tăcere
Cînd se împle toamna-n lacre
Cu lumina ei de miere.

Fă să-mi ardă-n ape ora
Mai prelung decît un clopot
Cît prin nopțile cîmpiei
Mînjii rîului dau tropot.

Cît prin frunzele livezii
Păsări blînde mai ajung
Cît prin frunze bate toaca
Aer dulce, aer lung.

Fă să-mi cadă, fă să-mi cadă
Peste suflet o livadă.

Antoaneta APOSTOL

Focul rece

Dacă vezi că dinspre crînguri
floarea tînără o cheamă,
Cere păsărilor vamă,
trage cerul în adîncuri...

Împietrește la izvoare
Dunărea, să nu mai treacă ;
Trage stelele în teacă
și pădurile sub mare...

Strînge-i nopțile grămadă,
pune ziduri, lasă strajă –
Dacă știi că pe sub coajă
mugurii încep s-o vadă...

Dacă vezi că-i coaptă ghinda
ispitind mistreții-n turme,
Șterge-i ultimele urme,
trage peste ape-oglinda,

Zăvorăște între maluri
timpul cu măsură-ntreagă –
Dacă vrei să n-o atragă
pune aștrii sub cristaluri

Și-mpietrește vîntu-n frunze
ca să nu-i mai ducă șoapte ;
Ferecă fructele coapte,
ține cheile ascunse...

Pune-n stele fixe jarul
celor mai frumoase zile,
Lucrurilor instabile
întărește-le tiparul...

Poate totuși n-o să plece,
poate totuși n-o s-o ieie
Închizînd-o-ntr-o scînteie
focul rece, FOCUL RECE...

Paul BALAHUR

Femeie visînd

Dimineața clatină candeli
În trupul iubitei. Căldura și
Vrajă adună-ntîmplarea
Prin care ea trece
Umezindu-și coroana uimirii
Sub copleșitorul dangăt floral.
Tu, pentru rod hărăzită, iată
Acesta e aburul veșniciei, aripi
De pace bat dinspre
Copacul amintirii
În care îți voi prinde
Cea mai frumoasă cunună de smirnă.

Ce minune-i o femeie visînd
Într-un cîmp de pelin și răcoare
O, carnea ei albă și-n somn luminînd
Acel nesupus imperiu vegetal !

Ion BELDEANU

Peisaj

Fulgi mari ca păsări
înfloresc arborele somnului

Copilul care doarme
lunecă într-o sanie fără moarte

Printr-un inel de argint
aerul își trece sufletul

Umbra patinatorului încrețește
Fața nouă a apei

În păduri cele de pe urmă zăpezi
Apun la umbra rară-a copacilor

Într-o curte îndepărtată îndepărtată
Din trupul cailor ies aburi.

Cătălin CIOLCA

Noapte bună

Dacă trece umbra lunii peste-al casei mele prag
Casa ta în noapte-adîncă e tot singură pe lună
Nimeni n-a venit să spună simplu, dureros și drag :
Noapte bună !

Și cum, noaptea, umbra nopții îi despică
lutul terei
Mă-ndoiesc că luna încă e cu tera
împreună ;
Nimeni n-a venit să spună-n greul cosmos
al durerei
Noapte bună !

Cineva soarbe lumina cerului. Într-o
spărtură
Cît un punct de întuneric setea morții o
adună ;
Nimeni n-a venit să spună niciodată, nici
o gură :
Noapte bună !

Fără să te-ascult anume te aud în
dedemult
Sub o cosmică pedeapsă doar tăcerea mea
răsună ;
Simplu, ca o stea cu inimă
Dînd luminii :
Noapte bună !

Ion CHIRIAC

Tac și ascult

Suferi lîngă mine de inimă
și eu tac și ascult clipocitul
durerii tale. M-am împrietenit
cu sîngele trupului tău
dar n-ajută la nimic această prietenie,
el însuși e decapitat
cel puțin o dată pe zi,
în amurg. M-am dușmănit
cu venele corpului tău –
nu mi-au plăcut niciodată tunelele –
dar și ele iubesc curgerea ;
vina nu-i a lor, ci a unor spații
transparente, care cresc mereu și descresc.
Suferi lîngă mine de tine,
cum soarele de raze, cum izvorul de-adînc
și eu tac și ascult clipocitul
durerii. Pe-ntinderea ei
merg sufletele noastre cu barca.

Ion CHIRIC

Efectul stenic al luminii florii de salcîm

într-o asemenea lumină
a florii de salcîm, scotocind
noaptea prin ferestrele deschise,
întotdeauna mi-a fost frică
de o zi din numai
gesturi necesare.

nu știu nimic despre boală
foarte puțin despre moarte
(tot ce aud despre ea mă copleșește
dar se șterge imediat, revenind
la intervale – herpes supărător).

știu destule despre hazard
– poate singurul oricînd „necesar"
fiindcă nu poți accepta înfrîngerea...

încerc o mică nedumerire
la tăcerea bruscă a unei prietene
dintr-un oraș depărtat
(uneori gîndindu-mă la această tăcere
îmi închipui o execuție) ;
dar știind că principiile
au întotdeauna la rădăcină
o cădere în groapa cu lei
sau un zdravăn șut în spate,
deduc de aici norocul (cel puțin în parte)
al prietenei mele și-mi accept
nedumerirea cum pe un lucru necesar.

într-o asemenea lumină a florii de salcîm
stîlpul de electricitate clămpăne
din capsula deșurubată de vînt.
mă opun cu silă
să-l acopăr cu gelatina unui simbol,
altfel ar face aripi
și-ar dispărea descumpănindu-mă.
dar abia acesta ar fi un gest nenecesar.
s-ar putea spune deci (a doua concluzie
a acestui poem) că, printre somn sculat
spălat micul dejun lucru prînz
cumpărături și alte amănunte,
fisurile acestui blestemat
„nimic nu se pierde nimic nu se cîștigă
ci totul se transformă..." scapă
necesarele gesturi nenecesare...

vai, gesturile noastre nenecesare
abătîndu-se de la legea supremă a materiei,
sfidînd-o ! !
mica noastră parte de divinitate
stînd în hohotul de rîs într-o vorbă de
dragoste...

Mariana CODRUȚ

Însemnare a călătoriei mele avînd ca mijloc de locomoţie o poezie a mea

Ieşisem să mă plimb pe strada R_2
– undeva la marginea de vest a oraşului,
încă nu apăruse luna (reţinută, probabil,
de vreun profesor de astronomie
să-şi pregătească lecţia pentru a doua zi)
şi în cer nu se vedea nimic deosebit,
doar un nour în formă de caracatiţă
– simbol al cărei zeităţi ? (acest lapsus
să mi se ierte) precum şi-o ţigară
plutind în văzduh – un fel de cilindru
ce era roşu la unul din capete –
deci o ţigară aprinsă, aşa cum am spus ;
(e adevărat că fum nu scotea,
dar amănuntul ăsta ce mai contează,
aşa cum nu contează în pedagogie
faptul că Universul e infinit
şi de asemenea are şi-o formă,
de parcă infinitul ar fi un flăcău
în nu ştiu ce costum făcut la Paris,
dar acum să punem Infinitului punct).
Cam asta era lumea de deasupra
cînd eu mă plimbam – căutînd un contabil
pentru număratul păcatelor, însă
nu un oarecare contabil doream,
ci pe tipul strălucind de marele merit
că numărase ouăle păsării Phoenix,

dar nu-i cunoşteam adresa exactă
(de vină fiind computerul OZMA
care încă n-a reuşit să atingă
performanţele vechiului oracol din Delfi)
şi atunci mi-a ieşit în cale o fată
– nu mai reţin dacă era o fecioară,
dar era frumoasă, parfumată, şi „Kent"
fuma cu ardoare – eu am privit-o
ca un student la estetică (nobile
fiind legile acestei ştiinţe fantastice)
iar fata m-a întrebat dacă ştiu
unde există Insula Paştelui
(„Vai, domnule Lup ! vă salută
Scufiţa Roşie... parcă asta-i povestea !")
însă eu mă gîndeam la rîvnita adresă
a acelui contabil – putea să se afle
într-un amplu birou unde specialiştii
fac liste de preţuri utile la piaţă,
încît trebuia să fiu foarte cu grijă
ca la un examen de psihanaliză
– de care mi-a povestit o maimuţă
cu origine demnă de-ncredere,
pomenită şi-n Biblie, o strănepoată
din numele Adam (regizor, popă,
agricultor, poet şi reactor atomic)
şi am lăsat-o pe fată în pace
continuîndu-mi plimbarea ; în cer
se petrecuse între timp o minune
– ceva ca dosul unei babornițe
îmi surîdea : enigmatica lună
din culcuşul divin îşi ridicase faţa,

iar în calea mea s-a ivit un copil
plecînd undeva – dar nu ştiam unde
căci încă nu putea să vorbească,
stînd într-un landou deplasîndu-se singur
(maşină cu comandă automată ?)
şi în mînă avea un zmeu de hîrtie
pe care l-a scăpat (ori s-a făcut că-l scapă)
şi eu atunci am alergat să i-l prind,
apoi m-am trezit în văzduh
purtat de jucăria sugaciului,
care se rotea peste imensul oraş
– de cinci ori s-a rotit şi pe urmă
a coborît pe terasa Hotelului Turn
(o clădire cu douăzeci şi trei de etaje)
şi eu am răsuflat uşurat, dar îndată
liniştea aceea s-a topit ca un vis
– în faţa mea am văzut un aerodrom,
era un aerodrom extraterestru
(în mijloc se afla un stîlp de lumină
prin care urcau şi coborau nişte semne
cum sînt heroglifele – ce experienţă
pentru un arheolog ar fi fost !)
şi m-am plimbat prin locul acela,
în stînga şi-n dreapta – ca o idee
la un colocviu de doctrine morale,
iar mai încolo am văzut o sfoară,
crezînd că era a zmeului cu care venisem,
dar sfoara aceea părea de altă natură
– un material mai fin, mai elastic
(elasticul unui pantalonaş de damă ?)
şi apoi am văzut fata cu ţigara în gură
privind ca o sperietoare de ciori
iar ţigara ei „Kent" era stinsă (pe unde
a fi umblînd Prometeu ? mi-am pus
întrebarea).
In sfîrşit, a apărut atunci şi contabilul
de care uitasem, am ştiut cine este
pe baza creionului de după ureche
(semn distinctiv – cum e culoarea albastră
pentru Pămînt, sau sceptrul la principi)
şi el nu a spus nici o vorbă, cu mîna
un semn a făcut – obişnuit exerciţiu
de educaţie fizică obligatorie
sau desena infinitul ? Pierdut
în contemplaţie pură, atunci am dat veste
spre umbra mea jucînd şah cu Genetica
în cea de a patra dimensiune
– să mă sfătui cu ea asupra digestiei
ce-mi venise în minte dintr-o broşură
de popularizare a medicinei,
apoi m-am întors acasă fără probleme
şi i-am dat telefon lui J. T. din Ninive
să-mi trimită la Iaşi cea mai nouă formulă
de futurologie care prezice
cîte eclipse de soare şi cîte „găuri negre"
vor fi în următorul meu poem.

Vasile CONSTANTINESCU

Poem de martie

Din pămînt martie scoate miresme, mugurii pămîntului,
miresmele neantului, mugurii neantului
pentru noi, pentru pămînt, pentru neant,
și noi priveghem această înviere, această trezire
din morți, această renaștere,
noi, miresmele, mugurii pămîntului, neantului...

De-ar ploua la vreme și cît trebuie,
de-ar fi soarele bun,
de nu s-ar măna pîinea,
de-ar fi liniște, de-ar fi pace, de nu ne-ar lipsi iubirea,

aș vrea să ne bucurăm cu toții de toate,
și de naștere și de viață și de moarte,
dar nu știu dacă se poate...
Din pămînt martie scoate miresme, muguri
miresmele, mugurii pămîntului, neantului !

Calistrat COSTIN

Arlechini la marginea cîmpului

Stă în umbra mea cel a cărui umbră sînt eu.
Mă privește în ochi și-și clatină
încetișor capul. Tot sîngele i s-a scurs din față,
e palid într-adevăr ca un mort
și abia-și mai ține pleoapele întredeschise.

Din timp în timp își clatină capul.

Stă în spatele meu cel a cărui umbră sînt eu
și-mi sprijină spatele. Umbra i s-a scurs
de pe trup și trupul i s-a înnegrit tot. Dacă ar bate
un pic de vînt s-ar prăbuși în cenușă.

Stă în spatele meu -și clatină încetișor capul.

Eu stau pe un scaun înalt
la o masă neagră de joc. Amestec cărțile
și fumez o țigară. În jurul meu e un cîmp gol.

Bate un pic de vînt și-mi clatină capul.

Nichita DANILOV

Semnul uimirii

O dată măcar mai aprindeți făclii în livadă
Jucîndu-vă noaptea de-a steaua căzută în inișți
Și ochii, ah, ochii în floare pe crengi de nelinișți
Să iasă din poame, făclia nestinsă să vadă.

Ce cîntec se spune în ștearsă lumină de stele
Făcîndu-ne nouă un semn de uimire la tîmple ?
Un om și-o livadă o noapte cu stele ar împle,
Un ochi și-o privire ce taină ar face din ele ?

Să vină deci noaptea tăiată de urma căderii –
De steaua căzută mai poate să lase vreo urmă.
Să fie chiar teamă vîrtejul ce tihna ne-o curmă
Ori semnul uimirii rămas de la facerea verii ?

Cu mult înainte ca steaua bolnavă să cadă
Mă joc de-a lumina în ochi cu poamele crude.
Ce cîntec ori apă prin pomii uimiți se aude ?
O dată măcar mai aprindeți făclii în livadă.

Vasile FILIP

Am fugit de acasă

Intr-o seară albastră ca spirtul
medicinal am fugit de acasă

Curajul mi-a folosit doar o zi
A doua m-am rătăcit

Grotele cinematografelor
m-au nimicit dar

premiant am trecut clasa
de la copilărie la farsă

Nu mai pot da înapoi
Aniversarea tristeții mele e mîine

Aud pendula mă pregătesc
sînt căutat de oaspeți șovăielnici

La percheziție vor constata
că viața mi-a fost trecătoare...

Ovidiu GENARU

Panoplii

Azi am umblat pe străzi,
Prietenul meu poetul
Nu era nicăieri –
Lăzile lui cu manuscrise
Fuseseră introduse în
Cripta lăsată pe lună
Pentru eventuala întîlnire
Cu cititorii din stele.

Vor afla astfel lunatecii
Că există cartofii și
Vița de vie și panopliile,
Untdelemnul în mănăstiri
Și eu umilul lor cîntăreț
Supraviețuind datorită acestor
Domestice roade ale pămîntului
Prin care se sărbătoresc căsătoriile.

Ion HURJUI

Cu totul altceva

nu cuvintele nu
ceea ce-mi spui ci
unda, siajul lor în timpane

nu copita nu
frîul ci
duhoarea blîndă a galopului

nu trăsnetul nu
orbitoarea lumină ci
trunchiul carbonizat din cîmpie

o, dar nu au dar nu
eu ci
viața voastră ca o cicatrice

Nicolae MANEA

Zăpada

Vezi printre pagini de carte zăpadă.
Și te-ntrebi cum de-a ajuns acolo,
prin ce miracol nu-i topită, oare
ce stea de pulbere o guvernează ?
Și ea, zăpada, are ochii mari
și dac-ai ști că sînt de flăcări și
de dincolo de imaculare, sălbatici
sînt îndreptați spre tine
ca spre un vînat, cu-atît mai fraged
cu cît și-a-nșelat vînătorii reali.
Și ea, zăpada, ce cumplit vînător,
și unde te-așteaptă, și în ce clipă !
Cînd ești cu tine
în lunecarea cea mai suavă.
Ea, zăpada. Înfățișarea pe care
ai vrea s-o ai pînă la moarte.i

Vasile MIHĂESCU

In rama

Dejunul calm sub copacul cel gros
Cu sute de ani adormiți între ramuri...
Știi, mereu îmi părea că pozăm
În miezul unui dreptunghi decupat

Ca de-o ramă-n văzduhul frumos.
Și clipa născîndu-se-n laptele fiert
Avea parcă gustul sublim
Al cuvîntului „iert".

Și-ți mulțumeam ție
Pentru chenarul cel roșu de flori
Și pentru stolul de miere din clopot
Dinspre troița ce ți-o credeam ctitorie.

Am găsit tabloul acesta-ntre cărți
Și ierbare
Cana e de lut sclipind stins
În frunzare
Din locul în care trebuia să fii
În ramă lipseai
Fiind probabil tu, cel ce pictai.

Lucia OLARU NENATI

Confesiune

De la Arsenal la vale
trece roaba mea cu rodii
nu e za și nu sunt zale
să mă apere de zodii
dacă tot va exploda
într-o zi de februar
micul meu destin sub șa
schija unică măcar
va ajunge pîn-la ea
s-o rănească în artere
(a avea și-a nu avea)
din durere în plăcere.

Emil NICOLAE

*
* *

Cînd am intrat elev în clasa-ntîi,
ne tot miram : în a ! în o ! în i !

Frumos a fost apoi în clasa doua
cînd ne-a predat despre lumină roua.

Şi tot frumos azurul cînd venea
şi ne-nvăţa cum lăcrimează-o stea.

O, şi-ntr-a treia-un pui de ciocîrlie
vorbi de număr, ritm şi armonie.

Iar într-a patra un profesor nufăr
mi-a spus de ce sînt palid, de ce sufăr.

Dar mai apoi cînd am trecut la carte
toate-au plecat mai sus şi mai departe.

Bolnave de-ndoială şi-ntrebare,
o umbră le-a crescut la fiecare.

Aş vrea să mă întorc la clasa-ntîi.
Să mă uimesc din nou. În a, în o, în i...

George POPA

*
* *

(Imagini proaspete)

tulburătoare imagini proaspete
retina mea aşteptată să culeagă

am mai fost părăsit

odinioară îmi eram chiar trupul care mă purta

corabia ori trenul tras pe linie moartă
într-o gară din care toţi plecaseră
la braţ cu iubitele

gîndurile mele lumile mele
nu mai contează în faţa Universului
fiinţa mea are exact valoarea
pe care eu i-o atribui

aproape condamnat să mă-ntîlnesc
numai cu mine
sînt o insulă în mişcare
truda de a mă afilia la Continent
e-o lung urgisită încercare

imagini proaspete...
şi blocul ridicat peste noapte
îmi pare plăsmuirea unei obsesii

Dorin POPA

Cîntec de dragoste

la cele mai tandre întîlniri
vin însoţit
de un cîine
cu aripi.
aripile sale transparente,
dintr-o pieliţă subţire,
ajută la păstrarea
echilibrului.

cînd cîinele zboară
i se văd ghiarele
de pasăre
şi ochii rotunzi,
ficşi, înfipţi parcă
într-un creier de bronz,
coclit.

fiinţa dorită se-apropie
dar nu mai poate
scăpa ;
cîinele îmi aruncă din zbor
fotografiile la minut
ale persoanei.

mai lasă cîte un strop
de sînge
mai face şi alte treburi domestice
încît totul pare a se-ntîmpla
într-o zi de primăvară.
eu de o parte a aripilor
gelatinoase
fiinţa iubită
de cealaltă.

cînd rămîn singur
cîinele se apropie
îşi scoate privirea fixă
şi-o lipeşte de-a mea
îşi înşurubează respiraţia pofticioasă
în pieptul meu,
vorbeşte în numele meu
şi mă cuprinde strîns
cu-aripile de celofan.

m-aşează într-un dulap încăpător
pe umeraşul pregătit anume
printre ceilalţi bărbaţi
cu care se îmbracă
la nenumăratele lui întîlniri
cu tinerele reprezentante
ale diafanului sex.

Constantin PRICOP

*
* *

Amurgul pune umbre lungi pe ziduri
la toate ferestrele mîinile precauției
trag storuri (acta est fabula !)

din memorie disting : rămîi acolo
înmoaie-ți privirea în lacrimi
și pictează mai departe cerul
anume coborît pentru tine

fără-ndoială trebuie să ascult
căci nu mai am de așteptat nimic
de la această viață, cînd moartea însăși
nu e decît o vagă promisiune

blînd mă-nfășoară noaptea – mîine
veți reconstitui : s-a dus pre sine sieși
în pacea desăvîrșit eternă.

Ioanid ROMANESCU

●

Duios Anastasia iubea...

Lui Dumitru Radu Popescu

Cetății i se furase somnul, memoria viselor
și Anastasia prin noaptea zilei trecea
cînd iubirea ca o bufniță murea.
Nici miezul nopții nu bătea
și nici Înviere nu era,
și conștiința morții ca o pasăre albă trecea
albă, albă, albă, ca un paradis de crini
lînșînd aerul
peste mormîntul nesăpat,
și care nu se năștea,
Cetatea în noapte se scufunda,
potopul lașităților
veșnic cădea,
iar conștiința adevărului murea,
Duios Anastasia trecea.
Inima ei ardea
și lutul mormîntului creștea
viață dăruindu-i
sîngele împușcatului Dunărea-l bocea
fapta preamărindu-i
Duios Anastasia iubea...

Zaharia SÂNGEORZAN

●

Vă previn

Pe voi, cei din anul, să zicem, o sută
de mii –
dacă nu veți institui
și voi
era voastră
cum am proclamat-o cu modestie noi
pe-a noastră
și veți ajunge la
mai puține mii
(deși
nu știu dacă astfel veți număra)
dar, vezi doamne, ce mare progres
a realizat lumea în timp scurt, veți spune,
prin voi, bine-nțeles –
vă previn, că dacă pîn-atunci se va-ntîmpla
vreun cataclism, cumva,
și de noi mai tîrziu, după săpături, veți afla,
o să trăiți deziluzia
descoperind concluzia
că și noi știam cum să ajungem în cealaltă
etapă
fără să mai trecem prin groapă.

Dar să știți,
v-o spunem deschis,
nici noi nu sîntem primii fericiți
care au dezlegat acest mare vis.

Vasile SMĂRĂNDESCU

●

Învățările poetului către fiica sa Maria

(fragment)

Tu te-ai născut dintr-o greșeală a stelelor
Dintr-o prea mare dragoste a lunii pentru
pămînt

De ce mi te strecori mereu printre
gînduri ?...

Lumina, vezi, nu se îndoaie după arbori
Ci trece lină, altfel nepăsătoare
Așa cum tu, copilă, alergi printre ani
Ca lacrimile
Prin canioanele obrajilor mei.

Mă uit în oglindă și-mi spun :
Unde sînt bănuitele canale din Marte
Decît aici, pe frunte, în despărțirea gurii
Fișiitul briciului îmi șoptea, ochii mei
Întru veghea nopților
Și umbra ta tot mai înaltă,
Întunecîndu-mă.

Cum aș vrea să-ți povestesc
Despre toate cîte au fost
Dar încă umbra, umbra ta, tot mai dreaptă
Încă nu mi-a acoperit buzele
N-a venit încă timpul.

Corneliu STURZU

●

Plecaseră cîinii...

Spre dimineață s-au furat,
Toți cîinii din sat.
Cine și cum nu știa nimeni ;
Pisicile s-au pus pe tors,
Adulmecînd umbra dulcelui os...
– Unde or fi, s-au întrebat oamenii
Spre prînz, și-au căscat înciudat.
I-au căutat după cotețe,
(O dimineață, două dimineți)
Cocoșii uitaseră să-i mai trezească,
Treziți ei înșiși de cîini :
Picoteau după gard ;
Tîrziu, dimineața s-a spart,
și fetele-au fugit uitînd de fard.
Femeile au făcut mămăliga tîrziu,
Pentru bărbații care au fugit
Prin spatele ogrăzii.
Și nimeni n-a aflat,
De cine, de ce, și cum s-au furat...
Plecaseră cîinii din sat.

Areta ȘANDRU

●

Înainte de amiaza trupului

Tropotul sîngelui, buze topite-n sărut
Verdele dă cu pumnii în galben
Apa diamantului, amiaza trupului
Poetul e un copac suplu
Angajat la o lucrare sentimentală
Să furi o fîntînă și să te însori cu ea
Cînd apa doarme în nopți neîmblînzite
Rănile omătului, verdele neînceput
Luna se mărită cu un cal tînăr
Cu capul roind de flori
Sînt îndrăgostit ca un vapor de apă
Sufletul meu e un trandafir
Care sîngerează pe dinăuntru
Tînăr și bun, aștept primăvara
Ființa mea e locuită de un mesteacăn negru
Putrezirea în frumos și inima singurătății
Ascultă corul stelelor
Sînt singurul călător din corabia Universului
Care în timpul liber îmblînzește balerinele
Și domesticește albinele.

Constantin ȘTEFURIUC

●

Contemplație

Ea are gura-nchisă cu lacăte florale
și dacă n-ar fi sînii ai crede că-i un lest
adus la suprafață de ape prenatale
fecunde și mortale, pe scripetul celest

Ea s-ar părea că doarme, ascunsă în cochilii
ca într-un pat de alge iluminate, ca-n
maternitatea lumii, sub tandrele sigilii,
în aluatul fraged și spontan.

Din trupul preacuratei doar genele palpită,
centuri de siguranță o-nlănțuie duios
în fluxul și refluxul adîncurilor, strivită
cîntare a cîntării pe fluierul de os

Eu încercam văzutul să-l văd cu nevăzutul
închipuiam sfîrșitul în ce-i fără sfîrșit,
Doctor Faustus tînăr, moșind necunoscutul
fragil, întruchipatul rotund și aiurit

Dar nu ! eu eram somnul ascuns sub pînze grele,
aerul brusc pe care prin filtre îl sorbea
ferestrele închise ermetic, ușa-nchisă
și totul în tiparul etern cum dispărea...

Nicolae TURTUREANU

●

Pasărea migratoare

Săgetînd orizonturile iluzorii,
Cunoaște pasele hipnotice ale stelelor,
Viclenele curbe ale meridianelor.

Milioanele de ani
I-au dat cheia de boltă a legilor aerodinamicii.

Puful și penele i s-au mulat
Pe modulațiile filfiitului.
Îi lipsea ponderea poeților
Care să o coboare pe crengile poemului.
Aezii, cu miile, i-au adus ofrandă
metaforei...

Ci numai ea,
Pasărea migratoare a spiritului,
Albatrosul – singuraticul năier –
A suit pe un anume Baudelaire
În ametitorul azur deschis ca o carte.
Sunt asemeni ție, zburînd îi șoptea,
Dar numai aici, în împărăția mea –
Vremelnicului dușmană de moarte.

Nicolae ȚAȚOMIR

●

Noaptea veacului

Unde-i cuvîntul acela ca un blestem
de care și îngerii și dracii se tem,
la darnica, harnica moară de vînt
cu grai de vecie crescut din pămînt ?

Îl cîntă într-una pe-albastre lăute
văzduhul ce singera zări neștiute
în care plutim (de ce mai plutim ?)
spre marele Nopții tărîm anonim.

Hilare grimase, zorzoane ca vechi acadele
în zadar mai încearcă ochiul să-nșele.
Ne-am vrea negustori de iluzii, frenetici
strigînd,
dar bîlciul e-al Nopții eterne din gînd.

Trec moarte pe uliți fantomele, îngerii
bucuriei, speranței și plîngerii.
Și fiecare cuvînt se face mugur de rană
rupîndu-ți din sînge cu poftă vicleană.

Surîd necroforii visînd sepulcrale libații
în umbra căzută pe golul din spații.
Iar soarele, soarele izbăvitorul
abia de-a mai prejmuie lumii decorul.

Haralambie ȚUGUI

Noapte egipteană

O, din cerul orb de-amețeală atîrnă
Luna ca o halcă de carne

Cîtă putere îți trebuie omule
pentru încă o clipă a vieții, pentru
perfectul eon ? Iar eu,
veșnicul eu, pînă cînd...

Din catapeteasma năucă atîrnă
halca de carne a Lunii
și se întîmplă în locul cel mai de jale
secunda cea mai sublimă și florile
nemuritoare

Iar tu draga mea
și pragul morții ai cercetat cu uimire
și înțelegere floarea numită „de țintișor"
care acoperise orașul...

Mă resemnez, mă revolt
urlu și tac, tot atît, voi ospicii,
iar în noaptea ca Sfinxul –
Luna, halcă însîngerată de carne

Mihai URSACHI

●

*
* *

Poate pînă lîngă mine umbra
Care retează vîrful ierbii.
Poate pînă lîngă mine tremurul
Și șoapta nedeslușită
A Ființei.
Poate pînă lîngă mine
Ultima îmbobocire a luminii.
Cu tine iubito mai aproape
Ținînd steaua în brațe,
Mai aproape respirația
Noastră înălțînd un nou astru.

Octavian VOICU

Exerciții de tragere

Doi oameni cărau în spate două carabine.
Nu se știe exact dacă erau numai doi
sau numai două carabine.
Nu se cunoaște nici ziua nici ora
precisă :
iepurii se refugiază în Guadelupa
corbii își sorbeau în liniște supa—
ici colo, cîte un lup
dezgropa flămînd
țeasta unei namile Krupp

Doi oameni cărau în spate două carabine
prin vaste rețele de sîrmă ghimpată
tranșee
cîmpuri minate
antrepozite,
ezitînd
la malul unde se scăldau
heruvimii :
„Privește lumea cît e de cinică !
Privește lumea cît e de pură !" —
timp în care două urechelnițe
se luaseră la bătaie pe arătură

Doi oameni cărau în spate două carabine.
Nu se știe exact
dacă erau numai doi oameni
sau
numai două carabine

Lucian VASILIU

Pseudocinegetică

Și-n toamna asta voi ieși-n zadar
cu pușca-n umăr, leneș, atîrnată,
visînd vîntul scump și-atît de rar
ce doar odată-n viață ni se-arată.

Și-n toamna asta vulpile-n tufiș
s-or minuna că nu le bag în seamă,
că nu m-atrage ochiul lor pieziș,
nici blana lor roșcată, de aramă.

Și iepurii, fricoși de obicei,
spre mine vor lansa mirări rotunde
că-i ocolesc și nu mai pun temei
pe fuga lor prin ierburile scunde.

Cum să le spun că alt vînat de soi
e cel pe care-l caut, umblînd aiurea,
tocmai pe-aici pe unde amîndoi
am străbătut în lung și-n lat pădurea ?

Lucian VALEA

SUMAR:

Convorbiri literare : „Semne bune anul are", pag. 7 ; Lucian DUMBRAVĂ : „Retrospectivă Convorbiri" '82, 9 ; Teodor Al. MUNTEANU : „Din trecutul revistei „Convorbiri literare", 21 ; Grigore ILISEI : „Iași — meleaguri ale marilor zidiri", 25 ; Emil NICOLAE : „Laminorul, ca o imagine materială a hiperbolei", 27 ; V. CERNEI : „Despre om și societate" *(maxime și cugetări)*, 28 ; Emil NICOLAE : „La Roman, imagini suprapuse", 29 ; Adrian PORUCIUC : „Et in Britania ego", 31 ; V. UNGUREANU : „Despre om și societate" *(traducere și selecție)*, 35 ; Constantin COROIU : „Acasă la Hemingway", 36 ; Viorica Ungureanu-CERNEI : „Aici a început istoria", 38 ; Grigore ILISEI : „Valencia, Valencia", 40 ; VOLTAIRE : „Conversație între Lucian, Erasm și Rabelais, în cîmpiile elizee" *(în rom. de Doina Florea Ciornei)*. 43 ; Alexandru VERONIA : „Parodii", 45 ; Mihai ZAPODEANU : „Anecdote" *(traduceri)*, 48 ; Val GHEORGHIU : „Cătunul" *(schițe grafice)*, 51 ; Serghei COLOȘENCO : „Coperți literare", 53 ; Cornel CATANA : „În anul 1982 se împlinesc...", 54 ; Gh. CATANĂ : „Centenarele anului 1982", 57 ; Emil NICOLAE : „Slove înflorite în adîncul veacurilor", 60 ; Doru SCĂRLĂTESCU : „O revistă cu un singur colaborator", 62 ; Petru VLADCOVSCHI : „Ion Creangă : Opera didactică", 63 ; I. GRIGORE : „George Lesnea : Mihai Ralea era o minte fulgerătoare", 66 ; Ion ARHIP : „Acasă la maestrul Codreanu", 68 ; Gh. CATANĂ : „Contribuții la istoricul premiilor literare din România", 70 ; „Premii literare", 71 ; H. Z. : Gheorghe CATANĂ", 75 ; Gh. CATANĂ : „Geografie literară", 76 ; A. D. TUDOSE și Mihai BURDUJA : „Scriitori în re(creație) bahică", 82 ; L. EȘANU : „Veronica Micle — Mihai Eminescu", 83 ; Serghei COLOȘENCO : „Cuvinte încrucișate", 84 ; Mihaela GAFENCU : „Proza ca distracție, romanul ca hobby", 85 ; „Cărți memorabile care nu au existat niciodată", 87 ; „Cărți celebre refuzate de edituri", 88 ; „Cărți care au schimbat lumea", 89 ; „Cărți și titluri", 90 ; D. IVĂNESCU : „Vasile Pârvan. Documente", 91 ; Zaharia SĂNGEORZAN : „George Ivașcu și școala română din Paris", 93 ; Lucian DELAPOGOR : „Interviuri imaginare cu scriitori", 96 ; „Recunoașteți scriitorii !", 98 ; Serghei COLOȘENCO : „Cuvinte încrucișate", 100 ; „Maxime și cugetări *(despre literatură)*, 101 ; Lucian LUCIAN : „Maxime și cugetări... lirice", 102 ; Vicențiu DONOSE : „Formidabilul meci de fotbal", 103 ; Un fel de „Poșta redacției", 104 ; Mircea OPRIȚĂ : „Minus infinit", 106 ; Herta PEREZ : „Hanibal — 1", 111 ; Iosif NAGHIU : „Încurcături cu roboți", 113 ; Kozma PRUTKOV : „Gînduri și aforisme", *(trad. A. Vraciu)*, 115 ; Alain FINKIELKRAUT : „Cuvinte îmbrățișate" ; „Extras dintr-un Ficționar", *(în rom. de Al. Călinescu)*, 115 ; Ambrose BIERCE : „Definiții" *(adaptare de N. Mareș)*, 116 ; Elena Zafira ZAMFIR : „Fiica marinarului" *(fragm. din rom. „Castelana")*, 119 ; Adrian CERNESCU : „Colaborări", 129 ; Ion ȚĂRANU : „Jurnal de ziarist stagiar", 131 ; Ion PUHA : „Vouă", 136 ; Constantin MUNTEANU : „Cum se finisează un roman", 137 ; Virgil Vasile MIHĂILESCU : „Ciorapul de lînă", 139 ; Boris CRĂCIUN : „Reportaj de dragoste pentru Durău", 140 ; Stelian FILIP, Lucian LUCIAN, Aristide MIRCEA : „Parodii", 142 ; Ștefan LEMNY : „Iscoadele în evul mediu românesc", 146 ; Danuta BIENKOWSKA : „Nunțile veacului al XVII-lea", *(trad. de Natalia Cantemir)*, 149 ; Agatha CHRISTIE : „Cingătoarea hypolitei", *(în rom. de Al. Pascu)*, 155 ; James THURBER : „Noaptea cînd a intrat fantoma", *(în rom. de C. Alexandru*, 156 ; George SIMENON : „Soții Timmermans" *(în rom. C. Alexandru)*, 157 ; Charles Allston COLLINS și Charles DIKENS : „Proces pentru o crimă" *(traducere I. Giurgea și N. Negură)*, 159 ; James THURBER : „Cuibul păsării-pisică", *(trad. H. Perez)*, 162 ; Hans Jörg MARTIN : „Papagalul nu știe chiar toate cele", *(trad. H. Perez)*, *165 ;* „Guindrul" *(trad. Gina Argintescu Amza)*, 167 ; „Proverbe japoneze", *(în rom. de N. Mareș)*, 167 ; Gh. FĂRTĂIȘ : „Dispăruta", 169 ; Ion CRISTOIU : „În marginea șoselei", 176 ; Anatolli POTEMKOWSKI : „Escrocul trist", *(trad. Anatol Ghermanski)*, 178 ; Grigori NIAZOV : „Prietenul tău, adversarul", 179 ; Igor FILENKOV : „Mirele de aur", 179 ; Arcadii VASILIEV : „Valiza revizorului", *(trad. Anatol Ghermanski)*, 179 ; Mariana BRĂESCU : „Imperfecțiuni provizorii", 180 ; Alina NOUR : „Musca", 183 ; Carol ISAC : „Trei fantezii posibile", 186 ; VOLTAIRE : „Femei, fiți supuse bărbaților voștri", *(în rom. de Doina Florea-Ciornei)*, 188 ; Vincențiu DONOSE : „Revista *Convorbiri literare* vă recomandă", 189 ; Costache PLĂCINTĂ, V. D. POPA, I. ZAHARIA : „Epigrame", 190 ; D. C. MAZILU : „Epitafuri", „Epigrame", „Mic dicționar muzical", 192 ; Teodor MARICARU : Epigrame", 193 ; Gabriel TEODORESCU : „Epigrame" ; „Caragiale în anecdotă", 193 ; Corneliu Sturzu : „Nicolae-Don'...", 196 ; „Recunoașteți actorii", 197 ; Dumitru VACARIU : „Pasărea fericirii", 200 ; Alecu POPOVICI : „Cursa contra... termometru", 205 ; Ada TEODORESCU : „Fin și căluțul cel alb al văzduhului", 206 ; Viorica TOMESCU : „Păpușa tricotată", „Lacrimi de crocodil", 209 ; Al. I. FRIDUȘ : „Vîrstele anului", 210 ; Nicolae GHIȚESCU : „Epigrame", 211 ; Aurel LEON : „Peceți de noblețe spirituală", 212 ; Al. CLENCIU : „Caricaturi și epigrame", 213 ; Gh. GROSU : „Mic dicționar", „Mic dicționar de familie, „Anecdote", 217 ; Mihai BURDUJA : Colierul de perle... autentice !", 218 ; Gh. GROSU : „Nu-i totuna", 219 ; „Umor german" *(culese și trad. de Dragoș Vicol)*, 219 ; Dumitru GRIGORAȘ : „Epigrame", 220 ; B. MIHAI : „Atleți celebri din antichitate", 221 ; Volodea VAISMAN : „Cugetări despre șah...", „Reflecții despre șahiștii...", „Sfaturi șahaiste...", 221 ; Mihai BURDUJA : „A fost pentru Napoleon șahul o pasiune ?", 222 ; Lucian DUMBRAVĂ : „Pase scurte și lungi" cu Nicu Roibescu, 225 ; G. I. „Bolta rece" — vechi local al Iașului, 226 ; Georgeta SAUCIUC : „Moda românească de-a lungul veacurilor", 229 ; Georgeta ISTRATI : „Mari scriitori — mari bucătari", „Cîteva sugestii în rețete culinare", 234 ; „POESIS", semnează : Sergiu ADAM, Dan ANGHELESCU, Liviu ANTONESEI, Antoaneta APOSTOL, Paul BALAHUR, Ion BELDEANU, Cătălin CIOLCA, Ion CHIRIAC, Ion CHIRIC, Mariana CODRUȚ, Vasile CONSTANTINESCU, Calistrat COSTIN, Nichita DANILOV, Vasile FILIP, Ovidiu GENARU, Ion HURJUI, Nicolae MANEA, Vasile MIHĂESCU, Lucia Olaru NENATI, George POPA, Dorin POPA, Constantin PRICOP, Ioanid ROMANESCU, Zaharia SĂNGEORZAN, Vasile SMĂRĂNDESCU, Corneliu STURZU, Areta ȘANDRU, Constantin ȘTEFURIUC, Nicolae TURTUREANU, Nicolae ȚAȚOMIR, Haralambrie ȚUGUI, Mihai URSACHI, Lucian VALEA, Lucian VASILIU, Octavian VOICU, 237.

PUBLICITATE

PUBLICITATE

EDITURA JUNIMEA

JUNIMEA

Generosul climat spiritual al societății noastre s-a răsfrînt, cum era firesc și în apariția sub egida Editurii din Iași a unor prestigioase lucrări de literatură social-politică, științifică, literară. Casa de editură din înfloritul oraș al Moldovei, supranumit de Călinescu „Florența României", a devenit un autentic ferment de cultură, o conștiință activă a spiritului creator din această parte a țării, un catalizator de energii intelectuale. S-au făcut cunoscute colecțiile și seriile Editurii : Eminesciana, Humanitas, Esculap, Reporter XX, Arlechin, ale căror titluri se așază de pe acum în rafturile unei remarcabile biblioteci, întemeiate pe coordonate clare : aura tradiției și exigențele actualității. Instituția ieșeană s-a preocupat de asemenea de promovarea creației (științifice și artistice) a tinerilor, lansînd, de la înființare, peste 200 de nume noi.

Intrată în cel de-al doilea deceniu de existență, Editura Junimea dovedește nu numai deplină consonanță cu marile direcții de dezvoltare ale spiritualității românești, dar și o permanentă racordare la nevoile acute ale culturii noastre socialiste. Avînd un profil complex, publică lucrări din cele mai diverse; manifestînd o deschidere largă spre valorile naționale din trecut și de azi, înscriindu-se, astfel, în efortul general de afirmare a creației în toate domeniile.

IAȘI●ROMANIA
str. Gheorghi Dimitrov 1, tel. 981.17290

ÎN FIECARE BIBLIOTECĂ

LITERATURA SOCIAL POLITICĂ
ROMANE
PROZĂ SCURTĂ
MEMORIALISTICĂ
ESEURI
TEATRU
LITERATURA PENTRU COPII
MOȘTENIRE LITERARĂ
ISTORIE ȘI CRITICĂ LITERARĂ
ARTĂ
SPORT
TURISM
LITERATURĂ ȘTIINȚIFICĂ
LITERATURĂ TEHNICĂ
TRADUCERI
CĂRȚI IN LIMBI STRĂINE

JUNIMEA
IAȘI-ROMÂNIA

EDITURA JUNIMEA

Editura Junimea

A RECOMANDA
COLECȚIA

EMINESCIANA

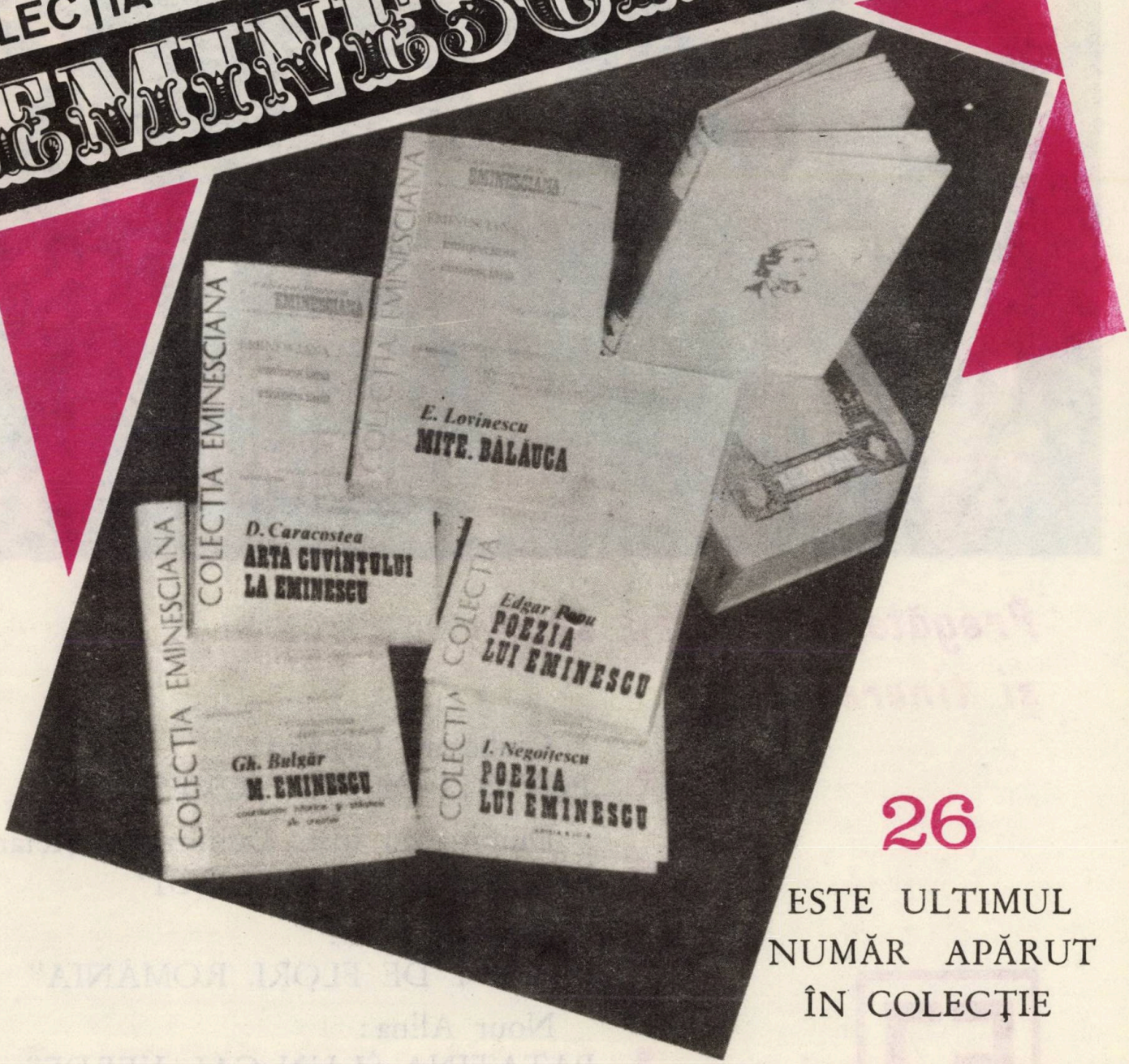

26

ESTE ULTIMUL NUMĂR APĂRUT ÎN COLECȚIE

FINISATĂ PRIN BROȘARE, LEGARE SAU ÎN EDIȚIE DE LUX CU ÎNALTĂ ȚINUTĂ ARTISTICĂ, ESTE ACCESIBILĂ TUTUROR.

COMPLETAȚI-VĂ BIBLIOTECA DVS. CU VOLUMELE DIN

COLECȚIA EMINESCIANA

Pregăteşte pentru copii şi tineret:

- Ciubotaru Cristina: „POVEŞTI DESPRE POVEŞTI”
- Dumitrescu Ioan, Dumitrescu Ştefan: „ENIGMA DIAMANTULUI”
- Florescu Eliza: „PĂMÎNT DE FLORI, ROMÂNIA”
- Nour Alina: „PATATINA ŞI-UN CAL VERDE”
- Teodorescu Ada: „URÎTUL PĂMÎNTULUI”
- (rezervă) Nicolae Maria Iancu: „AZURA”
- (rezervă) Şfichi Sanda: „ÎN OGRADA BUNICII”

ÎNTREPRINDEREA METALURGICĂ IAȘI

telefon 981 (36320 ; 30370), Șoseaua Țuțora nr. 132,
telex : 2.22.68 Tepro R. cod 6600 Iași.

TEPRO

PRODUCE ȘI LIVREAZĂ :

ȚEVI DIN OȚEL SUDATE LONGITUDINAL ȘI PROFILE FORMATE LA RECE DIN BANDĂ DE OȚEL.

În scopul ridicării nivelului tehnic și calitativ al producției, creșterii eficienței economice și valorificării superioare a metalului, toate produsele I. M. Iași au fost supuse acțiunii de tipizare prin Decretul nr. 99 1980 al Consiliului de Stat, reducîndu-se la strictul necesar atît mărcile cît și tipodimensiunile de produse din oțel. Nominalizarea sortotipodimensiunilor de produse metalurgice și a mărcilor de oțel din care se realizează se află cuprinse în nomenclatoarele produselor tipizate, aprobate prin același decret. Aceste nomenclatoare cuprind și produsele tipizate care se execută în baza unor norme tehnice de ramură, precum și cele standardizate, indicîndu-se pentru toate și furnizorul.

Standardele și normele tehnice de ramură pentru unele produse tipizate ce se execută la I. M. Iași sînt :

PRODUSE TUBULARE

STAS 7656-80 Țevi din oțel sudate longitudinal pentru instalații.

STAS 7657-80 Țevi din oțel sudate longitudinal pentru construcții.

STAS 7933-80 Tuburi de protecție (PEL) cu manșoane.

STAS 7941-80 Țevi pătrate și dreptunghiulare din oțel sudate longitudinal.

STAS 8726-80 Țevi de precizie din oțel sudate longitudinal, trase sau laminate la rece.

NTR 67-77 Țevi din oțel sudate longitudinal electric pentru transformatoare.

NTR 140-78 Țevi pătrate și dreptunghiulare cu jgheab (falț), din oțel sudate longitudinal.

NTR 183-79 Țevi din oțel sudate longitudinal, ovale plate, semiovale și eliptice.

NTR 222-74 Țevi din oțel sudate longitudinal electric, trase sau laminate la rece pentru biciclete și motorete.

NTR 302-80 Țevi de precizie din oțel sudate longitudinal pentru arbori cardanici.

NTR 306-79 Țevi de precizie din oțel sudate longitudinal pentru role transportoare.

NTR 307-79 Țevi trapezoidale din oțel sudate longitudinal.

NTR 331-80 Țevi din oțel sudate longitudinal pentru conducte.

ÎNTREPRINDEREA METALURGICĂ IAȘI

telefon 981 (36320 ; 30370), Șoseaua Țuțora nr. 132,
telex : 2.22.68 Tepro R. cod 6600 Iași.

TEPRO

PRODUCE ȘI LIVREAZĂ :

PROFILE FORMATE LA RECE

STAS 7835/1-80 Profile din bandă de oțel formate la rece.
Profil U cu aripi egale, din oțel cu rezistența la rupere pînă la 490 N mm^{-2}. Dimensiuni.

STAS 7835/2-80 Profile din bandă de oțel formate la rece.
Profil U cu aripi egale, din oțel cu rezistența la rupere peste 490 N/mm^{-2}. Dimensiuni.

STAS 7836 1-80 Profile din bandă de oțel formate la rece.
Profil cornier cu aripi egale, din oțel cu rezistența la rupere pînă la 490 N/mm^{-2}. Dimensiuni.

STAS 7835/2-80 Profile din bandă de oțel formate la rece.
Profil cornier cu aripi egale, din oțel cu rezistența la rupere peste 490 N/mm^{-2}. Dimensiuni.

STAS 8243-80 Profile din bandă de oțel formate la rece.
Profil T cu aripi egale. Dimensiuni.

STAS 8250-80 Profile din bandă de oțel formate la rece.
Profil cornier cu aripi neegale. Dimensiuni.

STAS 8296-80 Profile din bandă de oțel formate la rece.
Profil Z cu aripi egale. Dimensiuni.

STAS 8326-80 Profile din bandă de oțel formate la rece.
Profil rotund deschis. Dimensiuni.

STAS 8367-80 Profile din bandă de oțel formate la rece.
Profil omega cu aripi egale. Dimensiuni.

STAS 8609-80 Profile din bandă de oțel formate la rece.
Profil Z cu aripi neegale. Dimensiuni.

STAS 8610-80 Profile din bandă de oțel formate la rece.
Profil U cu aripi neegale. Dimensiuni.

STAS 9142-80 Profile din bandă de oțel formate la rece.
Profile pentru tîmplărie metalică.

NTR 347-80 Profile din bandă de oțel formate la rece, de tip C cu aripi egale.

NTR 348-80 Profile din bandă de oțel formate la rece, de tip jgheab pentru sere metalice.

Condițiile tehnice pentru profilele formate la rece sînt stabilite prin două standarde și anume :

STAS 8426-76 Profile din bandă de oțel formate la rece.
Condiții tehnice generale de calitate.

STAS 11401-80 Profile din bandă de oțel zincată, formate la rece.
Condiții tehnice de calitate.

Laminor reductor alungitor.

ÎNTREPRINDEREA METALURGICĂ • IAȘI

Telefon 981/36320 ; 30370. Telex 2.22.68. Șoseaua Țuțora nr. 132, Tepro R. cod 6600 Iași.

ORIENTAREA METALURGIEI IEȘENE

Se împlinesc două decenii de la primele săpături efectuate pe șesul rîului Bahlui, lîngă șoseaua Țuțora, care au marcat inaugurarea șantierului investiției numită Întreprinderea Metalurgică Iași. În acel timp, cînd apele Bahluiului urmau noul curs regularizat, exista în zonă Întreprinderea de ulei „UNIREA", pion al noii zone industriale în perspectivă, precum și alte șantiere ale viitoarelor întreprinderi industriale.

Marea platformă industrială de astăzi s-a dezvoltat la interferența vechilor drumuri comerciale care legau Moldova de provinciile vecine, în cadrul natural, pitoresc și original al așezării municipiului Iași, străvechi centru de cultură și civilizație românească.

Punerea în funcțiune a Întreprinderii Metalurgice Iași a fost marcată la începutul lunii noiembrie 1963 prin apariția primei țevi sudate, iar în 1964 dezvoltarea în ritm impetuos a asigurat ocuparea unui loc de frunte în industria metalurgică a țării, fiind cea mai mare unitate producătoare de țevi, cu o pondere de aproape 50% din totalul producției naționale de țevi din oțel.

Sporirea continuă a capacităților de producție a permis obținerea unei game variate de țevi sudate longitudinal și profile formate la rece de la cele mai mici dimensiuni pînă la țevile mari de conducte și profilele cutate late, fără însă a se neglija cerințele beneficiarilor interni și externi.

Cantitățile de țevi sudate și profile formate la rece au crescut an de an, în măsura în care pe lîngă investițiile ulterioare s-a procedat la introducerea tehnologiilor moderne de fabricație, la mecanizarea și automatizarea proceselor tehnologice, concomitent cu utilizarea rațională și eficientă a spațiilor de producție.

Cerințele de material tubular și profile formate la rece se mențin la un nivel ridicat pe plan mondial atît cantitativ, dar mai ales calitativ, ceea ce impune metalurgiei ieșene o nouă orientare spre CALITATE și EFICIENȚĂ.

Trecerea la noua calitate implică abordarea domeniilor de vîrf ale tehnicii, ale tehnologiilor avansate, ca obiective ale evoluției dinamice a economiei industriale românești, concomitent cu conducerea cibernetizată a proceselor tehnologice.

Mărirea competențelor și implicit a răspunderilor întreprinderii prin aplicarea noului mecanism economic a permis realizarea unei ample activități de producție orientată spre calitate și eficiență.

Astfel, eforturile au fost îndreptate spre ridicarea calității și competitivității produselor pe piața internațională, concretizîndu-se în elaborarea unor noi tehnologii și utilaje realizate cu forțe proprii, în strînsă colaborare cu Centrul de cercetări și proiectări pentru fabricarea țevilor, filiala Iași. Este suficient să amintim realizarea utilajelor și a tehnologiilor pentru protecția anticorozivă prin lăcuire exterioară a țevilor, precum și dispozitive de debavurare interioară a cordonului de sudură, care numai acestea au permis creșterea cantităților livrate la export și în special în S.U.A. cu eficiență economică sporită.

Debavurarea interioară a țevilor sudate a permis nu numai creșterea exportului, dar și asimilarea în

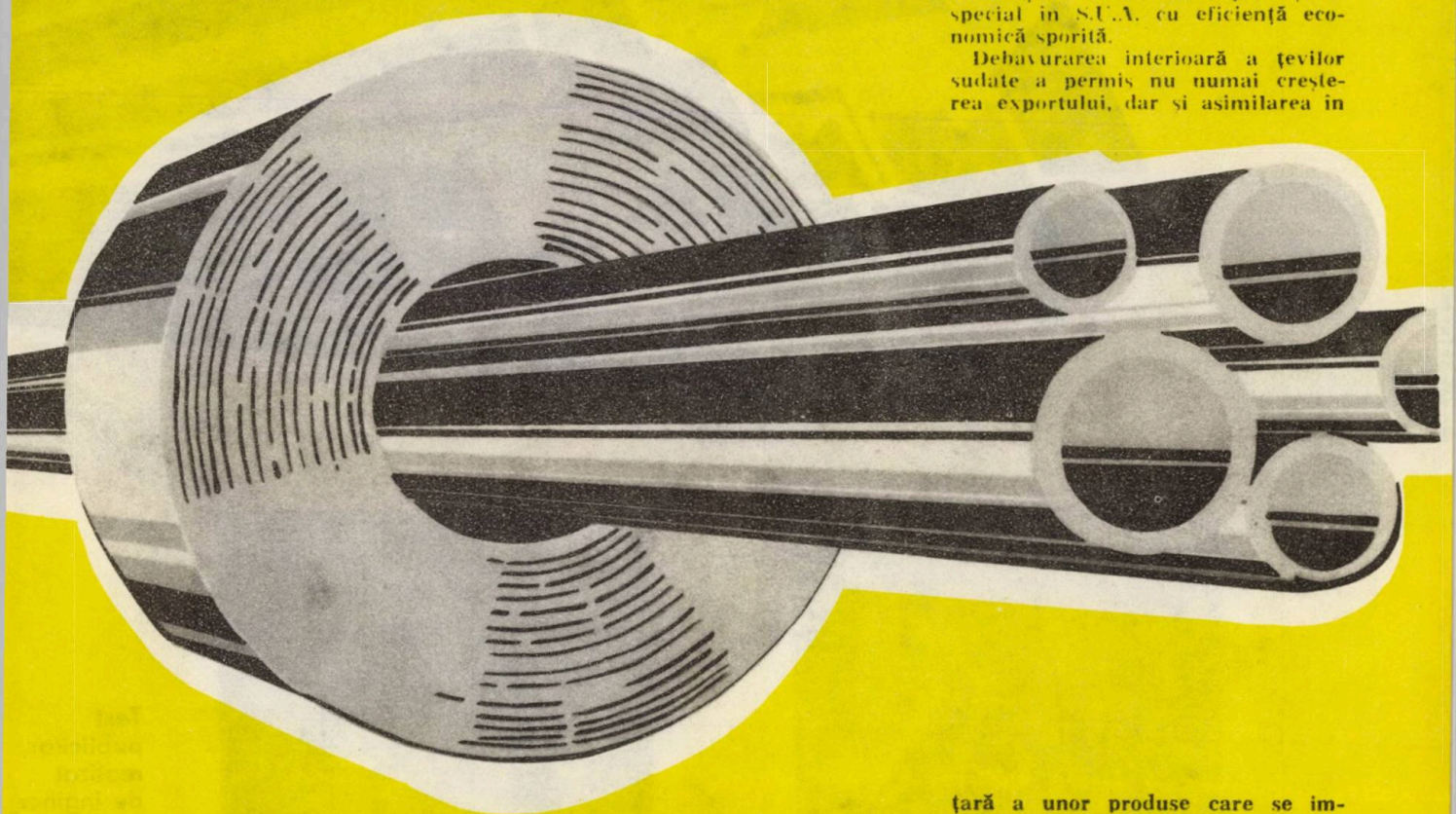

țară a unor produse care se importau, cum sînt țevile pentru arbori cardanici și role transportoare, acestea fiind în prezent complet reduse din listele de importuri.

Realizarea produselor pentru export a trecut pe primul plan reprezentînd peste 50% din producția întreprinderii și fiind în continuă creștere, atît cantitativ, cît mai ales calitativ și valoric.

Alături de asimilarea completă în țară a profilelor formate la rece pentru autocamioanele ROMAN și DAC, se află astăzi și țevile sudate de precizie pentru autoturismele OLCIT, care au intrat în fa-

O MARCA, O GARANȚIE A CALITAȚII PRODUSELOR

bricație curentă și asupra cărora se îndreaptă în prezent toate eforturile pentru ridicarea calității pe o treaptă superioară.

Tipizarea produselor întreprinderii a fost unul din factorii de bază care au permis ridicarea nivelului tehnic și calitativ al producției, concomitent cu creșterea eficienței economice și valorificarea la un nivel superior a metalului.

Totodată, diversificarea producției a permis obținerea unor rezultate fructuoase prin colaborarea permanentă în sistemul învățământ-cercetare-producție, ca cerință obiectivă a dezvoltării societății. Permanența diversificării nu contravine tipizării, ci se completează reciproc în ansamblul factorilor tehnico-economici și organizatorici de conducere planificată a economiei naționale.

Oamenii muncii din metalurgia ieșeană s-au afirmat atît în procesul muncii de zi cu zi, cît și prin participarea la Festivalul Național „Cîntarea României" în fiecare din etapele sale, dorind să ridice cît mai sus prestigiul întreprinderii, oferind astfel cea mai bună garanție produselor fabricate sub marca TEPRO care a devenit azi familiară tuturor.

ing. **Adrian Eugen Teodoriu**
TEPRO — ÎNTREPRINDEREA METALURGICĂ IAȘI
Șoseaua Țuțora nr. 132,
telex 22268 tepro r ; cod 6600 Iași.
telefon 981/36320 ; 30370 ;

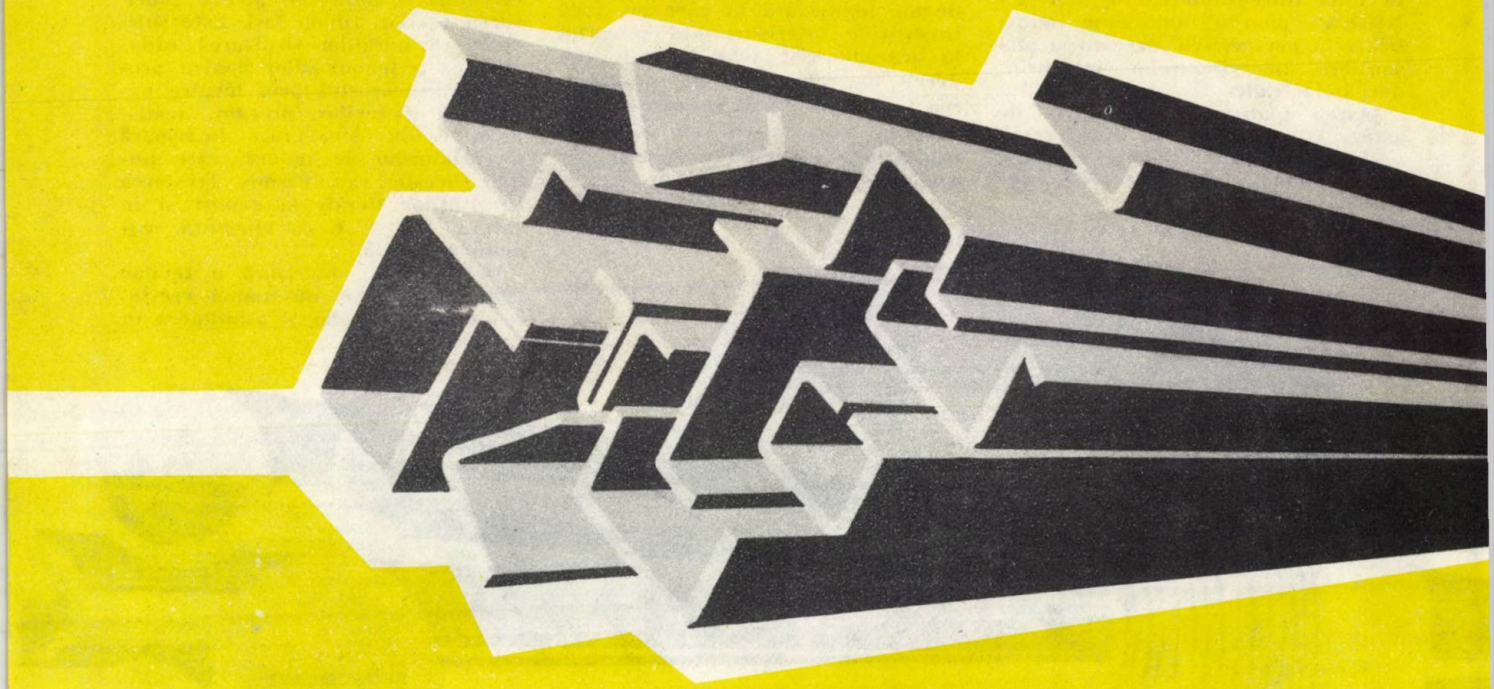

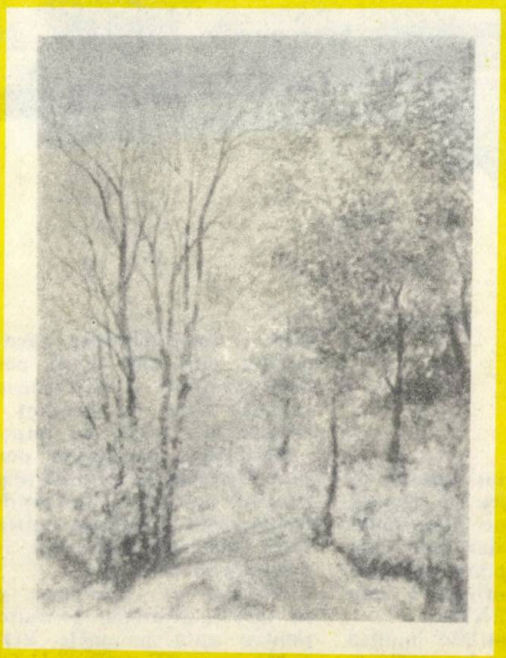

Costică Piinedulce : *„Peisaj"*

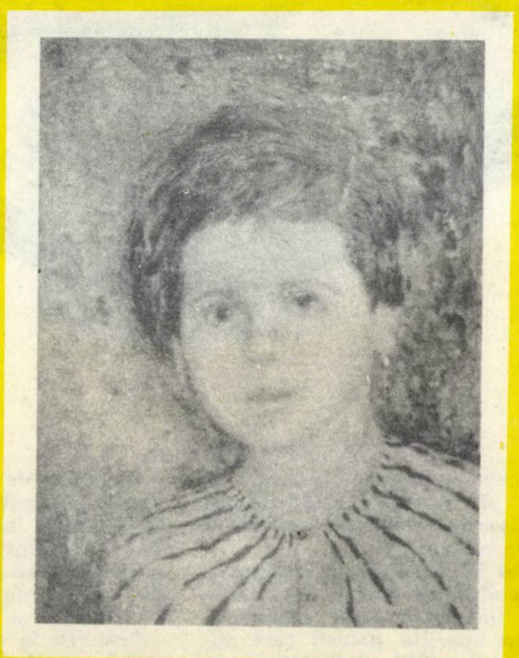

Costică Piinedulce de la I. M. Iași :
„Cap de fetiță"

Text publicitar realizat de inginer **A. Eug. Teodoriu**

COMBINATUL DE UTILAJ GREU • IAȘI

PRODUCE ŞI LIVREAZA:

- Utilaj siderurgic (părţi de furnale, utilaje grele pentru laminoare şi oţelării, etc.) ;
- Utilaj metalurgic (cuptoare de încălzire şi tratament termic, etc.) ;
- Utilaj minier (transportoare, vagoneţi, etc.) ;

FORTUS

Controlul tehnic de calitate a corpului pompei de noroi — 2 P.N. 40.

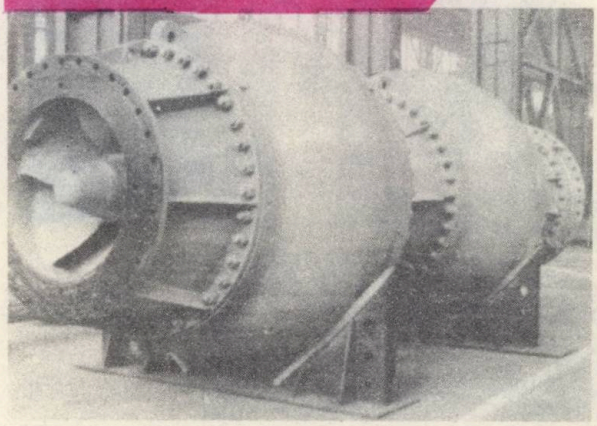

Pompă de injecţie de mare capacitate.

COMBINATUL DE UTILAJ GREU • IAȘI

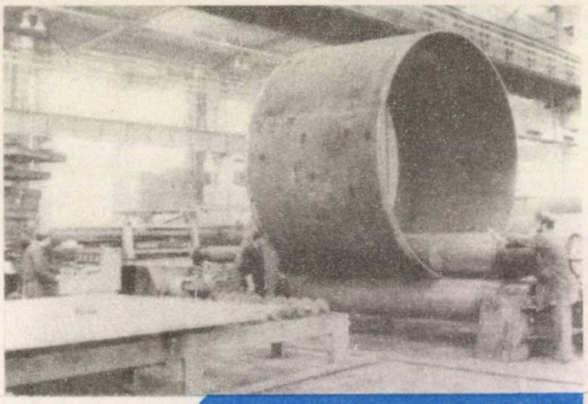

Roluirea corpului oalei de turnare de 230 tf.

– Utilaj petrolier (habe petroliere, pompe de noroi, etc.) ;
– Utilaj tehnologic (mori de ciment, fabrici de ciment, etc.) ;
– Utilaje pentru intreprinderi de celuloză și hîrtie (cilindri pentru fabrici de celuloză, cilindri pentru fabrici de hirtie, fabrici de celuloză, fabrici de hirtie, etc) ;
– Pompe de irigații de mare capacitate ;
– Piese forjate ușoare și grele (pînă la 140 t buc.).

FORTUS

Forjarea lingourilor pe presele hidraulice de mare capacitate.

Pentru informații detaliate asupra produselor noastre adresați-vă la :

COMBINATUL DE UTILAJ GREU IAȘI-ROMÂNIA

Șoseaua Iași–Ciurea km. 9-12.

Telefon 981/0620.

Telex 22322. Căsuța poștală 2003.
Cod 6600

Text publicitar intocmit de
Dr. ing. CEZAR ZUGRAVU

ÎNTREPRINDEREA MECANICĂ NICOLINA

6600 IAŞI • REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA • 13 DECEMBRIE NR. 54 • TELEFON : 981/3 71 70 — TELEX I.M.N.I. 022258

Nicolina

Produce întreaga sistemă de maşini şi utilaje terasiere de construcţii şi drumuri. Dotate cu transmisii hidrodinamice şi hidrostatice de cel mai modern tip, aceste produse pot fi utilizate într-o gamă largă de lucrări de modelare a solului pe cele mai dificile drumuri de acces.

mgar

masina de gaurit cu antraxe reglabile

630
500
400

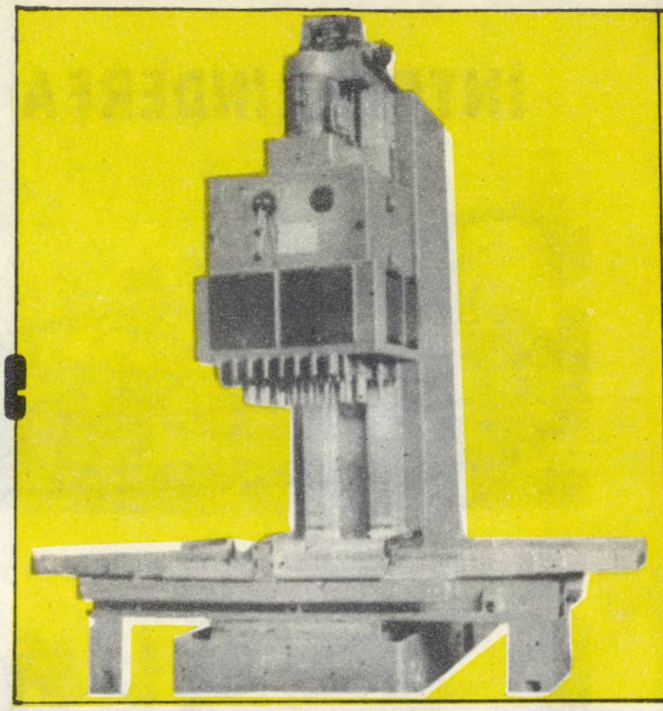

MAŞINA DE GAURIT CU ANTRAXE REGLABILE

Executate în trei tipodimensiuni, cu un număr mare de variante constructive, maşinile execută operaţii de găurire, lărgire, alezare, filetare şi (sau) combinaţii ale acestora.

Avînd un grad mare de universalitate şi fiind concepute în sistem modular, din unităţi tipizate, M.G.A.R. pot fi încadrate în maşini agregat sau în linii de transfer.

I. M. A. M. U. S. mai produce:

- Elemente tipizate pentru maşin-unelte speciale, agregate sau linii de transfer, ca :
  - sănii cu avans hidraulic – SAH
  - sănii cu avans mecano-hidraulic SAMH
  - sănii cu avans electromecanic – SEM
  - reductoare cu roţi de schimb, cu roţi baladoare şi curele trapezoidale
  - capete de forţă pentru găurire
- Maşini-unelte speciale şi agregate la cererea şi cu proiectul beneficiarului.

întocmit,
ing. **E. Plăcintă**

IGMUS

intreprinderea de masini agregat si masini unelte speciale o i a s i o

soseaua tutora nr 32 telef 981/35651
telex 22300 cod 6600

nasina de frezat si centruit axe 160/2

MFC 160-2—MAŞINĂ DE FREZAT ŞI CENTRUIT

Destinată frezării şi centruirii (amborării) capetelor de arbori, fuzete, arbori cotiţi, butuci de roţi şi alte piese din aceeaşi familie. Prelucrarea se poate face individual sau automat, la un capăt sau la ambele capete, prin frezare şi (sau) centruire.

Maşina poate fi dotată la cerere, cu dispozitive speciale, pentru cuprinderea ei în linii semiautomate şi automate.

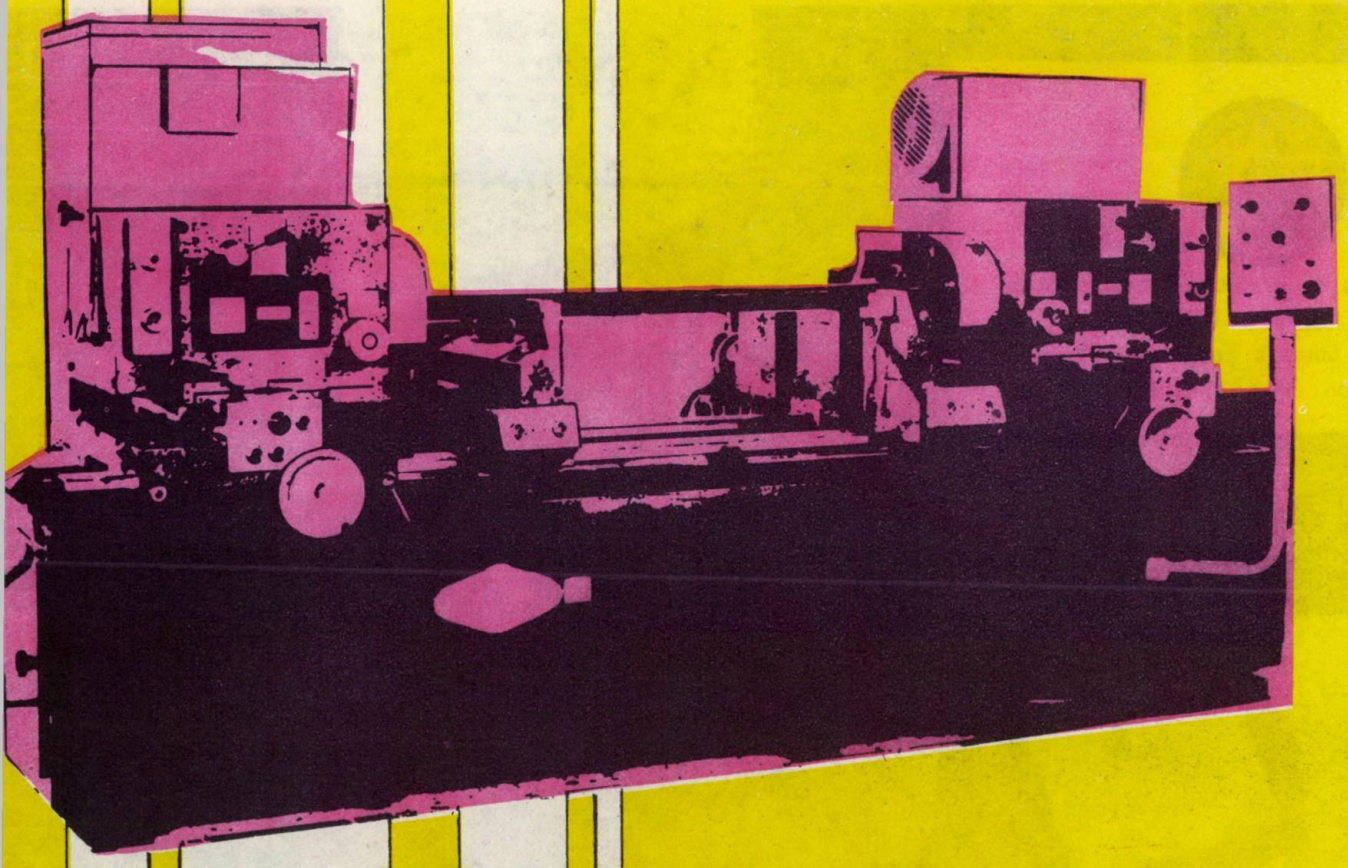

mfc 160-2

GRAFICA D. POPA

MOLDOPLAST

INTREPRINDEREA DE PRELUCRARE MASE PLASTICE
PRODUCE ȘI LIVREAZĂ :

Șos. Țuțora 23 Cod 6600
Tel. 32849. Telex 022.266

PRODUSE DIRIJATE

PRODUSE DIN POLIETILENĂ DE MICĂ ȘI MARE DENSITATE

– Folii cu grosimi între 0,02–0,30 mm, saci groși (02–0,3 mm), saci subțiri (0,04–0,1 mm), pungi și sacoșe neimprimate și imprimate 1–4 culori, recipienți (canistre 20 litri, butoaie 30 litri, 60 litri, 100 litri și 200 litri).

PRODUSE DIN PVC DURE ȘI PLASTIFIANTE

– Granule pentru izolație cabluri electrice și telefonice și pentru industria de încălțăminte, țevi tip ușor, mediu și greu, cu diametrele : 32, 40, 50, 63, 75, 90, 110, 125, 140, 150, 160, 210 mm, tuburi izolație tip Bergman–Pantzer cu diametrele : 11, 13, 16, 18, 20, 25, 32, 40, 50 și 63 mm, profile, folii vacumabile transparente și opace.

PRODUSE DIN COPOLIMER ABS ȘI POLISTIREN ANTIȘOC PAS-4

– Plăci cu grosimi între 2–6 mm.

PRODUSE NEDIRIJATE

– Tuburi ondulate flexibile cu diametrele : 11, 13, 16, 23, 36, 48 și 60 mm din polietilenă de mică și mare densitate.

PRODUSE DIN PVC DURE ȘI PLASTIFIATE

– Covor neimprimat și imprimat într-o gamă variată de modele și culori, plăci presate cu grosimi 5–20 mm, format 2000×1000 mm, plăci extruse cu grosimi 2–8 mm, plăci ondulate diverse culori, tuburi plastifiate armate și nearmate de diverse diametre.

Text publicitar întocmit de P. DIACONU

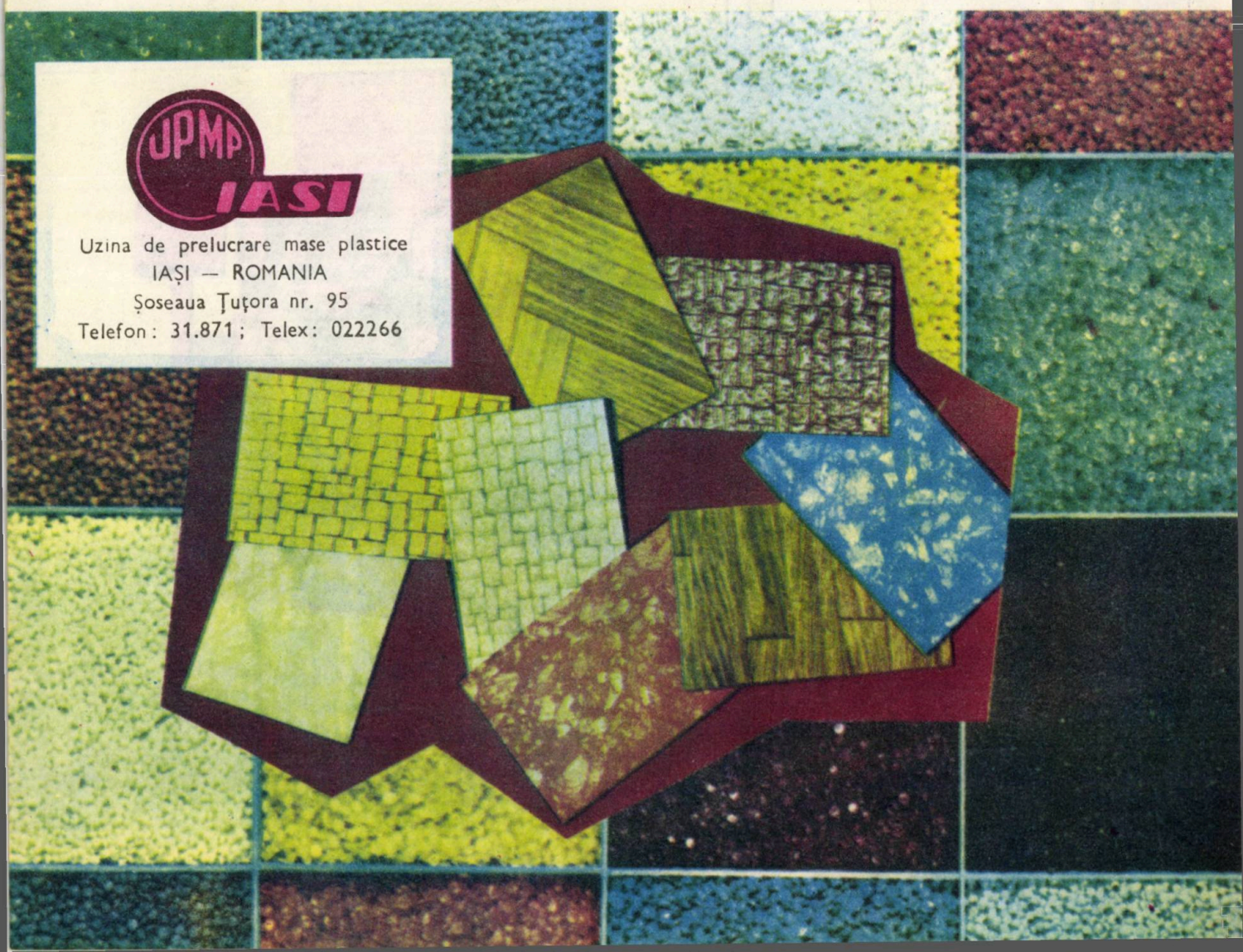

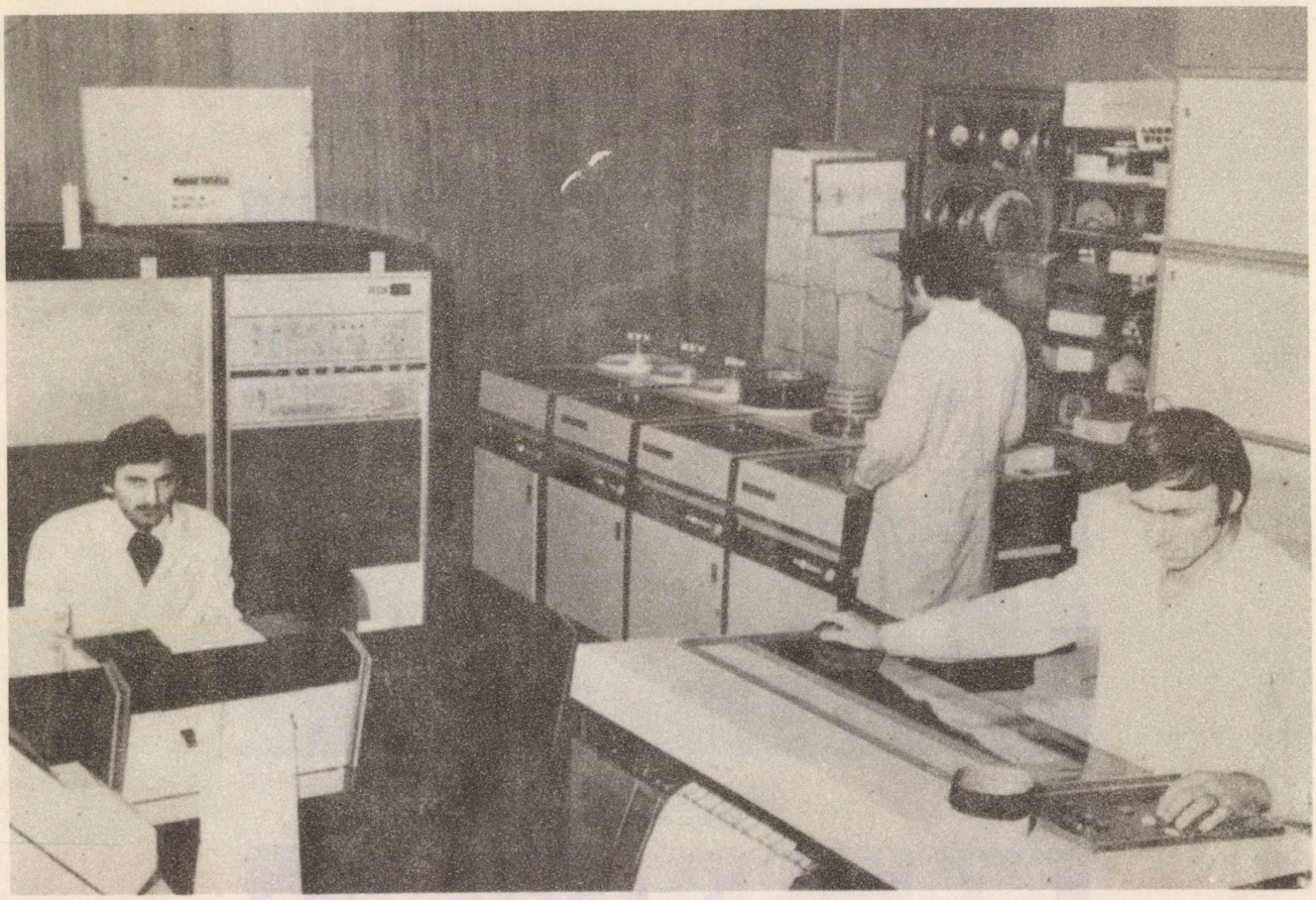

Oficiul teritorial de calcul electronic Gheorghe Gheorghiu-Dej unitate de informatică aflată în subordinea Centrului teritorial de calcul electronic Bacău, cu sediul în municipiul Gheorghe Gheorghiu-Dej, str. Republicii 41-43 telefon 933/13280, va împlini la 1 ian. 1982 aproape 3 ani de existență. În scurta perioadă de activitate, colectivul acestei noi unități de informatică a realizat numeroase prestații de specialitate, pentru unități economico-sociale din Domănești, Comănești, Tg. Ocna și Gheorghe Gheorghiu-Dej, sprijinind astfel realizarea programului special de sisteme informatice, pentru perioada 1978-1981. Deci, pentru realizarea sistemelor informatice la nivelul unităților economico-sociale, unitățile de pe valea Trotușului pot apela cu încredere la OFICIUL TERITORIAL DE CALCUL ELECTRONIC GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ, pentru prestații de:

— proiectare și implimentare de sisteme (sub sisteme, aplicații informatice)
— pregătire cadre de nivel mediu pentru activitatea de informatică
— pregătire date
— programare mașini de facturat și contabilizat
— întreținere în exploatare (control date și asamblare a lucrărilor exploatate pe sisteme de calcul Felix C-256)

(text publicitar întocmit de V. BULGARIU)

CENTRUL TERITORIAL DE CALCUL ELECTRONIC BACĂU

Strada Dr. Aroneanu 150 — Telefon 931 (3 16 00)

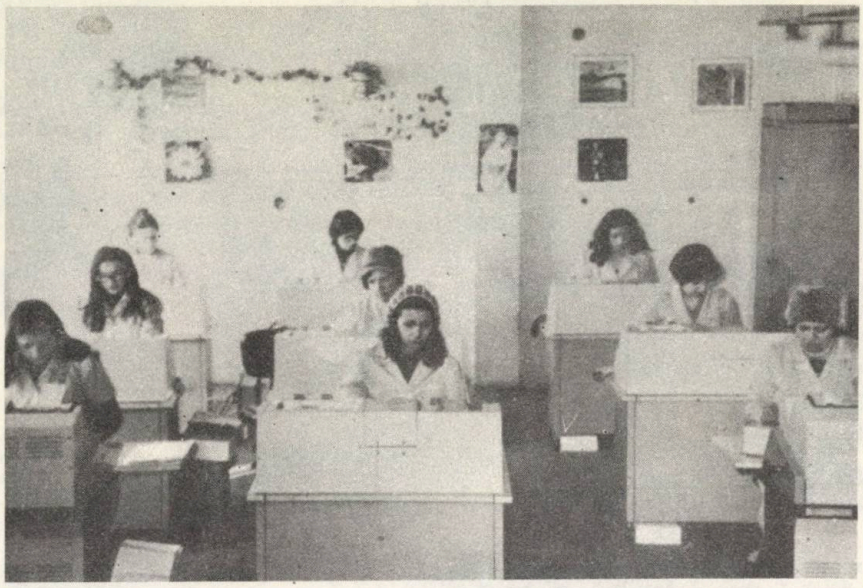

Aspecte din sala perforare cartele

Aspecte din sala calculatorului.

IMPORTANT!

Centrul teritorial de calcul electronic Bacău aduce la cunoștință celor interesați următoarele :

Execută, pentru întreprinderi din orice ramură economică, pe bază de contract sau comandă, proiecte de produse informatice și implementarea lucrărilor de prelucrare automată a datelor din domeniile :

- **planificare**
- **aprovizionare-desfacere (comercial) ;**
- **pregătirea tehnică a fabricației ;**
- **programarea, lansarea și urmărirea producției ;**
- **evidența financiară, contabilă și statistică ;**
- **cercetare-dezvoltare ;**
- **inginerie tehnologică.**

Precizăm că acțiunea de contractare pentru anul 1983 se desfășoară pînă la 30 iunie 1982. Întrucît capacitatea de proiectare și implementare a C.T.C.E. este limitată, prioritate în acceptarea comenzilor și încheierii contractelor se dă în ordine cronologică.

Text întocmit de **V. I.**

COMBINATUL DE FIBRE SINTETICE IAŞI

Strada Ţuţora nr. 27; telex 022250; telefon: 30020

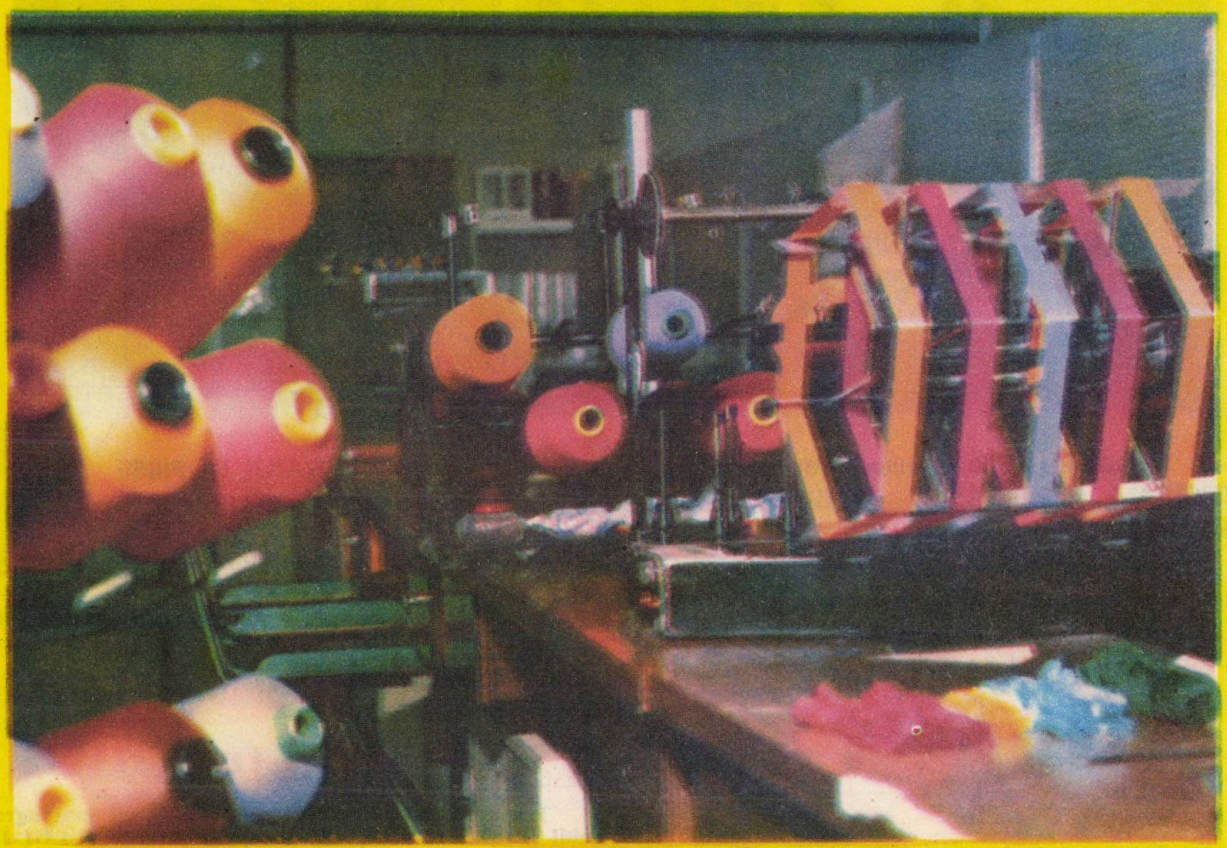

Aspect din laboratorul textil fibre.

Unitate modernă de primă mărime a industriei chimice româneşti, produce şi oferă, pe lîngă o gamă variată de fibre şi fire poliesterice, următoarele :

— utilaje specifice prelucrării fibrelor sintetice precum şi utilaje specifice industriei chimice, confecţii metalice, agregate pentru producerea frigului, maşini de bobinat cu licenţa Schweiter, valţuri de tăiere pentru convertere.

C.F.S. Iaşi execută pe bază de comandă :

— operaţii de tratament pe instalaţia de ionitrare ;

— cauciucări de piese pe suport metalic ;

— danturări speciale la roţi dinţate ;

— prelucrări de piese pe maşini-unelte agregat şi maşini-unelte speciale ;

— prelucrări de carcase, prelucrări de maşini de găurit în adîncime pentru axe ;

Exportul produselor pentru sectorul mecanic se realizează prin :

1. Intreprinderea de comerţ exterior „INDUSTRIALEXPORTIMPORT", Serviciul 42.2, telex 10052 Bucureşti ;

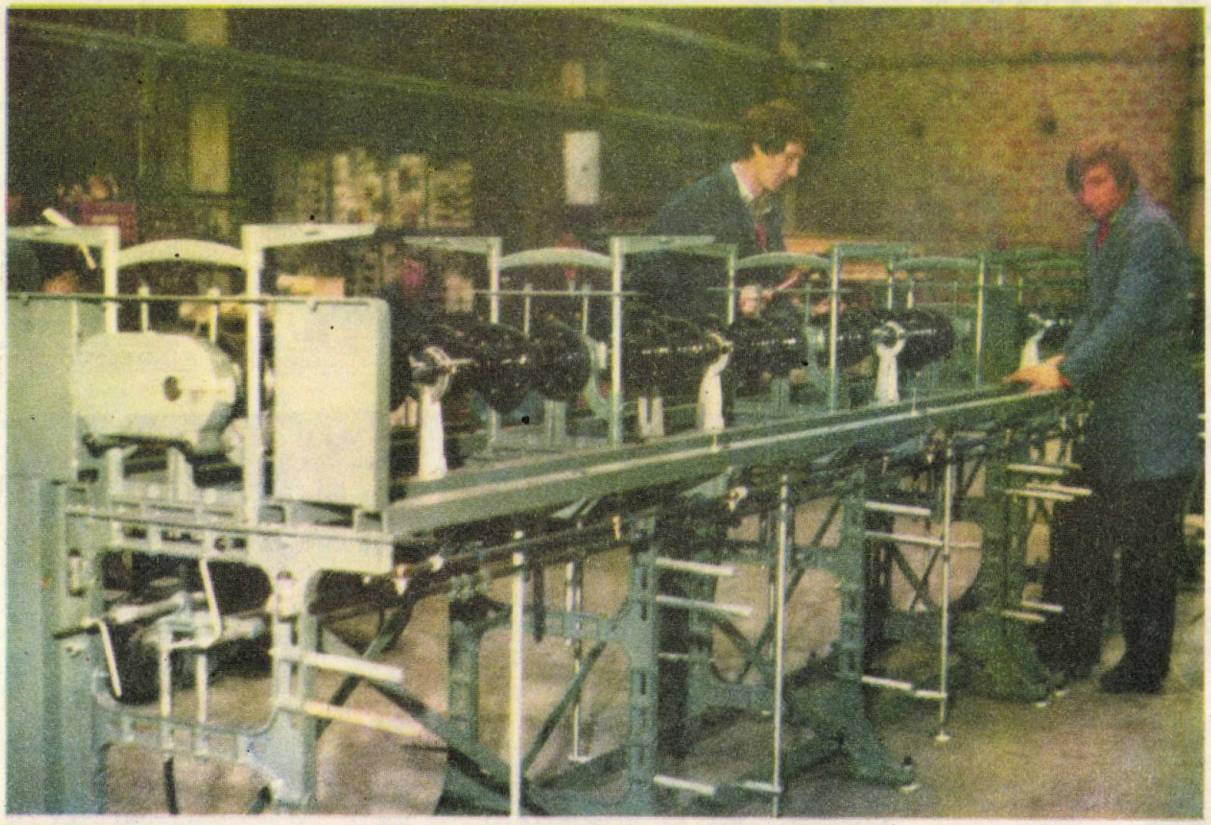

Mașina de bobinat „Sweiter"

2. Întreprinderea de comerț exterior „CENTRALA DE MAȘINI TEXTILE-TISCEMA", telex 11855, 11856 București ;

Pentru orice alte relații privind produsele sale cît și pentru acțiuni de service, combinatul stă la dispoziția tuturor solicitanților.

Producător : COMBINATUL DE FIBRE SINTETICE IAȘI

Șoseaua Țuțora nr. 29. Telefon: 30020, telex 022250

Redactat de **Baias Ioan**

O.J.T.

Galați : „Vedere"

GALAȚI

Str. Nicolae Bălcescu nr. 1. Telefon : 1 22 27 ; 1 73 12 ; prefix : 934.

Stimați turiști!

Doriți să vă petreceți un concediu cît mai agreabil și util ? Adresați-vă cu încredere OFICIULUI JUDEȚEAN DE TURISM GALAȚI care vă stă la dispoziție cu o gamă largă și variată de servicii în toate anotimpurile.

Pentru însorita lună septembrie — MARI REDUCERI DE PREȚURI PE LITORAL. În perioada 1—15 septembrie se percepe 65 lei pe zi iar în perioada 16—30 septembrie 57 lei de persoană pe zi. Cazarea se efectuează la hoteluri de categoria I, iar masa se servește la restaurante.

— Pentru trimestrul IV O.J.T. dispune și oferă, la prețuri accesibile, locuri în toate stațiunile balneoclimaterice din țară — odihnă sau cură balneară. Pentru vacanța dv. procurați-vă din timp bilete.

— La cerere, pentru grupuri organizate din întreprinderi, instituții, școli etc. O.J.T. vă poate organiza excursii de una, două sau mai multe zile pe diferite trasee sau pentru obiective propuse din țară. Transportul se poate efectua cu trenul, autocarul sau vaporul. Se asigură servicii de calitate — cazare, masă și îndrumare ghid competentă.

— Vă puteți petrece zile de neuitat într-o excursie peste hotare. Vă veți întoarce cu impresii deosebite despre oameni, monumente arhitectonice, zone turistice. O.J.T. organizează excursii în grup — pentru întreprinderi, instituții, școli etc. sau individual în U.R.S.S. R.P.P., R.P.U., R.S.C., R.D.G., R.P.B. etc. sau excursii combinate — două sau trei țări.

— Pentru informații și înscrieri adresați-vă Agenției de turism din Galați, str. N. Bălcescu nr. 1, tel. 1 22 27 sau 1 73 12 și Filialei de turism din Tecuci, hotel „Tecuci", tel. 1 11 41.

Text publicitar întocmit de S. B.

CENTRALA INDUSTRIALĂ DE FIRE ȘI FIBRE CHIMICE • SĂVINEȘTI, JUDEȚUL NEAMȚ

telefon : (936) 17000 ; 13000 ; 19770 telex : 025221 ; 025222.

CENTRALA INDUSTRIALĂ DE FIRE ȘI FIBRE CHIMICE SĂVINEȘTI — reunește întreaga industrie de fibre chimice din România.
COMBINATUL DE FIBRE SINTETICE SĂVINEȘTI — înființat în anul 1957 și sediul centralei din anul 1969, a devenit un simbol al fibrelor sintetice românești, însemnînd începutul dar și viitorul acestei ramuri dinamice a industriei chimice, constituind locul unde s-au format specialiștii uzinelor care s-au dezvoltat în următorii ani.
Industria de fibre chimice, tînăra ramură de vîrf a industriei chimice, a cunoscut ritmuri înalte de dezvoltare, numai în 24 ani — 12 combinate noi, moderne, produc fibre chimice, care asigură practic întreaga materie primă necesară industriei textile, precum și unele materii prime pentru alte ramuri : industria de anvelope și benzi transportoare, industria farmaceutică, industria alimentară, etc.

— COMBINATUL DE FIBRE SINTETICE SĂVINEȘTI
— COMBINATUL DE FIBRE SINTETICE IAȘI
— COMBINATUL DE FIBRE SINTETICE VASLUI
— COMBINATUL DE FIBRE ARTIFICIALE BRĂILA
— COMBINATUL DE FIBRE SINTETICE CÎMPULUNG
— Întreprinderea de fire și fibre poliamidice ROMAN
— Întreprinderea de fibre sintetice CORABIA
— Filatura de fire Melana BOTOȘANI
— Întreprinderea de fire artificiale „Viscofil" BUCUREȘTI
— Întreprinderea de fire artificiale „Viscoza" LUPENI
— Întreprinderea de fire artificiale SUCEAVA
— Întreprinderea de fire artificiale DEJ

Mărcile produselor noastre :

— MELANA[R] fibre acrilice
— RELON[R] fire și fibre poliamice
— TEROM[R] fire și fibre poliesterice
— DUNATEX PP[R] fibre polipropilenice
— DUNACOR[R] fire și fibre artificiale vîscoză
— MELBO fire din fibre acrilice

constituie garanția calității lor.
Gama largă de sortimente — calitatea firelor și fibrelor chimice produse în combinatele Centralei industriale de fire și fibre chimice Săvinești, conferă produselor finite proprietăți excepționale de întreținere : rezistență bună la purtare, se spală și se usucă ușor, sînt nesifonabile, cutele se întrețin fără călcare suplimentară, sînt calde sau răcoroase funcție de tipul fibrei alese, au tușeu plăcut și un aspect mereu proaspăt și elegant.
Toate aceste calități le recomandă ca fibre ideale a îmbrăcămintii omului modern.
Pe lîngă produsele de bază — fire și fibre chimice — în combinatele C.I.F.F.C. se produc o serie de produse chimice de sinteză, intermediari pentru piele sintetică, ierbicide, îngrășăminte chimice, produse pentru industria alimentară :

— Tetracloretan
— Clorură de cianuril
— Acid adipic
— Polietilenglicoladipat (PEGA)
— Dibenzildiizocianat
— Caprolactamă
— Ciclohexanol
— Metanol
— Sulfat de amoniu
— Carboximetilceluloză
— Celofan

Pentru a se asigura baza materială a dezvoltării, în anul 1977 la Săvinești și Iași au intrat în producție secții moderne de construcții mașini, care fabrică utilajele necesare noilor capacități de fire și fibre chimice.
Centrala Industrială de fire și fibre chimice Săvinești dezvoltă o activitate susținută de cooperare economică internațională.
Astfel, din anul 1973 funcționează la Săvinești cu rezultate bune societatea mixtă de producție și comercializare fire acrilice „Rifil" srl constituită între C.I.F.F.C. Săvinești și firma Romalfa Italia.

Text întocmit de
ing. Livia Pristavu

I. C. S. MARFURI ALIMENTARE • IAȘI

Magazinul nr. 60 IAȘI
Etapa „Luna cadourilor"
Vitrină amenajată de Ungureanu Vasile
și Scurtu Dana.

Hala Centrală IAȘI
Inerior.

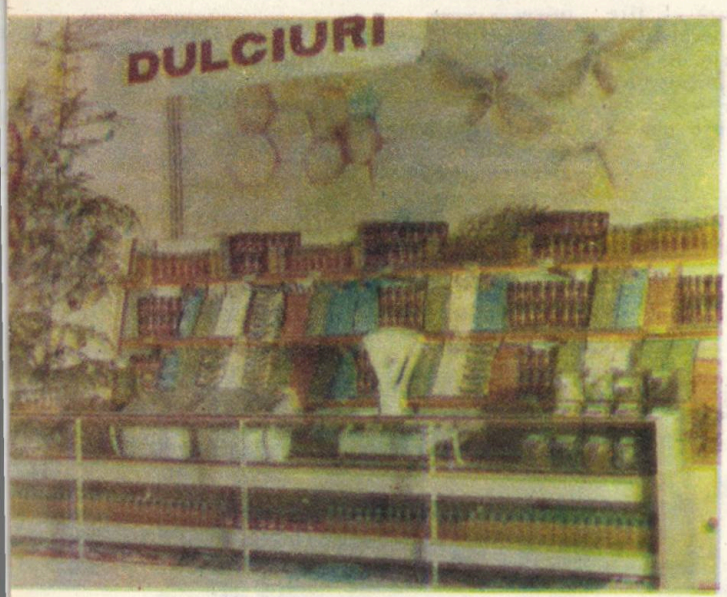

Magazinul nr. 38 IAȘI
Decorații interioare

Magazinul nr. 72 IAȘI
Vitrină Concurs

DIRECTIA COMERCIALA JUDETEANA·IASI

Restaurantul „Cina"

DIRECȚIA COMERCALĂ JUDEȚEANĂ IAȘI, vă invită să vizitați :

COMPLEXUL DE ALIMENTAȚIE PUBLICĂ „Cina" – amplasat la parterul unui nou și modern bloc de pe strada Ștefan cel Mare, cu o capacitate la mese de 300 de locuri, face atracția localnicilor și vizitatorilor orașului Iași. El cuprinde pe lîngă un spațios și confortabil salon-restaurant, o cramă, un bar-cafe și terasă, unde se servesc delicioase mîncăruri moldovenești și renumite vinuri din podgoriile din județ.

COMPLEXUL COMERCIAL „COPOU" din Iași, cunoscut și sub denumirea de Supermagazinul „Copou", este o construcție modernă, situat lîngă vestita grădină Copou.

Acest complex de unități comerciale și de prestări de servicii către populație, însumînd suprafața de peste 2500 m p, este dotat cu magazine de diferite profile (de produse alimentare, produse textile-încălțăminte, metalo-chimice, legume-fructe, librărie, farmacie, cofetărie, gospodina, restaurant expres) și unități de prestări servicii (frizerie, coafură, croitorie, sifoane).

Complexul comercial „Copou" Iași
Vedere exterioară

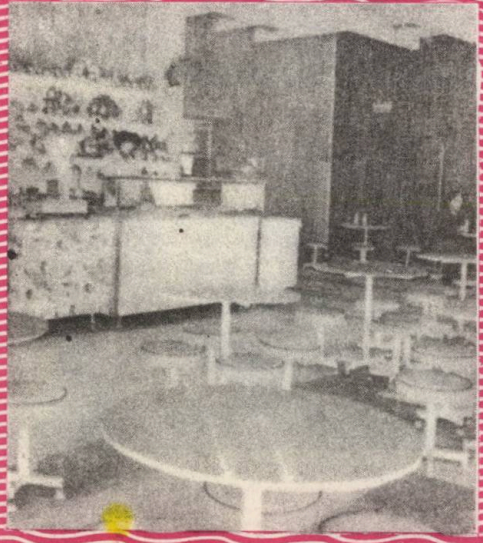

Procesul de înnoire a rețelei comerciale este prezent și în marile cartiere ale Iașului, edificate în ultimii 10 ani. Astfel, în cel mai mare și modern cartier – „Alexandru cel Bun" – au fost realizate multe unități comerciale și de alimentație publică, de diferite profile, necesare bunei aprovizionări a populației.

În cartierul studențesc „Tudor Vladimirescu" s-au construit, de asemenea, spații comerciale moderne, mult solicitate de tineretul studios al Iașului.

DIRECTIA COMERCIALA JUDETEANA·IASI

MAGAZINUL UNIVERSAL „MOLDOVA" este o impunătoare clădire, avînd toate atributele unei construcții moderne.

În magazin se practică cele mai avansate forme de prezentare și desfacere a mărfurilor de textile-încălțăminte și metalochimice: expunerea liberă a produselor și autoservirea, putîndu-se spune pe bună dreptate că întregul magazin reprezintă, de fapt o mare expoziție de mărfuri, desfășurată pe cele 5 niveluri ale sale.

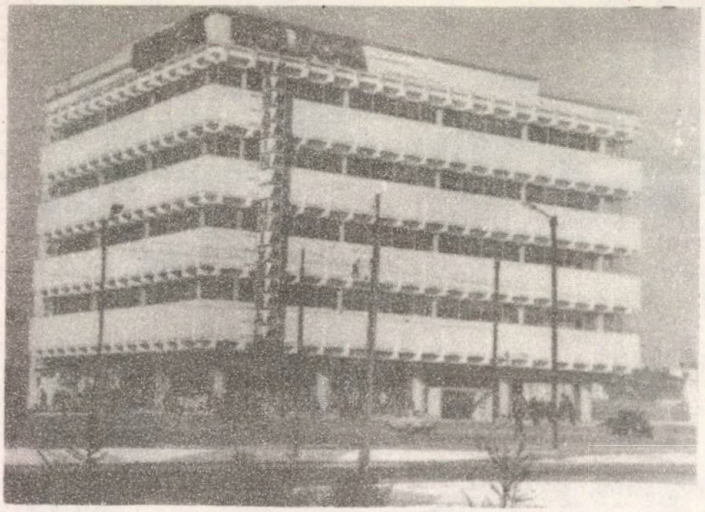

COMPLEXUL COMERCIAL „MINERVA" din cartierul Alexandru cel Bun – Piața Voievozilor, este un reușit ansamblu de unități comerciale, avînd, în principal, profil alimentar.

Realizat în centrul noului și modernului cartier ieșean, complexul „Minerva" este compus din magazin alimentar cu autoservire, magazine de pîine, carne, pește, magazin cu produse avicole, magazin de legume-fructe, tutungerie și altele.

MAGAZINUL ALIMENTAR CU AUTOSERVIRE „BICAZ" din cartierul „Dacia" este cel mai mare magazin situat la parter de bloc, din municipiul Iași. Este o unitate comercială nouă, cu mobilier și utilaj comercial modern, bine aprovizionat și de un real folos pentru populația celui mai tînăr cartier al municipiului.

TEHNOTON TEHNOTON TEHNOTON TEHNOTON TEHNO

ÎNTREPRINDEREA PENTRU PRODUSE RADIOTEHNICE DE LARG CONSUM ȘI ECHIPAMENTE DE RADIOCOMUNICAȚII PROFESIONALE IAȘI

Șoseaua Tutora 43-telefon: 35660-telex 022273

Instalația de televiziune în circuit închis (fig. 1) produsă de întreprinderea Tehnoton se compune din următoarele echipamente :

– cameră de luat vederi cu obiectiv fix sau variabil, telecomandat.

– monitor cu diagonala de 44 cm.

– platformă orientabilă pentru camera de luat vederi avînd unghiul de rotație atît în plan orizontal cît și în plan vertical de 335.

– distribuitor video manual cu 5 intrări/5 ieșiri fiecare ieșire putînd selecționa manual una din cele 5 intrări.

– distribuitor video automat cu variantele :

– 5 intrări comutabile automat 1 ieșire.

– 9 intrări comutabile automat 1 ieșire.

– Carcasă de protecție pentru camera de luat vederi permițînd funcționarea acesteia în gama de temperaturi –40 C – 60 C.

– Pupitru de comandă care permite orientarea platformei și reglarea obiectivului camerei de la distanță.

– Corector de cablu utilizat la transmisia semnalului video pe cablu coaxial la distanțe mari.

– Echipament de transmisie a semnalului video pe cablu bifilar (telefonic).

– Banc de montaj și stativ pentru camera de luat vederi.

– Echipament de supraveghere a proceselor care se desfășoară la temperaturi de pînă la 1800 C compus din :

– cameră specială de luat vederi

– centrală de impulsuri – unitate de comandă a camerei de luat vederi.

– carcasă de protecție răcită cu apă și aer.

– dispozitiv de introducere manuală și retragere manuală automată a camerei de luat vederi.

– Toate echipamentele specifice se alimentează la 220V 50 Hz.

Text publicitar realizat de
I. GAVRIL

TEHNOTON – IAȘI
MAI PRODUCE :

RR „SOLO 100" — Radioreceptor portabil de buzunar
Gamele de undă : UL, UM ;
Sensibilitatea limită de zgomot :
- UL : mai bună de 3,5 mV/m
- UM : mai bună de 1,5 mV/m ;

Puterea nominală de ieșire : min. 100 mW ;
Elemente semiconductoare : 6 tranzistoare, 1 diodă ;
Alimentare : 2 baterii tip R6 (3V cc) ;
Dimensiuni : 115×82×39 mm ;
Greutate : aprox. 0,3 kg.

RR „DERBY" Radioreceptor portabil de buzunar
Gamele de undă : UL, UM ;
Sensibilitatea limită la zgomot :
- UL : mai bună de 2,0 mV/m
- UM : mai bună de 2,0 mV/m ;

Puterea nominală de ieșire : min. 150 mW ;
Elemente semiconductoare : 6 tranzistoare, 2 diode ;
Alimentare : 1 baterie tip 3R12 (4,5 V cc) ;
Dimensiuni : 175×110×45 mm ;
Greutate : aprox. 450 g.

RR „SAMBA" — Radioreceptor staționar, echipat cu două circuite integrate, trei tranzistoare, patru diode și o punte redresoare.
Gamele de undă : UL, UM, US, UUS ;
Sensibilitatea limită de zgomot :
- UL : mai bună de 200 μV/m
- UM : mai bună de 150 μV/m
- UUS : mai bună de 30 μV/m ;

Puterea nominală de ieșire : min. 4W/40 ;
Alimentare : rețea 220 V/50 Hz ;
Dimensiuni : 575×150×215 mm ;
Greutate : aprox. 5 kg.

PAS-2 — Picup cu amplificator stereo echipat cu platină tip AS 02

— Vitezele nominale : 33 ; 45 rot/min.

— Deviația de viteză : max. ± 2,2%

— Fluctuația de viteză : max. ± 0,3%

— Sensibilitatea pe canal a dozei de redare : min. 180 mV ± 5 dB"cm/S

— Sensibilitatea amplificatorului : 400 mW

Puterea nominală a amplificatorului : 2×4 W

— Alimentarea : rețea 220 V/50 Hz

— Timpul dozei : VK 4302

— Elemente semiconductoare : 2 circuite integrate, 2 tranzistoare, 1 punte redresare, 1 diodă.

RC 520 — Radioreceptor portabil destinat recepției dimensiunilor de radiodifuziune cu MA și TAF precum și redării și înregistrării de casete cu benzi magnetice tip C60, C90 sau C120 pe două piste monofone.

— Gamele de undă : UL, UM, US1, US2, UUS.

— Sensibilitatea limitată de zgomot :
- UL mai bună de 2 mV/m
- UM mai bună de 1 mV/m
- US mai bună de 150 μV/m
- UUS mai bună de 15 μV/m

— Viteză nominală a benzii magnetice : 4, 76 cm/sec.

— Deviația de viteză : max. ± 3%

— Fluctuația de viteză max. ± 0,4%

— Dinamica : 43 dB

— Puterea de ieșire : min. 1,5 W

— Alimentare : baterii 9V/6 baterii tip R20, rețea 220 V/50 Hz.

RR Lira — Radioreceptor auto echipat cu 11 tranzistoare și 3 diode.

— Gamele de undă : UL, UM, US.

— Puterea de ieșire : min. 4W/3 ohm.

— Alimentare : 14V cc/de la bateria autovehiculului.

— Dimensiuni : 175×168×51 mm.

RC Univers 2 — Radiocasetofon staționar stereofonic.

— Gamele de undă : UL, UM, US1, US2, US3, UUS.

— Sensibilitatea limitată de zgomot.
- UL mai bună de 125 μV/m
- UM mai bună de 80 μV/m
- US mai bună de 60 μV/m
- UUS mai bună de 5 μV/m

— Viteza nominală a benzii magnetice : 4,76 cm/sec.

— Deviația de viteză : max. ± 3%

— Fluctuația de viteză : max. ± 0,4%

— Puterea de ieșire : 2×6W.

Posibilități de înregistrare : direct de la propriul RR, de la un alt RR, de la un picup, de la un magnetofon, sau casetofon exteriro, de la un microfon.

— Reglaj automat al nivelului de înregistrare.

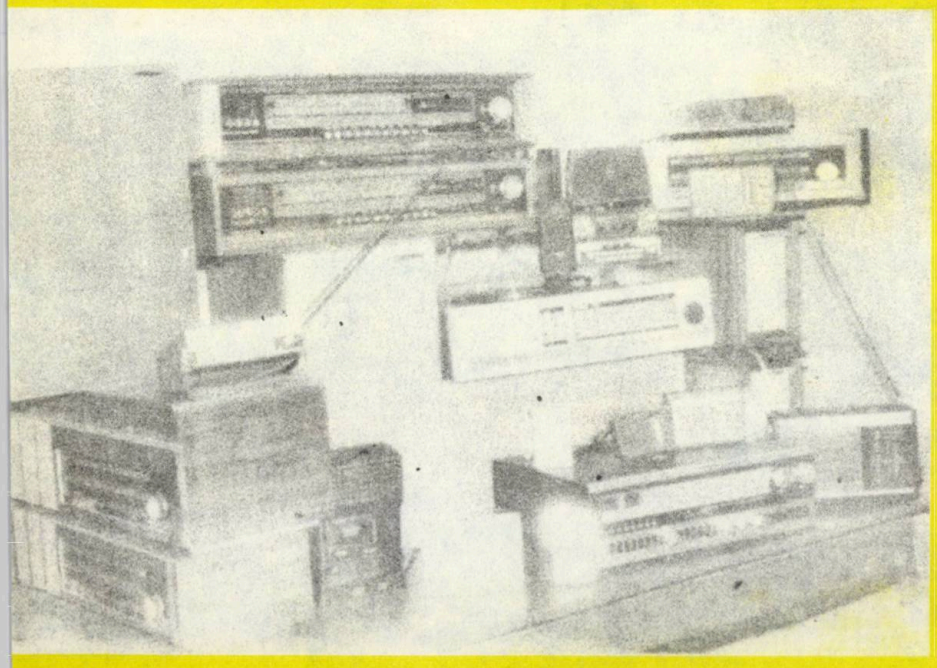

ÎNTREPRINDEREA COMERCIALA DE STAT PENTRU ALIMENTAȚIE PUBLICA GALAȚI

STR. CULTURII NR. 10

Oferă consumatorilor, prin unitățile sale (restaurante, linii de autoservire, „Gospodina", bufete, cofetării, patiserii, snak-baruri, chioșcuri), un bogat sortiment de preparate culinare, produse de cofetărie, patiserie, preparate și semipreparate tip „Gospodina", băuturi răcoritoare îmbuteliate, precum și citronadă și nelipsita cremă de bragă, băutură tradițională, apreciată de gălățeni și de turiști.

TURIȘTI!

In drumul dumneavoastră spre mare și Deltă, „POPASUL DE LA DUNĂRE", situat în vecinătatea bacului care asigură traversarea fluviului spre județul Tulcea, vă oferă o largă și diversă gamă de preparate calde și reci, indeosebi pește, carne de pasăre, băuturi răcoritoare etc. În plus, pentru turiști, se asigură cazare în căsuțe.

Nu uitați ! Înainte de a traversa Dunărea vizitați cu încredere popasul cu același nume.

Restaurantul-cramă-bar de zi „CONTINENTAL", unitate reprezentativă a întreprinderii noastre, vă invită să petreceți momente plăcute în ambianța deosebită creată prin liniile arhitectonice tradiționale ale impunătoarei clădiri, prin eleganța interioarelor, prin rafinamentul bucătăriei, prin condițiile impecabile de servire și agrementare. Vă invităm să petreceți o seară plăcută la restaurantul „Continental".

Restaurantul „VALURILE DUNĂRII", situat pe frumoasa faleză, renovat și intimizat, asigură o bună servire a consumatorilor, oferindu-le zilnic o gamă largă de preparate culinare specifice : crenvurști cu hrean, preparate din pește, diferite gustări calde la comandă, bere la pahar, băuturi răcoritoare.

Puteți petrece la restaurantul „Valurile Dunării" ore plăcute, în intimitatea unui local bine aprovizionat și cu o servire ireprosabilă !

„LIBERTATEA"

Vă invită să petreceți ore plăcute de destindere și recreere în ambianța confortabilă a vasului „LIBERTATEA", ancorat la frumoasa faleză a Dunării. Atît în cele șapte saloane intimizate diferit, cît și pe coverta din pupa se servește zilnic minuturi, preparate culinare din pește, sub produse din carne, salate, deserturi, băuturi răcoritoare, bere !

CONSUMATORI !

Recent s-a dat în folosință la parterul blocului BR 1 A din str. Brăilei, o nouă unitate de alimentație publică „DÎMBOVIȚA", ea cuprinde 80 locuri în sală, o terasă cu 200 de locuri, o secție de patiserie-brăgărie.

Unitatea este dotată cu mobilier comercial modern și oferă un bogat sortiment de preparate la minut, preparate culinare din carne și legume, produse de patiserie și renumita cremă de bragă, băuturi răcoritoare.

INVITAȚIE LA ȘNECK-BAR

Noua unitate a întreprinderii noastre, dotată cu cel mai modern mobilier comercial, oferă publicului consumator un bogat și variat sortiment de gustări calde și reci pregătite în fața clienților, precum și băuturi la pahar.

Vizitați cu încredere „Șneck-barul", situat pe str. Brăilei.

Puteți petrece o seară plăcută la RESTAURANTUL „CAZINO" din Grădina publică, unitate în care ambianța este plăcută, reconfortantă, prin intimizarea interiorului, cît și a terasei. Aici se poate servi o gamă variată de preparate la grătar și băuturi alese. Servirea ireprosabilă, muzica, antrenul oferă clipe de neuitat, invitația de a reveni la „Cazino".

CONSUMATORI ! Recent s-au dat în folosință restaurantul și cofetăria din cartierul „Dunărea", în incinta plajei Turn. Restaurantul vă oferă diverse preparate din pește, de grătar, băuturi răcoritoare, iar cofetăria, o gamă largă de dulciuri.

Aflîndu-vă în plimbare pe faleza Dunării, nu ocoliți RESTAURANTUL „PESCARUL", unitate cu specific, reprezentativă a Galațiului. În compania, orchestrei, puteți servi preparate din pește proaspăt, însoțite de băuturi alese.

În RESTAURANTUL UNIVERSITĂȚII, din centrul Galațiului, se pot organiza petreceri colective, familiare. Unitatea oferă diferite preparate culinare pregătite în bucătăria proprie, precum și o gamă variată de băuturi.

Nou pentru gălățeni ! RESTAURANTUL OLIMPIC dispune de o frumoasă terasă, recent dată în folosință, unde consumatorii pot petrece clipe plăcute. Berea rece, preparatele la grătar, servire promptă vor fi pe deplin apreciate de consumatori !

Text publicitar realizat de E. TUDORACHE

I.C.R.T.I. GALAŢI

STIMAŢI CUMPĂRĂTORI

Ieftine, atractive şi de bună calitate, iată, principalele atribute ale articolelor de confecţii, tricotaje şi încălţăminte pentru adulţi şi copii ce vi le oferă spre cumpărare Întreprinderea comercială cu ridicata pentru textile şi încălţăminte Galaţi prin unităţile de stat şi ale cooperaţiei de consum de pe meleagurile gălăţene şi din judeţele Brăila şi Vrancea.

Stimaţi turişti şi cumpărători !

Vă rugăm să vizitaţi, să alegeţi şi să cumpăraţi cu încredere produsele oferite – produse care sînt în măsură să satisfacă gustul avizat al dumneavoastră.

E. C.

AUTOMOBIL CLUB ROMÂN
FILIALA GALAŢI

UN PRIETEN AL AUTOMOBILIŞTILOR DIN TOATE JUDEŢELE ŢĂRII

ADRESE :

– Filiala judeţeană Galaţi str. Brăilei bloc BR 1 C, tel. 1 32 55 ;

– Filiala orăşenească Tecuci str. 30 Decembrie nr. 2, tel. 1 23 45 ;

Pentru intervenţii la automobilul dv., există 3 staţii de asistenţă în judeţul Galaţi :

– Staţia de asistenţă din Galaţi str. Radu Negru nr. 3, tel. 1 23 45 ;

– Staţia de asistenţă din Tecuci str. 23 August nr. 29, tel. 1 23 45 ;

– Staţia de asistenţă din Tg. Bujor.

În aceste staţii activitatea este desfăşurată de mecanici de specialitate.

În staţia de asistenţă tehnică din oraşul Galaţi se execută : testări, reglări, bracare şi echilibrare de roţi, lucrări de tinichigerie şi vopsitorie, iar toate staţiile efectuează intervenţii, reparaţii, depanări, remorcări.

Pentru automobilişti şi membrii familiei, filiala ACR pune la dispoziţie :

– locuri de odihnă şi tratament în unele staţiuni balneo-climaterice şi pe litoral ;

– organizează excursii în grup în diferite zone pitoreşti ale ţării ;

– organizează excursii individuale sau în grup în ţările vecine.

Pentru automobiliştii din alte judeţe recomandă folosirea campingului **„POPASUL DE LA DUNĂRE"** amplasat la trecerea Dunării cu bacul.

Pentru grupe de turişti oferim plimbări cu vaporul pe Dunăre, servicii de cazare şi masă rezervări anticipate, prin filialele ACR.

TRUSTUL I.A.S. BUCIUM IAȘI

Șoseaua Bucium 57

vin spumant muscat

BUCIUM

DEMIDULCE

FERMENTAȚIE IN AUTOCLAVE

Prețul cu amănuntul 32 lei (magazin) fără sticlă. 750 ml. N.I.I. 1–77

Unitățile agricole de stat din județul Iași produc o gamă variată de produse agro-alimentare, printre care, la loc de frunte se situează renumitele vinuri albe de Cotnari și Bucium, vinurile roșii din Copou, fructe, produse zootehnice etc.

Renumitele vinuri din podgoriile Iași și Cotnari au adus faimă acestor meleaguri încă din secolul al XVI-lea.

O apreciabilă dezvoltare cunoaște sectorul pomicol și cel de industrializare a prelucrării produselor animaliere, pentru obținerea de sortimente calitativ superioare.

Masivele plantații de livezi și vii de pe dealurile din jurul Iașului și din renumita podgorie Iași vă oferă, prin Trustul I.A.S. Bucium, o gamă variată de produse de certă calitate.

Text întocmit de
Marcel Codler

INTREPRINDEREA AGRICOLA DE STAT BUCIUM JUDEȚUL IASI

C F R

CĂILE FERATE ROMÂNE

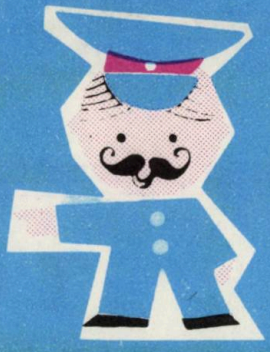

AGENȚIA DE VOIAJ C.F.R. oferă posibilitatea călătorilor de a reține locuri la vagoanele clasă și la vagoanele de dormit din trenurile rapide și accelerate, dacă vă adresați cu maximum 10 zile înainte de plecarea trenului.

In perioada 20 iunie 1982–21 septembrie 1982 la înapoiere de pe litoral la trenul accelerat direct pentru Iași, puteți obține legitimații cu locuri rezervate și cu 30 zile înainte de plecare.

Biletele de călătorie în traficul internațional se pot procura de la agențiile de voiaj C.F.R. autorizate cu 30 zile înainte, în relațiile cu țările socialiste și cu 60 zile înainte, pentru țările capitaliste.

Personalul muncitor al agenției de voiaj C.F.R. Iași stă la dispoziție zilnic de la orele 7–20 și sărbătorile legale de la 7–13.

INTREPRINDEREA JUDEȚEANĂ DE TRANSPORT LOCAL IAȘI

Str. Uzinei nr. 12 telefon 13795, 12120, 15422 telex 22371

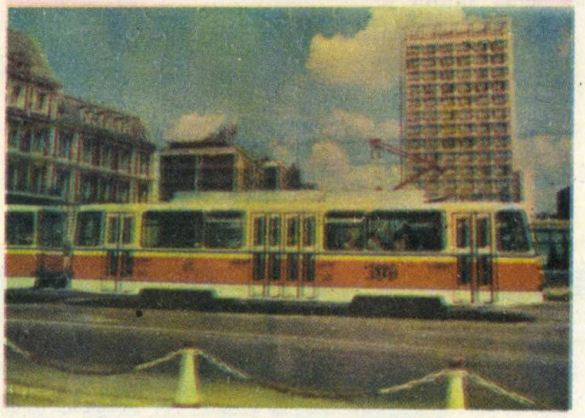

Întreprinderea județeană de transport local are ca obiectiv de activitate efectuarea transporturilor de călători și marfă pe raza întregului județ, asigurînd servirea subunităților subordonate C.P.J. Iași.

În cincinalul 1981—1985 parcul de tramvaie va ajunge la 300 unități, iar liniile de tramvai se vor dezvolta cu 259 km cale simplă, materializate în următoarele linii :

— str. Elena Doamna—B-dul T. Vladimirescu—Șos. Țuțora 3,8 km ;
— Gara—str. Canta—Șos. Păcurari 6,5 km ;
— P. Roș—C.U.G. 7 km ;
— Calea 23 August—P. Independenței—B-dul Independenței—Tg.-Cucului 2 km ;
— str. Petru Rareș—str. Banu 1 km ;
— Capăt Abator—Rond Țuțora prin șos. Iași—Tomești 3,5 km.

În perioada 1986—1990 se vor mai construi încă 25 km cale simplă, materializată în zonele suburbane și anume :

— Abator—Holboca 3,5 km ;
— I.M.C.—Tomești 8 km ;
— Păcurari Uricani 10 km ;
— Prelungirea liniei C.U.G. pînă la Ciurea.

Pentru materializarea acestor prevederi, întreprinderea va realiza : 400 tramvaie parc inventar ; 100 km cale simplă tramvai ; 75 km trasee de tramvai ; va transporta 83 milioane călători.

I.C.R.M. IAȘI

În bucătărie la spălatul vaselor și la gătit, în băi sau în mediul rural, în gospodării particulare, grădinițe și ferme, APA CALDĂ oferă beneficiarului un grad sporit de eficiență și confort.

Încălzitoarele electrice de apă (Boilerele) răspund acestor necesități cotidiene în orice gospodărie.

Funcționarea lor în condiții optime nu duce la costuri ridicate ci dimpotrivă rezultă economii importante.

I.C.R.M. IAȘI aprovizionează magazinele de specialitate din județele Iași și Vaslui cu ÎNCĂLZITOARE ELECTRICE DE APĂ CU ACUMULARE DE CĂLDURĂ SUB PRESIUNE, în capacitate de 15 litri, 50 litri, 85 litri și 100 litri.

NECESARUL DE APĂ CALDĂ ÎNTR-O GOSPODĂRIE PARTICULARĂ

Scopul utilizării	Consum de apă caldă (litri)	Cantitatea de apă caldă 60°C înmagazinată (litri)	Necesarul de energie kw·h	Costul maxim lei (0,90 kw·h)
Un spălat pe mîini	3—6 37°C	1,5— 3	01—02	009—018
O baie în vană	150—180 37°C	1,5— 3	5—6	4,50—6,40
O baie duș	30—45 37°C	15— 23	1—1,5	0,90—1,55
Igiena corp. zilnică/pers.	9—12 37°C	4,5— 6	03—04	0,27—0,36
Spălat vase zilnic/pers.	4,5—7,5 60°C	4,5—7,5	03—05	0,27—0,45

OFICIUL JUDEȚEAN DE TURISM • IAȘI

Hotel „UNIREA"

Stațiunea „STRUNGA"

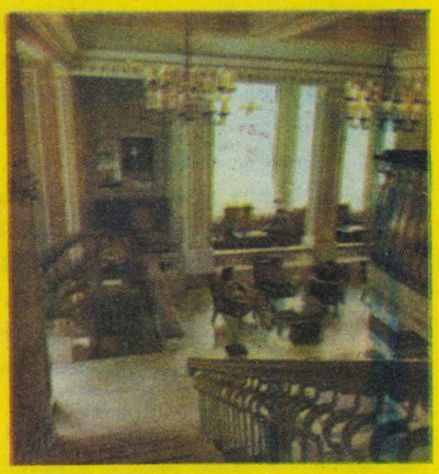

Hotel „TRAIAN"

HANUL ȘI POPASUL TURISTIC „Bucium" — este un interesant complex turistic, care se află așezat pe una dintre cele 7 coline ale orașului, la 10 km de Iași, pe drumul național 24 ce duce spre Vaslui. Acest han turistic constituie o escală plăcută pentru drumeți, nu numai pentru tradiționalele mîncăruri moldovenești, ca pui la ceaun, sărmăluțe în foi de viță și foi de varză, tochitură moldovenească cu fulgi de brînză, stropite cu vinuri din vestitele podgorii ale Buciumului, ci și pentru încîntătoarea priveliște a lașului care se poate vedea noaptea, de pe terasă.

Organizatorii de turism din străvechiul meleag moldovean, vă invită și vă așteaptă cu ospitalitate asigurîndu-vă :

— Locuri la odihnă și tratament perioada anului 1982 în toate stațiunile montane și litoral.

— Excursii în țară cu înscriere la ghișeu pe diverse trasee conform graficului de excursii interne, prin asigurarea serviciilor de masă, cazare, transport — autocar, tren, vapor, autobuz I.T.A.

— Excursii în străinătate cu trenul, autocarul și autoturismul în țările : U.R.S.S., R.P.P., R.P.B., R.D.G. și R.C.S.

— Locuri cu petrecerea revelionului '82 în stațiunile : Borsec, Breaza, Bălțătești, Cluj, Slănic Moldova, Litoral, Suceava, Putna, Rarău.

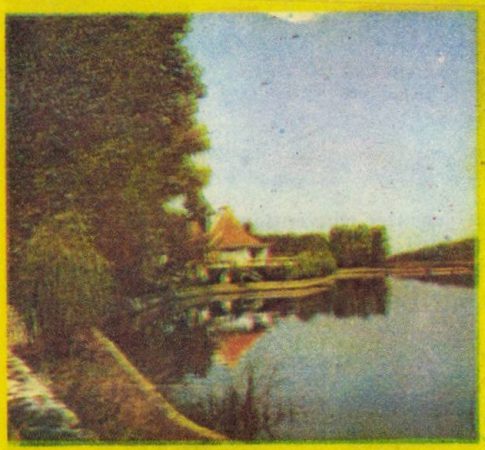

— O.J.T. Iași organizează acțiuni cu caracter familiar, întîlniri și mese festive în unitățile proprii de turism.

— Rezervări de locuri în hotelurile Traian, Unirea, Continental, Central Pașcani, Hanul turistic Bucium, popasurile Ciric și Bucium.

— Rezervări de locuri în unitățile de alimentație publică, Unirea, Traian, Central Pașcani, Lașul, Trei sarmale, Bucium și Ciric, unde într-un cadru plăcut vi se oferă în schimbul unor prețuri accesibile, delicioase gustări calde și reci, mîncăruri cu specific moldovenesc precum și renumitele vinuri din podgoriile Lașului.

Cu acest prilej vă veți convinge și de calitatea superioară a preparatelor servite și serviciilor prestate.

Antren și voie bună în compania formațiilor orchestrale.

— În perioada mai, septembrie 1982 stațiunea Strunga vă așteaptă și vă oferă condiții excelente de odihnă și tratament balnear.

Pentru informații suplimentare adresați-vă la O.J.T. Iași strada Piața Unirii nr. 12, telefon 4 30 37.

Marina Afloarei

UMARO - INTREPRINDEREA MECANICA ROMAN

Strada Mihai Viteazu 3-5; telefon 11701; 11702; telex; 21-615

Înființată în anul 1916 sub forma unor ateliere de reparații, întreprinderea a parcurs în cei 65 ani de existență un drum lung și anevoios dar mereu ascendent, de la mașini și utilaje agricole la mașini-unelte pentru prelucrarea lemnului și în ultimii 10 ani la strunguri carusel de mare performanță.

Întreprinderea Mecanică Roman a asimilat în fabricație și a livrat în țară și străinătate o gamă largă de strunguri carusel începînd de la diametrul de prelucrare de 1400 mm în 1972 la strungul carusel cu diametrul de prelucrare de 10.000 mm în 1981.

Calitativ saltul făcut de această întreprindere este și mai important, în prezent mașinile fabricate aici situîndu-se la nivelul atins de cele mai dezvoltate țări din lume.

Începînd din anul 1978 s-au asimilat strungurile carusel cu comenzi numerice de conturare, de producție românească și străină, iar din 1980 strungurile carusel cu comenzi numerice de conturare și magazin de scule cu 12 posturi.

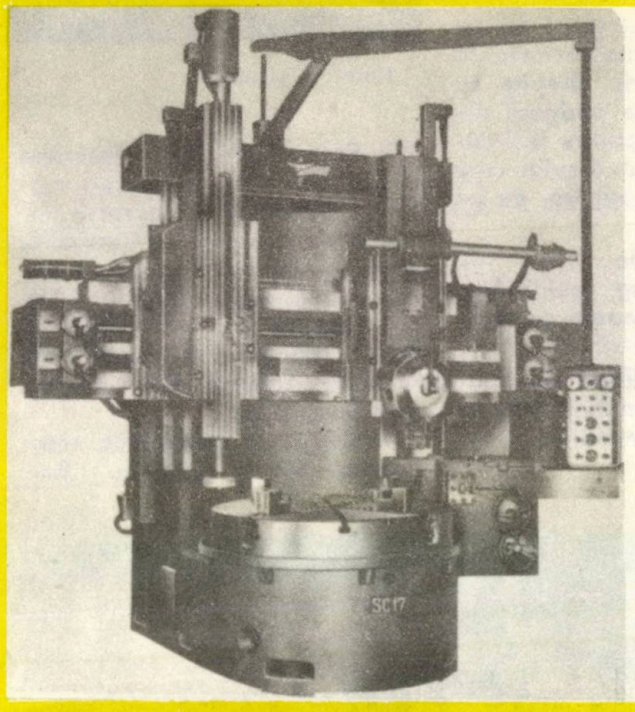

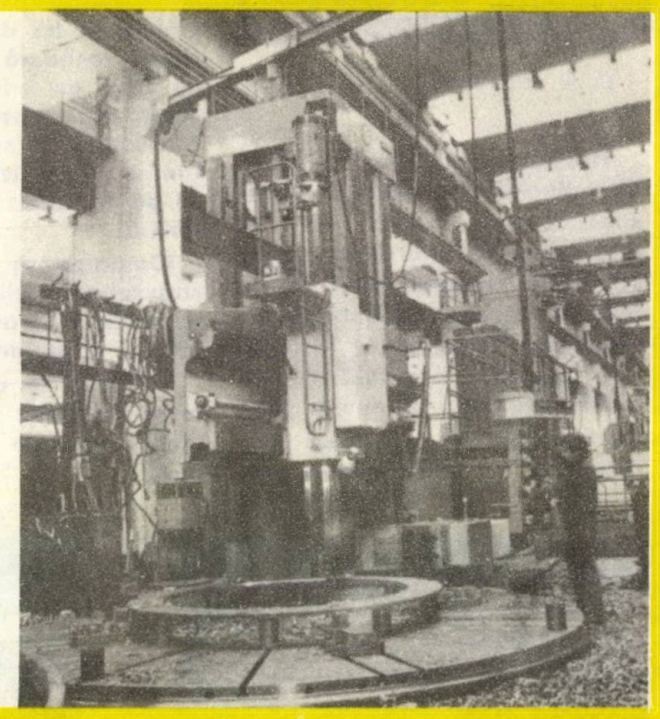

În perspectiva anilor 1982—1983, Întreprinderea Mecanică Roman își propune producerea în serie a strungurilor carusel mici, cu unul și două platouri cu comandă numerică, ce vor acoperi gama de diametru între 320 mm și 11.000 mm.

Întreprinderea Mecanică Roman, sub marca UMARO, oferă beneficiarilor interni și clienților externi strunguri carusel convenționale sau cu comandă numerică, standard sau în diverse variante la cerere, cu diametrul maxim de prelucrare de 320; 500; 630; 800; 1100; 1400; 1700; 2200; 2700; 3300; 4300; 8500; 10.000 mm.

„UMARO" — o garanție a calității și durabilității!

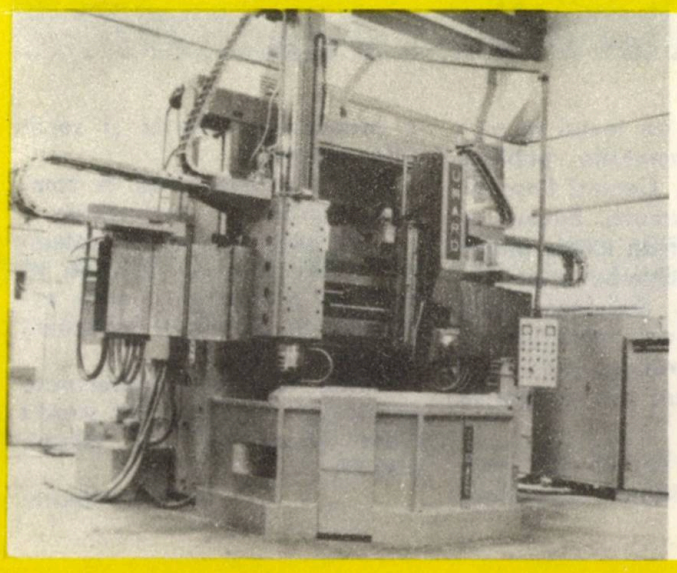

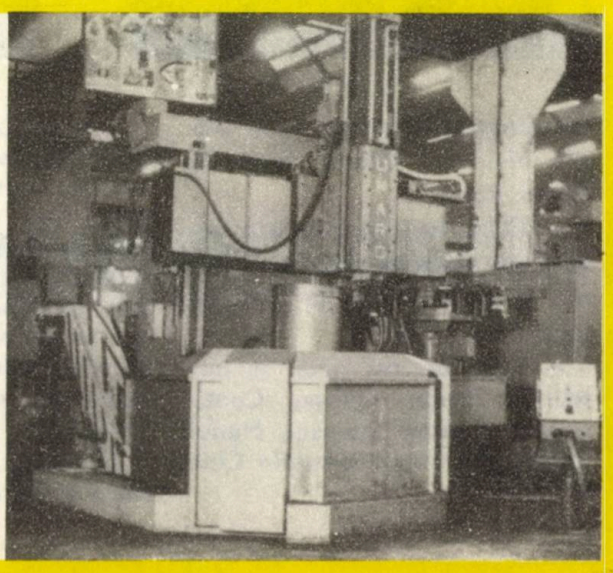

STAȚIUNEA DE CERCETĂRI VITICOLE IAȘI

Produce material săditor selecționat din soiurile recomandate pentru podgoriile din N-E Moldovei.

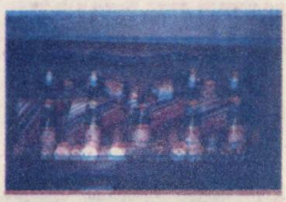

Stațiunea de Cercetări Viticole

CALYPSO

ROMÂNIA – IAȘI

Calitate superioară

Unul din cele mai importante centre viticole din N-E Moldovei produce vinuri albe seci de calitate (VSO și VSCO) precum și musturi concentrate, sucuri de struguri, vinuri speciale și vinuri perlante, în unul din cele mai moderne combinate de vinificație din ROMÂNIA la Stațiunea de Cercetări Viticole Iași.

Paste EXTRA cu ouă

C.I.M.P. i

Paste EXTRA cu ouă

BISCUITI

narcisa

Biscuiți Steluța

bucium

superi cu cremă

COMPLEXUL INDUSTRIAL DE MORĂRIT ȘI PANIFICAȚIE IAȘI

BISCUITI SU

C.I.M.P. i

COMPLEXUL INDUSTRIAL DE MORĂRIT ȘI PANIFICAȚIE IAȘI

BISCUITS SUPERIEURS · SUPERIOR BISCUITS

ÎNTREPRINDEREA DE MORĂRIT, PANIFICAȚIE ȘI PRODUSE FĂINOASE

Șoseaua Țuțora nr. 33, telefon 981-3 65 70

Produce o largă gamă de sortimente de biscuiți de calitate superioară, cu valoare nutritivă ridicată, preambalați în hîrtie metalizată ;

– biscuiți „Narcisa" și „Veronica" în pachete de 200g la prețul de 3,85 lei bucata ;

– biscuiți Cotnari" în pachete de 235 g la prețul de 5,15 lei bucata ;

– biscuiți „Poieni" glazurați cu ciocolată în pachete de 60 g la prețul de 1,70 lei bucata ;

– biscuiți „Steluța" în pachete de 205 g la prețul de 5,35 lei bucata.

G.I.G.C.L.

INTREPRINDEREA PRESTARI SERVICII CONSTRUCȚII ȘI INDUSTRIE MICA · IAȘI

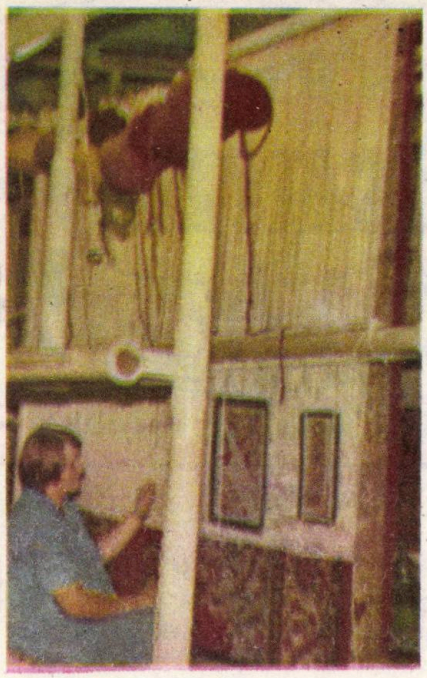

Intreprinderea de prestări servicii, construcții și industire mică Iași își desfășoară activitatea de producție și prestări servicii în municipiul și județul Iași.

Obiectul activității noastre fiind:

— prestări servicii cu caracter industrial ;

— prestări servicii în construcții ;

— prestări servicii neindustriale (spălătorie, curățătorie, vopsitorie chimică) ;

— activitatea de morărit regim prestator.

Pînă la data de 30 decembrie 1980 activitatea se desfășura într-un număr de 217 unități de prestări servicii și producție ca : ateliere de reparații RTv, ceasuri, obiecte uz casnic, autoservice, foto, croitorie, bobinaj, confecții textile, confecții metalice, confecționat obiecte artizanat din parafină etc.

Ca urmare a sarcinilor ce reies din Legea nr. 2/1980 colectivul întreprinderii noastre s-a preocupat pentru întocmirea unui program de dezvoltare și diversificare a întregii activități. În acest sens în cursul acestui an s-au înființat o serie de activități ca : țesut covoare plușate manual, confecționat obiecte din lemn sculptat, tricotaje, întreținere și reparații locuințe, tinichigerie.

Pînă la sfîrșitul anului întreprinderea noastră își va îmbogăți structura producției și va asigura populația cu produse prin :

— diversificarea producției cu articole confecționate din lemn pentru mobilier de bucătărie și alte produse de serie mică ;

— diversificarea confecțiilor din materiale textile pentru confecționarea de garnituri și îmbrăcăminte ;

— lărgirea gamei obiectelor pentru uz gospodăresc din metal, (forme prăjituri, cozonac, tăvi copt, forme cozonac, dispozitive de tăiat și curățat zarzavat etc.).

Întocmit
B. DUMITRU

U.J.C.C.C. IAȘI

Pe șoseaua națională Iași—Tg. Frumos—Pașcani (D. N. 28 A) la intersecția cu drumul european E. 20 la marginea localității Moțca se află cabana „Codrii Pașcanilor".

Turiștii pot găsi aici camere de dormit confortabile, cu încălzire centrală și un restaurant unde se servesc specialități culinare ieșene.

GH. LAZAN

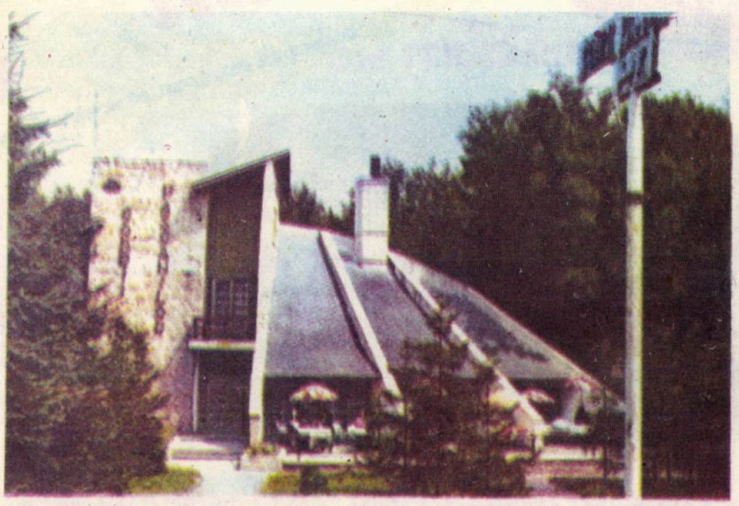

MATERNA ▪ MATERNA ▪ MATERNA ▪ MATERNA

Înscriindu-se în preocupările permanente de organizare și dezvoltare a rețelei economice destinate vînzării mărfurilor pentru copii, I.C.S.M.T.I. Iași a dat în funcțiune în luna iunie 1981 un magazin modern sub firma „MATERNA", pe strada Ștefan cel Mare nr. 44, cu program de funcționare 8–20.

Magazinul este aranjat pe patru nivele, (subsol, parter și două etaje), pe o suprafață comercială de 1400 m p, punînd la dispoziția populației o formă largă de produse care includ necesarul pentru nou-născuți ; diverse articole de tricotaje, încălțăminte, confecții, inclusiv uniforme școlare pentru preșcolari și școlari ai patriei, precum și jucării pentru copii pînă la vîrsta de 14 ani. De asemenea, magazinul a organizat de curînd și un raion cu articole de confecții și lenjerie tricotată pentru tinerele mame.

Concură la aprovizionarea acestui magazin întreprinderi producătoare cu renume din București, Suceava, Timișoara, Iași, Tg. Jiu.

La parterul magazinului este organizat și un punct de desfacere de flori, foarte apreciat de cumpărători.

De remarcat că volumul desfacerilor de mărfuri la această unitate marchează permanente creșteri. Procesul de vînzare este realizat de tinere vînzătoare cu calificare corespunzătoare, receptive și amabile față de cumpărători – formație constituind un adevărat „model de muncă și de viață" în cadrul întreprinderii.

Stimați cumpărători,

Vizitați cu încredere această unitate, un magazin universal pentru copii și mame.

Text publicitar întocmit
de **V. Elena**

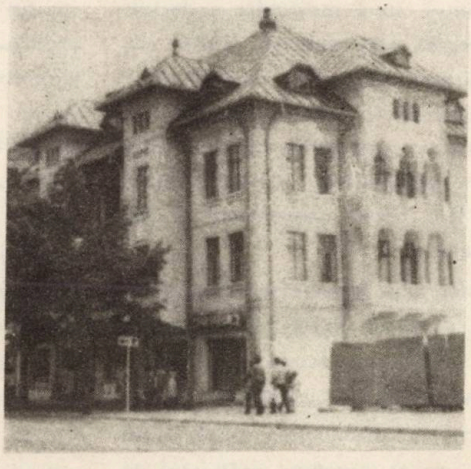

MATERNA ▪ MATERNA ▪ MATERNA ▪ MATERNA

I. E. L. I. F. GALAȚI

IRIGAȚIILE, PREZENT ȘI PERSPECTIVĂ ÎN NOUA REVOLUȚIE AGRICOLĂ !

În ultimii ani, irigațiile au căpătat în județul Galați, o deosebită amploare. Inginerul Emanoil Bujoreanu, director la Întreprinderea de exploatare a lucrărilor de îmbunătățiri funciare, preciza, într-o recentă discuție, că suprafața arabilă supusă acestor amenajări, menite să conducă la creșterea producțiilor agricole, este de 42 448 hectare, din care 28 103 ha reprezintă terenul amenajat în sisteme de irigații mari, pentru care se folosesc surse naturale de gradul doi, cum ar fi Prutul și Siretul, cunoscuți afluenți ai Dunării.

Enumerindu-le, spunea interlocutorul, deosebim sistemele Tecuci—Nicorești—Movileni, Barboși, Vînători și Brateșul de sus, unde producțiile obținute sînt mult mai mari decît cele realizate pe suprafețe neirigate. Cît privește sistemele mici, acestea sînt concentrate în zonele Nămoloasa, Șendreni și Tulucești, măsurînd 14 343 ha.

Prin urmare, o suprafață destul de mare, dacă ne gîndim la faptul că județul Galați este așezat într-o zonă puternic frămîntată în regiunea colinară a Moldovei, unde pămîntul, ca o moștenire a vechiului regim, este puternic erodat, datorită unei exploatări complet neraționale, atît în ceea ce privește intensitatea exploatării, cît și modalitățile agrotehnice, utilizate abuziv de către vechii proprietari ai pămîntului.

Altfel spus, transformarea agriculturii, în acest județ nu a urmărit doar schimbarea relațiilor sociale ci și îmbunătățirea condițiilor de exploatare a terenurilor, dacă avem în vedere că irigațiile, indiferent de mărimea sistemelor, presupun, în mod obligatoriu, și lucrări de combatere și prevenirea eroziunii, desecări, drenaje și regularizări de cursuri, ca să nu mai vorbim de captarea torenților ; într-un cuvînt, lucrări care conduc, nemijlocit, la conservarea pămîntului ca avuție națională, dar și la o creștere considerabilă a productivității.

Însă, ca în orice domeniu, actualul cincinal, în care abia am intrat, va determina și în agricultură îmbunătățiri deosebite, pentru că, în această ramură a economiei — așa cum sublinia secretarul general al partidului **tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU** la Forumul agriculturii — revoluția se află în plină desfășurare. Astfel, chiar în domeniul hidroameliorațiilor, începînd din acest an, se construiește un mare sistem de irigații, amplasat în Cîmpia Covurluiului, dictat de nevoia imperioasă de a interveni în favoarea creșterii producțiilor agricole prin valorificarea superioară a pămîntului.

Trebuie spus, înainte de toate, că acest sistem de irigații reprezintă, pentru lucrătorii din acest domeniu, o autentică piatră de încercare, întrucît sistemul ameliorativ din Cîmpia Covurluiului, este cel mai mare obiectiv agricol din cincinalul actual ; de aici, spunea interlocutorul, răspunderi deosebite și, bineînțeles, mîndria de a fi titularii, în județul nostru, a unor asemenea investiții.

Într-adevăr, acest obiectiv încumbă mari răspunderi ; nu trebuie uitat, în primul rînd, faptul că lucrarea, care va cuprinde 177 400 ha, costă nu mai puțin de 6,7 miliarde lei, din care 5,9 aparțin statului. Altfel spus, o sumă imensă care trebuie justificată prin acțiuni concrete și, mai ales, fundamentate științific. Și aceasta, cu atît mai mult, cu cît sistemul hidroameliorativ presupune, în această cîmpie, și lucrări de desecare, integrări de sisteme locale, de combatere a eroziunii, drenaje și regularizări de cursuri de apă, pe o lungime de 307 km. În prezent, mai exact de la începutul anului, se lucrează la canalul magistral din luncă și terasă ; de asemenea, au început lucrările la stația de pompare de la Dunăre, în timp ce la Vlădești-Drăculești, deci în Brateșul de sus, se execută operațiuni de combatere a eroziunii.

Concomitent, se execută și în zonele Barcea—Tecuci, Cuca, Cuza-Vodă, Pechea, Slobozia Conachi, Branistea și altele, lucrări de desecare și antierozionale, preliminare construirii sistemului propriu-zis. Desigur, Cîmpia Covurluiului, ca sistem hidroameliorativ reprezintă o lucrare magistrală care va folosi, ca sursă de irigare, apa Dunării, din care se vor pompa cantități enorme, ce vor ajunge pînă la Tecuci — Tutova (județul Vaslui), prin canale adînci de cîte trei metri și lățimea de 20 și, respectiv, 40 metri, măsurate la cele două baze ale trapezului din secțiune. În acest fel, Dunărea va fi o adevărată rețea ale cărei capete se vor termina nu numai la Tecuci, ci și la Băneasa, Oancea, Certești și Vîrlezi, ceea ce reprezintă o hidrografie de anvergură, poate comparabilă cu sistemul de irigații realizat în Dobrogea.

Toate acestea, deși prezentate succint, dau o imagine globală a schimbărilor survenite în anii socialismului, în județul Galați, în scopul creșterii considerabil a producțiilor agricole, în special de porumb și grîu care vor atinge limite de 5000 și, respectiv 10 000 kg la unitatea de suprafață.

C. Bujoreanu

INTREPRINDEREA COMERCIALA DE STAT PENTRU MARFURI INDUSTRIALE • IASI

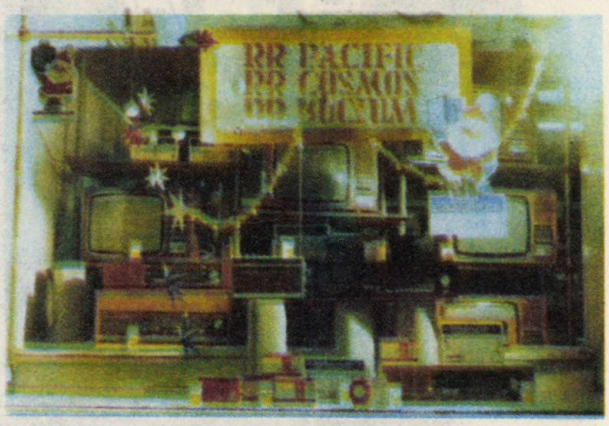

La unitatea de parfumerie nr. 117 din Piața Unirii vă puteți procura o gamă bogată de produse cosmetice și parfumerie: „Bioton" — creme antirid cu conținut de colagen pentru ten uscat, gras și normal; „Fulga" — apă de toaletă superconcentrată, spray; RUJURI DE BUZE — Margareta, Egreta, April, Darclée; PUDRE — Margareta, Egreta; „Anca" — loțiune demachiantă cu suc de castraveți; „Anca" — emulsii hidratante cu suc de piersici și căpșuni.

La unitatea de jucării nr. 127 din strada Străpungere — Ștefan cel Mare vă puteți procura o gamă bogată de jucării: păpuși, jucării metalice, mingi, jocuri didactice, jocuri distractive, jucării moi, cărucioare și landouri.

CEC

contul personal

CONTUL PERSONAL LA C.E.C.

Deschiderea contului personal se face de către sucursale şi filiale pe baza cererii dv. care se poate prezenta şi la agenţiile C.E.C.

Depuneri în contul personal se primesc în numerar de toate unităţile C.E.C. precum şi prin viramente, pe bază de consimţămînt scris.

Sucursalele sau filialele C.E.C. la care este deschis contul personal efectuează plăţi periodice pentru achitarea costului abonamentelor pentru telefon, radio, televizor, radioficare, consumului de energie electrică şi de gaze, chiriei, impozitelor, taxelor, primelor de asigurare precum şi plăţi ocazionale.

Restituirile în numerar din contul personal se pot efectua, atît la unitatea C.E.C. unde este deschis contul, cît şi la o altă unitate C.E.C. stabilită de titularul contului personal cu ocazia deschiderii acestuia.

Restituirile se face de titularul contului sau de alte persoane (cel mult două), împuternicite de titular la deschiderea contului.

Din conturile personale se pot efectua şi operaţii de plăţi pe bază de cecuri din carnete de cecuri cu sumă limitată, pentru procurarea de mărfuri sau achitarea costului diferitelor servicii către organizaţiile comerciale şi prestatoare de servicii.

Operaţiile de încasări şi plăţi se efectuează la C.E.C. gratuit, iar titularul contului personal beneficiază şi de o dobîndă anuală de 2 la sută.

I.C.R.T.I. IAȘI

STOP, AZI MODA !

Fiecare nou sezon aduce după sine realizări în toate domeniile de activitate.

În activitatea comercială succesul înseamnă satisfacerea cerințelor consumatorilor atît din punct de vedere cantitativ cît și calitativ.

În ceea ce privește produsele care fac obiectul activității I.C.R.T.I.-ului Iași, calitate nu înseamnă numai ca produsul să fie bun, rezistent, bine lucrat și util ci să fie și frumos și în special pe linia modei.

Moda, această „permanență" în continuă modificare dă nota distinctivă a fiecărui sezon și după cum este însușită de consumatori, nota personală a acestuia.

Dar pentru a ști să o folosim și să o îmbogățim dacă este cazul în raport cu personalitatea fiecăruia din noi, trebuie să o cunoaștem.

De mai mulți ani se mențin două curente pregnante : clasic și sport, ambele revizuite și sofisticate permanent.

În ceea ce privește influențele, ele vin de pretutindeni – din trecut și se numesc „retro", din îmbrăcămintea marinărească și în fine din îmbrăcămintea unor sporturi de tipul vînătoare, ciclism, călărie.

Toate aceste influențe se întrepătrund și se impun prin contrast, ceea ce dă impresia de varietate și diversitate în gama sortimentală.

La această impresie contribuie siluietele care tipologic au trei orientări la femei denumite convențional : dreaptă, rotundă, evantai și două pentru bărbați : o siluetă în V și una dreaptă.

Pentru femei sînt caracteristice lungimile care deși în majoritate se opresc sub genunchi, dar și deasupra lui – (la ținutele pentru tineret) și la jumătatea lui – creează prin contrastul de volume, linii și proporții o permanentă impresie de opoziție.

La bărbați caracteristică este linia suplă, umerii drepți, talia subliniată și la locul ei, revere lungi cu o lărgime de 7–8,5 cm, lungimea sacoului 75 cm la cele fără șliț și 76–77 cm la cele cu 1–2 șlițuri.

Despre modă se poate vorbi foarte mult, dar atît pentru azi cu promisiunea că vom reveni cu alte detalii.

Apostol Cornelia

I.C.S. MĂRFURI INDUSTRIALE - GALAȚI

I.C.S. Mărfuri industriale Galați vă invită să vizitați noile magazine de desfacere aflate la dispoziția dumneavoastră pe

strada BRĂILEI (cartier Dunărea) : magazine de articole chimice, tutun-cosmetice, ciorapi, geamuri ;

strada SIDERURGIȘTILOR – magazin cu articole pentru copii (confecții, tricotaje, încălțăminte, marochinărie).

STIREX – Noul magazin de cristaluri, recent deschis, în care puteți găsi : porțelanuri fine, articole din faianță pictate manual – unice în țară, oglinzi stil venețian cu rame din ceramică, alte bogate sortimente din cristaluri veritabile.

- Magazinul de articole mărunte din metal – deschis la parterul blocului BR 3.
- Magazinele cu articole de menaj, uz casnic și articole electrice și electrocasnice de la parterul blocului F 2 (cartier „Dunărea").
- De asemenea, vă invită să vizitați magazinul universal „MODERN" din Galați, într-o nouă formă de organizare a raioanelor sale de la parter, raioane de gablonz-bijuterii, lenjerie femei și marochinărie etc.

Abonaţi-vă

LA REVISTA

„CONVORBIRI LITERARE"

Preţul unui abonament:

- Pe 3 luni, lei 6
- Pe 6 luni, lei 12
- Pe 12 luni, lei 24

Abonamentele se primesc la toate oficiile poştale precum şi la difuzorii voluntari din întreprinderi şi instituţii.

Apărut 1981. Bun de tipar 25-X-981.
Coli tipo 36. Format 8/61x86.

Tiparul executat sub cd. 5077/981, la Întreprinderea poligrafică Bacău, str. Eliberării nr. 63.

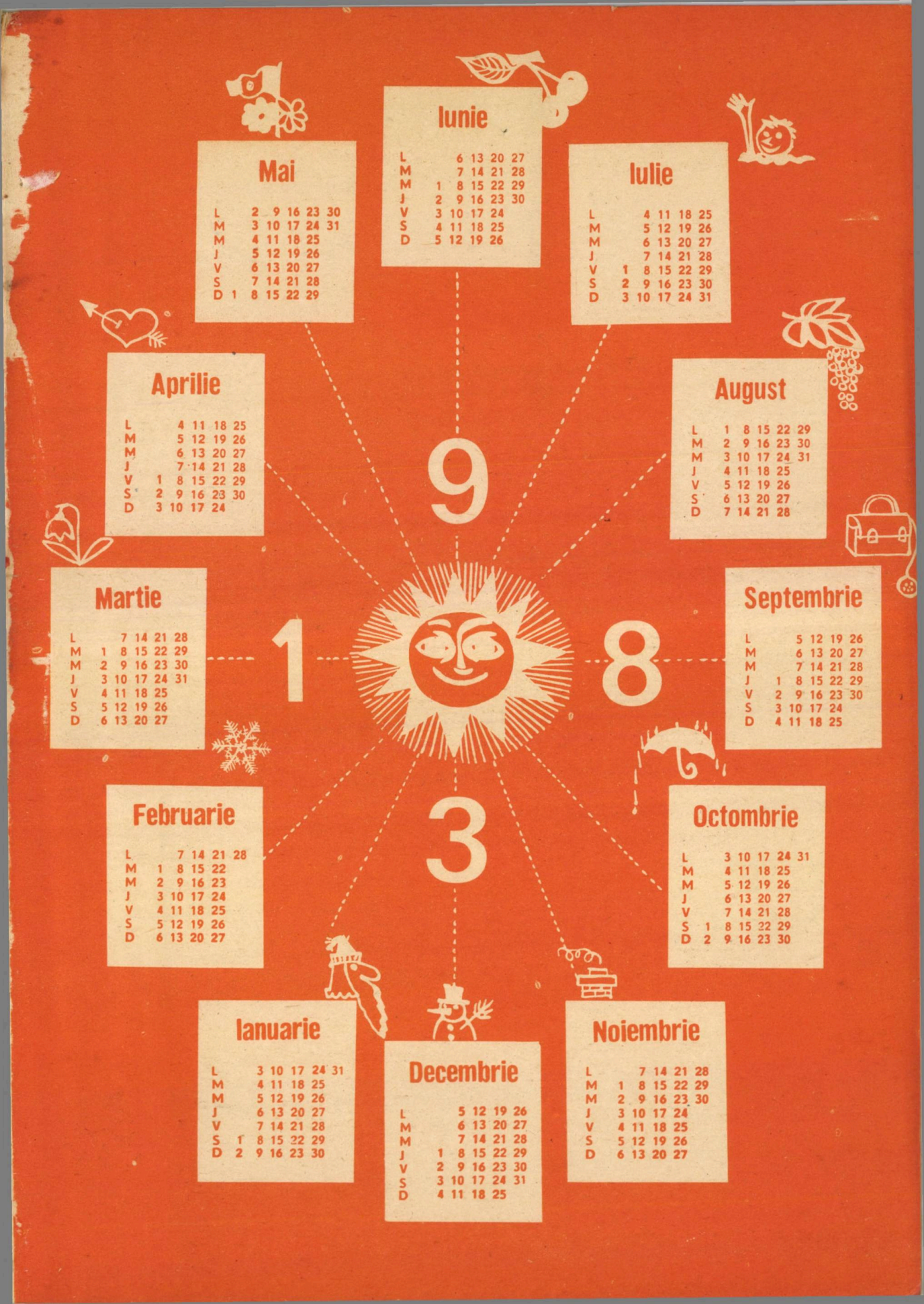
Mai
L 2 9 16 23 30
M 3 10 17 24 31
M 4 11 18 25
J 5 12 19 26
V 6 13 20 27
S 7 14 21 28
D 1 8 15 22 29
Iunie
L 6 13 20 27
M 7 14 21 28
M 1 8 15 22 29
J 2 9 16 23 30
V 3 10 17 24
S 4 11 18 25
D 5 12 19 26
Iulie
L 4 11 18 25
M 5 12 19 26
M 6 13 20 27
J 7 14 21 28
V 1 8 15 22 29
S 2 9 16 23 30
D 3 10 17 24 31
Aprilie
L 4 11 18 25
M 5 12 19 26
M 6 13 20 27
J 7 14 21 28
V 1 8 15 22 29
S 2 9 16 23 30
D 3 10 17 24
August
L 1 8 15 22 29
M 2 9 16 23 30
M 3 10 17 24 31
J 4 11 18 25
V 5 12 19 26
S 6 13 20 27
D 7 14 21 28
9
Martie
L 7 14 21 28
M 1 8 15 22 29
M 2 9 16 23 30
J 3 10 17 24 31
V 4 11 18 25
S 5 12 19 26
D 6 13 20 27
1
8
Septembrie
L 5 12 19 26
M 6 13 20 27
M 7 14 21 28
J 1 8 15 22 29
V 2 9 16 23 30
S 3 10 17 24
D 4 11 18 25
Februarie
L 7 14 21 28
M 1 8 15 22
M 2 9 16 23
J 3 10 17 24
V 4 11 18 25
S 5 12 19 26
D 6 13 20 27
3
Octombrie
L 3 10 17 24 31
M 4 11 18 25
M 5 12 19 26
J 6 13 20 27
V 7 14 21 28
S 1 8 15 22 29
D 2 9 16 23 30
Ianuarie
L 3 10 17 24 31
M 4 11 18 25
M 5 12 19 26
J 6 13 20 27
V 7 14 21 28
S 1 8 15 22 29
D 2 9 16 23 30
Decembrie
L 5 12 19 26
M 6 13 20 27
M 7 14 21 28
J 1 8 15 22 29
V 2 9 16 23 30
S 3 10 17 24 31
D 4 11 18 25
Noiembrie
L 7 14 21 28
M 1 8 15 22 29
M 2 9 16 23 30
J 3 10 17 24
V 4 11 18 25
S 5 12 19 26
D 6 13 20 27

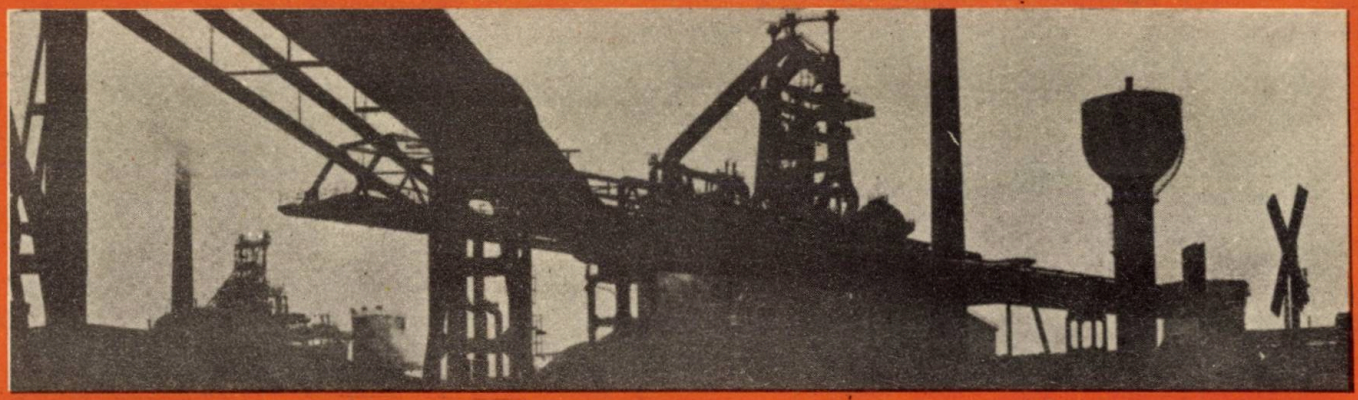

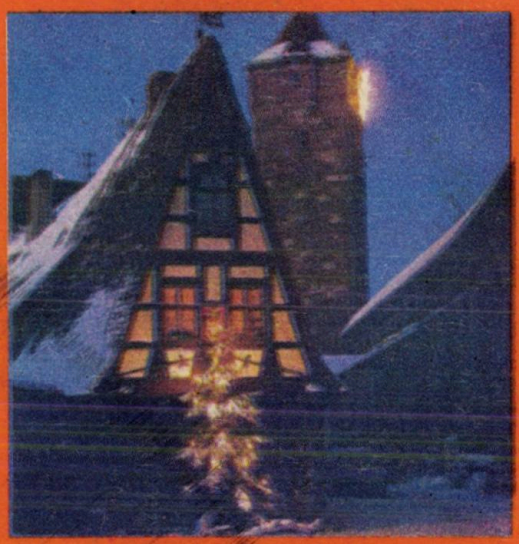

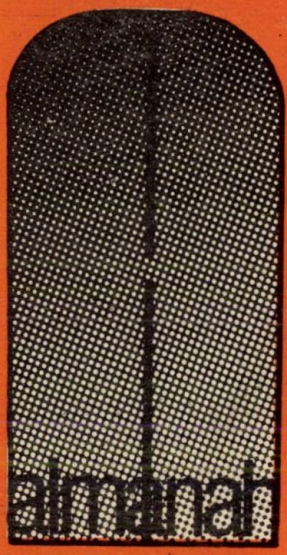
almanah